Q. AVRELII SYMMACHI, V.C. P.V. ET COS. ORD. EPISTOLARVM AD DIVERSOS LIBRI DECEM.

Ex Bibliotheca Cœnobij S. Benigni Diuionensis magna parte in integrum restituti.

Cura & studio Francisci IVRETI, cuius etiam Notæ adiectæ sunt, quibus & emendationum ratio redditur, & aliquot cùm huius, tum aliorum auctorum loci obiter illustrantur.

PARISIIS,
Apud Nicolaum CHESNEAV, via Iacobæa, sub Quercu viridi.
M. D. LXXX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EXTRAICT DV PRIVILEGE DV ROY.

PAr grace,& priuilege general du Roy, donné & octroyé à Nicolas Chesneau, Libraire Iuré en l'Vniuersité de Paris, pour imprimer tous & chacuns les liures & traductions qu'il recouurera non encor publiees & imprimees,il est defendu à tous autres Libraires & Imprimeurs de ce Royaume,de n'imprimer, védre ou distribuer en cedit Royaume ce presét liure intitulé: *Q. Aurelij, Symmachi, V.C. P. V. & COS. ORD. Epistolarum ad diuersos libri decem, &c.* sinon de ceux qu'aura imprimé ou faict imprimer ledict Chesneau,ou de son consentement,iusques apres le temps & terme de sept ans finis & accomplis,apres la premiere impression:à peine de confiscation de ce qui s'en trouueroit d'imprimez ou venduz au contraire,& d'amende arbitraire : comme plus amplement est declaré par les lettres dudict Seigneur sur ce donnees à Paris le 30. de May, 1567.

Signees, ROBERTET.

Acheué d'imprimer la premiere fois, le 16. Auril 1580.

GVLIELMO FORNERIO REGIO APVD AVRELIAM CONSILIARIO, ET ANTECESSORI CLARISSIMO, FRANC. IVRETVS S.

QVO animo discessum meum tuleris (Forneri clariss.) qui te mirificè semper dilexi, multáque relligione colui suspexique, nec satis scio, nec si sciam ausim dicere. Ego verò mẽtior, nisi adeò grauiter affectus fui, postquam vis nescio qua maior à te me reluctantem diuulsit, vt vix vllus candidus dies oculis illuxerit. Accendebat etiam ægritudinẽ, Minois mei suauissima recordatio, cum quo iucundissimè antea vixeram, & si malè iudicãtia fata voluissent, vixissem adhuc. Quid enim gratius ac optabilius contingere poterat, quàm conspectu vestro, virorum dico virtutum, litterarúmque omniũ auidissimè defrui? At mihi tam beato, beato esse diutius non licuit. Tibi certè, postquam à te discessi, fœlicius omnia cecidère. Nam tu solus Minois nostri aspectu expleris. Et cùm inter nos nihil melioris rei diuidi amor æquus ac mutuus sinat: tu tamen conuictus,

oculorum, sermonisq; fructu pasceris. Ego absens illius imagine ficta & adumbrata valde afficior, affectusq; miserè conficior. Interea, dũ dolori medicinam facere cogor: nihil antiquius habui, quã ad certißima Musarũ solatia recurrere. Nihil quippe tam lætum est, quod studijs sit lætius; nihil tã triste, quod non per hæc minùs triste fiat. Quid aliud consilij cœpissem? Solent qui à Scorpionibus icti sunt, medelam ab iisdẽ petere. Cũ igitur sentirẽ, me nõ alia ratione dolere, nisi quia mellitis tuis leporibus carerẽ: volùi doloris sensum nõ dißimili sensu fallere. Nam ad veteres auctores properaui, qui me suis scriptis consolati sunt. Sed eorum muta colloquia, languidiore via ad me veniebant. Tua verò viua vox altiùs animo insedebat. Vtcunque tamen se res habeat, est quod ingenuè fatear, me Symmachi Manibus plurimũ debere, qui acerbitatẽ animi lenitudine orationis suæ fregit ac molliuit. Scio quidẽ pro tuo candore (clarißime Forneri) hìc te quæsiturũ qua ducente fortuna, vel suadente magis numine, iampridẽ desideratus Symmachus in meas manus venerit. Dicam ingenuè, modò ne tam iniucũda narratio tibi lachrymas exprimat. Hunc in puluere sordido delitescentẽ vel computrescẽtem potiùs nemo nostrorum, vultu, sermone, domo dignabatur. Nam æternis quodammodo vinculis damnatus, aßiduus catenarũ colonus in hunc vsque diẽ vixerat, si tamen ille viuit, qui vitam viuit acerbißimã, cuique vita supplicium est. Quæ malùm ratio, innocentes tetro-

squalore carceris atterere, cùm vetent legũ formulæ ipsos etiã seruos (liberorũ hominũ fortunæq́ ludibria) perpetuis nodis detineri? Hãc sanè iniuriã contumeliæ proximã illatã Senatori, Pontifici, Consuli, Præfectoq́ vrbi æternæ, augustißimæ, sacratißimæq́, nemo, opinor, siccis oculis leget, nemo æquis auribus audiet, nemo ore placido & inconcusso narrabit. Crescit ex dignitatis gradu, vitæq́ merito atrocitas iniuriæ, & in vnius Symmachi læsione, multa dignitatũ nomina simul violata fuerunt. Quid, quòd Librariorũ incuria, in modum Penthei discerptus, maiorẽ sui parte circunferebatur, næuis multis deturpatus, & cicatricibus ita confossus, vt faciem ipsam in ipsa facie planè non agnosceres, eodem errore, quo apud Paulinum qui fœlicem rogant & quæritant,

—fœlix vbi cernitur, & non
Cernitur ipse, nec ipse vir est, cũ sit propè lõgè est
Ignotus, notúsque suis.—

Verùm cùm ea turpitudo vehemẽter animũ vreret, quiescere nunquam potui, quin ille sua per me iura postliminio reciperet, suæq́ litaret iniuriæ, qui perierat ne periret. Quãquam me non fugit (Forneri clarißime) futurũ longè fœliciorẽ, si me relicto, cumprimum sacraria Musarũ tuarũ accesißet, vt mea me meliùs opera defungereris, qui veteres scriptores, maiorumq́ gentiũ negligẽtia corruptos singulari iudicio restituis. Sed habere vidẽtur sua fata litteræ. Adhæc, sic ille debilitatus erat, vt ad te proficisci intutis ciuili

latrocinio itineribus non potuerit. Sic denique æger & languidus, vt medendi moras reijceret, statímque mallet crudis, rudibúsque manibus meis valetudinẽ suã credere, quàm cũ molesto morbo luctari diutiùs, & salutarem opem Æsculapij vel Asclepiadis expectare. Sera quidem dolorum remedia doloribus sæpe duriora sunt. Quamobrem relligione & pietate victus, auctori condolui, neque passus sum extraria illũ remedia conquirere, quæ domi cõferre poteram. Nunc itaque cùm salua sint ferè omnia, cúmque labori meo patronus ex moris consuetudine deligendus sit: quid aliud restat, quàm vt hæc monumenta in sinum tuũ confugientia complecti digneris? Cùm enim nullius boni sine socio iucunda possessio sit, honestißimè facturum me credidi, si breui manu Symmachũ ad te mitterem, quem in deliciis te habiturũ ausim mihi polliceri. Nam vt eius virtutes & elogia prætermittam, quæ satis per se clarescunt, erit mihi tanquam proxeneta vel pararius conciliandæ confirmãdæq; tuæ erga me amicitiæ. Sed iam mihi cautio est longiore verborum circuitu tuas aures obtũdere, cui linguis fauendum est, ne amica seriáque tua cum hospite rediuiuo colloquia interpellem, quorum inardescit desiderio, quibúsque sibi magis quàm vlla viatica cœna gratulabitur. Vale, vir clarißime, méque ama, si mereor, qui te tale nihil expectantem, hospite tam venusto, támque erudito beauerim.

DE SYMMACHIS
TESTIMONIA VETERVM ALIQVOT ET RECENtiorum Auctorum.

Macrobius Ambrosius Aurelius Theodosius lib. V. Saturnal. Cap. 1.

QVATVOR sunt, inquit Eusebius, genera dicendi: copiosum, in quo Cicero dominatur: breue, in quo Sallustius regnat: siccum, quod Frōtoni adscribitur: pingue & floridum, in quo Plinius Secundus quondam, & nunc nullo veterum minor noster Symmachus luxuriatur.

Aurelius Prudentius lib. 1. contra Symmachum.

O linguam miro verborum fonte fluentem,
Romani decus eloquij, cui cedat & ipse
Tullius, has fundit diues facundia gemmas!
Os dignum æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare Deum, cui sordida monstra
Prætulit, & liquidam temerauit crimine vocem.
Haud aliter, quàm si rostris quis tentet eburnis
Cœnosum versare solum, limóque madentes
Excolere aureolis si fortè ligonibus vluas,
Splendorem dentis nitidi scrobis inquinet atra,
Et preciosa acies squalenti sordet in aruo.
Non vereor ne me nimium confidere quisquam
Arguat, ingeniíque putet luctamen inire.
Sum memor ipse mei, satis & mea friuola noui.
Non ausim conferre pedem, nec spicula tantæ
Indocilis fandi conīecta lacessere linguæ.
Illæsus maneat liber, excellénsque volumen
Obtineat partam dicendi fulmine famam.

Idem in Præfatione lib. 2.

Sum planè temerarius,
Qui noctis mihi conscius,
Quam vitæ in tenebris ago,
Puppim credere fluctibus
Tanti non timeam viri,
Quo nunc nemo disertior
Exsultat, fremit, intonat,
Ventísque alloquij tumet,
Cui mersare facillimum est
Tractandæ indocilem ratis.

Et alio loco.

Talia Principibus dicta interfantibus, ille
Prosequitur, magnísque tubam cōcentibus inflat.
Allegat morem veterum.—

Ammianus Marcellinus libro 27.

SYmmachus Aproniano succeßit, inter præcipua nominandus exempla doctrinarum atque modestiæ, quo instante vrbs sacratißima ocio copiísque abundantiùs solito fruebatur, & ambitioso ponte exsultat atque firmißimo, quem condidit ipse, & magna ciuium lætitia dedicauit ingratorum, vt res docuit apertißima: qui consumptis aliquot annis domum eius in transtyberino tractu pulcherrimam incenderunt, ea re perciti, quòd vilis quidam plebeius finxerat illum dixisse sine indicio vllo vel teste, libentiùs se vino proprio calcarias extincturum, quàm id vendíturum preciis quibus sperabatur.

Diuus Prosper Aquitanicus de prouisionibus Dei, parte 3.

CVi Symmachus ille, mirabili eloquio & scientia præditus, tamen paganus, præconio laudum in consistorio recitato, subtili arte, qua valuit, aram Victoriæ in Senatu restitui, Christiano, vt no-

vt nouerat Principi, intimauit. Quem statim à suis aspectibus pulsum in centesimo lapide rhedæ non stratæ impositum ea die manere præcepit.

Caius Sollius Apollinaris Sidonius lib.1. epist.1.

QVinti Symmachi rotunditatem, Caij Plinij disciplinam maturitatemque vestigiis præsumptuosis insequuturus.

Idem lib.8. epist.10.

INgentes præconiorum titulos moribus meis applicas. Sed si pudoris nostri fecisses vtcunque rationem, Symmachianum illud te cogitare par fuit: Vt vera laus ornat, ita falsa castigat.

Idem Sidonius ad Felicem Consulem.

Sed ne tu mihi comparare tentes,
Quos multò minor ipse plus adoro,
Paulinum, Ampeliúmque, Symmachúmque.

Magnus Aurelius Cassiodorus lib. Variar.11. epist.1.

DEinde retinetis facundissimi Symmachi eximium dictum: Specto fœliciter virtutis eius augmenta, qui differo laudare principia.

Cassiodorus histor. Tripart. lib.9. cap.23.

DVm in Romana vrbe Valentinianus & Theodosius morarentur, festiuitates pro victoria celebrantes, tunc suam bonitatem circa Symmachum exconsulem Theodosius Imperator ostendit. Is enim Symmachus inter Senatores præcipuus habebatur, erátq; Romani eloquij eruditione mirabilis, cuius multi quoque reperiuntur libri. Scripsit autem Maximi laudẽ, eamq; recitauit: vnde postea reus esse maiestatis videbatur. Quamobrẽ mortem metuens confugit in Ecclesiam. Verùm Imperator cũ esset perfectissimæ Christianitatis, & non solùm suæ fidei sacer-

dotes honoraret, sed etiam Nouatianos, qui proximè eius fidei decreta seruarent, Leontio tunc Episcopo Romano, Ecclesiæ Nouatianorum rogante beneficium conferens, Symmachum absoluit à crimine. Cúmque veniam Symmachus meruisset, Apologeticum, id est satisfactionalem librum ad Theodosium conscripsit Imperatorem. Hæc ille. quæ etiam extant apud Sozomenum hist. eccl. lib. 5. cap. 14. & Nicephor. lib. 12. cap. 21.

Versus Ennodij Ticinensis, de epistola Ambrosij contra Symmachum, super ara Victoriæ, quando petens cultum ipsius, victus est Symmachus.

Dicendi palmam Victoria tollit amico.
Transit ad Ambrosium, plus fauet ira Deæ.

Sigebertus Gemblacensis in chronico sub anno domini 407.

Radaisus Scytha, cum ducetis millibus Gotthorum à Scythia veniens, Italiam inuadit. Ex hoc murmur multorũ blasphemantium infremit in Christum. Christianitatis tempora culpantes, fœlicitatem gentium attollunt: inter quos præcipuè Symmachus orator furebat, qui etiam scriptis & epistolis suis agebat de idolatria, & de repetenda ara Victoriæ. Quorum latrantium ora iniecto eis veritatis offe obstruxerunt Augustinus libro de ciuitate Dei, & Orosius historia sua. Prudentius quoque Poëta luculento metrici operis libello blasphemias Symmachi refellit.

Auctor anticlaudiani, quem quidem Alanum esse volunt.

Symmachus in verbis parcus, sed mente profundus:
Prodigus in sensu, verbis angustus: abundans
Mente, sed ore minor: fructu, non fronde beatus:
Sensus diuitias verbi breuitate coarctat.

Ioannes Cuspinianus in commentario Consulum.

Q. Symmachus, vir Consularis, & Vrbi Præfectus eloquentissimus & doctissimus, Ausonij frater: qui causam gentiliũ

Deorum luculentissima oratione defendit apud Theodosium & Valentinianum Imperatores. Quę oratio libro quinto epistolarũ inseritur. contra quam ardẽtissimè scripsit D. Ambrosius, & Aurelius Prudentius, qui circa hæc tempora floruit, duobus elegantissimis libris versu heroïco. Scripsit autem epistolas quoque familiares elegantissimas, miræ breuitatis ac rotunditatis, Ciceronis Academiæ primus accola: quæ pro Caroli & Casparini epistolis certè sunt iunioribus legẽdæ, & quas nostri sæculi duo clarissima lumina Põponius Lætus & Angelus Politianus mirè laudarunt. Habent enim elegantiã concinnam cum breuitate amabili, & huius temporis gesta nonnulla explicant. Lege Lector & lætaberis.

Apud Onuphrium extat hæc vetus memoria.

LVCIO. Aurelio. Auiano. Symmacho. V C. Præfecto. Vrbi. Consuli. Pro. Præfectis. Prætorio. in. vrbe. Roma. finitimísq; prouinciis. Præfecto. Annonæ. Vrbis. Romæ. Pontifici. Maiori. Quindecemuiro. S. F. multis. legationibus. pro. amplissimi. ordinis. desideriis. apud. Diuos. Principes. functo. qui. primus. in. Senatu. sententiam. rogari. solitus. auctoritate. prudentia atque. eloquentia. pro. dignitate. tanti. ordinis. magnitudinem. loci. eius. impleuerit. auro. illustrem. statuam. quam. à. dominis. Augustísque. nostris. Senatus. amplissimus. decretis. frequentibus. impetrauit. iidem. triumphatores. Principes. nostri. constitui. adposita. oratione. insserunt. quæ. meritorum. eius. ordinem. ac. seriem. contineret. quorum. perenne. iudicium. tanto. muneri. hoc. quoque. addidit. vt. alteram. statuam. pari. splendore. etiam. apud. Constantinopolim. collocaret.

Dedicata. III. Kal. Maias. D. N. Gratiano. IIII. & Merobaude. Coss.

Finis elogiorum & testimoniorum de Symmachis.

QVÆ HVIC EDITIONI ACCESSERVNT.

De Symmachis, elogia collecta.
Tituli epistolarum ferè omnes restituti ex v.c.
Quæ nunc primùm eduntur asterisco notatæ sunt.
Lectionum varietates.
Notæ, quibus emendationum ratio redditur.
Diui Ambrosij epistolæ duæ, quibus relationi Symmachi respondet.
Prudentij contra Symmachum libri duo. cum Notis.

NOTARVM INTERPRETATIO.

V.C. vetus codex Diui Benigni. cuius mihi copiam fecit Gulielmus Trestoudantius cœnobita, vir optimus & studiosissimus.
Lib.Pith. liber P.Pithœi IC. clarissimi.
Lib.Scotti. editio Scotti. Argentoraci, anno M.D.X.
Lib.Frob. Frobenij editio. Basileæ anno M.D.XLIX.
Al. aliàs.
Vul. vulgò.
Leg. lego. legendum. legebatur.

Q. AVRELII SYMMACHI V. C. PRAEF. VR. ET COS. ORDIN. epistolarum lib. I.

Symmachus Patri suo. I.

NE mihi vitio vertatur intermissio litterarum, malo esse prõptus officij, quàm longa expectatione vicissitudinis desiderer: tum quòd parentibus non ad lancem, neque ad dimensum verba tribuenda sunt. Iniurius videar si summo vobiscum iure contendam. Nam præter æquum [a] censent, qui inter dispares par obsequium [b] requirunt. Itaque vester sermo ex beneficio proficiscitur, noster ex debito. Hæc me atq; alia huiusmodi [c] perpulerunt scribendi munus insuper non habere. Non enim actuum nostrorum ordo pandẽdus est: libet nõ minus ocij quàm negocij præstare rationem. Baulos Lucrina sede mutauimus. non quòd eius diuersorij satias cœperit nos, quod cùm diutius visitur plus amatur: sed quòd metus fuit ne si Baulorum mihi inoleuisset affectio, cætera quæ sunt visenda displicerent. Ibi Acindyno conditori eius qui maioribus eminet pauca verba [d] libauimus, & picturæ licẽtiam quæ vestitum disparem singulis distribuit, in rationẽ coëgi. Protelarẽ te paululũ, ni vererer ne dilatione expectatio nutriatur. Quare elaboratã filio solatij accipe cãtilenam.

Attica palla tegit socerum, toga picta parentem.
Præfuit [e] ille sacris, hic dixit iura Quiritis.
At mihi castrensem quòd mordet fibula vestem,

[a] v. c. censet.

[b] v. c. requirit.

[c] v. c. pepulerunt.

[d] v. c. libaui, & p. licentia.

[e] Sic v. c. vulgo, iste sacris. Sed & postea v. c. habet, hic dixit verba Quiritis.

Auroræ in populis Regum prætoria rexi.
Si fasces Præturà tacet, tu respice fastos.

a v. c. poëtico plectro.

Scio te simul atque hæc legeris, actutum [a] poëtica plectra moturum. Nullus feceris, ne mei periculo gloriere. Ego te nostri vatis exemplo quasi quadam lege conuenio. Liceat inter holores canoros anserem strepere. Silentium mihi nisi præstiteris, impe-

Vide his notat.

rabis: quòd nihil abs te metuamus probare. En tibi aliud intimationis meæ prodo secretũ, adhuc sollicitus de priore. audi versus ad Baulorum historiam pertinentes.

Vide Liuium lib. 1. dec. 1.

Huc Deus Alcides stabulanda armenta coëgit,
Eruta Gerionis de lare tergemini.

b Boalia.

Inde recens ætas corrupta [b] *Boaulia Baulos*
Nuncupat occulto nominis indicio.
Ab Diuo ad proceres dominos fortuna cucurrit,
Fama loci obscuros ne pateretur heros.
Hanc celebrauit opum felix Hortensius aulam,
Contra Arpinatem qui stetit eloquio.
Hic Consul clarum produxit Acindynus æuum,
Quique dedit leges Orfitus Aeneadis.
Hos inter iuuenile decus, sed honore senili
Bisseno celsus Symmache fasce cluis.
Si te Baulorum necdum lenta ocia quærunt,
Cura habeat iuuenem publica peruigilem.

c v. c. est enĩ vera.

Nempe derides quod de me aliqua iusto indulgentiùs prædicaui. [c] Est hæc vera atque digna reprehensio. Omnis quippe ostentatio nõ caret suspicione mẽdacij: quia quicquid assumitur, propriũ non putatur. Dehinc iactantia auara laudis, multũ decoquit de pudore. Possem dicere (si quis irrepserit externus auditor) meos esse versiculos, efficere vt verecundiæ ignoscat, si esset ab altero profecta laudatio. Sed video opusculum non esse pœnitẽdum. Ita res crepera atque anceps dubium me habet, vtrum verecundiæ præmetuendum sit discrimẽ, an gloriæ. Tibi igitur qui

d v. c. optationis.
e lib. Pith. quis facto vsus sit.

prudentia antistas cæteris, [d] optionis huius delego prouinciam. [e] Quid facto opus sit, ipse videris. Ego infantiæ & imprudentiæ meæ patrem conscium non imprudenter elegi. Vale.

Patri Symmachus. 2.

NEquicquam taciturnitatis incessimur, quibus summa cautio est officij persequendi, ferè vt nulla fuerit statio tot locorum

in qua huius muneris ferias egerimus. Et ſanè iuuat animum pia ſermonis exactio. Dulcis eſt enim querela, quę naſcitur ex indulgentia. Vos modò facite noueritis hanc exſtipulationem magis eſſe religioſam quàm iuſtam. Interea loci de Prænestina ſeceſſione ſiluiſti, cuius fama mihi fecit indicium. Quàm vellem deliciis veſtris improuiſus [a] obreperem. Licèt Campaniæ amœna prę niteant, mihi tamen eſſet accommodatiùs agitare vobiſcum, & ſpiraculis regionis illius æſtiuam flagrantiam temperare. [b] Sed res familiaris inclinat. ea nobis vſquequaque viſenda eſt, non vt quæſtuum ſumma diteſcat, ſed vt ſpes agri voluntariis [c] ſtipẽdiis fulciatur. Namque hic vſus in noſtram venit ætatem, vt rus quod ſolebat alere, nunc alatur. Verùm hæc miſſa facio, ne ſalutatio in querela verſa minuat [d] officij voluptatem. Date operam bonæ valetudini & alloquio crebriori. quæ cũ petimus, ſedulò pollicemur.

a v. c. obrepere.
b Sic v. c. vulgo, ſi res.
c Sic v. c. vulgo leg. diſpendiis fulc.
d officij, adde ex v. c. quæ tamen pro minuat, habet moueat.

* *Patri Symmachus.* 3.

SOlent impatientes dilationis eſſe, qui ſperãt in ſe aliquid muneris conferẽdum. Hoc verò à vobis recens ortum videmus, vt ſuarum rerum munifici, moram non ferant largiendi. Nunc nuper ad vos prædiũ lege venit, cuius me iure donaſtis. [e] Cucurrit quæſtus veſter in meum cõmodum, & vos meliore voto [f] fortunam eſtis imitati. Nam quod ex propinquis bonis cum mæſtitia ſumpſeratis, cum lætitia tradidiſtis. Quid quòd hanc liberalitatem cumulaſtis ampliſſimo teſtimonio? Cuius ego honeſtamẽtum præopto muneribus. Nam qui opibus inlaudatus iuuatur, neceſſarium magis donum quàm iuſtum [g] præmium videtur adipiſci. Ago igitur iudicio veſtro atque habeo gratias quãtæ ſunt maximæ, quòd mihi honorẽ vtrumque feciſtis, & Deos precor, vt datis in commune omnes longum fruamur, ſintque ex nobis quibus Oſtienſe prædium noſtro iudicio, veſtro tradatur exemplo. Vale.

e v. c. Concurrit.
f Lib. Pith. fortunam mutaſtis. Nam quod.
g Lib. Pith. precium.

* *Patri Symmachus.* 4.

HAnccine mihi eſſe fortunam, vt quoquo verſum pedẽ grandùmque contulerim, exędificandum aliquid offeratur? velut me nunc Capuani Prætorij inſtauratio in graues coëgit expẽſas, cuius pars fatiſcit incuria, pars negligẽti dudum celeritate reparata indecorum præſtat habitaculum. his niſi properata cura ſubuenerit, aut pecuniæ poſtea diſpendium cumulabitur, aut rui-

næ. Nam quiſquis hęc opera intermittit, amittit. Quare animus eſt amoliri [a] ædium ſenectutem. Ita deſiderato & expetito ocio ad negocium ceſſimus ſumptuoſum. Quid rerum geramus audiſtis. facite viciſſim veſtræ ſalutis atque actuum proſpera nouerimus: vt pauxillum tempus, quod in Campania curamus [b] aſſumere, ſine offenſæ interuentu tranſigamus. Vale.

a Vide notas.

b malim abſumere.

* *Patri Symmachus.* 5.

CVm iam filiæ veſtræ dies natalis appeteret, commodùm aderant quæ muneri miſeratis. Ea nobis in commune quàm cara [c] & grata fuêre. Nam ſi quid in abſentes boni cõſulas impenſu maiore gaudetur. Ilico amplexi cetera proſequebantur oblata. In expectatione eſſe cœpimus, quia mox vobis capeſcẽdum iter Appiæ ſcriberetis. Nihil horum pagina nunciabat. Percontor tabellarium num conſtantiam decreti rerum ſubita turbaſſent. ait ſententiam nihil claudicare, ſed placita differri, [d] donicũ ſtatio Formiani multa fruge & aliis hoc genus in vſum neceſſariis inſtruatur. Tunc mihi animus ab ægritudine remigrauit. Do fidem nihil herili menſæ, nihil ſeruitiis aut pecori defuturum. Ne mihi ſit dicti huius poſthac negatio, en vobis chirographi inſtar litteras meas. Sponſionem meam ſtipulatur affectio, neque me patiar decipi: nam meos opto complecti. Vale.

c v. c. habebat, & grauia.

d Donicum, prodonec, vt apud Plautum & Lucretium.

* *Patri Symmachus.* 6.

CEnſorum notio fuit .... carè opera quæ locaſſent. hoc me negociũ curare voluiſti. Mos geſtus eſt imperatis, vel quòd tibi audiens eſſe debui, vel quòd ſtudio meo congruè mãdatum munus agnoui. Audi igitur quantum in ædibus noſtris cura promouerit. Scalis ſubpactus eſt honor marmoris. ſuperiora cõclauia cruſtis teguntur ea operis leuitate, vt compago [e] ſolarũ mentiatur. Columnis nihil amplius, quàm ſi tibi munere cõceſſiſſent eas bithino lapide cęſas. Si bene .... exiſtimo. Hactenus eſt quod ſcire debueras. Deinceps tantum adiiciemus cognitioni tuæ, quantum elicitationi viderimus accedere.

Hæc ſic erant in v. c. corrupta.

e Forte leg. ſolarium.

* *Symmachus Auſonio.* 7.

SOlet facunda eſſe ..... clauſi pectoris aſpernata geſtire ...... amicè ſcribendi obliuionem peperit .... Id mihi imitationi eſſe non potuit, quem domini noſtri Gratiani cæleſtis oratio bonæ ſpei & hilaritatis impleuit. Vltro igitur alloqui reſidem non peperci vel officij vel gaudij mei gratia: quo-

rum alterum familiaritas nostra, alterum felicitas publica suggerebat. Nunc si opere est vtendum, mihi tantisper animum fac remittas. Primores Kalendas Ianus aperibat. Freques Senatus matutinè in Curiam veneramus. Priusquam manifestus dies creperum noctis absolueret, fortè rumor allatus est sermonem desiderati Principis multa nocte venisse, & erat verum. Nam tabellarius vigiliarum fessus adstabat. Nondum cælo albente concurritur luminibus accensis, noui sæculi fata recitantur. Quid multa? lucem quam operiamur accepimus. Dic mihi (inquies) nam id præstat audire, quid nostri patres super ea oratione senserunt? Rerum tibi natura respondeat, quibus suffragiis exoptata pietas audiatur. [a] Nouimus bona nostra complecti. Si credis, etiã nunc illius gaudij mei quandam patior cruditatem. Bonus Nerua Traianus, Antoninus Pius innocens, Marcus plenus officij temporibus adiuti sunt, quæ tunc mores alios nesciebant. Hic in laude est natura Principis. [b] Cur verso ordine ista optimarum artium putemus exempla, & illa de sæculo priore vestigia? Beneficium suum natura tuetur, & has saltem Romano nomini velit seruare delicias. Nullo fascino felicitas publica mordeatur. audisti omnia, sed summotenus ore libata. Monumenta curiæ nostræ pleniùs tecum loquentur. Vbi cùm plura scripta reppereris, æstima quanto vberiora vnius mens optauerit quàm plausus effudit.

a *Puto leg.* Nõ nouimus bona.

b *Fortè leg.* Conuerso.

Vide notas.

Symmachus Ausonio. 8.

Petis à me litteras longiores. [c] Est id in nos veri amoris indicium. Sed ego qui sim paupertini ingenij conscius, Laconicæ malo studere breuitati, quàm multiiugis paginis infantiæ meæ maciem publicare. Nec mirum si eloquij [d] mei vena tenuata est, quam dudum neque vllius poëmatis tui, neque pedestrium voluminum lectione iuuisti. Vnde igitur sermonis mei largam poscis vsuram, cui nihil litterati fœnoris credidisti? Volitat tuus Mosella per manus sinúsque multorum, diuinis à te versibus consecratus. Sed tantùm nostra ora præterlabitur. Cur me quæso istius libelli exortem esse voluisti? aut ἄμουσος tibi videbar qui [e] diiudicare non possem, aut certè malignus qui laudare nescirem? Itaq; vel ingenio meo vel moribus plurimum derogasti. Et tamen cõtra interdictum [f] tuum mox ad illius operis arcana perueni. Velim tacere quid sentiam, velim iusto de te silentio vindicari: sed admiratio scriptorum, sensum frangit iniuriæ. Noui ego istum

c *Al.* Est hoc in.

d *v. c.* nostri.

e *vulgo,* iudicare.

f *v. c.* tuum vis ad.

fluuium cùm æternorum Principum iampridem signa comitarer, parem multis, imparem maximis. Hunc tu mihi improuiso clarorum versuum dignitate Ægyptio Nilo maiorẽ, Sarmatico Histro frigidiorem, clarioremque hoc nostro populari Fucino reddidisti. Nequaquam tibi crederem de Mosellæo ortu & meatu [a] magna narranti, ni certò scirem quòd nec in poëmate mentiaris. Vnde illa amnicorum piscium examina reppersti? quàm nominibus varia, tam coloribus, vt magnitudine distantia, sic sapore, quæ tu pigmẽtis istius carminis [b] vltra naturæ dona fucasti. Atqui in tuis mensis sæpe versatus, cùm plæraque alia quæ tunc [c] in precio erant esui obiecta mirarer, numquam genus istud piscium deprehendi. Quando isti pisces tibi nati sunt in libro, qui in ferculis non fuerunt? Iocari me putas, atque agere nugas. Ita me Dij dominis probabilẽ præstent, vt ego hoc tuũ carmen libris Maronis adiungo. Sed iam desinam mei oblitus doloris inhærere laudibus tuis, ne hoc quoque ad gloriam tuam [d] trahas quòd te miramur offensi. Spargas licèt volumina tua, & me semper excipias, fruemur tamen tuo opere, sed aliorum benignitate. Vale.

a *Sic v.c. vulgò leg.* multa narranti.

b *v.c.* supra naturæ. *& lib. Pith.*

c *v.c. hab. t.* in Prætorio erant.

d *Sic v.c. vulgò* trahatur quòd,

Symmachus Ausonio. 9.

PÆnè euenerat vt tecũ succincta breuitate loqueremur, quoniam deerant digna memoratu, & in defectu rerum nihil operę est indulgere verbis. Sed tempestiuè Palladij rhetoris nostri declamatio auxit paginam meam, quę complacita summatibus litterarum clàm te esse non debuit. Itaque cùm & meo officio & tuo studio talis relatio cõueniret, vix soluto cœtu, necdũ euentilatis auribus nostris auditionis meæ fidem iudicio calente dictaui. Mouit nouus athenæi hospes Latiare cõcilium, diuisionis arte, inuentionum copia, sensuum grauitate, luce verborum. Opinione mea dico, tam probus est oratione quàm moribus. Tunc nostrates viri qui inter se aliarum rerum sæpe dissentiunt, concordem sententiam super huius laude tenuerunt. Credo planè, nec fides cassa est, rhetorum hanc esse prosapiam. Nam plenum ingenio pectus nascitur. Non solus vultus aut color asserit posteros in honorem parentum. Certiores habet natura vindicias benè sentiendi ac benè loquendi. Gignuntur non scribuntur heredes. Quod alij docentur, hic natus est. [e] Hanc apud te mi domine silenda non credidi, & quod præ tui amore nihil habeo pẽ-

Vide hic notas.

e *Male in v.c. erat,* Nec apud te.

si:& quòd vicissim quanti à te fiam nũquam me pœnitet. Quod Palladio factum volo ne lateant honesta prolatu. Cura vt valeas, [a] & quoniam tibi facultas scribendi præsto est adhibe voluptatem. Vale. a Forte voluntate, vt epist. 10.

* *Symmachus Ausonio.* 10.

SÆpe vnanimitatis tuæ sermone conuenior, vt de acceptis litteris quas ad me cura propensiore misisti vel serò rescribam, quibus ego [b] actutum pari religione respondi. Quia neque rescriptorũ ratio, neque amoris vicissitudo sinebat diutius me desidere. Nunc quoque agere me gratias protestor, quòd prospera nũtiorum clam me esse non pateris. Hæc & talia prioribus quoque litteris tecum fueram collocutus. Sed si te tabellarij sermonis mei compotem reddiderunt, congesta non onerant. Malo quippe aures tuas iterando obtundere quàm fraudare reticendo. Fratris mei Hesperij honore exsulto, taciturnitate conuulneror. Nam si me sui amantem vsu rerum probauit, scriptis famam debuit præuenire, quæ diu incerta fluxam fidem gaudiis exhibebat. Ipse igitur nuntius communis boni esse debuerat, vt epistolæ assertio nihil relinqueret opinionis ambiguo. Sed [c] dices cum pudore prærstictum, successuum suorum vitasse iactantiam. Quisquámne cùm de se apud seipsum loquitur, erubescit? Quid quod eam rem mihi supersedit ingerere, quam iustè ad vtrumque nouerat pertinere? Verùm ego vt religiosè ista conqueror, ita libenter omitto: quia nec amori in vos meo conuenit silere quod doleam, nec amicitiæ incussi doloris transire mensuram. Vale.

b v.c. actutũ.

c Al. dicis.

* *Symmachus Ausonio.* 11.

AMbrosium de summatibus prouincialis fori ad dominos & principes nostros Siciliæ commune legauit variis instructum mandatis, quæ spectare visa sunt bonum publicum. Huic si fautor accesseris, futurum reor, vt illi pro labore fructus accommodent. Quæso igitur vel legationis merito, vel meo nomine in optimum virum benè consulas, qui satis animi confirmatus est suffragio tuo successurã facilitatem petitionibus promouendis.

* *Symmachus Ausonio.* 12.

EGo & si continuis litteris honorem tuum celebrare possem, nõ satis mihi viderer plusquam res postulat [d] fungi debitum meũm: tantùm abest vt operam tibi assiduitatis exprobrem. Sed vt hoc meæ verecundiæ competit; ita tuæ humanitatis est, vt

d v.c. fugi.

a v.c. sustine.

studium nostrum pari gratia [a] sustineas. Animaduerte quò tendat summa verborum meorum. Iamdudum nihil tribuis quod legamus. Totum me inquies [b] mancipauit sibi cura Prætorij. verum est Potiris meritò summa iudicij. Sed maximas ingenij tui vires fortuna magna non onerat. Proinde his etiam rebus intende quæ ita occupatis nihil molestiæ afferunt, vt ipsas molestias plerumque solentur. Vale.

b v. c. emancipauit. Sed malè.

Symmachus Ausonio. 13.

QVi sua fiducia deseruntur, epistolas meas in vsum commendationis accipiunt. Id nunc aliter est. Nam fratri meo Potito hac conditione litteras dedi, vt eas ipse commendet. Est enim nihilo secius atque ego è summatibus amicorum tuorum: qui vbi compotem fecerit præsentiæ suæ, vereor ne excusatio mea ignoscenda non sit. Sed si mihi placibilitas tua expereundo probè cognita est, futurum reor non vt me qui resìdi collatione [c] alterim venientis incessas, sed vt illum magis pro vtroque suscipias. Vale.

c Fortè, alterius venientis.

Symmachus Ausonio. 14.

BEnè ac sapienter maiores nostri, vt sunt alia ætatis illius, ædes Honori atque Virtuti [d] gemellas iunctim locarunt, cõmenti quod in te vidimus, ibi esse premia honoris vbi sunt merita virtutis. Sed enim præterea etiam camœnarũ relligio & sacri fontis aduertitur; quia iter ad capescendos magistratus sæpe litteris promouetur. Hæc Parentum instituta Consulatus tui argumenta sunt, cui morum grauitas & disciplinarum vetustas, Curulis sellæ insigne pepererunt. Multi post hæc adnitentur artes bonas & laudis germanas & meras litteras. Sed cui eueniet aut tam felix discipulus, aut tam memor debitor? An ignoramus Magnũ illum, cui supra votum fortuna fluxit Stagiritæ suo nihilũ commodasse; nisi quòd Ennio ex Ætolicis manubiis captiua tantùm clamys muneri data Fuluium decolorat? Enimuero neque Panætio Africanorum socio, neque Opillo Rutilius, vel Cyneæ Pyrrhus, aut Metrodoro suo Mithridates Ponticus liberalium disciplinarum precia soluerunt. At nunc eruditissimus imperator & opum largus & honorum, quasi pro vsura tibi prima detulerit, ita semper ad sortem fœnoris [e] redit. In hac tanta lætitia mea quibus verbis diluam quòd adesse non possum? Nimis vereor ne malè interpretatus excusationem meam quantùm tibi gratuler parum

d v. c. gemella.

e reddit.

parum credas. Optaui ad oculos tuos raptim venire,ſed feſſus virium,quas diu morbus exhauſit, itiones longas & manſiones aſperas,tum acceſſiones frigorũ & deceſſiones dierum, quæque ſunt noxę opportuna,vitaui.Si ſum tibi ſpectatus ex animo,quęſo vt æquus ſis mihi,atque has allegationes boni conſulas. Fors fuat,an obtineamus apud te veterem gratiam; nunc quod ſatis eſt eluctemur offenſam.

* *Symmachus Auſonio.* 15.

GAudeo pluris me tibi eſſe quàm ceteros: quando ita animatus es, vt ſponte in rem meam conſulas, nec opperiaris petitionem, ſed ſolam voluntatis meæ famam ſequaris. Accepi euectiones quatuor, immane, quantum commodas in excurſus & recurſus meorum. Dij te pro tanta gratia munerentur. Et quia perfectis atque elatis in cumulum bonis nihil adiici poteſt, velint [a] tutari erga te propria quæ dederunt.

* *Symmachus Auſonio.* 16.

HAbundo gaudio,cùm te Conſulem nouus annus expectat. Sed nunc tranſcurſo eſt opus.Pleniùs enim ſecundis litteris conteſtabor huiuſmodi de te gratulationem. Alius impręſentia mihi ſermo ſumẽdus eſt.Patropius C.V. accitu tuo iter adornãs, in rem ſuam fore exiſtimauit,ſi meo teſtimonio niteretur. Huic ego nihil per me acceſſurum putaui, & tamen deeſſe nolui;ſciẽs [b] iudicio erga illum tuo nihil adiici poſſe ſi ſcriberem: deceſſurũ tamen aliquid meo officio ſi tacerem. Vnum eſt igitur quod oratum te atque exoratum volo, vt ineat gratiam ſuſcepti laboris pręter eum fructum qui illi ex tuo conſpectu,tuo congreſſu, tuo honore proueniet. Vale.

Ad eundem. 17.

POſt longum ſilentium tuum, non minus deſiderabam quàm ſperabã litteras [c] largiores. Namque his vicibus humana variantur:vt defectui ſuccedat vbertas. Ea me opinio fruſtrà habuit.Siquidẽ breuis in manus meas pagina, recẽs à te profecta, peruenit. Erat quidẽ illa Atticis ſalibus aſperſa,& thymo [d] odorata, ſed parcior:quę magis faſtidium detergeret quàm famẽ frãgeret. [e] Quid ſi ego cœnas dapales & Saliare conuiuium,tum viſcerationes atque epulum poſtulaſſem, tu mihi menſas ſecundas & ſcitamenta exiguæ lancis apponeres? Fac veniat in mentem,quid Græco ſuper hoc dicat oratio.Paruis nutrimentis, in-

[a] *Ita videtur leg. Nam v.c. habet*, tuta erga & propria.

[b] *v.c.* indicio.

[c] *Lib. Pith.* longiores.

[d] *v.c.* odora.

[e] *Sic v.c. val*[*g*]*ò leg.* quaſi ego.

quit,quamquam à morte defendimur, nihil tamen ad robuſtam valetudinem promouemur. Putasne me de occupationibus tuis taciturum? Quæſtor es, memini: concilij regalis particeps, ſcio: precum arbiter, legum conditor, recognoſco: adde huc alia mille rerum. Nunquam eueniet vt ingenium tuum labor deterat, benignitatem cura flectat, facundiam vſus exhauriat. [a] Si diurna negocia nunquam diſtingues quiete, certè antelucano ſomno nullus indulſeris, vt detur aliquod tempus officiis. An tibi parum exempli videtur in Comico, cùm ait, Quàm vellem etiam noctu amicis operam [b] mos ſit dari. Sed cur ego diutius ſermonis pauper obgannio? Imitanda eſt mihi epiſtola recens, vt cetera morum tuorum: fortè plurimis occupatus recuſas litteras longiores. Id ita eſſe [c] rectè coniecto. Video enim quàm nolis multa legere, cui vix eſt ocium pauca dictare. Vale.

a v. c. Sed diurna.

b Sic v. c. vulgo leg. vt mos ſit.

c v. c. ritè.

* *Ad eundem.* 18.

SI te amor habet naturalis hiſtoriæ quam Plinius laborauit, en tibi libellos, quorum pręſentanea copia mihi fuit: in queis, vt opinor, opulentiæ eruditionis tuæ negligens veritatis liberarius diſplicebit. Sed mihi fraudi non erit emendationis incuria. Malui enim tibi probari mei muneris celeritate, quàm alieni operis examine. Vale.

Symmachus Auſonio. 19.

ET ſi plerumque vera eſt apud parentes filiorum prædicatio, neſcio quo tamen pacto detrimentum meriti ſui patitur, dum perſonarum ſpectare gratiam iudicatur. Quæro igitur incertus animi, quæ mihi nunc potiſſimùm ſuper viro honorabili [d] Thalaſſio tuo genero verba ſumenda ſint. Si parcè morum eius décora attingam, liuenti ſimilis æſtimabor. Si iuſtè perſequar, ero proximus blandienti. Imitabor igitur Salluſtiani teſtimonij caſtigationem: Habes virum dignum te, & per te familia Conſulari, quem fortuna honoris parti maiorem beneficiis ſuis repperit, emendatio animi & ſanctitas [e] honoribus æquiparauit. Vale.

d Al. Thalaſſio.

e v. c. honoribus iam parabit. li. Pith. iam apparuit.

* *Symmacus Auſonio.* 20.

VTor apud te fiducia quam dediſti. Dudum parcus es litterarum, ſed non imitabor exemplum:, vt qui nouerim viro in ſpecula honorum locato, & ideo varia & magna curanti, non tam ſtudium deeſſe quàm copiam. Ea quippe [f] rerum eſt natura, vt quæ præter induſtriam negliguntur, ignoſcenda ducantur. Ego

f v. c. rerum eſt vt natura.

tamen securus, vt soleo, amoris tui officium solemne non renuo: in summa gratia & honore positurus, [a] si familiari meo, qui has tibi litteras dabit, fructus aliqui pro tanta in nos sedulitate responderint. Vale.

a v.c. miliati meo, perperã habuit.

Symmachus Ausonio. 21.

QVid agam scire postulas. Opperior in dies litteras quales nũc mihi facultas tua promittit, amor semper exhibuit. Sum verò præsentium lætus, vt qui sciam nihil insidiatori meo loci relictũ, atque insuper tibi, cui factum semper volo meritam polliceri fortunam. Ergo quando res ita tulit vt sollicita mutarentur: optati sermonis tui fructum feramus, qui animam mihi exaugeat, atque indicet pro tanta retro familiaritate, mei te oppido esse cupientẽ. Vale.

Symmachus Ausonio. 22.

FAcis pro mutua diligẽtia & antiquitate amicitiæ nostræ, quòd honorem tuum vires meas esse confirmas. Conuenit dictum cum fide morũ tuorũ, nec vnquam te dissimilẽ scriptis talib[9] dies [b] arguit. Modò fortuna munifica prosperorum secundet optata. Longum de his loqui cautio est, ne blanditiæ longiores corrũpant veri dignitatem. Si quid de me scito opus fuerit, frater meus Claudius & cultui tuo deditus, & studij mei gnarus, [c] expediet. Vale.

b Vulgo, arguet.

c Al. excipiet, vt in lib. Pithœi.

Symmachus Ausonio. 23.

NIhil moror cæteros vulgus ignobile, qui philosophiã fastu & habitu metiuntur. Paucos (& in his præcipuè familiarem meum Barachum) nostra ætas tulit, quorum germana sapientia ad vetustatem vergeret. Túne, inquies, audeas de philosophis iudicare? Licet alienas spectare virtutes. Nam & Phidiæ Olimpiũ Iouem, & Mironis buculam, & Policane forus rudes eius arte hominum pars magna mirata est. Intelligendi natura indulgentiùs patet. Alioqui præclara rerum paucis probarentur, si boni cuiusque sensus etiam ad impares non veniret. Cocede igitur mihi de Baracho testis officium, & amicitiam viri prudentis amplectere: cuius exploratio breui faciet vt mihi de omnibus quæ scio facilè credas, cùm videas me nec in his falsum esse quæ nescio. Vale.

Vide notas.

Symmachus Ausonio. 24.

EN tibi rusticum vix vrbanis negociis absolutum: cui volo pro nostra amicitia morarum culpam remittas. Neque enim

laboris fuga indulſit quieti. Difficile eſt hinc abire cùm veneris: adeo ſi contemplari maieſtatem vrbis noſtræ velis, citò tibi ruſticus videbitur reuertiſſe. Sed de hoc non laboro, quando ita es ingenio placabili, inter reliqua virtutum vt boni Conſulas errata leuiora. Illud me orare impenſius conuenit, tanta vt animo tuo ſcribendi cura ſit, quanto me amore dignaris. Vale.

Symmachus Auſonio. 25.

MErum gaudium mihi eruditionis tuæ ſcripta tribuerũt, quę Capuæ locatus accepi. Erat quippe in his óblita Tulliano melle feſtiuitas, & ſermonis mei non tam vera quàm blãda laudatio. Quid igitur magis mirer, ſententiæ incertus addubito: ornamenta oris, an pectoris tui. Quippe ita facundia antiſtas ceteris, vt ſit formido reſcribere: ita benignè noſtra comprobas, vt libeat non tacere. Si plura de te prædicem, videbor mutuum ſcabere, & magis imitator tui eſſe alloquij quàm probator. Simul quod ipſe nihil oſtentandi cauſa facis, verendum eſt genuina in te bona tanquam affectata laudare. Veruntamen hoc à nobis indubitata veritate cognoſce, neminem eſſe mortalium quem præ te diligam. ſic vadatum me honorabili amore tenuiſti. Sed in eo mihi verecundus nimio plus videris, quòd libelli tui arguis proditorem. Nam facilius eſt ardentes fauillas ore cõprimere, quàm luculenti operis ſeruare ſecretum. Cùm ſemel à te carmen profectum eſt, ius omne [a] perdidiſti. Oratio [b] publicata res libera eſt. An vereris æmuli venena lectoris, ne libellus tuus admorſu duri dentis vratur? Tibi vni ad hoc locorum nihil gratia præſtitit, aut dempſit inuidia. Ingratus ſ ęuo cuiq; probóq; laudabilis es. Proinde caſſas dehinc ſeclude formidines, & indulge ſtilo vt ſæpe prodaris. Certè aliquod didaſcalicum ſeu protrepticum noſtro quoque nomini carmen adiudica. Fac periculum ſilentij mei. Quod & ſi tibi exhibere opto, tamen ſpondere non audeo. Noui ego quæ ſit prurigo emittendi operis quod [c] probatur. Nam quodam pacto ſocietatem laudis affectat, qui aliena benè dicta primus enunciat. Eapropter in comœdiis ſummatem quidem gloriã ſcriptores tulerunt. Roſcio tamen atque [d] Ambiuio, ceteriſque actoribus fama non defuit. Ergo tali negocio expende ocium tuum, & nouis voluminibus ieiunia noſtra ſuſtenta. Quod ſi iactantiæ fugax garrulum [e] indicem pertimeſcis, præſta etiam tu ſilentium mihi, vt tutò ſimulem noſtra eſſe quæ ſcripſeris. Vale.

[a] v.c. poſuiſti.
[b] *Lib. Pith.* publica.
Vide notas.
[c] v.c. probaris.
[d] v.c. Ambio. *Liber Scotti,* Ambitio.
[e] *vulgo leg.* indicem, *vt etiã in v.c. Sed malè.*

Ausonius Symmacho. 26.

MOdò intelligo quàm mellea res sit oratio, quàm delenifica, & quàm suada facundia. Persuasisti mihi epistolæ meæ apud Capuā tibi redditæ concinnationē inhumanā non esse. Sed hoc nō diutius quàm dum epistolam tuā legi, quæ me blanditiis inhiantem tuis veluti succo nectaris delibuta [a] ducit. Vbi verò chartulā pono, & meipsum interrogo, tum absinthium meū resipit, & circúmlita melle tuo pocula deprehendo. Si verò, id quod sæpe facio, ad epistolam tuam redij, rursus illicior, & rursum ille suauissimus, ille [b] floridissimus tui sermonis afflatus, deposita lectione [c] vanescit, & testimonij pondus prohibet inesse dulcedini. Hic me velut aërius bracteæ fucus, aut picta nebula non longius quàm dum videtur oblectat, chamæleontis bestiolæ vice, quæ de subiectis sumit colorem. Aliud sentio ex epistola tua, aliud ex conscientia mea. Et tu me audes facundissimorum hominum laude dignari? tu inquam mihi ista, qui te vltra commendationē omnium protulisti. An quisquam ita nitet, vt comparatus tibi nō sordeat? Quis ita ad Æsopi venustatem, quis ita ad sophisticas Isocratis conclusiones, quis ita ad enthymemata Demosthenis, aut opulentiam Tullianam, aut proprietatem nostri Maronis accedat? Quis ita affectet singula, vt tu imples omnia? Quid enim aliud es, quàm ex omni bonarum artium ingenio collecta perfectio? Hæc, domine mi fili Symmache, non vereor ne in te blādius dicta videātur esse quàm verius. Et expertus es [d] fidem meæ mentis atque dictorum, cùm in comitatu [e] deguimus ambo æuo dispari. Vbi tu veteris militiæ præmia tyro meruisti, ego tyrociniū iam veteranus exercui. In comitatu tibi verus fui: nedum me peregrè existimes composita fabulari. In comitatu inquam, qui frontes hominum aperit, mentes [f] tegit. Ibi me & parentem & amicum, & si quid vtroque charius est, chariorem fuisse sensisti. Sed abeamus ab his, ne isthæc cōmemoratio ad illam Sosiæ formidinem videatur accedere. Illud quoque quod pænè præterij qua [g] affectione addidisti, vt ad te didascalicum aliquod opusculum, aut sermonem protrepticum mitterem? Ego te docebo docendus adhuc, si essem id ætatis vt discerem? aut ego te vegetum & alacrem [h] commonebo? Eadem opera & musas hortabor vt canant, [i] & mare vt effluat, & auras vt vigeant, & ignes vt calcāt, admonebo: &, si quid inuitis quoque nobis natura fit, superfluus

a v.c. perducit.
b v.c. floridus.
c Libr. Pith. euanescit.
d Sic v.c. vulgo leg. fidē meā.
e v. c. degimus.
f aliàs. legit.
g v.c. aff. ctatione.
h al. commonebo.
i aliàs leg. & maria vt effluant.

a v.c. agitator instigabo.

[a] instigator agitabo. Satis est vnius erroris, quòd aliquid meorũ me pœnitente vulgatum est, quòd bona fortuna in manus amicorum incidit. Nam si contrà euenisset, nec tu mihi persuaderes placere me posse. Hæc ad litteras tuas responsa sint. Cetera quę noscere habes [b] compendij faciam: sic iam quoque longa est epistola. [c] Iulianum tuum familiarem domus nostræ, si quid de nobis percontandum arbitraris, tibi allego: simul admoneo, vt cùm causam eius aduentus agnoueris, iuues studium quod ex parte fouisti. Vale.

b al. compendio.
c v. c. Iulianum tamen faro.

Symmachus Ausonio. 27.

Aiunt cochleas, cùm sitiunt aëris, atque illis de cælo nihil illiquitur, succo proprio victitare. Ea res mihi vsu venit qui desertus eloquij tui pastu, meo adhuc rore sustentor. Diu scribendi operam [d] distulisti: & vereor ne fortè in nos parentis [e] claudicet affectio. Si falsa me opinio habet, [f] fac vt ceteris negocijs tuis respondendi cura præuortat.

d v.c. protulisti.
e v.c. claudat.
f v.c. facito.

Symmachus Ausonio. 28.

Plenum laboris negocium gero, qui compellare toties tacitũ perseuero. Nam nisi [g] instare pergo, atque exculpere à te aliquid litterarum, gliscet obliuio. Siue igitur hoc officium meum sedulum iudices, siue molestum; stat sententia honorem tuum celebrem præstare colloquiis. Adeo mihi veteris in te amoris nulla discessio est. Et meritò: nam amicitiæ operam nusquam locaui æquè benè. Propterea silentium tuũ conqueror. Facit enim tenerior affectio, vt sit querela procliuior. Mollis est animus diligentis, & ad omnem sensum doloris argutus. Si negligentiùs tractes, citò marcet vt rosa: si duriùs teneas, liuet vt lilia. Legisse me memini, vultu etiam sæpe lædi pietatem. Quid ille tam [h] seuerus arbiter super continuo silentio, ac dissimulato scribendi munere censuisset? [i] Tecũ hæc pensiùs æstimabis. Mihi relligio fuit tegere quæ dolebant. Nam vt in te animi vsque pendeo, ita opere maximo vsuram tuæ vnanimitatis expecto. Vale.

g v.c. instigate.
h v. c. serius.
i vulgo leg. Totũ hîc pẽsius æstima. Sed mihi rel. fuit hæc tegere.

* Symmachus Ausonio. 29.

Diu in Campanię secessibus ociatus: [k] occasio non patuit scriptionum. Ideo paulisper sermonis mei circa te munus intepuit. Sed vbi in patriam pedem retuli, antiqua mihi fuit instaurãdi officij diligentia. Ergo debito te honore salutationis impertio, vtrumque deposcens: vt & silentio superiori venia iusta præste-

k Sic puto leg. Nam v.c. habet, occasionẽ patui script.

tur,& præsenti obsequio vicissitudo respondeat. Vale.

Symmachus Ausonio. 30.

INterpello occupationes tuas assiduitate colloquij. Nam & ipse huiusmodi pascor officio,& peregrinationem tuam solatijs talibus credo recreari. Tuas autem litteras vicissim expecto: non exigo. Iniurium quippe est magnoperè flagitare quod speres, ne quod est voluntarium, videatur extortũ. Sanè [a] fratri meo Innocentio gratulor, amicitias tuas priusquam scriberem contigisse: quia facilior mihi cœpit esse eius commendatio quem probasti, quàm fuisset incogniti. Itaque hoc vnum beneficij loco [b] postulo: vt qui sui commendatione iam nititur, testimonij nostri gratia cumulatiùs diligatur. Vale.

a *Al.* fratrem meum Innocentium.
b *Al.* expostulo.

Symmachus Ausonio. 31.

NOn frustrà prædicant mentes hominum nitere liquido die, coacta nube [c] flaccescere. Meus animus fidem fecit exẽplo. Nam quotiens tibi scribo, ex sententia sum. Verbis quorum aliàs suppellex mihi desit, indulgeo. Quippe lætitia loquax res est, atque ostentatrix sui: adeo magnæ parti hominum nulla ab hoc morbo cautio est. Patere igitur quæ ad laudes tuas pertinent obloquentẽ, vir quantum est hominum in terris [d] exspectatissime, qui & summis copijs vigilans pro meis rebus anniteris,& in amicitia stabili diligentia perseueras. Si fides vera cuiquam fuit, tibi puto esse. Hanc plerique verbo ostentant, opere deserunt: quod genus nulli rei est nisi ad loquendum. Meritò processus tuos in meo ære duco: quando iuxta magnæ curæ sum tibi [e] atque cùm maximè fui. Supereſt tamẽ aliquid, quod huic studio meo adijci velim. Nolo memineris, quòd aliquando animo tuo succensui. Amor fiduciam nutrit. Quid tam liberum quàm amicitia? Negocijs plerumque apposita est expostulatio sine labe concordiæ. Ita verum est quòd hodie tibi gratias ago, vt illud non potuerim dissimulare quòd dolui. Cassa fide sunt qui iugiter blandiũtur. Sed quid diutius ea retexo, quorũ [f] te obliuisci [g] cupio? Est, vt es, benigna semper in me voluntate: quod ego sperandum magis à te sentio quàm petendum. Vale.

c *v.c.* fatescere, *lib. Pith.* pallescere.
d *Al.* spectatissime.
e *Haec in v.c.* addo.
f *Liber Scotti,* ea reijcio, quorum.
g *v.c.* volo.

Symmachus Ausonio. 32.

FAlsò creditur, ne sciam iudicij esse fortunam. Illa verò & præteritorum memor,& præsentium diligens, & prudens futuri, tibi rependit quicquid ceteris præstitit. Non ergo [h] vaga, neque

h *Lib. Scotti,* Vana, neque, *vt & Pithœi.*

erratica eſt:à qua ſcimus alios donũ cœpiſſe, te præmium. Quis tibi honoris noſtri(inquies)fecit indicium? Celebritas famæ,cui iuſta narrãti ſtatim creditur. An opperirer ſuper hoc litteras tuas, quas verecundia differebat? Minimè. Nam difficilis eſt patientia gaudiorum. Fungor igitur, vt vides, partibus tuis:& quæ debui cognoſcere,malui quodammodo nunciare. Sed nolo iſta properatio litterarum mearum tuum munus impediat. Scire me quod
a v. c. quem ego. nunc ſcribo diſſimula. Et tribue quaſi nouum nuncium, [a] quod ego gratulabor iteratum. Vale.

* *Symmachus Auſonio.* 33.

SCio quidem litteras meas tibi ſerò reddendas,vel propter occupationes quæ te in procinctu aliquantiſper tenebunt, vel quòd frater meus Gorgonius admirator virtutum tuarum diutinæ apud Picentes indulgebit quieti. Vt eſt tamen iſta conditio, ſuperſidendum officio non putaui. Fors fuat, an hæc maturè in manus tuas ſcripta ſint ventura. Ego tamen quantum per commeantes licebit,iſtius muneris operam non reparcam. Vale.

* *Symmachus Auſonio.* 34.

NOn nouum aut incognitum,ſed compertum iam fide & ſedulitate militiæ,ſanctum Victorem amicum meum promptus commendator inſinuo:quem ad hoc æui nulla actuum culpa fuſcauit,ſed fortunæ licentia (quæ interdũ optimos decolorat) ſpes eius pauliſper infregerat,quæ in integrũ ſęculi beatitudo reſtituet,ſi innocentiam ſupplicis ſecundo fauore reſpexeris. Vale.

* *Symmachus Auſonio.* 35.

FAcio rem cùm tuis moribus tum meo ſtudio congruentem,vt præſtantiſſimo viro amicitias optimi cuiuſque conciliem: velut nunc tibi à me traditus philoſophiæ candidatus, cuius pudorem vel prima facies,cetera bona longus vſus expediet. Hunc ego abs te nollem diligi,ni mereretur probari. Sed ſi benè æſtimo actutum merebitur,atque ideo diligetur. De hoc nihil amplius. Neque enim præiudicio meo debet aſtringi, cuius ego exſpecto iudicium. Illud te potius oratum volo,vt in noſtra diligentia perſeueres. Quod cùm efflagito,vereor ne me iniurium putes,qui à te poſtulem quod ſponte præſtatur. Vale.

* *Symmachus Auſonio.* 36.

COmpenſaſti longum ſilentium gemina ſcriptione. Pariter enim mihi binas litteras præbuiſti, vt deſiderium meum officio

ficio

ficio largiore compleres. Ex quo aduerti non volũtatem tibi hactenus, ſed baiulum defuiſſe. Neque enim aliter potuiſſet accidere, vt me tamdiu ſermonis tui honore fraudares. Meritò apud nos in dies ſingulos tui cultus augeſcit, & iuſto cumulo creſcit affectio. Namque ita vſu comparatum videmus, vt amicitia benè locata experiundo cotidie [a] præbeatur. De iſta parte verbis ſuperſedendum eſt. Neque enim me oportet hæc dicere quæ te malo ſentire. Comperi ſanè ex litteris tuis quanto opere publici muneris abſolutionem requiras, & ſtupere me fateor tantũ tibi adminiſtrationis eius eſſe faſtidium, cui fructus optabilis ex omnium amore reſpondet. An eſt aliquid tenacius gloria quæ laudem adiecit voluntatis? Et tamen cura non deerit vt patiaris. [b] Tu tamen peregrinationis ſolare iuſto amore prouinciæ. Vale.

a *Poteſt etiam legi*, probetur.

b *Poteſt legi*. Tu tædium peregrinationis.

Symmachus Auſonio. 37.

VEtus ſententia eſt, artes honore nutriri. Eam noſtræ ætatis confirmauit vſus. Nemo enim bellis notus aut domi clarus exſortem præmij ſenſit induſtriam. Ita quum dignis fructus tribuitur, eandem viam capeſcentibus ſpes paratur. Gliſco igitur gaudio, cùm propter alios quibus fortunam ſollers vita conciliat, tum maximè Iuliani fratris mei gratia, quem ſic à te diligi volo, vt probari poſſe confido. Scis nempe in illo forenſi puluere quàm rara cognitio ſit facundi oris, & boni pectoris: dum aut modeſtum ingenium verecundia contrahit, aut ſucceſſu eloquens inſoleſcit. Hæc in meo familiari ac neceſſario [c] ea ſocietate viguerunt, vt neque obiectu pudoris areret, nec cum detrimẽto frontis [d] afflueret. Nunquam in mercedem linguæ ornamenta corrupit. Merito ac fortunis tenuis opulẽtiam fide quæſtum laude mutauit. Hunc tibi in manum vel magis in animum libens trado. Nam mihi ſumma curatio eſt, vt amicitia tua boni inhuberent. Te quoque idem velle habeo compertum. Semper enim natura gaudet æqualibus, & familiare ſibi eſt omne quod ſimile eſt. Sed ne prolixo teſtimonio ſuſpicionem laudis incurram, quæſo de eo iudices examine penſiore. Ita quum illius inſtitutum probaueris, periculum iudicij mei feceris. Vale.

c *Sic v. c. rectius quàm, vt vulg.* ad ſatietatẽ v. v. n. o. p. taceret, nec c.

d *Lib. Scot.* efflueret.

Symmachus Agorio Prætextato. 38.

MEretur diligentia in me tua, vt ea quæ proximè laudi mihi fuerunt, clam te eſſe non patiar. Credo indicium feciſſe tibi

famam, quòd Parentem meum ruri atque in secessu amissæ domus iniuriam decoquentem frequentibus suffragiis, denique oratoribus missis, nouo honore Senatus acciuerit. Qua causa vbi primùm facultatem loquẽdi apud collegas attulit dies, egit pater Senatui [a] gratiam ea facundiæ grauitate qua notus est. Calendæ tunc erant quibus annus aperitur. Breui interuallo cùm familiaris mei Trigeti filio Prætorio candidato operam spondissem, animum relligio conuenit, vt occasione destinati officij obirem munus adhuc à me patri debitum, sed, vt dixi, ab illo Senatui iam solutum. Ergo ad quintum Idus Ianuarij verba feci in amplissimo ordine. quæ vbi in manus tuas venerint ex tuo animo coniicies iudicia ceterorum. Ego sub incerto examinis tui, aliorum sentẽtias occulendas putaui, ne te præiudicio tanti ordinis viderer vrgere.

[a] v.c. gratia mea.f.

Symmachus Agorio Prætextato. 39.

AVctus sum gaudio, quòd valetudo tecum reuertitur in gratiam. Nã semper incolumitas tua voti mei summa est. Nũc si Deo volente reconciliatæ vires animi tui redintegrauerint vigorem, facito epistolæ tuæ [b] multis paginis augeantur. Odi parsimoniam verborum bonorum. Scribendi quippe breuitas, magis fastidio quàm officio proxima est. Nolo litteras de summo ore stillantes. Illas peto quæ arescere nesciunt, quæ ex intimo pectoris fonte promuntur. Memini breuitatem Spartanam laudi quõdam fuisse. Sed ego Romanis tecum legibus ago, &, si ita vis, Atticis: quibus tantum decus à facũdia fuit, vt mihi videantur Lacones metu collationis in diuersum studia destinasse. Vellem plura, [c] sed tuo modo compungendus es. Simul cautio est mihi, ne te sermo multus offendat. Instituto igitur meo calcem pono, dum [d] tuo pareo. Qua in re intelligis eo te inuidiæ & conditionis adductum, quasi à me pauca scribi velis, nisi multa rescripseris. Vale.

[b] Lib. Scot. multiiugis paginis.

Vide hic notas.

[c] v. c. vulgo, sed tu modò.

[d] v.c. tuo pareo.

Symmachus Agorio Prætextato. 40.

[e] POtui facere scripta compendij, cùm tibi Germanus meus verbis suis vberius satisfacturus videretur, quàm ego meis litteris. Sed in maiore lucro officia honesta, quàm ocia muta ponẽda sunt. Ergo neq; tacito opus est, vt honor amicitię mihi feratur accepto, neque omnia mandanda sunt litteris, vt illi aliquid ad narrandum relinquatur. Accipe tamen rerum capita & sum-

[e] vulgo leg. Potui cõpendia scriptũ facere.

mas negociorum, quibus frater admonitus quæſita latiùs exſequatur. Conuenit inter publicos ſacerdotes, vt in cuſtodiam ciuium publico obſequio traheremus curam deorum. Benignitas enim ſuperioris, niſi cultu teneatur, amittitur. Ergo multo tantò ornatior quàm ſolebat cęleſtis factus eſt honor. Expectare mihi videris omnia quę ſuperſunt. Titianus meus fungetur indicium, cui indulgentius narrandi quod velis, opera legata eſt: Edictum Principum, niſi iam notum eſt, idem tibi aſſertor expediet. Statuas etiam recepiſtis iiſdē pænè populi acclamationibus, quibus amiſeratis. Rides? & libet vt rideas. Affuiſti. plura deſino,[a] ne qui ſtrictim meliora detexui, in minoribus videar immorari. Vale.

a *Vulgo*, Ne quæ ſtrictim meliora retexui, amore videar immorari.

Symmachus Agorio Prætextato. 41.

SIlentij noſtri ratio diuerſa eſt, ſed vnus effectus. Me impedit Pontificalis officij cura, te Baiani ocij tenuit negligentia. Neque enim minùs reſidem facit remiſſio animi quàm occupatio. Nec mirum ſi te illa oratorē ſibi vendicat, cùm ipſum Annibalem fides certa ſit bello inuictum manus dediſſe Campaniæ. Nō illius cæli aut ſoli illicebram retinax aduenarum lotos arbor æquauerit, & ſuada Circe pocula, & tricliniū ſemiuolucrū puellarum. Neque ego te pingues ferias agere contendo, aut virtutē puto[b] fregiſſe deliciis. Sed dum tibi leges ſcribis, & vrbanarum rerum feſſus, ingentem animum ſolitudine domas, amicitiarum munia nullus exſequeris. Quin arripis ſtilum, noſtræque in te affectioni honorem mutuum facis? Niſi mauis auctoritatem Pōtificis experiri. Multa nobis in collegio deliberanda ſunt. Quis tibi has inducias publici muneris dedit? Senties ius ſacerdotis, niſi impleueris ius amici. Vale.

Vide hic notas.

b *v.c.* frigiſſe, *ex quo etiā ſequentia emēdata ſunt.*

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 42.

DIj boni quàm nihil homini tutum atque exploratum eſt! Certè leuandi animi cauſa Baias conceſſeratis. Quis oculus faſcinauit deſtinatam quietem? Paulina ergo cura communis extremum ſalutis acceſſerat. An veſter pro illa tantus eſt metus, vt omne eius incommodum periculi inſtar habeatur? Quicquid horum eſt, ſpectari animo licet: quas ærumnas dierū, quas noctium vigilias duxeritis. Sic nati ſumus, vt ſæpius aduerſa fungamur. Fugiunt voluptates, & bonę cuiuſque rei tam breuis vſus quàm leuis ſenſus eſt. Verùm hæc philoſophorum diſputa-

tionibus relinquantur. Nunc habitum lætiorem mentibus ſuadeamus, quoniam Paulinæ veſtræ valetudinem rurſus locauit in ſolido pax Deorum. Vale.

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 43.

Vide notas.

QVæris vt ciuis ad bonum commune genitus, quid ſuper rebus anxiis vero proximum nuntietur. Certis indiciis ſecunda cognouimus. Dehinc multi ſilentij ſuſpicio ſollicitis rumoribus locum fecit. Sed mihi opinionum talium, quæ ſine auctoritate producunt, nulla curatio eſt. Impendiò angor animi, quòd ſacrificiis multiplicibus, & per ſingulas poteſtates ſæpe repetitis, necdum publico nomine Spoletinum piatur oſtentum. Nam & Iouem vix propitiauit octaua mactatio, & fortunæ publicæ multiiugis hoſtiis nequicquam vndecimus honor factus eſt. Quo loci ſimus intelligis. Nunc ſentẽtia eſt in cœtum vocare collegas. Curabo vt ſcias ſi quid remedia diuina promouerint. Vale.

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 44.

EQuidem ſecurus amicitiæ tuæ æqui boni facio ſi quid in me ab amante peccatur. Sed tuos mores quibus nihil deſit ad laudem dedecet officij negligentia. Queri me opinaris, quòd nihil ſcribas: & refellere mendaciũ paras, quia te aliquid ſcripſiſſe meminiſti. Ego verò minimum animi angerer, ſi taceres. Precor, quid hoc eſt quòd mihi & patri vnas atque eas oppidò breues litteras detuliſti? Ita tibi ambo digni ſingulis paginis non videmur? Tui, inquies, honoris interfuit, vt iungereris parenti. Alia ſunt quæ cum illo nobis vel communia opto, vel paria. amor mihi meo nomine deferatur. Abſtine igitur epiſtolis quæ ſunt inſtar edicti. Faceſſat omne ſtudium, ex quo naſcitur cura compendij. Sed longum de his loqui cautio eſt, ne tibi moleſtior ſit prolixitas querelæ noſtræ quàm mihi breuitas epiſtolæ tuæ. Quod ſupereſt Deos quæſo, vt nos plenus gaudij quamprimũ reuiſas. Facilè erit anguſtiam ſcriptorum tuorum multiloquio repenſare. Vale.

Coniunge epiſt. 27. lib. 4. ad Protad.

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 45.

STatueramus in externis adhuc morari, ſed labantis patriæ nũtius deſtinata mutauit; cùm mihi in communibus malis decolor videretur ſecuritas mea. Ad hoc ſacri Pontificalis adminiſtratio curam de me & officium ſtatim mẽtis exigit. Neq; enim fert animus in tanta ſacerdotum negligentia ſufficere collegã,

Fuerit hæc olim simplex diuinæ rei delegatio. Nunc aris deesse Romanos gen⁹ est ambiendi. Vos Hetruria quousque retinebit? Iam querimur esse aliquid quod tamdiu ciuibus præferatur. Sit licèt ruris status mitior, non potest benè defrui ocio, qui suis absentibus timet. Vale.

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 46.

ORationem meam tibi esse cōplacitam nihilo secius gaudeo, quàm quòd eam secunda existimatione pars melior humani generis Senatus audiuit. Adiecisti sacramenti pondus, & in bona verba iurasti: vt qui scires in suspicionem gratiæ venire amantium iudicata. Nam vbi certa est amicitia, ibi fides incertior. Ergo securus examinis tui nihil moror sententias ceterorū. Quid si affuisses tam bonæ voluntatis auditor? Nę ego digito, vt aiunt, supera conuexa tetigissem. Erit aliâs fortasse nobis optatior præsentiæ tuæ copia. Nunc testimonio epistolę tuę fruimur. Tūc adiumento fauoris vtemur. Vale. *Vide notas.*

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 47.

OCio & venatibus gloriare. Est hæc quidem iocunda iactatio, sed ludo magis à te prolata quàm serio. Nam remissa tēpora & ab negociis publicis feriata libris veterum ruminandis libenter expendis. Aliis igitur dabis verba, qui te congressu primo, re non nouerunt. Ego actus quos pernox & perdius tibi curæ habes, tum cotidiana ingenij tui pabula de litterarū, quas mihi tribuis, sapore coniecto: nisi fortè in syluis Apolline contionaris, vt ille pastor Hesiodus, quem poëtica lauru camœnalis familia coronauit. Nam vnde est hæc in epistolis tuis sensuum nouitas, verborum vetustas; si tantùm nodosa retia vel pinnatum formidines, & sagaces canes, omnémque rem venaticam meliorum oblitus affectas? Quare cùm scribis, memento facundiæ tuæ modum ponere. Rustica sint & inculta quæ loqueris, vt venator esse credaris. Vale. *Confer epist. 18. 7. libr. 4 ad Protad.*

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 48.

MÆstitiæ meæ solatium grande tribuisti. Nam vt dudū tibi fama fecit indiciū, fratris obitu vulneratus continuo animi dolore discrucior. Non mediocre tamen inter pręsentes curas leuamen accepi, quòd te cōperi secundū cōmunia optata salucre. Superest vt tu istius modi officiis frequentem operam digneris.

impendere,quæ perſpicis medicinam quandam mihi infortunij & mæroris afferre. Vale.

* *Symmachus Agorio Prætextato.* 49.

SCio germani amoris eſſe quod ſuades. Sed reconciliatio eum requirit au&torem,quem habuit iniuſta diſſentio : ne noxam meruiſſe videatur,qui abiuratas amicitias quaſi nihil paſſus affe&at.Quare oblatam concordiam non refuto.Sequeſtrata conſideratione fortunæ redeat in gratiam,qui mouit offenſam. Tibi pro noſtra amicitia ſatis gratulor,cuius labor ſaluti publicæ commodabit:de quo interim parciùs loquar. Res enim quæ ad omnes pertinet,nunquam vno teſte contenta eſt:& mihi magnopere conuenit ita meminiſſe gloriæ tuæ,ne verecundiæ oblitus exiſtimer. Vale.

Symmachus Probo. 50.

ET tibi publicis negociis occupato breues litteræ demunt faſtidium le&ionis;& mei officij aſſiduitas , quicquid ſcribendum videbatur,exhauſit.Meritò ſalutatione libata, [a] frugi epiſtolam neceſſario ſtringo cōpendio.Alia eſt enim proteſtatio amoris,alia linguæ oſtentatio: atque ideo antiquior mihi fuit obſequendi opera quàm loquendi.Copioſi videbimur, ſi abundè ſeduli iudicemur. Vale.

[a] *vulgo*, frugi epiſtolæ neceſſario ſtringor comp.

* *Symmachus Probo.* 51.

IN præſentia quantum ſatis viſum eſt amicitiæ munetandæ,cū tuas occupationes,tum feſtinationem tabellarij contemplatus, exhibeo. Aliâs mihi & vſus veniæ, & cura non deërit epiſtolæ longioris. Dij modò optata fortunent,ſalutem Reip.in ſolido locent.Tum mihi voluptas promptior erit, & ad ſcribendum quæ tu libenter accipias,& ad legenda quæ tu animo vacante reſcripſeris. Vale.

* *Symmachus Probo.* 52.

SIt tibi animus æquus & patiens muneris imperati. Sæpe vſu venit vt in ſecundos labores virtus pròbata reparetur. Quid tu? libenter Atilio fa&um putas,quòd faſcibus aratra mutauit,& in medio ſementis opere anhelos boues ſtatuit ruſticus magiſtratus? Quiſque bonæ frugis eſt in publicum commodum vindicatur. Pone illas interim cogitationes felicis ocij tui. Quàm benè vrbana opera nouis faſtigiis excitabam, vbi ager noſter,vel ille autumno omnis copiæ ferax,vel ille hyeme apric',

aut qui anni primus rosas humo exuit,aut qui sub vua æstiuo sole de nemore & fonte frigescit? Sed quid à proposito excidi? Dũ medicinam facio vulneribus tuis,vltrò desiderãda suggessi. Esto vt es curarum omnium tolerans,& debitam operam solue Principibus,qui rationem magis meriti tui quàm voluntatis habuerunt. Vale.

* *Symmachus Probo.* 53.

MOnes vt amicitiæ bonum scriptis frequentibus excolamus. Placet hortatio imitatrix relligionis.Et,vt verum fatear,decus mihi est hæc voluntas tua.Amor enim maximus plus requirit.Sed quod ais me potius qui sim vacuus publicæ rei,istiusmodi vigiliam debere sortiri, æquum esse dissentio. Iamprimum quòd homo licentis ocij scrutari vices commeantium non laboro: tuus honor vecturam litteris nisi inuenit,facit.Dehinc quòd mihi iners desuetudo oblimat ingenium. Tibi impigro iamdiu negocio leuatur vsus loquendi.Ergo quo tu ad scribendum maiore copia,hoc ego dignior venia raritatis.Satísne videar his causis munitus in posterum memineris.Volo quicquid antè sermonis acceperis,obsequij esse non ocij.

Symmachus Probo. 54.

SCio te non fortunarum habere delectum,sed meritorum.Romanus familiaris meus aulicis etiam nunc paret officijs,vt pote sacri administer ærarij.Sed instrumenta probitatis in quemuis vsu publici honoris excoluit. Quare dignitas illi est promissa cũ pluribus,honestas æqua cum paucis. Quod eo memorandum [a] putaui,vt à te quoque pro ratione vitæ, non pro gradu militiæ censeatur.Fac periculum maximis in negociis,fac in seriis remissisve muneribus. Repperies hominis tectã fidem,patentem relligionem,prudentiam liberam,verecundiam liberalem.Cui ego propterea fautum volo, vt mei testimonij fides clareat,& tibi amicus limatæ probitatis accedat. Vale.

[a] *v.c.* puto.

Symmachus Probo. 55.

AIs te multiiugis necessitatibus impediri,quo minùs [b] gnauiter amicorum charissimos alloquaris. Notæ rei cesset assertio.Nam & qui procul absumus,curas ac vigilias tuas communis patriæ copiis & satietate sentimus. Mutasti igitur officium, non negasti.Antiquior enim tibi fuit,vt esse debuit,salus ciuiũ quàm salutatio.Nunc sanè & desideramus & exposcimus tuas litteras,

[b] *v.c.* grauiter.

largiter congesta fruge in proximæ hyemis impendium: quan-
a *Al.* nusquã. quam scio necdum tibi hanc partem nimis tutam videri.[a] Nunquam enim est securus amor patriæ:& quamuis magna remedia
b *v.c.*tenuit. conquirat,semper illud putat imminere quod [b] timuit. Vale.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 56.

BOnæ spei plenus,postquam mihi aduentus vestri fecistis indicium, calcar quoddam superpingo properantibus, & in eã rem tuũ munus imploro,vt parentum studia hortator acceleres. Stabit apud me memoria beneficij tui,nec vnquam tacita erit, si fratrum delegata curaueris. Vale.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 57.

LOngum loquantur pro incognitis aut alienis verba facturi. Mihi hæc opera desinenda est, cùm litteras nostras Saturus frater communis accipiat,quas non cõmendationi eius præstiti, sed nostro circa vos amore functus emisi.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 58.

COmmendari antè epistolam fortè mireris.Causa istud mihi non secta persuasit. Nam Clemens boni viri functus officio Cæsaream, quæ illi patria est,cõciliata maximorum Principum pace tutatus est. Fando acceperas rebellione barbarica quot auri,quot argenti,priuati aut publici, sacri & profani,Mauritaniæ fuit direptione hostium lancinatum. Euenit ea tempestate vt etiam fidei depositum belli iure raperetur: quod à summatibus ciuitatis,quos reliquos fuga fecerat,ius ærarij reposcebat. Mise-
Vide notas. ra & acerba conditio,nisi iustitiam tempore Clementis cura mouisset;& quem ego non minùs famæ sæculi, quàm ciuium securitati dixerim cõmodasse. Quid enim præter inuidiam referret ærarium,si opes ab inopi curia poscerentur?Habes ordinem rei. Quod restat enitere,vt voti tui aspiratio vela faciat impetratis. Vale.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 59.

SCire postulas quid de lacessentibus sentiamus. Nolo consiliũ succensentis expectes,neque in eius noxam labores,quem vides abundare peccatis. Ipse causas dabit,quas non videaris op-
c *v.c.*Anque metuitis nouos.*Sed malè.* tasse.Sed de illo satis habeo dictum. Veniam quò me ducit affectio.Immane quantũ à litteris desidetis. [c] Anne metuitis ne vos talione silentij mordeam? Quid hyems faciet quæ terra & mari morabitur commeatus? Cogite vestri officij necessitatem, no-
stræ

ſtræ ſollicitudinis vicem, meámque arripite diligentiam, quam de nobis mutuò flagitatis. Vale.

* *Symmachus Celſino Ticiano fratri.* 60.

GElaſius, cui factum volo, imperialis domus curam recepit: quod negocium ei aliquid attulit dignitatis, etſi plus habet honoris in moribus. Medicinam cum primis noſtræ ætatis exercuit. Modò eſt illi via facta meritorum. Nam ſummates aulæ, quibus iuuandis iſte profuerat, teſtes potius habuit quàm patronos. Abſit vt tibi vſus veniat artis eius, cùm cetera honeſtamenta ſanctiſſimi viri poſſint pro illo ferre ſuffragium. Ergo ama Gelaſium, mihi iamdudum placitum, tibi me ſpondente placiturũ. Vale.

Symmachus Celſino Ticiano fratri. 61.

COmmendarem tibi [a] Anſium laudabilem virum, niſi in meã amicitiã te auctore veniſſet. Quãdo igitur nihil eſt quod illi meus ſermo conciliet, beneficij loco [b] habebo, ſi in eum ſancti animi tui gliſcat affectio. Nam vbi amoris rudimenta præuenta ſunt, ſecundæ [c] gratiæ locus eſt, vt augmenta poſcantur. Vale.

a *v.c.* Ayſium, *aliàs*, Auxiũ.
b *Vulgo*, habeo.
c *Sic v.c. vulgo.leg.* gloriæ.

* *Symmachus Celſino Ticiano fratri.* 62.

RVfus pontificalis arcarius proſequitur apud te mandata collegij, cui præ ceteris retinendi Vaganenſis ſaltus cura legata eſt. Effice oro te, vt diuinitus videatur oblatum tui honoris auxiliũ, & vtriuſque te ſacerdotij antiſtitem recordare. Quicquid publicus vigor aut priuata poſcit induſtria oratus exequere. Multum in gratiam tuam publica vtilitas promouebit. Habes ſummã petitionum. Singula autem tibi vel commonitorij ſeries indicabit, vel Rufus expediet; cui maturum præſtabis effectum, vt ſequeſtratum pauliſper officium regreſſus arripiat. Vale.

Vide notas.

* *Symmachus Celſino Ticiano fratri.* 63.

POtuit frater me' Acutianus ſuo nomine quod poſcit adipiſci, vt qui ſit non minùs tibi quàm mihi familiaris. Sed interfuit officij mei, vt ei voluntariam operam commodarem. Iuuat autem deſiderium illius iuſticia poſtulati. Nam germanos ſuos Nichaſium & Rogatianum negocium commune curantes, vel ad diſceptationem Numidici Conſularis remitti poſtulat, vel quod ei antiquius eſt, te potiſſimum cognitore mauult quàm primum

molestiam litis absolui. Quare si & illius apud te grande momẽtum est, & à legibus causa non discrepat, & interuentus meus libram tui fauoris inclinat, anniti æquũ est, vt optimo viro ex sententia procedat optatum. Vale.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 64.

FRatrum nostrorum Magni atque Magnilli petitio est, quam prosequendam recepi; quibus impendiò curæ est, vt homines Euticiæ clarissimæ fœminæ iudiciorum præsidio fulciãtur. Intelligis eas esse personas, quibus hæc gratia magis ex suo merito quàm ex meis litteris debeatur. Nec mireris ipsos super ea restituere noluisse; cùm reuerentia mei fecerit, vt nostro suffragio potius niterentur. Vale.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 65.

CÆcilianum virum honestum, Laurentium Lauinatium defensorem susceptum cõmendat officium. Cui si nihil conciliationis cetera vitæ honestamenta præstarent, interuentus meus gratiam tuã deberet acquirere. Ama ergo hominẽ placitũ mihi, & relligiosæ ciuitatis cõmodis obsequentẽ. Amoris autẽ tui sumemus indiciũ, si eos quibus negociũ familiare mãdauit, adiuueris.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 66.

AMicorum desideriis operam non negamus, dum iusta credimus quæ petuntur: vt nunc mihi vsu venit, qui Bassum optimis viris placitum non putaui suffragio deserendum. Salua igitur mea existimatione qui bonis credidi, meritum tibi hominis dies longior indicabit. Mihi satis est, si illi primus aditus spem tui dederit pleniorem.

* *Symmachus Celsino Ticiano fratri.* 67.

QVando eam Dij potestatem tibi dederunt, vt amicis ac necessariis meis vsui esse possis, confido Romano optimo viro, quocum mihi iamdiu familiaritas est, in tuo præsidio paratam bonæ spei copiã. Duabus enim commendationibus, quarum tibi antiqua cura est, adiuuatur, mei testimonij prærogatiua, & sui meriti conscientia. Nam sedulò audeo iudicare dignum esse quem pensi habeas; & ne longum loquar, cuius amicitia non graueris. Spectata mihi est in eo quies animi, officij diligentia. Nemo in amicos fide vtitur prõptiore. Hæc ita esse, si quid mihi tribuis, velim credas. Si hæc hæret animus, hortor examines. Vale.

Symmachus Celsino Ticiano fratri. 68.

EST aliquid in querelis [a] Fasganię filiæ meę, quod mihi ex voto fateor accidisse. Nam nisi futuras [b] suo vsui litteras poposcisset, ad scribendum mihi defuisset occasio. Prælibo igitur salutationem, quæ meum spectat officium. Reliqua pars paginæ, ad causam clarissimæ [c] fœminæ pertinebit, quæ sibi ab hominibus tuis nescio quid agrorum deflet [d] ademptum. Id ego loci & meriti tui conscius, seruili ausu clam te opinor admissum, atq; ideo filiæ meæ [e] correctionis facilitatem spopondi, si ad te [f] familiaris conquestio genus iniuriæ pertulisset. Quæso igitur vt temeratæ possessionis statum iubeas reformari. Si quid autem controuersiæ est, in pignoris nostri differatur præsentiam, quæ secura iustitiæ tuæ recusat alios cognitores.

a v. c. Fasganiæ. b v. c. sibi vsui. c Lib. Sc. dominæ. d v. c. ereptū. e Lib. Sc. correptionis. f Sic v. c. vulgo leg. familiarius.

Symmachus Hesperio. 69.

QVotiens viris militiæ notis testimonia deferūtur, decet operam verborum facere compendij: quia nihil [g] negocij est rebus cognitis immorari. Pro Cęsario nosti omnia facere quæ probātur. [h] Nunc vt pēsi habeas, sperare magis debeo quàm rogare. Si quid vltra expetis in alias litteras conferemus. Nunc mihi multiloquio temperandum est, cùm satisfactum esse videatur & illius voluntati, & tuo honori, & meo muneri. Vale.

g v. c. negocium. h Lib. Sc. hūc vt p.

Symmachus Hesperio. 70.

NAtura rerum est, vt qui plus balbutiunt, plus loquantur: affectant enim copiam pudore defectus. Hoc exemplum me expetit, cui magna scribendi impatientia est, cùm desit oratio. Duobus [i] igitur pariter commeantibus, non putaui officio conuenire, vt vnis litteris gemina expenderetur occasio. Erit super hoc iudicatio tua, garrulúsne iustiùs dicar, an sedulus. Vale.

i v. c. enim.

Symmachus Hesperio. 71.

AMicorum orata curare bonæ frugis officium est, præcipuè si non refragetur æquitas [k] postulanti. Quorsum spectet hoc anteloquium, breuiter explicabo. Sabinianum clarissimū virū ita [m] magni facio, vt quos maximè colo. Huic per impressionē nequaquam patior fratris sui liberorum tutelæ munus imponi. Duobus enim priuilegiis amolitur iniuriam, maturitate æui,

k v. c. postulātis. l Vulgo, alloquium. m v. c. magnifico.

& numero filiorum. Ea res publicis designata monumentis, necdum à proposita obstinatione deducit peruicacem petitionem. Nunc quia secundante fortuna in te huius negocij spes recumbit, quæso vt ei virtute qua celsus es fautum velis; cui vel in meã gratiam præstandus est fauor, vel ad tuam gloriam iuris prærogatiua seruanda est. Vale.

* *Symmachus Hesperio.* 72.

VNus adhuc mihi superes ex omnibus litterarum viris, cui probari orationem meam laudis auarus optarem. Res cecidit ex voto, vt horter te quo volui. Iam mihi Comici adulescentis voce clamandum est; Quis me est hodie fortunatior, venustatísque adeo plenior? Nisi fortè amor mei stilum tuum coëgit in gratiam. Fit enim sæpe vt iudicis seueritatem frangat affectio, & amicorum facta dictáque ea indulgentia cẽseamus, qua plerumque singuli etiam vitia nostra diligimus. Sed hæc meritò dicerẽtur, ni tecum faceret existimatio omnium quibus sermo noster auditus est: non quo sententiæ tuæ ex aliorum consensu quæratur auctoritas; sed quia non patet suspicionibus iudicatum, à quo nemo dissentit. Videro tamen vtrum fides tua an amor illas litteras scripserit. Mihi in alterutra conditione æquè summus est honor: siue ita magnificè de me iudicas, vt gratificatus esse videaris: siue ita es mei diligens, vt secus iudicare non possis. Vale.

Symmachus Hesperio. 73.

a *Al.* quanti. PRæsumptum aut compertum tenes, [a] quanta sit mihi tuæ laudis antiquitas. Eapropter nihil fieri patior, quod actuum tuorũ gratiam deuenustet. Priscianus frater meus cum primis philosophorum litteratura & honestate censendus, Senatu auctore salarij emolumenta consequitur. Super eius annonis dicitur orta dubitatio. Cui si nihil talis compendij optimatium voluntas antè tribuisset, eruditio [b] sua fructum ferre debuisset. Scis enim bonas artes honore nutriri, atque hoc specimen esse florẽtis Reipublicæ, vt disciplinarum professoribus præmia opulenta pendantur. Quæso igitur, ne hac inquietudine aut illius minuatur vtilitas, aut amplissimo ordini censendi auctoritas derogetur. Interest famæ & gloriæ [c] tuæ, vt confirmandi magis quàm negandi commodi causa, de philosophi salario dubitare videaris. Vale.

b *v.c.* tua, & *liber Sc.* & *Pith.*

c *Li. Sc.* meæ, vt.

Symmachus Hesperio. 74.

EN tibi secundas litteras meas,& adhuc vicissitudo prioribus meis debetur. Dicis viandi negocio impeditam diu operam [a] scribendi,& alia forsan multa causabere. Ego [b] pro tui amore hanc veniam dare non grauabor. Sed eodem amore postulo,vt cùm erit ocium, mora necessarij silentij officio voluntario suppleatur. Vale.

a *v.c.* scriptionis.
b *v.c.* præ tui a.h.v. nõ gra.

* *Symmachus Hesperio.* 75.

VItalianum clarissimum virum mei potius officij gratia quàm in adiumentum suum credo litteras poposcisse. Nam cùm ipsi ad promerendum tuum amorem nihil vltrà possit accedere, id tantùm videtur egisse,vt mihi ex hoc munere conciliatio tui vberior proueniret.Cape igitur delibatam cursim salutationem, cui si facundia largiore responderis, in exemplum copiæ ingenij mei maciem prouocabis.

Symmachus Hesperio. 76.

SVm quidem silentij tui vehementer impatiens, quod genus querelæ amantibus familiare est. Sed proximis litteris tibi desiderium meum expletum esse [c] confiteor.Itaque habeo gratiam,multóque opere te obsecro,vt scriptioni frequenter indulgeas.Hæc enim sola officia nullum faciunt de assiduitate fastidium. Vale.

c *Lib. Sc.* certificor.

Symmachus Hesperio. 77.

RElligionis indicium est,quòd me taciturnitatis [d] incusas.Sed velim credas infortunij fuisse non voluntatis,quòd diu [e] prouocatus officio scriptionis abstinui.Nec puto ignorare te [f] quantùm in nos fortuna sæuierit,quæ me amantissimo atque optimo fratre priuauit.Proinde si dies longior sensum tanti doloris exemerit,familiaribus litteris solemnis cura præstabitur. Vale.

d *v.c.* incessis. & *lib. Pith.*
e *Sic lego. Nã in v. c. erat,* prouocabis.
f *v. c.* quatenus.

Symmachus Hesperio. 78.

QVotiens tua sumo colloquia, quædam mihi ante oculos præsentiæ tuæ imago versatur: atque ideo vberiorem capio voluptatem,quòd & tui officij,& mei meriti sentio vigere [g] augmentum. Sed vt promptior circa me huius muneris diligentia perseueret,etiam ipse curam deferendi sermonis arripui,frequẽter expertus [h] dilectum relligiosi animi incentiuo vicissitudinis promoueri.

g *v.c.* monimentum.
h *v.c.* delectũ r.a.i. *v.* prouocari.

* *Symmachus Hesperio.* 79.

TAndem bonæ valetudinis compos,quæ à me hucusque dissenserat,nunc te societate meæ commoditatis impertio,quē præteritæ sollicitudinis participem habere vitaui: & si scio ne illo quidem tempore quo officium meum morbus inhęrebat, ab huiusmodi munere temperaturum. Restat vt obseruantiam vicissitudine munereris.Ea nanque res & tuam curam probabit, & refectioni meæ adiumenta sufficiet.

Symmachus Hesperio. 80.

VTtum Mediolani etiam nunc tibi posito pagina ista reddenda sit,in ambiguo colloco. Peccari tamen [a] in amicitiæ fidē credidi,si litteris referre mutuum honorem destitissem.Nihil ergo cunctatus commisi euentui solemnem hanc & simplicē dictionem salutis. Quæ si in manus venerit, fac oro, vt peruenisse litteras meas sermonis tui recursus ostendat. Vale.

a *Sic v.c. vulgò leg.* in amicitiam.

* *Symmachus Hesperio.* 81.

SI facultas mihi ad scribendum sæpe suppeteret,voluntas nunquam deesset officio.Huius rei euidens certúmque documētum,est quòd vbi primum amici communis fida affulsit occasio, libens scribendi munus arripui. Intellexi enim iocundiores fore litteras meas,si has tibi familiarior tabellarius tradidisset, qui non solùm epistolam,sed insinuationem quoque actuum meorum tibi fideliter exhibebit.

Symmachus Hesperio. 82.

NVnquam in me parcam,quin tuo animo obsequar. Noui quàm sis sermonis mei exoptans. Propterea decreui cū animo nihil supersedere litteris porrigendis,nec expectare vicissitudinem,ne [b] scribendo tardior fiam. Sed vt ipse metui, ne mihi foret flagitio si tacerem: [c] ita tu quoque caueas culpam dissimulatæ familiaritatis accedere. Quod te curaturum liquidò habeo compertum, [d] quando non minùs ingenium tuū quàm meritū meum cogitans,nequeo tui amoris esse diffidens. Vale.

b *v.c.* scribēdi.

c *v.c.* sic velim tu.

d *v. c.* quia non.

* *Symmachus Antonio.* 83.

NOn incognito quidem nobis eloquij splendore nituisti, sed magnis rebus accōmoda & maiestatis scriptis, [e] ad totam gloriam quam magisterio antè quęsisti,recens auxit oratio.Nam pręter loquendi faleras quibus te natura ditauit, senile quiddam planéque conueniens auribus Patrum, grauitate sensuum, ver-

e *fortè leg.* adhuc totam.

borum proprietate ſonuiſti. Denique etiam hi, quorum Minerua [a] rancidior eſt, non negant facundiam tuam Curiæ magis quàm caueæ conuenire. At illi quos coturnus altior vehit, & ſtructurarum pigmenta delectant neque triſtem ſoliditatem, neque laſciuum leporem conſona laude celebrarunt. Hæc ſunt enim condimenta oris tui & pectoris, quod nec grauitate horres, nec venuſtate luxurias, ſed ratione fixus ac ſtabilis germanos colores reb⁹ obducis. Nolo igitur expectes iudicium meum, vt amore delinquam. Quid varia ingenia ſenſerint, intimaui. Fuit enim in illa oratione quod vnuſquiſque diligeret, & pro ingenij ſui qualitate laudaret. Quare ſequere cœpta fœlicia, & te in omnibus æmulare. Nobis ad teſtimonium relligionis ſatis eſt non ſiluiſſe ſententiam ceterorum. Vale.

a *Al.* rancidior. *Vide notas.*

Symmachus Antonio. 84.

ETſi amore conuenior ne ſim circa te [b] auarus officij, nunc tamen libentiùs quàm ſæpe [c] aliâs circa ſcribendi munus inſiſto. Primò, quòd abitio fratris noſtri Marij quodam viatico carere non debuit. Dehinc, quòd litteras meas putaui pluſculum commendationis habituras, ſi tibi per eum quem ſanctè atque efflictè diligis redderentur. Fit enim plerumque vt leuia rerum portitor feſtiuus exornet. Alia quoque de cauſa, ſtudij mei ardor incanduit, quod tecum ſuper talis viri laude putaui gratulandũ, qui è prouincia ſuburbana tantum reportat publici deſiderij, quantum reliquit exempli. Non dicam dolo vtpotè ſuppalpandi neſcius. Viget in eo vena fraterna. Eóque magis factum eſt vt diſceſſum eius impatienter feramus, qui in vno frui videbamur ambobus. Vereor protelare teſtimonium meum, ne magis laudi eius obſecutus iudicer, quàm pudori. Nam quorum mens honeſta eſt, eorum imbecilla frons eſt. Tu conijce plura de paucis, quę nunc inſinuare non decuit, ſed per alium ſcribere non pigebit. Vale.

b *Sic v.c. vulgo leg.* rarus officij.

c *Lib. Pith.* aliâs ſcribendi muneri inſiſto.

Symmachus Antonio. 85.

DVdum te mi frater ſilentio indulgere mirabar. Ea res impendiò augebat dolorẽ, quòd ipſe minimè ſcribendi obſeruantiã negligebã. Simul atque accepi litteras tuas animũ meum ſubiit lætitia, querela deſeruit. Amicitia enim citò [d] ſanatur officio. Tu quoque [e] ita paginam melle eruditiſſimi oris obleueras,

d *Sic v.c. vulg.* ſanabitur.

e *Sic v.c. vulg.* iſtam paginã.

vitaui, veritus ne quod tu inuitus feceras, ego offensus crederer reddidisse. Longè enim diuersa conditio est fortuiti quàm affectati silentij. Res quidem vna negligitur. Plurimum tamẽ refert, quis eam quasi iratus omiserit. Sed de hoc satis habeo dictum. Nunc si me amas, vel quia me amas (nam referri mihi confido quod defero) contestare apud inuictos Principes gaudium meũ, qui humanæ voci diuinas litteras crediderunt, quorum victorias ex mei oris[a] promptario Senatus audiuit. Fac veniat in mẽtem quis ille mihi illuxerit dies, quo ego quasi ex media profectus acie auribus & animis omnium salutare nuncium primus infudi. Olim cùm res Romana adoreæ militaris potita est, Polluces gemini apud Viturnæ lacum prælij secũda vulgarunt. Eos quippe priscorum voluminum fides tradidit anhelis equis plenos sudoris & pulueris fama belli[b] præ tergum relicta indicium affectasse victoriæ. Idem nunc mihi sacro iudicio factus est honor. Ita quantum gratiæ Castores adepti sunt, tantum principes præstiterunt. Hæc præ me copiosius & ornatius, quantum es lingua melior, apud auctorem beneficij prosequeris. Habes summã voluntatis meæ; cui si quid commendationis inspiraueris, ceteris ornamentis animi tui adiicietur decus præsentis officij.

a promptuario.

b Fortè leg. post tergum. *Vide notas ad epist. 34 lib. 2.*

Symmachus Syagrio. 90.

STudium quod scribendis orationibus[c] exhibeam, præmio laudis auxisti. Vetus quippe sententia est, artes honore nutriri. Quis autem tam cumulatus est honor quàm palma dicendi? Ergo etsi intelligo nostro quòd amore fallaris, titulum tamen præclari testimonij albo calculo veterum more signabo. Non enim mihi ex ore ieiuno tributa est laudatio, sed de facundiæ[d] penu boni iudicij fructus arrisit. Vereor indulgere verbis præconij tui, ne gratificandi operam mutuam credamur[e] eniti. Vale, & vt es nostri diligens, relligiosam obseruantiam perseuera.

c *Sic v.c. vulgo leg.* exhibebam.

Plinius lib. 7. c 40.

d *Al.* penore.

e *v.c.* adniti.

Symmachus Syagrio. 91.

MEæ litteræ, quoniam acceptæ sunt tibi, crebrius commeabunt. Nam vt respondeas non laboro. Siquidem videtur iniurium flagitare officia quæ sponte relligiosus animus pollicetur. Vale. * *Symmachus Syagrio.* 92.

DVdum mihi nullus litteris tuis honor factus est. Quererer de silentio tuo, si de relligione dubitarem. Sed quia amicitia

vſu credita & expenſa documentis à periculo ſuſpicionis aliena eſt:intelligo quidem per occupationes publicas inhibitam diligentiam ſcriptionum tuarum. Verùm quæſo vt intermiſſum munus inſtaures. Stabat [a] apud me ...... tributi officij quaſi nulla legati culpa præceſſerit. Vale.

a *Videtur leg.* apud me gratia tributi of. q. n. negati culpa.p.

Symmachus Syagrio. 93.

SI quando mihi apud amicum teſtimonij dictio eſt, cohibeo operam plus loquẽdi. Nam quid relligio agit, vbi deſideratur oratio? Fero igitur ad te nudum de familiari meo [b] Põticano, ſed fidele, iudicium: quem niſi amore noſtro dignum probaſſem, minimè tibi traderem. Mens eius in aperto eſt, vita ſpectat ad laudem. Scis certè nunquam me faciliorem fauoris eſſe quàm veri. Horum omnium fidem cõfirmabis, cùm in illo plura [c] repperies. Vale.

b v. c. Pontigano.

c v. c. repperteris.

Symmachus Syagrio. 94.

INſtaurant dolorem ſera ſolatia, & ideo mutuum ſilentium calamitatibus noſtris præſtare debemus, ne fortunæ vulnera quæ cicatricem proceſſu temporis ducunt, intempeſtiuæ [d] contrectata crudeſcant. In alia potius ſermo vertendus eſt, quæ te ad curam ſanitatis hortentur. Omnis quippe internus dolor corporis, hyemali creſcit iniuria: ac niſi iter apricis diebus & auris [e] ſalubribus egeris, malè metuo ne vitium cõtemptus exaggeret. Nunc ea quæ remedio [f] accommoda credidi, vel quæ nobis cõmẽdauit vtendi exploratio, ad te miſi, inter votorum ſumma cõſtituẽs, vt remediorum talium neceſſitatem ſpontanea incolumitate præuenias: aut ſi quæ morbi fuerint relliquiæ, vt his curationibus tergeantur. Satis autem muneris communi amicitiæ dabis, ſi eam ſollicitudinem, quæ mihi ex ægritudine tua oborta eſt, proſperiore nuncio nihil moratus exemeris. Vale.

d *Al.* contrectata.

e v. c. ſalubrius.

f *Ita in v. c. vulgo leg.* accommodare credidiſti.

Symmachus Syagrio. 95.

VIdeo Conſul ampliſſime quantum mihi amor tuus honoris imponat. Iubes vt te adeam, & corã defruar magiſtratus tui gaudio. Quo pacto iſtud poſſim negare, niſi ea relligione ignoſceris qua vocaſti? Nam quid agam fortunæ dubius, cùm hinc inueterato obſequio honoris tui, hinc luctu amiſſi fratris impediar? Duæ mihi ſimul diſpares perſonæ offeruntur. Qui fieri poteſt vt os vnum cõtrariis affectionibus induatur? Proinde animi coquus

Coniunge 7. *epiſt.* 21. *lib.* 3. *ad Gregor.* & *lib.* 9. *epiſt.* 103.

huius operis facito mihi gratiam. Fortunati sellam tuam læto agmine prosequantur. Auspiciis tuis quiuis fati integer amicus intersit. Me finito interim tempore aut ratione [a] decoquere amissi fratris crudum dolorem. Quid quod etiam parentes mihi in communi mærore solandi sunt? quorum ærumna geminabitur, si illis tam immaturæ peregrinationis meæ cura ingeritur. Esto igitur promptus ad veniam. Certè si putas esse arguendum quod desumus, fortunæ meæ potius irascere. Illa iniecit manum, illa inuitum retraxit. Ita tibi non persuadeat, & est eadem impotens me noluisse proficisci. Vale.

[a] Sic lego. nam in v. c. est dequorere.

* *Symmachus Syagrio.* 96.

MEdiolani te agere ante litteras tuas fama pertulerat, quæ nihil ignorari de conspicuis viris patitur. [b] Siquidem iuuat desiderantes, quòd peruectus in proxima nobis negaris? Æquius ferebam longinquam tui rationem. Sæpius enim prouinciæ tuæ magno interuallo negatat cessabat. Nunc expectationem nostrã vicinæ facilitate sollicitas. Nec te excusare collegiis interuentus Alpium potest, eò quòd iustior nobis ad querelam facta est via, qua tibi ad veniam causa deterior. Sed dolori meo faciendus est modus. Saltem præ hac epistolæ tuæ Romam frequẽtent, Hyblæ aut Hymetti fauis iucũdiores, quarum me in maximo fęnore perceptio iuuat, solutio defatigat. Vale.

[b] Lego, Sed quid iuuat.

* *Symmachus Syagrio.* 97.

QVicquid in præsenti muneris contulisti, officio eorum videtur esse delatum. Nos qui consulatui tuo varia occupatione defuimus, amicitię honore affecti sumus, non mercede pręsentię. Ago igitur oblatione consulari gratias vberes, sed pro bona mẽte maiores. Et nisi verecundia tua verbis meis poneret modum, latius euagerer. Atque ideo erit de hoc sermo interim parcus, memoria verò prolixior. Vale.

* *Symmachus Syagrio.* 98.

TVæ quidem virtutis est, omnes qui palatinis stipendiis enitescunt iuuare pręsidio. Sed specialis à me viro optimo Romano cura debetur amicitię gratia, quę inter nos longa adoleuit ętate. Quare si quid testimonio meo tribuis, nolo dubites dignũ esse quem diligas, & quem maximis officiis munerẹris. Certè si examen de eo habere digneris, pronunciabis meis litteris defuis-

ſe,quę in illius meritis inuenies redundare. Vale.

Symmachus Syagrio. 99.

NE me ocioſum penitus arbitreris, committo eruditioni tuę vigiliarum mearum teſtem libellum, quē nuper ſuſtulerũt in Senatu ciuium ſecunda ſuffragia. Vides quo prę iudicio anteuertam grauiſſimi examinis tui ſeueritatem. Non ſtili mei meritum prętendo, ſed ordinis iudicatum. Communis mei & auditoribus meis cauſa eſt. Scient omnes aut conſenſum tuę de nobis ſententię, aut contumeliæ ſuæ. Vale.

* *Symmachus Syagrio.* 100.

a Leg. poſſum.

[a] POſſem aliquid de veſtris amicitiis æſtimare. Hinc ſpes oritur amicorum meorum, quæ Theophilo clariſſimo viro tuam opem de meo ſermone promittit. Quid igitur eius commodo velimus in aperto eſt. Effice, oro te, vt eum fiducia mei non videatur eſſe fruſtrata. Vale.

Symmachus Syagrio. 101.

b Sic v.c. vulgo leg. putat per te honori l.i.p. Quare.

ALexander vir ornatiſſimus, ſortitus prouinciam Præſidialē, [b] putat honori ſuo incrementa præſtari, ſi tuo amore potiatur. Quare deſiderij ſui me aſciuit interpretem, ſciens apud te tantùm loci eſſe litteris meis, vt hæc commendatio maximi teſtimonij inſtar habeatur. Vale.

Q. AVRELII SYMMACHI V. C. LIB. I. EXPLICIT.

INCIPIT EIVSDEM LIB. II. ad Flauianum.

Symmachus Flauiano fratri, Salutem. 1.

HIC ille est Paralius, cui accusato pater quantum discriminis mouit, tantum absoluto laudis parauit. Multis enim quæstionib9, &, quod est potissimum, Principis ore purgatus Senator, arguere non potest parentis impiam volūtatem, quæ illi præstitit innocentiam clariorē. Hunc si amare postulas, imperatoris nostri testimonium lege, vt aduertas fœliciter factum reum, quem sic videas absolutum. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 2.

TAceat prodiga laudis vetustas, quæ appellant & q . . . . imbellorum similes, vt quemque ætas tulit, voluminum honore dignata est. Mihi ergo Lucilli prædicatione sermo [a] parcior, fides maior est. Quid enim iuuat indulgere verbis, cùm rem liceat experiri? Sit igitur de hoc existimatio, qui bonarum artium spectator semper fuisti. Ego Lucillum modestiæ meæ atque honestatis adstipulor. Videtúrne tibi dignus esse quem diligas, cuius grauitas sponsore me enititur, ars & eruditio te ipsum iudicem veretur? Vale.

*

a patior, *sed malè*.

Symmachus Flauiano fratri. 3.

FRatrum negocia velle cognoscere, pia & honesta [b] curatio est. Lubens igitur respondebo quæsitis. Capuam multo imbre peruenimus. Hic triduum commorati, ad leuandum laborem, Terracinam prius, & postridie Formias continuato [c] petemus excursu. Fors fuat, an possit [d] biduotenus eiusdem nos prædij annona retinere. Vos interea peracto quod Romæ agere destinastis, Appiam Diis auspicibus inchoate, ea dimensione vt iter nostrum proximis vestigiis vrgeatis. Vale.

b v. c. cognitio est.

c v. c. petiuimus.

d v. c. dubiotenus.

e v. c. destinatis.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 4.

VOlo quiescas & curarum vacuus ocieris. Nam mihi vir honestus Antonius fecit indicium legationis Africanæ consilium torpuisse. Accessit ad fidem nuncij quòd nihil ad me super hoc negocio recentes amicorum litteræ pertulerunt. Num est aliud quod scire postules? Imò verò vt [a] mea fiet opinio, vel primùm hoc tibi debuit indicari. Vbi è Cumano nauem soluimus, pæne albente cælo maiore ope remigum quàm ventorũ fauore, Formianũ littus accessi. Iam Sol meridiem fregerat: amicorum, quos minor nauis accepit, tardior nauigatio fuit, incertum vento obstante, an per negligentiam ministrorum. Hæc interim ratio scribenda suggessit. Curabo vt frequentibus litteris merear de te similis officij diligentiam.

a *fortè*, vt mea fert opinio.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 5.

DElati Formias post multam partem diei, cùm vos eius rei sollicitos crederemus, percunctationem vestram scriptione [b] præuertim'. Nec vos magis de nauigatione fuistis anxij, quàm nos trepidabamus ne diu essetis incerti. Quod igitur responderi posset litteris nostris prior sermo consumpsit. Nunc æstimate quanto nostra de vobis melior fuerit iudicatio, quàm vestra de nobis. Contemplati enim sumus magnitudinem sollicitudinis vestræ, priusquam litteras mitteretis: cùm vos eas ideo miseritis, quia scripturos nos nisi admonitos non putastis. Vale.

b *erat in v.c.* peruenimus.

Symmachus Flauiano fratri. 6.

EMensi hæc quoque littora, quæ post Formias [c] in Anxurim porriguntur, [d] nauem ac remiges non moramur. Sed Diis opus est, vt hic reditus noster nihil inueniat pænitendũ. Frequẽs enim sermo est, tenui victu in turbas plebem moueri. Nec vlla spes datur, præsentibus angustiis copiam posse succedere. Annus vbique ad famẽ proximus. Classis in alios conuersa cursus. Æstas propè decessit autumno. [e] Diis mehercule, vti præfatus sum, deleganda est huius incerti administratio. Hominum autem remedia, diu dissimulata, iam sera sunt. Vos valete, & litteras sperate meliores, si fortuna vrbis nostræ secundis amara mutauerit. Vale.

c *v.c. in* Cyrim.
d *Sic v.c. vulgo leg.* naues remiges non morentur.
e *vulgo*, Diis certè.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 7.

FOrtunatum te cumprimis hoc in tempore iudicarem, quòd exemptus patriæ incommodis ociaris: nisi scirem bonos ciues

& tui similes grauius aduersa ferre quæ non vident. Ea quippe rerum natura est, vt quicquid ab altero cognoscitur, asperius & maius habeatur. Adde quòd integer animus putat innocentiã suam minui, si periculosis desit suorum. Hæc ego, non vt celerem reditum tibi suadeam, sed vt noueris in communibus malis nihil esse quod præferas. Quid enim iuuares esse. p. quamquam omnium prudentissimus, si redires? Iamprimum consilio locus nullus est. Tum in deliberando persona censentium pondus sententiis facit. Quando resistitur potiori, quando ceditur pari? Dehinc præsens status non sapientiam, sed fortunam requirit. Defectum timemus annonæ, pulsis omnibus quos exerto & pleno vbere Roma susceperat. Fac vt vt his remediis conualescam*. Quanto nobis odio Prouinciarum constat illa securitas. Dij patrij facite gratiam neglectorum sacrorum. Miseram famem pellite. Quamprimum reuocentur nostri, quos inuita dimisit. Plura tecum loqui quàm necesse est de aduersis communibus non libet. Cura vt valeas, & quicquid humana ope maius Diis permitte curandum. Vale. *Vide notas.*

Symmachus Flauiano fratri. 8.

REdditæ mihi sunt primæ litteræ tuæ tam breues, tam festinatæ, vt iter tuum viderentur imitari. Sed si mihi credis, non est in illis desiderata prolixitas. Omnia enim quæ de amplitudinis tuæ prosperis nosse cupiebam, succincta enumeratione complexus es; quanta valetudine vigeas, qua celeritate peruectus sis, quid in æterno Principe serenitatis inueneris. Ausim dicere, vberiorem rebus quàm verbis fuisse illius epistolæ paginam. Nã multa erant quæ gaudere deberem, cùm essent pauca quæ legerem. Tu tamen posthac memento, etiam familiares chartas rigare facundiæ tuæ copiis. Neque enim te exhauserit, quòd adeuntium preces indefesso absoluis affatu. Quid venerandi Principis mentem loqueris? Oraculis sint ista prima, nec tamen sola. Tantùm namque publico vsui à te patior impendi, vt nihil solatiis meis [a] detrahas. Vale. *vide hic notas.*

[a] v.c. detrahat.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 9.

ET tui cultus & mei officij gratia quælibet ad scribendum amplectenda esset occasio, tantùm abest vt eam præteriri debuerim, quam ciuis ingessit. Agnoscis enim [b] desceptæ mẽtis virũ, & domi cognitũ bonitate generis, & foris ætate militiæ: pro quo

[b] fortè leg. desecatæ mẽtis.

mihi apud te loqui longum non est necesse. Commẽdatio enim præstari debet incognitis. Huic verò ad conciliationem gratiæ tuæ sufficit, quòd & Romanus & amicus est.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 10.

IVstitia quidem suffragium non requirit, sed amicitiarum plerumq; respectu, causarum celeritas adiuuatur. Quorsum istud inquies? Vt nouerit eximia dignatio tua, sperare quidem virum laudabilem, carissimum ex comitibus, de negocij qualitate quòd optatum exitum possit adipisci. Sed intelligere cessurum sibi aliquid ad promerendum studium cognitoris, si meis litteris fulciatur. Quæso igitur vt eius, quem fraterna affectione complector, orata promoueas. Quæ ideo commendanda suscepi, quia maiora spe petentes expendens æqua esse præsumpsi.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 11.

AD Idus Nouembres Romam regressus (nam te quoque idẽ putauĩ esse facturum) aduẽtum tuum impatienter opperior. Et sanè scio litteras meas tibi haud longè ab vrbe reddendas. Nã sanctus Patricius, quem Præsulem itineris tui esse voluisti, breui te affore nunciauit. Dij vertant benè. Pro tempore pauca libauimus, sed fabulis plura seruamus.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 12.

SPatiari in foro vrbis nostræ post acceptas à me litteras plerosq; cognoui, etsi minùs vereor ne quid in nos fraudis admiserit simulata antè properatio. Meritò apografa epistolarum mearum, simúlque hominum nomina vel legenda tibi vel relegenda subieci. Tu vicissim mihi de singulis aut impleti officij fidem nuncia, aut violati prode perfidiam. Non minore sanè cura cupio cognoscere, an omnes obsignatas epistolas meas sumpseris eo annulo, quo nomen meum magis intelligi quàm legi promptũ est. *Vide notas.* Nihil autem fuisse quod metuam publicari, decursis exemplaribus iudicabis, nec est vlla inter nos causa secreti. Aperto pectore officia pura miscemus. Nihil in conscientia latet, quod scriptorũ cuniculis occulatur. Sed æquum est vt simplicitati nostræ non sinamus illudi. Neque enim diligentia mea debet admittere proditorem, quia cautio præstitit ne timerem. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 13.

CVm ciuiles & bellicas laudes domini nostri Theodosij stili honore percurrerem (magis enim cõtigisse me omnia, quàm satisfecisse

ſatisfeciſſe ſingulis fateor) etiam leges eius bonis pacis admiſcui, quas vt noueram priſcis ademiſſe admirationem, ita [a] reſeruaſſe nobis parem gloriam non putabam. Verùm hæc recens [b] ſanctio de fideicommiſſis & codicillorum commodis àb optimo Principe in æternum repudiatis, tantùm claritudine egreditur lucem ſuperiorum, quantùm anguſtius eſt regendis quàm ſubditis modum ponere. Atque vtinam priuata auaritia mentem latoris intelligat, & mores de legibus trahat. Neque enim latet quid ſponte ceteros velit facere, qui ſuſpecta compendia primus exhorruit. Ego certè vereor ne improborum ſitis ad ſe exiſtimet [c] pertinere quæſtum caducum, fiatque innocentium cauſa deterior, ſi ad eos tãtùm falſi redeat occaſio, qui neque lege, neque pudore cohibentur. Ergo quia dominorum conditio [d] reſtricta eſt, priuatis cupiditatibus medicina iuris occurrat. Frigent iamdiu apud homines crimino ſos vetera decreta, quorum vigor cũ latoribus ſuis occidit. Tantùm denuò legibus ſeueritatis addendum eſt, quantùm flagitia creuerunt. Alioquin ſi maioris partis deſeritur emendatio, fruſtrà ſe aſperis ſanctionibus ſolus Imperator adſtrinxit, qui ſemper bonus & integer moribus fuit. Vale.

a *Al.* ſeruaſſe.
b *Al.* cautio.
c *Al.* peruenire.
d *Al.* reſtrictior eſt.
Vide notas.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 14.

AVrelianum filium meum, qui nunc cohortes vrbanas gubernat, in amicitiam te iubente ſuſcepi. Vnde factum eſt, vt ei commendationem quam prius de te meruit non negarem. Neque enim tibi videtur oneri fore quod ipſe feciſti. Petitio autem prudẽtiſſimi iuuenis de infortunio ſoceri ſui nata eſt, cuius iſte factũ non tuetur, ſed lapſum deſiderat ſubleuari. Facito quod ſoles rogantis intuitu: & ſi quid negocio iuſtitiæ deeſt, remitte pietati. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 15.

MOdeſtiſſimis & tuis amantibus viris Marcello & Romano, magis ex vſu amicitiæ quàm in effectum commendationis litteras dedi. [e] Nam quid apud te adiicerem iam probatis? noſti hominum verecundiam. Diligens ſtudia de officiorum veritate non dubitas. Quis ergo locus teſtimonio meo ſupereſt? cùm tuo de illis iudicio nihil poſſit accedere? Et tamen ſi cumulum ſibi addi plenum patiuntur, quæſo intelligant meis precibus auctam circa ſe tuam gratiam. Ita fiet vt mihi quoque acceptum referãt,

e *v.c. habebat,* Nã qui apud te adiicere.

F

quod ipsi à te sine adstipulatore meruissent.

Symmachus Flauiano fratri. 16.

SI necdum filij mei Nicasij laudabiles mores & honestum institutum didicisti, accipe pro eo locupletissimum vadimonium meum, promotum virtute & humanitate conspicuum: cui iamdiu Prænatalis familiaritate sociatur, & bona optimi iuuenis de illius expende iudicio. Iusta enim coniectura est quæ de amicorum pondere & æstimatione colligitur. Nam meæ adstipulationis[a] minor causa est, cùm superioris persona præponderet. Cuius honori tribuendum est à te, non vt nouus subdendus examini, sed vt iam probatus habeatur. Vale.

a Sic lego ex v.c.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 17.

SOlet generalem salutationem familiaris sermo præmittere. Hanc ego impensius tibi voto optare studeo quàm stilo dicere. Ergo ad vicem verborum solemnium scitu digna complectar. Filij nostri in sinu auiæ etiam nunc morantur. Da veniam si annis grauis, & interim solatio tuo carens fœmina tenaciter retinet secundum leuamen æui ac solitudinis suæ. Nos tamen alteri eorum viæ instrumenta, alteri in societatem consilij comitem præparamus. Tibi peregrinationem senio esse inuitus audiui, vel quod est dictu dignius parum credidi, cùm patriæ bona & pignerum gaudia in optimi Principis dignatione possideat. Quare abiice Baianas cogitationes, & virtuti infructuosam quietem. Om . . . . labor hic tuus lætior est. Amplectamur moneo sub amante militiam. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 18.

ITa votis in te meis fœlix euentus arrideat, vt ego grauiter fero fratrem [b] affectiorem per te mihi cognitum, per se probatum, nescio quid amaritudinis incidisse. Et quia virtutum tuarum contemplatio facit, vt illius fortunæ applicem quod apud te minore momento est, ad preces versus vt tibi respondeas famámque cogites, rogo. Præsta hoc contubernio, præsta iudicio tuo, vt tibi non desit patientia, si vlli modus defuit. Nolo videaris despectu amici satisfacere cuidam nuper Romam regresso, cuius apud nos querela auxit gloriam tuam. Certè Eusebius medicorũ potissimus obsequio tuo à me traditus, & ad leniẽdas opportunis offensas iam poterit amara condire. de cuius facetiis duo spõ-

b v.c. habet, effectionẽ per te.

deo, nec [a] effectioni temporamentum, nec tibi defuturum esse solatium. Vale.

[a] affectioni.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 19.

EN tibi filium nostrum quem solatio decerpsimus nostro, dũ desiderio tuo cedimus. Tandem fultus caro leuamine redi in gratiam prioris lætitiæ. Sed si accedis sententiæ meæ, vbi primùm animum paternum visu pignoris faueris, vtilia antepone iucundis, iuuenémque nostrum ad ciuiles fasces contende dimittere. Quo tibi in castris coram duobus? Hæc tibi cõsilij mei forma est. Facies ipse quod prudentia maiore delegeris. Plura enim videt qui coram de rerum conditionibus iudicat. Ego quod loquor votum est. tu de adpositis adsume iudicium. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 20.

SVccurre fidei quæ officiis amicorum debitorem me diutius esse non patitur. Fratres mei Romanus atque Magnillus clarissimi viri iamdudum me relligionis meritis nexuerunt. Et quãuis præmia non reposcant, quæ solet minor expectare fortuna *Vide notas.* acrius: tamen animum meum sæpius honestate conueniunt. Mẽtiar si mihi ad præstandum deesse tempus allegem. quia potentia mea de tui honoris viribus æstimatur. Fac oro vt effectu honoris sui sentiant pro concordia quæ mihi tecum est, quicquid defertur vni ab vtroque deberi.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 21.

OFficij mei ratio suasit vt scriberem, quando ea est persona litteras redditura, vt plus de iudicio tuo quàm de meo speret auxilio. Itaque omnia quæ mos litteris explicare, ipsi potius narranda delego: à quo amplitudo tua, & quæ de me cognitu digna crediderit, & quæ ipsius fortuna poscit, accipiet.

Symmachus Flauiano. 22.

SPerassem iamdiu corpusculi mei valetudinem, si frui agrorum [b] salubritatem potuissem. Sed nunc [c] intuta est latrociniis suburbanitas: atque ideo præstat macerari [d] odio ciuitatis, quàm pericula ruris incidere. Tuis tamen litteris proficere sanitatem meam sentio, quibus beneficia domini nostri Theodosij frequẽter enumeras, & vrgeri merita tua magnis præmiis asseueras. Et illi quidem ad agendas gratias lingua tua sufficiet. Ego pro mediocritate ingenij mei viro excellentissimo nostríque in Flauianum voti socio, vicem laudis exsolui. Sed iam tempus est vt

[b] *Ita v.c. alij,* salubritate.
[c] *Sic v.c. vulgo leg.* vix iuta.
[d] *Sic v.c. vulgo,* ocio.

ipsum illum reddire patiaris pro quo obligati sumus. Quousque magistratum longinquæ prouinciæ solatio tuo [a] vindices? Nulla de vxoris vtero causatio est, cuius expectationem maturus partus absoluit.

a Vindicas.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 23.

PVtabam tot monitis atque exhortationibus meis aliquid animo tuo accessisse tolerantiæ. enimuero [b] tu etiam reuerendas necessitudines nostras peregrinationis conquestione sollicitas. Sed quid promouet ista confessio? Non ferunt impatientiam tuam, quibus reditus in voto est. [c] Dolent enim sub quibusdam æmulis ciuibus excessum celerem nihil laudis habiturum. Quin assume constantiam, & quid deceat magis quàm quid libeat expende: præcipuè cùm ipse fatearis in amore domini nostri Theodosij venerabilis principis omnium te carissimorum pignerum gratiam repperisse.

b *Erat in v.c. vt etiam.*

c *v.c.* Valent *enim, sed male.*

* *Symmachus Flauiano.* 24.

SImplicium agentem in rebus pæne in portam Flaminiæ retẽtaui, vt ad te pauca & non omittenda dictarem. Filius noster Flauianus Romã pridie Kalendas Martias venit: & breui tunc in Asiã secũdis auspiciis ordietur. quod ideo par fuit indicari, vt sollicitudinem, quam de mora eius hucusq; tolerasti, spes promissa detergeat. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 25.

HAbundas quidem consiliis in omnẽ rem quæsitis, & sapiẽtiæ cultus artibus monitore non indiges. Sed fas est vt ad meas quoque vigilias aliquid priuatis negociis cõferri patiaris. Quare si quid præmeditatum vtrique nostrum stilus fraternus ingesserit, cõstãtius exsequere tanquã duobus probatum. Si quid ibi adhuc nouum legeris, à te inuentum puta, quod ab amante suggeritur. Subieci capita rerũ, quia cõplecti litteris fastidij fuga nolui. Tuũ erit insinuata trutinare. Ita enim meo officio functus sum, vt tibi iudicium reseruarem Vale.

* *Symmachus Flauiano.* 26.

BAiarum solitudine vehementer offensus, Puteolis malui cõmorari. Iuuat enim nos istius loci salubris habitatio. Dehinc si adiutu Dei optata processerint, Capuam paramus excurrere, totúmque hunc mẽsem Nouẽbrẽ diuersis Cãpaniæ locis atq; vrbibus deputam⁹. Hæc est enim summa propositi. Sed vt anim⁹ ala-

crior destinata promoueat, vestris alloquiis erigẽdus est: quãdoquidem sanitatis vestræ & fœlicitatis indicio nihil antiquius æstimemus. Verùm hoc pro insigni relligione sponte facietis. Atque ideo non est necesse voluntariis officiis aculeos exhortationis adhibere. Interea quod te mi frater affore polliceris, vehementer amplector. Atque vtinam te domus tota comitetur, vt & nobis lætitiam pleniorem tribuat aduentus omnium, & tibi causa non sit citius in patriam recurrendi, desiderio & amore remanentium. Vale.

Symmachus Flauiano fratri. 27.

QVamuis litteras meas fama præuenerit, quæ exoneratum te publicis necessitatibus nunciauit: tamen quo fidelior esset assertio, scriptis confirmo rumorem. Sed licèt publicæ rei absolutione læteris, volo te aduersum incerta muniri: videlicet vt sub actorum confectione, vel tuorum, si adhuc retines potestatem, vel vicariæ Præfecturæ, quæ tibi poscenti æqua non deerit, diligentiæ tuæ ratio digeratur: quæ possit ostendere [a] quo numero animalia collocaris, & quo apparatu instruxeris mansiones, & quantum in titulis fiscalibus [b] colligendis tua cura promouerit. Hoc enim testimonio aduersum omnes vel fortuitas querelas vel affectatas insidias protegeris. Vale.

a v.c. quot.

b v.c. exigendis. Lib. Pith. promouẽdis.

Symmachus Flauiano fratri. 28.

ARgue vt vis rerum consilia post exitum, & mihi vitio verte quòd contemptum sui Præfectura conquesta est. Facilè accusatur desertus auxilio. Atque ideo in me recipere malo erroris confessionem, ne aut amicos negligentiæ, aut aduersarios asperitatis incessam. Fuerit fortunæ non conscientiæ meæ vt victus viderer, qui necdum cœperam litigare. At enim scribis causis similibus abstinendum. Vides quantum liceat euentui. Oblitus es morum meorum. Ego [c] verò solitæ verecundiæ ignauum quoque iungam timorẽ, & litteris tuis agam gratias, quæ me deposita iuris & amicorũ fiducia ad omniũ iniuriarũ silentiũ cohortantur.

Vide notas.

c quoque

Symmachus Flauiano fratri. 29.

PRo optimis viris quisquis interuenit, non magis illorum videtur iuuare commodum quàm suum commendare iudicium. Quare in eo quod fratris mei maximi desideria litteris prosequor, [d] non tam illi vsui quàm mihi laudi est. Est enim vita & eruditione liberalium disciplinarum pariter insignis, neque vlli præ-

d Sic v.c. vulgò leg. nõ tam illius quàm meæ laudis est.

ſtantium philoſophorum ſecũdus, ac propterea tua familiaritate dignissimus. Cuius tibi negocia [a] cùm in rem miſſus abſoluerit, quæſo vt humanitate qua clarus es, iuſtas petitiones ingrauato auxilio proſequaris. Vale.

a *Sic v.c. vulgò*, cũ admiſſus abſ. *malè. ita* 7. *epiſt.* 58. in hoc miſſus. *& lib.* 9. *epiſt.* 61. in ea miſſus. *& ep.* 18. *& lib.* 7. *epiſt.* 105.

Symmachus Flauiano fratri. 30.

QVo animo acceperim Siciliense negocium vulneratum, facilè coniectas, qui me noueris in alienis quoque iudicatorũ iniquitate morderi. Quin etiam conſilij à te imprudentis accuſor ob admiſſam. Rectè agis. Cur enim ſperaui contumeliam ſacri auditoris vindicandã? Cur de amicis legitima & iuſta preſumpſi? [b] Et quo redacti ſumus? Iuſtitiam perdidi, dum expecto vindictam. Iam illud quo pacto diluam quòd Probus mitior iudicatur, qui in præiudicium vel inuidiam poſſeſſionis meæ parui agelluli retentione receſſit, cùm illi tota mulierculæ præmitteretur hæreditas? Nam referendi hæc ſola Præfecto vrbis ratio fuit; non vt receptarum appellationum pœnam Siciliæ rector exſolueret; ſed vt iniuriam ſuam ſacri auditoris cognitor vindicaret. Nũc reſcriberetur in cauſam poſt victoriam meam contra ſententiam Præfecturæ, cui pars aduerſa conſentit? Si relatio ad fortunam negocij pertineret, & ſupplementa vel reputatorios iurgantes dediſſent, rogo, de quibus actionibus iudicabitur, quas in Sicilia poſt appellationem meam pars vna deprompſit, quibus tyrannicorum temporum geſta ſociata ſunt? Tanti eſt inuidia mei, & grata eſt aliquibus noſtra reprehenſio. Cede aduerſantium voluntati, & domino noſtro inuictiſſimo Principi Theodoſio ſemper Auguſto dignare ſuggerere, non pluris apud me diuitias valere quàm famam. Bonum de me iudiciũ parentis publici, conſeruatoris mei, cuius antepono patrimonio. Si placet vt homines mei hæreditaria poſſeſſione decedant, lex mihi erit quicquid omniũ dominus placata auctoritate cenſuerit.

b *fortè.* En quo.

Vide notas.

Symmachus Flauiano fratri. 31.

SCio te amicum iuſtitiæ & amantem mei. Et vereor vt ſuſcipias vllum pro abſentis exiſtimatione certamen, atque in te aliquã odia detorqueas. Peto igitur vt quieſcas. Erit fortaſſe copia mihi aſſerendæ quandoque apud æternum Principem dominum noſtrum Theodoſium veritatis, cuius erga me fauor fecit, vt aliquid interim moliretur inuidia. Non puto eam cauſæ meæ bonis temporibus [c] eruditionem futuram, quæ ſub tyrãno

c *fortè*, conditionem. *& ita poſtea ſcriptum vidi in ſchedis Pithœi.*

fuit, cuius litteris ad Marcellini suggestionem datis homines meos scis esse multatos. Quod in Panegyrici defensione non tacui.

Symmachus Flauiano fratri. 32.

REddet tibi litteras meas, qui tuas mihi debuit exhibere. Neque enim eadem nobis silentij excusatio, quæ tibi suppetit. Te multiplex actuum publicorum cura circumsonat. Ego ab omnibus negociis feriatus triste ocium tero. Et quod tui honoris gratia antè faciebam, nunc meo assumo solatio. Leuatur quippe ægritudine animus, quoties in officia amica dirigitur. Me verò ad gloriam meam loqui, secessio mea testis est. Nam cùm dolore saucius æstuarem, sedem dominæ meæ communis Parētis, quasi fanum aliquod Dei salutaris accessi. Nunc ex eius consilio vulnus meum in cicatricem conuenit. Illius acquiesco monitis,[a] illius ope respiro. Assunt etiam ceteræ venerabiles necessitudines tuæ, & quod me præ ceteris iuuat, tui quotidie blandam commemorationem sermo noster exercet. Qua de re inter Campaniæ terminos maior mihi pars ætatis [b] agitabitur, quando & præsentia illius placet, & ea conditio est Patriæ, vt qui excludi per improbos possumus, abesse interim velut ex nostro arbitrio debeamus. Vale.

a v.c. ex illi.

b Al. agitatur.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 33.

RElatio viri spectabilis fratris nostri vicarij indignitatem deprehensi sceleris eloquetur. Atque ideo non est necesse vt dictu & auditu nefaria noster sermo [c] percenseat. Vnum est quod & mea petitio, & ceterorum vota desiderant, vt pro iustitia tua inultum esse non sinas, quod exemplo grauissimum erit, nisi ausus aliorum vehemens pœna compresserit. Fama est quendam [d] Pelium, & quosdam alios de Sardinia, vt asseritur, Senatores in crimen adductos. Forum competens obseruare præceperis. Hos nunc audio ad aliud iudicium esse translatos. Quare si ipse ita à te reminisceris iudicatum, æquum esse arbitror vt statutis tuis adesse digneris.

c recenseat.

d *forte*, Ampelium. *in lib. Pith. est*, fama est quod Ampelium, &c.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 34.

ADornare te reditum, quòd sacra Deæ matris appeterent, arbitrabar. Tu inde vnus iter promoues, nósque & patriam post tergum relinquis. Illude vt vis amicorum [e] fœlicitati, quos si hæc morderet iniuria, in vicem malæ gratiæ saltem litteris

e Lib. Pith. facilitati, quos.

abstinerent. Nunc verò officiis mulcemus [a] adeuntem, & blanda animo tuo fomenta suggerimus, cùm in omnibus curam rei familiaris anteferas. Nam recordaris hoc te præfamine epistolã texuisse. Nihil hac ætate tractandum pensius domesticis rebus. Quod ego, dum contemplor venam morum tuorum, scio ludo esse conceptum. Quando enim sublimitas ingenij tui curis viliotibus flecteretur? Censeo igitur aliis dare verba mediteris, qui sanctum [b] penetral animi tui nesciunt. Mihi vno genere satisfacias, si remotis epistolarum defensionibus ipse remeaueris.

a Al. abeuntem.

b penetrale, in libr. Pith.

Symmachus Flauiano fratri. 35.

EGo quoque in scribendo formam vetustatis amplector, nimisque miror quòd mihi librarij error obrepserit, qui solitus epistolis meis nomina sola præponere, vsum simplicem nouella adiectione [c] mutarit. Sed id potius casu quàm consulto factum liquebit, si recorderis superiores nunquã litteras meas istiusmodi titulo sorduisse. Attamen vtcunque res ista accidit, gratulor noui aliquid oblatum quod me [d] ab solito respondendi genere vindicaret. Quousque enim dandæ ac reddendæ salutationis verba blatterabimus, cùm [e] alia stilo materia non suppetat? At olim Parentes etiam patriæ negocia, quæ nunc angusta vel nulla sunt, in familiares paginas conferebant. Id quia versis ad ocium rebus omisimus, captanda sunt nobis plerumque intentata scribendi semina, quæ fastidium tergeant generalium litterarum. Iuuat igitur me culpa quam [f] dilui, &, si non fallor, tibi quoque viam dedit inusitata referendi.

c v.c. mutauit.

d Sic v.c. vulgo, absoluto.

e alio.

f v.c. delui.

Symmachus Flauiano fratri. 36.

ERgo adeo complacitum est communi parenti, vt te longiùs quàm vellem necesse sit detineri? An tibi vrbanarum tanta vitatio est, vt expectationem meam pia causatione frustreris? Et reuera nihil hîc agitur aut dicitur quod bonus animus & sincera natura possit amplecti. Sed vtcumque ista sunt, si Romæ ageres, adiutu inter nos mutuo fortasse mitescerent. Nunc grauiores rerum omnium offensiones vtpote solus experior. Exempli causa vnum accipe; de quo reliqua conicctes. Prætextato nostro monumentum statuę dicare destinant virgines sacri Vestalis antistites. Consulti Pontifices, priusquam reuerentiam sublimis sacerdotij aut longæ ætatis vsum vel conditionem temporis præsentis expenderent, absque paucis qui me secuti sunt, vt eius officium statuerent,

ſtatuerent, adnuerunt. Ego qui aduerterem neque honeſtati Virginum talia in viros obſequia conuenire, neque more fieri quod Numa auctor, Metellus cõſeruator relligionum, omnéſque Pontifices maximi numquam antè meruerunt: hæc quidem ſilui, ne ſacrorum æmulis enunciata noxam crearẽt. Inuſitatum cenſentibus, exemplum modò vitandum eſſe reſcripſi, ne res iuſto orta principio breui ad indignos per ambitum perueniret. Ne longũ loquar, ipſa verba ad te miſi bonis probata, ſed numero fortaſſe vincenda; [a] licet decretis Pontificum non ſit eadem forma quæ Curiæ eſt. Sed hoc quoque parui faciet inſciẽtia. Quòd ſi tu adeſſes, multum duorum ſanitas promoueret. Quare vbi primum ex incerto morbi parens communis emerſerit, redde te mihi, vt nobis æquiorem vitæ curſum faciant participata ſolatia.

a *Al.* licet in.

Symmachus Flauiano fratri. 37.

NEqueo diffinire, quę potiſſimum mihi reſcribendi [b] ratio cõueniat. Ea quippe iamdiu intemperantia vexor [c] rumorum: vt de his neque decipere falſis, neque ſollicitare veris amantiſſimos mei debeam. Spes tamen, quæ rerum ſemper aduerſarum patientiam ſuadet, in tuto eſt. Et ſi aliquid commoditatis attulerit, nequaquam morabor index eſſe meliorum. Vale.

b *v.c.* forma con.
c *Sic v.c.* vulgo, vexor meorum.

Symmachus Flauiano fratri. 38.

FIlij mei Parthenij aduentus nullus commendationis lenociniis poſtulat adiuuari. Sed acceſſurum gratiæ eius exiſtimo, quòd præſentiæ eius etiam meus ſermo coniungitur. Ex ipſo Romæ geſta noſceris, licèt ſcriptũ fama prępenerit. Neque enim res magnæ & inſperatæ in ſecreto ſe eſſe patiuntur. In bonam partẽ plebs noſtra mutata eſt, adeo vt iugiter ſedicioſorũ pœna poſcatur, & iam terga dederunt inſolentes. Multis non opus eſt. Neque enim quicquam narrandis debeo derogare, qui rerũ plenitudinem venturo ad vos indici reſeruaui. Vale.

Symmachus Flauiano fratri. 39.

[d] ERus Philoſophus, vita atque eruditione præcipuus, iamdiu mihi charus & amicus eſt, & inter prima numerat dona fortunæ, ſi optimis quibuſque iungatur. Studens igitur ad effectum deſiderium eius adducere, quæſo te vt & meriti ipſius gratia, & in honorem commendationis meæ, inter [e] familiarium tuorum præcipuos atque honorabiles cenſeatur.

d *v.c.* Orus.
e *Sic v.c.* vulgo *leg.* famulos tuos præcipuus atque honorabilis e.

Symmachus Flauiano fratri. 40.

IGnacio meo gratulor, quòd nostra in eum diligentia tuo amore vincatur. Factum est quod volebam: nam parciorem de illo testimonij cautionem promiseram quàm sentire cœpistis. Nunc apud te si qua actuum meorum scire postulas explicabit. Tāta illi est vtriusque nostrûm ex familiaritate fiducia, vt & de me nihil possit ignorare, & apud te nihil possit occulere.

Symmachus Flauiano fratri. 41.

VOluntaria beneficia tua petitione præuenio, vt quæ tu sponte tribuis, ego videar impetrare, vt bonum naturæ tuæ in gratiam meam transeat. [a] Neagoram clarissimum virum, Siciliæ fascibus functum, sub custodia adesse iussisti. Hunc tibi & suę vitæ integritas, & merita fraterna commēdant. Accedit illi ad prærogatiuam [b] prædicatio mea. Qui & spero probitati eius responsuram beneficentiam tuam, sedulò tamen postulo vt sanctissimo iuueni in bonum [c] vertatur exhibitionis occasio.

a v.c. Nicagoram.

b v.c. precatio.

c v.c. vertat.

Symmachus Flauiano fratri. 42.

COmmendaueram tibi dudum Macedonij viri clarissimi filium, quum foro tuo nomen dedisset. Credo eam rem pro studio meo iuueni [d] commodasse. Sed quia parentibus nihil satis est, & efficacior quibusdam videtur petitionis iteratio: rogatus denuo postulatum retexo, non vt nouam causidico beneuolentiam præstes, sed vt iam tributam digneris augere. Meo autem nomine quæso te, ne sic desiderium repetitum esse coniicias, tāquam me prius impetrasse diffidam.

d vulgo, commendasse.

Symmachus Flauiano fratri. 43.

MErita Sexionis, qui antehac Calabriam redit, multi in bonā partem loquuntur; eáque propter vt suffragio tuo à me cōmitterentur orarunt. Est humanitatis & consuetudinis tuæ aliis quoque placitura more dignari. Ergo si nihil est quod resistat precantium voluntati, effice oro te, vt Sexioni apud te prosint & mea verba & vota multorum. Vale.

Symmachus Flauiano fratri. 44.

PAlatinos iniuriæ reos, quos de Bruttiis celsitudo tua præcepit exciri, miles de Prætorio missus exhibuit. Sed cum sacro auditorio eadem causa competeret, dominus meus parens, noster præfectus Vrbi, auctoritate iuris, & fiducia [e] tui, personas sibi ad negocium vindicauit. Quod eo scribo, vt noueris ap-

e Al. sui.

paritori iustam subesse rationem, qui & parenti tuo cessit & legibus.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 45.

QVi domini beneficio potiuntur optatis, venerari ipsos corã dominos bonorum gratiæ instar existimãt, vt nunc frater meus Peoneus vadatus optimo testimonij tui munere, adire properauit parti honoris auctorem. Commendarem tibi optimum ciuem, si possis parui facere, quem dudum altiùs protulisti. Supersedendum est igitur his verbis, quæ suffragari proficiscentibus solent. Neque enim vana spes est validiora fore apud te merita præsentis, cùm absentem fauore respexeris. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 46.

FErunt Socratem si quando excidit cupitis aut destinatis, id sibi vtile quod euenerat æstimasse. Nam meriti sui securus interpres, ea coniectabat esse meliora quæ casus dabat quàm quæ animus adpetebat. Sequor sapientis exemplum, & in bonam partem traho quod Saxonum numerus morte contractus, intra summam decretam populi [a] voluntatibus stetit, ne nostræ editioni si quid redundasset accederet. Nam quando prohibuisset priuata custodia desperatæ gentis impias manus, cùm viginti & nouem Saxonum fractas sine laqueo fauces primus ludi gladiatorij dies viderit? Nihil igitur maior familia Sparticon equiorem, velim quæsita facilè factum est hanc munificentiam Principis Lybicarum largitioni mutari. Nam gladiaturæ idoneos communis cura prospiciet, quæ pars in apparatu quæstorio prior est, vt auctoramento lectus longos vsus instituat. Nostros, quibus vrsorum lectio & comparatio iampridem credita est, peruectos ad te temporis æstimatione non ambigo. Sed si cursualium præpositorum auaritia retardantur, erit beneficentiæ tuæ moris quibusquibus tenentur. Vale.

[a] Lege, voluptatibus.

* Vide notas.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 47.

OPe deûm secunda nauigatione & facili itinere ad destinata peruenimus. Appetebat commodùm tempestiua hora con-

uiuij. Vbi curate corpora cibo cœpimus, adcurrit qui mihi amabiles litteras tuas, ſimúlque tuæ captas è mari copias exhiberet: quæ nobis eſui mox fuere. Nam libuit indulgere genio, poſtquã paruulum noſtrum periculo exemptum ſpes optata reſpexit. Habes omnem rem: cura vt valeas, & patriam tui amantem quàmprimum reuiſas, bona parentis vt ſpero venia, cui mox peracta luſtrali ſolemnitate redderis.

Symmachus Flauiano fratri. 48.

AD tertium nonas Octobres primo lucis reſpondi litteris tuis, quas pro interiectu itineris [a] quo nunc diſtamus, à me meridie ſumere debuiſti. Sed vt ſcripta ad veſperam mihi reddita prodiderunt, meum officium meámque curam tabellarij lentitudo ſuſpendit. [b] Ego tamen huic moræ ſuccenſere non poſſum. Defuiſſet enim tibi cauſa ſermonis iterandi, ſi maturè reſponſa noſtra legiſſes, quæ vt confido iam tradita ſunt: niſi fortè denuo aliquis ex vrbanis diuitibus inſeſſor viarum ſcripta noſtra [c] furetur. Dij illos mentibus ſuis puniant. Nos ad incepta redeamus. Humor qui paruuli noſtri pectus obſederat, atque importunam tuſſim ciebat, magna parte tenuatus eſt, [d] ita quòd ſpiramẽta fauciũ libera nihil iam ſtridulum ſonant. Deũm benignitas velit [e] proceſſum ſanitatis eius in ſolido collocare. Nos vt à metu præſentium reſpirauimus, ita voto futura munimus. Vale.

[a] v.c. quo nũc detinemur à te, mer. ſ. d.
[b] v.c. Ego tamẽ huic morem, Succenſere.
[c] v.c. furauerit. D. i. m. ſ. p. Nũc ad quæſita red.
[d] v.c. itaque.
[e] v.c. præceſſ.

Symmachus Flauiano fratri. 49.

SCribere hucuſque non libuit obſtrepentibus imbecillitatum querelis, quas indicare vitamus. Hinc factum eſt vt officium noſtrum tua [f] alloquia præuenirent. [g] Poſtquam dono diuino ſanitate frui cœpimus, cura rediit ſermonis. Sume igitur litteras, ſeras quidem, ſed voto tuo & propoſito congruentes: quæ vt diu dilatæ ſunt, ita deſiderium ſui indicio meliore penſabunt. Vale.

[f] Lib. Sc. colloquia.
[g] v.c. Poſtq. diuina ope ſanitatis bono frui cœpimus, redit cura ſer.

Symmachus Flauiano fratri. 50.

ITer in patriam diis auſpicibus ordiemur, quod tibi & antè cõpertum eſt. Sed relligio monuit vt diei quoque certior redderis. Cras igitur viam nobis diſce relegendam. Et quia promiſſi ſeruantiſſimus es, fac memineris ad publicum ſolemne contendere.

Symmachus Flauiano fratri. 51.

EMiseram prior scriptum quod in manus tuas dudum præsumo venisse. Haud multum processit horæ, cùm aderat qui à te mihi litteras exhiberet. Decursa oculis pagina requiri à me comperi diem cœptando itineri destinatum. Sed ego hanc curam spontaneo sermone præueneram. Ergo respondenda consumpsimus. Quid superest, nisi vt [a] graduleris nobis animos esse cognatos. Nam quæ te scire velle præsumpsi, priusquam quæreres indicaui. Vale.

a v.c. gratuler.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 52.

REditus ac recursus in patriam, qui semper omnibus gratus est, festinationi nostræ nequaquam pro expectatione respõdit. Causas si desideratis accipite. Iamprimum vt communia domesticis præferamus, rem frumentariam nostrę vrbis nulla auget inuectio. Spes ipsa, quæ in aduersis alere animos solet, recusat effugium polliceri, cùm sterilis annus ne semina quidem terris cõmissa reddiderit. Dehinc vt apud vos familiarem curam loquamur, vrget Ostiense prædiũ nostrum militaris impressio. [b] Nos legum inane nomen vocamus. Dij viderint exitum causæ. Interim mordemur non metu damni, sed æquitatis iniuria. Collegarum tractatus, qui me exciuerat, æternis Principibus legendorũ in Africam virorum reddidit optionem. Cessat ergo patrum deliberatio. Non vocemur.

b *Ita hunc locum reposui. Vide notas.*

* *Symmachus Flauiano.* 53.

FVngeris boni fratris officio. Sed desine memorem commouere. Notæ nobis sunt cerimoniæ deorum, & festa diuinitatis imperata. Nisi fortè me solùm exsequi vicẽ tuam postulas, & vt adsolet res diuina mandari, mihi tuum munus iniungis. Fruere deliciis copiosis. Nos mandata curabimus. Sed memento exactis feriis participes facere luxuriæ tuæ, quos tantopere laborasti consortes habere ieiunij.

* *Symmachus Flauiano.* 54.

GRatiosa est expostulatio quæ requirit officium. Sed cùm in scribendo numquam residem gesserim voluntatem, frustrà neglectæ familiaritatis accusor. Vtor in ea re testimonio hominũ tuorum, qui dudum sibi epistolam traditam tabellarij vitio distulerunt. Volo igitur apud te seruatæ amicitiæ mihi constare ra-

tionem. Nam vehementer iniuriũ eſt ex alieno peccato næuum violatę relligionis adtrahere.

* *Symmachus Flauiano.* 55.

SPe bona valetudinis mari vicina delegimus. Sed necdum auras ſalubres ventis obluctantibus experimur. Hinc pigrior eſt matronæ ad ſanitatem recurſus: cui ſi quid refectionis dies melior adiecerit, optatum de ea indicium non morabor. Vrbanis negociis vt inſinuare dignatus es, inquies monitor ſecurus illudit. Alieno enim periculo inefficax & copiæ nocitura tentatur, vt cùm vilitatis metus in anguſtias coëgerit ciuitatem, tunc opum validis quęſtum augeat auara venditio. Hoſcine homines arbitreris, qui plus amicis conſilio nocent, quàm inimicis odio abeſſe potuiſſent? Sed nos publico dudum opere perfuncti aliena ſileamus. Dij meliora procurent. Neque enim gaudere dignum eſt, ſi qua mihi laus ex alterius errore proueniat. Vale.

Symmachus Flauiano. 56.

IN maximis quidem rebus, quid mihi ſtudij atque amoris impendas, frequenter aduerti. Sed hæc quoque crebri ſermonis officia, vt potè ex intimo affectu deprompta, complector: quorũ aſſiduitas cultum [a] circa te meum pari lance compenſat. Iucunditas verò tanta eſt, vt fatear me alloquio tuo potius incitari ad deſiderium quàm repleri. Ea quippe rerum omnium ratio atque natura eſt, vt cuncta quæ humanis ſenſibus blandiũtur, nequeãt afferre faſtidium. Itaque cùm ſoluendis atque agendis gratiis par eſſe non poſſim, facio quod ſolent improbi debitores, qui adhuc alieno ære depreſſi, cupiũt ſecundo nexu fœnoris obligari. Quare etſi numeroſæ ſint litteræ tuæ, non vt ingratus, ſed vt muneris tui cupidus, poſtulo crebriores. Facilè autem cõijci poteſt, quam vicem [b] colloquij ocioſus ipſe pollicear, cùm ab occupato huiuſmodi officium impatienter [c] expoſcam.

[a] *Al.* circa me tuum.

[b] *Sic v. s. vulgò leg.* alloquij v. pollicetur.

[c] *vulg.* expoſcat.

* *Symmachus Flauiano.* 57.

DIu domo abeſſe decreueram, iocundúmque ocium cum familiaribus noſtris in ſuburbano, cui Ærabianę nomẽ eſt, exigebat. Sed quia ſors verſat humana, nec ſemper ex voto deſtinata ſuccedunt: Præfecti litteræ ruperunt ocium meum, quæ bonæ ſpei ſollicita miſcebant. Speciatim præſentiam meã per ambiguã popoſcerunt. Non differo expectationem tuam coactum tractu Senatum commoueri, ſed & oblationem faciendam ſcriptis ſe-

cretioribus indicauit. Nihil publicatum, nihil lectum est. Quantitas postulatæ rei excessit opulentiam recognitam. Vastum silẽtium cunctis stupor subitus imperauit. Quo longiùs prodeunte, placuit in tempus aliud deliberanda produci, ne omitterentur absentes: quamuis ipse dixerim Romæ aut in proximis positos vel euocari debere vel consuli, quorum non debet ob eam cautionem futuram vt statutis ordinis polliceantur adsensum. Habes omnem rem de qua quid etiam satis nosti. Tibi etiamsi causa communis est, procul tamen abesse ad solatium proficit. *

Symmachus Flauiano. 57.

PAulo antè litteras dedi Nunc reddo responsa, quia illis necessaria continentur. His salutatio sola præstringitur. Valemus vt verum est. Si & tibi omnia [a] prosperè succedunt, scriptionis fide mecum commune bonum participa.

[a] v.c. prosp. fruunt. forsè, fluunt.

* *Symmachus Flauiano.* 58.

SVburbanum prædium quod viæ Appiæ adiacet incolebam, cùm mihi litteras tuas in hoc missus exhibuit. Nosti rura quæ loquimur, vbi magnas ædes in angustis finibus collocaui. Hîc dulce ocium si quis atque tu dulcis es paulisper exegimus. Nunc Vestalis festi gratia domum repeto. Incertus manéns ne cum ciuibus, an rursus in vicinia concedam. Tu quid agere decernas? Nam certè iusto diutiùs affuisti. debeo cognoscere. Vocat enim te in Curiam nostrã diis auctoribus quàmprimùm candidati mei designatio, cui supra omnes ornamento eris, qui nos vel affinitatis vel amicitiæ officiis prosequentur. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 59.

IAcui apud Neapolim soli quod mihi ex tuo adiacet, vt ædes nouas molirer, optaueram & tu mecum operam Luculuma partires. Et ne verecundia refutet oblatum, negas tui iuris videri quod ego meũ fateor non fuisse. Patere vt saltem gratiam tibi debeam. Neque enim fas est mala fide me recuperare quod possum bona sumere. Adijcis præterea lenocinia quibus morbum fabricatoris irrites. Geminam porticum solido & incorrupto opere curuatam multis in longitudinem partibus explicari; vicina esse quæ construo, & paruo ædificationis negocio quod interuenit posse misceri. Quid laboras aduersus

verecundiam meam? Ego quoque facio quod recuſas. Gratus ſum muneri tuo: ſed vereor ne accedente ſumptu, dum vetera nouis nitimur æmulari, intelligam te maiora velle concedere quàm me poſſe reparare. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 60.

ET habitus & crinis indicio eſt. Serapamnon litterarum peritiam pollicetur: cuius ſi ſe meminiſſet exſortem, numquam philoſophis congruentem ſumpſiſſet ornatum. Sed de hoc veſtra exiſtimatio ſit, qui talium rerum profitemini notionem. Mihi relligio fuit non negare verba poſcenti. Facies itaque rem morũ tuorum, ſi ope atque humanitate fortunam peregrinantis adiuueris. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 61.

a F. apparitori. POſtquam Gaudentio [a] apparatori tuo inuicem peracti à me itineris epiſtolam dedi, agens in rebus mihi apportauit ſacras litteras ſpei & deſiderio congruentes, quibus cognoſcerem clarè in aures publicas deſignationem Conſulatus mei debere proferri. Quid igitur eximio animo tuo lætitiæ plenus exoptem, niſi vt
b F. fruaris. ſimilis mox [b] fruamur etiam lætitiæ gaudio? Quod ſpero dominum noſtrum Theodoſium venerabilem cunctis & præcipuè bonis ſolita in amicos dignatione facturum. Siquidem dignũ eſt vt auguſtiſſimus honorum noſtrorum patronus æquet dignitatibus, quos ſcit mentibus conuenire. Vale.

Symmachus Flauiano fratri. 62.

c v.c. tuum. CReſconio amico meo amorem [c] meum multa conciliant. Primò quòd ſacras litteras, quibus Conſulatus mei deſignatio tenetur, exhibuit. Dehinc quòd eum patria Africa non minùs tibi quàm mihi chara commendat. Cuius mores cùm primo loco cenſere debuerim, malui tuo examini reſeruare. Suſcipe
d v.c. credidit. igitur oro te notum militiæ virum, qui ſe apicem fœlicitatis [d] credit habiturum, ſi eũ patrocinij tui ſplendor illuminet.

Symmachus Flauiano fratri. 63.

EXercet me quidem votiuis ac fœlicibus negociis præparatio Conſulatus. Sed vt litteræ tuæ frequenter indicio ſunt, tua pro me cura præponderat. Hortaris, mones, cogis, vt quicquid
e Lib. Pub. nihilominus omnia ſollic. potiſſimi magiſtratus functio quærit accelerem, & cùm ſis meæ exactor induſtriæ, [e] nihil minùs ſollicitudini tuæ vendicas. Eritne tempus optatum, quo iſtam mentem paribus pro te officiis diſtrictus

districtus æquiparem? Spero actutū florente Repub. & propagato [a] in æuum domini nostri Theodosij principatu, virtutes tuas fascibus munerandas. Tunc epistolarum stimulos nō requiram, nec expectabo monitorem. A te enim didici sponte suscipere quicquid pro fratre curandum est. Vale. [a] Al. in æternum.

* *Symmachus Flauiano.* 64.

Astipulationem præclara merita non requirunt. Siquidem virtus sua luce conspicua, auersatur auxilium commendationis alienæ. Ergo cùm dominum & fratrem meum Licinium celebrem fecerit ad normam veteris disciplinæ gubernata resp. quid potest ei dignitatis adiicere priuata laudatio? Hac igitur pręmissa parte, optimæ in amicos fidei ac diligentiæ virum pręcelso animo tuo opta sociare: non quòd iudicium tuum serum atque difficile sit ad colligenda ingenia, & explorandas voluntates bonorum: sed ne breuis inter vos vsus & festinata discessio neget iustum tempus examini. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 65.

SI amicitiæ semper ratio deposcit, vt mutua negocia alternis iuuemus officiis, quanto impensior vtilitatibus propinquorū cura debetur, quorum nobis bona & aduersa communia sunt? Quid quod sæpe bonitas causę cohortatur, vt quod debemus, tribuamus prompti æquitati? Quæ me non minùs pro illo quàm necessitudo commouit, vt ipse etiam comperto ex relatione Victoris spectabilis viri negocio iudicabis. Nam quo res notior fieret, publicæ epistolæ malui exempla sociare: ne quid fiducia dicere per gratiam iudicarer. Nunc si tibi voluntas [b] cordis est, præsta huic quæstioni maturam securitatem, quam pro iustitia etiam me silente deferres. [b] F. cordi.

* *Symmachus Flauiano.* 66.

PArua est commendatio scriptorum meorum, si Leontium familiarem meum innocens vita bonis quibusque conciliat. Suo igitur præditus merito, commendationis adminicula non requirit, & tamen abstinere non debeo tali genere litterarum, vt magis amicitiæ satisfaciam, quàm vt ei aliquid opis cōferam. Tu tamen pro dignatione qua clarus es, facito nouerit gratiam sui meo quoque nomine esse geminatam. Vale.

Symmachus Flauiano. 67.

BReuem necesse est esse sermonem, qui properanti repentè committitur. Quare & officio satis est, & breuitati temporis congruit, vt circa te salutationis honore perfungar. Vicissitudinem verò efflagitare non debeo, quam mihi arbitror à viro amicitiæ seruantissimo etiam sine [a] admonitore referendam. Vale.

[a] admonitione.

* *Symmachus Flauiano.* 68.

VT silere non possum quotiens stilum inuitat occasio: ita si desit causa longioris adloquij ..... paginæ [b] stringo compendio. loquax enim copia est, quæ in re vsitata atque soléni verborum redundat eluuie. Hanc igitur dico, & vicissim peto: vt me prosperorum tuorum indicio munereris.

[b] *Sic loquitur lib. 1. epist. 50.*

Symmachus Flauiano fratri. 69.

HVmanitatis interest commendationem deferre poscentibus. In Zenobio autem talis officij causa propensior est, cùm sit familiaris meus, atque ideo illi debeatur potius quā præstetur affectio. huic patrocinium tui cupio prouenire. Nam primum est, vt meo suffragio diligatur. Secundum erit, vt sua honestate complaceat. Vale.

Symmachus Flauiano. 70.

COnsiderans quid mihi amoris digneris impendere, arbitror Cyriaco domestico meo has litteras profuturas, quibus quæso vt commoditatem eius prompto fauore respicias. Vale.

* *Symmachus Flauiano.* 71.

VIr clarissimus Honoratus cumprimis mihi vitæ honestatisque complacitus est. Credo iudicium meum tibi aspernabile non videri. Id si ita est, neque me opinio frustrà habet, futurū reor, vt ex prærogatiua istius testimonij ad familiaritatem pręclaræ vnanimitatis tuæ, quasi tibi etiam sedulò spectatus, accedat. Vale.

Symmachus Flauiano. 72.

DElectat eos frequenter affari, quorum animum mei amantem documentis habeo comprobatum. Cape igitur litteras meas: quas ideo libenter emitto, quia relligionis tuæ vicissim [c] pascor alloquiis. Quę res acuere nos debet ad officia promptiora, [d] vt tibi in commoda fœnoris largior vsura respondeat. Vale.

[c] v. a. poscor.
[d] v. c. cū tibi in cōmodo.

* *Symmachus Flauiano.* 73.

VAlentinianus, protector dudum patrocinio culminis tui per me traditus atque commissus, domesticis occupationibus attinetur: atque ideo magnopere poposcit obeundũ sibi aliquod negocium per suburbanas prouincias impetrari. Quare decus nostrum familiari meo desideratum munus excude, aut impetra commeatum, quo possit à militari nota sub hac impetratione defendi. Vale.

* *Symmachus Flauiano.* 74.

CVm in iudicio Præfecturæ famosa causa pēderet, Discolius, qui furti detulerat actionem, multósque nostri ordinis varia criminatione perstrinxerat, occultè cum reis inita pactione non sine [a] disceptatoris inuidia elusit examen. Ad huius inuestigationem missus apparitor, si Prætorianorum adminiculum sortiatur, procliuior ei facultas retrahēdi accusatoris eueniet. Interest igitur publicæ disciplinæ, simúlq; ad famā pertinet cognitoris, vt eũ summo studio conquisitum reduci in iudicium sub custode pręcipias, ne innocentiam senatorum obnoxia rumoribus suspicio decoloret.

Vide notas.

a *Sic leg.* non deceptatoris, *vt in v.c.*

* *Symmachus Flauiano.* 75.

AMortuus in Domitum notus & validus ademit mihi commendandi eius laborem: pro quo hoc tantum dixisse suffecerit, mihi quoque eundem prisca familiaritate cõiungi. Quę res illi incrementum patrocinij tui, vt spero, præstabit. Probabiliorē quippe eum tibi faciet communis similitudo iudicij. Interea nos vrsis sæpe promissis & diu speratis sub ipso articulo muneris indigemus. Vix enim paucos catulos maceratos inedia & labore suscepimus. Et de leonibus fama conticuit: quorum aduentus posset efficere, vt vrsorum defectũ cõgressio Lybica repensaret. Vnciam panis malitiosè & temerè restitutam spontanea voluntas populi redegit in copia conditorum. Tuta igitur omnia atque secura sunt, quæ animum tuum iure mordebant. Atque vtinam sollicitudines quæstorias par successuum fœlicitas mitigasset. Vale.

* *Symmachus Flauiano fratri.* 76.

EDitioni muneris nostri & vsitata à te & insolita conferuntur: ita omnia ad conciliandam Quæstori nostro plebis fauorem, & solemnium rerum largus, & nouarum repertor

excogitas: vt nunc ſeptem Scoticorum canum probauit oblatio, quos prælusionis die ita Roma mirata eſt, vt ferreis caueis putaret aduectos. Ergo & huius rei cauſa, & præterea munerum ceterorum, quantas poſſum maximas gratias ago: licèt in his quæ ſtudioſè fratribus pro magnitudine animi tui tribuis, beneficium te non putes præſtare, ſed ſumere. Vale.

* *Symmachus Flauiano.* 77.

a Forte, alij. PArs hominum[a] alij cõpendiis & quęſtibus gaudẽt, me votiua delectat expenſio. Itaque auidus ciuicæ gratiæ Quæſtoris filij mei ſumptibus ſtudeo aliud genus largitatis adiicere: vt curulibus ſtabulis vrbis æternæ etiam quina mancipia largiamur. Et quoniã ſeruorum per limitem facilis inuentio, & precium ſolet eſſe tolerabile, quàm maximè te deprecor, vt per homines ſtrenuos viginti iuuenes prædicto negocio congruentes iubeas comparari. In quam rem ſolidos ad te miſi libita æſtimatione hominum, quorum non forma ſed ætas & ſanitas eligenda eſt.

Symmachus Flauiano. 78.

FRatri noſtro Andromacho omnes bonę artes familiares ſunt,
b v.c. Qua exſpectatus. ſed præ ceteris fides. [b] Qui ſpectatus mihi, tuum quoque iu-
c v.c. demereri. dicium optat[c] mereri. Itaque dum te expetit, iter imbecillis graue gracilitatis ſuæ oblitus intrauit: hæc illi [d] maxima cauſa fuit,
d v.c. maximè. pro viribus, vt ſolet [e] plæraque animus, ſpe & gaudio morbum
e v.c. plerumque. leuare. Aduertis igitur quàm prompto & patulo amicitiæ ſinu receptandus ſit, qui tui deſiderium ſuæ valetudini prætulit. Quid plura? appetendus tibi foret, niſi te ſponte ſequeretur. Ergo ac-
f v.c. cõmunitate. currenti relligioſam manum porrige, vt qui te nouit virtutibus ſuperiorem, [f] comitate parem ſentiat. Vale.

Symmachus Flauiano. 79.

COmmendatum mihi à fratre meo Hilario virum deuotiſſi-
g v.c. munerari. mum Ticianum quo alio poſſum beneficio [g] munerare, quàm vt eum ſancto pectori tuo non aſpernãdus precator inſinuem? Etiam ſpero petitioni meæ ceſſuram facilitatem, quando eo ſtudio atque propoſito es, vt inſtar gratiæ habeas, ſi tibi probabilis amicus accedat. Vale.

* *Symmachus Flauiano.* 80.

FIlius noſter Symmachus peracto munere candidato, offert
Vide notas. tibi dona quæſtoria, & ceteras neceſſitates noſtras pari honore participat. Quæſo igitur vt eius nomine dyptica & apopho-

reta ſuſcipere dignemini, qui apparatui ei' plura & præclara tribuiſtis. [a] Præterea domino & Principi noſtro ad referendam largitatis eius ſedulam magis quàm parem gratiam auro circundatum dypticum miſi. Ceteros quoque amicos eburneis pugillaribus & caniſtellis argenteis honoraui. Tuæ igitur poteſtati tuóque arbitrio committo, vt opportunè ſingulis quæ miſſa ſunt offerantur. a v. c. Proptcrea.

* *Symmachus Flauiano.* 81.

MVlti à me conciliationem litterariam popoſcerũt, ſed quorundam meritis, aliorũ precibus parem gratiam dedi: nec tamen vereor, ne tibi ciuium ignota diſtinctio ſit indicium de his cõmune recolenti. Dabis igitur in quibuſdam verecundiæ meæ veniam, quæ ceſſit orantibus. Sequeris autem quod ſcis de ſingulis vtrumque ſentire. Puto ex his verbis, quo in numero filium noſtrum Attalum ſpectabilem virum cenſeam facilè dinoſci. Namque iſta libera & aperta diſcretio ei tuto credita eſt, qui non fuit in parte cogentum. Quare tuo ac meo nomine amicitias accurrentis amplectere: vt huic in fructu ſit cultus bonorum, prauis dolori, quòd ſimiliter diliguntur.

* *Symmachus Flauiano.* 82.

IAmpridem domino & fratri meo Alipio comitatum ſacrum viſere atque adire cupienti ſera quidem occaſio, ſed læta ſucceſſit: vt eum Conſul acciperes. & ideo in conſpectum tuum alacer occurrit, vt beneficiis votiua reddat officia, & ſancti animi tui fretu nubem inuidiæ ſuperioris abſtergeat. Quod illi arbitror ex voto eſſe ceſſurum. Neque enim famæ eius deeſſe aliquid patieris, qui ſecuritati cuncta tribuiſti. Vale. *Vide notas.*

* *Symmachus Flauiano.* 83.

REctè & probabiliter iudicaſti fratrem noſtrum Tacianũ ſpectabilem virũ Conſulatui tuo intereſſe debere. Siquidem æquitas poſtulabat, vt voti ſui voluptate frueretur. Nulli vnquam noſtrum tui amore ceſſit, quinimmo ſemper primas ſibi erga te partes obſeruantiæ vindicauit. Itaque teſtem alium non requirit. Scit enim ſibi plus eſſe loci apud tuum animum quàm poſſet meo ſermone conquirere. Relinquo igitur eum fiduciæ ſuæ, quia nihil poteſt eſſe cumulatiùs. Hoc tantùm ſubijcere contentus, me quoque tibi eius nomine, ſi quid gratiæ cœperit, obligandum.

* *Symmachus Flauiano.* 84.

FAcilè patrem nostrum Elpidium ad proficiscendum traxisset affectio, nisi eum vnici cura retineret. Tantùm quippe est in eo synceritatis atque dulcedinis, vt illi soli necessitudines præferantur. Hunc ita spectatum mihi atque coniunctum iussis tuis negare non potui: quia in talibus causis maior apud me cedendi voluptas est, quàm fruendi. Suscipe igitur amantissimum nostri eo animo quo rogasti: & æstima de gaudio aduentantiam negari à te non oportere residentibus, quod præstatur accitis. Vale.

* *Symmachus Flauiano.* 85.

PEregrinari mihi tecum videor, si quando cursus atque recursus tuos luculentus narrator insinuas. Ita cogitationes nostras relligione allicis, & nitore sermonis illuminas; vt quicquid explicat affatus tuus, id noster quodammodo visat affect⁹. Pro qua re firmam valetudinem tuam tenemus, reditúmque fœlicem votis iugiter comprecamur. Nam qui amorem in nos tuũ æquiparare non possumus, soluimus votis quod nequimus officiis. Salue igitur mi domine inimitabilis, nósque & generaliter cùm ceteris, vt nunc facis, & speciatim cum le . . : . vt solebas, his muneribus oris ac pectoris tui benignus illustra.

Symmachus Flauiano. 86.

L.3. Cod. de resc. vend. VOx iuris ac legum est, bonæ fidei contractum non posse rescindi. Huius sententiæ exsecutionem frater noster Elpidius optat adipisci, cui post venditionem Hispaniensis prędij sui, partem precij emptor abiurat, cùm ad soliditatem transcriptæ in nouum [a] dominium possessionis, cuncta ex more celebrata sint. Hæc summa est postulati, quæ meis quidem verbis [b] & illius meritis adiuuetur quæso: vt æquitate, qua clarus es, aut pudorem refragantis priuata obiurgatione confundas, aut contumaciam frãgas publici auctoritate iudicij. Vale.

a v.c. dominum.
b v.c. sed illius.

Symmachus Flauiano. 87.

[c] ET honore tuo, quo nunc auctus es, & continuo in me amore delector. Volo igitur vt communia pignorum curæ mihi esse non dubites, quæ magis merita tua quàm scripta commendant. Supererat vt assiduum stili tui munus exposcerem. Sed redundantis est operæ, bona spontanea postulare: ne meus stilus extorquere videatur, quod tui animi spondet humanitas.

c v.c. Et honoris tui, quo.

Symmachus Flauiano. 88.

PAulo antè litteras dederam, sed debitam tibi salutationem geminare non piguit. Namque amor officiorum modum nō tenet. Præterea [a] negocia commeantium postulauerunt, vt cō-mendationi eorum pagina [b] dicta proficiat. Responsa non postulo, securus præclari animi tui, qui mihi sine admonitione sermonem voluntarium [c] polliceris.

a *v.c.* noticia connpostulauit, vt.
b *v.c* adiecta.
c *v.c.* polliceatur.

Symmachus Flauiano. 89.

SEmper mihi auctor es ingentium gaudiorum. At nunc supra vota processit, quod me expetendi planè & [d] exambiendi viri familiaritate decorasti. Neque hoc suspicione coniecto. Nam Patricij sermo fecit indicium, diligentiam in me suam te præsule prouocatam. [e] Rectè ceteris benefactis tuis etiam hic titulus accedet in numerum, qui solus quamlibet voti auaritiam possit explere.

d *Sic v.c. vulgò leg.* ambiendi.
e *v.c.* qua rectè. c. b. t. e. hic t. procedit in. *fortè leg.* quare rectè, &c.

Symmachus Flauiano. 90.

QVotiens parentum beneficiis obligamur, necesse est ad heredes nexum debiti pertinere. Ad filium meum Senatorem, præclarum atque ornatissimum virum, præfata pertinet generalitas: cuius pater illustris, & omnibus rebus mihi eximia veneratione recolendus, plurimū domui meæ honorificētiæ & relligionis exhibuit. Cuius ego deuinctus officiis, filio opto persoluere quod de parente contraxi. Sola autem potest me magnificentia tua contractu [f] gratiæ liberare, si posteritatem eius adiuuerit, præcipuè in iis rebus quæ iustitiæ patrocinio fulciuntur. Siquidē queritur agros suos contra iudicatū vestrū magna parte mutilari. Graue hoc & [g] impatibile posset videri, nisi etiā consensus partiū frustrationibus luderetur. Minus est enim alienam sententiam spernere, quàm à propria discrepare. Est igitur in manu tua, in tam absoluto atque probabili petitionis genere, seruatis legibus & æquitatis intuitu, aliquid etiam meæ deferre personæ: cuius interuentum fastidio longæ litis, non diffidentia negocij, postulauit. Vale.

f *v.c.* genere lib.
g *v. c.* habet impetibile *vt etiam* ī *lib.* 9. *epist.* 1. 3. *& sic Scotti liber.*

Q. AVRELII SYMMACHI V.C. CONSVLIS ORDINARII EPISTOL. LIB. II. EXPLICIT, editus post eius obitum à Q. Fabiano Memmio Symmacho V.C. filio. Incipit III. fœliciter.

Symmachus Iuliano. I.

a v.c. obuersatus.

RVRI hucuſque [a] conuerſatus, poſtquam me ad vrbanam ſedem recepi, repperi optabilem litterarum tuarum ſalutem. Quæ poſt diuturnum ſilẽtium, tam multum apud nos gratiæ & honoris habuerunt, vt in his ſola breuitas diſpliceret. Nam ieiunas aures meas & præclari eloquij tui ſatis ſuperque ſitientes, affatus largior debuit vberare. Et mihi quoque curæ fuit arctare paginam limite parciore, vt te mi frater ſcribendi talione morderem. Quamuis ita mihi conſcius ſim arentis infantiæ, vt quantum doloris accipio cùm breues epiſtolas ſumo, tantum tribuam beneficij cùm pauca reſpondeo. Vale.

Symmachus Iuliano. 2.

b v.c. fungor. o.nec ceſſationis trãſducor ex.

RVri poſitus vectigal tibi ſolemne dependo. Nullum enim tempus eſſe patior ab hoc munere feriatum, neque locorum intercedẽte diuortio in obliuionẽ familiaritatis adducor. Quod ſi me viciſſitudinis ſtimulo faceres promptiorem, numquam profectò linguam deſidem continerem. Et tamen enixè meum [b] fungar officium, ne ceſſationis traducar exemplo. Atqui hoc ſilentium tuum difficultatibus publicæ occupationis adſcribo: quia ſatis eſt mihi ad amicitiæ fiduciã, quòd me credo redamari. Vale.

Symmachus Iuliano. 3.

HVnc ſcribendi morem ſuperſtitio vetuſta conſtituit, vt ad peregrina digreſſi priorem ſibi locum vendicent cum abſentibus

ſentibus

sentibus [a] loquendi. Sed affectus moræ impatiens scribendi vices relligione mutauit. Itaque rupta lege reticendi, sermonem tuum festinatione præuenio, adiiciens sedulæ salutationis officiis commendationem viri inter optimos quosque numerandi. Quẽ dudum à parentibus clarum, & aulicæ dignitatis splendor excoluit, & amplissima Curia nõ accepit vt nouum, sed recepit vt debitum. Quæ tamen in fratre nostro Philippo secundo loco & honore censenda sunt: quia plus habet laudis in moribus magísque probitate conspicuus est, quàm fortunæ muneribus [b] glorietur. Plura dicerem si aut pudor eius fineret, aut prolixa laudatio epistolæ conueniret. Certè illud spondeo, multa eximietatem tuam coram in eo repperire posse quæ tacui, nulla ex iis deesse quæ scripsi.

a v.c. colloquendi.
b v.c. gloriatur.

Symmachus Iuliano. 4.

DEcet vt litteras meas frequenter efflagites, nec tamen conuenit vt de silentio graue quippiam suspiceris. Oblitum me tui, quòd in hanc diem silueram, censuisti. [c] An ita vel mei animi fides inclara est, vel tui meriti angusta [d] monumenta sunt, vt huic de me opinioni locus esse debuerit? Quare amicitia communis plus accepit iniuriæ ex tua suspicione, quàm ex meo silentio. Minus est enim necessitate officium deserere, quàm [e] volũtate propria iudicare. Putas me solemni genere defensionis leuare peccatum? Diu [f] absfui, longa ocia in secessu ruris exegi, & tabellarij defuerunt. [g] Hæc etsi vera plerumque sunt, tamen assiduitate detrita in inuidiam mendacij reciderunt. Meæ occupationes ab vsu remotæ, nihil mediocre [h] prætendunt, cuius rem familiarem noua incessit adfinitas contra rationem legum, fœlicitatem temporum, consensum parentum, pacta maiorum. Sed reprimam me, neque [i] istis querelis amplius immorabor: quas tabellarius si veritati amicus est, explicabit. Ita fiet, vt & tibi cognitio gestorum plena proueniat, & ego excusationem meam potius indicasse videar quàm dolorem.

c v.c. haud ita v.m.a.f. clara est.
d v.c. momẽta.
e v.c. vol. properè iudic.
f v.c. affui.
g v.c. hæc si v.
h v.c. protendunt.
i v.c. his querelis vlterius im.

Symmachus Iuliano. 5.

AIunt qui callent rhetoricam disciplinam, nihil esse controuersiæ, vbi eadem partium iura sunt. Imaginem propositæ rei postulas? Mitto decantatas iudicialium meditationum fictiones, & inania simulacra causarum. vel hęc silentij nostri diuturnitas materiæ talis exemplum est. Obiicies mihi dissimulati officij

Vide notas.

negligentiam:inter hæc [a] refertur oratio. Ergo quia pares sumus, dulce colludium est vt cum altero neuter [b] expostulet. Veniam quum dederis, impetrasti. Sed cur æquis tecum conditionibus ago? [c] Mea melior causa est, qui prior emendo vtriusque delictũ. Videro quæ tua futura sit in referendo sermone curatio. Ego in inuidiam reduxi amicitiæ nostræ fortuitum stuporem, neque ex ea re affecto mihi gratiam. Satis mihi laudis est, inuidiam silentij diluisse. Vale.

a *Al.* refere-tur.
b *Lib. Pith.* expostat. Talem veniam.
c v.c. Iam melior.

Symmachus Iuliano. 6.

SOlet quidem ægritudines animi ratio mitigare, sed fortunæ [d] meæ tantum vulnus est, vt ei ne tua quidem delenifica & suada facundia cicatricem possit obducere. Fors fuat, [e] vt dies longa quandoque hebetet laxatum dolorem. Siquidem malis omnibus finis de tempore venit. [f] Interim frigent verba solantium, neque aures applicat consiliis bonis surdus ex [g] iniuria animus. Tertius hic mihi de optimis fratribus luctus est. Post tot miserias quis non putet me [h] didicisse patientiam? At ego quanto imbecilliores nos ipse casus inuenerit, magis doleo. Nunc & illa crudescunt, quibus stuporem diuturnitas fecerat. [i] Luctus enim nouissimus etiam veteres plagas dolore rescindit. Nec ignoro multa inuicti animi exempla posse referri. Pericles amissis recẽs liberis venit in Curiam: sed [k] patriæ causa cogebat. Anaxagoram Physicum grauis de filio nuncius à disputationibus non retraxit: sed philosophiæ deferebat calamitatis suæ negligentiam. M. Horatius morte pignoris cognita cadauer fieri iussit: sed hac constantia esse debuit, qui Capitolium [l] dedicauit. Vides qui mihi sit animus: & tamen vita ducenda est. Amor enim lucis à natura datus fulcit infirmitatem doloris. Pænè præterij quod fuerat inter prima collocandũ. Cumulatissimas gratias ago, quòd [m] Protectũ familiarem tuum auulsum contubernio tuo meo solatio deputasti. Ex hoc intelligo quanta necessitas fecerit ne venires. Ego tamen qui teipsum videre non potui, vidi animum tuum, cui satis non fuit medicinam fortunæ nostræ per epistolam facere. Addidisti enim quandam legationem, quæ sui assiduitate vim mali frangeret, quia noueras solatia litterarum cum lectione finiri. Progressi laudes tuas vidimus, cùm ipse religionem magis ad cõscientiam quàm ad gloriam referas. Ergo habeat modum sermo, quem nunquam circa te habebit affectio. Vale.

d v.c. nostræ.
e v.c. an dies l. q. habeat lax.
f *Al.* interea.
g *Sic v.c.* vulgo, incuria.
h v.c. edidicisse.
i v.c. Ictos enim. *& sic etiam lib. Pith.*
k v.c. patria.
l v.c. dedicabat.
m v.c. Proiectum f. nostrũ auulso.

Symmachus Iuliano. 7.

ARbitrum te aſſumo [a] litterarum mearum. Cape, ſi quid ab Repub. vacas, oratiunculam noſtram, cuius edendæ fiduciã mihi fauor ciuium dedit. Nam ſpes alitur exemplis, & placiturũ eſſe præſumimus, quod aliis iam placuiſſe gaudemus. Nunc tuarum partium erit reſpondere quum legeris, an debuerit me Senatus animare. Certè mihi [b] duci vitio nõ poteſt, quòd tam benè de tuis auribus ſperaui, [c] quod ſimpliciter prioribus ſuffragiis credidi. Vale.

a *v.c.* epiſtolarum, *vt & lib. Scotti.*

b *v.c.* dici.

c *v.c.* quam ſ. *lib. Pit. habet*, priorum.

Symmachus Iuliano. 8.

NVncium tibi reditus mei, cumprimum fida [d] potuit occaſio exhibere non differo. Scio enim te proſpera quæque de nobis velle cognoſcere. Mihi quoque par cura eſt de ſalute atque actibus tuis lęta & optata noſcendi. Atq; ideo dignaberis quoties [e] ſors dederit facultatem, officia circa nos mutuæ affectionis implere.

d *Sic rectè v.c. vulgo leg.* potent o. c. n. differam.

e *v.c.* fors, *vt etiã lib. Scotti.*

Symmachus Iuliano. 9.

TAnta animi voluptate ſumpſi litteras tuas, quas mihi poſt longum detuliſti ſilentium, vt me fatear querelæ prioris oblitum: quia memoriam præteritæ intermiſſionis antiquauit gratia recentis officij. Deinceps ſi tibi cordi ſum, frequenter operam ſcriptionis admitte, viciſſitudine remunerandus & ſermonis & amoris.

Symmachus Iuliano. 10.

EXpectas à me litteras largiores: delector iudicio tuo. [f] Honos enim es ingenij, cùm deſideratur vbertas. Sed velim tibi verborum copiam diſplicere. Nam quid agar, quo ſe vertat, vbi immoretur caſſa rebus oratio? Odi in paruo corpore longa velamina. Illa veſtis decenter induitur, quæ non trahit puluerem, nec in humum demiſſa calcatur. Scribe ergo aliquid, quod reſcribendo producam: quanquam relligione [g] deſipiam, qui tibi vberes epiſtolas audeo polliceri. Videro quid ſit futurus euentus ſententiæ tuæ. Tu memento non electionem me tibi ſpopondiſſe, ſed copiam. Vale.

f *v.c.* laus eſt enim, *vt & lib. Scotti. & Pithæi.*

g *v.c.* decipior, *li. Scotti*, decipiar.

Symmachus Iuliano. 11.

SVmpſi pariter [h] geminatas litteras, Neſtorea, vt ita dicã, manu ſcriptas, quarum ſequi grauitatem laboro. Trahit enim nos vſus temporis in argutias plauſibilis ſermonis. quare æquus ad-

h *v.c.* geminas l. n. v. ita dixerim.

mitte linguam sæculi nostri,& deesse huic epistolæ Atticam sanitatem boni consule. Dignum est,vt hæc ipsa apud te culpæ confessio prosit mihi ad veniæ facilitatẽ.Quòd si nouitatis impatiens es,sume de foro arbitros, mihi an tibi stili [a] venia poscenda sit. Sed crede calculos plures merebor, non ex æquo & bono: sed quia plures vitiis communibus fauent. Itaque vt ipse nonnumquam prædicas, spectatorum tibi veteris monetæ solus supersum, ceteros [b] delinimenta aurium capiunt. Stet igitur inter nos ista pactio: vt me quidem iuuet vetustatis exemplar de autographo tuo sumere,te autem nõ pœniteat scriptorum meorum ferre nouitatem. Non silebo alterum munus opusculi tui, quo priscam [c] Remp.ciuitatis huius ex libro Græco in Latinum trãstulisti. Arma ab Samnitibus,insignia à Thuscis,leges de lare Lycurgi & Solonis sumpseramus. Tuus nobis posthæc addidit labor peregrina monumenta [d] quę iam senescunt. Nunc verè ciuitas nostra populorum omnium patens facta est, docere potest singulas antiquitates suorum. Ipsa verò pars materiæ digna laudari, quanto verborum stillat auro? Nescias cultu an rebus magis, voluminis honor gaudeat. De mea ægritudine nequaquam te rumor fefellit. Sed iam mihi modò venia dicti sit, cõualescentiæ portus aperitur. Carminum tuorum codicem reportandum puero tradidi. & quia æglogarum confusus ordo est, quem de eo scripsimus simul [e] misimus: vt & correctio vtrique à te præstetur, & aliorum quæ nunc pangis adiectio.

a v.c. veniam poscendo. Sed.

b Delinimina, in lib. Pith.

c v.c. Remp. cuiusque huius ex l. g. in Latium t.

d v.c. quæ iã sui nesciunt. Nunc.

Vide notas.

e v.c. misi.

* *Symmachus Iuliano.* 12.

SI tibi hęc vna, vt ais, frequentandi stili causa est, vt à me vicem sermonis excludas, magnum silentij nostri in litteris tuis precium est. Vide igitur ne me validus à scribendo reuocet fructus tacendi? quia si sępe respondeam, fortassis plura remittes vt iam victor optati. Mane ergo in proposito assiduę scriptionis etiam post epistolam meam: quamuis malim reditum tuum quàm paginas impetrare. Sunt quidem illę Tulliano segmentatæ auro: sed de præsentibus amicis bona plura sumũtur. Ipsa etiam verba melius ex oris fontibus fluũt, quàm mandantur textis papyri. Quin • ergo, eluctatus longi ocij cariem, cælum nostrum seuis assa temporis Spoletium dato bonæ vrbi & optimorum ciuium matri: intelligenti tamen quod nostræ Curiæ viros vsucapere non possit.

Symmachus Iuliano. 13.

BInas ad me litteras pedissequus tu⁹ detulit. Fraudis arguerer, nisi totidem reddidissem. Vtrisque te rediturum Romam, si per annos liceat spopondisti. Sępe idem scripseras. Nihil iam moror syngraphas tuas. Iterare promissum fallaciæ meditatio est. Scio lentos ad capessendū [a] labores senes fieri. Sed quia crescūt vitia cum tempore, [b] ingratis mihi attrahendus es, priusquam iustiorem veniam faciat longior dies. Nullam certè Nestor [c] tertiæ ætatis suæ sęculo militiæ vacationem poposcit, nec Achilli excusauit ætatis suæ [d] frigus Phœnix monitor. Et certè haud multum itineris interiacet. Spoletium suburbanitas nostra est. Dum carmina tua ruminas, dum epigrammata componis, fallitur doctis cogitationibus sensus [e] laboris.

a *v.c.* laborē
b *al.* ingrat⁹.
c *v.c.* tertio æui sui sæculo.
d *v.c.* frigus senex monitor. *& lib. Sco.*
e *Lib. Scotti,* doloris. *& sic Pith. lib.*

* *Symmachus* Iuliano. 14.

IN ære meo duco, quòd te adornare optatum reditum nunciasti. Sed malè metuo ne hoc studium [f] cui negatio habitationis impediat. Quam peto vt in bonam partem voti erga te mei certus accipias. Deos enim facies testes has domus, quarum alteram postulasti, iamdudum à me hospitibus esse decretas. Quæso igitur vt sacramento commodes fidem, qui vel animo tantùm meo credere debuisses, & in ædes tuas festinus recurras. Siquidē domus, quæ tibi priùs ambitiosa per ætatem viuenti & habitanti cum liberis satisfecit, senilem moderationem distributis in alias domus filiis non debet offendere. Vale.

f *leg.* tui neg.

Symmachus Iuliano. 15.

PEtis vt respondeam litteris tuis. Hæc denunciatio certaminis est. Sed vnde mihi [g] tanquam procedenti in annos graues senile illud & comicum? Quin tu veteres æmularis? Nec tamen defraudet voluntatem tuam stili mei desperatio. Quis enim pudor est vinci post confessionem? Illud quoque me ad rescribendū coëgit, quòd timui cessationis exemplo [h] aliquam tibi silentij formulam dare: plúsque in me rediturum fraudis aduerti, si tua offensio imitaretur tacētem, quàm si ausus meus [i] superior esset. Æstimabis ipse, quanto hoc tui amore aduersus verecundiam meam fecerim. Interea quod vales dulce est: quamuis adieceris, cauto esse opus, ne fortè [k] reditum nostrum æui tui subita præuortant. Nolo annos ad calculum voces. Fiducia salutis in viribus est. [l] Quas cùm vitet expendere tutela morum tuorū, spera

g *leg. ex v.c.* mihi quamquam procedenti.
h *v.c.* quandam tibi.
i *v.c.* superiorem. Æsti.
k *v.c.* creditum.
l *v.c.* quos.

mitte linguam sæculi nostri,& deesse huic epistolæ Atticam sanitatem boni consule. Dignum est,vt hæc ipsa apud te culpæ confessio prosit mihi ad veniæ facilitatē.Quòd si nouitatis impatiens es,sume de foro arbitros, mihi an tibi stili [a] venia poscenda sit. Sed crede calculos plures merebor, non ex æquo & bono : sed quia plures vitiis communibus fauent. Itaque vt ipse nonnumquam prædicas, spectatorum tibi veteris monetæ solus supersum, ceteros [b] delinimenta aurium capiunt. Stet igitur inter nos ista pactio: vt me quidem iuuet vetustatis exemplar de autographo tuo sumere,te autem nō pœniteat scriptorum meorum ferre nouitatem. Non silebo alterum munus opusculi tui, quo priscam [c] Remp.ciuitatis huius ex libro Græco in Latinum trāstulisti.Arma ab Samnitibus,insignia à Thuscis,leges de lare Lycurgi & Solonis sumpseramus.Tuus nobis posthæc addidit labor peregrina monumenta [d] quę iam senescunt.Nunc verè ciuitas nostra populorum omnium parens facta est, docere potest singulas antiquitates suorum. Ipsa verò pars materiæ digna laudari, quanto verborum stillat auro? Nescias cultu an rebus magis, voluminis honor gaudeat.De mea ægritudine nequaquam te rumor fefellit.Sed iam mihi modò venia dicti sit, cōualescentiæ portus aperitur. Carminum tuorum codicem reportandum puero tradidi. & quia æglogarum confusus ordo est, quem de eo scripsimus simul [e] misimus: vt & correctio vtrique à te præstetur, & aliorum quæ nunc pangis adiectio.

a v.c. veniam poscendo. Sed.

b Delinimina, in lib. Pith.

c v.c. Remp. cuiusque huius ex l. g. in Latium t.

d v.c. quæ iā sui nesciunt. Nunc.

Vide notas.

e v.c. misi.

* *Symmachus Iuliano.* 12.

SI tibi hęc vna, vt ais, frequentandi stili causa est, vt à me vicem sermonis excludas, magnum silentij nostri in litteris tuis precium est. Vide igitur ne me validus à scribendo reuocet fructus tacendi? quia si sępe respondeam, fortassis plura remittes vt iam victor optati. Mane ergo in proposito assiduę scriptionis etiam post epistolam meam:quamuis malim reditum tuum quàm paginas impetrare.Sunt quidem illę Tulliano segmentatæ auro:sed de præsentibus amicis bona plura sumūtur.Ipsa etiam verba melius ex oris fontibus fluūt,quàm mandantur textis papyri. Quin ergo,eluctatus longi ocij cariem,cælum nostrum seuis assa temporis Spoletium dato bonæ vrbi & optimorum ciuium matri:intelligenti tamen quod nostræ Curiæ viros vsucapere non possit.

Symmachus Iuliano. 13.

BInas ad me litteras pedissequus tuꝰ detulit. Fraudis arguerer, nisi totidem reddidissem. Vtrisque te rediturum Romam, si per annos liceat spopondisti. Sępe idem scripseras. Nihil iam moror syngraphas tuas. Iterare promissum fallaciæ meditatio est. Scio lentos ad capessendū [a] labores senes fieri. Sed quia crescūt vitia cum tempore, [b] ingratis mihi attrahendus es, priusquam iustiorem veniam faciat longior dies. Nullam certè Nestor [c] tertiæ ætatis suæ sęculo militiæ vacationem poposcit, nec Achilli excusauit ætatis suæ [d] frigus Phœnix monitor. Et certè haud multum itineris interiacet. Spoletium suburbanitas nostra est. Dum carmina tua ruminas, dum epigrammata componis, fallitur doctis cogitationibus sensus [e] laboris.

a *v.c.* laborē
b *al.* ingratꝰ.
c *v.c.* tertio æui sui sæculo.
d *v.c.* frigus senex monitor. *& lib. Sco.*
e *Lib. Scotti,* doloris. *& sic Pith. lib.*

* *Symmachus Iuliano.* 14.

IN ære meo duco, quòd te adornare optatum reditum nunciasti. Sed malè metuo ne hoc studium [f] cui negatio habitationis impediat. Quam peto vt in bonam partem voti erga te mei certus accipias. Deos enim facies testes has domus, quarum alteram postulasti, iamdudum à me hospitibus esse decretas. Quæso igitur vt sacramento commodes fidem, qui vel animo tantùm meo credere debuisses, & in ædes tuas festinus recurras. Siquidē domus, quæ tibi priùs ambitiosa per ætatem viuenti & habitanti cum liberis satisfecit, senilem moderationem distributis in alias domus filiis non debet offendere. Vale.

f *leg.* tui neg.

Symmachus Iuliano. 15.

PEtis vt respondeam litteris tuis. Hæc denunciatio certaminis est. Sed vnde mihi [g] tanquam procedenti in annos graues senile illud & comicum? Quin tu veteres æmularis? Nec tamen defraudet voluntatem tuam stili mei desperatio. Quis enim pudor est vinci post confessionem? Illud quoque me ad rescribendū coëgit, quòd timui cessationis exemplo [h] aliquam tibi silentij formulam dare: plúsque in me rediturum fraudis aduerti, si tua offensio imitaretur tacētem, quàm si ausus meus [i] superior esset. Æstimabis ipse, quanto hoc tui amore aduersus verecundiam meam fecerim. Interea quod vales dulce est: quamuis adieceris, cauto esse opus, ne fortè [k] reditum nostrum æui tui subita præuortant. Nolo annos ad calculum voces. Fiducia salutis in viribus est. [l] Quas cùm vitet expendere tutela morum tuorū, spera

g *leg. ex v.c.* mihi quamquam procedenti.
h *v.c.* quandam tibi.
i *v.c.* superiorem. Æsti.
k *v.c.* creditum.
l *v.c.* quos.

confecturos Deos, vt maneas vitæ integer in metas quas veterũ definitio [a] dedit ſeculo.

a v.c. dederit.

* *Symmachus Naucello.* 16.

FOrtaſſe arguas diuturnum ſilentium meum. Nolo applices hanc moram negligentiæ. Continuatio enim longi itineris ſtilo obſtitit. Tãdem Formianum littus acceſſimus, quod mihi eſſet acceptius ſi vna locis tuis voluptate frueremur. Sed quia hoc per annos & valetudinem tuam non licet, edoceri ſaltem mutuis litteris peto, quantum corpuſculo vigoris adieceris. Ineſſe enim tibi temperantiam, ceteráque tuendæ ſenectutis prę ſidia, non ambigo. Vale.

Symmachus Gregorio. 17.

HAbeo expoſtulandi tecum probabiles cauſas, quandoquidẽ pontificio [b] iterati honoris auctus nullum mihi indicium communis gaudij præſtitiſti. Sed nolo primas litteras meas felle obiurgationis imbuere, ne animum tuum contrahant amara ſermonum. Quare decedo querimoniis, & tecum hanc veniam ſic paciſcor, vt in reliquum penſi habeas amicitiæ diligentiam. Sit inter nos frequens [c] honor officij, ſint aſſiduæ ſcriptorum familiarium vices. Quippe tacita concordia inſtar odiorum eſt. Ideo litteras adfabra rerum vel natura vel induſtria peperit, vt numquam muta eſſet affectio: etſi quando abſumus, vt linguæ opera fungerẽtur ſigna verborum. Hæc in præſentia ſatis dicta ſunt. Opto deinceps materiam mihi ad reſpondendũ dari gratia muneris tui, non dolore faſtidij. Vale.

b v.c. litterati.

c v.c. honeſtas.

Symmachus Gregorio. 18.

HAbundas quidem naturæ bonis & ingenij facultatibus, ſed continui ſilentij culpam tibi quoque purgare difficile eſt. Quid enim vel ex [d] vero, vel ex falſo, vel ex commento dici poteſt? Itinera me, inquies, longa tenuerunt. Sed ſæpe ceſſatum, & aliquando peruentum eſt. Vigilem operam [e] publicis negociis impendo, ſed vicibus ocij omne negocium diſtinguitur. Reſtat, quod minimè volo, vt fatearis amicitiæ negligentiam. Nam officia, ſi plerumque deſeras, occupatio eſt. [f] Si ſemper, obliuionis crimen putes. Hoc ſi fieri poſſet tacerem. Illudis ergo patiẽtiæ [g] meæ. Atqui intelliges æquum animum maiore precio remunerandum. Indignus læditur, quem religio non permittit offendi. Et certè interfuit ſollicitudinis tuæ exercere aliquid

d v.c. vero, vel ex cõmẽtato dici p.
e v.c. pub. rebus imp.
f v.c. Si ſemper obliuio. Trans, crimẽ putas. Hoc.
g v.c. meæ, vt qui intelligas animum maiore precio munerandum.

verborum familiarium, quum mihi de ſcriniis tuis profecta delegaretur oratio: de qua re interim te ſuſpenſum tenebo, tum demum tibi iudicij publici facturus indicium, cùm exoraueris, cùm merueris, & quia tanti litteras tuas duco, cùm ſcripſeris. Vale.

* *Symmachus Gregorio.* 19.

DIuturnitatem ſilentij aliquando rupiſti. Sed mehercule frequentibus impulſus officiis. Ego tamen non minore afficior gratulatione, quàm ſi litteras ſponte tribuiſſes. Germani mei vice gaudeo, tanquam mihi decus honoris acceſſerit. Veſtro quoque in eum fauore delector, tanquam aliquid ipſe præſtiterit: cum quo illuſtrem virum Syagrium fides certa eſt operam bonæ frugis adniſum. Quod eo antè ſcribendum putaui, vt gratiam noſtram aſſertor ſedulus exſequaris.

* *Symmachus Gregorio.* 20.

ELegiſti materiam proniorem. Accommodatior eſt enim querelæ oratio humana quàm gratiæ. Qua cauſa factum puto vt me taciturnitatis inceſſeris, cùm perpetere curam dandæ & reddendę ſalutis adnitar. Quod quidem me libente feciſti. Nam qui alteri culpæ ducit officij negligentiam, pollicetur de ſe operam promptiorem. Expoſtulatio igitur tua inſtar eſt ſponſionis. Non meditabor noua verba, non excogitabo ſententias. Si peccatum ſilendo contraxeris, tuis tantùm litteris argueris. Vale.

Symmachus Gregorio. 21.

VEllem te legato vti apud optimum Conſulem, purgandæ atque excuſandæ abſentiæ meæ, ſi ſcirem quod tu mihi in ea re primus ignoſceres. Nam cùm amorem veſtrum cogito, vereor [a] ne vt me æquè ambo diligitis, ita ſimiliter arguatis. Quis igitur huius cauſæ defenſor adhibendus eſt? Fortuna ſcilicet mea: cuius vt miſera, ita iuſta purgatio eſt. Neque enim [b] fas fuit, læta officia obire lugentes, fortaſſe etiam veſtram hilaritatē mea triſtitudo contraheret. Quod ſiquidem ſemper fieri amat, habitum mentis de amicorum ore ducimus. Quare ignoſce quòd deſiuimus, & apud egregium virum Conſulem faue abſentiæ meæ: cuius honore gloriari noſtrum eſt, auſpiciis intereſſe fœlicium. Vale.

Cōfer epi. 94. s. libr. 1.

a *Sic v. c. vulgò leg.* ne me quem ambo dilig.

b *v. c.* fas finit.

Symmachus Gregorio. 22.

TAntum tibi ſuppetit [a] vberis eloquij, vt prioris ſilentij veniã cum præſentis facundiæ laude merearis. Quæ enim pars litterarum tuarum [b] vel inuentionũ prudentia caruit, vel nouitate ſenſuum, vel antiquitate verborum? Cùm igitur tibi ſupellex larga nõ deſit, [c] annitere quæſo te, vt non minùs relligione quàm oratione probatus habearis: vt ſicuti oratione mirabilis es, ita relligione lauderis. Faciet hoc crebritas epiſtolarum tuarum, quæ non ſolùm tibi parabit gratiam, verumetiam me faciet promptiorem. Vale.

a *v.c.* vber.

b *Sic v.c. vulgò leg.* vel inuentione caruit.

c *v.c.* innitere.

Symmachus Mariniano. 23.

NOs hîc in ocio ruſticamur, & multimodis autumnitate defruimur. Nam poſtquam doliis noua vina commiſimus, quæ calce & prælo ſubacta fluxerunt, trapetis teritur bacca Sycionia, vt pręcox olea in vſum oliui viridis mulceatur. Interea loci ferarum domos indago ſollicitat, vt incertus agricola in officia diuerſa diſcurrat. Alij ſcalis ad arborum ſumma [d] prorepũt. Plerique condita muſta defecant. Nonnulli aprum veſtigia odora canum ſagacitate diſquirunt. [e] Sed hæc omnia ſi nobiſcum ageres, plus placerent. Tenet te eruditio Sceuolarum, dum forenſes rabulas peruigil doctor inſtituis. Quare accurre perniciter, vt feriarum reliquiæ laboris faſtidium tergeant. Denique ſi tibi ergaſtuli iſtius amor tantus eſt, adeſto impiger. [f] Ad dicendũ promptior reuerteris. Vale.

Vide notas.

d *v.c.* pertepant.

e *v.c.* Sed & hæc.

f *v.c.* vt ad d. p. reuertaris.

Symmachus Mariniano. 24.

QVòd fortunæ tuæ pollucibiliter floruerunt, meum duco cõpendium: [g] quando ita animatus ſum, vt amicorum proſpera meis commoditatibus externa non arbitrer. [Et reuera quotusquiſque homini dies lætus eſt, ſua tantùm ſecunda numerãti? Latiùs gaudet qui & alterius bonis paſcitur.] Qua me igitur gratulatione affectum putas, cùm tibi comperi iugales Deos matremfamilias copulaſſe, atque ex ea filiolam tempeſtiuo dediſſe prouentu? Nam vt ſcis, interuallo maris atque terrarum quo [h] diſtituimur, non priùs coniugem tibi quàm ſobolem acceſſiſſe cognoui. Quippe vnis litteris & nuncium [i] filiolæ recens editæ, & nuptialem ſportulam detuliſti. Quæ quidẽ bona tibi tẽporibus diſpertita

g *al.* qui.

Addidi ex v.c. incluſa, quæ in libris omnibus deerant.

h *v.c.* deſtinamur.

i *Sic v.c. vulgò leg.* filiolæ recenſuiſti, & nupt. *lib. Pith.* recens edidiſti & nupt.

diſpertita acciderant,ſed meum pectus pariter ingreſſa ſunt. Cedant gaudia diuiſa coniunctis. Vberiorem mihi fructum præſtitit mora.Iam non queror quòd epiſtolæ tuæ ſeræ ſunt. Iucunda dilatio eſt,quæ ſimul bona plurima reſtituit. Vale.

Symmachus Mariniano. 25.

PLenæ atque inueteratæ inter nos amicitiæ nihil adijci poſſe credideram. Inueniſti tamen quo perfectam diligentiam tui in faſtigium tolleremus.Amabili enim fiducia [a] Auſioni tuæ prębenda mandaſti,que peregrinatio hyberna poſcebat. Tu verò abundas omnibus: ſed ſtudio dandi beneficij excogitaſti cauſam petendi. Sed dediſſe te ex hoc gratiam ſatis conſtat. quia plus [b] accipit,de quo ſibi aliquid alterius amor vindicat.Vno tantùm lapſu(fas ſit dicere)amica vindicatio claudicauit,quod remunerandum me de Galatia polliceris, vbi ad patrium larem veneris: Nollem conſtantiam boni facti in hæc trepidæ verecundiæ verba deſcendere. Sed prætereo laudatæ epiſtolæ [c] leue faſcinum. Neque enim me tantæ gratiæ obligatio ſermonum eſſe interpretem ſinit. Cur autem multa loquimur,parua miſſuri? deſcriptio tradendarum tibi veſtium paginam ſecundam tenet. Quid de mediocritate ſentias, ipſe videris: [d] vſui enim magis quàm cultui apta indumenta voluiſti. Vale.

a *Sic v.c. vulgo*, Auſoni.

b v.c. accepit.

c v.c. leuem.

d v.c. qui emi magis vilia, quàm cultui.

Symmachus Mariniano. 26.

SEcurus vt video ſcribendi ad me vices negligis. Scis enim tibi iſtiuſmodi culpam ſine talione ceſſuram. Quoties tibi minatus ſum [e] par ſilentium,ſi à litteris temperaſſes? Vincor tamen affectione, & delector tali mendacio, ex quo intelligere potes quàm conſtanter te diligam, qui tam inconſtanter iraſcor. Vale.

e *Sic repono ex v.c. nā vulgo*, quoties t.m.ſ. ſ. ſi alternis tem. Concordi tamen.

* *Symmachus Mariniano.* 27.

DEſideratas mihi litteras ſerò hominis mei aduetus exhibuit, quæ nobis gratum admodum ſalutis tuæ indicium præſtiterunt.Atque vtinam facilitas commeatus copiam daret frequentioris officij. Vale.

* *Symmachus Mariniano.* 28.

EXpectatæ mihi tuæ litteræ contigerunt, quibus promptior ad viciſſitudinem reddar officij. Nec mireris quòd tibi ſermo noſter ſerò tradetur,cùm aliquid ſibi occupationes vendicet, nonnunquam deſit facultas, tabellariorum quoque negligentia

susceptam operam plerumque frustretur. Desine igitur animum nostrum epistolarum seueritate mereri, cum rebus potius quàm verbis spectetur affectio. Vale.

Symmachus Mariniano. 29.

a Vulgo leg. quod sæpe & op.

b v.c. moris.

FActum nuncias,[a] quod spe & opinione antè percepi, vt tibi amicitiam bonorum primus congressus aperiret. Namque hoc nobis & tui[b] amoris & illorum indicia promiserunt. Facilè enim probitas delata ad virtutum arbitros placet. Verũ ista pars [c] gaudenda mihi potius quàm producenda est. Illud mallem latiùs prædicare, si æquaret oratio rei magnitudinem, quòd vestimenta de nobis vsui tuo vindicas. Nihil hoc amore sincerius. Scias fiduciam de simplici affectione surgentem, genus esse virtutis. Sed quid ego[d] hac puritate dignum rependam? Stetimus officiis relligionis hactenus pares. Nunc tibi sine cunctatione cedimus. Puto tibi sufficere ad vicem tantæ gratiæ victi confessionem. Vale.

c Vulgo leg. claudenda.

d v.c. huic puritati d. repẽdo.

Symmachus Ambrosio. 30.

e v.c. Salustiano.

[e] SAllustio amico meo multa spõte tribuisti. Nunc adiice quæ supersunt, vt ego quoque partem beneficij adeptus existimer. Supplementa autem desiderij eius à tabellario epistolæ suggerẽtur, quę stilo prosequi superuacaneum duxi. Aptius est enim negociis intimandis viuæ vocis indicium.

Symmachus Ambrosio. 31.

ITero postulatũ pro Sallustio amico meo, & vt ipse asseuerasti, à te quoque in Curiam dudum recepto: non quo metuam ne tutelam fortè eius obliuione destituas, cùm familiare sit constantiæ tuæ fideliter[f] persequi recepta mandata. Sed quia diligẽtiam meam fortuna amici sæpe sollicitat, & laborantibus commendatio vna non sufficit; licèt tenaciter memorem, rursus admoneo. Præstabit beneficij tui celeritas, ne sit mihi necesse idem sæpius facere. Vale.

f v.c. exsequi: alias, prosequi.

* *Symmachus Ambrosio.* 32.

FRatres mei Derotheus & Septimius laudabiles viri vnam tuã epistolam pertulerunt. Sed mihi relligio fuit istiusmodi captare compendium: vt & tibi geminata responderet officij vsura, & singulis honor debiti testimonij proueniret. Nam etsi tibi Dorotheus frater noster probatus est, cupio tamẽ vt eum in maiorem modum iudicij mei prærogatiua conciliet. quod futurum esse

non ambigo,cùm affectatio boni animi capax sit augmenti quoties meritis prouocatur.

* *Symmachus Ambrosio.* 33.

LIcet arbitrer superiores litteras meas, quibus vt fratrem meũ Marcianum ab iniuriis vindices postulaui,in manus tuas esse delatas:abstinere tamen etiam secunda petitione non debui, vt necessitatem viri optimi, sed inuidia tyrannici temporis inuoluti,precatio geminata testetur.Quare rursus te ad amici defensionem exhortor,cuius tenuitas orta ex integritate,non patitur vt amicorum precia possit exsoluere,quæ iam multis eiusdem temporis Iudicibus Imperialis clementia relaxauit. Erit igitur tibi facilior ad impetrandum via,cùm meritorum tuorum opitulatio aliorum iuuetur exemplis. Vale.

* *Symmachus Ambrosio.* 34.

NÆui instar est,vt frater meus Magnillus vicaria potestate per Africam functus,testimonio omniũ publicè priuatímque conspicuus, vicariis in eam prouinciam retardetur obstaculis.Nosti optimi viri maturitatem,ceteràsque artes bonas,quibus etiam tuum amorem,cùm Liguriã gubernaret, attraxit.Et ideo apud te redundantis est operæ laudare compertum. Quare impendio peto, vt cùm à baiulo litterarum causas morarum eius acceperis,relligiosum pro eius reditu interuentum digneris adhibere,quo tandem patriæ restitutus longæ peregrinationis iniuriã desiderata quiete commutet.

Ambrosio. 35.

EX vsu venit vt opem desiderantes ad suffragia probata confugiant:[a] quorum vnus Eusebius est, qui adolescentiæ prolapsus errore, notatúsque iudicio, exploratissimum remedium veniæ Imperialis implorat. Sed vt ei celeriter [b] arrideat effectus optati,deferri in curam tuam spem petitionis optauit.Cuius hæc summa est: vt iudicati remissione, famæ suæ vulnus [c] excludatur.

a v.c.horum.

b *Vulgo leg.* arrideant *e.o.* defero in curiam spẽ pet. Cuius.

c *v.c.*exclu-dat.

Symmachus Ambrosio. 36.

FIlius meus Cæcilianus vir clarissimus, qui nunc communis patriæ gubernat annonam, certo cognouit indicio,aduersariũ suum [d] Pyratam nomine,vel eius procuratorem,spem tui fauoris hausisse. Negaui solere te recipere in tuam curam pecuniariam [e] sanctionem.Ille tamen,vt est hominum plerumque super-

d *v.c.* Paratã.

e *v.c.* sanctionis.

uacua trepidatio, conſentaneas ſanctis moribus tuis de me litteras poſtulauit. Non abnui operam meam facilia & iuſta [a] poſcẽti. Summa eſt igitur impoſiti mihi muneris. contra abſentem ciuem, ſimúlque deſtrictum publicis curis non ſinas [b] cuiquam de iuſtitia tua ſperare præſidium. Sunt leges, ſunt tribunalia, ſunt magiſtratus, quibus litigator vtatur ſalua conſcientia tua. Vale.

a *Lib. Sc.* petenti.

b *v.c.* quicquã de i.t.ſ. præſidij.

Symmachus Ambroſio. 37.

[c] DIſanus clariſſimus vir, qui inter profeſſores medendi ſummatem iure obtinet locũ, affinem ſuum [d] eodem cognomine tradi patrocinio tuo meo optauit oratu. Libens amiciſſimi viri deſiderio ſatisfeci, vt vna via [e] te excolerem ſalute dicenda, & illius vſui commodarem. Fac igitur oro, vt commendatum tuearis auxilio, me ſermone vicario [f] remuneres. Vale.

c *Lib. Sc.* Liſanus.

d *v.c.* eundẽque cognominem.

e *v.c.* & te exc. ſalutem dicendo.

f *v.c.* munereris.

Symmachus Hilario. 38.

CVm has ad te litteras darem, lectulo æger tenebar iam quidem à periculo vindicatus, ſed adhuc inops virium, quæ ſubinde incertis febribus detrahuntur. Inter hæc tamen mala valetudinis meæ amicis negocium dedi, vt pignus commune conſultu patrum viris Conſularibus iungeretur. Habita eſt ratio meritorum tuorum. Nihil enim gratiæ meę dico delatum. Acta ampliſſimi ordinis Diciano honeſto viro tradidi: quæ vbi in manus tuas venerint, amicitiæ meæ ſatisfeciſſe pronuncia. Nihil enim malo quàm honeſti officij diligens iudicari. Vale.

Symmachus Hilario. 39.

VAletudinis meæ vigor cœpit aſſurgere. Fas eſt vt iam de me ſcribendi aſſiduitas exigatur. Maneat tantùm ſanitatis fides, quam plerumque ſollicitat hyemis iniuria. Nimis enim tenera atque imbecillis ratio eſt conualeſcendi, & ante medicas manus opem cæli clementioris expectat ſanitas, ne tibi videar medendi arte morbo diuturnitatem dediſſe. Volo enim vt memoriam malorum ioci venuſtate frangamus. Sed iam etiam aliquid de repẽtino optimo iuuene dicẽdũ eſt, cui⁹ ego aſſiduitatẽ deſideraui: quam mihi, vt arbitror, verecundia eius negauit, cùm fiducia exterum ita præſtare debuerit. Erit tamen copia melior quàm intelligat non ſe debuiſſe deſerere, quem frequenti teſtimonio tuo de ſe noue rat credidiſſe.

Symmachus Hilario. 40.

REctè valeo. Hoc enim scribēdi debet esse principium, quod maximè [a] appetunt vota lecturi. Æquè tibi oblatum vigorem nimis gaudeo: nam me indicio tali nuper hilarasti. Illud quoque in [b] summam pono lætitiæ, quòd te memorem mei, honorificentia proximæ scriptionis ostendit. Cuius rei gratiam silere non debeo: vt hoc [c] incitamento ad perseuerantiam litterarij muneris prouoceris. Vale.

a *v.c.* expetunt.
b *vulgò leg.* in summum potior læt. quod *emendaui ex v.c.*
c *v.c.* inuitamento.

* *Symmachus Hilario.* 41.

MEntis tuæ est pia & iusta mandare. Quod ideo proloquor, vt & implesse me noueris quæ pro filio Habemani viri clarissimi iusseras, & probasse. Superuacua igitur fuit postulatio litterarum tuarum. Moneri enim me de hoc oportuit, non rogari. Quid quod etiam mihi cum illo summa familiaritas fuit? Vnde factum est, vt æqualitati petitionis fauor amicitiæ iungeretur. Vt quid multa? Venient in manus tuas commenta Curiæ nostræ super eius absolutione confecta, quæ indicent tuæ voluntati & Bebiani reuerentiæ delatam cupitorum celeritatem. At huius operæ peto litteras crebriores, quarum tibi pro facundiæ tuæ opibus facilis liberalitas erit: mihi pro cultu mutuo preciosa perceptio.

Symmachus Hilario. 42.

DEnuo obligo fœnore litterarum bonæ fidei debitorem. Recepta enim salutationis vice, quam mihi proximè reddidisti, nexu istius muneris te vacare non patior. Hoc autem mihi solum præstabit iste contractus: vt indicia prosperorum quæ de me accipis, tuorum bonorum voluptate compenses.

Vide notas.

Symmachus Siburio. 43.

FOrtunæ tuæ gaudia in meo ære duco, atque huius sententiæ te nobis iudicem capio, qui animum meum spectatum habes, cùm tuum consulis. Debebatur hoc teneris temporum bonis, vt [d] consilio publico vir laudatus accederes. Ergo quia res sese ex voto omnium dedit, [e] perage operam iudicio tanti Principis congruentem. Vrget te expectatio bonis semper onerosa. Nam & si dignos respicit, periculo tamen proxima est, dum amplius sibi pollicetur. Habes sæculum virtuti amicum; quo nisi optimus quisque gloriam parat, hominis est culpa, non temporis. Vides certè, vt ille ipse qui Romanis rebus antistat, ad bonum publicū

d *vulgò*, concilio.
e *v.c.* perge.

natus est. Non tibi aduerso nunc amne nitendum est. Secundo vt ita dicam cursu, probæ artes & virtutes feruntur. Sed hæc tibi pleniùs tuus animus quàm stilus noster expediet. Ego amici functus officium, admonentis potiùs quàm docentis personam recepi. Et spero actutū fore, vt exspectatione, quę de te magna est, maior habearis. Nec ego istiusmodi scriptū recepissem, nisi apud me liqueret, quòd emendato pectori bona verba mandarem. Quod restat, memento salute referenda, & tuum munus exsequi, & mei officij diligentiam prouocare. Vale.

Symmachus Siburio. 44.

CONcedo in leges tuas, & ἀρχαϊσμον- scribendi non inuitus affecto. Tu tamen fac memineris, illud potius simplex nonnullis videri, quod sequentis ætatis vsus recepit. Vis vt epistolis nostris more maiorum nuda nomina præferantur? Si tibi vetustatis [a] tantus est amor, pari studio in verba prisca redeamus, quibus Salij canunt, & augures auem consulunt, & decemviri tabulas condiderunt. Iamdudum his renunciatum est, & successio temporum placita priora mutauit. An si nobis scribenda sit forensis oratio, Iouem Deósque ceteros Catonis lege [b] præfabimur, ne nobis vicio detur vel negligentia antiquitatis, vel inscitia? Atqui præstat Tullium sequi, qui ignorata maioribus vsurpat exordia. Sed quid ego de hoc plura, cùm sim tibi dicto audiens, atque [c] herbam dederim voluntati tuæ? Vt [d] sæpe scribas, nequaquam mihi orandus es. Efficiet assiduitas litterarum mearum vt mutui [e] monearis officij. Vale.

a *Lib. Sc.* tamen est.
b *al.* præfamur.
c *Vide notas.*
d *v.c.* semper.
e *v.c.* ammonearis.

Symmachus Siburio. 45.

VEra res est famam esse velocem. Sed dissentio Mantuano, qui eam putat in malis debere numerari. Nam quid hac præclariùs, cùm lætis nunciis rigat aures & mentem bonorum? Mihi certè oppidò grata est, postquam purgationis tuæ prima [f] inuexit indicium. Ruri eram, mœstus animi ob amissam parentem. Eo me secuta fama, curis quas de te [g] gerebam, absoluit. Nec fides defuit. Illico enim [h] credebam verum esse quod pernoueram, & tuæ innocentiæ & æquitati temporum conuenire. Accesserunt etiam litteræ tuæ tam lepidæ ac venustæ, vt in re iam cognita, nouum mihi de te gaudium nunciari putarem. Erat [i] in eis fiducia conscientiæ bonæ, sed cum laude iustitiæ

f *v.c.* vexit.
g *v.c.* gerebamus.
h *v.c* credidi v.c.q. nouerā.
i *v.c.* in illis.

publicæ. Nam & Principibus maximis gratias vt abſolutus egiſti,& de ſola fortuna [a] vt innocens queſtus es. Verùm quid vltrà? Quando Romam, quando ad vrbanum ocium, quando ad legẽdi & ſcribendi ſolatia? Spero velociter. Siquidem res poſtulat, vt tibi peregrinationis iniuria deſiderium commendet quietis. Vale. *

a Lib. Pith. vt ignoſcens quæſtus es. quid plura? quando.

Symmachus Eutropio. 46.

EX ſententia mihi cupita ſuccedunt. Si quando [b] frui datur ſalutis tuæ cognitione alloquij munere: ego liquere apud me ſatis habeo compertum. Quid enim mihi amoris impenderes, ſi de me incertus eſſes? Atque vtinam ſcripta hæc tua quàm ſunt honoris plena, tam crebra ſint. Grauis eſt enim ſitis bonarum rerum, cui ſola fruendi aſſiduitas remedium facit. Ergo indulgentiùs vtere munificentia ſcriptionum. Nam quo plus eſt in litteris tuis quod gaudeam, hoc magis ſupereſt quod requiram. Vale.

b v. c. perfrui.

* Symmachus Eutropio. 47.

NOxæ [c] vacuus ociare, & libris remiſſiùs inuigila: quando ita voluenda attulit dies, vt domini noſtri gratiam fortiſſima ſimul ac fœliciſſima manu nutantia reipublicæ pondera fulciantur. Videór ne tibi πανηγυρικώτερον locutus quàm mos epiſtolæ finit? Sic ſe habet ratio, vt res maximæ magnos hiatus oris requirant? Sed hæc ſtilo exſequenda tibi ante alios, cui pollet Minerua concedimus. Nos ad familiaria reuertamur. Diu à me bona valetudo diſſenſit. Inhorruiſti paulùlum ſcio. pone ſollicitudinem. Iam valemus. Nunc refectione opus eſt, cuius mihi copia ſermonis tui pabulo, ſi annueris iſtiuſmodi operam, poterit prouenire.

c v. c. habebat, vacuum ociare & libens r.

Ad Eutropium. 48.

SVperuacanei laboris eſt commendare conſpicuos, vt ſi in Sole poſitis facem præferas, & [d] acceſſu luminum claritudinem diei geſtias adiuuare. Idcirco in præſenti nihil moratus teſtis officium, ſalutationi tuæ ſtili operam dedicaui. [e] Tu verò Poſthumianum fratrem noſtrum iuuenem de ſummatibus meo quoque nomine velim diligas: vt intelligat, iſtam veluti omiſſionem laudis ſuæ plus honoris habuiſſe. Vale.

d v. c. acceſſu.

e v. c. Tu tamen P.

* Ad Eutropium. 49.

IN grauido non habeo quod amicitiæ meæ viros edecumatæ honestatis adiungis. Facis hoc pro cetera erga me diligentia tua,nec vmquam desistis operam,quod mihi vsu accidat,consulendi.Quid si tibi etiam fratris mei Sabini nomine gratias agam? Quia te in bonam partem creditus tãtùm prærogatiuæ attulit, vt si foret iam omnib9 probatus.Dignus planè talis viri testimonio. Quid enim illi ad commendationem sui tribueris? Existimaris hoc aliis quibus commendatus est præstitisse. Vale.

* Symmachus Eutropio. 50

CVm tu Romam commodum repetis, ego me in secessu antè vrbano adserui lectioni. Diu quippe ab hoc negocio cura obstrepente desidimus.Nunc verò tu abes pars antiqua amicorũ meorum. Vicem sermonis tui veterum scripta funguntur.[a] Aut olim tamen vrbem rure mutaueram,vt [b] æstas mihi Prænestino Algido frangeretur. Sed interuentus familiaris negocij rupit officium meum.Ergo iam viam lego depositis quæ legebã. Si quid præterea scitu opus est,meus Palladius [c] indicabit,quem ego non minus doleo abductum à iuuentute Romana,quàm gratulor in spem sui honoris accitum.

[a] videtur leg. Haud olim.
[b] v.c. ætas. sed mali.
[c] v.c.iudicabit.

Ad eundem. 51.

AGo quidem studio meo vberes gratias, quòd mihi familiaritatem probatissimi cuiusque concilias. Sed frater meus [d] Tybericius,iamdudum institutione Romanus est. Cur igitur mihi bona nostra commendas?Cedo alios vsu incognitos,emendatione consimiles,si tamen raritas virtutum admiserit, vt vnum aut alterum æquè [e] decumatæ honestatis inuenias. Illos ego amicos beneficio tuo acquisitos putabo,quos nescio. [f] Istũ mihi reddidisti potius quàm dedisti. Vale.

[d] v.c. Ypececius.
[e] v.c. edecumatæ.
[f] Lib. Scotti, Atistum.

* Ad Eutropium. 52.

MEdiolani interim dego ad obsequia auspicij Consularis D. Valentiniani euocatus. Accito mihi fors dedit exercendi circa te stili copiam.Libenter,vt honor amicitiæ postulabat amplexus salutem tibi defero:quam,si bene contemplor familiariũ relligionem,frequenti vsu vicissitudinis repensabis.

Ad Eutropium. 53.

[g] AVsonianus vir Consularis admirator tuus, scripto à suis ex Asia nuper allato, mutilari agros suos qui tibi coniunguntur

[g] Lib. Scot. Ausonius.

iunguntur accepit. Eam rem cùm mihi amicitiæ nostræ gnarus [a] familiariter indicasset, principio suasi, ne ad fidem tanti mendacij hominum suorum leuitate traheretur. Dehinc poscẽti litteras, officij huius operam non negaui, sciens mutuæ diligentiæ conuenire, cùm inter nos quæ ad integritatem famæ nostræ attinent conferamus. Quæso igitur, vt in bonam partem quæ à me scribuntur accipias, & aut fallaciam temerati iuris alieni celeriter expurges, aut si quid te ignorante turbatum est, iubeas reformari. Vale.

[a] *Hoc addidi ex v.c.*

Symmachus Ricomeri. 54.

MEus mos est, semper alloqui prẹstantiam tuam. [b] Qui tuus? Litteris abstinere. Facimus quod solemus. Ego scribo, tu retices. Sed scio in amandis amicis maiorem virtutibus tuis inesse constantiam, quàm in negligendis epistolis voluntatem. Atq; ideo animi tui securus, cultum tibi debitum mente & sermone non desero, nequaquam reposcens, vt scriptorum mihi vicissitudo respondeat, cùm in amore reddatur. Vale.

[b] *Sic v.c. vulgo leg. perperam,* Qui litteris tuis abstinere.

Symmachus Ricomeri. 55.

IN suburbano prædio fouens otium sumpsi litteras tuas. Cur enim Romæ te discedente remanerem? Ager autem qui me interim tenet, Tiberim nostrum iuncto aquis latere prospectat. Hinc libens video quid æternæ vrbi in dies frugis accedat, quid Romanis horreis Macedonicus adiiciat commeatus. Nam pęnè vt recordaris, cessante Africa fames in limine erat, quam clemẽtissimus, & ad salutem publicam genitus Imperator præuenit: in debitis alieni soli copiis. Iam portum nostrum, comperi, prima classis salutat. Iam securitate saturamur. Iam dicimus nostrum esse quicquid vbique bono Principi nascitur. Hæc eo scribo, vt & domino orbis effectum beneficij sui nuncies, & ipse fructum gaudij communis vsurpes. Ego paulopost abire lõgius paro, nec tamen dandis ad te litteris abstinebo. Erit cura nostris in vrbe remanentibus, & meum sermonem tibi per idoneos mittere, & mihi pari fide quæ scripseris exhibere.

Vide ĩ hoc lib. 3. epist. 82. quæ eiusdem est argumenti. Vide notas.

Symmachus Ricomeri. 56.

POssem silentium tuum ferre patienter, morem tuum cogitãs, nisi me ægritudinis qua laboras, dudum nuncius perculisset. Metuo igitur ne sollicita magis quàm consueta cessatio sermonis tui munus impediat. Atque ideo quæso, vt curas meas fraterno

amore ſuſceptas,ſcriptis aut mandatis digneris abſoluere. Nam cùm ſim cupidus litterarum, in ſecundis tamen pono ſolatiis, vt animus meus pro te anxius, ſi nondum epiſtolis, ſaltem nunciis erigatur. Vale.

Ricomeri. 57.

VLtro in me arguo culpam ſilentij, ſi quãdo vſum officij mei quælibet dierum interualla remorantur. Nulla enim purgatio [a] ſuppetit, quin iocum multum familiaritatis publico actui frequenter interſeras. Sed idem qui peccatum viro deſidiæ, æquè in ſcribendo longus eſſe deſino. Nam licèt ſciam animum tuum nequaquam obnoxium eſſe faſtidio, aduerto tamen pro conditione curarum tuarum, ponendum verbis modum: quia vt deſideranti prolixitas grata eſt, ita diſplicere non poterit breuitas occupato. Vale.

a *Sic ex v. c. reſtitui*. *Vulgo leg.* Suppetit locum, multũ fam. p. actu freq. interſero.

Symmachus Ricomeri. 58.

AMo & ſuſpicio virtutes tuas. Sed accidit quòd tibi etiam amicus inuideam. Flauiano meo aliquandiu ſolus frueris. Accipe planiùs, quid velim dicere. Ad te migrauit quicquid Romæ optimum fuit, & vobis quidem ſocietas veſtra dabit mutuũ gaudium. Mihi quid ſolatij erit? quem & ille deſeruit, & tu minùs deſiderabis, quia vnus tibi pro vtroque [b] ſufficit. Vale.

b v. c. ſufficiet.

* *Ricomeri.* 59.

ALius fortaſſis exiſtimet ſerum eſſe munus, quod anni ſuperioris Cõſul excoluit. Ego ſentio me atque alios qui procul degimus amicitiæ fiducia ad hoc locorum eſſe delatos. Illis verò continuò ſatisfactum, quorum tandiu memor eſſe non poſſes. Nam qui ſtatim munificus eſt, ipſis quodammodo Magiſtratus ſui facibus admonetur. Qui ex interuallo reddit officia, teſtatur eos ſe maluiſſe differre, quorum obliuionem dies longior non poſſet abducere. Videat igitur an ſe quiſpiam credat ordine aliis aut honore poſtpoſitum. Ego me intelligo pura affectione prælatum. Neque enim ſatis amicus eſt, cui ſolemne aliquid ſtatim redditur. Honeſtior eſt illa ſecuritas, quæ putat ſibi deforme non eſſe, ſi quid diu familiaribus debeatur. Quare velim credas moram quoque ipſam mihi iuuandam fuiſſe. Sic iudico, ſic interpretor, quæ dudum aliis ex more delata ſunt, nobis amore ſeruata.

* *Coniunge epiſt. 61. hoc lib.*

* *Ricomeri.* 60.

OPtato Iguntus fidiſſimam obtulit mihi facultatem officij deferendi. Nam dominus & frater meus Eugenius cùm mihi ſui copiam præſtitiſſet, ſumendæ epiſtolæ beneficium rogatus adiecit, qua tibi honorificentiam ſalutationis exhibeo; & obnixè deprecor, ne me diutius ſilentio tuo ſuſpenſum eſſe patiaris.

Ricomeri. 61.

DVdum reſponſa tradideram, quæ teſtarentur grata mihi fuiſſe ampliſſimi Conſulatus tui munera. Sed denuo nactus Eugenij viri Conſularis fratris mei copiam, ſcripta duplicaui, haud veritus ne faſtidium tuum crearet ſermo geminatus. Ex meo quippe animo metior, amicitiam non poſſe ſentire officiorum ſatietatem: [a] quamuis ſint illa crebra & continuis ſimilia, ſemper tamen vt rara & diu deſiderata ſumuntur. Huic opinioni meæ, fidem faciet aſſiduitas epiſtolarum [b] meatum. Inſitum quippe eſt bonis mentibus, vt quæ copioſæ [c] ab aliis optamus adipiſci, ea largiter deferamus.

Iunge epiſt. 59. ē. hoc lib.

a v. c. Sint quãquam illa c.
b v. c. tuarum.
c v. c. ex aliis o. a. ea ipſi.

* *Ricomeri.* 62.

MAndatis tuis perfunctus apparitor, vbi ad deſtinata peruenimus, teſtimonij noſtri vacuus abire non debuit; præcipuè ne ſtudium circa me tuum malè locatum putares: ſi gratiam relatus [d] ſermo ſoluiſſet. Aue igitur dico, & præmitto iam petitionẽ: vt cùm iter in patriam relegere cœperimus, eluctandis difficultatibus adminicula vberiora decernas.

d *Puto leg.* ſermo non ſol.

* *Symmachus Ricomeri.* 63.

OCium patriæ læta peregrinatione mutaui. Nam iuſſu [e] Diui Valentiniani, cum multis ampliſſimæ Curiæ proceribus accitus, ad vicem quietis domeſticæ, fruor publicis gaudiis. Quod cùm ad te poſſet fama perferre, dignius viſum eſt me indice nunciari. [f] Ipſe ad reſpondendum benignitatem tuam morémque ſeruabis. Siquidem litteras tuas non minùs quàm meorum conſpectus & verba deſidero.

e *Al.* domini.

f *Hæc ex v. c. addita ſunt.*

Ad *Ricomerem.* 64.

QVid mihi litteræ tuæ iucunditatis attulerint, tibi æſtimandũ relinquo; cui, ſi bene arbitror, viciſſim meus ſermo tribuit voluptatem. Perge igitur vt iam facere dignatus es, & amicitiam munerare affectu relligionis & aſſiduitate colloquij. Ego in refe-

renda viciſſitudine par eſſe curabo. Nam qui ab alio poſcit officia, ſui quoque ſtudij frequentem operam pollicetur.

Ricomeri. 65.

SCio præſtantem animum tuum ſalutis meæ & reuerſionis indicia cupidè, vt amicitia poſtulat, opperiri: & ideo expectationi tuæ reuectus in patriam ſatisfeci, méque agere ex ſententia, atque eſſe memorem tuæ circa nos humanitatis inſinuo. Simúlque deprecor, vt affectionem quam mihi & præſenti dependere, & abſenti dignatus es polliceri, litterarum munere quoties vſus tulerit, non graueris augere. Vale.

Symmachus Ricomeri. 66.

NOſſe digneris quanta ſit in domino Flauiano pectoris mei portio. Amicitiam aduentantis amplectere, vt duos obliges. Ambo idem ſumus. Nam hoc dici à me patitur ille qui melior eſt. Plura ſcriberem, ſi aut tu diu velles rogari, aut tanti viri merita commendationem deſiderarent. Ergo ſat eſt, quòd accepiſti voti mei indicia. Ambitu & labore non eſt opus, quum ex natura veniat vt à te moribus tuis proximus diligatur. Vale.

Ad Ricomerem. 67.

a v.c. Firmũ. [a] FVrnium domeſticũ meum militiæ ſtipendiis cum honeſtate perfunctum, teſtimonio meo decuit adiuuari, vt faciliore aditu ad tuam notitiam perueniret. Porrige igitur oro te, adiutricem manum legitima præmia ex more cupienti. Huiuſmodi quippe veteranis prærogatiua debetur, vt illis Protectorum dignitas tanquam precium longi laboris accedat. Quod [b] Furnio incunctanter eueniet, ſi tuus fauor vota hominis ad conſueta nitentis adiuuerit. Vale.

Vide l. 2. C. de veteran.

b v.c. Firmo.

* *Symmachus Ricomeri.* 68.

MEritorum tuorum iuſta ratio depoſcit, vt familiaribus litteris operam frequenter impendam, expertus quippe non perire officia delata ſapientibus. Fungo igitur ſalutatione quæ ſola curam teſtatur abſentium: tuámque oro præſtantiam, vt amicitiæ bonum ſicuti facere ſoles, & ſermone excolas, & mente cuſtodias.

Ad Ricomerem. 69.

DOminum meum & fratrem noſtrum Flauianum celſum virtutibus & honoribus virum, iuſtitiæ tuæ exſortem eſſe non patior. Merito pro honoribus [c] eius quæ cauſa poſcit allego,

c *Ita rectè v.c. vulgo*, eiúſque cauſa poſita allego.

ſciens tua auctoritate commiſſa, quæ ſub obtentu tuo à quibuſdam ſcæuis deſignata dicuntur. Vnde mihi maior fiducia eſt poſſe rem grauiter vindicari, cùm tua quoque fama pulſata ſit. Querelæ autem genus [a] hominis melius ſuggeſtio ſi iuſſeris proſequetur: quia multiplex iniuria modum epiſtolæ familiaris excedit. Non minora etiam filius illuſtris viri, & [b] ipſe iam honoris & meriti, in ſua proconſulari poſſeſſione tolerauit, quæ ad vni⁹ quidem pertinent noxam, ſed ad vtriuſque contemptum. Ergo vt mos eſt tibi, auditis eorum allegationibus qui tuentur abſentium facultates, primo famam quæ optimo cuique precioſa eſt, tum amicitiam fidei indicem, poſtremò leges pro quibus excubas, dignare defendere: vt ad illuſtrem virum, qui per abſentiam ſuorum neſcit incommoda, prius gratia beneficij tui, quàm ſuorum [c] dolor & querela perueniat. Vale.

Symmachus Tymaſio. 70.

[d] SÆpius alloqui præſtantiam tuam non piget, quamuis nihil inuicem ſermonis [e] accepiſſem. Ipſe enim mihi pro te reſpondebo ſponte, quoniam inter caſtrenſes curas locum officia ocioſa non [f] habent. Atque vtinam aſſiduitas affatuum meorũ tibi non videatur obſtrepere. Prope eſt vt referri mihi litterarum gratiam putem, ſi ſciam quæ [g] ſcribam non afferre faſtidium.

Ad Tymaſium. 71.

AD ſcribendum me relatu viciſſitudinis incitaſti. Ea quippe rerum natura eſt, vt officiorum diligentia fructu viciſſitudinis incaleſcat. Sume igitur ſalutationem, ſimúlque indiciũ ſoſpitatis meæ lætus amplectere, redditurus voto atque animo meo reciproca gaudia ſimilium de tuis actibus nunciorum.

Ad Tymaſium. 72.

VRgeo te frequentibus ſcriptis, & animi affectione non deſero. Eſt autem ſequeſter ſermonis mei fœlix, probabilis & honeſtate vitæ, & exercitatione militiæ; cuius vt conſiderationẽ habeas commonere [h] non debeo, cùm tua æquitas tantum pro eo poſſit efficere, quantùm fauor meus [i] poſſit optare.

Ad Tymaſium. 73.

PEtitio domini & fratris mei Stemmatij monitorẽ magis apud te quàm precatorem requirit. Nam cùm [k] tanta ſit eius antiquitas, vt votum noſtrum fauore præcurras, laborem rogandi in lucro habere debemus. Breuiter igitur quid poſcat aduerte. Sub-

a *al.* hominum.
b *Lib. Scotti,* ipſe etiam honoris.
c *Sic v.c. vulgò leg.* dolorũ querela.
d *v.c.* Sæpe.
e *v.c.* accepi. I. e. m. p. te ſponte reſpõdeo, quòd inter.
f *v.c.* habeãt.
g *v.c.* ſcribo.
h *v.c.* non audeo.
i *v.c.* poſſet.
Confer cũ epi. 68. j. lib 4.
k *Lib. Pith.* tanti ſit ubi ciua.

ſidia vitæ, quæ bona dici ſolent, vbi cenſus vberior eſt, infortunio proſcriptionis amiſit. Hæc in magno Reipub. gaudio tuis potiſſimùm meritis repenſanda committit. [a] Suſcipe oro te plenum bonitatis negocium, & amici inopiam, cui miſerę valetudinis caſus acceſſit, rei familiaris [b] integratione ſolare.

a v. c. Suſcipe pro te p. vt etiam lib. Scotti.
b v. c. integritate.

Symmachus ad Promotum. 74.

MVlta in te munera virtutum natura congeſſit. Quæ ſi quis trutinet [c] penſiore iudicio, neſciat vtrum in te bona fortitudinis magis an mentis excellant. Sed alterius tibi laudis aſtipulator eſt Princeps humani generis. Officiorum verò familiarium nos teſtes eſſe debemus; [d] quoniam tibi relligioſum ſtudium nequimus æquare: tamen in hoc te [e] mei honore progreſſum, vt mihi falſis laudibus blandiaris, cùm ais aliquid ex noſtri oris deſiderare promptuario. Quid tibi inter rauca cornua [f] coruorū ſtrepitus blandiatur? Eſt quidem familiare virtuti, [g] delinimentum exercitij ſenſibus admouere. Nam & Achillem vatum maximus refert [h] ægrum animi curas fidibus reſoluiſſe. Sed nos & muſicæ facundiæ inopiam confitemur, & nutrimentum loquendi eorum litteris aucupamur, quos hærere comitatui, & fama loquitur, & tua ſcripta teſtantur.

c al. propenſiore, vt in lib. Pith.
d v. c. quo tibi.
e v. c. mei amore p.
f Vide notas.
g v. c. delinimenta.
h Libr. Pith. ægri.

Ad Promotum. 75.

SAtisfaciet quidem tibi ad omne gaudium conſpectus tuorū. Sed ego hanc hilaritudinem cumulari poſſe coniecto, ſi noſter ſermo quoque iungatur. Nam cùm præ ceteris tibi domeſtica bona curæ ſint, proximum ſibi gradum iure amicorū cura defendit. Ergo vbi deſiderio tuo piæ neceſſitudines ſatisfecerint, ad noſtras quoque litteras oculi conferantur. Quarum hæc ſumma eſt, vt me valere cognoſcas. Nolo enim te à colloquiis tuorū pagina longiore producere.

Ad Promotum. 76.

DVo mihi grata proueniunt, quotiens à me litteræ poſtulantur: & quòd te honore ſalutationis impertio, & quòd operā commendationis præſto poſcentibus. Cùm igitur ad Africam reditum Paregorius cliens veſter inſtrueret, & huiuſmodi litteras impendio flagitaret; deſiderio eius effectum libenter impendi, ſciens apud amantem mei nec illius petitionem beneficio eſſe carituram, nec meum inefficacem futurum eſſe ſermonem.

Ad Promotum. 77.

NEc quidem prioribus litteris meis viciſſitudinem reddidiſti. Sed mei officij fuit ſcripta geminare, ne tam fida occaſione fraudarer. Maximè cùm amicus communis Auxentius acceſſurum ſibi aliquid gratiæ ex meis litteris [a] iudicaret. Quem tibi propterea commendare non debeo, quia illi apud te potius quàm apud alios teſtis eſſe conſueſti. Vale.

[a] v.e.indicaret.

Ad Promotum. 78.

HÆrentem me litteris impuliſti, vt amicitiam, quam dudum tacitus optabam, nunc prouocatus excolerem. Amplector futuræ inter nos familiaritatis auſpicem volũtatem. Et quamuis præuentus voto tuo; enitar, vt potero, ne vincar officiis. Has enim mihi partes video reſeruatas, vt relligio, quæ te hortante ſumpſit exordium, me annitente ſumat augmentum. Vale.

Ad Promotum. 79.

PRimis quidem litteris tuis [b] viciſſitudinem mox rependi. Sed quia nouæ familiaritatis auſpicibus plus debetur officij, excolere amicitiam litterario munere perſeuero, vt perſpicias bene cum his miſceri fœdus animorum, qui cumulatiorem gratiam relligionis referre nouerunt. Vale.

[b] Sic v.e vulgò leg. viciſſitudine mearũ rependi.

Ad Promotum. 80.

BEari me multis bonis iudico, quoties ſermonis tui honorificentia & ſplendore delector. Idque vt merear, etiam ipſe nõ deſero diligentiam frequentis officij. Stet igitur inter nos vt [c] animorum fida ſynceritas: ita huius muneris amica certatio. Vale.

[c] Sic v.e.vulgò leg. amicorum.

Ad Rufinum. 81.

[d] SVcceſeram ſilentio tuo. Sed poſtquam mihi indicium de fratris honore feciſti, vicit offenſionem voluptas. Et in eam conditionem res rediit, vt ei agam gratias, quem piè obiurgare meditabar. Tu verò ſub [e] hac petitione dum voles reticе, modò vt poſtea bonis epiſtolis redimas ſtili tui ferias. O nuncium voto tui ſimilem. Nullum decuit hæc ſcribere, niſi eum quem conſtat optaſſe. [f] Næ tamen præter gaudium quod de proceſſu fratris adquiro, etiam iudicium tuum admodum decolorem. Solus enim tibi viſus ſum reparatis virtutum præmiis poſſe gaudere. Sed quod ais excluſis

[d] v.e.ſuccenſebam.

[e] Sic v.e.vulgò leg. hac cõditione reticе.

[f] Hæc ex v.e. repoſui, quia vulgò deſiderabantur in excuſis.

improbis ſpem bonis redditam, non inſolitum vel inchoatum recens gratulor. Nam ſolemne eſt Diuo noſtro Theodoſio in ſuos exercere cenſuram, morúmque agere delectum, & ſingulos vt nouos ſemper expendere, nec conſuetudini condonare iudicium. Inde eſt quod ſinceriſſimos mores tuos benignus reſpicit, quos ſeuerè & diligenter inſpexit. Quid quòd etiam longè intendit oculos, & per immenſum requirit venas bonorum? Nullóſque auidiùs trahit, quàm nihil deſiderantes? Vt Flauianum meũ atque [a] adeo tuum nuper exciuit, quem adhuc verecundia tegeret, niſi clara merita prodidiſſent. Hæc ſunt quæ mihi pro tempore lætitia dictauit. Nunc vt [b] amiciſſimum fratrem, vel, quod eſt verius, partem mei, diligas rogo ſponte facturum. Ama in eo ſtudia tua, & quicquid agnoueris virtutibus tuis proximum. Mihi vt non eſt curæ quòd à fratre [c] diſcernor: ita ſolatio erit ſi eũ ſciam verè in te Symmachum repperiſſe. Vale.

a *v.c.* ideo.

b *al.* amantiſſimum.

c *v.c.* diſcernar.

Ad Ruffinum. 82.

ADhuc ſiles. Sed loquacitas mea non cohibetur exemplo, & eſt [d] ocium ad verborum copiam nimis commodum. Nam ruri ſum, nec tamen ruſticor. Tantum de ripa Tyberis (nam per fines meos fluuius elabitur) onuſta ſpecto nauigia, non iam ſollicitus, vt antè, de fame ciuium. Ex inopia namque publicus metus verſus eſt in [e] gaudium: poſtquam venerabilis Pater patriæ Macedonicis commeatibus Africæ damna penſauit. Quem nunc omnes vt altorem generis humani Deum diligunt. Nihil enim paſſus eſt auſtris contumacibus aduerſus Romam licere. Ergo de mei agri ſpecula peregrinarum nauium numero tranſcurſus, & gaudeo [f] victum populi Rom. non fato prouinciarum, ſed voto [g] Principis prouenire. Scio hæc in aures eius eſſe ventura, deuotione qua ſoles non occulere bonum publicum. Merito parciùs loquor, tuæ facundiæ relinquens, vt hæc ornatiùs, ſi ita placebit, inſinues, quæ nos inculta veritate narrauimus. Vale.

d *Sic v.c. vulgò leg.* ocium mihi ad ver. cop. cõmodum.

e *v.c.* gaudia.

f *Sic v.c. vulgò leg.* victum Reip. non.

g *v.c.* Principis regi ſcio. *Coniunge epiſt.* 55. *ſ. hoc lib.* 3.

Ad Rufinum. 83.

ITer vt opinione metior, expediſti: quod ſolum tibi ad ſilentij veniã ſuffragabitur. Nunc [h] ſtatiua requies, ſtilo & animo tuo ſcribendi ad nos vſum reformet. Licet oris tui [i] facultas, & quum viam carperes, luculento potuerit affatu ſitim noſtram rigare. Sed fuerit tibi aduerſum culpam taciturnitatis de labore purgatio. Nihil iam ſuffragij reſtat, quum tibi & facundia quæ nec ante impen-

h *Sic v.c. vulgò leg.* ſtatiuo requies.

i *Sic v.c. rectè. in excuſis erat,* fac etiam q. v. carpſeris luc. poterit a. ſ. meam rig. S. f. t. a. c. taciturnitatis laborioſa purgatio.

impediebatur ſuperſit, & ocium quod deſiderabatur acceſſerit. Vale.

* *Ad Rufinum.* 84.

SEquor te litteris: quia mente & adfectione non deſero. Nec videor mihi citò hæc arripere ſolatia, cùm adhuc apud nos recens iucunditas tua vigeat. Sentio enim bonorum ſeparationẽ ſtatim diuturnam videri. Quod ſi, vt præſumo, etiam tuus animus expertus eſt, fac nouerim feſtinata ſcriptorum vice te quoque hoc interuallum dierum longum putare.

* *Ad Rufinum.* 85.

MOs & ratio flagitauit, vt manſurus domi veniam de auguſtiſſimo Principe impetrari mihi itineris poſtularem. Excuſationis cauſam litteris indicaui, quas fauor tuus molli aditu & blanda recitatione cõmendet. Nihil enim meorum ſine boni cuiuſque auxilio placeret. Rem loquor omnibus notam, mihi numquam tacendam: hoc amici, hoc æmuli ſciunt. Quorum alij gaudent eſſe apud te locum meritis, alij dolent non eſſe diuitiis.

Ad Rufinum. 86.

INtelligebam nõ eſſe de nihilo quòd diu à litteris temperabas. [a] Tandem impedito per ægritudinem viſu, officiorum ſteтiſſe ſolertiam perſpexi. Itaque ego ille de ſilentio ſollicitus probare me fateor, quòd aſperæ nuncium rei vſque ad ſanitatis tuæ gaudia diſtuliſti; ne de te ante caperem [b] exorti incommodi ſollicitudinem, quàm ſecuritatem remoti. Nunc quia valetudo tecum in gratiam redit, indulgentioribus paginis amicitiam munerare: alioquin ceſſantibus epiſtolis ſimile aliquid rurſus timebo. Sed de hoc ſatis verborum eſt. Flauianum pectoris mei dominum, tui ſocium hærere animo tuo vſque ad improborum dolorem nimis gratulor. Nam ſæpe apud me de tali amicitia gloriatur hoc ego futurum ante proſpexeram, virtutes vtriuſque conſiderans, quarum ſimilitudo concordiam [c] facit. Et ideo plus gaudij quàm miraculi capto, téque oro ne quid in tales amicos faſcino liceat. Ille enim mihi non eſt rogandus, cui aliud velle non expedit.

a *v.c.* Tãdem patuit imped. p.z.v.o.l. ſolertiã. Itaque.

b *Al.* exortã.

c *v.c.* fecit.

* *Ad Rufinum.* 87.

LOngo orationis ambitu commendentur incogniti. Seueriani autem C.V. merita annoſæ militiæ probata documentis ela-

boratum testimonium non requirunt. Principem locum regendis Profecturæ vrbanæ cohortibus obtinuit, in ordinem Senatorium lege transcriptus est. Restat vt post dignitatē Curiæ, quæ honoribus maior est, etiam rei. p. prouinciali specimen sui præbeat: quod futurum arbitratur, si domini mei Præfecti vrbis super hoc litteras promptus stipulator adiuueris.

* *Ad Rufinum.* 88.

SIlentium meum de excessu ciuis Emeriti lepidissimo argumento epistolæ momordisti. Nam quid excogitari facetius potuit ad castigationem suppressi à me nuncij, quamuis Cælij montis habitator aduentitiis litteris Romæ cognoscerem. Sed mihi iudicij tui spectata grauitas indixit relligionem. Metui quippe tibi huiusmodi indicio lætus videri. Scimus humanitatis hanc esse rationem, vt parum probatis & antè discordibus ad vicem doloris, quem mors incutere solet, reuerentiam saltem silentij deferamus. Quare parce obliquè stilo cedere, quod displicere auribus tuis timui. Quinimo age circunspectioni meæ gratias, quæ tuis salibus locum fecit. atque vtinam sæpe epistolas ioco scribas, quas negas seriò. Quid auarè vteris ingenij tui copiis? Vereor ne mihi posthac vtilius sit mittendis litteris abstinere. Nam proximam de te paginam offensione taciturnitatis elicui. Et ideo præstabis forsitan culpæ meæ, quod non reddis officiis.

* *Ad Rufinum.* 89.

COmmendarem tibi Flauianum filium meum, ni te volente esset acceitus. Nihil igitur tuo beneficio derogabo. Satis est iuueni meo ad argumentum grati circa te animi, quòd de litteris parentis non requirit auxilium. Puto tamen conuenire pietati, vt me quoque eius nomine tibi fateatur obligatum. Ex quo fiet vt plura in eum congeras studij tui munera, pro quo tibi non vnus obnoxius est.

Symmachus Rufino. 90.

SÆpe mihi auctor lætitiæ, aut primus, aut solus es; qui Quæstorem antehac fratrem, nunc Rectorem Prætorianum litteris nunciasti. In omnibus ergo litteris tuis magna aliqua mei gaudij causa est. [a] Quid quod & ipsa verba luxuriant, & animi sui alacritatem stili nitore testantur? Hęc cùm paribus officiis æquare non possim, voto diuina conuenio, vt fortuna optimorum virorum semper tuæ fœlicitati grata sit.

[a] *Sic v.c. vulgo leg.* quia & ipsa.

Ad Rufinum. 91.

PRobitate & honore pollētibus viris, nihil aliena addit oratio. Sua enim luce conſpicui precariis teſtimonis non iuuantur. Qualis ergo quantúſque ſit dominus & frater meus, in aperto eſt. Meritò eius laudibus noſtrum cedit ingenium. hoc vnum tamen prætereundum non puto, ſummam mihi cum illo eſſe officiorum familiarium ſocietatem: quæ res etiam tibi minora merita plerumque commendat. Vnde arbitror ex abundanti promptam fore in eum præclaræ tuæ mentis affectionem, quam illi & decus proprium, & meæ amicitiæ prærogatiua conciliat. Vale. *Coniunge epiſt. 48. ſ. hoc lib.*

Q. AVRELII SYMMACHI V.C. CONS. ORDINARII EPISTOL. LIB. IIII.

Symmachus Stiliconi. I.

DIu ſiluiſſe me fateor, vt mihi fiduciam ſcribendi tuus ſermo præſtaret. Sed cùm perſpicerem necdum me vllo inuitamento officij prouocari, prior in verba ſalutationis erupi, plurimum rogans vt exempli iſtius imitator eſſe digneris.

C̄S. C̄S. 2.

ABundat Flauianus filius meus ad promerendam cōciliationem bonorum ſuis paterníſque ſuffragiis. Sed intereſt amoris, quē verè pignori meo debeo; ne dum meritis illius nihil deeſſe contemplor, officium parentis omittam. Facio igitur quod redundet, & cumulum impono perfectis. Sed hoc ad coniungendum Flauiano meo præſtantiæ tuæ animum multum credo valiturum. Quia mihi pro beneficio intelligis imputandum, quod illi ſolo iudicio detuliſſes.

* *C̄S. C̄S.* 3.

VIr ſpectabilis Rufinus, & in ordinis noſtri lectiſſima parte cenſendus, cùm in obſequia tibi debita pergeret, inuidere ſe mihi credidit, niſi noſtra ſuſciperet. Igitur à me reddendam

defert ſalutationem, quam tibi ſæpe deferrem ſi eſſet facilè ſimiles inuenire. Ratus igitur eſt ſermo: quia rara eſt talis occaſio. De ipſo nihil dicimus. Meritò enim proprij conſcius, ſuſpiciones gratiæ fugit, & in examen tuum veniens non vult ſui commendationem teſti magis debere quàm iudici.

* *Ad Stilichonem.* 4.

QVid de Afrorum dolore & militarium virorum querelis cõſultus præcepto ſacro ampliſſimus ordo cenſuerit, plenè atque apertè geſtorum Curialium inſpectione cognoſces. Sed quia me quoque familiariter indicem geſtæ rei eſſe iuſſiſti, ſummatim quæ decreta ſunt non tacebo. Lectis domini noſtri Honorij Aug. litteris, atque ſententiis, decurſiſque omnibus paginis, quæ Gildonis crimina continebant, par bonorum motus erupit. Conſulti igitur in Senatu more maiorum (neque enim ſine legitimo ordine iudicij auctoritas ſtare potuiſſet) ingenti cauſæ deuotis ſententiis ſatisfecimus. Adiecta eſt poſt rei damnationem pro alimentis populi Rom. ſupplicatio. In metu enim ſumus, ne obſit commeatibus annonariis medij temporis mora, & perturbatio plebis oriatur. Veniet in manus tuas quid pronunciauerim. Repperies & facti huius me adſeruiſſe iuſtitiam, & apud D. noſtrum Arcadium cauſam publicæ egiſſe concordiæ.

* *Ad Stilichonem.* 5.

COmmendationem non deſiderat, qui ad agẽdas gratias pergit. Et ideo Flauianus filius meus fretus eſt culminis tui beneficio: leuat iſtiuſmodi labore curam parentis. Reſtat vt ſcribã quòd illius coràm gratulatio ſequetur, nihil eſſe ad integrandas fortunas hominum virtutibus tuis promptius. reddideras inclinatum priſtinum ſtatum, & putabaris conſumpſiſſe præſtanda. Nũc adiecta eſt ei honorabilis euocatio, quam teſtimonij tui iuuit auctoritas. Nouos beneficiorum gradus inuenis, & inconſtantem putas amorem qui incrementa non accipit. O felicis ingenij benignitatem. Quid Flauiano meo amplius velim, neſcio: cùm tu ſponte præcurrens impudentes nos facias æſtimari, ſi adhuc aliquid optamus.

* *Ad Stilichonem.* 6.

EVectiones impetraſſe me gaudeo, quibus Præturam filij mei virtute qua polles iuuare dignatus es. Reſtat vt cumules, quæ magnifici animi conſuetudine præſtitiſti, & familiares meos in

Hiſpanias miſſos ob equorum Curulium coemptionem tranſcurrere protinus iubeas, quia tempore futurę editionis vrgemur. Illud autem de te petere nō audeo, ſed tuo relinquo iudicio, [a] vt effectū deſiderij mei datis ad amicos litteris praecipias adiuuari.

[a] v. c. in effectum.

Ad Stilichonem. 7.

AGendis tibi gratiis pro Flauiano filio meo, vſquequaque me imparem ſentio. Et quum ſint verba rebus faciliora, beneficij tui magnitudinem dictis æquare non poſſum. Neque enim mea tantùm gratulatio eſt, quòd cum illo honor amiſſus [b] reuertitur in gratiam. Senatus boníque omnes, hanc inter ſe lætitiam partiuntur. [c] Idcirco arduum eſt, vt vnus ſermo compenſet quod tantorum contraxit affectio. Dabis igitur veniam pro re pauca dicenti. Maius quiddam eſt, honorem reſtituere quàm dediſſe. Illud enim fieri fortuna conſentit, hoc contra ipſam præſtat humanitas. Præmiſerat alia exempla clementię receptus cælo Principum parens, & Flauiano meo multa caſibus detracta reddiderat. Reſeruatus eſt vnus, & potiſſimus bonitatis titul⁹ heredi, quē magnitudinis tuæ monitu paternis beneficiis Diuus Honorius adiecit, interpretatus ſcilicet Diuo Principi tempus non animū defuiſſe. Nunc perfecta ſunt à ſucceſſore conſimili interrupta fato opera clementiæ. [d] Faſtigium tamen leniſſimus & auguſtiſſimus Princeps cœptis genitoris impoſuit, cui ad vicem gratiæ te ac tui ſimiles opto monitores. Nam ſummis imperij moderatoribus pia & decora ſuadentes, inſtrumenta ſunt boni ſęculi. Eſt quidem Rectori noſtro diuini fontis ingenium, & omnium virtutum prompta natura. Sed, vt imagine mihi vti liceat, optimos gubernatores mediocriter etiam remigum manus iuuat. Te verò famæ eius amiciorem cùm fides militiæ, tum neceſſitudinis [e] reddidit affectio. Hinc eſt quòd illi promerendi vndique amoris vias inuenis, & maioribus occupatum mones priuata fata reſpicere. Humani caſus in fugā verſi ſunt, nihílque in Senatu mœſtum reſedit. Aliis [f] attributus, aliis integratus eſt honor. Vni familiæ debetur quicquid ſinguli ſumus. Sed iam ſeruabo epiſtolæ terminos. Namque vereor ne hæc ipſa afferant faſtidium pręclaræ verecundiæ tuæ, cùm æquare non poſſint vicem gratiæ. Illa te potius gaudia munerentur, quæ meritorum ſecuritas parit. Nolo ex verbis cuiuſquam ſperes tanti beneficij ſolutionem. Præ ceteris noſti, ſolum conſcientiæ bonæ præmium ſatisfacere

[b] v. c. reuertit.
[c] v. c. Quocirca.
[d] v. c. Faſtigium quoddam lenius.
[e] v. c. reddit.
[f] v. c. tribut⁹.

posse magna præstantibus. Vnum tamen tanquam immoderatus adijcio, vt iugiter in Flauiano meo beneficia tua diligas. Vale.

* *Ad Stilichonem.* 8.

INtelligo ex mora & cunctatione rescripti atque diuini aliquid in his quæ Prætoria filij mei supplicatio comprehendit, incongruum vel dubium iudicari. Atque ideo tibi petitionum mearũ debeo præstare rationem. De equis ob natalem Domini nostri Honorij & inuictissimi Principis largiendis, licet hoc anno obsequij istius tempus effluxerit, opinor votum meum non potuisse reprehendi. Aquæ verò theatralis & holosericarum vestium impetratio etiam aliis ante me plerumque delata est. Et ideo iuuatur exemplis amphiteattium spectaculũ, quod editioni filij * mei propter capacitatem opto concedi. Etiam ludicris Quæstorum prælationibus negatum. Testimonio sunt rescripto priuilegio solis patere Consulibus. Sciat à me dudum rei istius processisse principium: non vt fastigio Consulari, quod pro me tui culminis fœlix, & olim debitus magistratus ornauit, ex hoc aliquid adderetur (neque enim præcipuus honor rerum talium requirit augmenta) sed ne populus Romanus adpetentior istiusmodi voluptatis minoris loci vrgeatur angustiis. Ceterũ quid prærogatiuę habeat nõ video, cùm etiã Cẽsuales absentiũ munera illic soleãt exhibere, quorum mediocritatẽ volumus æmulari. Hæc eo scribo ne videar iniquitatis aut insolentię argui, si aliquid denegetur. Sed eminentissimæ & semper mihi reuerendæ sublimitati tuæ expendendum relinquo, quid merito existimes conuenire. De me enim opinio hominum iudicabit, si iusta non impetrem, cùm tuæ censuræ animus soleat magna præstare.

* *Ad Stilichonem.* 9.

CVm sublimi excellentia tua legationem mihi amplissimus ordo mandauit, quam suscipiendam me & necessitas impulit patriæ, & tui culminis prouocauit auxilium. Peruectus igitur ad comitatum Domini & Principis nostri Honorij in notitiam magnificentiæ tuæ deferre non distuli aduentus mei causam. De censuræ enim tuæ pendet arbitrio spes communis officij. Quæso igitur vt lectis amplissimi ordinis petitionibus, quarum exempla coniunxi, inter fœlices magnitudinis tuæ auctus, super hac quoque parte exspectationem meam litteris digneris instruere.

* Ad Stilichonem. 10.

ITáne sublimem animum tuum mei cœpit obliuio, vt tamdiu exsortem colloquij tui me esse patiaris? An existimas neglectum familiaris officij æquanimiter à me posse tolerari? Quin age vt mos est virtutibus tuis, & amicitiam scriptorum celebra, simúlque æstima quo vberior ac promptior litteris tuis à me cura referenda sit, quæ etiam tacenti iugiter exhibetur.

Ad Stilichonem. 11.

SÆpe ad te litteras dedi, quas credo suppressas. Quando enim vir seruantissimus amicitiæ, multísque animi bonis præditus, dignationem [a] officij denegasses? Fuerit hoc eorum, quibus in reddendis paginis defuit fides. Nunc euentus optabilis [b] veterum morum sequestrem scriptis meis præstitit. Igitur diligentia, quam mihi proficiscentis fidelitas pollicetur, erga te cultum salutationis instauro. Responsa tua facient, vt vsum stili per verecundiam serò repetitum, vicissitudine prouocatus exerceam.

a v.c. mihi officij tui de.

b v.c. verum morum.

* Ad Stilichonem. 12.

COnsulatum meum liberalitate [c] continuas, & vt publicus parens in futuros etiam magistratus imperialem prouocas largitatem. Quo ergo mihi ore celebrandus es, qui fastigio honorum iure [d] conspicuus, Prætorios quoque instruis apparatus? Cogitas enim ceteris sęculi bonis etiam priuatorum munia debere congruere. Itaque Domino nostro Honorio diuinæ stirpis Augusto benefaciendi semper addis calorem, docésque inuictũ Principem Senatoriam mediocritatem muneribus incitare. Cui pro me agere gratias solus omnium potes, qui tanti beneficij auctor fuisti. Ego in filij mei editione testabor, cùm Romanam caueam leopardorum cursus impleuerit, cui iustior plausus & læta vocum suffragia debeantur. Longiùs pergerem, nisi tuus nobilis pudor par virtutibus ceteris laudis onera vitaret. Ero igitur verborum modicus, dum singulari verecundiæ tuæ obsequor. Sed præcelsa sublimitas tua teneat definitum, meam gratiam quę parca est in animo redundare. Vale.

c in v.c. continuus. malè.

d Sic puto leg. cùm sit in v.c. conspicimus.

* Ad Stilichonem. 13. *

AD patriam rediisse me nuncio, necdum compotem sanitatis. Sed si tuus aduentus adriserit, spero in gratiam mecum bonam valetudinem mox esse redituram.

* *Ad Stilichonem.* 14.

CVm filios nostros iugali fœdere sociare vellemus, primã super hoc magnificentiam tuam meditatio nostra consuluit. Vt cœpti fœlicis auspicium à pare publico sumeretur. Effectum in nuptialibus votis Deus præstitit. Nunc honor sportulæ suscipiendæ culmini tuo & more & amore soluendus est. Quare recipiendo obsequio manum atque animum benignus admoueas. Hunc enim lætitiæ adhuc apicem festa nostra desiderãt;vt is qui nobis auctor ante omnes esse dignatus es iungendæ per filios necessitudinis, æquè maneas adprobator.

Vide notas.

Ad Bauthonem. 15.

NOn cadit in te suspicio ista, vt consultò amicitiæ negligens fuisse credaris. Est tibi animus tenax fidei, & vt in recipiẽdis familiaritatibus circũspecta cautela, ita in retinendis firma constãtia. Quapropter nec antè opinatus sum exemptũ me numero ceterorũ, quibus principio anni munus Cõsulare tribuisti, & nũc amplius quàm reliquis mihi credo delatũ. Nã quòd illis generalis oblatio dedit, nobis specialis cura restituit. Qua in re his quoque succẽsere non debeo, qui me exsortẽ prioris honorificentiæ esse voluerũt. Neq; enim mihi aliter euenire potuisset, vt quod fraus aliena subtraxerat, [a] bis mererer. Stabit igitur apud animũ meũ iugis tua gratia, & memoria constantis officij nulla obliuione tenuabitur, siue error [b] istud, seu dolus fecerit. Docuisti omnes, nihil vlterius ad destruendas amicitias callidum cogitare, quas vident insidiis suis crescere. Vale.

a v.c. his mereret. *& lib. Scotti.*
b v.c. ista.

Ad Bauthonem. 16.

INter præcipua gaudiorum numero litteras tuas; scilicet fraterni animi testes, & veræ relligionis interpretes. Eas quanto sæpius sumo, tanto impensiùs vberiúsque desidero. Difficilis est enim satietas bonarum rerum: & tunc maximè animos iucunda quæque sollicitant, cùm videntur explere. Scribe igitur vt facis sæpius: nec metuas ne experiaris ingratum, [c] & amoris & sermonis tui tam cupidum. Vale.

c v. c. quem vides & amoris & serm. tui esse tam c.

Ad Protadium. 17.

SVm quidem nimis æger animi, & præ tanto luctu obeundis impar officiis. Sed numquam fortunæ in me tantùm licebit, vt [d] amorem tuum victus mœrore dissimulem. Quinimo his delinimentis remedia vulneri meo facio. Quæ etsi pro magnitu-

d v.c. honorem.

magnitudine doloris inualida sint, medicinam tamen mihi efficacissimam tui sermonis auxerunt. Quid expectem vides. Redde operam, si videtur, debitam amicitię, ęgro animo profuturam. Vale.

* *Ad Protadium.* 18.

FAlsò apud me venandi studio gloriaris, cùm tymum facundię spirent litteræ tuæ. Ne mihi os subleueris. alia ocij, alia negocij signa sunt. Hæ res verba. Solet rusticus vino anhelus . . . ganeon autem sequitur grauedo suos. Amici camœnarũ florem ructatis Heliconis. Quas tu nobis indagines leporum, quos natales canũ dies, quæ venatica festa mentiris, cessent posse me retrahi à voluminum studio in eas artes quas tibi arrogas. Ne primæuus quidẽ cùm ferret ætas, Amyclæos aut Molossos alere curaui. Tantum abest, vt hæc annis in senectam vergentibus velim, Candidior postquam tondenti barba cadebat. Sed fac velle me obire nonnumquam rusticas voluptates. Cui tandem primorum Senatus tanta vacationis fœlicitas suppetit, vt inter patriæ curas respiret opere syluestri? Comperisti haud dudum frumentarias magnæ vrbis querelas. Successit huic olei penuria, & adhuc manet de fruge causatio. hinc rerum fessi viros Curiæ oratum remedia legauimus: & spes est clementissimum diuinúmque Principem salutari[a] opera consulturum petitis. Interea laborantium murmur est, strepit ciuitas. Tu nunc amice venaris & nimis anxios deliciarum tuarum iactatione sollicitas. Sed quid fieri potest, vt talem tantúmque te perscrutandis cubilibus leporum credam vacare? Vnde ergo est quod iisdem litteris à me poscis historiam, quibus canum tuorum festos ac profestos dies prædicas? Dissimulari studia vera non possunt. Nam fateris inuitus inter figmenta ludicra morbum legendi. Non ibo longiùs. Priscas Gallorum memorias deferri in manus tuas postulas. Reuolue Patauini scriptoris extrema, quibus res Caij Cæsaris explicantur. aut si impar est desiderio tuo Liuius, sume ephemeridem C. Cæsaris decerptam bibliotheculæ meæ, vt tibi muneri mitteretur. Hæc te origines, situs, pugnas, & quicquid fuit in moribus aut legibus Galliarum docebit. Enitar, si fors votum iuuet, etiam Plinij Secũdi Germanica bella conquirere. Tantisper esto contentus fide operis oblati, & fratrem nostrum Mineruium scriptorum meorum[b] doctissimum iudicem, quem malo plausorem, fac socium

Iũge epist. 47. 5. lib. 5. ad Agorium. *

Vide notas.

Virgil. eclog. 1.

a *v. c. habebat*, operæ: *liber Pithœi*, ope. *et mox legit*, petit interea lab. murmur, strepit ciuitas.

b *Lib. Pithœi sic habet*, doctissimum & benignissimũ indicem. cur dicam iudicẽ. quem malo pl. &c.

lectionis.quanquam hoc à te scio nequaquam petendum. Nihil enim bonæ rei inter vós diuidi amor æquus ac mutuus finit.

* *Ad Protadium.* 19.

Cōfer epist.51. 3.hos lib.4.

A Prosperis ordiendum est.quapropter in prologo,vt ita dixerim,litterarum salutem valetudineq; vico.Dehinc meorum subiicio postulatum. Flauianus vir in commune pignus diu eluctatus fortunæ[a] aspera, sed Diui Principis beneficio in tranquillum reductus,soluere solarium patris iussus est,taxatione preciorum grauiter aggerata.Neque census exilis tāto oneri conuenit. Fac igitur,si quid in te opis est, vt afflictæ domui pia temporum parcat humanitas:alioquin integrata per indulgentiā bona [b] vel actione fœnoris detrahētur.Sequetur,vt spes est, paterna benefacta iuuenis Augustus; ad quem sicuti successio imperij V. C. [c] à fratre peruenit,ita & bonitatis imitatio.

a Lib.Pithei, asperis.

b Lib.Pithæi, vel auctiones.

c Lib.Pith. à patre.

Ad protadium. 20.

HIlarasti mihi diem litteris, quæ testatæ sunt vigere apud te nostræ amicitiæ diligentiam.Multum pectori meo voluptatis allapsum est. Et sanè statueram scriptis anteuertere officium tuum, si te Mediolanum venisse didicissem. Dederam quippe hanc prouinciam germano tuo, cuius tibi amore non cesserim, vt aduentum tuum properè nunciaret. Sed colludio quodam moratus indicium, tibi ordiendæ salutationis priorem locum præstiti.Neque ego molestè fero quod apud te gratia fratris [d] antistat.Interea respondendum est inquisitioni, qua scire postulas, quibus actibus vitam colamus. Dum filius meus Græcis litteris initiatur,ego me denuo studiis eius velut æqualis adiunxi. Repuerascere enim nos pietas iubet,vt litterarum dulcedinē liberis nostris labor participatus insinuet. Tuæ res non in germine, sed in fruge sunt,cuius eloquentissimus iuuenis, vt fando comperi, [e] proximis facundiæ calcibus vrget parentem.O te beatū amice, si [f] vinceris! Nostra adhuc institutio molitur florem creare, nec imperari potest vnico labor.Itaque inter meum metum & diligētiam,lentus pignoris nostri profectus adolescit.Planè vt arbitror quæsitis satisfecimus. Nunc vicissim rerum tuarum ordinem cupio cognoscere.Facilis autem tibi,si me dignum putes litteris, commeātium copia est, quum tabellariis [g] in aula fratris tui vtaris. Vale.

d Sic v.c.vulgo,antestat.

e v.c.proximus.

f Sic v.c.rectè. vulgo leg. vinceris.

g v.c.in aula positi, fratris vtaris.

* *Ad Protadium.* 21.

POst vrbis nostræ exitiabilem famem, re frumentaria in tranquillum redacta, oram Campanię regionis accesseram. Commodùm adfuit Martian⁹ intimus vir, & mihi per vos amicus, adportãs litteras tuas: quas vbi lętis oculis percucurri, aucta est apud me celebratorum littorum gratia. Fit enim plerumque vt ex bonis accidentibus honor & voluptas crescat locorum, & amoris signa præferat. Nam nemo flagrantiùs amicitiam colit, quàm qui irascitur negligentiæ. Quod ita accipias volo, vt causa officij mei salua sit: nullum quippe delictum curæ erga te frigentis agnosco. Quid quod proximè teste fratre communi, quem magistratus vrbis amplectitur, geminam tibi salutem per epistolas dixi? Num fraternitati tuæ etiam commeantium fidem debeo? Cogita in lõginqua raras aut occultas hominũ profectiones: adde perfidiam mandata frustrantium. Non accusabis absentis, vt spero, desidiã, si consideres & in emittendis epistolis alienam requiri occasionem, & in reddendis alienam fidelitatem. Sed quid ego his testimoniis diligentiam in te meam nitor adserere? Ipsum fratrem nostrum Martianum credo tibi sedulò prodidisse, quanta memoria & prædicatio tui in ore ac pectore meo vigeat: ego verò iam quid de scriptis meis vel silentio sentias non requiro. Siquidem minus est te frequenter adloqui, quàm de te iugiter loqui. Quid ergo? Scripta postulas quibus sæpe malè creditur: hoc liberius, hoc verius est, quod defertur absenti. Itaque vt vis gloriare stili frequentia: ego officium vinco iudicio.

* *Ad Protadium.* 22.

GEminus pariter in manus [a] meas à te sermo peruenit, dum multiiugis officiis amicitiam nostram pergis excolere. Quo exemplo, licèt omnis adfectio modò non munere censeatur, reddo tibi binas litteras: quarum alias frater noster Eusebius pars pectoris mei, has verò frugis optimæ iuuenis [b] Martyrius exhibebit. Simúlque conuenio vt fidem solutionis istius muneris memineris æmulari, cùm te cœperit frequentium paginarum vicissim fœnus vrgere.

a *Sic emendaui, cùm in v. c. esset*, meas ait sermo p. dum multimagis of.
b *Lib. Pithæi*, Martius.

* *Ad Protadium.* 23.

OBseruatio quædam me adhuc vsque cohibebat, ne litteras primus emitterem. Hunc enim morem quædam [c] institutio vetusta constituit; vt eorum antè recurrat adfatus, quos à proprio

c *Lib. Pithæi*, institutio, vt iusta cõstituit.

a Al. ago igitur.

lare peregrinatio longa disterminat. Ago[a] itaque atque habeo vberes gratias, quòd & te langore discusso rectiùs valere cognoui, & his ad scribendum manum quodammodo intelligo esse reseratam. Pro qua re meliores tibi opto processus. Nã etsi secundum mores ac natales tuos honorum culmen[b] indeptus es, necdum tamen perfectum præmium debitámque mercedem tua fortuna restituit. Quæ etsi in te magna contulerit, numquam tamen æquabit meritum tuum. Nunc redeo ad verba solemnia, quibus tibi salutationis officium de more persoluens, mutuum munus exposco. Intelligis enim vicissitudine scribẽtium animos incitari.

b Al. adeptus.

Ad Protadium. 24.

EXtant in monumentis Sallustianis Africani litteræ, quas Iugurtha post excidium Numantinum testes ad Micypsam decoris sui pertulit. has ego in præsentia fratris nostri Florentini nomine ad verbum mandandas paginis puto: quia vt ambo[c] ex negociis suis pari gloria viguerunt, ita vtriusque virtuti idem testimonij honor congruit. Et illum quidem Scipio regi Numidiæ volens reddidit: nos inuiti tanto ornamento tibi cedimus. fatendum quippe est in gratiam tuam factum, vt hunc abire pateremur. De me si quid pro amicitia tua postulas edoceri, erit quæsitorum index, qui rerum mearum arbiter fuit. Tantum epistolæ meæ crede quòd valeam, tuíque diligentiam colam, quam mihi de te inuicem fides æmula pollicetur.

c Lib. Pithæi, in negociis suis p. g. splẽduerunt.

Ad Protadium. 25.

DEsideraui litteras tuas aduentantibus multis, quos mihi sermonem tuum præsumpseram traditurοs. Sed vbi expectationem meam spes ista frustrata est, vltro te alloqui studui, vt te[d] exemplo beneficij ad curam similem prouocarem. Quæso igitur ne amicitiæ munia frigere patiàris, quæ impatienter requiro, licet nouerim diligentiam circa me tuam, etiam cum scripti abstinens sis, fido animo contineri.

d v.c. exemplo officij ad.

Ad Protadium. 26.

AMplissima redundo lætitia, cùm video litteratis officiis meis honorem parilem non negari, atque ideo exercendi stili amore[e] extimulor. Neque enim fas est torpere studium, quod[f] æqua benignitas compensatione gratiæ muneratur. Plura vellem, sed verecundiam tuã nimio[g] laudis excursu non oportet onerari. Vale, & amicitiam, sicuti facis, in exemplum tuere.

e v.c. distimulor.
f v.c. æquè.
g Laudis, aberat ab excusis, sed erat in v.c.

Nos etsi elegantia sermonis impares sumus, constantia relligionis pares esse nitemur.

* *Ad Protadium.* 27.

VT desidem me scribendi sæpe accusas. Quid doleam magis nescio. Sermo omissus negligentiam videtur arguere, parcus infantiam. Malo tamen vt ingenio conuicium quàm moribus meis facias: quibus, quandiu ipse mei sum memor, obijcere [a] tui obliuionem non potes. Castigasti, item quòd te fratribus tuis dicenda salute consociem. Sum quidem loquendi pauper, & tenax cartulæ. Hoc te mihi dare vitio non oportet, quod illos constat amplecti. Facit autem lex Curiæ nostræ, vt maioris apud me numeri antistet auctoritas. Quid si vos vna ad mensæ genialitatẽ vocarem? Nolles eodem cum fratribus thoro accipi? Nec inuideris, si vnius epistolæ creditum quęstum quodammodo de vobis vsuræ triplicis exerceo. Nihil enim mihi à singulis pro altero soluitur. Aut cur mea officia diuidi postulatis, qui ad exprobrandum vestra coniungitis?

a in v.c. erat, tua.

Iunge epi. 44. 5. lib. 1. ad Agor.

Ad Protadium. 28.

INgenia humana prompta ad arguẽdum esse omnibus liquet. Sed tu qui inter bona rara numeraris, omitte sectari per naturam faciliora, & defensionem longi silentij mei suscipe, quæ abũdat plurimis iustitiæ patrociniis. [b] Si contempleris ad viciniam Rheni, à qua nunc & optimus Princeps, & potissimus magistratus abest, nullum nostrarum partium commeare, fors fuat. An quis tantum viæ ob rem priuatam mihi [c] ignoratus arripiat? Primò quia in commune imperij caput vndique gentium conuenitur: tum quòd clementissimum Principem in hac parte degentem, varia omnium desideria vel necessitates sequuntur. Et tamẽ quum tabellarios tibi plures causæ offerant, æquè à stilo temperas, nec vlla à nobis [d] expostulatione perstringeris. Facit enim securitas mea, vt diligi me etiam à tacente non ambigam. Ergo amicitiæ nostræ fiducia non ex litteris pendeat. Illarũ interualla fors [e] facit. Fides autem mutuæ diligentiæ indignatur linguæ assertionem. Ad hæc etiam prolixas epistolas petis, tanquam facturus periculum, quantum in scribendo cana ætate profecerim. Semper quidem similis arentibus riuulis, [f] largiores ripas refugi, vt inopiam breuitas affectata celaret. Nunc graues quoque anni, si quid de pectore meo stillabat, biberunt. Præterea [g] nihil argu-

b Sic v.c. vulgò leg. Si contempleris ad viciniatem.

c Sic v.c. vulgò leg. ignoranti.

d Sic v.c. vulgò, postulatione.

e v.c. faciet.

f v.c. laxiores.

vide hic notas.

menti ſuppetit ad propaganda quę ſcribimus. Noſti ocium meũ, de quo apud te largiter loqui vtriuſque faſtidium eſt. Magnis negociis plura verba conueniunt. Nobis idem ſit linguæ modus, qui fortunæ eſt. Mallem, Aborigenum more, dictionem ſalutis alternæ ligno aut corticibus ſcribere. Ægyptus papyri volumina bibliothecis foróque texuerit. Sufficiat aliquando celebrandæ amicitię, Si vales, bene eſt. Opto has ipſas, quas tu breues quereris, ſalutationum vices, dum abſumus, inter nos longum manere.

* *Ad Protadium.* 29.

SPero te, vt fando didici, ad vicinia venturum. Fors fuat, an vera comperi. Ego tamen vel tradendas coram tibi à fratre noſtro Mineruio duas oratiunculas meas, vel mittendas in patriam fidelitati eius [a] ingeſſi. Parcus eſſe in hac epiſtola eſſe debeo. [b] Illis enim quæ legenda ſuſcipies amor auarus explebitur. Commoneo tamen, ne orationis vnius titulo mutetur de me exiſtimatio tua. Nam repudiata cenſura grauat nos principio, ſola argumenti inſpectione. Sed vbi dicta legeris, cum ſententia mea in gratiam reuerteris. Hanc partem quæ tempeſtate reſecata eſt, totius ordinis noſtri antetulit auctoritas; ne ſub ſpecioſo nomine fores impotentiæ ambire ſolitis panderentur. Plures vtilitatis & honeſtatis affectiones in ipſo corpore orationis inuenies. de vtroque opere meo iudicium tuum cura mea deſiderat.

a *Sic lego*, nõ ingreſſi, *vt erat in v.c. malè.*

b *Ita emendaui. Nam v.c. habebat malè*, Illiſerã quæ.

Confer epiſt. 9. *j.l.5. ad Theodor. & epi.* 46. *j. hoc lib.*

Ad Protadium. 30.

SIlentij inter nos ſimile ſcis eſſe delictum. Atque ideo mihi [c] iniuſta culpa datur, quæ vtrique communis eſt. Et tamen defenſio mihi ſuppetit, quia nec profectiones commeantiũ notæ ſunt, & tu non iiſdem ſedibus immoraris: dum aut Treuiros ciuica relligione, aut quinque Prouincias ocij [d] voluntate commutas. Mihi eſt Romæ iugis ſtatio, & maior nunc cauſa reſidendi. Ex quo me viri excelſi germani tui præſentis & cura retinet, & iuuat gloria. Vna igitur via ſociare ſcripta potuiſti, quæ frater & fratri æquandus acciperent. [e] Quòd à te gaudeo vel ſerò curatum. Nec tamen cùm à litteris temperares, vllam deceſſionem diligentiæ in me tuæ factam putaui. Tanta eſt enim ſecuritas veræ amicitiæ, vt de ſua fide æſtimationem mutui amoris aſſumat. Plura in hunc modum dicere piget. Quare tranſeo ad eam ſermonis tui partem, quæ orationum mearum deſiderium videtur attingere. Ais in manus tuas ſcripta noſtra veniſſe fratre noſtro

c *v.c.* iniuſtè culpæ datur quod vtrique cõmune eſt.

d *v.c.* voluptate.

e *Sic v.c. vulgò leg.* Quod à te vel ſerò curatum eſt.

Mineruio proditore, qui friuolis meis litterata potius curiositate, quàm iusta delectatione non abstinet. Si tibi tantum ocij est, vt ad fastidium detergendum nonnulla [a] etiam insulsa conquiras. Quicquid stilo elaborauimus, [b] exhibeo securus veniæ, quam mihi spondet animi tui [c] caritas. Pænè præterij, quod loco principe accusare debueram. Itáne epistolarum nostrarum simplex vsus interiit, vt paginis tuis lenocinia æui præsentis anteferas? Redeamus ergo ad infucatos nominum titulos, & cùm dicitur, aut redditur salus, nihil ipsis vocabulis nostris honoratius, aut blandius esse ducamus. Exemplo certè tibi sit epistola mea: quam si æmulari spreueris & arrogantiæ notatus videbor, & ceteris aggregatus, quorum magnus suspectus in verbis est, nullus cultus in sensibus.

a v.c. etiam falsa conq.
b v.c. exhibebo.
c Sic v.c. rectè. vulgò erat, curiositas.

Ad Protadium. 31.

MEdiolanum te idem qui me Consul acciuerat, speraui: quòd nos in vnum votiua causa conduceret. Sed vbi per valetudinem defuisti, ægerrimè expectati [d] gaudij dispendium tuli. Nunc peractis super omnium magnanimitatem Cōsularibus festis, Romam reuertor; quo se amplissimus magistratus venturum protinus genero adstipulante promisit. Quàm vellem, si in solidū redit sanitas, compensares aduentu veniam superiorem, atque vna via & Senatui deferres officium voluntarium, & Cònsuli debitum solueres. sed vnum mihi optare tantùm, cùm frustrà fuerit sperasse leuiora. Quando tu venatui togam præferes?

d Sic putaui leg. Nam in v.c. erat. gaudium dispendij.

Ad Protadium. 32.

CRescere inter nos quotidie amoris debitum volo. Sed epistolis tuis nihil opto debere, quæ mihi plerumque [e] exprobrant vt desidi. Ergo geminis litteris non simul mihi redditis, pari numero, sed iuncta remissione respondeo. Valemus quantum ætas [f] admittit decliuis in senium. Raro nobis ager visitur, sed multo rarior est apud me vsus legendi. Tibi & rusticari, & erudiri plurimum licet. Inde est quòd nos frequenter plurimum alloqueris: quia omne tēpus vt quæratur ingenio, ocio vindicatur. Sed fiduciæ tuæ audacia nostra non cesserit. Haurias licèt monumenta priscorum, & ipse paginis ediscenda committas; sollicitabo te arentibus verbis scriptis tuis, quæ amore & iudicio me legere necesse est, vt compensem illorum damna quæ negligo.

e v.c. exprobrantur vt d.
e. g. litteris tuis non s. m. r. p. n. sed cōiuncta emissione r.
f al. permittit.

Ad Protadium. 33.

DElectaris epistolis meis. Credo. Hinc est quòd eas & sæpe & ardenter efflagiras. Sed non statim mereor desidis notam, si nequeo tui amoris in me auaritiæ satisfacere. An inrerlabi amicitiæ memoriam per silentium putas? Caue talia de animis opinari, quorum æterna iudicia sunt. Habet enim plurimum sui pōderis fides, & [a] alligata voluntario sacro stili, admonitione non indiget. Hæc à me tibi semel non scripta sunt. Nec tamen deseris inueteratam querelam. Quid si præstat longum tacere? Non vides oracula olim locuta desiisse, nec vllas in antro Cumano litteras legi, nec Dodonam loqui frondibus, nec de spiraculis Delphicis vllum carmen audiri? Patere igitur vt homullus Promethei manu factus mandare cessem papyro, quæ dudum in vatum foliis non leguntur. Nolo tamen denunciatum mihi à me silentium suspiceris. Tenebo in scribendo rantam mensuram temporis, quantum inter nos locis absumus. Tu quoque [b] impatientiam vince ratione, quæ non sinit vt tibi quotidie litteræ meæ in vicinia Rheni posito à nostro Albula deferantur.

a v.c. allegata.

b *Sic emendo. Nam v.c. habet*, impactētiam.

Ad Protadium. 34.

MAgni sunt quidem fructus, quos de litteris tuis capio. Sed fiunt vberiores, dum communium fratrū manus transeunt. Singuli enim scriptis tuis de suo aliquid adponunt. Tibi igitur acceptum fero, quicquid ex omnium ore conquiro. Sed rursus expende quanto labore respondeam tot ingeniorum sublimium varietati. Nam pares estis, nec tamen similes. Ergo non minorem mihi rependenda afferunt difficultatem, quàm accepta dulcedinem. Hanc omnibus humanis gaudiis legem natura dixit, vt curæ voluptatem sequantur. Natę soboles primo parentes die hilarant: mox pij metus breuem gratiam fugant. Honor in exordiis lætus est: dehinc animos laborum æstus ingreditur. Longum fiat, si pergam similia contexere. Etiam ad ea mihi deuertendum est, quæ fas sit de tanto viro dicere. Temerè iurasti. Mandari enim perituræ chartę epistolas [c] quereris, & allegasti sacramento enorme iudicium. Itáne de me ludos facis, vt quæ apud te incuriosiùs loquor, in stili caudice, aut tilice pugillares censeas transferenda, ne [d] facilè senectus papyri scripta corrumpat. Et Marciorum quidem vatum diuinatio caducis corticibus inculcata est. Monitus Cumanos lintea

Vide notas.

c *Sic lego nō verò*, querelis. *quod tamē est in v.c.*

d *al.* facilis.

lintea texta ſumpſerunt: tu etiam ſericis voluminibus Achemenio more infundi litteras meas præcipis. Magna ſunt auctoritatis tuæ pondera, nec poſſum gratioſum putare, quod tu iuratus allegas: ſed dum me rurſus inſpicio, labaſcit fides, & refragatur teſtimonio conſcientia. Ita quod credibile perſona iudicis facit, diffidentia reſpuit audientis. Tu igitur ſolus ambigua ſubmouebis, ſi amorem tuum poſthac parciùs loqui de laudibus meis iuſſeris.

Ad Mineruium. 35.

O'Brepſiſti verecundiæ meæ vt prior ſcriberes: vadatum me tibi hoc munere velim credas. Sed non fero, vt ædes quodammodo amicitiæ noſtræ nouus ſalutator adiſſe videaris. Iamdudum virtutes tuas pares fratribus in pectoris mei poſſeſſionem recipi. Creuiſti etiam pro parte legitima paternæ in me familiaritatis ſucceſſione: licet ſingulis vobis ſoliditas mei amoris acceſſerit. Quæ bona animi, [a] etſi ſpargi in plures putantur, vnicuique tamen plena & indiuiſa proficiunt. Præterea cùm palatinæ eloquentiæ [b] militatem, porrexi amicitiæ tuæ dexteram. Quare tot tantiſque pignoribus annexi, non æſtimemus de epiſtolarum tyrocinio charitatis ætatem. Nam vt animus celerior eſt [c] litteris, ita prius fuit amare quàm ſcribere.

Hæc ex v. c. addidi.

a *Lib. Pith.* etſi ſparſim plures habere put.

b v. c. militares.

c v. c. litteras.

* *Ad Mineruium.* 36.

POſtquam te Mediolanum veniſſe aſſeueratio commeantium palàm fecit, ſperaui de proximo litteras tuas: ſed vbi eluſa eſt expectatio mea. Nec ſucceſſit vllum ſpei precium, præſumptum de te officium meo operi vindicaui. Auxit prætereа ſcribendi cauſam vir ſpectabilis frater meus Baſſus, qui pauliſper auulſus à nobis tranſponi antè in pectus tuum debuit. Adieci alteram paginam reddendam germano tuo, cùm tibi ſors in patriam reditum ſecundauerit. Aſperſerat nos ille iamdudum facundiæ ſuæ floribus, & ſibi Galliarum priſca monumenta iuuando ocio exſcribēda mandauerat. Optato accidit, vt ei per te vtrumque reddatur, honor epiſtolæ meæ & expetitæ fructus hiſtoriæ.

* *Ad Mineruium.* 37.

PAulus amicus meus iamdiu ærario ſacro militat: ſed non pro gradu militię ſpectandus tibi. Nam probitate morum ſuorum mediocritatem vincit officij. Nec deſpexeris hominem, ſi numerum eius ſtipendiorum examines. Sed tardiores habet proceſſus verecundia, quæ facit vt intra merita honoris ſui hæreat. Nunc

tamen pœnitet longum ſtetiſſe. tuo enim iudicio reſeruatus eſt, ſub quo emergere maximum moræ precium eſt. Cùm igitur illi vitæ integritas, militiæ ætas ſuffragium ferat, dignum eſt vt ad debitos fructus me precatore, te auctore perueniat.

Ad Mineruium. 38.

a v. c. genus ci.

GAudentius amicus meus in gremium patrocinij tui confugit, vir omnibus in rebus amari dignus. [a] genus eius ſenatorium eſt, mens & modeſtia origine ſua ac ſtirpe nobilior. Si fuco gratiæ infectum teſtimonium meum non putas, ſuſcipe diligendum. longa obſequiorum eius inſpectio faciet, vt me iudices minora dixiſſe. Vale.

Ad Mineruium. 39.

b v. c. probetur.

AMa Flauianum dominum & filium meum, quantum me velle interpretaris: & ſi fieri poteſt, certamen mecum de amore eius ingredere. Gaudebo ſi viceris. Sed hoc mihi tũc [b] probabitur, quum & ipſe te colere ſupra menſuram diligentiæ meæ cœperit. Nam ſi amicitia de mutuis conſtat officiis, facile erit vt ex illius animo tuum metiar. Vale.

Ad Mineruium. 40.

c v. c. innocẽtium. Liber Scotti, innocentiæ caritas.
d Sic v. c. excuſi libri habent, contuleris, abſol. f. m. q. a. i. ſ. b. tuæ fideliter perſoluit.

SI conſideres quanta ſit [c] innocentiæ raritas, amabis Deſideriũ filium meum, in paucorum electione numerandum. De quo non falli iudicium meum ſtatues, cùm in examen tuum venerit. Interim quæſo, vt illi per me amicitiæ tuæ ſacrarium recludatur, & præſtes auram benignam cauſarum ſuarum iuſta narranti: ſi quid in eum benè [d] conſulueris, abſoluetur fides mea, quæ apud illum ſpem beneficentiæ tuæ in ſe recepit. Vale.

Ad Mineruium. 41.

e v. c. Ambo ipſi acceptũ feram*, quod.

IN abſoluendo Ruſtico noſtro votum tibi detuli: opem filius meus Cæcilianus exhibuit. non eſt igitur meæ verecundiæ rapere gratiam laboris alieni. [e] Ambo illi referamus acceptũ, quod agi cura tua præcepit, exſequi mea valetudo non potuit.

Ad Mineruium. 42.

SCio quid de me ſentias: ſed cert' iudicij tui non recuſo laudari. Æmulare certè quòd te tacit' admiror, quia plus habet põderis tecta veneratio. Relinquamus verborum blanditias nouis inter ſe amicis. Illos iuuent alterna præconia vſque ad fidem fœderis. Noſtra caritas abdito pectorum recondatur. ipſa habitatio cordis in operto eſt. Inde me tua cura reſpiciat. Sed non eſt meũ

formam ſcribendis litteris dare. Illud tantùm cogites volo: cùm ſis ad prædicādum liberaliſſimus, parum mihi videri poſſe quòd à te laudor, niſi amplius obliger. Præterea ſcire poſtulo, cur ſeruata in præmiſſis nominibus noſtris vetuſtas defuerit litterarum contextioni. Iuuet alios titulo ſublimitatis attolli. Ego magnificentiæ appellationem recuſo: niſi fortè me improbum putas, quòd honori tuo eadem delenimenta non defero. Amor fictus in illa verba ſummittitur. Amicitiæ cultus ingenuus eſt. Alba velamina, non ſegmentati amictus, fidem veſtiant. Quo mihi altus reuerentiæ gradus? Amari à fratre malo quàm ſuſpici.

* *Ad Mineruium.* 43.

EVſebius familiaris meus eſt, idem vetus priuati miles ærarij, diu morbo obſtante obſequio tuo defuit. Orandus mihi es, ne inter reſides annotetur. ſed impetratio veniæ non manebit, niſi illi aliquid beneficij propitiatus adieceris. Quæſo igitur flagitandis per Hetruriam debitis publicis ſollicitudinem nauare iubeatur: [a] vt longę abſentię culpam commendatione aliqua laboris amoueat.

a *Sic leg. puto. Nā in v.c. eſt,* vt longè abſente.

* *Ad Mineruium.* 44.

SEmper quidem mihi ſalutatio à te profecta gaudium creat; ſed ea præcipuè, quæ familiaribus apportanda committitur. adiicit enim ſcriptis digna quæſitu, & de te tradit auditui, ſi quid defuit lectioni. Velut nunc Sebaſtius veſter poſt epiſtolam tuam reddiram, tanquam mihi [b] ſatin ex voto ageres, ſciſcitanti, imaginem præſentiæ tuæ præſtitit. Idem nunc de ocio meo quæ velis noſſe narrabit. nam me in ſiluis Laurentibus [c] concinatus eſt rururali inhęrentem quieti. Quid enim magis affectandum eſt mihi ſartienti nonnumquam valetudinem, [d] declināti ſæpe turbas, litterarum ſemper innocentiam diligenti?

b *Credo leg.* ſat non ex voto.

c *Forte leg.* cōnactus eſt.

d *In v.c.* declinati.

* *Ad Mineruium.* 45.

FIducia mihi ſtili atque ingenij mei nulla eſt. Sed tua benignitas auſus meos prouocat. Miſi igitur ad eruditionem tuā duas oratiunculas noſtras: quarum vna ad Polybij filium pertinens ex [e] recenti negotio nata eſt: altera dudum, cùm res in ſenatu agitaretur, à me parata, nunc opere largiore aucta proceſſit. huic argumentū eſt repudiata cenſura, quā tunc totius Senatus fugauit auctoritas. Nolo mireris grauiſſimum ordinē magiſteriū reſpuiſſe. In oratiōe noſtra nō leues cauſas euitatę huiꝰ poteſtatis inuenies.

e *Sic putaui leg. nā in v. c. eſt,* exercenti.

Cōfer epiſt. 29. s. hoc lib.

* *Ad Mineruium.* 46.

SPectatæ frugis viros apud te debeo commendare: quia præcipuum munus est, vt tuis amicitiis inserantur. Suscipe igitur: quæso re, ortu & moribus facilè summates, eósque in primore congressu penetrali familiaritate dignare. Legationem illis Cāpanorum Prouincialium commune mandauit. Habent [a] oranda iustitia negotium. Personas meas cura commēdat. Aduertis duas esse causas exercendæ in eos benignitatis, pro quibus publica æquitas petitionum priuatim, non gratiosus laudator interuenit.

a *Fortè*, orandæ iustitiæ.

Ad Mineruium. 47.

VIdi Romæ Protadium filium nostrum, cuius commendationi nihil ex familiæ vestræ ornamentis præter litteras tuas defuit. Quas cùm desiderassem, de citeriore Gallia imperatum sibi à socero iter te procul agente respondit: excusationem iuuenis non libenter accepi, cetera morum probaui. Satis est hoc auribus patris, cui nolo in me gratiosum videri testimonium breuis experimenti. Simul vereor, ne quid amori tuo iñ filium derogem, quem non decet iuuari apud te per suffragium conciliationis alienæ. Vale.

* *Ad Mineruium.* 48.

LItteras nonnulla humanitate præstamus. Has autem domino & fratri meo Basso, qui sororis fortunas tuetur, iusto amore detulimus. Petitio ab æquitate non discrepat, quin potius iure, atque iustitiæ munitur auxiliis. Nam rebellem seruum sibi poscit adduci, ad cuius inuestigationem nec præcepti cęlestis auctoritas, nec Africani Comitis vigor potuit peruenire. Siquidem facti audacis conscius imminentem pœnam latebrarum vitauit effugio. Cùm igitur super eius facto atque nequitia ad te vir laudabilis Africæ Comes scriptū publicum dedisse dicatur, erit iustitiæ & benignitatis tuæ in fauorem cum eo diuinum prouocare iudicium: ne vlterius innocens domus commentis feralibus vilis mācipij terreatur.

Ad Mineruium. 49.

ET quum Mediolani degerem, cultum circa te salutationis exercui, & nunc remenso itinere, operam sedulam litterario muneri non negaui, [b] vt gratiam rescriptionis petam. Illam planè

b v.c. vt gratiam repetam scriptionis.

mihi non mea efflagitatio,ſed tua affectio pollicetur. Exigant ſtili vicem qui animi non merentur. Vale.

Ad Florentinum. 50.

DIu ſuper aduentu fratris [a] poſtulatum à me indicium diſtuliſti, credo vt nos ſalutationis honorificentia præueniret. Agnoſco relligioſa colludia,nec tamen cedo,& vltro in certamẽ ſcriptorum familiarium ſolus duos aduoco.Ocium tibi,inquies, hanc officiorum fiduciam præſtat.Quid quod te magis Quæſturæ honos,& condendarum ſanctionum vſus excoluit? Cum illo autem mihi priuatæ vitæ conditio communis eſt. atque vtinam boni Principis circumſpectio,ipſius quoque operã ſibi [b] venderet. Fiet vt ambo deuotione placeatis,ſi circa me litteris ambo certetis. Vale.

[a] v.c. poſtulatus.

[b] al. vendicet ferẽdam, ambo.

Ad Florentinum. 51.

OMnia te facere ad ſalutem Flauiani, viri ornatiſſimi pignoris mei,rebus experior. Hinc mihi ſpes oritur,atque animus aſſurgit,poſſe eius cetera incommoda te medio ſanari. Adeptus enim Diui Principis lenitate quæ magna ſunt: vno adhuc,ita dixerim,infortunij modo ſtrangulatur;quòd homo tenuis,& nunc labe patrimonij grauiter exhauſtus,paterni ſalarij æſtimationem iubetur exſoluere. Ergo per te ac tui ſimiles [c] amoliri poſtulat imminentem ruinam. Nec res impetratione difficilis eſt. Nam quòd pleriſque ſua inuidia laborantibus imperialis remiſit humanitas,id patris nomine poſtulatum,multo æquior venia relaxabit. Proficiet iſta conceſſio etiam temporum gloriæ,ſi quod beneficiis Principis deerat,pius ſucceſſor adiecerit. Vale.

Vide notas.

[c] v. c. amoliri oportet.

Confer hanc epiſt. cũ epi.3. & 19. 5. huc lib.

* *Ad Florentinum.* 52.

VErbis nequeo complecti quot gaudia mihi pariter dies vnꝰ inuexerit. Agnoſcis credo cauſam,cuius auctor fuiſti. Nam geminas fratrum communium litteras in cumulum extulit tertius honor ſcriptorum tuorum. Itaque vt rerum bonarum difficilis electio eſt,pauliſper hæſi,cùm primam paginam recẽſerem, tantùm apud me erat deſiderium ſingularum. Mox omnes arguto legendi tranſitu percucurri,ne inſpectionem reſidentis morárer. Nec ſemel legiſſe ſuffecit: vt ſi quid auiditas prima perſtrinxerat,inculcaret iteratio. Erat in verbis vniuſcuiuſque varius elocutionum lepos,quo ſolo litteræ diſcrepabant. Nã omnes mens vna dictauerat.Poſſem bona fide adijcere maiora. Sed tuę

aures licèt fratrum laudibus gaudeant, communionẽ tamen gloriosi testimonij per verecundiam non ferunt. Restat vt tibi reditum meum sub quadam Curiæ inuitatione poscenti pauca respondeam. Ad Idus Nouembres, modò euentus adiuuet destinata, recurrere ad conspectum vestrum paramus. Si promissi dies serus videtur, legationem Senatus per me nolo differri: quæ dudum viris illustribus credita & instructa mandatis, neque personarum, neque petitionum requirit adiectionem. Decet igitur stare dispositis: nec fas est exemplo proximæ dissensionis per nouos tractatus confirmata subuerti. Hęc ante me, vt scribis, vidisti. quo magis placitis inherendum est, quæ mihi commendat auctoritas tua, tibi noster assensus.

* *Ad Florentinum.* 53.

IN eum militiæ gradum labore venisti, vt Benedicti amici mei fortunam debeas adiuuare, quem nulli obnoxium crimini fortunæ iniquitas loco depulit, honore priuauit. Huic ad promerendum fauorem tuum non solum ipsius probitas, sed etiam cõmendatio mea aditum debet aperire. Credo enim tanti apud te litteras meas esse momenti, vt effectum sperare fas fuerit, etiamsi ardua postularem. Quod ideo commemorandum putaui, vt intelligas, vel quid de animo tuo atque amicitia sentiamus, vel quãtum prodesse huic debeat vel adesse iustitia.

Ad Florentinum. 54.

PVrgas quòd hucusque siluisti. Communis hæc culpa est. Nam me quoque ab tali commercio diu infirma valetudo reuocauit. Inhorruisse te puto, postquam de me cognitu amara legisti. Redi in habitum animi lætiorem. Diis quippe auctoribus sanitatem refoui. Facilis igitur litterarię cessationis vtrique venia sit. Ambo nobis inuicem remittamus, quod ambo deliquimus. Sed quid mihi insusurras frugis Africanæ tenues cõmeatus? Absit vt præsens annus imitetur fortunã superiorũ. Intercludet, vt spero, *vide hic notas.* prouidentia tristes casuum vias, sacris auribus edocendis, & castigatione Iudicum, quos alimentaria spectat inuectio. Non spem dies obstruit. Nam mare adhuc iustis cursibus patet, & nondum in hyemem præcipitat autumnus. Placet tamen inter hæc quod inæstuas, & pio metu anteuertis necessitatem. Remunerabitur curam tuam melior euentus; & laudis tuæ fructus efficiet, vt tibi sit dulce [a] posthac timuisse.

a v. c. postea.

Ad Florentinum. 55.

ACtam mihi à te salutem pari honore compenso. Vellem vtrique nostrum sæpe alternandi stili vsus veniret. Sed quia hoc longinqua non sinunt cadere pro voto communi, patientiæ ratio satisfaciat. Debet certè prompta esse inter nos moræ mutuæ venia. Non eadem tamen facilitate purgabo: quòd filij nostri Mineruij nuptias aliorum potiùs relatu quàm litteris tuis cõperi. An veritus es ne à te nomisma auro cusum desiderarem? Potui iacturam sportulæ tacere. An verecundia mea negationem gaudij amore nescit agnoscere? Et tamẽ tum sub placito in meos animos spondeo remissionem tibi huius offensionis, cùm de nepote suscepto anteueneris scripto nunciorum celeritatem. *Vide notas.*

Epistola. 56.

PLures de Dalmatia vrsos, in apparatum domus nostræ proximè venturos, fides asserit nunciorum: quorum subuectionẽ dispositis vehiculis etiam priuatim debemus instruere. Huius mihi curæ absolutionem, diligentia tua vsu explorata promittit. Quæso igitur, vt hanc prouinciam confestim ineundam, capitali exitio lachrymísque cunctorum expies. Nunc interlucet homo homini.[a] Senatus ius antiquum obtinet. Viuere libet, natum esse non pœnitet, & ad salutem spectant omnia. Nulli à paupertate discrimen est. Respublica in vetustatem se recepit, & decrepitos mutauere animos, postquam vos ad virtutem verba fecistis. Pari vigilia [b] prospectum videmus, vt res annonaria satietati vrbanæ liberaliùs ingeratur. Flandæ monetæ nequitiam decoquat larga purgatio. Nullo iam prouincialis auri incremẽto trutinam spectator inclinat. Mille alia, quæ si persequi vellem, vestræ [c] gloriæ memor, meæ infantiæ immemor deprehenderer. O iuuenis Auguste, Romani nominis decus vehatur curru eloquij sui: nos in agendis gratiis humiles reptamus, socco magis idonei quàm cothurno, postquam facundia res esse cœpit imperij. Nam quod sciam, Musis in Palatio [d] loca lautiora tu dedisti. Quæ res prosperè vortat vobis vestræque pietati. Quia fastus & ocium, fortunæ grandioris vitia sunt. [e] Nihil me moramini: mihi satis est cùm valetis. Fœlicitas voto publico exorata præstabit, vt clemẽtiæ vestræ, quanta est reddendi voluntas, tanta suppetat copia negociis promouendis. Vale.

Hæc epistola extat in vulgatis libris: sed non reperi in v. c. aliquot sanè locis mihi suspecta est.

a *Libr Pith.* Senatus antiquum obtinet robur.

b *Liber Scor.* profectum.

c *al.* gratiæ.

d *Libr. Pith.* loca aptiora.

e *Lib. Pith.* Nihil moremini. Mihi salus est cùm val.

Ad commune fratrib. Mineruio, Protadio, Florentino. 57.

ET vestra concordia, & mea per hos dies imbecillitas, facit, vt vos vnius paginæ salutatione coniungam. Erit hoc autem probabile pro consortio vestri amoris, aut ignoscendum pro statu mei temporis. Æstimabitis autem virium nostrarum fatigationem, cùm vos in subscriptione istius epistolæ [a] vicaria manus mouerit. Ad hoc filij nostri [b] Themesij pia ad larem fratrémque properatio magis [c] contestationem de me solemnis officij, quàm satisfactionem desiderauit. Res postulat, vt salute præfata florentissimæ indoli eius testimonium feram. Sed vereor ne ostentare operam meam videar, quæ plus iuueni bonarum artium contulisset, nisi fraternus casus fregisset [d] cursus duorum. Hoc tamen syncerissima fide dixerim, minutam quidem de altero parentis eius fœlicitatem, sed posse istum suorum gaudio pro vtroque sufficere. Vale.

a v.c. precaria.
b v.c. Nemesi ipsa ad.
c al. ostentationem.
d Lib. Pith. cursum auorum.

Mineruio, Protadio, Florentino. 58.

RElegite viam dissimulati hactenus moris, me officiorum familiarium præsule, qui prior rupi commune delictum. Nec pro numero vestro epistolas peto, quamuis hanc mihi vicissitudinem singulorum amor debeat. Magnæ indulgẽtiæ res est, vt fœnus, quod vobis solus exhibeo, alterna remuneratione soluatis.

Mineruio, Protadio, Florentino. 59.

ANnuos gaudij fructus ex litteris tuis capio. Hunc reditum mihi has opes pendit Hispania. Itaque vbi pulsa hyeme patescunt nauium viæ, paginas tuas commendo ventis, quas mihi iste annus frequentes quidem, seras tamen reddidit. Nam decedebat autumnus, cùm homines tui [e] Tyberina tetigerũt. Hinc factum est vt hærerent apud nos defectu nauigationis. Suadeo igitur eorum moras pro tua iustitia boni consulas. Quamuis prius [f] nomini meo venia poscenda sit, qui de Curulibus equis quatuor datum mihi à te ius electionis omiserim. Velim credas hanc abstinentiam non [g] esse fastidij. Sed quia nullum eorum iugo alacrem, vel dorso mitem probaui: optio meritis non excitata cessauit frenata. Opportunum videtur diligentiam tuam precibus ambire, vt in Prætoriam filij mei functionem [h] ausu & cursu nobiles præparẽtur. [i] Gemina antehac editionis claritudine in os hominum venimus. Satisfaciendũ videtur expectationi quæ

e al. Tyberim attigerũt: vt libr. Pith.
f v.c. nomine.
g v.c. fuisse.
h v.c. visu & cursu.
i v.c gemina à te edit.

quæ creuit exemplis. Quare amori tuo laudis nostræ commendo causam, quæ paulisper censuram vitæ tuæ, grauitatémque animi ad populares [a] auras debet inflectere: domo precium apportabitur, tuo arbitratu nobilium quadrigarum dominis inferendum. Solam de amicitia tua electionis curã [b] requiro. Factu facile est, cùm sit diues equini pecoris Hispania, & magnus gregum numerus copiam præstet examini. Vale.

a *v.c.* aures *vt est etiam in lib. Scotti.*
b *Al.* exquiram.

Ad Eufrasium. 60.

SVm quidem sermonis tui nimius flagitator. Silentij interualla non arguo, sed suspicor aliquid amicitiæ nostræ ex alloquij raritate decedere: [c] quum sciam in pectoribus sedem esse relligionis, leuamen desiderij ex ore proficisci. Priores igitur litteræ meæ magis desiderium sermonis tui quàm castigationem taciturnitatis habuerunt: & ideo elaborandum tibi non est, vt mihi amoris tui fidem facias: nam tui animi de meo sumo iudiciũ. Siquidem nullus verior [d] est imitator alieni amoris, quàm qui de suo sumit exemplum. His [e] itaque positis, quia in re aperta piget esse prolixum, designatum tibi ad vrbanam Præturam filium meum nuncio. Intelligis quid sibi hoc indicium velit. [f] Quadrigarum Curulium nobilitas præparanda est. Nos precium proxima ab hinc æstate mittemus. sed iam necessitatem præcurrat electio: multum enim valet eiusmodi in rebus [g] largior diligentia. Quapropter accingere, vt Quæstoriam quondam filij mei magnificẽtiam, cui per te illustris fama quæsita est, secundus eiusdem superet magistratus. Verus quippe & maximus laudis profectus est, quoties sequentibus priora vincuntur.

c *v.c.* quiscit.
d *Lib. Pith.* est æstimator alieni.
e *v.c.* ita.
f *Lib. Pith.* quadrigarũ curraciũ nobil. *vide notas ad ep. 23. lib. 9.*
g *v.c.* lõgior.

Ad Eufrasium. 61.

PRæturam filij mei, si fors dictum iuuet, proximus annus expectat. Equorum mihi Curulium nobilitas curanda est, tibi præparanda: vt expectationi populi Romani mea pecunia tua cura respondeat. hoc me crebris litteris postulasse meministi. Nunc mihi admonitionis verba non repetitionis adhibẽda sunt: & tamen cùm voluntas in nos tua ambitum non requirat, in tãtum me votiua sollicitant, vt anxias auribus tuis tanquam nouus petitor ingeram preces. Vincẽda est enim fama exemplorũ meorum, quæ post Consularem munificentiam domus nostræ, & filij mei Quæstoriam functionẽ, nihil de nobis mediocre promittit. Hæc igitur petitionis meæ summa est, vt me diligentia tua præ-

teritæ gloriæ parem faciam. Precia pro tua æquitate numeranda: familiares mei incunctanter exsoluēt. Tui beneficij erit, vt quicquid ad Curule certamen generosum gignit Hispania, [a] vel domo præbeas, vel de aliorum gregibus excerpas. Non vereor inter hæc, ne me appetentem plebeiæ laudis existimes. Scis enim pro tua sapientia, magnæ vrbis magistratibus angustos animos non conuenire. hoc etiam Tullius tuus [b] præcepit, luxum in priuatis negociis arguēs, in publicis [c] magnificentiam probans. Quare ex summis opibus iuua Romani animi speciosum calorem, venturus in partem popularis mecum fauoris, si nobis ex tuo beneficio celebrior fama prouenerit.

[a] Al. vel de domo.

[b] v. c. præcipit.

[c] Al. munificentiam.

* *Ad Eufrasium.* 62.

EVentus tuus in vtramuis aurem somnū capessat. Nihil enim magna dignitas à paupere petit. Sit fortasse plerisque ipsa inopia grauis: habet tamen alieni oneris exceptionem. Adiice, si placet, securitati eius Sacerdotij priuilegium, & vnius hominis munimenta multiplica. Mihi videtur validior esse omnibus vacationis remediis exhausta fortuna. Sed velim noueris quæsitores glebæ Senatoriæ protinus affuturos, sperādámque Tuentij veniam pleniorem, si fidem paupertatis eius exploratio ratam fecerit. Interea tutus prioribus gestis agit liberum. Nihil nouabitur præillustris viri Felicis pro illo iudicatione, modò vt allegatas dudū Senatoris angustias astruat examinis diligentia. Nunc mihi tu amice obiurgandus es, qui cùm vicina itinera perstrinxeris, flectere ad nos habenas longum putasti. Dedisset Hispania Romę posito moræ veniam. Nouit enim summittere desideria sua cunctarum prouinciarum parenti. Nec ita auara est, vt nobis propria bona nollit ostendere. Quare fraudati gratia tua, secundos amicitiæ fructus sedulò postulamus; vt quoties sors copiam dederit, legamus saltim quæ videre maluimus.

Vide hic notas.

De gleba Senatoria Cuiac. ad l. 2. C. de Prætorib.

* *Ad Eufrasium.* 63.

ET amicitia nostra in ore multorum est, & laus equorum tuorum. Hinc sit, vt suæ quisque patriæ magistratus meæ commendationis opem postulet, gregum tuorum famam secutus. Ea propter summates Antiochētium missi ad mercādas quadrigas, iuuari apud te sermonis nostri conciliatione voluerunt. Annue verò longum peregrinatis, & electionis & precij iustam benignitatem; quæ homines opinionem blandam secutos de tuo studio,

Vide hic notas.

meóque merito verum ſperaſſe confirmet.

Ad Eufraſium. 64.

FAs ſit dicere. Equorum Curulium copia nō egemus, ſed incitat nos Præturæ mora, ad deſiderium muneris largioris. Si ergo dulcis eſt (vt ſolet) mandati mei exſecutio, quatuor ex [a] grege Laudicianorum quadrigas, quas tua defloret electio, ad me opto deduci, cumprimùm mare nauigatio verna patefecerit. Ego precium, quod ſignauerint litteræ tuæ, in remiſſis remunerabo. Quanquam hoc ſpondere non debui, quia fides amicitiæ ſyngrapham non requirit. Credo mireris cur non potius de gregibus tuis poſtulem, qui potiſſimos Iberorum nobilitate præuertunt. Faſtidium patitur vniformis ſpectaculi ciuitas noſtra, cuius ſatietas mihi varietate vincenda eſt. Tuæ modò diligentiæ ſit adhibere iudicium, & ex alienis ſtabulis æquare laudem tuorum. Nā cùm res amici agitur, hos quoque proprios debes putare, quos eligis. Vale.

[a] *Sic rectè v.c. vulgo leg.* grege laudatorū quadrigas q. t. expleret electio.

Ad Eufraſium. 65.

NEmo vmquam peruector epiſtolarum tuarum vacuus eiuſdem muneris mei ad te reuertit: tu tamen infrequentiam nobis vitio ducis, & vltro curam tuæ aſſiduitatis exprobras. Facis hoc amantium more, apud quos officiorum talium, etiam cùm redundant, ſitis magna eſt. nec tantùm epiſtolas meas poſcis, ſed oratiunculas quoque noſtras nondum tibi editas deferri in manas tuas præcipis: quæ res videtur oſtendere quid iudicij habeas de his quas ante ſumpſiſti. Nullum enim deſiderium ad ſecunda progreditur, ſi priora diſpliceant. Miſi igitur ex recentioribus oratiunculis meis quinque numero, quarum mihi iam fiduciam fecit publicus fauor. Sed poſt ſententiam de illis gentis togatæ, adhuc expectatione iudicij tui pendeo, quod volo iuratus [b] emittas. quia conuenit vinciri ſacramento fidem, ſi quando amicitia in ſuſpicionem venit gratiæ.

[b] *Sic ſcripſi, licet v.c. habeat,* omittas.

Eufraſio. 66.

IAmdudū in expectatione litterarū tuarū incertus animi quid ſibi vellet tā lōga ceſſatio: ſed vbi cōpotem deſiderati muneris reddidiſti, cura vertit in gaudiū. & reuera ita natura partum eſt, vt expetiti diu officij querela decedat, ſi potiamur optato. Ergo magno impēſu gratulor integratū mihi eſſe pign9 relligionis. Præſtabis ne huius opinionis fruſtra ſim, cùm diligentiam mei cōtinuo amore ſeruaueris.

Ad Eusignium. 67.

a Vulgo, videbo.
b v. c. si tamē tibi.

[a] Videro quid iustitia temporum, quid causæ nostræ bonitas, quid cura tua, [b] si tam tibi cordi sum, efficere possit. Ego in fratre meo Eusebio, cùm votum seruatæ circa nos moderationis amplector, eiúsque probitatem mente colo, sermone commēdo. Et ille licet boni propositi præmium non requirat, nos tamen ei honestam vicem de tua amicitia optamus exsoluere. [c] Facies rē tam meæ volūtati acceptam, quàm tuis moribus consentaneam; si aduertat vir prudentissimus, [d] quicquid benefecit, id se omniū bonorum gratiæ detulisse.

c v. c. feceris.
d v. c. quicquid mihi tribuit, id.

Ad Eusignium. 68.

Confer epist. 73. 5. lib. 3.

ET temporum clementiæ congruit, & sancto ingenio familiare est, opis indigos subleuare. Hinc mihi fiducia oborta est pro fratre nostro Stemmatio supplicandi, cui dudum cuncta dempsit [e] inuidia fortunæ, pręter amorem bonorum. Neq; enim potest ambigi, quid de optimo quoque mereatur, qui nuper à principibus inuictis, ne per indulgentiam liberaretur, accitus est: magísque honore quàm venia fatum triste mutauit: nec tam ereptus est quàm desideratus. Vnde spes certa est, etiam Principem nostrum lenitate venerabilem, iusti parentis & pij fratris exemplo, [f] supplementa meliora fortunę eius daturum, si modò vestra insinuatio iuuet exhausti Senatoris oratum. Duo enim factu facilia, sed ad gloriam præstantis magna deposcit: reddi Curiæ testimonio sacro, & recuperatione modici argenti ab inopia vindicari. Hæc vt fauor tuus aliorúmque optimatum te hortante promoueat, interest boni sęculi tui. Laudem perennē pia facta [g] cōciliant.

e Lib. Pith. inuida fortuna.
f Lib. Pith. subleuamēta.
g Vulgo, concilient.

Ad Eusignium. 69.

ETiam si petitio domestica & amica cessaret, publicus vigor iusto desiderio deesse non posset. Quid enim tam familiare iustitiæ, quàm vt circumscriptor clarissimæ & laudabilis fœminę parentis meæ, astutiæ suæ priuetur effectu, ne commodis illudat alienis Prouincialium patronorum fretus auxilio? Quorum impotentia compulit, vt matrona litium fugitans, ad iudicium Prętoriani culminis conuolaret. Res autem qua de agitur, eiusmodi est. Ante paucissimos menses ille à parente mea horrea in Aquileiensi sita, & CF. propter longinquitatem itineris incognita tenui mercede conduxit, atque in his ita abusus est, vt paruo

Vide hic notas.

licet tempore, isdem locis labem consulto intulisse dicatur. Hûc vbi sæpe conuenit, vt conductione decederet, contemptu hominis, & interuentu quorundam [a] frequenter elusa est. Nunc opis indiga, geminum beneficium vestri fauoris exoptat. Primò vt improbissimus inquilinus locorum intentione pellatur. Dehinc vt habita deterioratæ rei æstimatione sumptum iustæ instaurationis agnoscat. Cùm igitur æqua poscamus, credo consorte vt vtilitatibus parentis meæ fauor vester arrideat. a al. sæpe.

Ad Eusignium. 70.

BEnignè vt mos est tibi, recursum nostrum misso apparitore [b] iuuisti: quem progressus ad Appennini superiora dimisi adiecto officio litterarum, vt gratiam meam, quam rebus ęquare nõ possum, saltem verborum honore compensem. Quod superest itineris spero, præfata Dei venia, sine labore peragendum. Minùs enim molesta sunt, quæ perueniendi spem proximam pollicentur. b Quidam leg. innuisti, quę.

* *Ad Eusignium.* 71.

DIscedenti mihi curam legare dignatus es amicitiæ congruẽtem: vt famæ atque actibus tuis accommoda non silerem. Causa igitur postulante fungor iniunctis. Video enim Basilicæ pontisque rationem rectè quidem Bonoso Præsidiali viro esse mandatam: cui & vigilantia superest ad luminandas publicæ rationis ambages, & fides ad persequenda quæ examen inuenerit. Sed vereor ne ludificationibus res iniuncta frigescat, obluctante eo quem socium discussionis accepit. Atque ideo clam te esse nõ patior eo rem deduci, vt labes magna sumptuum publicorũ studio certaminis occulatur. Quid enim sibi vult ista coniunctio, in ea præsertim discussione, quæ ipsum quæsitorem videtur adstringere? Quare huic tantùm parti adhibenda correctio est, & ad vnum quem sponte delegeris, inquisitionis summa referenda, adiectis vestræ apparitionis auxiliis; quo minora officia fidem prębitorum vel [c] iniectorum cogantur aperire. Probabit exitus quantum Reip. tua cura prospexerit; cùm cohibitis sumptibus nouis, consummationi operum satisfecerit summa reliquorum. *Coniunge epi. 74. l. libr. 5. Nam eiusdem est argumenti.* c al. inuectorum.

* *Ad Eusignium.* 72.

SVmmo gaudio quotiens scribis afficior, & tum maximè cùm abest amaritudo querimoniæ. Nunc stilus tuus ab vsitata iucunditate dissensit. Arguebat enim falsò iniquitatem quandam

pignoris mei, cum quo tibi limitum nulla certatio eſt. Itaque litteras [a] contra ius amicitiæ ad eum miſſas repreſſi; ne amantem tui iuſtus dolor offenderet. Fuit autem matri eius cum procuratore tuo finalis in Sicilia quæſtio: quam diſceptatio nõ, vt ſcribis, Venuſti, ſed alterius Rectoris abſoluit. Ergo in vtraque perſona error ſuggerentis retectus eam pignoris mei exemit inuidiã. Aduertis ergo pro ſingulari verecundia tua, cui potiſſimum parti ſatisfactio debeatur. Et nihil de præſenti fortuna iſtius loquor, quæ ſcribẽtem debuit temperare. Adde quòd pecuniarias cauſas vſq; ad detrimentum amicitiarum non oportet [b] extendi. Sed quid hæc pluribus? Poſthac opto ſermonem tuum placidiorem mereri, & conſtantiam veteris erga me obſeruantiæ tuæ, porrecto etiã in meos amore [c] colligere.

[a] *Lib. Pith.* contrarias amicitiæ.

[b] *al.* expẽdi.

[c] *Sic puto leg. licet in v.c. ſit,* collegerem.

Ad Euſignium. 73.

FRequens vſus oſtendit, & clara animi tui monumenta teſtantur; exempla veræ amicitiæ de te eſſe capienda. Neque enim quiſquam conſtantiam firmiorem familiaribus [d] impendet officiis, in tanta præſertim publicarum mole curarum, quæ alterius [e] poſſit ſtudium hebetare, niſi obſtrepentes neceſſitates affectio fraterna ſuperaret. Quod ſolum igitur verecundiæ conuenit, cedo præſtantiſſimæ relligioni, méque imparem referendæ viciſſitudini [f] pudenter agnoſco. Nec vereor, ne diligentia tua tibi laude lenteſcat: quin ſpero potius beneuolentiam tuam (ſi quid pleno poteſt adijci) largiorem. quia bonis familiare eſt [g] ſtudia bona cumulare, quorum gratiam ſentiunt nõn petire. Vale.

[d] *v.c.* impẽdit.

[e] *v.c.* poſſet.

[f] *Al.* prudenter: *vt in lib. Pith.*

[g] *v.c.* ſtudia benigna cumulare.

* *Ad Euſignium.* 74.

FAcio quod ſuadet humanitas, vt amicitiæ tuæ viros bonæ frugis adiungam. Horum vnus eſt Felix honorabiliš gradu, atque exercitatione militiæ. Cui ſi quid amoris impenderis, ad meam gratiam pertinebit.

* *Ad Euſignium.* 75.

MIrabar quid eſſet rei, quòd amicitiæ obſeruantiſſimus diu ſcribendis litteris abſtinebas. Sed epiſtolæ tuæ ſeries indicauit, quòd triſtium rerum index eſſe vitaueris, quas longiore ſilencio contineri, nec relligio familiaris, nec communis cauſa permiſit. Nam plerumque vtile eſt, in publicam proferre notitiã quod velis eſſe correctũ: vt denunciatione futuri periculi, ad cõſulendũ, cunctorũ cura moueatur. Magna igitur neceſſitate

a futuri anni inopiam proteſtatus es. Quid enim ſpei reliquum eſt, cùm prouinciis Africanis nec ad victum tenuem frugum tritura reſpōderit, & apportata ex aliis terris ſemina vicinus annus expectet? Iure igitur ad æternorum Principum prouidentiam Prouincialium ſollicitudo confugit. Interea dum maior ab illis ſalubritas petitur, humanitas tua foueat exhauſtos, & tanquam particeps doloris alieni perſuadeat laborantibus ſibi accidiſſe, quicquid prouinciæ pertulerunt. Ego valeo, quamuis animus æger bonum ſanitatis ignoret. Sed vt aliquid ſolaminis capiat, oro indulgentiùs ſcribas, & me ad reſpondendum exemplo tuæ aſſiduitatis inuites.

a *Lib. Pith.* profuturi anni.

Q. AVRELII SYMMACHI EPISTOLARVM LIB. V.

EDITVS POST EIVS OBITVM à Q. filio Memmio Symmacho.

Ad Hierophantem. I.

RECTE valeo. Hoc enim ſcribendi debet eſſe principium, quod maximè expetunt vota lecturi. Æquè tibi ſuppetere optatum vigorem nimis gaudeo. nam me tali indicio nuper hilaraſti. Illud quoque in ſumma pono gratia, quòd te noſtri diligentiſſimū familiaris ſtili frequens vſus oſtendit, cui rei laudem referre conſilium eſt, vt hoc inuitamento memoris animi ad perſeuerantiam prouoceris.

Eadem ferè epiſtola extat 5. lib. 3. epi. 40.

Ad Hierophantem. 2.

OPulento me afficis bono, quotiens amicitiam noſtram ſalutis tuæ indicio muneraris. Deos igitur comprecor, vt te pro tanta in nos relligione fortunent. Viciſſitudini autem litterariæ parem diligentiam libenter impendo, vt ad officia promptiùs inciteris, cùm videas apud memorem ſcriptorum gratiam non perire.

Ad Hierophantem. 3.

SCriptum mihi tuum Probatius nuper exhibuit, atque ex eo mihi plurimum gratulationis accessit, quòd tibi pro voto omnia superesse cognoui. Id vt sæpe facias, monere non debeo: quum spontanea officia stimulo exhortationis non oporteat incitari.

Ad Theodorum. 4.

a *al.* affirmatio.

BOnorum frequens [a] astipulatio de sanctis moribus tuis, in hoc me desiderium prouocauit, vt amicitias tuas impatienter exopté. Nam qui omniũ [b] ore celebrantur, & probitatis laude cõspicui sunt, incognitos quoq; ad amorẽ propriç familiaritatis inuitant. Ergo si hæc voluntatis meæ non aspernaris indicia, repende quæso colloquium; vt & facti mei confirmatione [c] delecter, quamuis mutuæ affectionis iam teneam sponsionem.

b *v.c.* sermone cel.

c *Hec ex v.c.* adaidi.

Ad Theodorum. 5.

Vide notas.

SPectata est, vt arbitror, tibi amicitię meæ veritas. Hinc factum est, vt me in consortium festorum tuorum Consul adscires. Præstetur oro his litteris eadẽ fides, quæ nos euocatione dignos iudicauit. Diu inter desiderium tui, & vnici mei curam dubius electionis pependi. Tuus honor suadebat profectionem, illius institurio prætendebat obuias manus. Tãdem secutus sum quod ipse fecisses. Officia enim illa lætitiæ sunt, ista pietatis. Tuæ amplitudinis curulem stipabunt obsequia multorum. Huic in solo patre totum est. Plura pro nobis indulgentissimus in suos tuus animus tecum loquetur. Cui ego [d] excusationis meæ iniũgo partes: quia verbis agẽda non sunt, quę melius interpretatur affectio.

d *Sic rectè v.c. legitur vulgò,* incusationis.

Ad Theodorum. 6.

FIlium meum Flauianum Consulatus tuus reuocat in lucem. Nescio an eum commendare tibi debeam, cui sui gaudij auctor fuisti. Serua igitur oro depromptæ in eũ benignitatis tenorẽ: & si hoc à constantia tua [e] sperandum magis quàm postulandũ est. In dubium enim voluptarij amoris fides non venit.

e *Sic repono, non* sperñãdum: *vt est in v.c.*

Ad Theodorum. 7.

IPse mihi rescripti huius baiulum præstitisti. Duplici igitur nomine gratiam debere me fateor. Nam & à te profectus est qui litteras exhiberet, & per te mihi qui referret oblatus. Maneant oro inter nos officiorum talium vices, & inter alias laudes tuas continuatæ in amicos relligionis titulus censeatur.

Ad Theo-

Ad Theodorum. 8.

GAudeo mihi sermonis tui primitias contigisse, & impendiò postulo, vt humanissimum inceptum relligiosa cura nō deserat. his enim maximè nutrimentis amicitiarū cultus adolescit. Quum hæc scriberem, rectè mihi sanitas suppetebat. Cuius rei indicium propterea singulari generositati tuæ credidi deferendum, vt cognitionem tuæ sospitatis mihi mutuus rependat affectus.

* *Ad Theodorum.* 9.

VEreor eloquentiæ tuæ scripta mea committere, sed non minùs caueo amori tuo meorum quicquam negare. Duas igitur oratiúculas nuper editas à nobis misi. (Cōfer cū epist. 29. 3. lib 4.) Earum vna ad vrbanos fasces resultātem tenuit candidatum. Alteri argumentum dedit iampridem decreto Senatus improbata cēsura. Sed iudiciū meū, cùm res acta est, habitū propagaui opere largiore. Nec mihi vitio vortas priscæ seueritatis repulsam. Nam solis quædam speciosa nominibus, vsu & experiundo plurimum nocent. Rationes sententiæ meæ lector inuenies. Volo tamen ad inspectionem dictorū parti vtriq; æquus accedas. Merebitur, vt spero, orationis assertio, vt tu etiā vetustatis patron' auctoritati ordinis manū porrigas.

* *Ad Theodorum.* 10.

QVàm timeo ne aures tuas existimer lactare blanditiis. Consulatus hic tuus talis est, vt meum geminasse videatur. Nunc voti mei summa eò processit, vt titulo eius longum fruaris, & æques vitæ diuturnitate moram præmij tui. Dignum quippe est compensari prolixo gaudio seram solutionem.

* *Ad Theodorum.* 11.

ADuentum tuum serum esse mirabar. Sed vbi causa patefacta est tarditatis, & te breui affore scripta prænuntia spoponderunt, in gaudium cura conuersa est. Ergo hospitij securus appropera, & aliquandiu Romæ interuallo quietis refotus auspicatissimos attolle fasces. [a] Postea erga te diligentia quicquid instructus Consularis flagitat, prouidebit.

[a] Fortè leg. Nostra erga te.

* *Ad Theodorum.* 12.

FRustrà speraui de peregrinatione solatiū, cùm omniū locorū mœsta facies nullas ægro animo præstet inducias. An quisquā tam duro ingenio natus est, vt multorū curis doloris vacuus intersit? Quod si verum esse concedis, me etiam crede inter

anxios vſum ipſum quodammodo amiſiſſe lætitiæ. Reſtat vt tuæ litteræ medicinam mihi faciant;quas ita libenter accipio,vt nulla mihi aſſiduitas ſatisfactura videatur. Ego præuentu occaſionũ, quas fors obtulerit,exemplum tibi dabo frequentis officij. Tunc enim probabis gratas eſſe mihi litteras tuas, cùm meas ſumpſeris.

Ad Theodorum. 13.

IAmpridem nihil ſcribis.æquum eſſet huic culpæ talionem reponi.Sed ego arbitror imitanda non eſſe quæ doleas: & animo perſuadeo,alias potiùs interueniſſe cauſas officij differēdi,quàm reſidem voluntatem. Quamquam vereor ne factum tuum hæc ipſa grauet humanitas. Nam qui mihi pro te ſatisfacio, oſtendo nihil me tale meruiſſe.Scribe ergo iam ſæpius & copioſiùs,priuſquam præfata ope[a] Dei in Lucanos vela faciamus. Quid enim iuuat proximis regionibus immorari,cùm à te nullæ litteræ deferantur, & ſilentium tuum honeſtè poſſit excuſare longinquitas?

a v.c. Deorũ.

* *Ad Theodorum.* 14.

ADemptum eſt tibi generale perfugium. Neque enim potes ſolemne illud & peruulgatum genus defenſionis inducere: meas te adhuc litteras operiri,vt quadã relligione ſoluaris. Iamdudum tibi ſtilus meus facit hoſpitium, cui non ab vno redditã vicem,ſed æmulari ſtudium noſtrum etiam voluntario poſtea officio debuiſti.An expectas,vt te illa expoſtulatione perſtringam. Tu niſi malo coactus rectè facere neſcis?Omitto plura,& in reliquum mihi diligentiam tuam ſpondeo:quam quia relligio parui habuit,ſaltem admonitio noſtra reparabit.

* *Ad Theodorum.* 15.

PRoximè Romã regreſſus à ſcribendi conſuetudine non tam deſidia, quàm occupatione deſciui. atque ideò peto in bonã partem purgationem præteritæ taciturnitatis accipias, mecúmq; læteris, quòd domini noſtri Theodoſij ſacro diuinóque iudicio merui Conſulatum,cuius multiplex apparatus tuam requirit induſtriam.Sed rurſus occurrit voto & ſtudiis meis, ne honoris tui tempora contrahantur.Quapropter tuæ cõmitto ſententiæ, vt ſi votiuo officio domus noſtræ intereſſe deſideras, adminiſtrationis labore ſoluaris. Sancto Lampadio germano tuo,& ad ſpem proceſſus, & ad bonam viam morum,cauſidicinam credidi profuturam. Vnde factum eſt,vt domino & fratri meo Præfecto antè

consulto ad castra forensia mitteretur, eo præsertim tempore, quo tuo adminiculo possit institui. Quapropter pignus tuum suscipe informandum, bonis fraterna relligione preceptis.

* *Ad Magnillum.* 16.

BReuem decet esse sermonem, quo redditus indicatur. Quid enim mandes paginæ, cùm omnia quæ scripto committi solent, fabulis potiùs debeant reseruari? Hoc est argumentum præsentium litterarum; quas si dij votum iuuerint, mox sequemur.

* *Ad Magnillum.* 17.

SVades vt redeam, [a] ne ius prædij nostri violenta perturbet irruptio. At ego puto non minùs tuam curam quàm meam præsentiam promouere. Coniicio exaggerari à te relligiosè istam trepidationem, dum me Romam studes trahere. Ego autem non modò amore ocij abesse plusculum cupio: sed quia inane erit, quicquid remoto atque inconsulto possessore temptatur. Consilium autem rei agendæ, tuus & aliorum quibus cordi sumus, tractatus inueniet. Meæ quieti nullus inuideat: quia longiùs producenda est, cùm vicem nostram bonorum amicorum cura fungatur.

[a] *Sic lege, non autem vt erat in v. c.* ne vis prædij nostra.

Ad Magnillum. 18.

SEmper te in priore affectionum mearum fronte constituo. Meritò incertus animi, cognitionem tuæ salutis expecto. quam si mihi tuus sermo præstiterit, reditum nostrum alacritas incitabit.

* *Ad Magnillum.* 19.

NOs tuum præoptamus aduentum. Tu amicis muneribus desideria nostra solaris. admodum quidem delector oblatis: sed hoc ipso damna absentiæ tuæ grauiùs sentiuntur. Pleniora enim præsidia, atque ornamenta de amico præsente caperemus. at nunc inter votiua candidati mei negocia, & quæstorios apparatus fraudari nos conqueror societate consiliorum tuorum. Et tamen obeunda nec procul locatus omittis. Nam & vestes subsericas, quas homines mei post illationem precij retentabant, & instructum reliquum muneralium præmiorum tuus coëgit instinctus. Opto igitur tibi promptum Deorum fauorem, reditúmque fœlicem: simúlque oro, si fors dederit facultatem, functioni nostræ interesse deproperes, cuius voluptas magna parte cumu-

labitur, si lætitiæ nostræ particeps desideratus accesseris.

Ad Magnillum. 20.

POtuit sine literis nostris sanctus Aurelius, si quid de me quæreres, explicare. Sed quia fastidiosa salutatio est, quæ nudo sermone [a] præfertur, iunxi scripta mandatis. Aue igitur dico tibi; simúlque deprecor, vt secũdum cõmonitorium, quo summatim [b] muneri præparanda rescripsi, & ipse salua iudiciaria existimatione curam mihi relligiosè, vt soles, fratris exhibeas, & homines nostros comparandis quibusdam quæ poscit editio, iustum impẽdium ministrare præcipias.

a *v.c.* defertur.

b Munera, *legitur vulgo, sed* muneri, *ex v.c. reponendũ.*

* *Ad Magnillum.* 21.

QVæstorium paruuli nostri munus [c] accelebrans, communi Aurelio amico quędam comparanda aut prouidenda mandaui. Sed quia publicis negociis & varia iniunctorum occupatione destringitur, Eusebium familiarem nobis speciatim ad te misi, cuius admonitione cura tua in effectum omnium prouocetur. Et quia longum visum est litterarum serie agẽda complecti, non graueris cõmonitorio strictim signata percurrere: quod satis esse arbitror ad incitamenta diligentiæ tuæ. Neq; enim preces oportet adhiberi, cùm sola amici voluntas studium tuum debeat incitare.

c *Fortè*, accelerans.

Ad Magnillum. 22.

ANastasium nostrum dignaris agnoscere: nam domi sæpe vidisti. Hæc illi notitia apud te debet esse suffragio, etiamsi nullis iuuaretur alloquiis. Nũc dubitare non possum cumulatiorem circa eum fore curam tui, cùm eum & vetusta cognitio, & præsens sermo commendet.

Magnillo. 23.

FAmiliaris emersit occasio, quæ tibi salutis meæ adportaret indicia. Neque enim dubitare possum tibi litteras meas esse reddendas, quas Siluanus ad animi nostri diligentiam pertinens exhibebit. Cui hæc ipsa recepti officij commendatio apud te debet esse suffragio. Ceterùm vt respondeas non laboro, cùm mihi necessitudinem scriptorum tuorum mutua polliceatur adfectio.

* *Magnillo.* 24.

PArens sana est, [d] & ad patientiam doloris adducitur. Quare hanc partem depone curarum, mentémque ad meliora compone. Certè si tibi aliquid ab re tua ocij est, nostris negotiis dili-

d *Puto leg.* & à patiẽtia doloris abducitur.

gentiam dignare præstare:vt operæ sit precium,quod in exactore mittendo litteris tuis & monitis satisfeci. Multa Oceano,vt recordaris,& litteris & commonitoriis implenda mandauimus; quibus exsequendis par esse non poterit,nisi tuo impulsu & monitu vrgeatur.Quæ cùm in effectu te iuuante processerint, quæso vt indicio scriptionis expectationem meam non graueris instruere.

* *Magnillo.* 25.

NVmidæ familiaris nostri aduentus haud mediocriter mihi gaudio fuit. Hanc lætitiam tuus sermo geminauit. Duobus igitur à te muneribus affectus amicum tibi cum litteraria salutatione restituo.

* *Magnillo.* 26.

ANte carpere scribendi ordinem mei muneris fuit. Habes festinati officij gloriam,cùm ego fatear tarditatem. Et certè potui allegare aliquid in excusatione morarum. Supererat mihi plurimum viæ,malui te de laboris nostri absolutione facere securum;sed pio studio præuenire,nullus est rubor.Ama igitur sponte cedentem,cui hæc ipsa simplicitas conciliare debet frequentes litteras tuas: quas si non æquauero pari numero, rursus tibi præmium confessio mea faciet.

Ad *Magnillum.* 27.

AMicum meum ad [a] Brutios reuertentem, litteris credidi prosequẽdum:vt tibi salutationis munus exsoluerem, & illi commendationis aliquid exhiberem.Quæso igitur te,vt & meis litteris vicissitudo reddatur,& illi defensio plena proueniat.

Ad Magnillum. 28.

PRoximè quidem vrbe digressus es.Sed ego quasi iam inueterato tui desiderio conuenirer,officium [b] rescribẽdi & munus arripui,nec expectato ordine, nec more seruato,qui solet amicis esse pro lege, [c] dum peregrè locati priùs tribuant scripta quàm sumant.[d] Et re vera affectio omnis,impatiens etiam iustæ ac legitimæ est tarditatis. Rupi ergo consuetudinem relligione maiore,quàm si eam seruare voluissem. Quæ res si tibi grata est, & mihi fœnus solue colloquij, [e] & prælatori talium litterarum benignus arride. Cui vt ipse nihil magis potui præstare quàm litteras,ita tu nihil poteris plus tribuere quàm fauorem.

a *v.c.* Britos.

b *v.c.*scibendi.

c *v.c.*vt peregrè.

d *v.c.* Et est vera.

e *Sic v.c. vulgata lectio sic habet*, & per latorem taliũ l. b. accede. Cui. *Sic vero loquitur* ĩ. *epist.*46.

* *Ad Magnillum.* 29.

PRopinquam sancti Asclepiadis philosophi absque litteris meis abire par non fuit. Nam illius merita poposcerunt, vt ad tuam curam præclari viri pertinens tuo patrocinio traderetur. Pro quo non arbitror ambitu longæ orationis vtendum; cùm ea humanitati tuæ contemplatio parentis sine cuiusquam petitione commendet.

* *Ad Magnillum.* 30.

TÆdet pigétque iam scribere. Quousque enim stili imagine iucunditatem viui sermonis imitabimur? Quid quòd etiam fœlicitas publica & pax orbis hortatur, vt larem repetas. Qua in re tibi opportunus incẽtor frater noster Ponticanus accedet, bonorum petitu sortitus hanc operam; vt tibi ob rem vxoriam demoranti, desiderium reuisendæ vrbis admoueat.

* *Ad Magnillum.* 31.

NOlo puerum crimineris ob reditũ tardiorem. Mea conturbatio pro Symmacho, neque ad rescribendum tempus inuenit, & recursum tabellarij vsque ad spem bonam distulit. Nũc quia periculum eius in ægritudinem versum est, hoc ipsum loqui apud te licuit. Faciet diuina miseratio, quæ pias aures applicat votis parentum, vt tibi mox de eo, quod iuuet animum, securitas mea nunciet.

Symmachus Efestioni. 32.

VOtum mihi non defuit itineris ordiendi, sed tarda euocatio perueniendi tempus arctauit. Atq; ideò verecundiùs visum est veniam poscere, quàm peracto Consulis officio peruenire. Super hoc plenissimas & ad clementissimum Principem iamdudũ litteras dedi, & ad ceteros qui me adesse voluerunt, quas etiam nunc Festus agens in rebus proficiscendi cunctatione remoratur. Et quia vereor, ne aut lateant suppressa quæ scripsi, aut per æmulos resoluta vitientur: consilium fuit vt ad te dominum & fratrem meum exemplaria omnia mitterem. Erit tuæ circa me affectionis, de omnium rerum fidelitate rescribere. Reddentur etiam vobis chartulæ, curas domesticas continentes, [a] queis decursis æstimabitis quid bonorum temporum iustitia & fama desideret.

a v.c. quibus.

Symmachus Efestioni. 33.

SEquuntur abscessum tuum litterarum cohortes; & vt solent Athenas Atticas aliqui vel gymnasia petere Musarũ, ita peregrinationes tuas desiderio trahente comitantur. Nec tibi, vt æstimo, militiæ stipendiis affluenti amicorum conuentus onerosus est. Pasce igitur eruditos dignitatis tuæ copiis, & spera plures tibi actutùm hospites adfuturos, postquam Romanæ iuuentutis magistris subsidia detracta sunt solemnis alimoniæ.

Symmachus Efestioni. 34.

[a] ÆGrum animum tuum litterarum lectione, quas proximè miseras cognoui, multùmque miratus inter coniunctissimos fortuitam subitò emersisse discordiam, & dominum & fratrem meum litteris obsecraui, ne à suo more dissentiat. Te verò non meo tantùm, verumetiam tuo nomine rogo, vt ceteris bonis morum tuorum, similem patientiam pręstes, feráſque omnia quę solet peregrinationis habere conditio. Spero [b] enim & filij mei Flauiani conciliatione, & Eusebij Archiatri blanditiis omnia posse mitigari. Vale.

a v. c. Ægrũ proximè ami cum tuũ litterarũ quas miseras lectione cognoui.

b v. c. autem.

Symmachus Efestioni. 35.

LItteræ tuæ Spartana breuitate succinctæ sunt, sed rebus exuberant; & cùm moueant de raritate querimoniam, tamen officij plenitudine memoriam succensionis obliterant. Quòd si eas creber vsus exerceat, desiderium meum sine fastidio satietatis explebunt. Sed video quid obsistat animo, quid impediat voluntatem. Eusebius te noster fabulis & poculis demoratur. Quę cùm reddideris curæ hortorum suorum; fore arbitror vt animus tuus iocularibus nuptiis absolutus, ad negotia seria conferatur.

Symmachus Neoterio. 36.

SVpra modum gaudeo, redditum esse meritis tuis vetus debitũ. Iamdudum enim Rempub. virtutibus obligasti: quæ nacta diuinæ fidei Principem, sibi quodammodo Consulatum, quem tibi solueret, impetrauit. Ad huius celebritatem voto alacri cucurrissem, nisi diplomatis sacri tarda perlatio arctasset interuallum dierum. Accessit hyemis cõtemplatio, quę magno frigore, & breuibus lucis horis moratur [c] excursus. Meus tamen animus, meũ gaudium tecum est. Ego solus dolere debeo, quòd mihi tantum bonum casus [d] inuident. Tibi & pręsentium satisfaciet numerus, & cultus absentium.

c *Sic restè repositum ex v. c. Nam vulgò* leg. excursus meos. Tamẽ animus meus in gaudio tecum est.

d v. c. inuiderit.

* *Symmachus Neoterio.* 37.

AMicis nostris iusta cupientibus vsui esse debemus, præcipuè fratri nostro Alexandro, quem iudicio probamus, & amore complectimur. Hunc licèt noueris honorum desiderio non moueri, communis tamen verecundia non sinit testimonio carere militiæ: cùm illi Tribuni ac Notarij dignitatem Dominus Valentinianus Augustus ante irruptionem tyrannicam sponte detulerit. Quæso igitur vt prærogatiuam sacri testimonij te adnitente mereatur. Facilè est enim vt sub tam pio gubernatore Reip. infortunia hominum sęculi vincat humanitas.

Vide notas.

* *Symmachus Neoterio.* 38.

IMpatienter amicorum soleo perferre discessum. Sed eos qui ad præstantiam tuam relicta vrbe contendunt, ad me credo venturos. Quid quod sequestrata affectione inuideo tecum futuris? Soli enim bona præstantiæ tuæ capient, quorum mihi cõmunis fructus esse deberet. Et vt est tamen ista conditio, fratres nostros Celsum atq; Nicianũ probabiles viros non inuitus emisi, certus aliquid ad nos ex fabulis atque actibus tuis eorum relatione rediturum. Quos vt maturè vrbi studiísque restituas, vicissim de te postulo. Nam si te ab hac petitione dissimulem, videbor eorum peregrinationem non tuæ detulisse reuerentiæ, sed meo præstitisse fastidio.

Symmachus Neoterio. 39.

CVm sciam te animo placabili esse, recepi pro amico operam veniæ postulandæ. Neque enim sic à recto deuij sumus, vt te vmquam temerè moueri suspicemur. Vir clarissimus Epictetus causidicorũ more prolapsus, dũ vult impensiùs placere suscepto, sanctũ Sabinũ probatum omnibus bonis, incauto sermone [a] perstrinxit. Ea res omniũ vestrûm, quib9 ille curæ est, animos creditur exasperasse. Nec immeritò querela Rectoris etiã Pretorianas acuit potestates. Quid multa? Epictetus togæ forensis honore priuatus est, plurimis preferendus, qui firmo patrocinio proteguntur. Nunc illa clientiũ turba, vnius fortuito insultat errori. Quod diu ne maneat, tua præstabit humanitas. Satis datum est correctioni. Nũc ingeniũ tuũ respice. Illud causa meruerit: hoc tribue lenitati. Scio illustrẽ virũ prefectũ pretorio his quoq; litteris tuis prõptè esse cessurũ. Erit tibi Epictetus V.C. etiã emendationis suæ debitor, quem paulò inconsultũ fecerat impunitas magna peccantiũ.

Confer epi. 28. lib. 9.

vide hic notas.

a *al.* perstringit.

Neote-

* *Neoterio.* 40.

PLacuisse iudicio tuo amicum meum Drinnacium satis gaudeo. Nam mihi quoque plurimum honoris accedit, quotiens sententia nostra concordat. Fruetur igitur vberrimo innocentiæ suæ fructu, mihi honestis carus officiis, tibi iustis negociis approbatus.

* *Symmachus Neoterio.* 41.

QVi amanti nugas suas & deliramenta committit, non debet formidare iudicium. Commendatur enim relligione, quicquid culpari posset examine. Meritò securus oratiúculam, quam proximè in Senatu habui, ad te misi; de qua dominum meum fratrem nostrum Carterium tecum plenè arbitror collocutum. Nã petitioni nostræ auditor interfuit. Et quamuis totius ordinis secunda suffragia cepisse videamur, in te vno tamen summam testimonij collocamus. Facito igitur me certum sententiæ tuæ, & simul quid rerum geras pande cupienti: vt quod ex meis actibus voluptatis accipies, tuorum mutua insinuatione compenses.

Symmachus Neoterio. 42.

DIssimulati officij obiurgatione morderis in epistola blandiore, qua tibi refero gratiam sermonis accepti: licèt cogitarem illa potiùs amica esse colloquia; quæ sponte tribuuntur. At in respondendo referri magis necessariam vicem, quàm deferri spontaneam scriptionem. Ego tamen ita affectus sum litteris proximis, vt nescire me fatear, reddideris hoc munus, an dederis. Verùm cogita quid epistolæ tuæ iucunditatis habituræ sint; quas non admonitus exhibebis, quum hæ quoque mihi admodum gratæ sint, quas rependis ex debito.

Symmachus Neoterio. 43.

FAcis vt decet, quòd ocium meum scriptorum assiduitate solaris. Siquidem ex tuo amore coniectas iucundum mihi esse munus, quod ex tuo sanctissimo ac [a] lucul ẽtissimo ore proficiscitur. Refero igitur [b] vices magis ad testimonium gratiæ, quàm ad æquiparandum officium, quo me agnosco deuinctum. Sed hoc ipso arbitror me digniorem esse [c] alloquio crebriore; quòd hanc epistolam tibi reddo, quasi victus fœnore litterarum.

a v.c. luculento.
b v.c. vicem.
c v.c. colloquio c. q. hãc palmam tibi reddo.

Symmachus Neoterio. 44.

VEnturum te ad communem patriã fama promiserat. [d] Sperato gaudio gloriabar. Sed vbi processu dierum rumor in-

d v.c. Insperato.

tepuit, animaduerti mihi hoc genus ſupereſſe ſolatij, quòd ad ſcribendi vſum morémque remearem. Fungor igitur ſalutatione dicenda, tuamq́ue excellentiam quæſo, vt mihi aduentum tuum pro litteris largiaris. Eſt enim cauſa votiua, quæ te debeat euocare: Quæſtorium ſcilicet munus filij mei, ad cuius officium te tuóſque amor communis inuitat. Vale.

Symmachus Felici. 45.

SCribis reuerantiam noſtri apud omnes vigere. Gaudeo huiuſmodi teſtimonio: ſed profiteor tua opera fieri, vt [a] *taliter vigeat* exiſtimatio mea. Tu mihi es fautor rumoris ſecundi, neque hac tãtùm gratia vadatum me eſſe ſentio. Nam illud etiam, quod te proceſſit præſule ad commodum proximorum meorum, quãuis iuſtitiæ datum ſit, tibi tamen refertur acceptum. Ceſſo longiùs pergere: quia in remunerandis beneficiis ieiuna eſt verborum viciſſitudo. Simul obſtrepunt curæ, quas officiis familiaribus tenuis patriæ vict⁹ [b] apponit. Ero apud te poſthac loquacior, quum refouerit ſtudium meum rei frumentariæ inſtaurata ſecuritas. Vale.

a *Sic v.c. vulgo leg.* taliter vrgeatur.

b *v.c.* apponit.

Symmachus Felici. 46.

BEnè cognitis ac probatis commendatio prompta debetur, vt ad noticiã bonorum ſub honeſta adſtipulatione perueniant. Theodulus ſinceræ probitatis adoleſcens multorum gratię viget, quibus placere laudabile eſt. Sed fortunæ difficultatem quæ curſum vitæ eius exaſperat, adminiculo tuo ſperat poſſe remoueri. Quęſo igitur votis eius benignus arrideas: ne aut meum teſtimonium pro nihilo habitum iudicetur, aut ſpebus illius exitus inanis illudat.

Ad Felicem. 47.

AMo litteras tuas. [c] nam ſemper mihi aliquid gratulationis apportant. Ego autem benefactis tuis nuda oratione reſpõdeo. Sed vt eſt præclara mens tua, perinde has ſibi exiſtimat fructuoſas: & ideo hanc operam perſeueranter aduigilo, quam ſciã apud te pro magno ære cenſeri. Interea Domino & Principi noſtro, eiúſque in me beneficentiæ egi per epiſtolam gratias, verbis fortaſſe exiguas, ſed affectione animi copioſas. Quas ſi eximia [d] vnanimitas tua, & probata mihi amicitiæ fides iucunda atque opportuna inſinuauerit lectione, nõ videbor ingratus; quum pro-

c *Sic in v.c. vulgo leg.* nã ſemper gratulationes adportant.

d *Sic v.c. excuſi libri,* humanitas.

bauerit, sicuti opto, inuictissimus Princeps, beneficia se huiusmodi apud memorem collocasse. Vale.

Ad Felicem. 48.

RElatum esse in cultores tuos Aurelium familiarem meum gaudeo, non illius modò nomine, quem tuendum summatis viri cura suscepit, sed meo maximè, cuius testimonium iudicij instar habuisti. Accessit huic muneri auctior ex litteris tuis gratia (quamquam est in illis quod amantem possit offendere, breui enim erant orsu) [a] quòd quum voluptatem offerant, negant satietatem. Et hæc est natura bonarum rerum, vt illis frui prolixiùs velis: nec quicquam durius sumimus, quàm orationis placitę citũ transitum. Adde igitur epistolis tuis copiam, vel si potes detrahe suauitatem. Nisi ita feceris, læsus rependam fastidio tuo verba quæ soleo, & paginas longiores.

[a] v.c. quæ cũ mihi voluptatem afferant. *Sic Plinius l.1. epist. 20.*

Ad Felicem. 49.

AMor quidem tuus suasit vt scriberem, prætereuntis festinatio vt pauca dictarem. Quare salutatione contentus (quæ etsi non [b] implet officium, tamen contestatur effectum) redde inuicem quæ legamus, &, si necesse est, æmulare breuitatem. Nam cùm sim nitidissimi tui sermonis cupidus, conscientia tamen hui⁹ tam angustæ paginæ non audeo à te verborum copiam postulare.

[b] v.c. explet.

Ad Felicem. 50.

VEctori iudicialium litterarum reddendam tibi paginam dedi, amicitiæ deferens cultum salutationis, simulque suggerens ad rem mei pignoris pertinere, quod relatio docebit de tutoris faucibus extrahendum. Nec laboro pro assertione iustitiæ, cuius tibi cura præcipua est. Sed hoc tantùm audeo postulare, vt quamprimum responsa cælestia robur adferant iudicatis.

Ad Felicem. 51.

FRatrem nostrum Helpidium nõ minùs desiderium tui, quàm Consulis epistola euocauit. Cui etsi amorem tuum prisca inter vos coniunctio pollicetur, nonnihil tamen, vt arbitror, etiam petitio mea commendationis adiiciet. Extrue igitur, quæso te, nouis erga amicum beneficiis veterem diligentiam, quatenus possint perfecta cumulari: & hoc mihi mun⁹ attribue, vt merita, quæ suis apud te fundauit obsequiis, sentiat meo [c] fauore creuisse.

[c] v.c. amore.

Ad Felicem. 52.

Cōiunge epiſto. 64. ī. hoc lib. 5. quæ eiuſdem ſunt argumēti. poteſt etiā addi epiſt. 43 lib. 10.

a *Al.* quæſo te.

b *Al.* die.

Poſthuminus dicitur ī. epiſt. 52.

c *Libr. Pith.* in vetera iura ſupplicationibus quatitur.

d admoueret.

e faces.

QVisquis amici negligit famam, fide lubrica eſt. hoc ne vitio mihi iure dicatur, etiam in aliorũ iniuriis pro tua exiſtimatione ſollicitor. Qua lege, quo bono publico Euſebium VC. qui meruiſſe inter Notarios fertur, incertus atque inexploratus procurator elicuit, vt ciuilis petitio Vrbano abſtrahat foro poſſidentem matronam? Qua in cauſa cùm ſupplicatio priuatam teneat actionem, ſacros titulos reſponſa minitantur. [a] Rogo te cogites quid de auguſto aditu, cuius loqueris oracula, deceat impetrari. Fraterna tecum ſollicitudine loquor. Reſcriptorum omnium fama te reſpicit. Quid ſi etiam rei memoria fidem tuam conuenit? Ampelium claræ & illuſtris recordationis virũ, paruas ædes quas precioſo auxit ornatu ſub cliuo Salutis emiſſe, vt ciuis, vt collega reminiſceris. Triginta annorum [b] diebus incanuit ætas poſſeſſionis. Auctor & Poſthuminus nepos Iouij fuit, inter cetera parentis ſuæ Porphyriæ bona hanc quoque adeptus domum per ſucceſſionem. Huic Porphyriæ nihil vmquam negocij cũ Theodoſio, cuius olim facultates Euſebius impetrauit. Nunc Procurator à columma Mœnia multis huiuſmodi ſutelis foro cognitus, [c] inueteratus ira, ſupplicationibus quatit, deguſtat iudicia omnium poteſtatum, cœptarum actionum exitus deſerit, inſtaurat exordia, Romanum criminatur tribunal, non poſſeſſionis antiquitatem, non Senatoriæ dignitatis prærogatiuam, non Præfecturæ exiſtimationem ſinit inconcuſſam manere. His auſibus color fiſcalis adlinitur, veluti ob inquiſitionem immobilium ex bonis quæ meruit Euſebius diuinæ domui debitorum. Vbi hæc diligentia diu iacuit? Cuius ſcrinij colludio publica damna latuerunt. Si Procurator non [d] admouerit negotio ſuo publicas [e] fasces, etiam nunc tot officia, tot inquiſitores fiſco quæſita neſcirēt? Et ſanè æquum eſt vt defenſio diuinæ domus attentiores oculos præſtet iniunctis. Quid mobilibus cōmune cũ prędio? Nullus error ſenſuũ, nulla verborũ interpretatio poteſt nomina iſta miſcere. Dehinc à proſcriptis quondam bonis Porphyria & Poſthuminus alieni ſunt. Multo magis emptor ædium Ampelius procul abeſt à contagione mobilium. Quid reſtat, niſi vt æquitas veſtra priuatam petitionem nullis ſuſtineri radicibus iudicet, cui ſacræ reuerentiæ vmbra prætexitur? Hæc me in epiſtolam conferre, amor ſeculi & amicitia tua compulit. Eadem viro illuſtri fratri

nostro [a] Spercino morum eius securius palàm facere curassem, [b] si vmquam mihi per litteras obtulisset fiduciam sui. Ipse autem principium facere conferendis mutuo scriptis à tali genere non debui. Erit itaque optio amplitudinis tuæ, in aures eius perferre quæ scripsimus. Dignum quippe est, [c] vt quod existimationi vtriusque proficiet, amborum consensus emendet.

a *Sperthius vocatur* Ĵ. *epi.* 64. *in cod. Pith.* Sperchio.
b *al.* si quam.
c *vt* quicquid.

Symmachus Sallustio. 53.

NOlo ex moribus ceterorum, qui census Senatorios tractant, etiam huius ingenium quem commendo perpendas. Est enim non mediocri loco, aut infima sorte progenitus, sed honestatem natalium pudore custodiens. Atque ideo [d] non indecorũ putaui, benè cognitum prosequi testimonio litterarum. Nec singularis generositas tua debet de eius amore dubitare, [e] quem videt nobis adstipulantibus approbari. Et hæc quidem [f] pro Ammonio satis dicta sunt. Ipse autem desiderium tui sermonis silere non debui, cuius appetentiam scriptorum tuorum raritas vehementius excitauit. Vale.

d *v.c.* nec ego indecorũ.
e *Libr. Pith.* quem vides bonis adstip.
f *Sic v.c. vulgò leg.* pro admonitione satis.

Symmachus Sallustio. 54.

CVmulatiùs officium mihi quàm popósceram detulisti. Nam cùm domesticos meos iuuari à te in conquisitione equorum Curulium postulassem, quadrigis quatuor gratuitis auxisti numerum comparatum. Ex illis equos [g] vndecim superstites ceteris [h] prosecutorum cura perduxit. Nec longo interuallo pars succubuit traditorum. Gratiam tamen relligionis tuæ fortuna non minuit. Quia in muneribus amicorum non sunt damna casuum cogitanda. quinimo ea in acceptum summa referenda est, quæ ab offerente processit. Ad te dypticum Cãdidati, & apophoreticũ librarum argenti duarum per hominem tuum misimus, approbare cupientes editioni nostræ te non animo defuisse.

g *al.* duodecim.
h *al.* persecutorum.

Symmachus Sallustio. 55.

VTilitati tuæ etiam non commonitus affuissem, cuius me habuisse rationem dominus & filius meus Patruinus vir spectabilis non tacebit. Hunc tu admonere debebis, vt sui voti cõsuetudine, & meæ petitionis intuitu, desideria tua iuuare dignetur. Vale.

Symmachus Paterno. 56.

EGo quidem Senatui interesse non potui, quo die Thalassi filius dignitatis nostræ muneribus exemptus est, sed spem fur-

turæ pro eo actionis non leui apud amicos commendatione solidaueram, nec tamen impetrationis gratiam mihi vendico. Iustitia postulati & interuentus tui desiderata promouebit. Mea valetudo diu iactata tandem se in tranquillum recepit. Quod eo scribo, vt auctus lætitia salutis meæ, parem voluptatem mihi de propriis tuis referas.

Symmachus Paterno. 57.

PRimis petitionibus nostris multum ponderis addit iteratio. Et ideo de venatoribus exhibendis repeto postulatum, quo faciliùs tibi diligentiam geminata scripta sollicitent. Dies muneris nostri tempori admouetur: cui largitas Canditati sola non sufficit, [a] si lautioribus harenariis deseratur. Inepta est enim munificentia, quæ præstatur indignis. Quapropter quæso te, vt venatorum potissimos auctoritate Iudicis & fratris amore cōcedas; multum rebus omnibus additurus, quas ciuium voluptati animoso impendio præparamus. Vale.

a *Lib. Pith.* si aptioribus.

Symmachus Paterno. 58.

OMnes qui aditu tuo cupiunt subleuari, non cassam, quātum arbitror, capessunt viam ineundæ gratiæ, cùm me *adstipulatore* [b] nituntur. Horum vnus vir probabilis Turasius familiaris meus, qui indictæ sibi litis iniuriam fortunæ imputat: gratiam verò boni reditus, de tuo potissimùm sperat auxilio. Tuere igitur æqua poscentem, & humanitatis tuæ latiùs extende famam; quæ incrementis maximis cumulabitur, [c] si Turasio per te secunda successerint. Vale.

b *v. c.* nitantur, Horum vnus est vir.

c *Ita v. c. vulgò leg.* si tuis per te secūda successerit.

Symmachus Paterno. 59.

REligio postulauit vt scriberem, præsertim quum hortaretur familiaris occasio. Nam homo tuus tabellarium se mihi obtulit, cui nihil litterarum dare, summam piaculi esse perspexi. Valere igitur te opto, me nuncio; & vicissim peto, vt nos sospitatis tuæ indiciis munereris. Vale.

* *Symmachus Paterno.* 60.

QVæstores ordinis nostri numquam ferarum suarum portorium contulerunt. Graue enim maioribus visum est, vt tolerantibus onera Senatoriæ dignitatis sumptus immodicus adderetur. Hæc mihi proximè, cum gladiatorum munus instrueretur, magis populi Romani quàm meo nomine prærogatiua delata est. Nunc à fratre meo Cynegio V.C. Quæstorio Candidato

Confer epi. 63. huius lib.

quinquagesimæ vectigal exigitur, quod solos vrsorum negociatores, vt pote quæstui seruientes, oportet agnoscere. Huius iniuriæ adfectio tuum moderamen expectat. Resiste, quæso te, publicanorum cupiditati, & damna Collegarum recide. Ad geminam tuam gratiam res ista proficiet; si priuilegio honoraueris Senatū, leuamine iuueris Candidatos.

* *Symmachus Paterno.* 61.

CAusa amici suasit vt scriberem. Sed fatendum est maiorem me curam tuæ existimationis habuisse. Nam Minucianus [a] VC. exiguo periclitatur argento. Tibi autem non tenuis ad laudē reserabitur via, si falsis, vt audio, syngraphis calumnia excitata consederit. Piget dicere, quibus strophis adparitio Itali grassetur ærarij. Fertur sub publici debiti specie priuatorum nominū falsa recitari. Inualidos quippe statim vincit impressio. Validiores autem cùm munimenta [b] pro se iuris adsciuerint, criminosis verborum interpretationibus implicantur: vt ad damni patientiā sese inuidiæ timore submittant. [c] Sed VC. Minutianus, tui securus, & lætus, relationis minas amoliri optat examine. Da igitur, oro te, Iudices, quos Vrbanis potestatibus Imperialis præfecit electio. Neque enim dignum est ad [d] lōginqua cogitationem vocari debitum tenue, & præcipuam dignitatem. Longiùs pergerem, si æquitas vellet multis precibus adiuuari. Causæ genus relatio publicabit: quæ etsi errorem merebitur cognitoris, numquam tamen poterit emereri, vt illi à te sine alio disceptatore credatur.

a Vir Consularis.

b *Vide notas.*

c *Cod. Pith.* sed vir Consularis M. tui securus & lægū, relationis.

d *Puto leg.* longinquam cognitionem vocari.

* *Symmachus Paterno.* 62.

OStentator mei in te studij esse non debeo. Officia quippe ex debito relligionis profecta iactationē recusant. Quinimmò vberis gratiæ instar accepi, quòd amicitiæ meæ VC. Scipio te mystagogo vsus accessit. Maximum enim lucrum est quærere familiaritatem bonorum. Et sanè spero ipsum quoque in omnibus nostri diligentem futurum, postquam cognouerit suorum relatu, quid negocio eius cura nostra contulerit.

Symmachus Paterno. 63.

QVadragesimæ portorium, siue vectigal, non rectè poscitur à Senatoribus Candidatis: quia nostri ordinis functiones onerari geminis incommodis non oportet. Hoc tibi etiam pro Cignegio VC. dudum missis litteris indicaui. Nunc filij mei

a vulgò, deposcit.

Pompejani, clarissimi & optimi iuuenis, par necessitas [a] depoposcit, vt repeterem postulatum. Quęso igitur vt humanitatem quę inter virtutes tuas prima est, nostri ordinis editoribus dignanter impartias, & vrsorum transuectionem cupiditati mancipū subtrahas. Perueniet beneficij istius gratia & ad Senatum, qui leuatur incommodis, & ad populum, cuius voluptatibus præstatur immunitas. Vale.

Symmachus Paterno. 64.

AMpeli illustris memoriæ viri necessitudines incessuntur lite priuata. Non potest sola patentis recordatione cura pro illis nostra moueri. Externos quoque, & memorati viri nescios, causæ vrit indignitas. Cuius breuiter, vt possum, fastigia & capita contingam. Ampelius de summatibus quondam Senatus, quem famæ celebritate didicisti, domunculam Romæ de Posthumio V̄C̄. Porphyriæ herede mercatus est. Contractus istius origo iusta. Ætas propè sęcularis intemptata possessio est. Nunc nuper veterator quidam procuratorio nomine extulit caput, Eusebij ex Notariis V̄C̄. quassans vetustam petitionem, de impetratis olim Theodosij cuiusdam bonis, quibus hoc prædium mentitur hæsisse. Theodosio & Porphyriæ nulla rationum societas fuit, nulla coniunctio facultatum. Res in iudicio Vrbano, & à petitore cœpta, & ipso fugiente finita est. Denuò certè res negocij obreptiua supplicatione refouet in flammam, & per diffidentiam iusti, diuinæ domus pro se attrahit actiones: ob inquisitionem videlicet mobilium, quibus nihil commune est cum prædio. Peruestigat ista legum ordine priuati Rector ærarij. Ædium dominos relinquat [b] iudicio suo. Duplex itaque causa est, diuisa rerum vocabulis, actione discrepans, origine non cohærens, separata personis. Neque mobile emit Ampelius, neque domum fiscus incessit. Cur Procurator alienus inualidam petitionem publicis viribus iuuat? Cùm fratre nostro Sperthio illustri viro quæso ista communices. Erit æqui [c] obseruantissimus, & qui libentiùs communi iuri credat, quàm potestati suę faueat. Scit enim leges honoribus esse potiores. Cōfido cùm suppressa cognouerit, elicitis non defuturam correctionem. Si quæret cur ad eum super hoc nihil scripserim, respondeas quęso, nondum facta inter nos stili consuetudine veritum esse, ne quid

b iudici, lib. Pith.

Spercinus dicitur in epist. 52.5.

c seruantissimus.

ne quid à principio viderer arguere. Dabit mihi causæ huius emẽdatio, sermocinãdi cũ eo materiã lætiorẽ: gratiarũ actio auspiciũ litteris meis faciet. Nõ expectabo vltrà, vt alloquij sui fiduciã præstet hærenti: ad omne me officium iustitia eius hortabitur.

Symmachus Olybrio & Probino. 65.

[a] IVuenilis industriæ est, excire saltibus feras, & liberalia studia syluestri voluptate destinguere. Sic olim Marsus impiger, & fortis Sabellus robur habuerunt. Nostris annis parta proficiant. Est hui⁹ indulgẽtię in quibusdã auib⁹ exẽplũ: vt nutrimenta senescẽtib⁹ ætas vicissim ptima cõportet. Sed nondũ cõuenit valetudini meę vti ferinis visceribus: nec tamẽ gratiã muneris vestri minuit apud me necessitas parsimoniæ. Nã etsi vtendi abstinẽtia sanitati meę consulit, honor tamen muneris animo satisfecit. Vale.

a v.c. Iuuenalis. *Vide notas.*

Olybrio & Probino. 66.

SVppetere vobis plenam roboris valetudinem ferarum indago testatur. hæc igitur prima mihi de vobis gaudij causa est, quòd rusticis voluptatibus sanitatem iuuatis. Secundus lætitiæ meæ gradus est venatu capta meruisse. Nam vt honori numinũ datur cornua sacrare ceruorum, & aprinos dentes liminibus affigere: ita amicorum cultui dedicantur libamenta syluarum. Interea recuso sententiam, quæ rem venaticam seruile dicit officiũ. Statuerit hoc scriptor, stilo tantùm probandus: nam morum eius damna non sinunt, vt ab illo agendæ vitæ petatur auctoritas. Vos malo cum Atilio rusticari, & ludũ viriũ sequi, quàm bonis verbis deduci ad instituta desidiæ. Certè ætatibus vestris hic labor cõuenit. Distinguẽda est lectio iuuenũ, nõ alueolo, aut pila, [b] aut trocho Attico, vel Græcis palæstris; sed alacri fatigatione, & innocentis audacię gaudiis. ad hęc etiã meũ Symmachũ si accreuerit, quãquã vnicũ, cohortabor. Erit olim tẽp⁹, quo renũciare [c] annis greues huic operi debeatis. Tũc seruile munus iure habeatur cura venãdi. Famulatus est enim quidã, si cedẽtibus viribus recusemus vti laborũ vacatione, quam nobis præstat senectus. Vale.

Vide notas.

b v.c. nec trocho A. & Græc.

c *Lib. Scotti,* animis grauibus huic.

Olybrio & Probino. 67.

COmmendastis mihi vetus iudicium meum, qui eadem de littoris Formiani gratia & salubritate sentitis. Parcè antehac oræ illius bona transitus voster degustauerat. Ea nũc pensiùs per moram cognita amari à vobis vsu lõgiore meruerunt. Fero ægrè tanquam vestri cupiens, quòd procul degitis, & desiderio in vos

meo indico patientiam. At si fors votis effectum secundet, opto in illo sinu agere vobiscum quod restat [a] ætatis; vt & locus mihi præstet valetudinem, [b] & vos animi voluptatem.

a Al. æstati.
b & vobis.

Olybrio & Probino. 68.

ADitum mihi ad scribendum serò teserastis. Vos enim oportuit inchoare libamina litterarũ: quia inueterati moris est, vt qui ad peregrina discedit, alternandis epistolis prętet auspiciũ. Ergo absolutus obseruatię relligione, & nunc vobis vicem salutationis rependo, & in reliquum, si [c] fors tulerit commeantes, assiduitatem spondeo familiarium paginarum: vt vobis possit liquere, non in mea culpa, sed in vestra mora fuisse, quòd silui.

c v.c. fors obtulerit.

Olybrio & Probino. 69.

SErmonis vestri assiduitate delector, & abundè ex eo munere vsurpo lætitiam. Quod enim vestri animi specimen, vel mei desiderij solamen potest esse [d] clarius, quàm vt apud me in dies singulos meritorum vestrorum cultus augescat? Amicitia enim quę celebratur [e] certis officiis, numquam certo fine contenta est. Atque ideo decet vos in [f] deferendis officiis esse promptiores, quum ad soluendam vicissitudinem non probetis immemorem.

d v.c. præclarius.
e certis, abest à v.c.
f v.c. def. alloquiis effici prompt.

Symmachus Licinio. 70.

REgilianus amici mei filius, & ipse suæ honestatis intuitu iam probatus, dudum tibi litteras meas, quibus commendaretur, exhibuit. Et ideo secundæ adstipulationis auxilium, vt pote iam cognitus, non requirit. Mei igitur studij ratio & consuetudo exegit vt scriberẽ. Neque enim fas est, quamuis iampridem ipse dissimules, me quoq; huiusmodi officiis abstinere. Spero enim quod sponte amicitiæ tribui solet, saltem assiduitati meæ esse referendum.

Licinio. 71.

CVm [g] ad proximam vrbem digrederer, scribendis ad te litteris abstinere non debui, vt te obseruantia prisci moris absoluerem. Nam vetere instituto, hic vsus [h] increbuit, vt ingressi iter, prælibent primitias scriptionis. Quare familiaris officij inuitatus auspicio, fraternam relligionem, quam mihi semper mente exhibes, assiduo sermone testare.

g v.c. ab proxima vrbe digrederentur.
h v.c. increbruit.

* *Licinio.* 72.

OCtauo demum die multa reluctatus itineris difficultate larem patrium salutaui. Continuò, vt amicitia postulabat, conuenit me recordatio mandatorum tuorum. Nam discedenti mihi iniunxisti, vt negocium lectissimorum iuuenum Ticiani atque Helpidij fida exploratione disquirerem. Quorum mihi præceptor vir prudens & nescius gratificationis adseruit, esse in illis scientiam iuris idoneam nimis in hos vsus iudiciarij & forensis officij. Nunc tuum est optimos iuuenes aduocare, quorum indolem militiæ vel honoribus iā paratam non debet vlterius procrastinare cunctatio.

* *Licinio.* 73.

PRomptè fauendum est honesta cupientibus: vt probabiles voluntates alieno etiam adiuuentur adnisu. Quapropter opis indigum esse non patiar Felicem sanctissimum iuuenem ad electiora tendentem: qui vbi vrbani fori dissentiones, vt pote mitis ingenio, exhorruit, modestiori causidicinę dare nomen affectat, *Vide notas.* quem meus quoque hortatus animauit. Spopondi enim bonæ indoli & moribus defecatis nequaquam defore tuæ mentis auxilium. Ergo exoratus ac facilis non transfugam sedis alterius, sed vt [a] affectatorem fori quietioris amplectere: qui tibi beneficiúsq; *a Lib. Sc. affectiorem.* debebit, quicquid ei ex officio bonæ fortunæ, aut commoditatis accesserit.

* *Licinio.* 74.

BOnoso optimo viro, & post militiam palatinam gemina administrationis integritate conspicuo discussionem pontis ac *Coniunge epist. 71. š. lib. 4.* basilicæ nouæ præceptio Augusta mandauit: quod minus summa fide & vigilentia posset implere, si solus istiusmodi examinis ius haberet. Nam Cyriades V̄C̄. comes & mechanicus, qui dudum impensas operas vtriusque tractauit, in societatem discussionis admissus, sæpe, vt dicitur, à Bonosi optimi viri inuestigatione dissensit. Hinc fit, vt inquisitio quæ per vnum strenuè posset agitari, artificio quodā interpositi certaminis differatur. atque ideo metuit vir honestus Bonosus, ne sibi inuidiæ sit, quòd tanti negocij adhuc nutat effect⁹. quapropter orat, vt si quis est, qui V̄C̄. Cyriadē putat ei⁹ operis, quod idē Cyriades antè curauit, etiā dis-

custore esse debere, [a] sibi hæc molestia detrahatur. Si verò ipse huic negocio videtur adcōmodus, ad se tātum disquisitionis summa pertineat. Ergo amore Reipu. cuius vtilitates præcipua & prima complecteris, clarissimo & illustri viro Præfecto dignare conferre, quatenus lacuna tantorum sumptuum remotis intentionibus detegatur. Spero enim fore, vt cessantibus nouis expensionibus, vtriusque operis perfectioni vsurpatorum summa [b] proficiat.

a *Sic emendaui. Nā in v.c. erat*, si hæc.

b *Sic lego*, nō perficiat, *vt est in v.c.*

Licinio. 75.

[c] LOngum siles. Sed ego talis exempli imitator esse non debeo. Quare in officia primus erupi, téque relligiosa admonitione conuenio; vt litterarum munus quod sponte [d] amicitiæ nostræ deferre debueras, saltem prouocatus exsoluas. Vale.

c *Sic v.c. vulgo leg.* Longū silēdo degis. Talis.

d *Hæc ex v.c. addidi.*

Ad Helpidium. 76.

QVæris vt valeam, vel quid rerum geram. Respōdeo percunctioni tuæ ex amore venienti: Agri quietè delector. hæc mihi & aëris præstabit salubritatem, & pabulum lectionis. Sæpe oculos pasco culturis, quas hyberna exercet operatio. Tibi & secūdare valetudinem, & memoriam nostræ amicitiæ superesse, amplissimè gratulor. Silentij verò mei non est iniusta causatio. Nihil enim quod scriberem suppetebat: simúlque occupato tibi auditione causarum, verebar obstrepere, ne multis negociis tuis onus adderet loquacitas ociosi. Vale.

Ad Helpidium. 77.

PRæsentiam tuam spero. neque enim soles promissa deserere. Sed frequens fama est, Prætorianas litteras obstare dispositis. Quare ne hæream diu, expectationis incertus, confirmari scriptis recentioribus volo: vt sciam moræ esse precium, si affuturus es; [e] aut soluat manendi fastidio, si teneris.

e *Sic v.c. vulgo leg.* aut absoluat manēdi officio, si t.

Ad Helpidium. 78.

PRosequor litteris ciuem amicúmque communem: cuius bona, quia iudicio tuo nota sunt, nō requirunt assertionem. Meritò mihi de eo apud scientem facilis sermo & breuis est. admoneo tamen vt in gratiam meam validiùs diligatur, meique apud te curam vigere documento aucti circa se amoris intelligat.

Ad Helpidium. 79.

CVm sæpe occasionibus ad scribendū vtar incognitis, cōmitti in amicitiā puto, si domesticis videar adstinere. Libens igitur

Aërio honestissimo viro cultori tuo nũciã sospitatis meæ paginã dedi,cui honorificentiam salutationis adiũgo : quæ sola , & cùm dicitur,& cùm vicissim refertur,munia familiaris explet officij.

* *Ad Helpidium.* 80.

PLenum relligionis officium est, quòd sponte votum fratris anteuenis.Proximè igitur familiares nostri ad equorũ coëmptionem cum preciis commeabunt: vt ex omnibus quadrigis, quas scripsisti esse vænales,præstantiores cursu & genere pollentes defloret electio. Hæc autem tibi cura sumenda est, vt præteritis editionibus nostris recens ludorum fama respondeat. Imprimis igitur hanc de te gratiam peto,ne magis numerum quàm merita perpendas. Nam cùm de Hispaniis copiam mihi equorũ spes certa promittat, hos quos de proximo polliceris securior diligentia debet exercere.

* *Helpidio.* 81.

CVram nostram Senatoriæ functiones ad votiua sollicitant. Præturam quippe filij mei,si fors dictum iuuet,proximus annus expectat:cuius instruendi causa amicis nostris negocium dedimus,vt equos ex Hispania lectissimæ nobilitatis edecument. Experiantur igitur suffragium tuum , si quid opis & fauoris orauerint.Decet enim te pro amore mutuo mecũ curanda partiri.

Helpidio. 82.

SIlentium meum etiam ipse reprehenderem, si litteras tuas aliquando sumpsissem.Itaque in altero arguere non potes,quod à te [a] admissum meministi. Ego tamen in hæc officia primus erupi;vt & te ad scribendi studium cohortarer, & amicum meũ testimonij astipulatione prosequerer. Est enim eius industriæ atque probitatis,vt fauorem tuum iure mereatur. Pro quo ego petitor accedo, præsumens apud animum tuum nostras litteras plurimum profuturas. Vale.

a *Lib. Scotti,* commissum.

Helpidio. 83.

QVòd epistolas meas condis , amoris est tui,qui describenda nescit deligere.Sed me fucus hic decipit. Nam præcipitor ad scribendi fiduciam,placendi securitate:& tamen si [b] aliquando resipisco,nimis vereor,ne ista simplicitas incidat quandoque in lectorem alterum tibi disparem. Quare velim tibi habeas, [c] quę incondita proferimus:licèt eadem mei quoque librarij seruare dicantur. Sed illi per ignorantiam examinis,quod te facere

b *v.c.* siquãdo.

c *v.c.* quæ incogitata pr.

non oportet Mercurialis artis peritum. Nam mediocribus scriptis amicorum benignitas scit fauere, alienorum inuidia nescit ignoscere. Quod superest, oro iam venias, & præsentia tua honorem augeas festorum dierum. Nempe Mineruæ tibi solemne de scholis notum est, vt ferè memores sumus etiam procedente [a] ætate puerilium feriarum. ad eum diem [b] conuiuium tibi paramus, agrestibus holusculis [c] partum; quia luxuries offendit deam sobriam. Vale.

a v.c. æuo.
b v.c. conui-ctum. *Sicque lib. Pith.*
c *fortè* parcū. *lib. Pith.* pastum.

* *Helpidio.* 84.

INsidiaris infantiæ meæ, quam tego silentij verecundia. Nam ad elicienda responsa vetérum, si adnuam, polliceris; cùm hoc tibi facere de proximo quàm spondere promptius fuerit. Mihi verò adipisci gratum, sperare prolixum est, & tamen volūtati tuæ pareo: nec vereor, ne temere à me effusa verba in paginis librarij tui referas. Nam si quid horum, quæ apud te incuriosiùs loquor, cuipiam lectori nauseam mouerit, non in scribendo diligentia displicebit.

* *Helpidio.* 85.

NOstrorum duriciam ferre non possumus, qui cùm *reliqua* superiora non soluerint, etiam pensionem proximi anni ferre detrectant. Idcirco quæso vt cum homine meo quem ad exactionem nostrorum misimus, curam communicare digneris, relligiosam operam libenter adripias. Graue est enim nos quidem pro agris nostris functionibus publicis esse munificos. Auctores autem loquor ne id quidem velle redhibere, quod sciunt per annos singulos esse soluendum.

* *Helpidio.* 86.

NVllum tempus esse patior à meo officio feriatum. Meritò properanti ita tabellario cursim debita verba commisi, quibus quęso vt referendę vicissitudinis curam capessas: licèt malim iam reditu tuo, quàm scriptorum honore lætari.

Helpidio. 87.

NOn ex officij raritate amicorum relligio & cura pendenda est. plerumque enim scribendi cupidis desit occasio, nec tamen amicitiæ memoria temporali silentio consenescit. Itaque [d] quod huc vsque conticui, voluntati meæ non debet ascribi: multa enim studium nostrum fortuita impedimenta frænarunt. Sed vbi tempestiuam comperi facultatem, contuli in has litteras

d v.c. quod vsque.

mei circa te propositi atque amoris indicium; compensaturus quòd hactenus silui frequētia litterarum, si me incentiuo quodā mutui sermonis animaueris. Vale.

* *Helpidio.* 88.

ATtemptatam denuo valetudinem tuam meorum cura suggessit. quare sollicitatus incertis emittere scripta non distuli; quibus vt læta respondeant, præstabit diuina miseratio. Erit igitur muneris tui, vt otio meo securitatem tuæ sanitatis adijcias. Vale.

Helpidio. 89.

ET rebus & litteris partes relligionis exsequeris. Nam & hominibus meis adminicula fauoris impendis, & me sermonis tui honore participas. Ago igitur atque habeo gratias, daturus operam, ne officiis nostris vicissitudo vnquam dissimilis iudicetur. Vale.

Helpidio. 90.

CVm ad filium meum scriberes, solùm me stili honore fraudasti. Potui te silentij talione mordere, sed amicorum negligētiæ numquam parem repono contemptum. Atque vtinam redditæ filio meo litteræ, nihil ex cōuentione fraterni debiti habuissent asperitatis. Ego nequaquam mihi viderer omissus. Nūc duo pariter acciderunt, vt me & honor officij præteriret, & participata cum filio amaritudo percelleret. Vale.

* *Helpidio.* 91.

COrmianum littus accessimus. Hinc Puteolos mox petemus, Graue est enim sub auribus Iudicis Baiiarum appetentiam confiteri. Habes ordinem propositi mei. Ipse memento promissi, quo te ob causas publicas peregrinationis meæ fore solatium spopondisti.

* *Helpidio.* 92.

ROmam regressus post legationis officiū sumpsi litteras tuas. Quibus patriæ communi largas rei annonariæ copias pollicetis. Itaque gemino adfectus gaudio, & quasi ciuis publica securitate, & facti tui gloria quasi frater exsulto, téque ad hoc studium relligiosa exhortatione destimulo, licet bona volūtas, quæ ex ingenio venit, non sit agitanda calcaribus. Ego lectione sermonis tui ciuium nostrorum curam leuaui. Neque enim sileri debuit tam laudabilis [a] & certa promissio. Superest vt proposito

Vide notas.

[a] *In v.c. erat, & cesta. male.*

relligionis tuæ melior aſpiret euentus, & tibi in poſterum labori reſpondeat.

* *Helpidio.* 93.

MEdiolanum ſum miſſus à Patribus ad exorandam Principis opem, quam communis patriæ ſollicitudo poſcebat. Celerem mihi reditum præfata Dei venia res proſperæ pollicentur. Sed præſentia læta cumulabis, ſi per litteras mihi cognitio tuæ ſalutis acceſſerit.

Helpidio. 94.

ROmam rediſſe me nuncio. Atque vtinam ſanitatis quoque meæ index eſſe potuiſſem, quam labefactauit peregrinationis iniuria, & hyemalis aſperitas. Sed ocio redditus, ſpero meliora. Ipſe vt valeas diuina præſtabunt. Nam vt homines meos ſolito fauore tuearis, poſtulare non debeo; quum incitamentum ſpontanea officia non requirant. Vale.

* *Helpidio.* 95.

MAluerim quidem tuum ſolamen adipiſci, quia litteris ſecũdis ad gratiam locus eſt. Deſiderio tui ſcriptorum compenſatio ſatisfecit, maximéque iuuit animum, quod tecum *bonam* valetudinem rediiſſe in gratiam nũciaſti. Ipſe Formiis adhuc reſidere conſtitui, vt mitigatis autumni æſtibus ad ſuburbana concedam. Neque enim temporis mei ratio patitur, vt communem patriam mœſtus ingrediar.

* *Helpidio.* 96.

SI conditio temporis mei ſineret, votis me tuis etiam non rogatus ingererem. Qua in re certus animi mei aſſertionem verborum, ſicuti arbitror, non requiris. Nunc fortunæ meæ qualitas intantum nos à feſtiuis excuſat officiis, [a] vt ſolatia inſuper requirat aliena. Ergo quia in manu mea interim non eſt frequentare lætos conuentus, tuæ opis eſt leuare mœrentem. Quorſum iſtud inquies? vt fratrem meum Florentium, clariſſimum atque ornatiſſimum virum, peregrinationi meæ cohærere patiaris. Tantum peto, vt ab eo interpreteris ex hac commemoratione, quam mihi tribuit, quantum ex eius præſentia voluptatis habuiſſes.

[a] *Sic emẽdaui. Nam v. c. habebat,* vt ſola inſuper requirit aliena. Ego quia.

Q. AV-

Q. AVRELII SYMMACHI EPISTOLARVM LIB. VI.

INCIPIT AD NICHOmachi filios.

* *Symmachus Nichomachi filiis.* 1.

DE rebus liquidis atq; manifestis rectiùs natura quàm fama cõsulitur. Ergo in tenui Patriæ victu superioris prouidentiæ laudem refotam non ex ore multitudinis, sed ex ratione ingenij colligamus. Necesse est enim seros æstimatores beneficiorum, cùm succedant angustiæ copiis, dissimulatam gratiam conlatione sentire. Et [a] plebes quidem nostra paucorum studiis antehac in odium tanti ciuis subacta, testatur propalàm pœnitendi correptionem. Collegarum verò notissimus peruicax liber finit fateri, quod cogit veritas iudicare. Quare tam citò afficiuntur rubore, & conuictorum similes perferre nequeunt, quæ sentire cogũtur. Sed hæc longiùs exsequi non est necesse. Sufficit enim redisse ad conciliationem famæ vestræ publicum testimonium. Iuuat modò, & in patris celebri memoria solatium tuum, & in tua salute paterna reparatio.

[a] *Sic.v.c.* non plebs.

* *Nichomachi filiis.* 2.

HIlaratus est mihi dies litteris vestris, & festiuitatem natalitiã domus nostræ desideratus sermo geminauit. Sed decursa paginæ lectione contrugauit mihi frontem adiecta subscriptio, quæ vos de peculio Petriniæ agitari iurgiis indicauit. Arbitror tamen si Marcianæ sororis vestræ non sit clauda promissio, successionis ambiguum domesticæ posse remoueri: cùm ad examen meum, quod ipsa delegit, documenta negocij miseritis. Quæ autem capita quæstionum pars aduersa cõmoueat, subdita numeratione signaui: vt sancta vnanimitas vestra informata oppositis, inuicem pro se respondenda meditetur.

Nichomachi filiis 3.

PRæfato opus est, si ardua postulentur. Pronis ac facilibus admoueri ambitum non oportet. Breuiter igitur & strictim quid frater meus Fuluius de vobis fauoris poscat, aduertite. Sororem

Pompeiam olim viro maturam te auſpice in manum optat accipere, nec genere minor, & re fortaſſis vberior. Nam laudabilis vitæ eius artes, & ex bonorum amicitiis ſpes ſecundas, inter ſpōſalia ornamenta non numero. Sibi enim quiſque habet quicquid ſpei & laudi ducitur. Mihi autem tanta eſt perficiendæ coniunctionis huius antiquitas, vt in graui dono habiturus ſim, ſi illius

a *Vulgo*, noſtra. *malè*. votis cura veſtra profuerit. quum igitur res incœpto [a] honeſta, &

b *v.c.* honeſta, effectu facilis. factu facilis poſtuletur: quæſo vt in promouendo negocio quantum me velle coniicitis, adhibeatis induſtriam.

* *Nichomachi filiis.* 4.

ÆGritudinem meam, quam dexteræ manus dolore ſuſtineo, nunciorũ acerbitate duplicaſtis. Acrior autem me cura diſtringit, quòd ſcio filiæ meæ ciborum & potuum continentiam non poſſe ſuaderi. Anxius igitur vulnere animi & corporis morbo, vſque ad ſubſcribendi poſſibilitatem litteras differre non potui: ſed dictatione properata magis ſollicitudini meæ quàm conſuetudini ſatisfeci. Et primò vt timorem meum reſponſis leuetis exoro. Dehinc te domina filia precor, vt ſaluti aduerſa declines, & interpellatam totiẽs valetudinem repares auxilio temperan-

c *Fortè*, commodat. tiæ. Quia non ſolùm ſanitati [c] commoda, verumetiam ad teſtimonium prudentiæ pertinet noxiis abſtinere.

* *Nichomachi filiis.* 5.

SEuerianum primorẽ Liternine vrbis à publica interpellatione reuocaui, ne ſancto amico noſtro Seuero inuidiæ aliquid conqueſtio eius adferret. Promiſi autem media vnanimitate tua, decus noſtrum, ſi quid inter eos concertationis eſt, poſſe finiri. atque ideo quæſo, vt viro optimo Seuero terminendæ apud te litis auctor eſſe digneris. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 6.

TAnquam adhuc negociorum veſtrorum neſcij agendis rebus formulas præfiniſtis. At ego vnanimitati veſtræ vtriuſq; exitũ cauſæ iampridem retexui. Et quia credo in manus veſtras per milites vicarianos delata quę ſcripſeram, meritò enarrata & comperta non repeto. Hoc ſolum etiam nunc notitiæ veſtræ

* oſtẽtationis pudore ſubtraxerã, miſiſſe me nec . . . litteras, quibus amici de Tutoris fraudibus inſtruatur. Et puto, ſi fors incœptum iuuet, decernendum aliquid, quo frangatur obnoxius. Quòd verò iter ad proxima vrbi prædia diſtuliſtis, quamquam veſtri cu-

cupientissimus, improbare nõ possum. Allegatis enim piam causam morarum, atque desiderio necessitatẽ relligiosæ affectationis antefero: haud etiam morantibus vobis aliqua inuitatio nos potiùs in Campaniam possit educere. Sed hoc relinquatur euentui. Nos interim mutua desideria scriptione foueamus. Solatiis enim leniendus est animus, quotiens protelantur optata.

* *Nichomachi filiis.* 7.

TAburnius euocatum me esse non siluit, & forrasse miremini [a] nihil super ea re meis paginis indicatum. Sed multis ac a *In v.c. erat,* nihil superare meis.
necessariis causis domi manere decreuerã; inanis esse operæ iudicaui, irrita ad vos dissimulata perferre. Credo autem sanctæ vnanimitati vestræ incomperta non esse, quæ me peregrinandi cõsilio retraxerũt. Nam & fractam valetudinem meam nostis, & vnici mei [b] solitudinem, & eruptionem fluminum vsque ad metum diluuij comperistis. Pontium quoque ruinas, & montium b *Fortè leg.* sollicitudinẽ.
labes apud vos, vt arbitror, fama non tacuit. Ex quo factum est, vt ceteri quoque veniam postularent, quos similis accitus exciuerat, pręter Arcentium & Euangelium: quorum alterum vigor *
adolescentiæ, alterum incautus animus obiecit incertis. Intelligo vos profectione hominis non amici posse terreri. Sed vt scrupulum hunc reiiciatis admoneo. Nam & meis litteris multa curata sunt, & proficiscentibus datum negocium est, vt æmuli obtrectatio repellatur. Quare curarum vacui agite ocium: méque, vt facere dignamini, scriptorum assiduitate refouete.

* *Nichomachi filiis.* 8.

REdditæ sunt nobis litteræ vestræ, cùm in Hostiẽsis viæ septimo degeremus. Ex ilico per illustrem virum Vicarium petitu meo actorum processit editio. Sed puer vester inconsultis atque ignorantibus nobis vrbe discessit, vt est seruis familiaris improbitas. Vestra in manu est, vtrum hoc inultum esse patiamini. Interea filiam meam iactari instaurato languore non siluit. Cuius nuncij vulnus altè [c] incidit pectori meo: nec abolebitur metus, d insedit.
nisi mutua scriptione fidem sanitatis eius accepero. Facite igitur oro vos, vt formidinem meam securitas protinus reportata commutet. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 9.

FRater meus Censorinus de confinio Baianorum Prætoriorũ conquestionẽ tentat iterare, quam didicit inter me & actores *Confer epist. 11. ĩ. hoc lib. 6.*

filij mei Pompeiani dudum esse finitam. Adhibiti namque inspectores [a] muro, qui inter ædes à summo monte descendit, diuidi loca nostra dixerunt: quorum iudicium nouus possessor credit posse rescindi. Quæso igitur adhibito Felice amico nostro & Castore, veri arbiter esse digneris, [b] & sanctitate tua coram locata inanis attemptatio comprimatur. Dehinc cum fratri meo Censorino satisfecerit præteritæ iudicationis assertio. Tunc operi eius & molitionibus nouis decem tantùm pedũ vltra ædificia sua permittatur adiectio: ita vt partium fines, & placito comprehensus adsensus, & constructio interiecta discriminet.

a *Al.* muri.

b *Lib. Pithoei*, & sancto coetui coram.

* *Nichomachi filiis.* 10.

ROgatos nos esse audio ad officium Cõsulare. Mihi quiescere & domi manere sententia est post anni superioris laborem. Ipse quid statuas, altiùs cogita, & sapienter expende. Præsumo autem eos, qui dicũtur acciti auctoritate præcelsi viri, edecumatos esse, & his vnanimitatem tuam consultò esse sociatam; vt ad agendas gratias sub occasione officij Consularis excurras. Verendum autem est, ne si excusandum putaueris, proximi rescripti impetratione videaris offensus. Et fortasse, quantùm de incertis sperare fas est, error iste, cùm fœliciter adfueris, corrigetur. Hispanum nõ comperi rogatum esse. Cõsidera igitur euentũ vtriusque partis. Ego denuo denunciabo, si quid super hoc nouæ cognitionis accesserit.

* *Nichomachi filiis.* 11.

MVlta mihi ad vos scribenti pauca respondes: & molestè fero mandatorum vestrorum calere principia vsque ad sollicitudinem meam, mox autem per silentium frigere processus. Fortasse [c] quæratis quid etiam nunc referri [d] in notitiam meam postulem. Capuanæ domus precium scripseram cum venditore decisum. Nihil de eius confirmatione rescribitis. Samniticæ possessionis reformatio & vindicta mandata est. Tantùm vacuatos dotibus agros serò docuistis. Adhuc tamen nescio quid exhibitio iniuncta profecerit: cuius me expectatio [e] rus ire non patitur. Vereor enim ne quod sæpe factum est, clandestina aliquid temptet obreptio. Quare aut instruite quid supersit negociis explicãdis, aut si res in vado [f] sint, viam mihi vsurpandæ secessionis aperite. Cum fratre meo Censorino non molestè fero sub quolibet dispendio nostro de littoralibus spatiis iudicatum. Restat

c *Al.* quæratur.

d *In v. c. legitur*, innocẽtiam meam. *quod vitiosum putaui, & id confirmat lib. Pith.*

e *Lib. Pith.* nescire non.

f sunt.

Confer. epist. 9. s. huc lib. 6.

vt interiectu muri Prætoria diuidantur: ne cessante indicio iudicationis, rursus vicinæ angustiæ in alios sese terminos nitantur extendere. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 12.

AMici litteris delectatus, quarum me lectorem esse voluisti, & velim credas nihil eum de vsurpandi animi remissione [a] mentitum. Mihi vir illustris Iudex Prætorianus ob conlationē Senatus, & alia remedia vrbis Augustæ denunciauit offensas; contristatus, vt asserit, Curione, quo Præfectus Vrbi ludorū Imperialium die, cùm à Senatu Curio nobis præsentib9 posceretur, oblationem communem populo publicauit. Hæc omnia ad destruendam promissorum suorum gloriam composita suspicatur, & in me solum, quia hoc referentibus placet, vertit inuidiā. Respondi, vt potui dignitate seruata, eius calori. Et quantum legati Orientales asserunt, quibus ipse scriptorum meorum fecit indicium, cunctis responsa nostra placuerunt. Sed ne ratione & auctoritate victus sileret, molliores posteà litteras misit, parem querimoniam continētes. Horum tibi omnium tradetur exemplar, vt noueris quibus fluctibus perstrepamur. In negocio autem sanctæ vnanimitatis vestræ, quod præceptio iterata commouit, consilio trahendæ solutionis vtendum est; & pars quæ ad germanum tuum pertinet, subijcienda actioni: vt huiusmodi iniuria factum iuuenis exaggeret, aut expleat voluntatem. Sed scire desidero, quæ potissimum prædia, ad ius sancti fratris tui pro parte pertineant: ne per ignorantiam, iuris tui corpora apparitionis error adtrectet. Fratrem vestrum Romæ tantisper tenebo, [b] quoniam subsidia annonæ in dies viginti oblatio [c] prorogauit. Molestè igitur filia mea ferre non debet, si iumenta itineri eius deputata [d] tardauere. Cetera Cumazon filius meus, vel quærentibus vobis, vel sponte narrabit. De legatione mittenda ob angustias frumentariæ rei, vsque ad reditum viri excellentissimi Comitis tractatus publicus differetur. Consilium sanctitatis tuæ salubre mihi visum est. Itaque datis ad homines meos litteris, statim iussi ex re nostra Apula ad Campaniam [e] frumenta deferri. Vale.

a *In v.c. mē:tium. Sed malè vt puto. Vide notas.*

b *Libr. Pith.* quo subsidia.

c prorogauerit.

d tardauero. *Comazon dicitur j. hoc libr. epist 42. & epist. 66.*

e frumentū.

Nichomachi filiis. 13.

ASsiduitas epistolarum superiorum scribenda consumpsit. Sola nūc superest salutationis relligiosa generalitas. Et sanè si qua suppeterent paginis prosequenda, commeanti rectiùs cre-

Lib. Sc. re-ipiendis. derentur. Tunc enim ſtilo indulgendum eſt, cùm [a] perficiendis mandatis proficiſcentium perſona non ſufficit. Nunc ſi quid ſcitu dignum putabitis, ſine noſtri ſermonis excurſu pleniùs à commeante diſcetis. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 15.

Vide notas. DVbitare vos video an Rufini pœnam ſecuta ſit etiam publicatio facultatum. Fides præſto eſt Imperialibus ſignata præceptis. Et tamen prædonis annoſi merita pendentibus non fuit ambigendum, quòd ſpoliare vrbis deſideraret ærarium. Atque vtinam tanto gaudio non obſtreperet defectus annonæ, quàm nulla producit nouæ frugis acceſſio. Præterea ipſius cibi qualitas gignit horrorem, corrumpit valetudinem corporum: grauiorq́; eſt hominibus talis alimonia, quàm pœna ieiunij. Solatur inter hæc populum ſpes frumenti à Patribus oblati, & relligioſa optimatium voluntas tenet concordiam ciuitatis. Nunc votis opus eſt, vt diuina opitulatio inuehat commeatus, dum ſalus ciuium priuata conlatione producitur.

* *Nichomachi filiis.* 16.

IN eas anguſtias communis Patriæ fortuna deducta eſt, vt extrema vitanda ſint. Itaque fratrem veſtrum continuò ad vos opto dimittere, cui Baſternarios mox præbere dignemini, vt feſtinationi eius iumentorum adminiculis adiuuetur. Ceterùm filiam meam vexari itinere, ſicuti antè ſcripſeram, non oportet. b Quare. [b] Quoniam poſt incommodũ graue valetudo eius ocio & quiete refouenda eſt. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 17.

PRæuidi quem metum meæ ægritudinis vobis fama poſſet incutere. quæ cùm ſoleat ſupra verum de abſentibus loqui, magnitudinem periculi mei ne fando quidem videtur æquaſſe. Itaque vbi primùm mihi formare litteras per valetudinẽ licuit, c euulgata. non diſtuli lenire apud vos ſtilo, quæ [c] vulgata credideram. Et quamuis modificandæ ſollicitudini veſtrę prior ſermo ſufficeret, * ad fidem tamen ſecuritatis atteſtatio ſecunda proficiet. Interea de ordinando reditu facite nouerim quid conſilij cœperitis. Fateor enim [d] molliorem me eſſe affectione poſt diſcrimen ſalutis, nec vlteriùs poſſe ſuadere, vt deſiderio meo veſtrum ocium præferatis.

d *Libr. Pith.* molliore.

Nichomachi filiis. 18.

AMicitia animis non annis æſtimatur. Rudis igitur tibi eorũ non videatur affectus, quorum in te cultus annoſus eſt. Hoc eo ſpectat, vt noueris Auxentium & Marianum filios meos prudentiſſimos iuuenes inter laudatores tuos priore loco cenſeri; atque ideò non cognoſcendos nouo aditu, ſed amoris fœdere & relligione recolendos. Nunc illis proficiſcendi attulit cauſam medicorum coactu imperata curatio. Nam Stabias ire deſiderant, vt reliquias longæ ægritudinis armentali lacte depellant. Sed maiorem iudicant in tuo congreſſu eſſe medicinam. Tibi igitur aſſignabitur eorum ſanitas, ſi remediis herbarum ſalubrium fomenta benignitatis adieceris. Vale.

Nichomachi filiis. 19.

[a] PAſtori noſtro à Campania reuertenti, largiora de domeſticis rebus mandata, quàm ſcripta commiſimus. Plura igitur auribus, quàm lectione noſcetis. Horum pleraque ad ſtatum pertinent Patriæ, quam defectu alimentorum grauiter laborantem periculoſum eſt inhabitare, impium & crudele deſerere. Vale.

[a] v.c. Caſtori noſtro ad Campaniam r. l. mandata domeſticis reb⁹ quàm ſ.c. *Caſtoris autẽ mẽtio eſt lib. 8 ep. 15. ĩ. & li. 10. epiſt. 43.*

Nichomachi filiis. 20.

GErmano Taburni, cui me auxilio eſſe voluiſtis, etiam ſalutis dubius affuiſſem, ſi eorum præſentiam fors dediſſet, quos ex vſu eius oportuit conueniri. Satisfaciat igitur vnanimitati veſtræ animus meus, etſi voti efficaciam negauerit euentus. Ipſe adhuc inualidus, ſed iam præfata Dei venia conualeſcendi ſecurus hæc ſcribo, tantóque magis aſſurgo viribus, quanto mihi celeriorem ſanctitatis veſtræ reditum ſpes vicina promittit. Vale.

Nichomachi filiis. 21.

DVdum ſanitatem filiæ meæ integratam eſſe reſcripſeras. Mox ſequentibus litteris ſollicitudini noſtræ recidiuum aculeum ſubdidiſti. Conflictor igitur nuncio recentiore, quia magis aduerſa creduntur. Expecto anxiè, vt ſi quid boni dies attulit, indicetis. In eo autem quòd vos diſceſſus noſter excruciat, habitum mentis meæ agnoſco: ſed adhuc deſideriis mutuis præſtat ſuadere patientiam, quàm pœnitendum aliquid per imbecillitatem affectionis ordiri. Mox cùm germanus tuus de

proximo, vt ais, ſperatus affuerit, & fœlicem vobis & neceſſarium reditum diuidendæ inter vos communionis cauſa præſtabit. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 22.

FRatris mei Entrecij ſpectabilis viri liberos impatientia paterni amoris acciuerat, quibus properandi cauſas inopia vrbis adiecit. Atque ideo recurſum ſine iuſti temporis expectatione moliti ſunt. Quapropter dum nauigatio intractabilis eſt, in oris Campaniæ pauliſper hærebunt. Sed ne peregrinationis amara ſuſtineant, humanitas veſtra præſtabit. Qua re vicem meam ſuſcipe: vt qui nunc à nobis neceſſitate diuulſi ſunt, animũ ſe meũ in te reperiſſe lætentur.

* *Nichomachi filiis.* 23.

Huius epiſtolæ pars tantum antea fuit excuſa.

DVra commotio eſt, quam gignit iniuria, ſed mollire debet dolorem medicina patientiæ. Nec deeſt vobis vſus aduerſa tolerandi. Nam crebrò ictum fortunæ ferre didiciſtis. Quòd ſi in ſecundis rebus ageretis, iure inſolitis malis fœlicitas læderetur. Hæc eo ſcribo, vt miratum me ſcias, quòd conſtantiam *tuam lis* priuata mutauerit, quam ſub affiniũ nomine (vt opinio mea eſt) Bajani littoris [a] perſultator animauit. Sed illi aliud mercedis erit. Cauſæ autem veſtræ propugnaculum iudiciale non defuit. Impetratum quippe eſt ab altero cognitorum, ne impune ſit quod deſignauit apparitor: ab altero vt hæreditas tuta præſtetur. Ipſam quoque dominam quæſtionis, quum ſe [b] ab agro receperit, admonebo, vt aut deſiſtat incœpto, aut ſibi grauiora eſſe ferenda nouerit. Hæc de rebus domeſticis dicta ſint. Patriæ verò noſtræ inter cetera frumentariæ penuriæ mala legationis ambitus nequiorem facere ſubdidit. Nam principio Poſthumianum & Pinianum [c] duos aulæ ſummates iunxit electio, ſub ea expreſſione iudicij, vt in ipſis ſolis plena eſſe legatio diceretur. Interiectis diebus, cùm mandata ordinis tractatus expenderet, Paulinum illis ſtudia priuata iunxerunt. Hinc orta certatio vſque ad nefarias pugnas me abſente proceſſit. Pudet dicere, quæ in ſe optimates Senatus crimina & maledicta proiecerint. Sed dirimendas partiũ quæſtiones meo dicuntur detuliſſe iudicio. Fors viderit, qui finis cauſam publicam maneat. Interim Senatus fama laceratur, & infortunatis etiam crimen acceſſit. Si in manus meas venerint

a *Lib. Pith.* perſulcator.

b *v.c.* ex ag.

c *v.c. habebat,* duobus aulæ ſummatibus iunxit.

Iunge epi. 27. j. hoc lib.

monumenta

monumenta gestorum, legendo noscetis, quæ verborum meorũ verecundia noluit explicare.

* *Nichomachi filiis.* 24.

DEbui litteris abstinere, spectabili viro filio meo Decio commeante, qui de nobis apud relligionem vestram plura narrabit, quàm posset paginarum textus amplecti. Sed iucũditatem, quam vobis tribuet fraterna præsentia, stilo augere non piguit. Idcirco vnanimitati vestræ honorẽ salutationis impertio, vt aduentus mei expectatio oris munere mitigetur.

* *Nichomachi filiis.* 25.

SApricius vir ornatus ac mihi familiaris diligentiam sanctæ vnanimitatis tuæ sine adstipulatore meruisset. Sed quia primus aditus sero commendat cognitos, facilitatem sibi promerẽdæ familiaritatis tuæ per me optauit aperiri. Dignum est igitur vt cupidissimum tui obuio amore suscipias, & amicitiam postulatam non in longi vsus tentamenta procrastines, sed statim parili voluntate desiderio aduentantis occurras.

* *Nichomachi filiis.* 26.

ZEnodorus filius meus nondum te consuetudine [a] propiore cognouit, sed fama conciliante iam suscepit. Nam cum properè Lucanos ac Brutios petat honore cogẽte, nihilominus in cõspectu tuum flexo itinere gestit excurrere. Hunc in amicitiam tuam tamquam [b] mystagogus induco, atque in me recipio dignũ esse diligas. Si quid igitur Parentis testimonio tribuis, adultam mox apud te relligionẽ primus aditus aduẽtantis inueniat, eámque continuò experiatur facilitatem pectoris tui, quam scit numquam delatam esse nouitati.

a *Sic malim leg. quàm vt est in v.c. propitiore.*

b *Vide hic notas.*

* *Nichomachi filiis.* 27.

DIu mecum ipse contendi, vt ad vos pignus commune dimitterem: sed vicit affectio, maximè adsurgente specula proficientium conditorum. Nam viginti dies vrbis alimoniis parca interim promittit expensio. Præterea amplissimi ordinis secunda collatio accessurum securitati aliquid pollicetur. Niholominus etiam carnis oblatio animos Romanæ plebis erexit. Redire igitur ad nos iumenta præcepi, agens gratias quòd necessitatem fratris vestri congruis adminiculis iuueritis. Legatorum adhuc vacillat electio. Nam Posthumiano & Piniano, quos à principio mandatis suis Senatus agnouerat, tertius Paulinus asseritur, & di-

Coniunge epist. 23. s. hoc lib. 6.

uisis in studia partibus adhuc differtur vtilitas, quæ cùm terminum confirmationis acceperit, plena ad te cognitio deferetur. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 28.

VBeriùs scribendum est, si commendentur incogniti. Iustini autem grauissimi atque honestissimi viri antiqua nobiscum familiaritas conciliationis adminiculum non requirit. Satis est igitur, si ei amorem solitum deferatis. Quæ verò ad nos pertinēt, & proximè vnanimitati vestræ litteris indicata sunt, & nunc ore ipsius pandentur.

Nichomachi filiis. 29.

SI quid homini tutum est, in spem vitæ rediisse me nuncio post internorum dolorem, [a] qui me vobis repentè subtraxerat. Si quid igitur vobis asperum famæ licentia nunciauit, antiquet obliuio. Præcipuè autem de vobis impetratum volo, ne improuida sollicitudine recurratis. Sed quia res versa est ad salutem, iustis itineris dimensionibus communi desiderio satisfacere dignemini.

[a] *Lib. Pith.* qui nobis repentè subrepserat.

* *Nichomachi filiis.* 30.

DIcendæ vobis salutis occasio & quærenda est mihi sæpe si desit, & amplectenda si præsto sit, eo maximè tempore, quo de filiæ meæ sanitate sollicitor, cuius valetudinē credo etiā ieiuniis sociatā. Absoluite igitur metū nostrū nūcio prosperorū. Mihi etiā nūc gressus infirm⁹ est. Sed si optata de vobis mutuus sermo pertulerit, protinus corporis mei querela sedabitur. Non omiserim iungere huic paginæ, quod Martinianum conuentio iudicialis expulerit, cui tantus terror incussus est ob omissam diu ad Gallias profectionem, vt ei necesse fuerit itinere priuato exhibitionis iniuriam. De Atellano quid fieri velimus, amico interueniente quæsiuit auditor. Respondi post iudicium Sacerdotis solam me expectare vindictam conflatæ nuper inuidiæ. Nihilominus in arbitrium tuum statuenda reieci. Quæso igitur vt inter feriarum moras quid facto opus sit, digneris aperire, simúlque cogites contra interuentum tot Antistitum quid possit magis quàm quid debeat impetrari. Neque, enim iustitiæ & innocentiæ deferri plurimum potest, cùm illis reuerentia religionis opponitur.

* *Nichomachi filiis.* 31.

POstquam dimiſimus puerum, multus rumor increbruit ſanctitatem tuam ſacris litteris euocandam: ita vt etiam nomen Gratiani cuiuſdã, qui huiuſmodi ſcripta perlaturus aſſeritur, in publico ore verſetur. Hoc etſi adhuc mihi incertum videtur, tacendum tamen eſſe non credidi. Erit ſummæ diuinitatis, ſtatuere circa vos & confirmare ordinem proſperorum.

Nichomachi filiis. 32.

[a] VIr clariſſimus Principius, genere & probitate conſpicuus, commendationem non requirit alienam, cùm tui quoque in ſe amoris atque iudicij teſtimonio glorietur. Cuius bona latiùs explicarem, niſi eſſet operæ [b] redundantis cunctis nota replicare. Hoc vnum adieciſſe ſufficiet, quicquid illi honorificentiæ tribueris, ad omnes bonos, qui eum diligunt, peruenire.

a *Sic v.c. vulgo tamen leg.* Vir Cõſularis, præcipuus genere.
b *Sic v.c. vulgo leg.* redundantis cognita repl.

* *Nichomachi filiis* 33.

IN ſuperbano dego ſeceſſu. Nam & vrbanarum tædet moleſtiarum, & villæ autumno commodæ iucunda inſtauratione delector. Præterea frequentiam mihi, quæ ſola Romæ honorabilis iudicatur, amicorum præſtat aduentus. Sed non mediocriter nepticulæ meæ Gallæ infirmitas contrahit ocij noſtri ſecuritatem, de qua vt maturè votiua & commoda nũcietis opitulatio diuina præſtabit. Tibi autem Domina filia quantum indies ſingulos refectionis accedat, quæſo curæ habeas indicare. Erit hoc teſtimonium religioſi in me animi tui, ſi & cõſulueris ſanitati, & in notitiam meam placitura pertuleris.

* *Nichomachi filiis.* 34.

SI qua adhuc de Sicilia ſperamus, incerta ſunt. Nam cùm litteræ Euſcij nunciauerint dudum Circi & ſcenæ artifices nauigaſſe, & nunc de aduentu eorum rumor in operto eſt, atque ideo apparitorem placuit poſtulari, qui peragratis vbique littoribus explorata in aures noſtras reportet. Creuit autem cura ludorum, poſtquam frequentibus ludis relationem de Amphiteatro promerendo populus poſtulauit, qui mox Iudicis impetrauit aſſenſum. Dei nutus efficiet, vt ſuper his etiam diuini Principis concordet auctoritas.

* *Nichomachi filiis.* 35.

FRater veſter diu animi affectus dolore ob amiſſum magiſtrũ, cœpit aurẽ præbere ſolãtibus, cuius mœſtitudo me quoq; gra-

uiter sauciauit præter cogitationem, quæ nos de eligendo præceptore sollicitat. Si igitur placet communibus litteris ab illustri viro Adriano Gallum rhetorem, quem proximè Eusebius noster ingesserat, postulemus, ne pignorum nostrorum indoles in profectu deseratur. Me futurę æditionis & labor & sumptus exercet. In disponendis enim præmiis quamquam numero vestium satis affluam, nonnulla adhuc deesse apparatui deprehendo.

* *Nichomachi filiis.* 36.

QVamdiu iactata rumoribus tempore deferuntur, curarum vacuus ociare. Si quid auditu dignum fidéque subnixum recentior sermo peruexerit, neque nunciandi neque suadendi [a] partibus abstinebo. Vnum hoc ante rei necessitatem de meo sume consilio, nulla ratione te posse euocationis honorificentiam deprecari. De fratre autem vestro præter mandatum nihil etiam nunc opinionis accepimus. Ipsi hæc de nuptiis Hostiensibus, ad quas nos viri illustris Salustij filius iunior euocauit, contulimus in paginam. Sed contiñuò ob ludorum præparationem Roma repetẽda est. Diu enim mihi ista curanda sunt: quæ facilè, si adesset sanctitas vestra, communis diligentia posset absoluere. Vale.

[a] *Ma lim leg.* partibus.

* *Nichomachi filiis.* 37.

CVm mihi sacræ litteræ redderentur, quibus ad officium præcelsi viri Cõsulis euocamur, vidi alias æquè ad tuum nomen emissas, quibus te honorificentia Imperialis acciuit. Consulis quoque scripta idem agẽs in rebus exhibuit. Suadeo igitur vt maturè iter instruas, cui nõ cohęrebit Hispanus. Aliud quoque accessit, quod te possit hortari. Nam vir illustris frater meus Neoterius, domini fratris mei admirator, ad eandem causam rogatus solatia tibi & adiumenta præstabit. Nolo igitur ambigas, cùm scias auctoritate præcelsi viri, electas amicorum esse personas, sibíque hæc prima, post dubia fortunæ diuinæ Principis alloquia differri. In negocio autem tuo, quæ per me agi volueras apud sanctũ Tribunum non inuitus ingredior. Interea ad Formianum littus inter promoue, vt cùm ad te delatæ litteræ fuerint, Romã citiùs excurras. Vale.

Longe epist. 10. 5. hoc lib. 6.

* *Nichomachi filiis.* 38.

DIctionem salutis antefero, quæ & voto meo supra omnia conuenit, & litterario debetur exordio. dehinc diligẽtiæ tuæ

domina filia, natalitium fratris tui commendo conuiuium. Homo enim noster allegat fuga nautarum littora destituta. Quæ res compulit, vt sanctitati tuæ factu minora committam. De publicis scribenda non suppetunt, absque eo quòd in Trajani platea ruina vnius insulę pressit habitantes: quod adeò ad fortunam vehiculi publici plebeia vertit inuidia, vt iam priuato rectore vtatur. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 39.

AMicus noster Seuerus molestia publica liberatus in patriæ ocium reuertitur, quem mox apud fratrem vestrum vicariũ spectabilem virum, & sanctitatis tuæ pagina, & veteris inter eos amicitiæ iuuit agnitio. Mea circa Prætorios apparatus cura crebrescit. Quod eò scribo, vt intelligat vnanimitas vestra adminiculi sui societatem desiderari. Nec sum imperiosus exactor, vt qui sciam necessitates meas post vestrum commodum collocandas. Sed si benè æstimo, satisfacient vobis ad refectionem pręsentis mensis induciæ. Paucis habitum propriæ voluntatis exposui, quid facto opus sit vestro relinquo iudicio: vt sit vobis laudabili⁹, mihi gratius, quod spontaneus affectus elegerit.

* *Nichomachi filiis.* 40.

MIror pueros vestros, quos diuersis diebus ad sanctitatem vestram misimus retardari, nec tamen vsum scriptionis omittimus, scire cupientes quantum refectio vestra profecerit. Incunctanter igitur expectationi nostræ satisfaciat recursus alloquij. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 41.

PRima mihi voluptas est sciscitari, quem statũ sanitatis habeatis: in secundis reliqua conlocabo. Quod dudum requirenda duxistis, grauibus ciuitas sollicitatur ostentis, quorum leuiora prætereo. Illud ante omnia interpretatio tristis horrescit, quòd natali vrbis suffectum Consulem currus quo vehebatur euoluit per ferociam bigarum, quæ triumphum vehebant. Itaque palmata amictus, & Consularis insignis ornatu fracto crure sublatus est. Offendit me infausta narratio, atque ideo in hac expositione seruabo breuitatem. Tibi in dies singulos decus nostrum domi forísque fama florentior est. Et præsentium quidem rerum nos testes sumus. Externa iudicia Cęcilianus asseruit, à quo sigillatim relata enumerare fastidium est, cùm in summa gloriæ tuæ cun-

cta conueniant. Dominam filiam meã salutatam cum dulcissimis nepotibus volo, quę de contexendis in apparatu ludorum vestibus relligiosè à nobis voluit commoneri. Sciet igitur ex subditis quid in supplementum Prætorię largitatis oporteat pręparari.

* Nichomachi filijs. 42.

MAlè est animo, postquam filiam meam comperi consueto dolore vexari, & iter ad vos inchoare voluissem, nisi & me grauedo capitis, & Symmachum nostrum febris inopina retineret: cuius corporales querelas præstat silere, ne sanctitatis vestræ sollicitudo geminetur. Et certè frater meus Comazon, desiderio vestro vrbe digressus, cumulatiùs quę tacemus expediet. Postulare non debeo, quod sponte facietis, vt curarum nostrarum magnitudinem scriptis lætioribus comprimatis.

a *Huius meminit 5. hoc lib. ep. 12. & 7. ep. 66.*

* Nichomachi filiis. 43.

EVsebij nuper litteras sumpsi, quib' aurigas nostros & aliquos scenicos naui impositos, & secundum pręceptum meum missos ad Campaniam nunciauit. Iubeat igitur sanctitas vestra diligentissimos scrutatores vsque ad Salernitanum littus accedere; vt susceptos Neapolin prosequantur, vel aliquod de aduectu eorum scrutentur indicium. Felicem quoque communem amicũ monitum volo, vt si Campaniam fœliciter venerint, annonis & sumptibus adiuuentur, continua ad nos nauigatione mittendi: quia longè ante ludos & ipsos iungendis equis erudire debemus, & nouitati eorum fauorem plebis allicere. Summa igitur petitionis meæ hęc est, vt ad homines vestros inquisitio eorũ & peruectio [b] celerata pertineat.

b *fortè*, accelerata.

* Nichomachi filiis. 44.

CRocodillos theatrali spectaculo publicatos in præsentiam vestram seruare tentauimus: sed perseuerante inedia, quę illos per dies quinquaginta producta macerabat, secundis ludis congressionum more confecti sunt. Duos etiam nunc sperantes in vestrum differemus aduentum: licet eos cibi abstinentia longum viuere posse non spondeat. Vale.

Nichomachi filiis. 45.

REddundantis est operæ memorẽ commonere. Sed suscepta amicorum negotia nequaquam nos modum seruare patiũtur. Quare vt amici communis Herculi V̄C̄. votiua mãdata acriter exsequaris, orare non desino. Facit autem cum studio sanctæ

vnanimitatis tuæ aſſenſio propinquorum. Siquidem filius meus Valentinus aſſeruit ſe quoque conſultum litteris Iuliani, eadem quæ volumus, de nuptiarum pactione ſuaſiſſe.

Nichomachi filiis. 46.

POſtquam te iactatum comperi dolore conſueto, omnis reliquarum ſollicitudinum mearum ſenſus euanuit. Nam vt ait Hippocrates, Præſentia hebetantur incōmoda, ſi cui dolor maior acceſſerit. Expecto igitur vt accepto de te indicio lætiore, in priores reuertar curas. Cetera in hac conſternatione animi mei tanquam intempeſtiua prætereo: & tamen commonitorium iunxi, quod velim redacta [a] in tranquillitatẽ ſanitate conſideres. Vale.

[a] *v.c.* in trāquillum. *vt etiam eſt in lib. Scot. & Pith.*

* *Nichomachi filiis.* 47.

NVllas quidem nobis per hominem noſtrum litteras detuliſtis. Sed mihi ſilentium vnanimitatis veſtræ nequaquam licuit æmulari, vel quòd ita ſollicitudo quam de me non fruſtrà geritis poſtulabat, vel quòd me in officia ſcriptionis amor verus impellit. Gratum vobis fuiſſe factum meum reſcripti viciſſitudo teſtabitur.

Nichomachi filiis. 48.

VRbis negocia nec vacat ſcire, nec libet ſcribere. anim' enim meus morbo corporis occupatus, rebus alienis curam neſcit [b] intendere. Vnum hoc ſcio, de ſeditionibus nuncios eſſe mentitos, atque ideo à verò diſſentire rumores, vt numquam maiore plauſu Præfectura celebrata ſit. Itaque ſtudia plebis in Iudicem fauor quoque ordinis æmulatur. Hæc ad nos, [c] ſi qua dolorum intercapedo admittit officia [d] viſentium, pari omnium ſermone perueniunt. Cetera hominum veſtrorum, qui verſantur in publico, ſtilus debet aperire. De me tunc aliena quærenda ſunt, cùm propria aduerſari quieuerint. Vale.

[b] *al.* impendere.

[c] *Malim leg.* ſi qua locorū interc.

[d] *Sic v.c. vulgò leg.* viuentium, *malè.*

* *Nichomachi filiis.* 49.

NAtalitio munere, quod frequentari à vobis per multos annos communis fœlicitas faciet, noſtrum hilaraſtis animum, veſtrum probaſtis. De quo me prolixè ſcribere verecūdia veſtra nō patitur. Copioſior tamen in ſenſibus manet gratia, quàm ſermone proferatur. Quæ ad vrbem pertinent, indiculi cohærentis lectione noſcetis. Tibi Domina filia, eadem relligione qua dignū eſt, iniungo curam iuuandæ valetudinis tuæ, vt omnibus nobis ſanitatis tuæ ſecuritas voluptati ſit. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 50.

HOmine nostro ad Campaniam reuertente scribenda consumpsi, & tamen sanctum atque honorabilem virum parẽtem vestrum Seuerum nolui abire vacuum litterarum mearum: vt & morem salutationis exsequerer, & de opere, quod domi cõstruis, iudicium meæ inspectationis aperirem. Thermarum mihi & situs & amplitudo admodum placuit. In minoribus balneis piscinalem picturis potius quàm [a] musibo excoli non probaui. Res admonet, vt profectum Messalam nocte ea quam cõsecutæ sunt nonæ Martiæ noueritis. Legati ceteri mox sequẽtur. aduerti tamen ex quorundam colloquio in gratiam domus, de qua plerique nostrates viri edulibus farciuntur, quædam esse lenita. Sed mea cura non deerit, ne quid mandatis Senatus per coniuẽtiam detrahatur.

a musiuo.

* *Nichomachi filiis.* 51.

SCribere non recuso: sed malui domino filio meo sibi diu narranda coram per ocium reseruare. Sola igitur salutatione fungetur hæc pagina, cui breuitas & vestro honori satisfaciet, nec illi referenda decerpet. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 52.

PRioribus litteris comperistis, quæ nunc respõdere potuissem, redisse non pœnitet. Nam & salutis compotes sumus, & per diligentiam magistrorum fratris vestri profectus adolescit. hoc tantùm mordet animum, quòd longo à vobis itinere discernimur. Sed si scriptorum vices frequens vsus exerceat, [b] satiemur inter nos pręsentiæ voluptatem.

b *fortè*, sarciemur, *vel*, sortiemur.

* *Nichomachi filiis.* 53.

ADuentus Domini & Principis nostri denuò postulandus est. Theodorus enim vir illustris Mediolanensium legatione suscepta eniti dicitur, vt Senatus petitionibus prouinciale desiderium præferatur. Præfectus vrbi huic negocio sanctitatem tuam optat adhiberi, quem puto super hoc litteras esse missurũ. Hortor igitur vt scripto eius euocat[9] digneris accurrere ante Senatum, qui Idibus Iuniis erit. Ipso enim die legatos arbitror eligendos. Multæ sunt domus vestræ negocia, quæ à te coram sub occasione causę publicę terminẽtur. Præterea votiua legatio est, quę apud aures euocandorũ amabilis futura credatur. Quæso ne differas, vt reconciliationem pręteritę gratiæ consequaris.

Nichoma-

* *Nichomachi filiis.* 54.

MAximum veterem amicum,sed nouum agentem in rebus, accipite inter tyrones concanitiæ militantem. ab hoc percunctanda direxi,atque ideo mihi fugienda est prolixæ epistolę gratia. Absque aduentus vestri petitione,quam frequẽter exambio,& desiderium vestri sineret, iam silere deberem:quia verecundiam creant inefficaciter postulata. Sed amor in vos meus propè impudentiam suadet frequenter elusis. Vereor autem ne ideo vestrum reditum promiseritis, vt nostrum ad vos prohiberetis excursum.

* *Nichomachi filiis.* 55.

SAlutem vobis precamur, cuius iudicium puero reuertente optamus accipere.Mea valetudo caret interim doloribus, sed indiget firmitate maximè accedẽtibus curis, quas proximè facta à Senatu auxit oblatio.Ire lõgiùs piget,cùm hæc quoque securis ab animo ingessisse pœniteat.

Nichomachi filiis. 56.

HEri per hominem meum scripsi, metu percitus, postquam de valetudine filiæ meæ amara cognitu nunciastis,& adhuc pendente responso crucior [a] incertus. Peto igitur edoceri, quid ei ad confirmationem sanitatis accesserit. Rerum verò præsentiũ nullum vobis indicium facere decreueram; ne in aures vestras redirẽt,quæ probabili discissione vitastis. Sed quia ciuicus amor in negocia vrbana curam nostram reduxit, quædam collata in titulos breuiter percucurri, vt sine fastidio lectionis insinuata noscatis. Valete.

[a] v.c. incertis, & lib. Scotti.

* *Nichomachi filiis.* 57.

CRedo nunc saltem priores domini mei Præfecti litteras tibi redditas:quæ si casu aliquo aut negligentia portitoris elapsæ sunt, en tibi aliam sublimissimi viri paginam, cui me hunc sermonem iussit adiungere; vt quid sententiæ tibi sit de suscipiendo negocio,cui te optat adhiberi,bis consultus expedias. Puto enim vos in meliorem valetudinem reuertisse,postquam mihi fecistis indicium,quòd reuersioni vestræ morbus obstaret. Et nos quidem maluimus,vt integrato sanitatis statu reditum spondeatis.Sed si querelæ corporis votum morantur,euidentibus scriptis exspectationem consulentis absoluite.

* *Nichomachi filiis.* 58.

SVperioribus diebus & meæ circa vos obseruantiæ, & vestræ expectationi multo epistolarum numero satisfeci. Hæc verò pagina copiam non requirit:cùm hoc tantùm beneuolentiæ vestræ pro captu consilij mei suadeā, vt ad Præfectos Prætorij Siciliensis causæ vestræ actio transferatur; si tamen aliquid vobis ad experiendum data oblatio reseruabit.

* *Nichomachi filiis.* 59.

POstquam pignus nostrum Sibidius Romam rediit, & nuncius fuit quantus filiam meam vexet corporis dolor, meus quoque animus ægrescit:itaque litteras nihil moratus emisi, anxiè petens, primò vt medica ope & abstinentia noxiorum ad sanitatem iuuetur: dehinc vt rescripti fides abolendæ sollicitudini meę consulat. Ipsi post legatorum profectionem rus Vaticanum, quod vestro prædio cohæret, accessimus, &, si nihil disposita conturber, in Apriles Kalendas villę ocio defruemur. Iuniorum delectus, vrbanis familiis imperatus, vsque ad æterni Principis responsa pendebit. De coniunctis exemplaribus formam præcepti vtriusque noscetis. Hæc quia tuis litteris desiderata sunt, misi. Ceterùm mera atque vnica mihi causa dictandæ epistolæ fuit, vt ad nos super filiæ meæ valetudine certa & amica vota referantur. Vale.

Vaticani sui ruris meminit ĵ. epist. 61. & lib. 7. epist. 21.

* *Nichomachi filiis.* 60.

ANteriores litteræ tuæ, quas mox aliæ consecutæ sunt, spem mihi aliquatenus reditus tui fecerant: secundæ promissa vacuarūnt. ita vt post multas causas negationis meo consilio sequēda committeres. Sed ego cogitans primò filiæ meæ conturbatam valetudinem, quæ spoliari solatio tuo non potest: dehinc stomachi tui imbecillitatem, quam esse imparem scribis itineri promouendo: tum consilium amici paterni ocium præferentis: dehinc expectationem illustris viri, quem diu existimas affuturum: præterea interpretationes hominum, qui te, vt ais, opinantur munus publicum recepisse in occasionem negociorum tuorum, permissam mihi deliberationē vobis refundo. Iniquum est enim tot oppositis quæstionibus obnoxiam fieri sententiam meam, & fidem suadentis incertis futurorum casibus obligari. Interea constituendę rei dies existimo prorogandos, & epistolam tuam tantisper reddere magistratui temperaui. Primò quia reuerentia nu-

da est. Dehinc quia causas negationis infra deuotionis magnitudinem prætulit, & quòd nossem pluribus legenda quæ [a] scripseras. Volo igitur vt reuerentia cumulatiore & grauioribus querelis excusationem tuam munias, si voluntas manserit laboris & itineris deprecandi. Vale.

a Sic lego. Nã in v.c. est, scripseram. v.i. vt r. cumulatione.

Nichomachi filiis. 61.

PRisca obseruantia hunc scribendi ordinem fecit, vt domo profecti, officium litterarij muneris auspicentur. Sed longum visum est operiri [b] vnanimitatis tuæ litteras, quarum nos arguimus tarditaté. Atque ideo mutato vsu in hoc munus erupimus. Superest vt libens rependas, quæ inchoare debueras, & prouocatus exerceas indicem sanitatis tuæ stilum. [c] Ipsi in Arabiana Dominæ filiæ meæ expectamus aduentum: licet te etiam decus nostrum, solemnium dierum ratio confestim spondeat affuturum. Vale.

b Sic v.c. vulgo leg. humanitatis tuæ.

c Sic recte v.c. vulgo leg. ipsius Arabianæ dominæ.

Nichomachi filiis. 62.

FOelix materia est suadere ociũ. Sed hæc [d] exhortatio animum sui iuris requirit. Nos neque residere patitur liuentium factio, nec filij iuuenis institutio longum peregrinari. Quare vt possumus, modò abscessu, modò reditu, variamus locorum distinctionem. Testimonio est hæc epistola: [e] quam è Vaticano nostro, si nihil disposita turbauerit, alia consequetur. Vestrum est, huiusmodi absentiæ nostræ conditionem litteris frequentibus augere, si placet: iuuare, si displicet.

d v.c. adhortatio.

e v.c. quã de Corano nostro. *Vaticani autem sui ruris meminit. s. epist. 59.*

* *Nichomachi filiis.* 63.

LEgati ordinis nostri ex vsu actis omnibus reuerterunt. Nam & tyronum conquieuit indictio, & argenti nobis facta gratia est. Super impetratis tamen adhuc speratur oratio. Nunc domestica & animo vestro amica iũgemus. Stat nobiscum valetudinis bonum. Sæpe vrbanam commorationem proximo rure distinguimus. Sola nos vestri macerat absentia. Sed si in conspectum nostrum properè veneritis, nos quoque recursum vestrum in Campaniam cum voluptate comitabimur.

Vide hic notas.

* *Nichomachi filiis.* 64.

PEr hominem meum litteras dederam. continuò adfuit Maximus, qui alias postularet. quare salutationem geminare non piguit. Prætcrea exigit repens nuncius super aduentum Domini

& Principis noſtri, vt vos de reditu commonerem, quem maturare debetis, ne moram veſtram votiua legatio, iam nunc ex vſu publico iteranda præuertat. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 65.

PVrgatorio medicamẽto aluum vacuaſſe te ſcripſeras, vt fluor oculorum tuorum cum cetero onere decederet. Scire poſtulo an prædicta curatio efficax fuerit, nec ne: an ſubegerit cauſa etiã, ſanguinis emiſſione venas iuuari. Par requirit affectio quãtam vobis fidem faciat filiæ meæ ſanitas, vt his ex voto cognitis ſollicitudinum acuta deponam. Nam mihi ob alia quoque ægrè eſt turbas patriæ cogitanti, quas præcipuè [a] moueant in vſum militarem petita ſeruitia. Et nos quidem crebris precibus obnitimur, & diem ducimus ſupplicando, iámque ad precium argenti quinque librarum miſera oblatione peruentum eſt. Sed vereor ne nos alterius rei fuga vtroque deſpoliet. Præfectus agendo negocio ſegnior viſus, Lampadio ſucceſſore mutatus eſt, cuius moribus crediderunt impoſſibilia promoueri. Nunc peto vt me anxium maiore cura, quæ vos reſpicit, eleuetis. Nam adhuc diſcrutior incerto per moram ſeruuli, qui, dudum ad vos ob eadem noſcenda miſſus, necdum reuertit.

[a] *v.s. habebat,* moueat. *vide notas.*

Nichomachi filiis. 66.

SCribenda non deſunt, ſed horret animus loqui dura memoratu. [b] Video tamen famam rerum vrbanarum nequaquam poſſe cohiberi, quæ vt fieri amat, in maius præſentia [c] nunciauit. Id ne accidat, breuiario addito, noſcenda decreuimus: vt neque litteræ quæ vobis ſalutationem ferũt, de ſollicitis amaritudinem [d] trahant, & nihilominus rumorum [e] licentiam fides ſcriptionis excludat. Sed de his hactenus. Filiæ meæ valetudo grauior mihi ceteris eſt, quibus nunc animus aſperatur. Exſpecto igitur, vt illi Deo adiuuante, ad ſalutem eſſe omnia nuncietis. De qua ſi voto [f] apta comperero, pars iſta ſolatij curarum quoque mearum reliqua mitigabit. Vale.

[b] *v.c.* videor.
[c] *v.c.* nunciabit.
[d] *Sic v.c. vulgo,* tradant.
[e] *Sic v.c. vulgo leg.* licentia fidem.
[f] *v.c.* aperta.

* *Nichomachi filiis.* 67.

PAucis à patria diebus abfuimus, & theatralibus ludis reditum noſtrum ſuffragia ciuium popoſcerunt. Nos tamen etiã nunc ſuburbanum vix Hoſtienſis incolimus, recurſum tantiſper

morantes, ne preces exſpectaſſe videamur. Quod ſi facere ex ſententia relligionis tuæ antea voluiſſem, & vitaſſem periculoſa, quæ poſt ſecuta ſunt, & exſpectatio mei plus dignitatis habuiſſet. Sed vna fuit huius conſilij ratio, ne quibuſdam loco pulſus viderer, & verecũda diſceſſio verteretur in notam timiditatis. De Siculo negocio veſtro ſanctus Comazon me quoque aſſentiente reſcripſit. Circa rem noſtram Siculam turbidum eſſe Nectarium indicio erunt litteræ quas nuper Euſcius miſit. Peto ergo [a] vt harum rerum neſcius, qui cubiculo clauſus ocium fouet, ſcripto à vobis coherceatur, ne poſt de Euſcio aliter ſentiatis, ſi validiùs iuſta noſtra defenderit. Ipſam hominis noſtri epiſtulam miſi, vt tentamenti inſolẽtiam de eiùs moribus æſtimetis, quem certum eſt à vobis nolle reprehendi. Petieram ſuperioribus ſcriptis, vt Puteolani Prætorij mei latus, quo imus ad balneas, diſpoſitione cliui mollioris ornares. Si dilata res eſt, peto rurſus vt facias: ſi impleta, reſcribe quo gaudeam.

Cumazon vocatur 5. hoc li. epiſt. 12. & epiſt. 42.

[a] *v.c. habet,* vt ho. rerum. *niſi malis,* vt horum.

* Nichomachi filiis. 68.

Verum eſt nequire hominem cuncta pariter voto amica ſortiri. Quanto luculentiùs natalem mihi diem ſi affuiſſetis, egiſſem? quod in reliquum ſaltem numeroſis annorum proceſſibus fors orata præſtabit. Interea Domina filia honoratum me opimo lanificij tui monumẽto ſatis gaudeo. Vna quippe & amor in parentem tuum, & induſtria matronalis inclaruit. Sic priſcæ fœminæ vitam coluiſſe traduntur. Et illas quidem deliciarum ſterile ſeculum colo & telis animum iubebat intendere: quia illecebra ceſſante temporum [b] viuebatur. Tibi verò & Baiæ appoſitę curam ſobrij operis detrahere non poſſunt. Renuncias ſtagna verrentibus, & reſidens aut obambulans inter penſa & foragines puellarum, has ſolas arbitraris ſexus tui eſſe delicias. Meritò igitur te amo, dignamque viro tuo iudico: quando nobis æquè laus & voluptas ex illius perfectione aduentitia, & ex tua probitate genuina eſt.

[b] *v.c. habebat,* viuitur.

* Nichomachi filiis. 69.

Qvamquam ſperem præfata Dei venia, mox in conſpectum tuum mutuum nos eſſe venturos: tamen litteris abſtinere non debui, ne quod tempus familiaribus careret officiis. Sume igitur prælibatam ſalutationem, quam tibi boni auſpicij gratia adhuc ſtilo impendimus, ſed voce proximè deferemus.

* *Nichomachi filiis.* 70.

ELeganti commento silentium vestrum purgare voluistis. Allegata est enim cautela tristium nunciorum, quamdiu secunda succederent: vt ea quæ intermissio scriptionis antè celauerat, lætioribus indiciis proderentur. Sed nobis & illa per nuncios incognita non fuerunt, & hæc sera admodum visa sunt. Augebat enim rumorum licentiam suspicio cessantis officij. Et tamen succensere non possumus, postquam gratia præsentium litterarum memoriam præteriti doloris exemit. Modò memento curam stili inter præcipua & prima sortiri; ne huius exempli recordatio maiores denuò nobis afferat metus, dum credimus sub expectatione meliorum rursus aliqua aduersa reticeri.

* *Nichomachi filiis.* 71.

DIu me ab stilo fateor temperasse. Nihil enim quod scriberemus emerserat. Salutis autem vestræ lætam fidem de aduentantium sermone capiebam. Tandem cessationem vicit affectio. Reparamus igitur dicendæ morem salutis vacui omnium negociorum. Post Tyburtem quippe secessionem Romæ [a] ocio lenta producimus. Sed non vsquequaque agendarum rerum sumus desides. Nam domi corruptorum parietum discidia farciuntur: quia frequentationem soliditati conditor primus antetulit, & antiquior ei visa est celeritas vtendi quàm securitas succedentium. Vos noua & æuum mansura molimini. Siquidem sermo detulit quædam vos Lucullanis operibus æquanda fecisse. Nec tamen vobis impendij magnitudine cesserimus. Par enim sumptus est semel solida collocare, & sæpe integrare cadentia.

[a] *Puto legendum, ocij lenta. Vide notas.*

* *Nichomachi filiis.* 72.

INdulgete deliciis; quãdo ita terræ ac maris copiis redundatis, vt vobis pollucibilem victum vtriusque elementi ministret opulentia. Nobis satis est, quòd omnium, quæ capitis, parte defruimur, adeò largiter, vt ipsi quoque optimis dapibus affluamus.

Nichomachi filiis. 73.

PAtriæ ac Penatibus redditi, quædam, quibus [b] offenderemur, inuenimus. Siquidem Hostiense prædium nostrum frequens pulsat impressio. Sed si vobis prosperè optata procedunt, præstate litteras, quarum lætitia tergeat nubem præsentis iniuriæ.

[b] v.c. offendimur.

Nichomachi filiis. 74.

a REnum dolore discrucior. Sed ne maior ad vestras aures perueniat fama, præsentem statum valetudinis meæ breuiter indicaui. Quum læta successerint, morem meum secutus dabo ad vos paginam lætiorem.

a *Sic v. c. vulgò leg.* Bienniuṁ dolore crucior.

Nichomachi filiis. 75.

NOn frustrà hactenus responsa distulimus. Tractatus enim negocij & chartarum inuestigatio, moram iusti temporis exigebant. Hæc vbi absoluta sunt, ceteris, quę causæ poscit instructio, reciprocum litterarum munus adiecimus. Ipsi enim multis obstantibus curis, iter ad vos nequimus arripere. Consilium tamen, quod transactioni vestræ possemus adhibere, cumulatiùs ex alio parente capietis. Qui etsi adiutore non indiget, dignabitur tamen ob inania fori, & sutelas veterum formularum, sanctum b Prostachium præstolari; venturum ad vos protinus, quum reliquias malæ valetudinis plena sanitate limauerit. Vale.

b *v. c.* Prosdocium.

* *Nichomachi filiis.* 76.

FVit animus Fundos oppidum præterire, si vos Formias accessisse didicissem. Postquam aliter euenit, partiri iter placuit ad minuendum laborem. Erit igitur in arbitrio fortunæ ratum facere, vt ad quintum Kalendas Augustas Formiana sede recreemur. Hæc est animi nostri destinatio, nunc in cęlestium manu est effectus optati. Vale.

* *Nichomachi filiis.* 77.

NVllus absque epistolis meis dies labitur. Quid si affatum mutuum redderetis? Nec tamen pœnitet diligentiæ, quamuis honor vicissitudinis negligatur. Nā quæ ex more fiunt, etiam gratuita delectant. Ego ad sanitatem lento adhuc gradu proueho: atque ideo itineris vlterioris ambiguus vsque ad profectum sanitatis deliberationem sequestro. Quid ipsi de reditu aut suburbana commoratione statueritis, auet animus edoceri.

* *Nichomachi filiis.* 78.

ANteueni inquisitionem, cùm vos sollicitos fore quòd essem morbo attemtatus aduerterem. Et quamuis vltro scripserim doloris mei aduersa tenuari, abolendæ tamen sollicitudinis vestræ causa (quæ apud amantes semper incredula est) nunc quoque nuncio, si dictum nullus fortunæ liuor effascinet, in concordiam mecum sanitatem redire. Sed nondum sensum meum

penetrat amœnitas littoralis. Nam vt ex longa maris iactatione stabilis gressus serò reparatur: sic tempore opus est mali decessio locum faciat voluptati. Ergo neque Formianæ oræ, neque ædificationis meę tãtisper vllam capio dulcedinem. Sed hęc, vt spero, omnia cum bono valetudinis reuertentur, móxque ad lætitiam vestri animi stilo meo communicata peruenient.

Nichomachi filiis. 79.

CVm mihi puer vnam epistolam reddidisset,[a] vt rescriberem protinus, tanquam mox rediturus ad vos, incubuit. Sed vt didici, ipse ad vlteriora contendens, mimica vsus est techna, vt paginam nostram comes eius Rusticus reportaret. Ille alteram nunc regressus accepit. Ridere vos arbitror, quòd ego seruili circunscriptus stropha, pro sorte simplici duplum soluerim. Nam callidus vernula, quod semel pertulit, bis recepit. Pergerem longiùs, si adijcienda suppeterent. Vos in propinquo vrbis, celebriore fama rerum agitis, & pari ocio. Vestrum est, procul positos ditare [b] compertis. Vale.

a *Sic v.c. vulgò leg.* vt scriberem promptus tãquam. *Vide notas.*

b *v.c.* comperti.

Nichomachi filiis. 80.

ÆVum maneat hic dies, qui te nobis filia dedit. Hunc ego & gaudiis mentis, & verborum honoribus, per multos annorũ recursus vobiscum opto celebrare, adijcere etiam mihi [c] ingrauata, tibi iucunda munuscula: Vt nunc lineam misi, cuius potest oblatio exigua non videri, si magis mei in vos animi, quàm sui precij æstimatione pendatur. Vale.

c *Sic v.c. vulgò,* mihi non ingrata, tibi. *Lib. Pith. consentit cum v.c. lineam verò margaritarũ hic intellige, & in l. 26. D. ad leg. falc. & l. 53. D. de furt.*

Nichomachi filiis. 81.

NAtalem Dominæ filiæ meæ, quem per annorum recursus optamus esse numerosum, vobiscum agere & participare voluissem, nisi proposito restitisset imbrium continuatio. Fungimur tamen relligioso honore, iocunditate munusculi; petentes vt susceptionis benignitate, oblationis exilitas augeatur. Vale.

Nichomachi filiis. 82.

OMnes ad nos natalitij conuiuij copias transtulistis. Sed vnum defuit quominus ad nostrum animum redundaret plena festiuitas, quòd non vobiscum potiùs cuncta sumpsimus: quorũ contuitus atque conuictus cõmandare nonnũquam solet

& parca

& parca conuiuia. Quare & vobis & cõmuni pignori, cuius solẽnem diem sedula relligione celebrastis vberes precamur annos, & recursum in hęc eadem festa numerosum. Decet enim pios parentes inoffensa fœlicitas. Nobis Tyburis aura blanditur, sed contra exasperat animum malè gesta ratio villicorum. Neque ager cultura nitet, & fructuum pars magna debetur, nihilque iam colonis superest facultatum, quod aut rationi opituletur, aut cultui. Vale.

Q. AVRELII SYMMACHI EPISTOLARVM LIB. VII.

* *Symmachus Symmacho filio.* I.

SVME alacer paterni sermonis auspicium, & deinceps officij parilis in nos esto munificus. Simul accipe quod voto tuo congruit, fasces Præturæ tuæ in eum annum fœliciter proferẽdos, cui aduocata numinum voluntate ego quoque lętus intersim. Optato igitur lætare processu, & præparatos tibi annos vitæ atque honoris interpretare. longiora enim fiunt, quæ differuntur. Nec dubites vtrique nostrum prospexisse fortunã, vt & tuus magistratus iuuetur præsentia patris, & ego festorum tuorum coram defruar voluptate. Vale.

Symmachus filio. 2.

VBI primùm scribendi mihi ad vos copiam familiaris ingessit occasio, non distuli desiderium tui scriptione testari: vt salutis meæ certus tuam cures, & subinde absentiam meam [a] litteraria voluptate soleris. Vale.

[a] *Lib. Sç.* litteratoria. *Sicque lib. Pith.*

Symmachus filio. 3.

SECVNDAS ad amabilitatem tuam litteras mitto: vt sit assiduitas mei sermonis vtrique solatio. Tu quoque studium meum, quoties domin' & frater [b] meus occasiones reppererit, æmulare: vt & salus tua mihi securitatem tribuat, & scriptorum iocunditas voluptatem. Vale.

[b] *v.c.* tuus.

* *Symmachus filio.* 4.

CIrcensium solemnitati Consularis magnificentia satisfecit. Ludorum adhuc & muneris splendidissimæ iminent functiones, quibus ante Februarias Nonas, vt opinamur, impletis, iter ad nostra relegemus. Hæc eo scribo, vt lętitia amabilitatis tuæ spe meliore pascatur. Vale.

* *Symmachus filio.* 5.

CRedo alias litteras meas in manus amabilitatis tuæ antè venturas. Huius namque epistolæ portitores lento itinere mulos reduces prosequentur. Ego tamen salutationis munere abstinere non potui. malui enim vt redundaret officium serò peruectum, quàm vt desideretur omissum. Tuæ amabilitatis necdum vllam epistolam sumpsi: quæso vt huius tibi muneris curatio sit. Ex tuo enim metiri animo potes, quid leuaminis absentibus tribuat adsiduitas scriptionis.

* *Symmacho filio.* 6.

DEsideratas proximè amabilitatis tuæ litteras sumpsi, quibus indicabatur & sedulitas animi tui, & profectus ingenij. Sola epistolæ breuitas nequaquã [a] paterno desiderio satisfecit. Quod eò scribo, vt intelligas quantum ex sermone tuo cœperim voluptatis, qui queror copiam defuisse. Quis enim optet satietatem nisi rerum bonarum? Posthac igitur indulgentiùs scribe, lux mea, vt pleniore stili tui munere legentis animus expleatur. Vale.

a v.c. paternę.

* *Symmacho filio.* 7.

ACcessit peregrinationi nostræ largior dies ex comperendinatione ludorum, quos pluuiarum interuentus retardat. Sed volo vt hanc dilationem salutis meæ certus leniter feras; & desiderium tui, quod apud me crescit ex mora, stili assiduitate soleris. Vale.

* *Symmacho filio.* 8.

COnfido solando animo tuo sermonis mei assiduitatem posse sufficere. Nam recentibus scriptis hunc addo sermonem, cuius tibi lectio spem reddi muneris mei pollicebitur, si fors pręsumpta confirmet. Ratio autem huius æstimationis in aperto est: quia post magnificam ludorum Consularium functionem, sola adhuc arenæ restat editio. Mutetur igitur animus in gaudium, & adeptum esse te crede, quod possibilis coniectura promittit.

Symmacho filio. 9.

SCintillare acuminibus atque sententiis epistolas tuas gaudeo. decet enim loqui exultantiùs iuuenilem calorem. Sed volo, vt in aliis materiis aculeis orationis vtaris: huic autem generi scriptionis maturum aliquid & comicum misceas, quod tibi etiã credo præcipere vel rhetorem tuum. Nam vt in vestitu hominũ, ceteróque vitæ cultu, loco ac tempori apta sumuntur: ita ingeniorum varietas in familiaribus scriptis negligentiam quandam debet imitari, in forensibus verò [a] acuere arma facundiæ. Sed de his non [b] ibo longiùs. Perge interim, quo te ætatis impetus & naturæ ardor impellit. Mei voti caput est, vt benè valeas, & supra annos tuos litterarum dote ditescas.

Vide Ennodij epist. ad Olybrium, quæ incipit: Vt tradit.

a v.c. quatere arma.

b ibo, *aberat vulgo, sed erat in v.c. Ita loquitur.* j. *epist.* 16. & *ep.* 35.

* *Symmacho filio.* 10.

AMico nostro * Annio, cursim prætereunti potui solam dictionem salutis iniungere, sed debuit tibi sanitatis meæ fidem facere lectio litterarum. Esto igitur animo lætiore: & spera, decus meum, frequentibus scriptis in notitiam tuam similiter ventura quæ gaudeas. Vale.

Symmacho filio. 11.

ASsurgit animus meus, quoties amabilitatis tuæ sermo defertur. Nã & sanitatis tuæ apportat fidem, & profectum ostentat ingenij. hortor igitur, vt me [c] huiusmodi linguæ tuæ flosculis frequenter aspergas. Nec vllam cessationem tibi vindices, dum me æstimas breui affuturum. Planiora enim mihi fient & faciliora omnia ad recurrendum, si paginis tuis [d] reuertentis animus incitetur. Vale.

c v. c. istiusmodi.

d v.c. reuertẽtis, *vt & in libro Scotti.*

* *Symmacho filio.* 12.

MAgnum in modum sollicitauit me inæqualitatis tuæ nuncius, licèt securitas sanitatis iisdem litteris esset adiuncta. Quare animi incertus appropero, orans diuina præsidia, vt te cõpotem bonę valetudinis & epistola mea & recursus inueniat. hęc enim voti paterni impetratio faciet, vt rediisse delectet. Vale.

* *Symmacho filio.* 13.

ITer meum famæ varietas retardauit. Nam dum exploro tuta, & longitudinem vitę dierum interpositione distinguo, tandem sextum Kal. Martias Mediolanum per Ticeni longinqua perueni. Nunc laborẽ meum Domini & Principis nostri blandus ser-

mo solatus est. Spero etiam legationem breui in notitiam diuini Principis perferendam. Siquidem vir cuncta præcelsus, cui primas partes causæ publicæ noster ordo mandauit, mox cum præsidiis validissimis affore nuncietur. Vestro silentio vehementer offendor: atque ideo peto, vt peregrinationis meæ patientiam crebro iuuetis affatu. Vale.

* *Symmacho filio.* 14.

CVm veredarij deesset occasio, priuato homini reddenda scripta commisi. hunc ad vos arbitror serò venturum. Vtrisque autem litteris eadem continentur, quòd sextum Kal. Martias Mediolanum multo anfractu circumuectus intrauerim, veneratúsque Dominum & Principem nostrum, cuius sermo diuinus itineris mei compensauit laborem. In præsentiam viri cuncta præcelsi Comitis agenda produco, quem mox deo iuuante affore nunciorum confirmat assertio. Nunc tuę curę sit, decus nostrum, peregrinationis meæ curas stili assiduitate solari. Vale.

* *Symmacho filio.* 15.

AMicitiæ nostræ contemplatio spem mihi aduentus tui fecerat. Propè est vt errasse me credam, qui te speraui in cõspectum parentis sponte venturum. Quando igitur sine ambitu nostro rectè facere nescis, oratus appropera. Et si te superbum Tybur expleuit, Laurentibus syluis amœna cõmuta, nec verearis ruris horridi denũciationẽ. In oculis est venãtibus mare. celebri itineri villa præstringitur. In ipsa igitur ferarum cubilia planus ac patulus accessus est. Et si hæc abessent, anteiret nimirum sermo inter nos mutuus, & litterarum liberalis collatio, Tarentinas aut Siculas voluptates. Quare si tu quoque huic sententiæ manum porrigis, adde te rusticantium numero, & paulisper Catones atque Atilios æmulare, [a] quos vomeris stiua ad Consulares misit secures. Vale.

[a] *Ita reposui. Nam v.c. habet*, quos vomis.

Symmacho filio. 16.

VIcem sermonis mei desiderasse te gaudeo, sed amolior inuidiam negligentiæ. Parata enim responsa deseruit tabellarius tuus, excitus, vt fando comperi, valetudinis tuæ dubio. Agnoscis nempe infucatas esse, nec ex alto trahi cessationis

[a] meæ causas. Non ibo longiùs, quia breuis est assertio veritatis. Nunc sanitatem gratulor tibi redditam fore, [b] qua post nimium metum cognita, multum diluxit in pectore meo gaudij. Indiciũ autem respirantis vigoris, tuarum litterarum iucunditas [c] attulit. Petis namque vt tibi ad confirmandam valetudinem, stili mei remedia subministrem. Festiuitas ista Baiana est. Nimiis te salibus sinus Lucrinus infecit. Estne aliquid in verbis meis, quod aures tuas sospitet, quod medicinam sensibus faciat? Credo, consentio. Nam plerumque amara haustu ad salutem valent, & succis tristibus affecta refouentur. [d] Sed quantum auarus es, qui Flauiano meo præsente quicquam requiris, in quo tanta rerum bonarum deliniméta sunt, vt mihi quasi apud Syrenas aut Lotophagos hæsisse videaris. Atque vtinam vestro ocio iungerer. Plus de vobis carperem salubritatis quàm tu desideras, qui à me solas litteras poposcisti. Vale.

a vulgo, tuæ. b v.c. quam p.n.m. cognitam. vt etiam liber Scotti. c [illegible] prætulit.

d v.c. sed nimium inquã auat[9] es, qui.

* *Symmacho filio.* 17.

NE ego frustrà hactenus tacui, dum te [e] promissi certus operior. Tandem redeundum mihi est ad consueta solatia meliorum desperatione. Et fortasse succenses diuturno silẽtio meo. Id verò etiam reliquum est, vt irritus spectationis arcesseres. Igitur iuris tui super ordiendo itinere stare promissis. Me esse contentum tali leuamine non pigebit. Hoc certè officiorum commercio, aut solabor quòd non venis, aut mœrebor quòd venias. Vale.

e v.c. promissi.

* *Symmacho filio.* 18.

PRoximè de Formiano sinu regressus in larem Cęlium, domo iamdiu te abesse comperi. Datum mox negocium est Theophilo communi amico, & nunc itineris mei socio, vt & ad te in Tyburem agrum reditus mei nuncius pergeret, & salutationis verba deferret. Hunc tu, vt es curiosus rerum mearum, quasi aliqua tibi in nos decreto publico inquisitio esset tributa versando, palàm facere coëgisti, quæ foris gesseram. Nam hoc cõfessæ sunt litteræ tuæ, quas idem vir optimus Theophilus reportauit. Fuerit enim benignitatis tuæ actuum meorum fastigia & capita disquirere, vtrum crebra vectatio campi ac maris valetudinem meã iuuerit, an vllus agris nostris cultus, ædibus nitor, pecori numer[9] accesserit, quid affluxerit [f] edulium copiarum, vtrum Consularẽ mensam succinxerit modus voluntarius, aut vmquam Formias

f v.c. ædiliũ.

vicina vrbe longinquo tute mutauerim. Etiámne explorare te fas fuit, quid procul ab arbitris studiorum meorum cura contulerit in paginas? Verúmne me operatum ceris, stãtes plerumque oculi & palloris signa detererint? Exploratorem te stilus meus patitur. Doces amicos suspicionum vias, &, si dici potest, odore atque vestigiis scripta nostra venaris. Num ego scire postulo, quid in Tyburtibus pomariis litterarij operis exerceas. Solum hoc fama attulit. Balneum tibi nuper extructum, cui torris vnus adusti caloris pabulum satisfacere narratur. Lectitasse autem te in multo ocio vtriusque linguæ [a] auctores, ipse index fuisti. Ego tamen non quæro an aliquid etiam scripseris. Animaduerto enim te conscientiæ gloria proprij operis accessum voluisse cognoscere, an ego quoque idem fecerim. Sed non omissis epistolis velim redeas: nisi forte tui balnei breuis sumptus hortatur, ne deseras parsimoniæ consuetudinem. Vale.

a Sic puto leg. Nam v.c. habet, actore.

Symmacho filio. 19.

Vide notas.

DVo pariter commissa in amicitiam redemisti. Diu epistolæ tuæ salibus abfueras, nihil scripseras. Quis Colchus aut Thessalus cantu aut manu has offensiones leuasset? Ergo ob epistolæ tuæ delinimentum veniæ precium feres? Sino vt amici tui nuptiale festum curæ vacuus exerceas, & vrbem Tyburtem, quæ nuper tibi faces prætulit, communem Iunoni & Herculi facias. Reuerteris, vt spero, post repotia in Celium larem. Vel si adhuc iuuat æstiuos dies in [b] pomariis tuis ducere, iterum tibi indignatio mea litterarum tuarum melle placanda est. Vale.

b al. pomœriis.

Symmacho filio. 20.

VIlla Tyburis, quæ proximè in ius tuum venit, maioris ingenij prædicatorem requirit. Ego tamen linguæ modicus, vt potero, honorem verbis faciam. Quid hîc [c] impositu ædium venustatis est, quis situs, in plana iactus [d] oculorum. Frequentare has sedes Orchomenias dixerim Deas, atque eas sedulò [e] adnisas vt te conciliarent ædibus suis dominum. Perge igitur vt facis, & victis æuo redde nouitatẽ. Multo hoc factu promptius, quàm quod Hesiodum ferunt posito senio in virides annos rediisse. Interea gratulare nobis bonam valetudinem, quæ vt tibi quoque longum secundet, inter fastigia est votorum meorum. Vale.

c lego, in positu.
d Videtur deesse, ostendet, vel quid simile.
e Sic emendaui. Nam v.c. habet, adnisas vitæ concil.

Symmacho filio. 21.

POstquam litteras tuas redarius meus mihi reddidit, & ex itinere salutatio reportata obseruantiam nostram soluit relligione, datus est aditus mihi crebrò, dum aberis, tecum loquendi. Quare ab his ordior, quæ in voto tuo prima sunt. Deûm pace, mea atque vnici [a] tui sanitas viget. Vrbanas turbas Vaticano, inquantum licet, rure declino. Et tamen si quando in cœtum vocamur, ad obsequium concilij publici [b] pedem refero. Scio te nihil ampliùs de nobis velle. Tantundem pernoscere rerum tuarum desiderij modus postulat. Vale.

a v.c. mei.

b v.c. sedem refero.

Symmacho filio. 22.

LOnga me deliberatio habuit, an tibi honorem facere sub iusta reditus [c] nostri expectatione deberem. Verebar enim, ne festinatio tua solatiis obuiis frangeretur. Sed hoc ambiguum soluit ratio contraria, quæ spem dedit has litteras reuertendi stimulorum non frænorum instar futuras. Et consultò affecto breuitatem, solam tibi [d] præferens dictionem salutis: vt verborum meorum exiguus haustus efficacior sit ad sollicitandam sitim quàm explendam. Vale.

c v.c. vestri. vt lib. Scotti.

d v.c. deferens.

* *Symmacho filio.* 23.

REquirant me credo oculi tui. mens adesse non dubitet. Mecum enim diligentia tui peregrinatur, totúmque animi affectione circunfero. Nihilominus exerceo stilo amicitiæ voluptatem. Quod si tu quoque inuicem feceris, veniet, vt longum fruar ocij possessione: quia non negabis, quod me possit abducere. Vale.

* *Symmacho filio.* 24.

AD Neapolitanam profectus oram, litteras sumpsi, quibus nos in aduentum tuum Baiis residere iussisti. Afferebat perlator epistolæ imminere excursum tuum calcibus suis. Quid facerem, cùm me nec locus idem teneret? Expeditius visum est, vt à te potiùs gratiam continuandi ad nos itineris posceremus. Amicos enim non Baias desiderasti, nisi fortè illo luxuriæ sinu traheris. Comitabimur te, si eò redire malueris: quamuis regionis istius cælum salubrius, & pares copiæ sint. Erit optio tua intendere iter, an relegere debeamus. ad defensionem meam pertinet eò redeuntem te sequi, vbi aduentantem exspectare non potui. Vale.

Symmacho filio. 25.

SI respondiſſes epiſtolæ meæ, leuaſſes onere conſcientiam tuã: nunc noſtram per taciturnitatem iuuiſti. Repenſa enim officia lætitiam mihi præſtant, negata victoriam. Et ſcio ex abundãti te poſſe facere, quod nos [a] multo labore diſtringit. Sed quia inuides bona verba lectoribus, ne vim facere exiſtimer auaritiæ tuæ, diſpendium meum [b] deuoro. Vale.

a *v. c.* multo ſudore deſtringimus. *In lib. Scot. eſt,* multo ſtupore diſtringimus.
b *Lib. Pith.* deuoneo.

* *Symmachus Macedonio.* 26.

GAudeo te in agrum Lauinatem meum poſt Tyburtes rogare delicias: nec ſum relligioſi deſiderij lõgus precator. Ea quippe inter amicos petitionum debet eſſe conditio; vt præſtantibus prona videantur, quæ ſunt magna poſcentibus. Vale.

* *Symmachus Macedonio.* 27.

SOles affirmare quòd me tibi præferas. Poſſet hoc eſſe credibile, ſi filium meum Attalum ad nos venire patereris. In tuo enim iure eſt: tuis monitis adquieſcit. quod quidem fieri oportere conſentio, ſed non eatenus, vt [c] pontificium tuum in damna noſtra protendas. Parúmne eſt, quod ipſe æquè deſiderandus cõſortium meum deſeris, & inuidis nobis exoptatiſſimam tui ſocietatem? Inſuper alterum quoque delinificis amoris artibus retines. Credo coniuens acceleraturum eſſe me reditum, ſi vtroq; deſtituar. At ego denuncio opus eſſe monitore, qui retrahat hærentem. Nam, vt ſcis, amo ocium: paſcor quiete. Inſtruo itaque te aduerſum lentitudinem meam; ſi abſentis amici iam deſideras reditum, patere breuem præſentis excurſum. Vale.

c *vide hic notas.*

* *Symmachus Macedonio.* 28.

LIcèt grauiſſimis febribus impedirer, non potui denegare tibi honorificentiam litterarum, ne relligionis negligens iudicarer. Nec tamen in multam ſeriem propagare litteras valui: quarum breuitas inculpabilis eſt, cùm ex iniuria valetudinis, non ex voluntate deſcendat.

* *Symmachus Macedonio.* 29.

NEque fratris veſtri V.C. Prociani profectio paſſa eſt vt ſilerem, neque noſtra ſiuit affectio vt officiis temperarem. Cape igitur debitum munus alloquij, &, vt me facias promptiorem, impertiendæ ſalutationis operam frequenter vſurpa.

Sym-

* *Symmachus Attico.* 30.

EST quidem mihi ruris otium voluptati, sed antiquiorem tibi iudico voluntatem. quare officiis Consularibus, si fors dictũ iuuet, spectator & [a] conuiua non deero. Vale.

[a] v.c. conuiuia.

* *Symmachus Attico,* 31.

RETrahere nos è Campaniæ gremio Tyburtis agri laudibus studes. Est ille, vt prædicas, in tuo rure densus cupressis, & fontium largus, & montano situ frigidus. Sed hęc mihi desiderãda, si te mora vberiore tenuissent. Nunc properato in vrbem reditu nescio quam mihi fastiditi loci suspicionem dedisti: habent enim sæpe voluptates satietatem. Quod si ita est, satisfactũ Formiis puto, quibus renũciaueras; cùm tibi etiã prælata displiceant. Vale.

* *Symmachus Attico.* 32.

REligere iter, & in conspectum nostrum tandem redire meditamur: licèt filij nostri virium vacui sint, & me febrium noxa temtauerit; minuetur tamen labor interuallis breuibus mansionum. Spero locorum mutatione processurum aliquid optatis. Curam in me diligentiæ tuæ vsu probatam crescere in dies gaudeo: cui impensè verbis gratias agerem, si id laudis potiùs affectatione quàm sincera pietate faceretis. Vale.

Symmachus Attico. 33.

PRoximè ad te indicium salutis meæ pertuli, necdum quod inuicem de prosperis tuis legerem reddidisti. Non piget tamen ante solutionem relligiosum fœnus iterare. Tanta est enim securitas animi in nos tui, vt [b] pensum putem, quicquid ab amante debetur.

[b] v.c. repensum, vt & lib. Sc.

* *Symmachus Attico.* 34.

SAlutationis honorificentiam prolocutus Getulici agentis in rebus exsequor postulatum, qui à te iustum fauorem per me optat adipisci. Humanitatis tuæ est amplecti probabilem voluntatem; numerũque eorum qui te iure [c] suscipiunt, affectione noui cultoris augere. Vale.

[c] Malem leg. suspiciunt.

* *Symmachus Decio.* 35.

ANimum meum Campani littoris commemoratione sollicitas: sed nobis quoque in Prænestino rure degentibus non minus suppetit voluptatum. Sint licèt plures hominum sententiæ, quæ maritimis montana postponant: ego tamen vitandis

a. al. in lico. æstibus magis [a] iudico nemorosa, quàm cultu aperta cõgruere, adieceras ad irritamentum profectionis nostræ filium meum Flauianum breui tecum futurum. Huius ego præsentia iamdiu desruor. Ex quo intelligis sortem meam multo esse potiorem. Nam & comparationem loci vtriusque in ambiguo collocaui, & societatem pignoris mei qua maximè gloriabare, in fructum meum transtuli. Ergo tu potiùs remetiri ad nos viam mutata cõditione deberes ad satietatem, quam tibi attulit copiarum longus vsus. Nam Campania vt est absentibus desiderabilis, ita facilè explet morantes. Sed de hoc non ibo longiùs: ne regioni illi, quæ nobis acceptissima est, denunciare, si venero, fastidium meũ videar. Vale.

* *Symmachus Decio.* 36.

NOndum Neapolitanum littus accessimus visuri arcem deliciarum tuarum. Sed tamen omnia, quæ Tyrrhenus alluit, nominis tui plena sunt. Quid multa? successisti in famam Luculli. quo magis miror ad alia nonnumquam posse transire: nisi fortè fastidio fugis copias, & mutatione castigas satietatem. Sed nimiũ hactenus affuisti. Puto iam parsimoniæ diuturnitate conciliatum tibi desiderium copiarum. Quin ergo ad nos gradum promoue. aut si libenter illic nostræ immoraris frugalitati, redeundum nobis [b] properè est, quos non decet alienas affectare delicias. Vale.

b Sic leg. Nã v. c. habet, prope est.

* *Symmachus Decio.* 37.

VOluptati mihi est quod vales. Sed quod Formiis nostris Neapolitana ora præfertur, animaduerto tui non esse iudicij. In gratiam quippe præsentium non sententiam, sed verba mutasti. nisi fortè rerum tuarum collatio facit illud tibi esse iucundius, vbi fructus vberior est. Sed natura regionum [c] suis meritis, non nostris quæstibus, æstimanda est. Et quid de hoc multa? Testabitur commoratio tua, an ibi libentiùs ocieris: cùm in dubium nõ veniat, quòd à me inuitus abscesseris. Vale.

c Sic emendo. Nã in v. c. leg. suis mitis.

* *Symmachus Decio.* 38.

IOcari mihi visus es, cùm te scriberes obuia militum arma timuisse. Credo ne iter tuum in Campaniæ longinqua sequeremur. Nam si ipse diu versatus in castris, nonnihil timoris expertus es, quid ego togæ assuetus amaritudinis incidissem? Sed non patior, vt tibi ad moram prosit æmulata trepidatio. Caret Appia

tota militibus,trāsuectis omnibus,qui pacato Africæ statu in obsequium diuini Principis reuerterūt.Quid quod etiam Patria in rebus angustis vel opem bonorum,vel societatem requirit? Neque enim præsentiam nostram sola prospera eius expectant.Laudabilioris officij est participare dubia cum ciuibus. Sed iam spes melior vrbis nostræ vultum serenat:& alimonia interim prouiso fulta subsidio & frugis Lybicæ stipulatur aduentum.Vale.

* *Symmachus Decio.* 39.

PLerumque fors disposita conturbat: quod nunc mihi vsu venit, qui Etruscos vapores salubritatis causa adire non potui rebus retentus vrbanis*. Nulla igitur tibi per me indicitur mora: quinimmo & hortor & postulo, vt festinato itinere Romam reuisas,reddásque nobis iucunditatem præsentiæ tuæ,qua defrui in suburbanitate non contigit. Vale.

* *Symmachus Decio.* 40.

IAmdudum curis publicis absolutis relegere iter potiùs,quàm auspiciis litterarum lenire amicorum desideria debuisti. Nam si tibi valetudo ex sentētia suppetit, quid causæ esse dicam quòd diu in Campania demoraris?An vt nos amantissimos tui diu defrauderis bonis, quæ in te solemus amplecti? Quinimmo vrbis nostrique reminiscere, & dum opportuniras æstatis inuitat,iter festinus vsurpa: vt longa absentiæ tuæ damna tandem optato reditu sartiantur. Vale.

* *Symmachus Decio.* 41.

QVò abiit promissorum fides? Speranti mihi recursum tuum; litteraria leuamenta tribuisti. Potuit iucunda nobis huius muneris esse perceptio,si nihil grandius spopondisses. An veritus es deliciarum tuarum Consularem virum testem?Nihil egit hæc cautio.Oculis subtracta miracula auribus deprehendo. Nam vt quisque nostra offenditur parsimonia,te abesse suspirat, atque in contumeliam conuiuij mei palam desideraris. Sciet hæc Senatus, audiet pôpulus. Neque enim possum aliter vlcisci absentiæ tuæ iustum dolorem.

* *Symmachus Decio.* 42.

ABrumpenda cessatio est, & in affatus mutuos cura tendenda,ne veteris inter nos amicitiæ memoriam scribendi neglectus attenuet. quam vt libētius dehinc facias à me sume principium. En tibi litteras salutationem ferentes, quas sensibus tuis

voluptati esse testabitur officij æmulatio. Quia si etiam portitori fructum patrocinij tui sermo iste quæsiuerit, præcedentis silentij mei accusabo dispendia. Constabit enim pluribus me potuisse consulere, si te alloqui antè cœpissem.

* *Symmachus Decio.* 43.

CVm ruri agerem, libertate cæli gressum reformãs, cuius me vsus pòst dolorem moratur, familiarissimus meus ordiendo itineri paratus fecit mihi ad scribendum sui copiam. Ilicò amicã studio mèo amplexus communionem, scripta non distuli: quæ & inter nos agerent commercium relligionis, & commeanti primũ apud te notitiæ limen aperirent. Si probabiles huius epistolę putas causas, mihi sermonis tui gratia, illi amoris fructus eueniat. Vale.

Symmachus Decio. 44.

a *Al.* remunerabor.
b *Sic v.c.* vulgo, meam.
c v.c. voluntate.

[a] REmuneror dictam mihi à te salutem, quamuis diebus proximis vltro amicitiam [b] nostram stili opere frequentauerim. quæ commemoratio non exprobrat officia: huius enim diligentiæ [c] voluptate animus meus pascitur. Est igitur tua optio, an in me velis sæpe litterarum esse munificus, quod quidem maximè cupio. Sed si quando nobis fructus iste defuerit, eadem mihi gaudia tecum loquendi vester sermo præstabit. Vale.

* *Symmachus* Decio. 45.

VNa hæc via est, qua maximè ciuibus ac familiaribus meis prosim, si eos in clientelam tuam quasi mystagogus inducã. Quod nunc pro Gaudentio facio viro generis Senatorij: cuius modestiam, si propiùs inspexeris, reppereris claris natalibus parẽ. Igitur in obsequia tua incunctanter receptus ante plenam tui fiduciam, quam mox illi morum præstabit inspectio, intellegat de se testimonio meo creditum. Vale.

* *Symmachus* Decio. 46.

SIngularis animi tui bonitas vocat sæpe ad iustas petitiones fiduciam meam. Non est igitur mihi commendationum familiarium verenda reprehensio, cùm ipse ad hoc meum studium voti benignitate sollicites. Spes ergo certa est gratas tibi fore litteras, quibus ornatissimum virum Desiderium veterem amicum meum prosequor. Domestica huic causa rumpendi ocij

admouit necessitatem. Iam facilè iacturā dissimulare potuissem, si admitteret magnum animum angusta fortuna. Ex ipso latiùs audies, quicquid epistolæ breuitas recusat absoluere. Mihi satis est, pro eo in vniuersum rogare. Suscipe oro benefaciendi prouinciam, quæ hominum merita Deo applicat, clarioréſque fruct⁹ ex huius commodo cape. Mihi enim videntur beneficia plus conferre præstanti. Vale.

Symmachus Decio. 47.

[a] NEc abstinere litteris possum proficiscente ad vos domino & filio meo Flauiano, quem prosequi hoc viatico debeo; nec aliquid adiungere, quia tua erga eum diligentia non recipit augmentum. Volo igitur noueris non esse fastidij, [b] quòd quàm minimum de eo scribimus; sed securitatis de tua mente præsumptæ. Talis igitur in eum esse dignare, qualē te vetus amicitia pollicetur. [c] Cui adiecit tui honoris gradus, vt quæ pro eo velle debes, posse te non neges. Vale.

[a] *Sic v.c. vulgò leg.* Nec abſistere litteris p.p. ad v.d. & f.m. Hermatico, nec debeo aliquid adi.
[b] *v.c.* quicquid de eo.
[c] *vulgo*, cui accedit tui.

Symmachus Decio. 48.

FAuore tuo factum est, vt euectionum amminicula sumerem⁹, quibus familiares mei empturi equos Curules ad Hispaniam commearent. Quæso igitur remissos mox transire præcipias; lōgo enim tempore opus est de singulis prouinciis optimos quósq; excerpat electio, & morosior cautela perducat. Præterea tibi validiùs obligabor, si duobus aliis veredis eorumdem iuueris iter. diuidenter enim singuli, vt ex diuersis prouinciis edecument [d] electores. Erit tui beneficij post illustrem & præcellentissimum virum Comitem, quicquid domui nostræ Prætoria filij mei editio splendoris adierit. Vale.

[d] *fortè*, electiores.

Symmachus Decio. 49.

CErtissimus cōtra omnes procellas [e] animi tui portus est: ideo ad te sororis meæ filius spei certus accurrit. Negocij autem genus de humanitate seculi expectat auxilium, cuius qualitas virtutibus tuis precum lectione pandetur. [f] Ergo prolixus esse non debeo enarrator iniuriæ, quum seriem desiderij fides supplicationis exponat. Has autem solas partes mihi iniungit affectio; vt pro coniuge pignoris mei, [g] cuius paupertati grauis paratur ruina, suffragium tui fauoris exambiam. Vale.

[e] *Sic v.c. vulgò leg.* animi portus es.
[f] *v.c.* ego.
[g] *v.c.* cuius pro paupertate.

Symmachus Decio. 50.

GAudij de te mei nec ipse ostentator esse per verecundiam possum, nec testem alterum cito. Sufficiet enim mihi quod amorem meum de tua mente metiris. Debeo tamen lætitiam confiteri, quæ Præfecturæ habenas ad bonam transtulit voluntatem. Interea non minore abundo lætitia, quòd domini & filij mei Flauiani prolixus in iudicando labor optata quiete perfruitur. Neque enim differri diu ab hoc prȩmio par fuit, neque illum ab ocio retardari. Hoc eo scribo, vt noueris nos pro tuo honore agere æterno Principi gratias, te idem facere pro illius securitate debere. Interea quæso vt in epistolis frequentādis morem tuum teneas, nec priuatis officiis actus publicos obstare causeris. Nam permultis iugis necessitatibus par fuisti: nullúmque experientiæ genus est, cuius te possit magnitudo vel nouitas à negociis amicitiæ debitis auocare. Vale.

Symmachus Decio. 51.

a Sic suppleui ex v. c. quia vulgò hæc imperfecta leguntur.

[a] HAbeant fortassis aliæ commendationes meæ interpretationem benignitatis. Ista iudicij est. Trado enim sancto pectori tuo fratrem meum Seuerum Episcopum omnium sectarum attestatione laudabilem: de quo plura me dicere, & desperatio æquandi meriti, & ipsius pudor non sinit. Præterea testis, non laudatoris partes recepi; tibi reseruans morum eius inspectionē. Quam cùm penitus expenderis, repperies me cessisse eius potiùs laudibus, quàm per negligentiam defuisse. Vale.

Symmachus Decio. 52.

QVid tibi pro tanta in me meósque cura dignum rependam? Officia tua reuera æquare non possum: spondeo tamen, numquam me tibi cultu mentis & affectione cessurum. Nec ambigo etiam te pro benefactis solam boni animi exoptare mercedem. Sed in hac contestatione gratiæ morari me longiùs pudor tuus non sinit: deberi enim iudicas amicitiæ nostrȩ, quicquid ego credo præstari. Vale.

Symmachus Decio. 53.

b Sic v. c. vulgo leg. per se.

PArua est commendatio scriptorum meorum, quum Eusebiū familiarem meum vita innocens & annosa militia bonis quibusque conciliet. Suo igitur præditus merito, testimonium [b] pro se meum, non ambitum, postulauit. Et tamen abstinere non debeo tali genere litterarum, magis vt fidei satisfaciam, quàm

[a] vt labantem gratificatione sustentem. Hæc igitur petitionis meæ summa est, vt in præclaro pectore tuo formam circa se voluntatis meæ inueniat. Vale.

a *Sic v. c. excusus habet,* vt laudantem.

Symmachus Decio. 54.

VT es sollers omnium rerum, scis quantum legatio sollicitudinis habeat, quantum peregrinatio difficultatis. Hæc domino Attalo Senatus desideria prosequenti, amor tuus leuia & tuta præstabit. Suscipe igitur partes benignitati & petitioni meæ debitas, & tuo ingenio congruentes. Satis Attalo meo videbitur, quisquis erit euentus, officij curam pro se meruisse potioris. Vale.

Symmachus Decio. 55.

SÆpe nos vt condecet litteris muneraris. Obsolescere enim quadam silentij rubigine animorum fœdus existimas. Facis officium germanis studiis animísque conueniens. Pro qua re vicem tibi sermonis referre non distulí. Cuius ea solutio est, vt me affectui tuo etiam nunc sentiam debitorem. Omnia enim facili vicissitudine & compensatione redduntur. Contractus verò amicitiæ & relligionis æternus est. Vale & ad scribendum diligens esse perseuera. Nos litterarum solatia suggerimus; quibus aut animum mulceas occupatus, aut vicem referas ociosus. Vale.

Symmachus Decio. 56.

TVa nos vetus hortatur humanitas opem poscentibus non negare. Pro [b] Theodulo autem scribendi mihi ad te causa propensior est, quum sit colonus agrorum meorum, atque illi debita magis quàm precaria cura præstetur. Serua igitur consuetudinem tuam, & precibus meis, vt mos tuus promittit, inflectere: vt quicquid culpæ aut erroris incurrit, contra illius meritum meo digneris [c] interuentu relaxare. Vale.

b *v. c.* Theodolo, *vt &* *lib. Scot.*

c *v. c.* interuentui.

Symmachus Decio. 57.

ET virtutis & propositi tui est bonos quosque suscipere. inter quos Alexander contemplatione honestatis iure censetur. Hunc & in adiumentum sui, & amoris in te mei gratia, familiaribus litteris prosecutus impendiò deprecor, vt illi fauorem congruum tribuas, mihi vicissitudinem sermonis exsoluas. Vale.

* *Symmachus Decio.* 58.

DVas oratiunculas meas nuper editas ad illuſtres viros, virtutum & litterarum prǫditos ſacerdotio, Felicem & Mineruiũ miſi. Harum etiam te, vt amantem mei, ſi mediocribus ingeniis non offenderis, opto eſſe lectorē. Ipſi voluminis copiam facient. Ita enim ſtudioſè famam meam nutriunt, vt ſuffragia bonorum mihi neſciant inuidere. Vale.

* *Symmachus Decio.* 59.

SAcras mihi litteras Iulius agens in rebus exhibuit, leopardorum munificentiam continentes. Idem tuam deſideratam nobis paginam ſimul tradidit. Principe igitur loco ſalutationis tibi ſoluo reuerentiam. Dehinc poſtulo vt pro me gratias agas votiuę largitatis auctori: quæ iucundior erit, ſi ei cõmendationem proſecutio opportuna præſtiterit; & quod verecũdia mea vix implere potuiſſet, oris tui affabilitas proſequatur. Spero me ex menſura affectionis, qua de te mereor, quòd cumulatiſſimè poſſis magnitudinem noſtræ gratulationis implere. Vale.

Symmachus Patricio. 60.

ONerabat verecundiam meam, quòd prior ſcripſeras. Continuò altera epiſtola tua grauatæ fronti duplex fœnus impoſuit: Formido quod cupio, ne mihi ante ſolutionem duorum [a] contractuum tertius à te ſermo tribuatur. Habet quippe [b] hanc impatientiam, quæ in te pollet, oris vbertas; vt interuallum viciſſitudini neget, & officia nondum compenſata præueniat. Vna igitur mihi ad ſatisfactionem via ſupereſt; vt imparem me ſtilo fatear, quamuis cultu amicitiæ parem non negem. Nec contumaciter fieri putes, quòd tibi animi mei diligentiam confero. Alioquin fruſtrà à te diligor, niſi affectione ſaltem nos patiaris comparari. Quare poſt hanc profeſſionẹm meam laudatæ facũdiæ donum frequenta. me, ſi rarior fuerim, memento ceſſiſſe. An ego aduerſum iudicium publicum prouocem ſcriptis epiſtolarũ regiarum Magiſtrum? Noſtrum eſt paſtorales inflare calamos, tuum ſacris tibiis carmen [c] incinere. Nos obtundit ocium, te vſus exercet. Niſi fortè hanc noſtram priuatæ vitæ vacationem magis frequentandis litteris opportunam putas. Vides non eodẽ motu flumina de ſtagno ſerpere, & de fonte properare. Omne quod in curſu eſt, viget. Continuatio experientiæ vires ſuas renouat. Sublatum tibi eſt, quod reſpondere potuiſſes. Fac deinceps, qui vales

[a] *Lib. Pith.* tractatuum.
[b] *Lib. Pith.* hanc impatientiam, quę in te pollet oris libertas, vt.
[c] *al.* concinnere.

[a] qui vales scribendi copia: vt tantum mihi adferat facultatis exemplum tuum, quantum ingenium meum non dedit. Vale.

a *Hæc addidi ex v. c qua vulgo deerant.*

Symmachus ad Patricium. 61.

DEnunciaueram tibi quòd rarior in scribendo essem futurus. Quid amicitiæ faciã, quæ cogit vt mentiar? Desciui à [b] proposito: sed credo te huiusmodi probare fallaciam. Nunc velim cogites, quàm frequens esse debeas, qui spei amplius obtulisti. An non priùs in me iaculatus es oris tui munera? Quibus ego [c] veluti herbam porrigens cum veniæ petitione respondeo. Maneas oro promissis, & cœptorum tuorũ diligentiam teneas. Fidẽ tuam conuenio, qui me penè iacto mentitum. Vale.

b v c. promisso, & lib. Sc.

c *Sic reposui ex v. c. vulgo leg.* veluti moriens herba cum v.

* *Ad Patricium.* 62.

[d] ADeo amicitia comparatum est, vt officiorum vicibus mutua gubernetur vtilitas. In rem præsentem spectat præfata sententia. Præsumo namque eximietatis tuæ studio supplicationem fratris mei Callestiani atque eius vxoris exsortem sacri beneficij non futuram, cui & æquitas desiderij, & vsitata impetrationis forma suffragio est. Quando igitur nihil obstat oratis, admoue iuuandis precibus beneuolentiam. Quæ cùm tibi innata sit, remittit mihi deprecãdi laborem. Nam pænè iniuriam facit benignitati, si quis anxiè petat, quod præstantis natura promittit.

d *Forte leg.* ideo amicitia cõparata est.

* *Ad Patricium.* 63.

TAntum esse apud te loci Aurelio meo gaudeo, vt à me tibi traditus inuicem sub commendatione reddatur. Vicisti nostram pro eo diligentiam, quam iubes crescere. Itaque sum dicto audiens. Nulla enim caritas ita plena est, vt augmentum non capiat. me domo abesse, & in regione Campaniæ pasci otio libens audies. Nam soles amicorum prospera voluptate partiri. Tibi honor militiæ pariat fructus secundos: sit vita nostra secura, vestra conspicua.

Ad Patricium. 64.

PRopinquorum meorum causas [e] Martyrius prosequitur, qui has à me litteras in suffragium suum meruit. Quæso vt effectum sperati de te fauoris obtineat. Vale.

e *Lib. Sc.* Martinus.

* *Ad Patricium.* 65.

IN manus tuas veniet causa pignoris mei, adeo vt amica legibus fulciatur. Sed vt est multiformis plerumque perfidia tuto-

Aa

rum, in varias se frequenter artes vertit; obnoxios credo ne saltem sacro cessuros oraculo, si vestra pietas suggerenda celebrauerit.

Symmachus Alipio. 66.

a Sic. v. c. rectius quàm vt est in vulgatis. iam aduerto securus.

SAlutationis honore præfato, familiarem precationem tui iam [a] securus adnecto. Agris meis, quos in Cæsariensi Mauritania possidemus, vt fieri per dominorum solet absentiam, nihil reliqui facit officij Præsidialis improbitas. Sæpe ad Rectorem prouinciæ delata querimonia, parui habita est, per ignauiam iudicantis. Ergo quoniam remedia minora non prosunt, ad maiora confugimus. Feras opem quæso te, ne res tot iniuriis exhausta succumbat. Debes hoc & tuæ famæ, & amicitiæ meæ; vt peculiariter iuuare digneris iustitiam postulantem. Vale.

Symmachus Alipio. 67.

QVi sperat breui in conspectu se amicorum esse venturum, solet scribendis epistolis abstinere. Mihi & illa spes visendi te integra est, & fastidium non creat litterarij vsus officij. Celebro igitur honorem tuum salute dicenda, nec interim posco rescriptum: quia fœnus stili mei fabularum munere, & proximo ore pensabis.

Symmachus Alipio. 68.

INtelligo diligentiam, quam sanctæ domui defero, nimiùm tibi esse compertam. Hinc est quòd mecum læta communicas, & dominę ac filiæ meæ valetudinem stilo indicas in spem redisse meliorem. Ago igitur vberes gratias, & Deos precor, vt tua secūda proficiant. Nobis tardior Africanarum nauium commeatus incutit curas, & sterilitas conditorum. Quapropter ad collationem vocati remedia patriæ vsitata promisimus. Sed votis opus est, vt voluntariæ sponsionis solutio prompta respondeat.

Symmachus Alipio. 69.

Huc refer quod est apud Valer. Max. lib. 8. c. 2. inf. & Aul. Gellium lib. 7. c. 15. & l. 78. qui re. D. de furtis.

TRadiderunt memoriæ, qui res ipsas locuti sunt, in iudicium quędam vocari, quòd Aricia tenus precarium de amico cantherium mutuatus, vlterioris cliui ardua præterisset. Fuerit hæc parsimonia & diligentia pauperis sæculi, vt prætereuectus decretum locum, commisisse in amicitiam diceretur. At ego non vereor, iumēta quæ dederas demoratus, ne in tantis fortunæ tuæ copiis & animi beneuolentia vsurpationis arcessar. Assumpsi igitur quod amor tuus ingerebat, tantúmque à metu succensionis

tuæ,vt ſperem de te vltro bonam fiduciæ meæ gratiam. Neceſſe eſt enim improbes,quod ipſe feciſſes.Sed quid hęc tãquam purgata produco?De Formiano à te ſcribo integer valetudinis,vndę equorum veſtrorum copulam magis exercitam quàm fatigatam remiſi.Mulos pauliſper tenebo. hanc enim dederas optionem: quam ſi repudiaſſem,viderer libentiùs in vſurpandis vti animo meo,quàm in promiſſis tuo cedere.

* *Symmachus Alipio.* 70.

CVm moleſtias vrbanas retracto,abeſſe delectat:cùm vos cogitatione contemplor,tędet abſentiæ meæ. Medium eſt igitur leuamen in litteris,quas ideo ad te dedi, vt ſimul & amicitiæ ſatisfaciam,& ſecutus exemplum,tuas mihi epiſtolas præſtes, in quibus vides plus eſſe ſolatij.

Symmachus Alipio. 71.

PLurimũ mihi opis atque adiumenti,litteræ tuæ ad confirmationem ſanitatis impertiunt. Primò, quæ te memorem noſtri eſſe teſtantur:dehinc, quòd indicia tuæ proſperitatis adportant. Fateor igitur, adhuc infirmam valetudinem meam ſcriptorum tuorum aſſiduitate refoueri:atque ex hoc intelligo, quantum ex præſentia tua commoditatis habiturus ſim,quum tantum ex litteris ſalubritatis indicium excipiam. Vale.

Symmachus eiuſdem Fratribus. 72.

MEdiolanum profectus hæc ſcribo, & hinc honorificentiam vobis debitæ ſalutationis exhibeo.Æquum eſt vt mea cura de vobis,relatu piæ viciſſitudinis mitigetur. Vale.

Symmachus Fratribus. 73.

PEruenimus,ſed veniſſe me iam pęnitet.Nam vbi primum ſolum Baiani littoris contigi,ſtatim pedis correptus ſum dolore. Atque ideo pauca dictaui,mox in ſcribendo futurus vberior, ſi me ſanitas optata reſpexerit, & veſtræ inuicẽ litteræ prouocauerint. Vale.

* *Symmachus Fratribus.* 74.

PRimo aduentu,vt ſcripto ſuperiore ſignauimus,valetudo noſtra perculſa eſt,ſeu inſalubribus aquis, ſiue aëris mutatione, Fors viderit.Noſter ſtatus melior cœpit aduerſa tenuare:ſed prę ceteris remedio nobis fuit,quod vos ſaluere cognouimus.Quòd ſi etiam reditus noſtri tempus inquiritis,ad Idus Octobris legere iter,ſi dicto fortuna aſſit,optamus.

Symmachi Fratribus. 75.

SCio & desiderari & expectari à vobis litteras meas, quia moris est vt munus huiusmodi à proficiscentibus inchoet. Auspiciū ego vobis salutandi & inter nos salutationis emitto, nequaquam dubitans tanquam signo dato ad respondendum vos desides nō futuros.

Symmachi Fratribus. 76.

SVbesse aliquas silentio meo causas sponte æstimare potuistis. nam quando omisissem religionis munia, si valerem? nostrum paulatim dolore cedēte officium salutationis deferre non potui: vestri erit muneris referre mutuam vicem. quæ mihi si dies optata pertulerit, ad conualescendum fomenta præstabit.

Symmachi Fratribus. 77.

POstquam paginam, quæ vobis salutationem ferret emisi, in tempore affuit, qui mihi vestras litteras exhiberet. Quarum principio præceptione lætatus, vbi commune pignus decubuisse cognouissem, conturbatus sum repentè amaritudine lectionis. Sed quia filium vestrum redditum sanitati, subiuncta docuerunt, in tranquillum denuo animus [a] remeauit. Meæ valetudinis statum scriptis superioribus indicaui; cuius denuo meminisse non opus est, ne vos sollicitæ scriptionis conturbet iteratio. Vale.

a *Lib. Scotti.* remigrauit.

Symmachi Fratribus. 78.

DE reditu filij nostri Fausti prænūcias paulo antè litteras misi, vt accelerata securitas desiderij vestri impatientiam mitigaret: sed munus salutationis iterare ipso etiam proficiscente non piguit. Capite igitur geminam voluptatem: primò ex ipsius reditu: dehinc ex sermone fraterno, quo vobis redditos sanitati cōmunes filios indicamus.

Symmachi Fratribus. 79.

SVperioribus diebus litteras frequentaui; sed nulla assiduitas animum potest amantis explere. Puto autem vobis ad cognitionem posse sufficere, quòd valere nos scribim⁹: licet commune pignus paucis diebus effusione vexata ocij nostri minuerit voluptatem, quę iam diuina ope ad plenam sanitatem cœpit emergere. Vale.

Symmachus Messalæ. 80.

Coniunge epist. 82. & 88. j. hoc lib.

FOrtuna cum ciuibus nostris reuertit in gratiam, postquam te sibi Præfectum indicauit. Annumerandus est igitur ceteris

ſperantibus æquitatem iucundus amiciſſimus meus, quem morbo diu iam grauem Præfectus eminens ad cognitionem priuatæ litis exciuerat. Et illi quidem votiuum ſub examine tuo reſpondere propoſitis. Sed valetudo obnititur voluntati, quæ effuſione ſanguinis ſauciata itinerum recuſat incertum. nec deerit ius aduerſantis petitioni, ſi ad vicarium tuum diſceptatio transferatur. Hæc igitur ſumma eſt poſtulati: vt cũ cauſæ nihil de loco pereat, ſalutem homini peregrinatio remota conciliet.

* *Ad Meſſalam.* 81.

INſtruenda mihi atque adornanda Prætura eſt, ad cuius nos editionem magnitudinis tuæ proceſſus animauit. Incœptum enim meum viribus fratris vtetur. Quæſo igitur vt mecum relligiosè votiua officia partiaris, & familiaribus meis ad Hiſpaniæ longinqua pergentibus ob equorum Curulium coemptionẽ ſuffragia promouendi conferre digneris. Longũ fiat, ſi velim litteris res tãtas percurrere. Capita igitur rerũ ſubiecto indiculo ſtrictim notaui. Tibi integrũ erit adijcere beneficia, ſi qua ſtilus petentis omiſit. * *Ad Meſſalam.* 82.

SI quid pro amicò atque vnanimo meo iucundo priora ſcripta valuiſſent, agendis magis gratiis quàm renouandis petitionibus ſermo noſter impenderetur: ſed quia in ciuili negocio auget eius infirmitatem conuentio, non iam pro cauſa, ſed pro valetudine familiaris mei inſtauro ſermonem. Et certè difficilis impetratio mea eſſe non debuit. Poſtquam illi diuinus affatus longæ peregrinationis gratiam fecit: cuius rei executionem miror eſſe difficilem, cùm lenitas tua ſoleat talia etiam ſine reſcripti auctoritate præſtare. Impenſiùs igitur quæſo, vt vicarij foro ſæpe in his iudiciis agitata cauſa reddatur: quando hoc & ſacrę litteræ impetrant, & iudiciorum non refutat auctoritas. *Coniunge epiſt. 80. & 88. huc lib.*

* *Ad Meſſalam.* 83.

PRimam mihi ſcribendi cauſam relligio fecit, vt amicitia noſtra litteris excolatur. Secundam ſuggeſſit humanitas, vt viro optimo Thalaſſo familiari meo tua concilietur affectio. Supereſt vt & mihi ſermonis tui viciſſitudo reſpondeat, & commendatò ex ſententia procedat optatum.

* *Ad Meſſalam.* 84.

* T mei circa te popoſcit vt ſcriberem, & q c atque ornatiſſimo Euſebio aſtipulatio mea deeſſe non debuit, quẽ probè

de optimis viris emeritum quæso tua benignitas muneretur. Nã laudabilis quisque hanc solam mercedem pudoris atque honestatis exoptat, vt ad intimam familiaritatem bonorum tuíque similium pura conciliatione perueniat.

* *Ad Messalam.* 85.

OMnis commendatio amicis testimonium tribuit, suffragiũ præstat incognitis. Processus igitur vir ornatissimus filius meus, non est in ea parte numerandus, cui ex beneficio scripta præstantur, sed potiùs in ea, cui vicissitudo ex amore persoluitur. Puto iam liquere tibi, quę circa illum familiariter tenenda sit à te forma iudicij, quem sine fauore cõmmendo. Dignum est igitur vt quantum apud me meriti collocaui, tantum apud te benignitas inueniat.

Epist. 86.

NVmidam familiaritas nostra apud te debet adiuuare. quem tuo trado suffragio, vt meritum quod apud nos honestis officiis collocauit, tua pro me cura compenset. Mores hominis ex meo pende iudicio, & in omnibus quæ vtilitas eius exquirit, votum commendantis imitare. Vale.

Ad Messalam. 87.

AMicitiæ parentum rectè in liberos transferuntur, vt charitas semel inita successoribus eorum hæreditario iure proficiat. Quo nomine, optimi quondam viri Gregorij filium, diligẽdum pariter ac tuendum recepi. Fuit enim mihi cum patre eius fidum fœdus animorum, sed [a] relligionis debitum tecum opto partiri. Quapropter quæso, vt curam meam pro eo in his quæ vsus poposcerit, exsequaris. Inter cetera autem vota iuuenis, præcipuum liberalis animi signum est, quòd cupit foro tuo non [b] obscurus orator accedere: cui (vt spero) & [c] magisterium splendore dicendi, & suffragium [d] mentis voluntate præstabis. Vale.

* *Ad Messalam.* 88.

IAmdudum litteras meas in manus tuas credo perlatas, quibus allegaui, quod iudiciis approbatum est; amicum meum Iucundum, quamquam tui examinis cupidum, per valetudinem non posse proficisci. Huius indies morbus augescit: & ideo repeto postulatum, ne incidat inuidiam contumaciæ, qui miserationem meretur. Et sanè ciuili causæ nihil decerpit humanitas, si ad vicarium vestrum transferatur examen. Nam pariter & laboranti detrahetur iniuria, & negocio finis eueniet.

a *v. c.* relligiosi.
b *v. c.* non obscurus ortu actor accedere, *vt &* *liber Scotti.*
c *al.* magistrum.
d *v. c. habet.* mentis bonitate, *vt &* *lib. Pith.*
Confer epi. 82. *ĩ hoc lib.*

Ad Messalam. 89.

PRobauit effectus non immeritò à me sperata, quæ præstare dignatus es, magísque me culpam potuisse contrahere, si apud amantem Prætorias pignoris nostri necessitates pudore tacuissem. Ornari ergo nos gaudeo frequentibus amoris tui testimoniis: & volo speres, quicquid gratiæ editio nostra quæsiuerit, ad tua beneficia me cedente referendum.

Ad Messalam. 90.

HOnores quidem semper vitæ ac litterarum splendore gessisti. Sed bonorum nunc omnium gratulatio est, etiam publicum tibi decus esse delatum. Opto igitur ex sententia partis fruaris insignibus, & prouectus in cumulum gloriæ magnitudinem iudicij Imperialis æquipares.

Ad Messalam. 91.

OFficij mei est nunciare quòd valeam: [a] tui voti vt te saluere cognoscam. Ego indicio prosperorum meorum partes amãtis impleui. tu mihi adhuc debes sanitatis tuæ gaudia. Quæ vt solita fide in notitiam meam veniãt, & Deorum fauor & tua scripta præstabunt. Vale.

[a] *Sic v.c. vulgò leg.* tui vt te valere c.

Longimano. 92.

[b] AMicorum animo gaudia nostra participas, dum integratũ Flauiani filij mei honorem stili gratulatione prosequeris. Dignus es cui læta semper eueniant. Hanc autem dignationis tuę benignitatem scio ex illius instituto venire, qui præstitit. Laudabiliter igitur magisteriũ sequeris optimæ voluntatis. Tene quęso, vt facis, constantiam rerum bonarum. Illum imitare, nos dilige.

a v.c. amicor.

c v.c. Laudabile.

Longimano. 93.

HOnor militiæ vestræ dõdis [d] beneficiis enitescit. Quum igitur te meritorum ratio summis proximũ faciat, famæ & gratiæ decus benignitate conquire. Nec procul abest, de quo huiusmodi fructum capessas. [e] Iuuandum enim tibi filium meum Desiderium, litteræ meæ ingerunt, virum pręter fortunam cunctis rebus ornatum, quas sibi potest hominum cura præstare. Sed illã quoque cum eo in gratiam, si faueris, reuertetur. Restat vt velis, quod pro [f] loci ac meriti tui viribus potes. Facilè inclinatũ amici nostri negocium depulsa lite sanabis.

d v.c. benef. semper inuigilat. Quum.

e v.c. Espropter venerendum tibi f.

f *Sic v.c. rectè vulgò leg.* loco ac viribus tui meriti p.f. inclinatam a. n. fœlicitatem dep.

* *Longimano.* 94.

AMplecti amicitias domini & filij mei Flauiani antè dignatus es. Sed nunc tempus datur, vt illi documenta veræ familiaritatis exhibeas. Sacris enim D. N. Honorij Augustissimi Principis litteris ad officium magnifici Consulis euocatus, occasionē dabit, qua & ipsius meritum iudicio tuo pateat, & tua in eum clarescat affectio. Interea partes parentis interuentus meus exsequitur. Nec in dubium venit, quid habeat ponderis pignorum commendatio apud eum qui suos diligit. Hæc autem summa est desiderij mei, vt in animo tuo repperiat amorem meo similem.

* *Longimano.* 95.

IN fauorem me Dynami cohortaris, cuius tibi amore non cessérim. Est enim vir artium bonarum cultus ornatu. Libens itaque in tuam concedo sententiam, dignúmque esse prædico, qui nostro ordini copuletur. Sed adijcienda est ei prærogatiua militiæ, vt beneficio allectionis vtatur. His quippe tantùm munia relaxari [a] diualia constituta voluerunt, quos castrensis honor illuminat. Si igitur & hoc insigne detuleris, quod annonarum & euectionum cumulet adiectio, prono cursu in Consulares legetur. Quare in tua manu est, & illius meritum, & meum studium supplemētis talibus adiuuare. Interea nimis miror, quòd in viro illustri Flauiano domino & filio meo, nec gradum honoris, nec ius amicitiæ cogitasti. Nam cùm præstans auctoritas tua vinarij tituli debita flagitaret, vsque ad officij condemnationem multa progressa est. Patienter admitte, neque Præfecturam, neque amātissimum tui virum, tali contumelia debuisse perstringi. Quæso igitur vt tantum ei posthac deferre digneris, quantum tibi inuicem conuenit exhiberi. Ego certè amborum parens nihil à te patior stridoris emergere. quinimmo officiis religiosis crescere inter vos causas mutui amoris exopto.

[a] *Sic puto emēdādum. Nam v. c. habebat,* diualia festa tota voluerunt. *scheda Pith.* diualia statuta.

* *Longimano.* 96.

COepi ex litteris tuis gaudium, postquam familiares meos ad Hispaniam commeātes adiutos epistolari commendatione docuisti. Quare acceptam gratiam & mente contineo, & ore contestor. Facit autem verecundia tua, vt de hoc parciùs loquar. affectum enim, non verba, desideras.

Longi-

Longimano. 97.

IAmdudum [a] desiderabam litteras tuas: nunc immodica animi gratulatione suscepi. Debitá igitur reuerentia & amore respondens, adiicio postulatum: vt in reliquum frequentare digneris munus optabile, quod sponte tribuisti. Sed in hac postulatione opus non est [b] commorari. Neque enim petitio mea debet elicere, quod promittit humanitas.

a *Al.* desideraui.

b *Al.* immorari.

Longimano. 98.

CVltum amicitiæ libenter exerceo. video enim mihi à te talionem curæ parilis non negari. Magnus autem diligentiæ incentor est [c] animus tuus. Quare beneficij loco exprobrare nō possum, quod ex debito officio defero. Ipse enim tibi auctor es officiorum meorum, quæ scribendi assiduitate sollicitas. Vale.

c v.c. amor tuus.

* *Ad Longimanum.* 99.

SEntio quid mihi affectionis inuicem deferre digneris. Sed vehemẽter admiror, quòd dominum filium meum Flauianum, qui te parili amore complectitur, erga amicitiam tuam imparem esse suspiceris. Si igitur aliquid in assertione mea putas esse grauitatis, contestor vt huiusmodi persuasionem ne assertore quidem aliquo recipias, sed exclusis aliquorum susurris sanctis moribus tuis competentes & dignas amicitias. Vel certè si quid in notitiā tuam æmulus peruexit, mecum quæso partiaris, vt commotio, quæ ex aliorum simulatione concepta est, fidis purgationibus diluatur.

* *Ad Longimanum.* 100.

SAncto Eusebio arbitror pro summa commendatione sufficere, quòd eum mihi profiteor approbatum. & ideo verbis pluribus elaborare non debeo, vt ei tuam conciliem voluntatem. Præsumptum quippe teneo, his, qui mihi fida obsequia detulerunt, fauorem tuum minimè defuturum. Nos ex sententia valemus; libenter habituri, si ipse sospitatis tuæ litteras non negaris.

Symmachus ad Petronium & Patruinum. 101.

PRo cognitis & probatis pauca dicenda sunt. Mei enim officij, non sui meriti testimonium ferunt. Quapropter laborare nō debeo, vt præstantiæ vestræ domini & filij mei Flauiani merita commendem. siquidem vetus inter nos amicitia [d] reuertitur ad vsum familiarem. Mei sermonis hæc summa est; vt in patriam

d v.c. reuertetur, vt & lib. Scot.

redux, ſibi perpetuum amorem veſtrum, mihi mutuam reportet ſalutationem. Vale.

* *Petronio & Patruino.* 102.

OPto vt hanc ſalutationem vigoris integri & proſperi lætus accipias. Tradetur autem per optimum virum Deſiderium, cui maximam laudem pura vita conciliat. Teſtis hæc officij mei pagina, relatura ad me plurimum boni, ſi te plurimum in amicitiam tradentis attraxerit. Nam vt reſpondere digneris, enitendũ mihi præ tuo amore non arbitror. Hæc vna voti mei cura eſt, vt tuum fauorem commendatus adquirat, redeátque laudator beneficiorum tuorum, quorum vtilitas ad illius commodum, ad meum ſenſum gratulatio redundabit.

* *Patronio & Patruino.* 103.

VIdeo Flauiani filij mei honorem propterea hucuſque iacuiſſe, vt ei teſtis melior eueniret. Inciderat in tyranni beneficium iudicio bonorum temporum reſeruandus. Sed præſtitit illi [a] amiſſio Præfecturæ, quòd mutauit auctorem. Quæ igitur verba tantum munus æquabunt? Coniungite, oro vos, nobis ad referendas præcelſo viro gratias. Nam cùm ſinguli vincamur rei magnitudine, opus eſt laudatoribus multis, vt numeri munus impleat onus debiti. Et ſanè dominus pectoris mei, à quo profectum eſt beneficium, non ex alterius verbis, ſed ex gaudio conſcientiæ menſuram facti ſui colligit: nec ignorat talia eſſe quæ præſtat, vt vincat ſpem ſolutionis. Nos tamen gratiæ vicem fidæ amicitiæ & obſeruantiæ rependemus: damúſque huic rei obſides animos, quibus ſatisfaciunt liberi lucis auctoribus. Plus enim contractibus amor ſufficit. Vale.

a *Neapolit. leg. Nã v. c. habet,* amiſſo.

Epiſtola. 104.

AFfectio in te animi mei, non litteris æſtimanda eſt. relligio enim fide pectoris continetur. In verborum officiis latet plerumque ſimulatio. Quare ſi tibi in ſcribendo rarior videor, nihil amori exiſtimes decerptum. Et ſæpe euenit, vt homines tui nec profectionis ſuæ mihi indicium faciant, & mutuas paginas non repoſcant Sed de hoc loqui largiùs non oportet: quia

ſufficit amanti breuis & diſtricta purgatio. Ad ea tranſeo, quæ vtrique votiua ſunt. Hilaratus ſum [a] ſanitate tua, & rependo quo gaudeas. Nam mei quoque corporis vigor poſt infirmam valetudinem cœpit aſſurgere. Vale.

a *Lib. Pith.* ſanitatis tuæ nuncio.

Ad Patruinum. 105.

AGendis D. M. Comiti excellentiſſimo viro gratiis, par eſſe non poteſt mediocritas verborum meorum. tibi igitur hoc munus iniungo, vt de impetratis eucctionibus in adminiculum Prætoriæ functionis, habitum mentis meæ apud eum pleniùs exſequaris: ſimúlque digneris eniti, [b] vt in rem miſſis, celer ad Hiſpaniam tranſitus impetretur. Appetit enim tempus Prætoriæ functionis, metúſque eſt mihi, ne equorum Curulium tarda emptio, & moroſa [c] deductio, ſollicitis tardetur anguſtiis. De hoc etiam ſublimem virum & præcellentiſſimum Comitem, ſecurus impetrationis, oraui. Adieci præterea cõmonitionem, cuius ſuffragatorem eſſe dignaberis: vt ſi moleſta petitio non videtur, familiares meos datis ad potiſſimos Hiſpaniarum litteris proſequatur. Satis dictum eſt. Siquid aliud tuis auribus amicorũ meorum ſermo ſuggeſſerit, oro vt in curam ſancti & [d] fideliſſimi pectoris tui recipere digneris. Vale.

b *Lib. Pith.* vt immiſſi. Sed *placet vulgata lectio. Nam ſic loquitur. lib. 2. ep. 19. & 58. & lib. 9. ep. 18. & 61.*

c *v.c.* eductio ſollicitis arctetur ang.

d *v.c.* fidiſſimi *p.t.r.* non graueris.

* *Ad Patruinum.* 106.

AMor mutuus facit vt tibi ex vſu meo agẽda delegem. Cùm igitur filij mei Prætoria inſtet editio, quam vir illuſtris Comes omnium virtutum genere ſublimiſſimus ſuis eucctionibus iuuare dignatus eſt, coëmptioni equorum ex Hiſpania celeritas admouenda eſt. Quare quæſo te, vt familiares meos ad Hiſpanias miſſos nulla tarditas demoretur: quos iuuari tuis litteris volo, vt illis merita tua Hiſpanorum mentibus impreſſa ſuffragio ſint. Vale.

Ad Patruinum. 107.

IVliani agentis in rebus modeſtiam noui, natales probo, fortunam doleo. Fatalibus enim malis diu & grauiter exhauſtus eſt. Sed credo cum eo omnia in gratiam eſſe reditura, ſi patrocinio tuo & humanitate foueatur. Plura non dicam, cùm præclaris moribus tuis familiare ſit opis indigos ſubleuare, & huic petitioni meæ etiam tuæ mentis natura conſentiat. Vale.

Hæc ex v.c. addo.

* Patruino. 108.

POst consensum partium, post vinculum pactionis, allegataq; in iudicio monimenta placitorum, filius meus Cæcilianus denuò ad incerta litis attrahitur. Nota est ibi qualitas causæ. meritò omitto comperta stilo exsequi. hoc tantùm de sancto animo tuo impetratum volo, vt iisdem [a] viribus quibus pro eo luctamina prima sedasti, repetitæ medearis iniuriæ: quia iustitiam tuã debet acriùs incitare aduersum fidem placiti rupta concordia. Vale.

a Al. iuribus, quod rectius est.

Ad Patruinum. 109.

APerta [b] est improbitas eorum, qui reducunt in quæstionem pactionibus terminata, & per impatientiam quietis finem iurgij secunda lite commutant. Æstima igitur filij mei Cęciliani dolorem, cui ocium conciliare non potuit damnis patrimonij empta concordia. Nam reducitur in longinqua iudicia, quibus facilè, si suffragium tuleris, [c] eruetur. Est enim in te atque in fratre portus omnium, [d] quos fortuita sollicitant. Prolixus in petendo esse non debeo: quum causæ qualitas & tua iustitia plus de te fauoris, quàm meus interuentus, eliciat. Vale.

b v.c. comperta est.

c Vide notas.

d Lib. Pith. fortuna sollicitat.

* Patruino. 110.

DVo ad me bona parilis voluptatis recẽtes nuncij pertulerũt: & vos iustis honorum creuisse processibus, & domino ac filio meo Flauiano fructum priuaci otij esse delatum. Sumpta igitur gemina fide vestras litteras super his expectare non debui, quas æstimaui per [e] verecundiam differendas. Quare æstimationem lætitiæ meæ vobis relinquo: quia mensuram eius de vestro in nos amore colligimus. Sed his gaudiis etiam illa opto coniungi, quæ de Prætoria editione filij mei iampridem postulata meministis. Nam vehementer ammiror iustis & solemnibus desideriis nondum arrisisse rescriptum. Itaque secundis litteris rursus oraui, vt petitiones nulli graues, mihi verò iucundas, quibus missa pariter etiam minorum magistratuum suffragantur exempla, benignè, vt mos eius est, tradi iubeat effectus. Sed beneficentiam tanti viri, cui semper voluptas est supra spem magna præstare, promptiorem spero reddendam, si vt frequenter poposci, vestris ammonitionibus prouocetur. Vale.

e Ita lego. Nã v.c. habet, vecundiam.

* *Patruino.* III.

FRatrem meum Seuerum multo sermone prosequerer, si nouo aditu amicitiam tuam peterer, aut prędicationi eius meum ingenium conueniret. Parco igitur copiæ, tuóque cedo iudicio: vt diligentia eius tuæ potiùs voluntati, quàm meis litteris, applicetur. Vale.

* *Patruino.* 112.

CVm tibi omnium meorum cura præcipua sit, præsumo filio meo Arcentio spectabili viro, quem mihi iungit affinitas, intimam familiaritatem tuam posse reseruari; quam meritò illi & vitæ decus & familiæ conciliat antiquitas. His propriis eius bonis etiam meæ preces in augmentum commendationis accedũt: vt planè dubitare non possim, cumulatiùs ei & meum testimonium & tuum iudicium profuturum. Vale.

* *Patruino.* 113.

DOminum & filium meum Attalum de summatibus viris ad Dominos & Principes nostros amplissimus ordo legauit, instructum variis de more mandatis, quæ spectare visa sunt bonum publicum. Huic si fautor accesseris, futurum reor vt illi pro labore fructus accommodetur. Quæso igitur vel legationis merito, vel meo nomine in optimum virum bene consulas; qui satis animi confirmatus est suffragio tuo successuram fœlicitatem. Vale.

* *Patruino.* 114.

a BEatum te, qui honorum emeritu ociaris. Nos in patrio solo viuimus, & fortunæ fluctibus verberamur. Quorsum ista protulerim, dominus & filius meus Attalus eloquetur: cui spes visendæ pręsentiæ & prudentiæ tuæ, laborem peregrinationis fecit optabilem. Vale.

a *Lib. Pith.* Beatũ te dico qui bonorum merito ociaris. v.c. sic B. te qui bonorum emeritus oc.

* *Patruino.* 115.

DVo mihi pariter iucunda delata sunt. Primò sermo tuus, qui, etiam si posset esse continuus, fastidium non moueret. Dehinc fratris nostri Frumentij exoptatus aduentus, quem ego in numerum esse referendum, priusquàm morum ipsius periculum facerem, ex prærogatiua tui testimonij iudicaui: sed vbi propiore congressu probitatis eius ornamenta patuerunt, aduerti eum minùs quàm ratio postulabat per verecundiam prædicatum, ne ipse laudationem suam mãdatam litteris videretur ingerere. Pro his ergo muneribus optatum tibi soluo responsum, quo me agere

ex ſententia,& frui commodo cum mei valetudine recognoſcas. Huic autem rei nihil adiiciendum puto,cùm ſolo noſtræ ſalutis indicio gratulatio fraterna poſſit expleri.

* *Patruino.* 116.

SCis pro inſita tibi humanitate,quid paruulis & parentum ſuffragio deſtitutis benignitatis ac miſericordiæ debeatur. Meritò mihi apud te vtendum eſſe non arbitror longo ambitu litterarum pro illuſtris memoriæ viri Seueri filiis: qui niſi bonorum Iudicum iuuentur auxilio, prædæ atque iniuriæ ſubiacebunt. Quicquid igitur eorum poſcit vtilitas, fauor tuus non grauetur impendere:vt publico ſaltem defendantur adiutu,qui familiaribus adminiculis deſeruntur.

* *Ad Patruinum.* 117.

EXſortem te ſermonis mei eſſe non patiar,[a] neque ab ſcribendi perſeuerantia ſilentij tui imitatione deducar. Scio enim plerumque non amicitiæ negligentia, ſed obſtrepentibus curis officia retardari. Velim credas, & in poſterum curam capeſſas integrandi iſtius muneris, quod ipſe iam pridem moraris. Ero promptior exhibendis litteris,qui ne nunc quidem tempero, cũ gratiam mutuam non reporto. Vale.

a *Ita rectè v.c. lib. Frob. habuit*, neque ad non ſcribendi perſeuerentiā tui ſil. imit. d.

* *Ad Patruinum.* 118.

CErtum habeo nihil apud animum tuum amicorum litteris eſſe iucundius: & ideo promptiſſimè frequento colloquia, quæ ſcio apud eximium virum magni eſſe momenti. Supereſt vt ipſe quàm benignè litteras meas ſumis, tam libenter indicia propriæ ſoſpitatis emittas. Vale.

Patruino. 119.

COrdi mihi eſt frequenter alloqui vos,ne videatur apud me officiorum familiarium cura tepuiſſe.Atque vobis ideo ſalutem votis opto, litteris dico: petens vt ſi quando epiſtolarum mearum vſus interuallo longiore ceſſauerit, cauſam ſilentij non voluntati aut deſidiæ meæ,ſed occupationibus applicetis. Vale.

* *Patruino.* 120.

ATHanaſius V C. peregrinationis iniuriam iuſto dolore ſuſcepit. nam pactæ ei & nobis arbitris iunctæ obligatione pignorum nuptiæ denegantur. Exaggerarem facti huius inuidiam, niſi verba rebus eſſent minora. Ipſe apud te quod quæſito opus eſt,pleniùs eloquetur. Orare non debeo, vt tuo iuuetur auxilio:

quod ille & amor tuus ſpondet, & munita legibus cauſa conciliat.

* *Ad Patruinum.* 121.

SCio ad indicium amicitiæ pertinere, quòd relligionem tuam participem noſtræ neceſſitatis aſſumo. Suſcipe igitur, quæſo te, procliue mandatum, quod pro mutua diligentia & non rogatus curare deberes. Vt ſiquidem plurimi ad editionem muneris noſtri ex Italia deuehuntur, quos cupimus celeriter in vſum propinqui muneris exhiberi. Dignare igitur eorum tranſitum ſtudio & diligentia vindicare; ſimulque adhibere cuſtodiam, ne qua eos fraus auara commutet. Maximè autem rumpendæ ſunt moræ: quia dies proximus functionis cogendo apparatui non relaxat inducias.

* *Ad Patruinum.* 122.

PRobo modeſtiam tuã. Sed damno mihi eſſe non debuit, dum ſperata expectat impleri. Et certè nunc poſtquam rei effectus finem ſilentio dedit, diſpendium meum frequentior ſtilus ſarciat. Eſt aliud quo iuncta ſcripta cõpenſes. In agendis D. M. Conſuli pro beneficio ſuo gratiis noſtrã ſortire perſonam eo affectu, quo amicorum tibi gaudia vendicas. Sed, vt ſcio, luculentioribus verbis, & propter ingenij tui magnitudinem, & ſine adulationis pudore abſentis gaudium proſequeris. Adde ſi placet quod à me poſtulatum tenes, vt aliarum Lybicarum mihi emptio ſacra autoritate præſtetur. Quo impetrato omnium perceptionum donum putabo. De iuuene autem meo retexere non laboro, quæ ſponte meminiſti. Intelligo enim remitti modeſtiæ meæ precandi neceſſitatem, cùm libentiùs à ſublimi & magnificentiſſimo viro non expectata præſtentur.

* *Ad Patruinum.* 123.

IN viro optimo & amiciſſimo meo Petrocio Romana ſimplicitas eſt. Taceo quòd illum longa militia & inculpata cohoneſtat. Minora enim cetera facit morum eius inſpectio. Hunc vnanimitas veſtra antè non didicit: iudicium meum ſecuta ſuſcipiat. Si vſu veſtro iam ei opus fuerit, quæſo te vt illi honor teſtimonij mei conciliet apud vos amoris augmentum.

* *Patruino.* 124.

AMicorũ liberis vſui eſſe debemus, quod etiamſi ipſe neſcirẽ, tuo exẽplo & imitatione didiciſſẽ. Ad hãc ſentẽtiã pertinet,

qui tibi litteras exhibebit. Fūgitur autem militia in ſcriniis litterarum. cui ſatis opis & fœlicitatis eueniet, ſi ad clientelam ſplendidiſſimæ domus tuæ meruerit peruenire.

Patruino. 125.

a v.c. ſecuri^a. ſed & lib. Pith. pro artibus, habet, moribus.

ATHanaſium bonis artibus clarum [a] ſecurus amare cœpi, poſtquam de eo iudicium tuum comperi. Magna enim prærogatiua eſt, placuiſſe ſapienti. Quare commendatione eius abſtineo, ne minora afferam quàm te credo ſentire. Illa pars mihi pronior dictu eſt, vt ames in eo ſpem quam dediſti, addáſque inchoato beneficio perfectionem. Quam ſi aliquis euentus eluſerit, effice oro te maiora præſtando, vt illi prioris voti profit amiſſio. Vale.

* Ad Patruinum. 126.

NOn nouum atque intemtatum ad te refero poſtulatum, ſed quod ingeſtum tuis auribus recognoſcas. Illuſtris memoriæ viri Rufini exprætecti vrbi filias paterna affectione defendo: quarum ſolitudinem per vos, quibus Reip. cura eſt, opto tutari. Et ideo precator accedo, vt, quicquid claræ quidem, ſed miſerabilis domus vſus exegerit, facili impetratione, mereantur. Res namque illis eſt per Apuliam, nō tam reditu ampla, quàm cenſu. Hæc niſi bonorum Iudicum fulciatur auxilio, publicis oneribus feſſa ſuccumbet. Opis igitur tuæ leuamen expectat; neque tibi gratiæ faciet debitorem, ſi graui onere vinctas ſalutaris defenſor erexeris.

* Ad Patruinum. 127.

PRomptiorem me circa Herennij laudabilis viri defenſionem iudicia veſtra fecerunt. Habet enim plurimum voluptatis electio, & prouocant animum ſperata præſidia. Sed meum non eſt, ſcripto oſtentare quid negocio promouendo cura veſtra contulerit. Narrabit hæc vobis ille quem iuuimus, ſimul ipſius rei exitus officia noſtra teſtabitur. Cuncta enim, quæ direptio ſparſerat, inueſtigata patuerunt. Itaque in ius Herennij reuertetur, legibus quidem debita, ſed patris ſenſu aſſeruata [b] ſucceſſio. Nunc veſtræ de me exiſtimationi gratias ago atque habeo: & ſpero fiduciam noſtri apud optimates viros eſſe manſuram, cuius documenta cœpiſtis.

b Ita ſcribo ex coniectura P. Pithœi. Nam erat in v.c. ſeceſſio.

Ad Pa-

Ad Patruinum. 128.

AMor in te meus ex summis [a] operibus annititur: in dies enim singulos bonorum cultus tibi accedit. Inter quos vir Consularis Scipio, virtutum tuarum me quoque teste laudator, spoliatum se amore tuo per æmulos ingemiscit. Sed mihi verisimile non videtur, stabilitatem animi tui rumoribus falsis posse mutari, cùm bene conscius vitæ, nihil in se maledicis licere sermonibus debeat æstimare. Quare hortor & deprecor, despuas si qua sunt iuculcata mendacia, atque hunc honorem [b] meritis tuis vindices: vt qualis ipse es, talem te ab omnibus intelligas iudicari. Nemo in te transferat odij semina sui. Iam dudum enim genus est artis, ad alendas vires discordiæ suæ, sollicitare metum potiorum. Non ibo longiùs, quum impetrationem spondeat sapientia morum tuorum, quam puto eatenus responsuram litteris meis: vt non tam ignouisse te Scipioni, quàm nihil de eo asseraris credidisse.

a *Al.* opibus.

b *Lib. Pith.* moribus tuis vend.

Symmachus Sibidio. 129.

CVram de te meam nolo ex epistola metiaris. Pauca enim [c] salutantis verba sunt, sed vota prolixa. Liceat igitur mihi imitari erga te parsimoniam religionum, quibus [d] iura amicitiæ confers, & officium pium breui pagina tanquam paruo ore persoluere. Neque enim requirit dictio excursum. Tibi autem præscribo stili terminos. Erunt [e] tibi quæ de te scripserim nimis magna, si læta sint. Vale.

c *Sic v.c. vulgo,* salutantiũ. *lib. Pith.* ad salutandum.

d *Sic v.c. vulgo,* iure amicitia conferitur.

e *v.c.* mihi.

Sibidio. 130.

ÆGer est animus meus, quandiu fides certa sit, quòd portum sanitatis intraueris. Huic expectationi satisfacias [f] volo. Nõ enim mihi honorem fieri opto litterarum, sed magnæ sollicitudinis tribui leuamen exopto.

f *Sic v.c. vulgo,* Nec tantũ volo mihi honorẽ fieri obsequio litterario, sed magnæ peto sollicitudinis tribui leuamen.

* *Sibidio.* 131.

NVmquam efficies silendo, vt me ad parem volũtatem ducat imitatio. Cogito enim non quid temporali causæ, sed quid perenni amicitiæ debeatur. Cúmque sin mei officij seuerus arbiter, curam tuam casu sępius quàm fastidio credo cessare. Sed ne longa colloquij intercapedo quamuis tui amantem cogat temerè neglectum, quæso constanter munia familiaritatis exerceas. Quo enim pacto intelligere possum grata esse quæ defero, si negaueris quæ reposco?

Q. AVRELII SYMMACHI EPISTOLARVM LIB. VIII. INCIPIT.

* *Epiſt.* I.

Vide Sidon. Apoll. lib. 4. ep. 14.

COmpertum habeo quolibet honorum culmine animum tuum non ſolere mutari. Quicquid bene meritis honeſtatis accedit, id ſolutum magis videtur eſſe quàm præſtitum. Et ideo mirari me ac ſtupere confiteor, cur tanta virtute atque humanitate præditus iampridem circa me munere litterarum cauſis occupationis abſtineas. Quod ego etſi occupatione magis quàm voluntate arbitror accidiſſe, tamen orare non deſino, vt cenſurã tuam noſtri memorem frequens ſermo declaret.

* *Ad Almachium.* 2.

Vide notas.

MIhi quidem multa lex à te, & varium munus exhibitum eſt: ſed aduerti verecundia factum, quòd tibi aſſumere noluiſti omnem capturæ ſyluestris euentum. Nam tua indage captum lepotem gloriatus aprum, ſeruiles manus aſſeris incidiſſe. an breuitas feræ indigna tibi viſa eſt, quàm laudi propriæ vindicares? Sed hæc ioci dicta ridebis, nunc alia quę de me requiris aduerte. Diebus pauculis etiam nunc morari Capuæ deſtinaui, dehinc mutationibus vicinorum locorum totum hunc menſem cupio producere, atque, ita ſi dij iuuerint, voluntatem relegere Appiam moleſtiæ [a] acceſſu.

a Malim, abceſſu.

* *Symmachus Fructiano.* 3.

SOllicitatus iam dudum litteris tuis tandiu angar, quandiu de te ſecunda cognoſcam. Quid igitur vel medicorum curatio, vel abſtinentia tua ad ſalutem promouerit, opto cognoſcere. Ipſe bonæ valetudinis compos reuiſere patriam fortuna ſuffragante conſtitui, priuſquam labor, itinerum proceſſu adultæ hyemis augeatur.

* [b] *Ad Lollianum.* 4.

b Al. ad Iulianum.

PRimas litteras ſponte tribuiſti, ſecundas mea cura debet elicere. Sume igitur ſalutationẽ, qua in viciſſitudine munereris. [c] pellicçor enim, reſponſis tuis paria me eſſe facturum. Vale.

c v. c. poll. itidem cũ reſponſis.

* *Ad Priscilianum.* 5.

ESsent mihi gratæ litterę tuæ, vel si nihil de meis apud Africam meritis ac laudibus contineret. Nam vt mihi decus aliquod, ita tibi pro mutua amicitia gaudium præstiterunt. Hinc factũ est, vt epistulam lætus emitteres. Exultans quippe animus gloriatur, & ostẽtatione sui non potest abstinere. Tanto igitur in nos amore Deorum te benignitas muneretur. Etenim cùm ipse me non esse soluendo dignum arbitror, ad vicẽ meæ gratiæ fauorem tibi pręsidij cælestis exopto.

* *Ad Seuerum.* 6.

GRatæ sunt quidem semper litteræ tuæ, nunc legentis animũ imo morderunt, cùm te indicarent morbi diuturnitate maccerari. Quæso [a] custodes bonorum valetudini tuæ medicas applicent manus: ne optimi Senatoris longa vexatio fidem faciat nihil curare celestes. à qua ego opinione dissentio, téque protinus ope salutarium potestatum solidæ sanitati præsumo reddendum, si modò ipse plenus spei lætis cogitationibus eluctèris aduersa.

a *Fortè leg.* custodes deos bonorum.

* *Ad Capreolum.* 7.

ADuentante Euscio speraui litteras tuas, sed fiduciam casus fefellit. Ego tamen silentij tui imitator esse non potui. quare indebitis fungor alloquiis: vt qui præsul huius officij esse debbueras, exempli necessitate ad diligentiam prouoceris.

* *Ad Eusebium.* 8.

FVerit verecundiæ tuæ, quòd nihil hactenus nobis alloquij detulisti. nunc sume fiduciam, quam tibi ad inuitamentum familiaritatis ingerimus, & gratas tibi fuisse litteras meas sermonis assiduitate testare.

Martiano. 9.

SCriptionis auspicio fiduciam tuam prouoco. quare familiaritatis nostræ aditum ingredere securus. Vicissitudo officij tui faciet, vt inchoata per me amicitia conualescat. Vale.

* *Ad Ireneum.* 10.

EXpectasse te arbitror litteras meas, vt in mutua officia prouocatus erumperes. Sume igitur sermonem cuius sequeris exemplum. Ero posthac in scribẽdo diligentior, si cœptis nostris vicissitudo respondeat.

Epist. 11.

AFfectio in te animi mei non litteris æstimenda est. religio enim, fide pectoris continetur. In verborum officiis, latet plerumque simulatio. Quare si tibi in scribendo rarior videor, nihil amori existimes decerptum. Et sæpè euenit, vt homines tui nec profectionis suæ mihi indicium faciant, & mutuas paginas non reposcant. Sed de hoc loqui largiùs non oportet: quia sufficit amanti breuis & districta purgatio. Ad ea transeo, quæ vtrique votiua sunt. Hilaratus sum sanitate tua, & rependo quo gaudeas. Nam mei quoque corporis vigor, post infirmam valetudinem cœpit assurgere. Vale.

* *Paccato.* 12.

ET in deferendis & in rependendis tibi litteris desidem me arbitror non videri. Quare & si memini ad te diebus proximis officia nostra manasse: curaui tamen etiam debito fœnore sermonis absolui. Sed si vnquam breui interuallo vsus iste cessauerit, velim cogites amicitiarum non frigere respectum. Religio enim magis fide animi [a] metienda est, quàm ostentatione verborum.

[a] v. c. metuẽda, sed malè.

* *Ad Apollodorum.* 13.

PErueniſſe arbitror famam, quæ te absolutum non modò honoris, virum etiam curarum fasce vulgauit. Si ita est, ero tibi nunc cõfirmator boni olim desiderati. Mea cum filio sanitas ope diuinitatis in solido est. Tibi autem salus valida, & reditus fœlix secundet, tam nostra vota quàm tua merita præstabunt.

* *Epist.* 14

ABundo lætitia, postquam valere vos didici, nostræ amicitiæ inter negociorum dura meminisse. Sed quando fiet, vt solatiis litterarum damna [b] absentiæ farciantur? Ego autem vos Prætoriis meis fascibus primos intereſſe voluiſſem, festisque communibus decus facere. Sed feram necesse est anteferri mihi causam Senatus. Quare in superioribus verbis desiderij magis contestatio est, quàm querela discidij. Præstabit cœlestium fauor, vt mãdatis patrię absoluti, iter fœlix ad ludorum nostrorum solemne relegetis.

[b] Ita lego. Nã v. c. habet, abstinentiæ.

* *Allenio.* 15.

EX debito venit ſermo, qui redditur: ex beneficio qui ſponte defertur. Secundæ igitur mihi partis relictæ ſunt, poſtquam ſtilus tuus mea ſcripta præuenit. Nunc vice ſalutationis repenſa operam tuam curámque depoſco in his, quæ Caſtor ex vſu atque vtilitate noſtra promouenda ſuggeſſerit.

Carterio. 16.

GRatum habeo de teſtimonio meo non eſſe dubitatum: receptúmque eſſe in familiam tuam Auxentium, filium noſtrum [a] lepidiſſimum iuuenem, in meo ære duco. Quo nomine amicitia noſtra in arctiora fidei iura conuenit. Et præſtabit vſus longior, vt cùm in eo bona plura cognoueris, adſtipulationem meam de merito eius, infra terminos veritatis [b] ſtetiſſe fatearis.

a v. c. lectiſſimum. li. Sc. doctiſſimũ.

b Sic v. c. vulgo, fuiſſe fatearis.

* *Ad Rufinum.* 17.

PRouinciali actione decurſa, quæ ad ſacri auditorij [c] cognitorem neceſſaria prouocatione peruenit, delectatus ſum fide ac diligentia tua: & fortunam negotij non defenſoris inſcitiæ, ſed voto Iudicis imputaui. Hortor igitur vt amicitiæ meæ fiduciam geras, & teſtimonij interim noſtri adſtipulatione contentus, domum noſtram, quæ multis circumlatratur iniuriis, forenſis induſtriæ tuearis officio. Nos vt ſæpe gratiam nudo & ſimplici proteſtamur alloquio: ita ad referendam viciſſitudinem, ſi fors iuuerit, pares eſſe nitemur.

c Ita lego. Nã v. c. habebat, genitorem.

* Ad Patruinum. 18.

IN agro me eſſe miraris. At ego iuſtiùs ſtupeo ad communem te patriam ſpreto ruris ocio reuertiſſe, niſi quòd cauſam tibi reditus iterata lis attulit. Alioquin, vt eſt mens tuæ quietis cupida, mallet negociis ruſticis immorari. Mihi ſuburbanitas pedum ægritudine laboranti magis ſolatio quàm voluptati eſt. Nullam iucunditatem triſtis morbi ſenſus admittit. Sed ſpero ſi innocentiam diuina reſpiciunt, & te forenſi obſeruatione cariturum, & me valetudinis reconciliatione ſanandum. Gratus & facilis erit, aut in Romam reditus; aut tibi ad agrum, in quo nunc diuerſor, excurſus.

Ad Patruinum. 19.

[a] IPsum te malo, quàm delinimenta verborum. Tu contrà epistolis absentiæ moras redimis. Quid si tibi respondisset opimitas segetis, aut vindemiæ arrisisset vbertas? Omnium temporũ vices in ocio ruris [b] exigeres, qui patriam fame in agris dominãte non respicis. An solo iuuaris aucupio, cuius me parte donasti? Sed his quoque gulæ illecebris Romæ positus largiter vtereris. Nam simul tibi & coempta ex foro cupedinario, & ex suburbano tuo prolata suppeterent. [c] Quid quòd etiam iactari morbo matronam tuam simulas, cuius valetudini, si vera prædicas, solitudo non competit? Plura enim Romæ salubritatis instrumenta sunt, maior medentium numerus. Vide igitur ne aliud genus suspicionis incurras, si obsessam à morbo cõiugem vacuo secessu, [d] diutina ablegatione maceraueris. Vale.

a *Ita v.c. vulgo malè.* Ipsũ autẽ te epistolis quàm delenimento verborum absentiæ moras redimere malo.
b *Sic v.c. vulgo*, ageres. *mox lib. Pith. habet*, qui patriæ famam demorando non r.
c *Ita v.c. vulgo.* Quinctiã morbo.
d *v.c.* & intuta ablig.

Epist. 20.

PRæ ceteris temporum vicibus æstate delector. Non quia diurnas horas longior Solis meta producit, nec quòd res rationésque nostræ noua fruge ditescunt: sed quòd [e] pacata nauigatione desideratas mihi litteras tuas frequens inuehit commeatus. Quid enim mihi [f] vel animi voluptate iocundius, vel ad officium amicitiæ accommodatius præstari potest, quàm vt te mei amantem vsu crebri sermonis experiar? Ergo dum [g] anni tempus inuitat, dum peruium mare est, pabula quædam & nutrimenta mutuæ affectionis veluti in hyemem [h] congerantur. Quũ hæc scriberem, salus mihi ex sententia suppetebat, tuis videlicet adiuta votis. Neque enim alia nobis de causa arbitror optata succedere, quàm iudicio [i] & amore Carthaginis. Vale.

e *Lib. Sco.* placata.
f *Lib. Pith.* vel communi voluntati iocundius.
g *Sic. v.c. vulgo*, annuũ.
h *Sic v.c. vulgo leg.* cõgregantur.
i *Lib. Pith.* & amore caritatis.

Epist. 21.

INdulgere te ocio, opinionis falsus putabam: tu verò animum lectione, labore cõrpus exerces. Hoc indicant scripta & munera tua, stilo exsculpta, & parta venatu. Mihi Flaminia emetienda est, ad nouos fasces generosi Consulis euocato. O si reditus tuus antecaperet profectionis meæ molitiones, iuuari me amplissimo viatico crederem. Sed quia multo itinere discernimur, & neque mihi mora, atque tibi properatio commoda est, verbis meis pagina nostra fungetur. Præfata numinum venia, prætorem Symmachum meum mox vrbanum tribunal accipiet. Festa eius frequentari potissimis amicorum, quibus annumeraris, exopto. Da

istam gratiam procul affuturo [a] iisdem in rebus. Gratius est, quod defertur absentibus. Vale.

a v. c. habet affuturo iisdem diebus. Gratius. & ita est in lib. Scotti.

Ad Martianum 22.

IN tuo ore vernat Cecropia musa, mihi lingua [b] Latialis est. Ne desideraueris æqua stili mei munera. Litteris vincimur, amore certamus. Sed hæc meritò rescriberem, si mihi solam epistolam detulisses. Tu verò mihi, vt es amicorum diligens, Bibliothecæ nostræ carminum tuorum diuitias intulisti. Quid tibi pro hoc dignum rependam, tenuis ipse [c] facundiæ & pauper ingenij? Tradam publicæ admirationi, quæ legenda misisti. [Et [d] quanquam laudator impar, bonum sæculi publicabo. Nihil ex hoc derogabitur operis tui gloriæ.] Nam & Homerum nouimus à dissimilibus prædicari. Careret quippe fama magnorum virorum celebritate, si etiam minoribus testibus contenta non esset. Sed quid hæc longiùs traho, quum breuitatem verecundia tua postulet? Cura vt valeas. Et si quid stilo adieceris, cum mediocri iudice [e] & non ingrato lectore participa. Vale.

b v. c. Latiaris.

c Sic v. c. vulgò. facundia, & p. ingenio.

d *Hæc sequentia addidi ex fide v. c. quæ vulgò desiderabantur.*

e *Lib. Scotti.* sed non.

* *Andronico.* 23.

DEos oro, vt quæ mihi interim valetudo est, eadem tibi ac tuis suppetat. Videor plenè hoc anteloquio scribenda complexus, de tua sanitate votum de me ac studium. Sed epistolas breues esse non pateris. Quæ igitur ὑπόθεσις erit paginæ longioris? Vbi sim, quid egerim (nam præcipuè amicitia rerum talium curiosa est) si placet prosequar. Principium voluptatum de Formiano sinu nascitur, quę ciuitas quondam Lęstrygonum populo fertur habitata. Hos ventri & gulæ vsque ad feritatis inuidiam legimus obsecutos. Plusculos in eo littore dies deliciarum patcus exegi, tantam cæli salubritate & aquarum frigore suadentibus moram. Affuerunt pignora mea, quorum cupiens nostra vrbe processeram. Nec fuit operæ mox vlteriùs iter aggredi, cùm pręsto essent desiderati. Illorum dehinc arbitratu legi oram quę Formias & Cumanum littus interiacet. Nunc mutuis inuitationib[us] aut in Baulos, aut in Nichomachi Gaurana migramus. Amicorū subinde mihi affluentium largiter est. Non vereor ne me lasciuire in tanta locorum amœnitate & rerum copia putes. Vbique vitam agimus Consularem, & in Lucrino serij sumus. Nullus

in auibus canor, nulla in conuiuiis [a] helluatio, nec frequentatio balnearum, nec illi iuuenum procaces natatus. Scias nullum esse in luxuria crimen locorum.

a Ita emendat P. Pithœus. Nã v.c. habebat, belluatio.

Ad Maximianum. 24.

NIhil inter te & parentem tuum optimum, re aut affectione diuisum est. Ergo & litteras quas ad eius reuerentiam misi, vt omnium particeps, in acceptum referre potuisti. Sed iam colendus es nobis etiam tuo nomine. [b] Præterea caui, ne respondente vno, imputaretur mihi vicissim munus duorum. Conuenit tamen breuitas huic paginæ, quia relatu digna [c] præcerpsi. Quare sermonem istum, tanquam amoris in te nostri interpretem, tenebis. Verùm te in rescribendo decet esse prolixum. Neque enim par conditio est iterati à me, vtrique autem nostrum singularis laboris. Duos meatus repleri vno fōte, difficile est. vni alueo abundè influũt duplicata principia.

b al. Propterea.
c al. decerpsi.

Ad Albinum. 25.

CRedo arbitreris circumsessum me Campaniæ amœnitatib', scribendi ad te [d] hactenus negligentem fuisse. Non est ea fortuna horum locorum, vt seriam curam sepeliant voluptates, insolitis omnia necessitatibus strepunt, & oneri cessere deliciæ. Quare negocium pro ocio repperi. Nec possum facilè ad hæc amicitiæ tuæ munia animum retorquere. Spondeo tamen reuerentiæ tuæ, quæ litteris meis præferas. Relegere ad vos iter auidissimè studeo. [e] Eadem quippe causa, quæ me vetuit scribere, cogit redire. Vale.

d Sic v.c. vulgo, caten'.
e v.c. Eadem me quippe causa vetuit scribere, quæ cogit redire.

Gregorio. 26.

DEdi ad parentem tuum litteras, quibus contentus esse [f] potuisti. Nam vt est vtrique vestrum vnus animus, ita satisfaciet idem cultus ambobus. Sed metui imitationem, ne mihi alter è vobis, duorum vice & ore rescriberet. Quare, vt in [g] honorem numinũ fieri solet, litationi addo [h] donarium: breue fateor, & quod tu prolixius esse voluisses. Sed in adiectis, mensura non quæritur. Ipse copiã redde breuitati, quia familiares paginas eos oportet extendere, quibus non est necesse geminare. Vale.

f al. potuisses
g v.c. honore.
h Al. donatiuum.

Censorino. 27.

PRompta & auida manu litteras tuas, cùm mihi offerrentur, inuasi, vt prospera cogniturus. Sed cùm percurrerem lectione enumerationem dispendiorum tuorum, voluptati successit offensio.

fensio. Et illa quidem aduersa quæ cum plurimis pertulisti, more humani ingenij habent aliquod de societate solatium: hunc verò piraticæ deprędationis ictum, quem speciatim casus tibi durus adiecit, impressum altiùs puto: quia [a] neque habet participem, & geminauit dolorẽ. Cõtra hæc fortuita, virtute atq; ratione anim⁹ armandus est, spes quoque assumenda est meliorum. Sæpe titubantia [b] in solidum conuersa sunt. Nihil hominibus æternum est. Voluunt mortalia vices crebras: & omnium rerum fuga fit. Paucis ista perstrinxerim, quum tibi pro eruditione plura succurrant. Nunc ad [c] alia respondeo, quæ de me scire voluisti. Quamprimũ Neapolim petitu ciuium suorum visere studeo, illic honori vrbis relligiosæ interuallum bidui deputabo. Dehinc, si bene destinata Dij iuuerint, Capuano itinere venerabilẽ nobis Romã larémq; petemus. Inter hæc, si mihi euenerit aspectu & colloquio tuo [d] defrui, explebor gaudij facietate. Sin maior necessitas negauerit nobis tui copiam, velim curarum nube detersa eam sapienter resumas animi alacritatem, quam tibi congressus noster sedulò cõciliare potuisset. Vale.

a *Al.* nec habuit.

b *v.c.* in solidum reuerterunt. Nihil.

c *Al.* ad illa.

d *Ita v.c.* vulgò, frui.

Ad Romanum. 28.

MEminisse te scio, quòd me quoque idem de amico dolor perculit, sed iam nobis sermonum vices debent esse solatio. Scribo igitur, vt respondere cogaris, & à funestis cogitationibus redeas in officia viuentium. Fecerat relligiosa causa, ne prior scriberes: non eris tam irreuerens, vt prouocatus abstineas. Vale.

* *Saluino.* 29.

VIdi in litteris nuper mihi redditis relligiosum pro nobis animi tui gaudium, & apertissimè deprehendi quid ex amicorũ prosperis rebus voluptatis vsurpes. Promptiùs igitur & diligo, postquam hoc votum bonæ mentis inspexi. Et quamuis ipse domino pectoris mei excellentissimo viro scriptorum gratiam pro Flauiani fratris tui honore de tulerim: nihilominus tamen quęso, vt etiam magnitudinem gratulationis meæ apud auctorem tanti beneficij digneris astruere.

Ad Iouium. 30.

INterfuit publicæ vtilitatis, vt tibi maiora negocia crederentur. Quare prolixa [e] non debet esse gaudij mei attestatio, ne adulationis suspicio deuenustet iudicij veritatem. Opto igitur, vt tibi suscepti officij cursus arrideat. Quamuis dubitare non possum,

e *Ita v.c.* vulgò nõ est, gaudij.

nec mutari posse probitatem, & bonas artes stimulo præmiorũ foelicius incitari. Vale.

Eudoxio. 31.

EXultaui gaudio, ob amicitiæ honorẽ, quum litteras tuas susciperem. Sed vbi [a] Annęus noster quàm sis dubius valetudinis indicauit, in grauem curam lætitia deriuata est. Video enim peregrinationi, quæ morbi instar est, damnum sanitatis [b] additum. Solatur tamen sollicitudinem meam, quòd parsimonia tibi familiaris est, quòd [c] cognata sapiẽtia & aduersis fortunæ animus ingentior. quæ bona reducere solent valentiam corporis, & vigoris serenum. Spero igitur de te cognitu lætiora, & aures iam foelicibus nunciis paro. Faciet iustitia, quę pios respicit, vt post huius incommodi citum transitum, vitæ tuæ prospera longiùs porrigantur. Vale.

a v.c. Annius.

b v.c. adiectũ.

c Ita rectè v.c. vulgo, cognita. vide notas.

* *Ad Vrbicum.* 32.

AVspicium mihi scribẽdi prior, vt mos est, facere debuisti: cũ te huius diligentiæ domestici tabellarij reditus commoneret. Quia nobis vel obliuio vel occupatio relligionis tuę desideratum munus inuidit, ego vsurpo principium: æstimaturus in reliquum de raritate vel copia scriptorum tuorum, vtrum voluntate litteris ordiendis an magis necessitate defueris.

* *Ad Iustinianum.* 33.

SCio me in scribendo tardum fuisse. Consulto distuli stilum, dum refoueo itinere tenuatum vigorem, quo tibi de me læta cupienti voto similis pagina traderetur. Fiat igitur ex optimo nũcio moræ compensatio. Certè ego eam dico legem litteris amicorum, vt assiduitate illorum animos probent, meum bonitate delectent.

* *Ad Eusebium.* 34.

SCribere ad te antè voluissem, sed commeantibus multis fidã occasionem debet excerpere scribentis electio. Accepisti caussam tardioris officij: quæ si animo tuo satisfecit, curare dignaberis, vt ad me quoque responsa tua idoneis commissa perueniant.

Ad Ioannem. 35.

QVòd serò ad te scribo, amicitiæ tenacis indicium est, cuius memoria repetitis ex interuallo probatur officiis. Ipse quoque silentium tuum non aliter interpretor. Nam cùm stili honorificentiã quæro, certus fidei tuæ, etiam de tacito amore non du-

bito. Sed vereor, ne ista sententia tibi suadeat negligentiam scriptionis, & hæc amicitiæ munia iudicij mei securus omittas. Hortor igitur quæsoque, vt illam [a] potiùs cogites partẽ, quæ assiduitati gratiam parit, non quæ [b] permittit veniam raritati. Vale.

a Al. potiùs quæras partẽ. b v. c. promittit.

* *Ad Quintilianum.* 36.

AD indicium mei circa te amoris hæc scribimus, & vt ipse ad respõdẽdũ prouoceris exẽplo. Cũ igitur ego partes relligionis impleuerim, exspecto vt ipse etiã vicissitudinis solutione fungaris.

* *Crisccome.* 37.

PRoximè penatibus meis redditus, etiã nunc te mẽte & cogitatione respicio, atque omnem illã iucunditatem, quam corã de sermone tuo hucusque capiebam, voluptate compenso. Cui si mutua cura responderit, tum tanta mihi delata amicitiæ scriptio gratiam tribuet, quanto ampliùs relata præstabit.

* *Ad Romulum.* 38.

SAlus pignoris communis in tuto est, cuius studia sollicitudini meæ delegata proficient. Meæ quoque valetudinis esto securus, & ad vicem talium nunciorum curam de te meam similibus absolue responsis.

* *Dunanio.* 39.

QVæri de silentio meo nõ potes, qui nihil scriptorũ mihi hucusq; tribuisti. Sed si simile stili opperiris auspiciũ, sume exẽplũ relligioni officij, quod debeas æmulari. Ero deinceps ad exercendũ stilum prõptior, si me fructu mutui sermonis animaueris.

* *Ad Auentium.* 40.

SEcessionẽ tuam etiam tacitus adprobaui. Nam cùm interueniente discordia supremis cõgeneri interesse nõ posses, ea mæsta profectione visus es satisfecisse pietati. Ipse quantum ciui optimati fuerat deferendum, triduo domi commoratus impleui, non famam captans, sed humanæ fortunę vices cogitans. Quid enim tam rationabile est quàm tribuere collegæ, quod tibi quandoque bonos cupias exhibere?

* *Anthioco.* 41.

NVnc primum honoris limen ingressus nimis immaturè aduentũ successoris exoptas. Agnosco impatientiã græcis deliciis cõgruẽtẽ, à qua velim toto anni orbe dissimules, ac te migrasse in trib⁹ Romuleas recordetis. Quid enim dignũ cõquestione perpessus es? Nondum te militares contumeliæ perculerunt, *Vide notas.*

nondum cateruas mulierum ſciſſa veſte fugiſti,nondum ante ianuas eminentium poteſtatum vigilem noctem ſalutator expertus es,& iam delicato faſtidio renuis magiſtratum? Commuta ſi vales animum,teq; in annum vel biennium obdura. Quis enim Siciliam recto itinere petens, ſermonem meum poteſt reddere in longinquis [a] ſtudiis conſtituto? Sed definit. Tene curã circa te meam de numero epiſtolarum non debere perpendi. Diligentia enim mea erga amicos iugiter manet: occaſionum verò raritas ſcripta diſtinguit. Sed de his ſatis dictum puto. Nunc elegantia mihi ingenij tui & inuentionũ ſubtilitas prædicanda eſt. Nouum quippe muſiui genus & intentatum ſuperioribus reperiſti, quod etiam noſtra ruſticitas ornandis cameris tentabit affigere, ſi vel in tabulis vel in tegulis exẽplum de te præmeditati operis ſumpſerimus. Vale.

a *Fortè leg.* ſtadiis.

Ad *Calliſtianum*. 42.

INter cetera parentum decedentium bona, amicitiæ quoque affectanda ſucceſſio eſt. Et fortaſſe ſtudio validiore captanda familiaritatis hæreditas: quia facultates fortuna præſtat, charitas iudicio [b] fœderatur. Volo igitur inter nos promptiùs conualeſcat [c] familiæ tuæ propagata coniunctio. Conſentaneum quippe naturæ eſt, vt officia à te inchoata, à me probata [d] coaleſcãt. Ergo in reliquum, ſermonis eſto munificus: mea cura non deerit, quæ te ſtili viciſſitudine [e] muneretur. Vale.

b *v.c.* fœderat.
c *Lib.Pith.* familiaritatis tuæ.
d *Al.* conualeſcant.
e *v.c.* muneret.

* Ad *Paſtinatum*. 43.

LItteras tuas agrorum fructibus iure contulimus. Nam vt illorum prouentus non fallit temporis ſui debitum: ita fidem noſtræ expectationis annuus dignationis tuæ ſermo nõ decipit. huius nunc mihi per homines noſtros apportatio ſatisfecit. Lectis igitur paginis valere te gaudeo, & alloquiis tui honore delector. Nec me arbitror in reſpondendo imparem iudicari. Præſtabit diuinus fauor, vt has inter nos officiorum vices ætas prolixa multiplicet. Vale.

* Ad *Plerium*. 44.

REdditum mihi eſſe annuum quodammodo ſermonis tui debitum, tibi quoque gaudium ſolemne de nobis hæc reſponſa præſtabunt. Quæ quia propter tantam longinquitatem frequentare non poſſumus, de bona fide certis temporibus exhibemus.

Maneat igitur hic vſus, & quodam ſalutis indicio mutua inter nos ſecuritas recondatur. Vale.

* *Ad Strategium.* 45.

AGis mecum deſiderio amantis vt redeam: iamdudum hoc animus meus veſtri expetitor efflagitat. Sed valetudo ſaucia obſtrepit volũtati. Humor enim noxius articulis illapſus etiã nunc me tenet lectulo, & vix littorali ſiccitate tenuatur. Tribue igitur tempus refectioni, quod ego vendicaueram voluptati. Præ me autem fero, quod tibi in tanta bonorum multitudine poſt diſceſſum meum nihil vt antè iucundum eſt. Sed puto quia pia affectione fallaris: quia paruum eſt in amante iudicium. Et ego quidem non ex his primùm litteris quid de me ſentias ſcio. Prope eſt tamen vt agere gratias abſentiæ meæ debeam: quia mihi ſyngrapham quandam teſtimonij tui præſtitit. Verùm hæc miſſa faciam. Non morabor expectationem tuam poſt conciliationem vigoris. Sed quia hoc longum eſt, diligentiùs his quæ in proximo poſſidemus, reditum maturabo. Spero enim tantumdem acceſſurum ſanitati meæ ex conſpectu veſtro, quantum ſperari poſſit ex ocio. Vale.

Ad Valerium. 46.

VEllem ſedatam filij mei ægritudinem nunciare, ſed nihil proſunt figmenta ſollicitis. Audeo tamen ſperare meliora. Imminutio enim febrium, Deo autore, ad fiduciam ſanitatis cœpit accedere. Tuæ pro nobis ſollicitudini gratias ago, & cæleſtem [a] comprecor maieſtatem, vt tuo circa amicos animo, proſperorũ omnium viciſſitudo reſpondeat. Vale.

[a] v.c. comprecor poteſtatem, vt tibi circa.

* *Ad Maximilianum.* 47.

SOles in ſcribendo eſſe prolixus pro ingenij tui viribus. Poſtquam te honor aulicus in procinctum vocauit, tu quoque verba ſuccingis. Tanquam leuis armaturæ miles rurarius æmularis. Quid faciam ſenex garrulus, cui mẽſura ſermonis, à iuuene præſcribitur? Trahit nos vitium ſenile [b] verboſitas, ſed occurrit exẽplum, & faſtidia aurium tuarum de ſtili breuitate coniecto. Non enim violanda eſt interim mihi paginæ tuæ formula. Expectabo tamen an copiam de me exigas, cui rarè ſcripſeris.

[c] Sic ſcripſi. Nam v.c. habet, vboſitas.

Ad Vitalem. 48.

DIu ſanitati pariter ac venuſtati litterarum tuarum, mediocris eloquij conſcius, reſpondere dubitaui: ſed relligio rupit

timorem. Malui enim tibi stilo quàm superbia displicere. Quicquid igitur hoc est quod tenet pagina, quæso vt boni consulas, téque submittas ad mediocritatem scriptorum meorum: [a] ne retundatur officium meum, dum desperatur imitatio. Vale.

a Sic v.c. vulgo, non retũdatur.

* *Ad Iouium.* 49.

IAmdudum datis ad te litteris mutua scripta non metui, & tamen propositum meum seruans, honorificentiam scriptionis instauro. Credo enim quod negatam primo officio vicem, vel nunc impetrare possit iteratio.

Ad *Maximilianum.* 50.

ASsiduitatem scriptorum meorum tibi esse fastidio, prope asserit raritas tua: es enim præter solitum parcus eloquij. Sed tueor constantiam diligentiæ, nec à proposita argumentatione deducor. Erit potestas tua, hunc animi mei habitum vel augere silentio vel litteris amouere. Vale.

* *Epist.* 51.

QVatenus me absentia tua contristet, intelligis. Nam ideo necessitatem tibi à filio meo scribis iniunctã, vt publici negocij excusatione purgeris. Alterum igitur relligioni meæ ex vtroque faciendum est, vt aut ceruorum aut aprorum copiam mittas, aut in conspectum amici celeriùs reuertaris. Nulla enim satisfactio iustitia supplebit, si & illi venatum & mihi solatium denegaris.

* *Leporio.* 52.

DEbitum tibi rependo sermonem. dudum enim parem mihi scriptorum tuorum honorificentiam communis amicus exhibuit: cuius verecundia & honestate diligẽter inspecta, dignũ esse quem diligas approbaui.

Marciano. 53.

SEras tibi videri arbitror litteras meas. Sed si itineris mei dies numeres, ratio moram diluet. Interuenit [b] præterea ex humore solito dolor corporis, officiorum familiariũ sequestrator. Nũc quia labori & valetudini quies reddita est, salutationis verba non differo, preciũ laturus obsequij de remuneratione responsi. Vale.

b al. interea.

* Ad *Maximilianum.* 54.

SI bene in te animum meum nosti, dubitare non potes aduersam valetudinem corporis mei scriptitandis hucusque litteris obstitisse. Hac parte purgatus salutatricem tibi paginam reddo,

quæ teſtabitur eſſe me ſoſpitem. Poſtquam ſanitas ſilentij excuſationem remouit, venturum te ad Campaniam filij mei aſſertione cognoueram. Hinc factum eſt vt ſcribendis litteris abſtinerem. Sed dum te aut curæ vrbanæ, aut voluptates morantur, pænè culpam ſilentij expectatio noſtra contraxit. Fungor igitur erga te ſalute dicenda, & tibi eligendum relinquo, vtrum mihi aduentum præſtare malis, aut reſponſum perſoluere.

* *Ad Romanum.* 55.

SEruo obſeruantiam, quā mos priſcus inſtituit, vt domo profecti litteras auſpicentur, & ſaluere me nuncio. Ex debito venit, vt te emiſſo à me muneri ſoluas amica reſponſa.

Ad Valerium. 56.

FIlium meum Romulum ego accerſo: tu retines. Ego in eum mihi [a] perſonam parentis arrogo: tu ius affinis exerces. Mihi ex voluntaria ſponſione præſentiam ſuam debet: à vobis ſpe ſociandi itineris [b] retinetur. Sed quum mihi etiam tuus promittatur aduentus, quæſtuoſa taxatio eſt moræ, quæ mihi pro vno vtrumque promittit. [c] Cedo igitur voluntati tuæ, & paucorum dierum patientiam non nego. Fratri quoque tuo Romulo nimis gratulor, cuius nobis ambo ſolatium pio & amico certamine vindicamus. Vale.

a perſonam, *addidi ex v.c.*

b *v.c.* retentatur.

c *Lib. Scot.* Credo igitur.

* *Ad Marcianum.* 57.

FIlius meus cum bona Dei venia periculo caret, ſed defectum virium patitur propè vſque ad ægritudinem. Redire cōſilium eſt, paulatim māſionib⁹ in ſpatia minora diuiſis. Ego quoq; meorum contagio ſocius acceſſi. Credo ex vigiliis nocturnis, quarum impræſentia exiguus fuit vſus, noxa pòſt cruduit. Comprimere tamen nitor diligentia & parſimonia ingruens malum. Ergo cæleſtibus aduocatis iter paramus ordiri. Veſtræ in nos diligentiæ grates referrem, ſi ſe amor ſperatus & ex mutuo, lactari laude pateretur.

* *Ad Romanum.* 58.

AD ſcribendum creber eſſe voluiſſem, & hoc ſperādum eſſe promiſeram: ſed valetudo filij mei diu in dubio verſata, ceſſationem mihi ab huiuſmodi officiis imperauit. Qui vbi primùm ſuffragio ſalutarium poteſtatum cœpit emergere, ſecutus eſt ilicò ſcribendi vſus ſecuritatem. Accipe igitur libens à me dictam ſalutem, quam, ſi fors optata iuuerit, mox ſequemur.

* *Ad Seruium.* 59.

OPperiris, vt intelligo, litteras meas: quasi ipse familiaris officij præsul esse non debeas. Fortasse allegatione moris veteris. quoniam plerisque persuasum est auspicium salutationis profectis esse capiendum. Absoluo te consuetudinis obseruantia, aut lege pigritiæ. Satis erit mihi ad plenam satisfactionem, si auersat' scribendi occupare principium, saltem sequaris exemplum.

* *Amicis Romam.* 60.

Vide notas. ITer Capuam promouemus: forsitan suspicemini interuenturam soliti in vos officij obliuionem per lõgitudinem viæ. Vulgati quippe prouerbij est, Enauigato Maleo oblimari eorũ memoriam quos domi reliqueris. Me quoquo versum pedem tulero, amicorum cura comitatur. Sperate igitur honorẽ huius muneris circa vos esse mansurum, si optatis fortuna consenserit.

Ad Romulum. 61.

a v.c. spectari. NOn sum opinionis ambiguus, [a] exspectari litteras meas: nam ego quoque parem desiderij impatientiam de epistolis tuis patior. Vna igitur est nostri causa sermonis, vt tuũ merear: cuius, vt in potu fontium, ideo maior est sitis, quia sapor dulcior. Vale.

* *Ad Lampadium.* 62.

AMmonueras cum proximè vrbe digrederer, si vellem tibi aditum scriptionis aperire, vt prior litteras inchoarem. Satisfacio voluntati tuæ, quæ obseruantia prisci moris amplectitur. Absolut' igitur hac relligione, erumpe in familiaris stili munera, mecúmque communica, quicquid in amministranda vrbis tutela ex bono publico feceris. Necquidquam verò scribentis detrahat pudor, ne voluptati meæ damno sit epistolæ verecundia.

Ad Dionysium. 63.

Vide notas. OFfenderat bonos, quòd immaturè antè discesseras. Diluit fortuna peccatum suum, quæ bonis te pari festinatione restituit. Sed quid me iuuat amici reditus absentem? Solare hunc litteris frequentibus casum. scribe etiam, quid tibi apud vrbẽ mãdata cura permiserit: vt quum mihi spem visendæ eximietatis

b vel. largior. tuæ promiserit dies [b] longior, ego quoque vix post vrbanas molestias vsurpato ocio longiùs fruar. Vale.

* *Ad Lampadium.* 64.

INdicio quietis vrbanæ tempus quodammodo vsurpandi ocij prorogasti. abesse enim longum placiditas me ciuium finit consiliis

consiliis tuis parta, quibus plebs redacta est in pœnitendi verecundiam. Nec ergo post curarum omnium fugam producere mihi ferias, vt ita dicam, pingues licebit? Quamuis præcipere animo tuo incerta non debeam, qui sim mihi conscius teneræ in vos affectionis, & illius desiderij, quo cūctis vitæ voluptatibus patriā meam diligo.

* *Ad Herculium.* 65.

AGerem tibi largiter gratias, quoniam me haud dudum à vobis profectum dicenda salute præueneris, nisi hanc sibi gratulationem meam spes auctoris beneficij vendicaret. Ipse enim diceris affuturus. cuius rei nomine vadari me tibi in maioris gratiæ modum fateor. Velim tamen scriptis tuis sperato bono astrui fidem, vt qui tali opinioni delector, multo ampliùs gaudeam confirmationis securitate.

Dynanio. 66.

LItteras meas amore desideras, sed infrequētem me videri cōmunis filius facit, qui rescripta non repetit. hoc tamen strictim dixisse sufficiat, ne illius verecundiæ oneri sit nostra purgatio. Nec tibi honorem salutationis impendo, nec exposco, quod sponte facturus es, vt nos mutuis alloquaris; quum mihi hanc vicem, & relligio animi tui, & consuetudo promittat. Vale.

Ad Ticianum. 67.

DEsideratas quidem litteras tuas libens sumpsi, sed cognitio actuū tuorum, quorum testis atque narrator [a] Euscius fuit, vberiorem mihi attulit voluptatem. Itaque hortor ac moneo, vt benè cœpta non deseras, & præmium laudis honestate secteris. Subiungerem curam meorum, si mihi esset alius alloquendus. sed quum facias vltro quæ meus sermo posset expetere, partes commendationis omitto: quia quicquid [b] ex fiducia amicitiæ præsumitur, plus habet gratiæ si sponte præstetur. Vale.

[a] Al. Fustius, al. Eustius.

[b] Sic v.c. vulgo, quicquid ex fiducia præsumitur.

* *Ad Valerianum.* 68.

RVsticari te asseris, & ducendis vitibus aut arboribus inserendis crudam senectutem fouere. Nam hoc litteræ tuæ sapiūt, nisi forte Gallia tua dedux Heliconis. alios sulcos stilo intermoues, alios ordine pangis. Ego autē quoniā scire nostra desideras, in domicilio Latiaris facundiæ ocio & studio torpeo. Dij dabunt incrementa annorum paruulo meo. Ipse me præfata fortunæ venia ad studiorum suorum societatem vocauit. Interea frequenti-

bus epistulis desideria mea stimula. Vnum quippe hoc litterarum genus superest post amaros casus orationũ mearum, quod me ad vsum scribendi possit allicere.

Ad Romanum. 69.

NVnc demum affluo voluptate, quòd te curatum vacuum nunciasti: nam me hactenus rerum tuarum amaritudo mordebat. Itaque salutis præsides deos comprecor, ne vnquam paginas tuas mens tristis infuscet. Interea talibus litteris precium tependendũ est. Quare vicissim sume, quo de me gaudeas. In bono statu valetudinis sumus, & relegere vrbi propinqua meditamur. [a] Sinat fortunæ benignitas hoc inter nos manere commerciũ, vt prosperis scriptis responsa [b] conueniant. Vale.

a *Ita v.c. vulgo*, Vult nanque benignitas hoc.
b *v.c.* cõsentiant.

* *Ad præturam multos inuitat.* 70.

PRæfato diuinitatis fauore, vrbanæ Præturæ fasces filius meus Symmachus Kalendis Ianuariis sortietur. Præsentia tua ornari eius officium participata petitione deposcimus.

* *Similis.* 71.

DIuinitatis honore præmisso, filius meus Symmachus Kalendis Ianuariis Præturæ Vrbanæ accipiet magistratũ. Quæso vt præsentia tua festa nostra cohonestet.

Ad Marcianum. 72.

SIlentium mihi [c] duci vitio non oportet, familiarium quippe vsus officiorum, inter aduersa negligitur. Sed quia spes datur Symmacho meo integrandæ paulatim bonę valetudinis, [d] redit animus ad amicitiæ munia: vt si quem tibi taciturnitas mea metum fecerat, sermonis securitas absoluat. Vale.

c *v.c.* dici.
d *Ita v.c. vulgo*, r[illegible]ij ad a. m. vt quem t. t. m. m. f. securitas absoluat.

Anthioco. 73.

CErtum habeo nihil te litteris meis antiquius æstimare: nam mihi quoque eadem de tui sermonis iocunditate sententia est. Meritò amicitię munus arripui. Quod si pari lãce reddideris, studium meum incitamento relligionis acuetur. Vale.

Q. AVRELII SYMMACHI EPISTOLARVM LIB. VIIII.

CONTINENS COMmendatitias.

1.

Ad Palladium.

SI amicitiæ veteris memoria perseuerat, nec vlla obliuione tenuata est, credo quòd literas meas libenter accipias, quas fiducia mutui [a] amoris emisi: multum relaturus gratiæ, si officio meo vicissitudo respōdeat. Nunc te pro amico meo Benedicto oratum volo, quem gradu atque honore militiæ fortuna magis quàm culpa priuauit: vt innocēti fautor arrideas, nec eum publicæ fœlicitatis, quæ ad vniuersos pari ratione manauit, solum exsortem esse patiaris. Interest enim serenissimorum temporum gloriæ, vt sicut omnibus in hac vita positis ac locatis communis est cæli spiritus, lux diei; ita clementiam maximi Principis nostri sentiant vota & facta cunctorum. Vale.

a amoris, addidi ex v. c.

* *Ad Iamblicum.* 2.

PLerisque amor est vndique gētium pretiosa conquirere. Me iuuat studiosos sapientiæ viros in amicitiæ possessionem vocare: quorum te esse summatem iamdiu attestantur experti. Imprimis familiaris noster cunctis probatus Eudoxius, diligens iudex bonorum, qui degustatis propiùs virtutibus tuis ceteros æquè ad honesta tendentes laudare didicit. Ille desiderium doctrinæ vitæque [b] tribuens tibi perfectionis. Inuitatus igitur consensu famæ, & optimorum testium fide, amicitiæ tuæ dexteram porrigo; simùlque opto, vt mihi epistola à tu relata declaret concordiam voluntatis tuæ, & [c] mutuam in nos diligentiæ impetrationem. Vale.

b Fortè, tribuit.

c Al. mutuæ.

* *Ad Zenodorum.* 3.

REpetenda mihi apud te non inchoanda est Euscij commendatio. Nam cū Romæ ageres, meo precatu in eius suffragium prouocatus, libenter partes beneuolentiæ recepisti. Tempus est

igitur vt meas vtilitates in Euſcio iuues: cuius modeſtia ita negociis noſtris aderit, vt famæ iudicis nihil deroget. Vale.

Ad Dionyſium. 4.

IAmdudum te mihi & morum & medicinæ fama commẽdat. Hortator igitur laudis vtriuſque amicitiæ tuę manum porrigo, & te ſponte ad fidem noſtræ familiaritatis inuito. Dabit autem tibi iudicij mei non mediocre documentum, quòd his, quos erudiendos miſimus, arti medicinæ præceptor exhiberis. Rependc igitur mihi pignus mutuæ voluntatis, & ſuſcipe in diſciplinam medendi, quos & fidei tuæ & honeſtati Euſcio tradente committimus. Vale.

Ad Auxentium. 5.

AMicitias inter nos, cùm Romæ ageres, inchoatas munere ſcriptionis adcumulo: vt fidem tibi animi mei faciat collati in abſentem pignus officij. Tuam circa nos diligentiam priuatim litterarum viciſſitudo, publicè forenſis pro Euſcio cura teſtabitur. Vale.

Ad Carterium. 6.

ACtores abſentium, quibus res longinqua remittitur, tãquam ſoluti legibus viuunt: quoniam procul poſitis nullus damnorum terror incurrit. Opus eſt igitur iudiciali vigore, vt locationibus aſſcripta perſoluant. Quare quæſo vt ſuggeſtiones Notarij mei, cui adhibenda nonnulla ad Prætoriam functionem & debita ab obnoxiis ſeruis eruenda mandaui, iuuare digneris; & vicem ſollicitudinis meæ in curam tuam recipere non recuſes. Vale.

Ad Vincentium. 7.

PRo filio meo Auxentio, parentis relligionem, petitoris ambitum, fidem teſtis in me recepi. Si quid igitur tantatum rerum autoritas apud te ponderis habet, admitte quæſo in familiam tuã iuuenem cunctis vitæ bonis & fortunæ muneribus exultum. Vadem me tibi in omnia ſpondeo, quæ ſolet parentum ſollicitudo trutinare, licèt nouerim futuros generos moribus æſtimari. Et tamen huic poſt ornamenta naturæ etiam cenſus ad honeſtatem redundat. Poſſem de eo copioſiùs loqui, ſed non vult veritas verbis iuuari. Quare ſi tibi videor non inanis aſſertor, perpende hominẽ de teſtimonio meo: & ei, quem pignorib⁹ meis libenter adnumero, dignare filiæ tuæ ſpondere coniugium. Credas velim,

cùm vota processerint interuentu meo, non minorem te gratiam, qui rogaris, quàm istum, quem [a] commendo, consecutum fore. Vale.

Ad Pompeianum. 8.

ARguere diuturnum silentium meum non potes, qui me in sacro comitatu hactenus fuisse didicisti; vnde nuper regressus honorificentiam dicendæ salutationis exerceo. Vicissitudo testabitur, quòd paginam meam libēter acceperis. Interea commendo scripta reddentem. Mihi enim proficiet, si quid suggestioni eius fauoris impenderis. Vale.

Ad Vincentium. 9.

PRobo homines, ad clientelam tuam pertinere cupientes. Nā quædam scintilla sapientiæ est virtutum [b] luminibus applicari. Et ideo amici mei Zenodori laudabilem volūtatem [c] commendare non differo, eundemq́ue in domus tuæ sacrarium tanquam mystagogus induco. Fac quæso, vt & meo studio & ipsius voto impetratio prompta respondeat. Vale.

Ad Leporium. 10.

FOrtunæ telo grauiter sauciatus, nūc primùm epistolæ mœsta verba committo. Neque enim diu ab officio debui temperare, cùm tanti vulneris dolor nulla temporis diuturnitate possit aboleri. Saluto igitur te, simul amicissimum meum Syluanum diligentiæ promptus commendator insinuo: qui refouendi patrimonij mei gratia laboriosam peregrinandi necessitatem recepit: eóque dignius est boni cuiusque suffragium, nullis edictis, quod per designationem personarum videmus expressum. Sed principalibus & tabulariis liberum est alios à dispendio vindicare, aliis indebitum munus imponere. Vnde quæso, vt hanc partem & nostræ vtilitatis [d] & tuæ laudis consideratione discutias. Postulant enim [e] capitulani taxationem tyronis ab hominibus meis, nulla super hoc publicæ vtilitatis monumenta promentes. Vnde mihi non iniusta suspicio est, quòd in excusationem sui aut suorum, nostros quoque homines falsa ascriptione subdiderint. Et ideo dignum est, vt prouincialibus vel edicto vel subscriptione tua instructio plena [f] pandatur, ne tabulariorum & curialium vaga & libera exactio quæstum præstet licentiæ. Vale.

a *Sic v.c. vulgò*, commisso

b *al.* liminibus. *sed malè.*
c *v.c.* commendatione.

d *Lib. Pith.* & tuæ salutis. consid.
e *Quidā leg.* capitularij. *Sed excusa lectio congruit cum v.c.*
f *Sic v.c. vulgo malè*, pendatur.

* *Symmachus Marcello.* 11.

CVm vicem præsentiæ meæ & possit & debeat tuus interuentus implere, miror suggestionibus Amazonij occupationes nostras frequenter onerari. Exsequere igitur, oro te, partes amicitiæ congruentes: vt auxilio tuo tutata possessio, & ipsa à molestiis vindicetur, & nobis aliquid commoditatis exhibeat. Inter reliqua autem, quæ idem Amazonius intimauit, magnopere deprecatus est: vt vrsum, quem dudum domui nostræ cum familia sua dicit obnoxium, ab omni publica conuentione secernas. Sed maior ei opitulatio ex tuo arbitrij fauore proueniet, cùm causæ eius etiam iustitia non desit. Circonscriptus enim, quantum res docuit, improuida cautione, non debet noxam rusticæ [a] fœlicitatis incidere. Vale.

[a] *Sic v.c. pro* *leg.* facilitatis.

* *Ad Perpetuum.* 12.

VOtiua domus meæ functio tua adiumenta deposcit. Proximè enim si optata nostra fauor diuinus adiuuerit, filius me' Præturæ editione fungetur, cui equorum Curulium paranda nobilitas est. Si quid igitur apud te valet amicorum absentium cura, quæso te, vt ex omnibus gregibus, quibus pollet Hispania, lectissimos genere & velocitate præstantes diligenter edecun[...]s: quos amici mei in rem missi iusta pretij definitione mercentur. Stabit apud me igitur beneficij tui gratia, si huic negocio studiũ, quod relligio mutua promittit, impenderis. Vale.

* *Symmachus Valeriano.* 13.

INgeniorum video inter nos esse certamen in eo negocio, quod ratio, amicitia, tempus abolere debuerat. Modum igitur [b] expostulantibus mutuis facio, ne amarissimę scriptionum vices sine fide procedant. Munus totius Liuiani operis, quod spopondi, etiã nunc diligentia emendationis moratur. Sed à te prædicti muneris posco vectorem, quia meos Prætorios apparatus pars in longinqua egit. Vale.

[b] *leg.* expostulationibus.

* *Symmachus Appollodoro.* 14.

CVratum tuarum me esse participem iure præsumis, quas ego animo meo etiam non commonitus pro amicitia vendicarem. Pars igitur sollicitudinis tuæ filia mea aduentante .... quam proximè Roma suscepit, dimissura in conspe-

ctum tuum, cùm se interposita refectione recreauerit. Interea de communis patriæ victu celeriter inuehendo, silere me apud te nõ sinunt angustiæ conditorum. Quæso itaque te, vt vigore, quo præditus es, annonarios vrgeri iubeas paratus. adijciet enim plurimum gloriæ tuæ Romana securitas. Vale.

* *Symmachus Geminiano.* 15.

COnsuetudinem meam seruo, & relligiosa in amicos instituta custodio. Quare salutationis honore præfato, mutuum deposco responsum: &, si memoria viget mandatorum meorum, vt securum me de apparatu Prætoriæ functionis facere digneris, exhortor. Crescit enim per dies singulos cura apud me: quoniam propinquat editio, & nihil de vestibus atque animalib⁹, quę olim sub æstimatione ac definitione tua per meos coëmi debuerunt, miror exhibitum. Et quoniam sollicitor tarditatis, Notariũ meũ misi, qui tuis præceptis & monitis obsecutus deuehenda cuncta suscipiat. Tandem igitur partes relligionis exsequere, vt exemplo diligentiæ tuæ in officiorum vicissitudine prouocemur. Vale.

* *Sapidiano.* 16.

LEontius agens in rebus & honestate vitæ & militiæ exercitatione bonis quibusque placitus, meum quoque iudicium assidua diligentia prouocauit. Inter amicos igitur ac familiares meos iure numeratur. Hunc tibi in manum trado, petens vt exẽplum nostræ circa eum affectionis imiteris: quod te sedulò præsumo facturum. Intereà de animalibus ludorum apparatui præparandis ammonitionem frequentare non desino, cùm in eam sponsionem tu me huius curæ vacuum reddidisti. Mandaui tamen Leontio monitoris officiũ: cui aurem præbere dignaberis, si quando ipse publica & maiora tractanti hanc quoque petitionem domestica insinuatione suggesserit. Vale.

* *Ad Venustum.* 17.

INtegrum mihi situm Prætorij mei, & picturam quandam fabrilis operis ante oculos conlocasti. ita adaperta distributio, vel adhuc adsurgentia, vel iam absoluta signauit. Dissimulo igitur meorum tantisper accusare segnitiem, qui in iisdem molitionibus fabricatione hæserunt, dum suauitate paginæ tuæ

mulceor. Volo tamen relegendo . . . . castiges vicem mei fellis exerceas: vt de tua obiurgatione conijciat, quanta illi pernicies, nisi omissa curauerit, ex mea indignatione metuenda sit.

Symmachus Pompeiæ. 18.

VOtiua mihi emersit occasio, quæ tibi salutationis apportaret obsequium. Nam cùm ad Præturam filij, familiares nostros [a] ad Hispanias misimus, quibus equorum Curulium mandauimus emptionem: litterarum cultum tibi par fuit exhiberi, simúlque adijcere postulatum; vt nobilissimos quosque de tuis gregib' equos digneris excerpere, quos in rem missi sub iusta taxatione mercentur. Quæso igitur, vt si qua apud te memoria domus meæ residet, rem tibi factu facilem, mihi verò iocundam atque honoratissimam, promptissima beneficentia digneris annuere.

a *al.* ad Hispaniam.

in rem missos *etiam dixit* s. *libr.* 7. *ep.* 105. *& hoc lib.* 9. *ep.* 12.

Basso. 19.

SAlutationis honore præmisso, subtexo necessarium postulatum. Filij nostri instat editio: Huic equorum Curulium parāda nobilitas est. Quapropter ad Hispanias fidelissimos cum copiosis sumptibus misimus, vt generosas quadrigas sub diligentissima electione mercentur. Sed quia veremur, ne equorum transitum hyemis interuentus excludat: quæso te, vt si necessitas postulauerit, tribus aut quatuor [b] hyemis mensibus pabula illis in re tua pro numero iubeas ministrari: vt incipiente temperie, sine vexatione perueniant. Præterea adiumentum meis oro decernas, ad equorum coëmptionem, si quos in [c] Arelatensi vrbe cursu & genere præstantes meorum cura reppererit. Amplectenda est enim vicinæ emptionis occasio, si eximium aliquid casus obtulerit. Stabit apud me iugis memoria beneficij tui, cùm votiuæ editioni nostræ fraterna, vt spero, cura profuerit.

b *Lib. Scal.* hybernis.

c *v.c.* Aurelatensi.

* *Symmachus Aureliano.* 20.

DOmum nostram in apparatu esse ludorum, quos Deo iuuante filij mei Prætura depościt, quantùm credo, didicisti. Missurus igitur ad Hispanias meorum aliquos, qui curules quadrigas ex omni gregum nobilitate mercarentur; iam nunc in fauórē prætereuntiū curam tuā prouoco, vt illis & velocitas transeundi, & euectionum præstetur adiectio. Hoc interim pro tempore prælibauimus. Sed plura tribues, vel tuo prouisa studio, vel illorum suggestione comperta.

Symma-

Symmachus Marcello. 21.

REquirunt te per Hispanias aliæ litteræ meæ. Illic enim te degere ob rei familiaris amplitudinem didiceram. Postquam te in auitis penatibus ociari constantior fides attulit, egi huic errori gratias, qui mihi præstitit vt te rursus alloquerer. Et tamen ista geminatio quamuis satisfacere animo tuo debeat, nondum meo sufficit. Vellem quippe ita continuè honorare amicitiam tuam litteris, vt mente iugiter colere numquam dissimulauerim.

Symmachus Basso. 22.

MVltam capio animi voluptatem, quoties sermonis tui munus accipio. Est enim [a] in illo & sanitatis tuæ & amoris indicium. Prætereà lætitiæ mihi est, [b] quòd breui te affore polliceris. Quo magis autem [c] redire deproperes, nuncio filium meum (si fauor diuinus arriserit) Prætorios fasces [d] anno ineunte sumpturum. De qua re ad familiares meos pleniùs scripsi, quibus equorum de Hispania mandauimus emptionem. Sed quia suadet occasio, nunc quoque reposco postulatum. Et quæso te, vt si fortè [e] equorum reditum intemperies hyberna retardauerit, stabulari in agris tuis equos nostros paucis mensibus iubeas, atque ad nos inde, verno tempore incipiente, proficisci. Interea hominum tuorum cura submota est, quos & præsentia mea, & iudiciaria tuitio defendit. Denunciaui enim litem mouenti, quòd ad me causa pertineat, nec defuturum [f] me actionis eius auxilium. Quod non dubito etiam præstantiæ tuæ homines indicasse. Vale.

a *v.c.* in illis litteris & sanitatis. *vt etiã est in lib. Scot. & Pith.*
b *Sic v.c. vulgo*, quòd in breuitate.
c *v.c.* venire.
d *v.c.* anno veniente.
e *Al.* eorum reditum.
f *Al.* me ad eius actionis auxilium.

Ad Vincentium. 23.

FAcio officium meum, si quando te cultu salutationis impertio. Nec dissimulo referre grates, quòd inuicem me frequentet remuneratio scriptorum tuorum. Sed hæc produci longiùs non oportet: quia bonæ amicitiæ iactationes refutant. Illud nunc de te impetratum volo; vt litteris & apparitore decreto iuuare digneris curam meorum, quibus

a *Vide notas.* [a] emendas ex Hiſpania curules quadrigas in apparatum prætoriæ functionis iniunxi. Exambirem ſuper his nimio precatu gratiam tuam, ſed apud verecundas aures tuas ſimplicitas efficacior eſt: & libentiùs pudor annuit, quod cum fiducia poſtulatur. Velim tamen teneas nunc quidem in petendo eſſe me parcum, ſed fore in agendis poſt impetrationem gratiis copioſum.

Aureliano. 24.

IVuat animum meum, quòd ſæpe mihi vitio vortis ſcribendi ad te negligentiam. Amoris enim tui ſignum eſt viciſſim deſiderare quæ [b] præſtas. & tamen diſſimulandi deſtinatio me contriſtauit: quia nec tibi conueniens eſt, nec mihi, deſperata iactatio irriti beneficij. Ne quid igitur ingenua verecundia ſimile reſcriberet, malui premere mutuum dolorem. Nam inter abſentes alterna epiſtolarum decertatio plerunque ad odia procedit. Nunc redeo in vſum ſimplicis ſtili, gratus magis voluntati tuæ quàm reus caſui. Te oro vt iam deſinas amicitiam meam, quæ nihil tibi [c] induxerit oneris, damnoſam putare.

b *Ex v. c. lacuna liquet hic aliquid deeſſe.*

c *v. s. indixerit.*

Alexandro. 25.

SIlentium circa te meum nullo iure culpabis, ſi tuum cogites. Et fortaſſe iuſtiùs tibi huius rei ſubeunda eſt verecundia, qui ob rem [d] Romanam ſæpe litteras mittens, amicitiæ circa nos munia præteriſti. Meos autem ſola ferarũ emptio Aquileiam compulit præterire. Nec tantum ſuccenſionis meretur vnius occaſionis obliuio, quantum laudabilitas tua inter aſſiduos commeatus tuorum ex contemptu mei contraxit inuidiæ. Sed ſit venia vtriq; noſtrum, quamquam imparis negligentiæ ſimus. Poſthac & ipſe omiſſum munus inſtaura, & nobis reſcribendi per eoſdem copiã præſta. Difficilis eſt enim pergentium inquiſitio. Denuò ſtili ceſſabit officium, niſi ad te redituri ſuſceperint. Vale.

d *v. s. Romã, vt aud lib. Sc.*

Maximo. 26.

AGitare te venatibus feras, & hybernis menſibus Apennini gelida luſtrare, valetudinis tuæ æſtimatione numquam putaui. amicitior enim litteris quàm laboribus videbaris. Horum alterum diu de te ignoratum, munus ſylueſtre patefecit: alterum benè creditum, paginarum tuarum cultus aſſeruit. Quare inter ſodales Apollinis ac Dianæ, ſectator vtriuſque numerabere, etſi te magis, vt ſcripta teſtantur, venaticæ artis gloria iuuat. Nam cũ

te niuosis saltibus inerrasse [a] descripseris, supra epistolæ temperamentum verbis tripudiasti: nimirum lætus ex arduo, & adhuc calens montani operis euentu. Interea satis fuerat Apennini spolia misisse. Adiecta autem [b] de corte plura fastidio esse potuerũt, nisi amor tui remouisset satietatem. Vale.

a v.c. describeres.

b in lib. Pith. de hac arte plura.

Symmachus Leoni. 27.

OPto quidem te in tantum copiis pecuniæ familiaris affluere, vt possis opima prædia cõparare. Sed mallem sine amicorũ noxa atque iniuria oculum te ac desiderium nouis emptionibus admouere. Nam ego Postumianensem rem iure optimo sine vlla mentione consortij tui ab antiquissimo possessore mercatus, nũc primùm tua ammonitione conuenior, vt prope iam inueterata possessione decedam. Cuius precium non eius mediocritatis est vt emisse delectet: adeo cùm possim tibi legibus obuiare, & desiderio eius, cuius res aguntur, obsistere: copiam tamen facio, vt quòd argẽti dedimus venditori, id homini meo Euscio, cui summa comperta est, digneris expendere. Si tamen præoptas nostra mercari, quàm tua nexu obligationis absoluere.

Ad Carterium. 28.

QVod defendẽdum socero erat, cuius te momordit querela, competẽter in Epictetum commotus implesti. Caret foro, & inconsultæ linguæ precium tulit. Ac, si quid mihi credis, contumeliæ talione correctus est. Nunc ingenium tuum moréſque considerans, flecte ad veniam placabilem voluntatem. Scis causidicorum sæpe improuidos lapsus: & cùm ornares tribunalia antè defensor, pòst cognitor iurgiorum, talis aduocationis errori restitisti. Sed quia nunc aliqui, quorum tuta flagitia sunt, Epicteti amici mei silentio claruerunt; quæso ne diu infortunato potiùs quàm innocenti patiaris illudi. Faciet vir amplissimus, cõmunis frater, quidquid te velle cognouerit. Erit etiã ille prõptus ad restituendum ei munus orandi, si voluntatis tuæ sumat indicium. Tu modò benignam mentem litteris meis applica, & qui togæ amicus es, cuius laude supra alios splenduisti, & honesto ordini notam detrahe & homini, [c] pars mea, puta rogatus ignosse.

Cõfer cũ epist. 39. 5. lib. v. ad Neoterium.

c Sic lego, vide notas.

Ad Ianuarium. 29.

SOlebas antehac, cùm tribunalibus præsiderem, fori tyrones commendare iudiciis: quod nunc officium versa conditione suscepi, qui magisterio tuo causidicinæ insinuo candidatos. Qua

in te meum necesse est sequeris exemplum: vt qua facilitate oblatos à te frequenter admisi, eadem relligione suscipias meos me assertore productos.

Epistola. 30.

AS sectatores diligo litterarum: non quòd mihi cum talibus studiis sit vlla cognatio, sed quia professio bonarum artium quasi pulchritudo in alieno etiam corpore locata delectat.[a] Meritò Valentinianum congressu mihi primore compertum litteris prosequi officium meum duxi: vt ei apud te primam ianuam meus sermo reseraret; sua vita atque eruditio conciliaret amicitiam pleniorem. Vale.

a *Ita v.c. vulgo leg.* Meritò Valentini cõgressum mihi primo repertum litteris pros.

Epist. 31.

RElligiosa cura est, quæ amicorũ liberis exhibetur: præsertim si familiaritas delata maioribus cumuletur meritis posterorum. In rem præsentem spectat præfata sententia. Nam Lampiũ C.M.V. non vsque[b] adpensi habui, vt solet esse multorum caduca & fragilis affectio: sed ex eo genitos, & in bona paterna nitentes propagato amore contemplor. Hos tibi trado ab omni iniuria vindicandos. Quæso vt vicem meam, si vsus tulerit, iustus arbiter exsequaris. Multum huius beneficij impetratio in tuam laudem, in meam gratiam promouebit.

b *Forte*, adeò pensi.

Epist. 32.

MVltas inter nos officiorum vices scribendi cunctatione perdidimus. Nõ sinam produci longiùs commune delictũ. Assumo igitur mihi relligiosi muneris partes priores: & si referre verba distuleris, nõ mutabo propositum. Tuæ deliberationis erit, intercapedo rescripti: modò vt memineris, acceleratum gratię recursum voluntatis signa præferre, serum necessitatis. Satis mihi videor de instaurandis commerciis litterarum[c] locutus. Aliquid sermo noster portanti litteras meas vtilitatis debet adferre. Est enim mihi familiaris, dignúsque patrocinio tuo: quem si placido ore respexeris, fortunas suas creuisse gaudebit.

c *Sic est in v.c. vulg. leg.* locutus. Denique probum familiarem tuóque patrocinio dignum. Si placido. o. r. f. suas gaudebit reuixisse.

Epist. 33.

TAceas licèt, & salutationi respondere dissimules, nũquam me à relligioso[e] studio dimouebis. Extũdam quandoque, vt hac obstinatione decedas. Interea nundum recuperata fiducia tui, audax munus[d] aggrediar. Commendare enim tibi hisce scriptis studeo Victorem, iuuenem grauitatis exactæ, mihíque dudũ

d *v.c.* officio dimouebis. Excudam quand.

e *v.c.* ingredior. C.e. tibi huius scripti vectorem.

probatum per honesta documenta, nec inexpertum (si rectè æstimo) iudicio tuo: quia securus vitæ & militiæ [a] veteris, numquam [b] refugit examen superiorum. Sed fac mediocriter à te bona hominis esse perspecta. Fas non est, si quid tribuis amicitiæ nostræ, vt post testimonium meum tâquam nouus amicus tibi accedat.

a v.c. vetus. vt lib. Scot.
b Sic v.c. vulgo leg. refugit superiorem.

* *Epistola.* 34.

PEndo animo vsque ad [c] valetudinis tuæ nuncium: nam infirmis adhuc viribus tuis laborem longi itineris addidisti, nec possum super hoc commeantium sermonibus esse contentus. Siquidem maior affectio falsis accepit dubia rumorum. Expecto igitur litteras, quarum fides adportet mihi de te certam securitatem. Si quid ipse meorum actuum scire postulas, ab epistolæ pertlatore recognosces. Est enim nobis conciliatissimus ob vitæ integritatem, dignúsque, me teste, qui sedulò domus tuæ cultoribus [d] inferatur.

c Sic lego. non vt est in v.c. valedunis.
d Fortè, inseratur.

* *Epist.* 35.

ANtistianus vir ordinis nostri, olim mihi probitate vitæ complacitus est, & honestis carus officiis. Quod me ex vero potiùs quàm in gratiam eius adserere, qualitas præsentis desiderij ostendit. Nam diu patriæ suæ functus defensionem, desiderat tandem portum priuatæ quietis adipisci. Quæ res tibi commendabilem [e] faceret, etiamsi meus non interueniret affatus. Soles enim pro tua virtute diligere cupidos ocij, & nescios ambiendi. Oratus igitur litteris meis, dignare concedere optatam requiem vacare cupienti. Nec deerit subrogandus, cùm facilè ex tot optimatium numero parem fide atque industria virum tu edecumare possis.

e v.c. facere.

Epist. 36.

DEsiderium mihi amicitiæ frater meus Nicias, cum primis philosophorum numerandus, [f] incutit: postquam nobis per epistolam fecit indicium, quòd ei filiam tuam fida pactione despònderis. Quæ res testimonio est synceru m tibi inesse iudicium, & propterea familiaritatem tui vltro omnes bonos debere sectari. Asserit enim probabilem mentem talis electio. Quare optimæ voluntati tuæ calcar admoueo, téque hortor vt quamprimùm laudatissimum generum Diis iuuantibus sortiaris. Cuius accessio tibi & [g] conciliet gratiam plurimorum, & decus affinitatis [h] adijciat. Vale.

f v.c. incussit.
g v.c. concilibit.
h v.c. adijciet.

Epist. 37.

a v.c. Rat.q. semper habēda iustitię est.

[a] RArio quidem iustitiæ seriò habenda est. Sed circa nobiles probabiléſque personas plus debet esse moderaminis, vt perspiciatur in discretione iudicium. Hoc eo proloquor, vt interuentum meũ generalitate commendem. Genus autẽ petitionis huiusmodi est. Agri sororis meæ Italicæ, illustris fœminæ, culto-re [b] euacuati, oppressione munerum publicorum, iudiciaria au-ctoritate refouendi sunt. Hanc ego operi de tui animi æquitate promisi. Certa est enim de bonorum mente præsumptio. Spon-sioni igitur meæ, si tibi [c] cordi sum, fidem præsta: & quicquid re-bus atque rationibus matronæ absentis accommodum est, nutu facili tribue, meæ imputaturis gratiæ quicquid illi fauoris im-penderis. Vale.

b v.c. vacuati & fessi oneremunerum p. alij lib. leg. cultura, vt P.

c v.c. concordi sum.

Epist. 38.

SIlere non debui eo commeante qui tuus est. Siquidem necessitudo inter vos futura persuadet, vt vtrique vestrûm à me diligentia deferatur. Quare salutationem litterarum tibi defero, & hortor, vt virũ deuotissimum Ticianum, mihíque amicissimum, promissæ coniunctionis quamprimum compotem præstes.

Epist. 39.

Vide notas.

FRuctus laboris est placere melioribus, & pro industria atque animi integritate palmam iudicij promereri. [d] Quapropter Benignus VC. filius meus, rei frumentariæ negocium peruigili animo & puris manibus executus, solam de te mercedem iusti [d] laboris exspectat. Testatur insomnes curas eius imbecillitas corporis. Nihil enim de Sardinia reportauit, nisi bonam consciẽtiam, & malam valetudinem: horreis autem tantum frugis inuexit, quantum illi prouinciæ anni fortuna contulerat. Nullus de eo rumor aduersus, nullæ conquestiones semper ad arguendæ paratæ. Horum omnium locupletissimum præmium est, si amicitia tua dignus habeatur. Quod decliue ad impetrandum mihi videtur, si, quod necesse est, te delectet eorum probitas, quorum non fefellit electio.

d v.c. amoris.

Epist. 40.

REligiosa potiùs quàm inuidiosa quæstio est, quæ fidem pactarum repetit nuptiarum. Nolo igitur existimes culpabiliter ad [e] me delatum, quòd pactas filiæ tuæ nuptias cum [f] Herculeo amicissimo meo hæsitatione suspendas. Sed ceteris, quos

e v.c. me esse perlatum.

f v.c. Herculio.

matrimonij de te impetrati vel adiutores scit fuisse vel testes, me quoque voluit admouere: vt suspensa diu vota noui hortatoris [a] impulsu acceleret. Maneat oro te stabilitas promissorum: nec senatoriam fidem voluntatis mutatio deuenustet. Prosit etiam pacto fœderi, meæ pro illo petitionis adiectio: cui non sine contumelia placita denegabis, quum promptè [b] nobis deferre etiam intentata debueris. Certè ea viri modestia, ea in foro Romano dignitas est, vt quantum ei gratiæ tribuisti, tantum ornamenti ex genero consequaris. Vberes laudes eius, & vitæ honestamenta prosequerer, si tu nouum aliquem videreris admittere. At quum tibi eius bona esse comperta euidenter astruat dudum recepta conditio, non debeo eius protelare præconium, quem tibi suscepti [c] fœderis genus indicat iam probatum. Vale.

a v.c. impulsus acceleret. Maneat igitur oro te.
b Sic v.c. vulgò leg. nobis deserta etiam.
c v.c. fœderis pignus inductum cōprobauit.

Epist. 41.

DIsarius medicinæ professor, vir sanctæ memoriæ atque illustris, patrem tuum . . . . Et quia ei cohærere decreuerat, rerum suarum in Aquitanicam nonnulla præmisit: nec contra bonorum omnium votū tanti viri obitu destitutus relegere ad suos iter; vt parens adrestatur eius, exoptat. Iuua quæso te piam iuuenis voluntatem: & quæ ei pro insita moribus tuis fidelitate reddenda sedulò spondisti, iube ociùs reportari, ne illi supra vulnus amissæ spei, iniuria longæ peregrinationis addatur.

. . . .

Epist. 42.

PEruectæ sunt ad me litteræ tuæ, quum in Campaniis littoribus ociaterer. Credo autem te fando lectioneque didicisse, quanta sit huius regionis venustas. Vicit epistola tua appositas voluptates. Spretis igitur ceteris quæ ingerebat loci gratia, totum animum recensendæ paginæ vsque ad memoriam mancipaui. Vtinam plura dictasses. Mihi tamen sæpe petita, instar multorū fuerunt. Posthæc caue parciùs promas, quod ex abundantia ingenij tui nascitur: ne me quoque, cui stilus pauper est, in arctum reuocet voluntaria frugalitas tua. Quod restat, Aurelium tibi denuò in manum tradimus: non quòd inefficax fuerit prior commendatio, sed vt meritum eius nostramque curam testetur iteratio. Vale.

Epist. 43.

QVisquis à nobis in commendationem sui litteras petit, præstat gratiam. . . . . accipere. antiquior est enim mihi

Epist. 37.

a v.e. Rat.q. semper habēda iustitię est.

b v.e. vacuati & fessi onere munerum p. aly lib. leg. cultura, vt P.

c v.e. concordi sum.

[a] Ratio quidem iustitiæ seriò habenda est. Sed circa nobiles probabilésque personas plus debet esse moderaminis, vt perspiciatur in discretione iudicium. Hoc eo proloquor, vt interuentum meũ generalitate commendem. Genus autē petitionis huiusmodi est. Agri sororis meæ Italicæ, illustris fœminæ, culto-re [b] euacuati, oppressione munerum publicorum, iudiciaria au-ctoritate refouendi sunt. Hanc ego operi de tui animi æquitate promisi. Certa est enim de bonorum mente præsumptio. Sponsioni igitur meæ, si tibi [c] cordi sum, fidem præsta: & quicquid rebus atque rationibus matronæ absentis accommodum est, nutu facili tribue, meæ imputaturus gratiæ quicquid illi fauoris impenderis. Vale.

Epist. 38.

Silere non debui eo commeante qui tuus est. Siquidem necessitudo inter vos futura persuadet, vt vtrique vestrûm à me diligentia deferatur. Quare salutationem litterarum tibi defero, & hortor, vt virũ deuotissimum Ticianum, mihíque amicissimum, promissæ coniunctionis quamprimum compotem præstes.

Epist. 39.

Vide notas.

d v.e. amoris.

Fructus laboris est placere melioribus, & pro industria atque animi integritate palmam iudicij promereri. [d] Quapropter Benignus VC. filius meus, rei frumentariæ negocium peruigili animo & puris manibus executus, solam de te mercedem iusti [d] laboris exspectat. Testatur insomnes curas eius imbecillitas corporis. Nihil enim de Sardinia reportauit, nisi bonam consciētiam, & malam valetudinem: horreis autem tantũm frugis inuexit, quantũm illi prouinciæ anni fortuna contulerat. Nullus de eo rumor aduersus, nullæ conquestiones semper ad arguendæ paratæ. Horum omnium locupletissimum præmium est, si amicitia tua dignus habeatur. Quod decliue ad impetrandum mihi videtur, si, quod necesse est, te delectet eorum probitas, quorum non fefellit electio.

Epist. 40.

e v.e. me esse perlatum.

f v.e. Herculio.

Relligiosa potiùs quàm inuidiosa quæstio est, quæ fidem pactarum repetit nuptiarum. Nolo igitur existimes culpabiliter ad [e] me delatum, quòd pactas filiæ tuæ nuptias cum [f] Herculeo amicissimo meo hæsitatione suspendas. Sed ceteris, quos

matrimonij de te impetrati vel adiutores scit fuisse vel testes me quoque voluit admouere: vt suspensa diu vota noui hortatoris [a] impulsu acceleret. Maneat oro te stabilitas promissorum: nec senatoriam fidem voluntatis mutatio deuenustet. Prosit etiam pacto foederi, meæ pro illo petitionis adiectio: cui non sine contumelia placita denegabis, quum prompte [b] nobis deferre etiam intentata debueris. Certè ea viri modestia, ea in foro Romano dignitas est, vt quantum ei gratiæ tribuisti, tantum ornamenti ex genero consequaris. Vberes laudes eius, & vitæ honestamenta prosequerer, si tu nouum aliquem videreris admittere. At quum tibi eius bona esse comperta euidenter astruat dudum recepta conditio; non debeo eius protelare præconium, quem tibi suscepti [c] foederis genus indicat iam probatum. Vale.

a v.c. impulsus acceleret. Maneat igitur oro te.
b Si v.c. vulgò leg. nobis deserta etiam.
c v.e. foederis pignus inductum comprobauit.

Epist. 41.

DIsarius medicinæ professor, vir sanctæ memoriæ atque illustris, patrem tuum . . . . Et quia ei cohærere decreuerat, rerum suarum in Aquitanicam nonnulla præmisit: nec contra bonorum omnium votũ tanti viri obitu destitutus relegere ad suos iter, vt parens adtestatur eius, exoptat. Iuua quæso te piam iuuenis voluntatem: & quæ ei pro insita moribus tuis fidelitate reddenda sedulò spondisti, iube ociùs reportari, ne illi supra vulnus amissæ spei, iniuria longæ peregrinationis addatur.

. . . . *Epist.* 42.

PEruectæ sunt ad me litteræ tuæ, quum in Campanis littoribus ociarer. Credo autem te fando lectioneque didicisse, quanta sit huius regionis venustas. Vicit epistola tua appositas voluptates. Spretis igitur ceteris quæ ingerebat loci gratia, totum animum recensendæ paginæ vsque ad memoriam mancipaui. Vtinam plura dictasses. Mihi tamen sæpe petita instar multorũ fuerunt. Posthæc caue parciùs promas, quod ex abundantia ingenij tui nascitur: ne me quoque, cui stilus pauper est, in arctum reuocet voluntaria frugalitas tua. Quod restat, Aurelium tibi denuò in manum tradimus: non quòd inefficax fuerit prior commendatio, sed vt meritum eius nostramque curam testetur iteratio. Vale.

Epist. 43.

QVisquis à nobis in commendationem sui litteras petit, præstat gratiam. . . . . accipere. antiquior est enim mihi

amicitiæ cultus, quàm illis præsidij impetratio. Rependę igitur huius pro me operę mercedem scripta [a] reddenti, & pro mediocritate fortunæ hominem munerare. In tuo iure est, an etiam me tui officij honore digneris. Neque enim verborum fœnus exerceo, vt te de solutione conueniam. Graue enim est te ad leges debiti redigi, qui me officiis voluntariis [b] sæpe superasti. Vale.

a reddendo, *in lib. Pith.*

b *v.c.* sæpius onerasti.

* Epist. 44.

Bonorum virorum curam tibi esse non ambigo. Mores enim tuos necesse est similium virorum coniunctione gaudere. Si quid igitur mihi tribuis, amplectere amicitias, quæso te, domini & filij mei Flauiani: quem non solum parentis, verùm etiam testis fidelitate commendo. Reperies in eo mentem [c] dignam meliore fortuna, licet sacri beneficij magnitudo casibus eius occurrerit, & ad cumulum lenitatis adiecta sit euocatio. Vnde æquum est, vt quem respicit Imperiale suffragium, familiaritas [d] vestra non deserat. Vale.

c *In lib. Scot.* dignã amore tuo & meliore fort.

d *al.* tua.

* Epist. 45.

Ad posteros amicorum curam transferre debemus, ne fides cum hominibus interiisse videatur. Exigit igitur à me memoria Petronij ex Consularibus, cui lar apud Ariminum fuit, vt eius filios hęreditario amore defendam. [e] Horum . . . . militaribus habitanda decernitur, & ni publica succurrat auctoritas, extremum patietur excidium. Si quid igitur interuentui meo tribues, datis ad Ariminensium magistratus atque ordines minacibus litteris, arceri ab ea hospites iubeatis, & restituere penatib[us] paruulorum priscam securitatem. In iudicis enim iubentur esse tutela, qui à parentibus deseruntur. Vale.

e *Fortè leg.* Horum domus hospitibus (*vel* viris) militaribus, *&c.*

Ad Iustum. 46.

Voto ac desiderio suo me adiutorem Seuerus vir honestus asciuit. Cuius cùm petitionem probabilem iudicassem, toties flagitatas litteras negare non debui. Summa autem petitionis huiusmodi est: vt filio eius coniunctionem filiæ tuæ spondeas: cuius rei impetrationem facilem fore personarum promittit æquatio, & honestate & possibilitate [f] congruens. Exspecto igitur vt responsio tua testimonium meum vires apud te habuisse declaret. Vale.

f *v.c. habet,* congruitis. *lib. Scot.* congruitas.

Ad Cæci-

* *Ad Cæcilianum.* 47.

QVantum domui tuę cultū Lucillus quondā pictor adiecerit, cum potiſſimis amicorum noſce te certū eſt. Huius filiū, per naturam quidem & per neceſſitatem procul [a] poſitum, iniuſta ſollicita certo certamine inter numerarium quondam & opinatorem dudum ſupradicti poſſeſſoris colonum, qui ſuperiorum temporum ratiocinia in Lucilli . . . . poſco non gratiā, licèt interuentui meo etiam voti & ſtudij acceſſio debeatur. Et primo loco poſtulo, domus viri prudentiſſimi longéque degentis per officia publica & ordines tuta præſtetur. Dehinc vt ſi quid inter illos decertationis eſt, tuo cedatur examini: ne quando alteri Iudici ſeruata cognitio recidiuam Lucilli filio gignat iniuriam.

a *Puto emendandum ſic.* iniuria ſollicitat, orto certamine, *&c.*

* *Pollodoro.* 48.

QVintus & Felix Ippomenſium curiales, has de me litteras ſummatibus viris interuenientibus impetrarunt. Debui enim probitatem hominum de teſtibus æſtimare. Intereſt igitur amicitiæ noſtrę, ne ſpes eorum, qui me ad impetrationem validū crediderint, decepta videatur. Quare ſi quid eorum poſcet vtilitas, benignitatem adde iuſtitiæ. Credo enim talia eſſe poſcenda, quæ nec interuenientis petitionem, nec præſtantis iudicium decolorent. *Vide notas.*

* *Maximiliano.* 49.

ME ex ſententia valere ſignifico, tibi ſecunda opto [b] ſuperpetere: poſthac de te poſtulo, quod ſpontanea benignitate feciſſes, vt conductorem rei meæ Sicilienſis, ad prouinciam reuertentem, celeri tranſcurſu ad deſtinata dimittas. . . . .

b *Fortè,* ſuppetere.

* *Epiſt.* 50.

ASſiduæ ſcriptionis nullum poteſt eſſe faſtidium. Fungor igitur apud te ſalute dicenda, ſimúlque hortor & deprecor: vt hominum meorum curam gerere non graueris, quibus non ſolū tribuenda eſt fiducia, ſi quid vſus deſideret ſuggerendi, verumetiam neceſſitas admouenda. Hæc eſt enim natura ſeruorum, vt adire metuant profuturos, dum culpam ſuam metuunt deprehendi.

* *Ad Pœmium.* 51

TAcenda ſunt damna fortunæ, ne ſera [c] conſultatio ſcindat præteriti cicatricem doloris. Rectiùs ergo te cum filij noſtri

c *Malim leg.* ſera conſolatio. *vide notas.*

Nemesij ornatissima indole, vel potiùs fœcunda laudum fruge contulerim. Habes virum, dignissimum pro numerosa prole censeri. hunc tibi in manum reddo, quod facere de vtroque voluissem. Æstimabis de cultu morum eius ac litterarum, quantum illi studiorum mora potuisset adiicere, nisi respectum paterni desiderij timor noster habuisset.

* *Ad Eusebium.* 52.

COmmunis amici Eusebij merita longo sermone prosequerer, nisi probitate eius atque militia plura sentires: qui nunc de loco suo anxius, postquam de eo comperit esse dubitatum, allegationes suas properauit astruere lectione publici scripti, nũc assertione verborum. Qui in re & fautor .... liberis: quorum alterum nobis tua amicitia promisit, fides alterum pollicetur. Nam dudum eum ad scholam Gallicam palatij translatum esse meministi. quod ideò te credimus ipso absente siluisse, ne existimaretur gratiosa esse suggestio. nec maiore fiducia aderis veritati, cùm allegationes præsentis adiuueris. Vale.

* *Geminiano.* 53.

FElix cùm & domus tuæ cultorem se diceret, & humanitatem commendationis meæ amicis interuenientibus postularet, desiderio eius familiarem paginam non negaui, qua principe loco fungor apud te salute dicenda. Dehinc prosequor [a] recepta est quæ supradicto. si nondum tibi cognitus est, præstet clientelæ aditum: si iam notus, augmentum. Vale.

[a] *forte*, recepta es cũ quæ supradixi.

* *Quintiliano.* 54.

MOris mei est benè cognitis approbatísque ferre suffragium; nec personas hominum, sed vitæ merita cogitare. Cùm igitur Asellus domesticus noster in vrbanis castris militiæ stipendia sine offensione confecerit; quæso vt admissus in clientelam tuam, & meum sibi patrocinium profuisse, & tuum accessisse lætetur.

* *Ad Cæcilianum.* 55.

INteruenire pro iustis debitis non recuso. Malitiæ enim repudiare locum gratiæ in his .... Formianis ad egestatis leuamen certum ex Africa olei modum decreuit antiquitas. Poscunt à te morem longa ætate seruatum, cui debet adiicere celeritatem præsentis humanitas.

* *Ad Iouium.* 56.

NOn nouum vel incognitum, sed compertum iam fide & antiquitate militiæ Eusebium amicum meum promptus commẽdator insinuo: quem ad hoc æui nulla actuum culpa fœdauit, sed absentia, quę plerisque occulit merita, si testimonio pręsentiũ deseratur. Locum eius dicitur in ancipitem statum deduxisse fortuna. Singularis tamen animi tui æquitas non patietur, vt spero, aduersum stipendiorum prærogatiuam casum valere. Et mea igitur hortatio & ipsius fiducia iudicium tuum respicit. Quæso vt causa cognita veterum eius stipendiorum iusta confirmes, pręstaturus & nobis amicis securitatem, & honestũ collegis eius de optimi viri retentione consortium. Vale.

* *Ad Probinum.* 57.

OMnibus, qui occasionem scriptionis impertiunt & commendationis, quandam rependo mercedem. Nunc optimo viro Petrucio factum volo, quem scio hanc epistolam non tam sui commendatione quàm mei officij gratia postulasse: cuius operã versa vice numerandam...... popościt litteras, vt tibi probaretur impensiùs. Ego contrà ideò scripsisse me fateor, vt tibi ille acceptior redderetur.

Ad Pacatum. 58.

VIx adducor vt credam litteras meas sæpe repetitas nihil Leontio remedij cõtulisse. Quia si nihil virium frequens interuẽtus noster habuisset, desisteret suffragium meum toties elusus optare. Quum igitur apud me querelæ istius fides dubia sit, experiri volo, cui potissimum parti dubitatio mea debeat applicari. Est igitur in manu tua, vtrũ posthac tenere in scribẽdo morẽ meum debeam, an verecundiæ nostræ continua etiam taciturnitate consulere.

* *Romulo.* 59.

TV quidem paterna affectione pignus commune commendas. Sed illi efficaciùs studia & amorem bonorum probabilis vita conciliat. Habes iuuenem, cuius debeas fruge gaudere: etsi scio patres auaros esse voti, nec vlla filiorum bona putare esse perfecta, desiderio & cupiditate potiore. Fortè lætari animum tuum iudicas dulci potiùs nuncio quàm fideli:[a] cùm fore tibi eius reditum fauor diuinus adnuerit, vt in illis meritis deprehendas mei testimonij veritatem. *Vide notas.*

[a] *Videtur leg.* confido si tibi eius.

* *Pacato.* 60

INcitare debueras. Sed prolixus in hac conqueſtione eſſe non pigeo. Itaque ad commendationem viri deuotiſſimi Olympij amiciſſimi mei flecto ſermonem: téque ſedulò rogo, vt eum ſecurus teſtimonij in penetralia familiaritatis admittas. Repperies in eo morum bona, qualia iudicij tui [a] circumſpectio conſueuit elicere.

a *v.c.* circunſpectionis, *habebat.*

* *Lenio.* 61.

VEhiculi rotæ cuius debeāt eſſe menſuræ, epiſtola miſſa teſtabitur. Supereſt vt omne carpentum adfabrè & firmis compaginibus explicetur. Si parte precij ad hoc opus eſt, quod dandū ſcripſeris, iubebo numerari. [b] Humanitas ſemorum tuorum debet eſſe moderatior. Relligio enim animis potiùs quàm muneribus æſtimatur.

b *fortè leg.* Immanitas munerum tuorum.

Epiſtola. 62.

ET quiete prouinciæ & vigoris tui delector laude. Nec quicquam magiſterio meo vēdico, quum omne quod ſpectat ad gloriam, tuæ potius indoli debeatur. Macte igitur primi honoris auſpiciis. [c] in vberiorem gloriam fœlices tēde conatus, vt & tibi ad celſiores gradus ianuam pandas, & Romanum nomen claritudine adminiſtrationis illumines.

c *Lib. Sc.* & ad honorem & gloriam. *Sicque lib. Pit.*

Epiſt. 63.

SOleo amicitias optimorum primus expetere. Nunc fortunæ meæ inclinatio, [d] vt præuenirer, effecit. Tribuenda eſt igitur [e] venia tarditatis, non negligentię, ſed mœſtitudini meę: & bono omine familiaritas copulanda, cui auſpicium fortunatius præſtiſti. Sed licèt me [f] ipſo officij ordine & dignatione præuerteris, in poſterum tamen nequaquam reſidem iudicabis: vt animorū noſtrorum conciliatio, quæ tuo inuitamento ſumpſit exordium, meis litteris [g] cumulata frequentetur. Vale.

d *v.c.* ne præuenirem.
e *Sic v.c. vulgo leg.* nota tarditatis.
f *v.c.* ipſe.
g *v.c.* frequētata curetur, *lib. Pith.* frequentata cumuletur.

Epiſt. 64.

MAllem quidem reditum tuum quàm litteras impetrare. Sed habent ſolatia locum, quoties fraudamur optatis. Vereor autem ne te diu [h] ad vrbem protermines. Namque hoc nobis minatur traditatis tuæ elaborata defenſio. Quare velim noueris, nullas moræ allegationes deſiderantibus iuſtas videri. Quicquid igitur ipſe cauſationis attuleris, ſurdis, vt aiūt, auribus ingeretur.

h *v.c.* ab vrbe. *Sicque lib. Pit.*

Hæc interim [a] ad quartum Latinæ viæ, mox agrum Laurentem petiturus [b] mitto. Est enim familiare mœrentibus, animi curas migratione discutere. Vale.

a v.c. de quarto. & sub Pit.
b v.c. emitto.

* *Epist.* 65.

ACcusarem silentium tuum, nisi te in fratre vidissem. Ille & officij tui satisfactionem, & præsentiæ tuæ imaginem mihi solus exhibuit. Nam omnia bona in eo agnoui, quæ in te dudum probaui. Amo igitur [c] venam familiæ vestræ. De vobis etiam, qui adhuc comperti non sunt, prærogatiua optimi generis laudabiles iam videntur. Superest nunc mihi solemnis illa efflagitatio litterarum, quam nec omittendam penitus existimo (ne remissiùs cures quam putas non desiderari) nec magnopere perurgendam, ne tibi perpetua conuentio spontanei gratiam decerpat officij.

c Vide notas.

* *Epist.* 66.

QVamuis relegere iter, atque ilicò parem [c] rure deducere, hoc ipsum tamen breue interuallum diei vacuum esse litteris non patiar. Primùm vt officium scriptorum tuorum vicissitudine sermonis æquiparem. Dehinc vt expetitas amicitias relatu gratiæ intelligar munerari. Postremò vt indicio aduentus mei, pauxillum de te, si mox abire decreueras, residendi tempus obtineam. Ob has causas epistolam venturus ipse tanquam præsulē misi. Sed in his præcipua mihi fuit ratio non silendi, quòd prior votum sanciendæ familiaritatis habuisti. Vnde curare me decuit, ne culpam fastidij contraherem dissimulando responsa: atq; mallem semper mea opera amicitias inchoari, tantum abest vt pigrè & negligenter accipiam munus relligionis oblatæ. Ago igitur gratias bonæ voluntati tuæ; & curabo sedulò, vt officiis meis credas potuisse me scribendi ordine præueniri, diligentia animi non posse.

d Potest legi, rure decedere.

* *Epist.* 67.

ALexandrum, sicuti loquuntur historiæ, grauis momordit inuidia, quòd Achilli fortissimo æui sui Homerum præconem fortuna tribuisset. At mihi animus gliscit gaudio, quòd euentus Reip. prosperos parili tuo sermone ornasti. Vnde factum est vt nostris quoque obtutibus, qui procul agimus, quædam gestorum facies subderetur. Quare & fortunæ tuæ gratulor, quæ talium negociorum magnitudini orationis grauitate respondit.

Vide M. Tullium pro Arc. poëta, & Flau. Vopiscum in Probo.

Cæleſtis nutus efficiet, vt ornatiſſimæ linguæ tuæ promptuario numquam deſit materia talium nunciorum.

* *Epiſtola.* 68.

CVra anxius eram, priuſquam litteras tuas ſumerem, vtrùm commodè peracto itinere ad deſtinata perueniſſes. Sed vbi certior factus ſum nihil valetudini tuæ ex labore itineris deminutum, animus ad ſecuritatem reuertit. Præſtabit diuinus fauor, vt ſicuti de abſentia tua optata cognouimus, ita tuo reditu gaudeamus.

Epiſt. 69.

EDitionibus noſtris amicam operam polliceris. Intelligo litteris beneuolentiæ tuæ effectum reſpondere potuiſſe, ſi honoris tui tempus fœlicitas prouinciæ prorogaſſet. Sed quamuis depoſitis Reipub. habenis, nequeas promiſſis terminũ dare: ego tamen fateor ita me vadatum gratia, [a] ceu ſperata perfeceris. Voto enim fauentis, non exitu rei animus obligatur. Interea [b] abundè gaudeo, quòd tibi omnium rerum fama floret, & in partem [c] quæſitæ antè laudis accedo. Vale.

a *v.c.* vt ſperata. *lib. Pith.* vt ſi ſper.
b *v.c.* abundo gaudio.
c *v.c.* quæſitæ à te laudis a. *Sicque li. P.*

Epiſt. 70.

BEaſti curiam noſtram forúmque Romanum: de quo ſortiri Sicilia magiſtratus, anteriorum recordatione metuebat. Ades igitur nobis expectatus, illis deſiderandus. Et præſumo tibi accepto ferendum, ſi prouinciæ [d] commodauerit poſterioris imitatio. Auctor eſt enim bonorum ſequentium, qui relinquit exemplum. Vale.

d *v.c.* commoda erit poſterioris mutatio.

Epiſt. 71.

QVerebar tacitus ipſe mecum de ſilentio tuo, ſed amicam [e] ſuccenſionem recens ſermo placauit. Ergo in vſum veterẽ reuertamur, & mutuam diligentiam religioſis ſalutationibus excolamus. Vale.

e *Sic v.c. vulgo leg. malè,* ſucceſſionem

* *Epiſt.* 72.

SCripta tua plurimum mihi tribunt voluptatis. Sed ſi paululũ Romæ reſidere voluiſſes, multo ampliùs nobis præſentia tua quàm ſermo gratiæ contuliſſet. Fero tamen æquo animo, quòd deſiderio noſtro amorem patriæ [f] contuliſti. Et ſpero viſendi filij tui gratia, qui nunc liberalibus ſtudiis eruditur, reddendam mihi ſæpius tui copiam. Interea dum abſumus, frequentanda tibi eſt

f *Malim leg.* prætuliſti.

opera ſcriptionis, vt meus etiam ſtilus ad viciſſitudinem prouocetur.

Epiſt. 73.

CRedo miraris, quòd adhuc crudo fortunæ meæ vulnere ſilentium ruperim. Hæc ſolatia mea. his paſcor. his recreor. Etſi illa duco maiora, quæ mihi ex tuo pectore & ſermone redduntur. [a] Nolo tamen exigas à me litteras lõgiores. Breues ſunt doloris induciæ, & mox in miſeras cogitationes recurrunt diſſimulata paululum mala. Ergo tua redundet potiùs oratio, quæ & tibi laudem [b] pariat ſeruatæ amicitiæ, & mihi ſolamen adferat præſentis [c] ruinæ.

a v.c. Sed nolo tantiſper à me exigas litt. long.
b *al.* parat.
c v.c. ærumnæ.

* *Epiſt.* 74.

VTinam te melior cauſa tenuiſſet: facilè abſentiæ tuæ damna ferremus. Vtrumque tamen deſiderium tui litterarum ſolatio mitigaſti: quas frequentare dignabeтis, ſi qua tibi adhuc morã neceſſitas familiaris indixerit. Vale.

* *Epiſt.* 75.

ET ſancti animi tui affectione & ſermonis aſſiduitate delector. Ne illud quidem beneficij minoris exiſtimo, quòd ad ſcribẽdum mihi idoneas tribuis facultates. Spero enim vel has litteras meas tibi poſſe reſtitui, quas repoſcunt, qui tuo iudicio portitores huius officij deliguntur. Ea verò quæ pro mutua amicitia dignaris iniungere, libenter exſequenda ſuſcipio, quotiens deſiderant operam meam, quos commendatione proſequeris. Sed ſi quid aut negligentiùs aut ſeriùs ſortitur effectum, eorum diſſimulationi, quos commonendi cura deſerit, oportet aſſcribi. Ceterùm tam iuſta & honeſta ſunt, quæ ipſe plerumque delegas, vt mihi vel vltrò appetenda ſit exſecutio probabilium litterarum.

* *Epiſt.* 76.

DIu litteras tuas deſideraſſe me fateor, quarum apportatio exſpectationi meæ pleniſſimè ſatisfecit. Præcipuè autẽ mihi gaudio fuit, quod te pro voto agere nunciaſti. Dehinc quòd aduentus tui dediſti obſidem ſponſionem. Et quoniam te mutuis de me præſumo gaudere, poſt ingentia pericula, quæ ſolus in communis patriæ perturbatione toleraui, in bonum me ſtatum rediiſſe ſignifico. Supereſt vt ad plenitudinem proſperorum lætitia nobis ſperata proueniat: quod mihi de tuo reditu ſpopondiſti. Vale.

Epiſtola. 77.

POmis tuis abundè honorem ſcripto facerem,ſi valerem. Nũc obſeſſus membrorum omnium doloribus, ſyluarum tuarum laudem ſequeſtro. Faciet frequens humanitas tua,vt ſæpe aliàs in Marſos bona Pheacum tranſlata celebremus.

Epiſtola. 78.

RVri cum parentibus ociabar,vt algore Præneſtini diuerſorij flagrantiam torridæ æſtatis excluderem. Eo me loci reppererunt litteræ tuæ, quas expectatione proſperioris indicij principio lętus accepi.Namque ad hoc locorum nullo me munere ſermonis hylaraueras. Sed vbi omnes moleſtias, quas Pado auctore toleraſti,ſollicita lectione percenſui,accuſato vernula tuo flumine,cuiùs turbidos meatus & infidum agmen expertus es, retuli conſeruationis tuę gratiam Diis auctoribus,Bonæque Fortunæ. Quamobrem complacitum eſt mihi ſerum exhibiti ſermonis officium, cuius longam ceſſationem ſecundis rebus tuis incuſare potuiſſem. Factum eſt enim relligione qua debuit, vt priùs liberationem tuam quàm periculum diſcerem. Quare penes ſoſpitatores tui Deos manebit hæc cura, vt beneficiis tuis iugiter immorentur,téque ob meritum donent largo ætatis excurſu; ita vt ſenectus nihil decoquat firmitatis.Interea quoniam te grata ſeceſſio & quies dulcis amplectitur,quæſo curam dignatus arripias nobiſcum ſæpius loquendi. Adiicies pluſculũ refectioni corporis,ſi aut emittendis epiſtulis, aut viciſſim ſumendis peregrinationẽ leuaris.Certè nobis nihil antiquius erit quàm te legere,quibus blanditias oris tui interim non contingit. Vale.

Epiſtola. 79.

QVod ait noſter Comicus,numquam te adeo,quin abs te doctior abeam,id ego de epiſtolis tuis iurè memorauerim,quę multis ſalibus,non numquam ſententiarũ, plerumque verſuum farciuntur. Veluti nunc litteræ tuę olentes Platonicum nectar, quantum mihi muneris & honoris dederunt! Niſi tibi bonarum artium ſpectatus eſſem,nunquam me Atticis Muſis impertiendũ putaſſes. Quare huiuſmodi operi frequenter accingere, & in amicitiæ diligentia ſedulò perſeuera: nam hoc negocium tibi noſtri officij viciſſitudo commendat. Vale.

Epist. 80.

AMicæ voluntatis indicium est, quòd adeptus amplissimum Consulatum cognitionem mihi & societatem tanti gaudij præstitisti. Quare huius tibi apud me muneris opima laus est, quando ita securus es mei, vt tuis rebus prosperis scias nos posse lætari. Quid quòd etiam Consulare negocium fuit honoris tui nũcium latiùs promouere? Gaudia enim, quibus pauci fruuntur, angusta sunt. Dehinc ipsius æterni Principis beneficium celebrius atque ornatiùs reddidisti, cui sub occasione talium litterarum apud multos gratias videris egisse, quàm benignè animaduertat officia. Facito, oro te, vt istam gratiam scribendi assiduitate continues. Vale.

Epist. 81.

COmpotem me optati nuncij præstitisti. Fateor enim veræ amicitiæ hanc esse rationem, vt commoda nostra mutuò gaudeamus. Gratulor ergo tibi familiaritatis nostræ, tum famæ temporum, quam recentis iudicij æquitas in æternam gloriam vindicauit. Functus es optimi ciuis officium, multa opera, perpeti sollicitudine. Sed nolo pœniteat. Virtus durioribus negociis enitescit, & aspernatur decliuem facilitatem, maximóque sudore arduum laudis adnititur. Adde huc quòd more fortissimi Principis agis, & publico bono sine satietate defrueris: quæ res non compensat modò, sed etiam commendat laborem. Iam illud quale est, quòd in causa non tantùm tua fortunæ eluctatus incertum, nulli nostrum debes victoriæ tuæ gratiam? Plura vellem, sed videor [a] mihi in præsentia satis fecisse verborum. Nunc si tibi potestas est, malo vt iam recurras. Si quid moratarum est, quæso respondeas.

[a] *Sic lego. Nã v.c. habet*, mihi præsentia satisfecisse verborum.

Epistola. 82.

SVmma tibi apud me laus & solida gratia est, quando id affectas amicitiæ cultu, vt nos litterarum honore digneris. Sed pars epistolæ tuæ, quæ laudem mihi assignauit eloquij, sit licet nimis iucunda, minùs tamen vera est. Non audeo scribere, mentiris & decipis, cùm hæc de me prædicas: sed illud potiùs scio, quòd amore falleris. Tu quemquam facundum voces, vir in dicendo summarum partium, cui sit patritiæ dignitatis oratio? Ergo parce verbis lenocinantibus, & fuco oblitis, & ad gratiam comparatis.

Hæc addidi ex fide v.c.

Amicitiæ nostræ fortè conueniat, vt talem videri me ceteris cupias: pudoris tamen mei est, vt mihi ipsi talem me esse persuadeas.

Epist. 83.

OLim te mihi fecit optabilem cultu fama litterarum tuarum: sed diu officium scribendi per verecundiam distuli, ne in aula positum viderer ambire. Cuius morbi ita crebra est affectatio, vt diligentis existimationis viri pro alienis vitiis erubescant. Iam remota est causa hæsitantiæ; postquam me prior salutatione dignatus es. Patentes amicitiæ tuæ fores benignè accitus intrabo, & compensare meditabor pudentis silentij moras crebrioribus paginis. Tu tantùm bona venia respice obsequium linguæ inopis, & paulisper Imperialis magistri submitte iudicium. Indicasti certè meorum te aliqua legisse. Eandem posco patientiã. Nouus tibi non ero, nec inexpertum formidabo arbitrum. Omnia mea ferre didicisti. Accessit etiam nobis familiaritas, quæ te mihi æquiorem iudicem faciat. Gratiosa quippe est amicitia, & à seuero examine in blandiores sensus caritate mutatur. Quòd si ego deposito ingenij pauperis metu assiduas tibi epistolas spondeo? Vides quanto amplius sperem de promptuario largiore. Fatendum tibi est amicè: Gallicanæ facundiæ haustus requiro. non quòd his septem montibus eloquentia Latiaris excessit; sed quia præcepta rhetoricæ pectori meo senex olim Garũdæ alumnus immulsit. Est mihi cũ scholis vestris per doctorem iusta cognatio. Quicquid in me est, quod scio quàm sit exiguum, cęlo tuo debeo. Riga nos ergo denuò ex illis Camœnis, quæ mihi lac bonarum artium primum dederunt. Et si te in meis scriptis aliquid offenderit, auditorem quondam popularis tui aut silentio tuere, aut tu quoque rursus institue.

Epist. 84.

ACcuso litteras tuas, quas malè credulus desiderio meo facturas medicinam putaui. At illæ decursæ oculis admouerunt mihi tædas feruentiores. Affluebant enim multo melle facundiæ, quod auectum tecum dolemus. Itaque paruæ lectionis sapore [a] commonitus, tristiorem damni nostri sensum recepi. Inter hæc occurrit mihi altera cogitatio, amarius

[a] Mallem leg. commotus.

esse, si taceas. Quapropter conditio durior vertit me ad optionem prioris. Peto igitur scribas. Sed fac epistolis tuis temporis interualla breuiora. Sæpius ad me commeét, & confabulationem præsentis imitentur. Fruemur assiduè ea parte, qua melior es. Quòd si aliquid prolixioris curæ, & elaborati à te operis adiunxeris; propè erit vt mihi non solùm Romæ, sed in atheneo quoque nostro qua soles gratia perorare videaris.

* *Epist.* 85.

IN curam tuam rediisse me gaudeo. Sed huius tam subiti operis boni ornatissimus iuuenis Asterius auctor est, qui parandæ commendationis gratia, vt tandem scriberes impetrauit. Et illius quidem familiaritati, licet à nobis olim repertæ, ob meritum recens adiecimus animi diligentiam. Te verò non patiar vltra exspectare monitores; & aliorum potiùs vsui operam nauare, quàm mutuæ inter nos affectioni debitum pium soluere. Non inuideo poscentibus testimonia vel suffragia tua. Sed validior est amicitiæ causa quàm gratiæ. Precarias epistolas postpone legitimis: his frequentiùs caritas studeat: illas nonnunquam præstet humanitas.

Epist. 86.

EXspectare non debui litteras tuas, quibus indicium mihi faceres honoris accepti. Itaque verecundiam tuam gratulatione preuenio, & opto vt augeat gradum meritis tuis iure delatum continuata fœlicitas. Restat vt stili assiduitate acuas inter nos amicitiæ diligentiã, vincásque officiis intercessus tuos. Ille [a] enim verè incrementis suis maior est, quem sublimitas parti honoris inclinat. Vale.

[a] Sic v.c. vulgo leg. enim veniæ status incrementis.

Epist. 87.

IN cassum dissimulationis & taciturnitatis accusor, quum debitam diligentiam [b] deo teste non deseram. Sed nequitia meorum arbitror accidisse, vt missa ad te scripta [c] resederint. Quæso igitur ne ex infrequentia litterarum meus in te animus æstimetur. Nam plerumque officiis simulatur affectio. Amicitiæ autem sinceritas pectoris magis fidem postulat, quàm delinimenta sermonis. Vale.

[b] v.c. tuã Ioue teste.

[c] v.c. residerent, vt lib. Se.

Epist. 88.

PIgnora nostra coniunximus. Atqui id consentaneum videtur, vt quos [a] coetus participes [b] habemus, etiã honore sportulæ prosequamur. Duos igitur solidos offerendos tibi misimus: paruum munusculũ, si æstimetur precio sui: relligiosum, si amore pendatur.

a *Lib. Scot.* coitus. *Sicque Pith. lib.* b *Al.* habuimus.

* Epist. 89.

ROmam te venturum certa fama promiserat. Spem visendæ præstantiæ tuæ multo gaudio ceperamus. Sed improuisò mutatus nuncius indicauit, quòd pio accitu Domini & Principis nostri ad votiua remeares. Ergo officium salutationis, quod corã speraueram deferendum, stili honore compenso: téque oro vt ingrauatam vicem referas, quæ suadeat desiderari ex me crebra colloquia, si [c] ostendero prima placuisse.

a *F.* si ostenderis.

* Epist. 90.

PRo vtroque nostrûm causam diuturni silentij reddidisti: nam me quoque fateor scribẽdi officio hactenus temperasse. Tua igitur purgatione defensus, diluere litteris quod cõmune est, nõ laboro. Nunc omnium statu in tranquillum redacto, æmulis studiis omissa repetamus. Ita enim demum probatur temporis fuisse, quòd diu intra nos stilus quieuit; si nunc reddita facultate mutuam diligentiam frequens sermo reparauerit.

* Epist. 91.

ET si tu à litteris temperasti, exempli tui imitator esse non debeo. Integro igitur tibi largam salutationem: nec diffido reddenda saltem mihi esse officia, quæ à te fuerant inchoanda.

* Epist. 92.

SOlet bonis liuor obstrepere: vt nunc speratum præsentiæ tuæ gaudiũ mihi subduxit inuidia. Hactenus vires suas in damna voti communis intenderit. Sic ero contentus, quòd me aduentus tui expectatione fraudauit. Ipsum te sospitem manere patiatur, & tandem cum vtroque nostrûm redeat in gratiam. Instar beneficij erit, si mihi contingat de te ex voluptate securitas.

* Epist. 93.

AMo litteras tuas, sed exspecto præsentiam. Nam & si dierũ ratio pollicetur plura me scribere, spes aduentus tui non finit. Sed quòd nunc epistolæ tuæ detrahimus, coràm fabulis rependemus.

* Epist. 94.

GRatum mihi est,quòd promptissimum studiū rei nostræ dignaris impendere,& quòd te nostri memorem scriptorum assiduitate testaris. Hinc fit, vt officiis tuis etiam cura nostra respondeat. Libenter igitur tibi rependo sermonem. Et quamuis spontaneam iuuandis hominibus meis adhibeas voluntatem, hortamentum tamen petitionis adijcio:vt officia quæ sponte tribuis,cumules prouocatus.

* Epist. 95.

CVm petis beneficium,præstitisti. Plus enim mihi ex amicitia tua,quàm tibi ex nostra defensione quæsitum est. Nihil igitur assumam gratiæ meæ, cùm plurimum tuæ debeam. Potest tamen adhuc istiusmodi munus augeri scribendi assiduitate: vt cumulet voluntas familiaritatem nostram,quam nunc videtur necessitas inchoasse.

* Epist. 96.

IVuandi sunt mancipes salinarum,qui splendori atque vsui patriæ communis inseruiunt. Igitur auditis eorum querelis adeuntibus deferto iustitiam,& vrbi Romæ vtilem,& tuis moribus congruentem. Vale.

* Epist. 97.

PRo filiis nostris,Deo iuuante coniunctis,in duobus solidis ad te misimus sportulam nuptialem:quam cùm prompta dignatione susceperis,documentum dabis omnia amicorum festa esse communia.

* Epist. 98.

NVptiis quidem filij mei te quoque inter amicorum potissimos interesse voluissem. Sed quia longa absentia tua desideratum mihi negauit officium,in duobus solidis sportulam misi, [a] vt vigere apud me tuam memoriam votiua oblatione testarer. Paruū quidem munusculum est, si æstimatur precio sui: relligiosum,si amore pendatur.

a v.c.habebat malè,vt ingere apud.

* Epist. 99.

OMnia, quæ sine auctore iactantur,incerta sunt. Sed ego in sacræ virginis famam nihil patior licere sermonibus.Quare officio Pontificis, fide Senatoris admoneor proferre comperta. Diceris ante annos legibus definitos Vestali secreto velle decedere. Nondum credo rumori, sed assertionē tuæ vocis exspecto,

Vide notas.

quæ opinionis dubium aut agnoſcat aut reſpuat.

* Epiſtola. 100.

TAndem de actibus tuis certum me facere dignatus es. quibus lectis atque decurſis lætatus ſum vitæ & innocentiæ tuæ apud Iuſtum, ceteris in reſcribendo diligentiam defuiſſe, quos tu ad referendam gratiam dignaberis incitare: vt intelligam viciſſitudine prouocatus, epiſtolas meas iiſdem faſtidio poſtea non futuras.

* Epiſt. 101.

ALiorum quidem tibi ſpectanda eſt ſententia, quos decet de Patribus iudicare. Mei ingenij exilitas etiam parua miratur. Quare velim credas nihil tibi ex meo teſtimonio honoris accedere. Nam etſi laudari ab laudato viro vetus dictum eſt: noſtri tamen mediocritas non multum famæ tuæ claritudinem iuuat. Sed quia voluntati tuæ mos gerendus eſt, quicquid de orationibus tuis ſentiam iuſſus expediam. Propè eſt vt te arguere debeã, quòd ſeculo noſtro Tullianum ſtilũ famæ parcus inuideas. Reſpondebis omnem te operam condendæ hiſtoriæ deputaſſe. Ignoſce auaritiæ meæ, ſi vtrumque deſidero. Nam pari nitore atque grauitate Senatorias actiones, & Romanæ rei monumenta limaſti: vt planè Homeri .... relatione vſus ...... id eſt, æquimanum te eſſe pronunciam. Perge igitur quæſo, & ſtude hanc poſteris dotem relinquere: vt quæ diuiſa in ſingulis auctoribus antè placuerunt, eadem nunc in te coniuncta laudentur.

Vide notas. *

* Epiſtola. 102.

CVm iam Decembrium KL. tempus appeteret, redditæ ſunt mihi litteræ, quæ te annalem trabeam meruiſſe loquerẽtur. Credam velim, multo ex ea re gaudio mentis meæ habitum ſplenduiſſe. Primò quòd ita natura comparatum eſt, vt omnes ſibi delatum decus iudicent, quod [a] dignus acceperit. Dehinc quia honori, ampridem togæ & ordini rarus nimíſque difficilis, tandem ſummatem ciuilium partium virum reſpicit. Poſtremũ quòd amicitias noſtras necdum aliis officiis inchoatas prompta euocatione iunxiſti. Vidéſne quàm probabiles lætitiæ meæ cauſæ ſint? Sed vereor ne his parum credas, cùm [b] accitus accuſem: quamuis iuſta ratio ſapientem non poſſit offendere. Quo enim precio ad prima faſcium tuorum ſum vocatus auſpicia, paucis

a v.c. dignas.
b F. accitos.

diebus Galliarum longinqua penè . . . . . . ex me itineris apparatum cogita . . . . . . impedimentum, defectum cursus publici, & brumalis lucis angustias. Nónne mihi ante KL. Iun. futurus erat irritus labor, aut post inuerecundia . . . . . ventus. Hæc oro te æquo animo . . . . . . pronunciet amicitiæ nostræ bonus auctor esse dignaris. Eo animo interpretare, quæ iure astruo, quo rogasti: nec propositum tuum deseras. Solus enim benignè creditur aduocasse, qui excusatione non læditur. *

* *Epist.* 103.

MVlta me gratia nexuisti: & cum prioribus officiis tuis adhuc soluendo non sim, denuò aliud posco quod debeam. Consul me amplissimus auspiciis honoris sui interesse præcepit, cuius litteris tua quoque accessit oratio. Hæc vt venturo honesta est, ita excusanti vehementer onerosa. Sed tua æquitas verecundiam meam vera fœlicitate releuabit. Ille vt sit placatus enitere, cui me tristis de fratre casus excusat. Nam mihi turpe atque impetibile est attonito animo & fronte mœsta lætos adire conuentus. Quid fortunam meam deceat, agnosco: cum qua nimis contumaciter agit, qui accepto vulnere statim miser esse dissimulat. Si iusta, si necessaria, si vera prętendimus; facito oro, vt tam prompta venia ignoscat absentiæ meæ, quàm bona affectione vt pergerem postulauit.

Cõfer hãc epistolam cũ epist. 94. 5. lib 1. & epist. 21. 5 li. 3. ad Gregorium quarum idẽ est argumentum.

Epist. 104.

REctè Cæcilius comicus, Homo, inquit, homini Deus est, si suum officium sciat. Hãc ego in te dixerim sententiam conuenire, qui gratia tua in nostris negociis curam vigilem præstitisti. Hinc in nostro pectore memoria, laus in ore versatur. Nec in præsentia modò floret facti & studij tui gloria, sed, vt mens augurat,[a] in æuum vigebit. Prolixior agendis gratiis sermo etiam nunc competeret, ni vererer ne simul totum videar expendisse quod debeo. Impatiens est accepti beneficij, qui nexu properat liberari. Nec videtur mutuam operam quasi amicus accipere, si erubescit ad moram gratiæ. Alia mei ingenij ratio est. Pecuniæ fœnus accelero persoluere: officiorum vices diu opto debere. Vale.

a in, abest à v.c non malè: abest etiam à lib. Scot.

* Epist. 105.

Vide quæ scripsi in notis.

MOnes vt æquo animo feram vel æmulorum facta improba, vel ingratorum fœda decreta. Conuenit cum studio atque ingenio nostro consilij tui qualitas. Nullius quippe tam vehemēs nequitia est, vt motu meo digna sit. An ego istud feram molestè, qui nouerim Marcellorum monumenta sublata Verre Prætore, & Marianis trophæis nequaquam manus inuidas pepercisse? In sola conscientia est fructus & ratio virtutis. Nihil moror statuas & publica falsa titulorum, quæ fucum faciunt Prouincialium oculis, qui animis. Quod si mihi [a] vllus fauor testimonij publici affectandus foret, iudicio tuo, & similium contentus esse deberē, vel fidicinis exemplo, qui indignatus confidentium turbæ, sibi & Musis cantum ciebat. Vel secundum Heraclitum Physicum, qui summam laudis arbitrabatur placere vni: is esset optimus, qui probaret. [b] Pro qua re esto securus patientiæ nostræ, & gratulare mihi, quòd ego solus torqueo corda liuentium: [c] cùm alij, quibus statuæ quoquomodo tributæ sint, nihil habeant inuidendum.

a *v. c.* vllus honor.

b *v. c.* Quare esto.

c *al.* cum illi.

* Epist. 106.

VAleo quantum finit æger animus. Atque vtinam leges æquè mecum valerent, quarum sanitas ab ipsis plerumque corrumpitur, quibus curanda mandatur. Non pergam longiùs, cùm hoc ęnigma nostrum frater meus Buleforus possit aperire. Cui vt amicitia mea cara, ita querela comperta est. Is vbi te scientem dolorem mei fecerit, cōfido tali adiutōre leges ad fora nostraredituras.

* Epist. 107.

EXprobraueras mihi antehac feras, quibus non est vsa Quæstura filij mei. Mordebar commemoratione irriti beneficij, de quo arguere amicum nec compotem gratiæ debui. Tu verò etiam precia, vt vir excellentissimus, communis frater Protadius allegat, nec speratæ nec traditæ [d] rei epistola . . . . . me si credis à verecundia ad pecuniam, etiam lata conuentio. Minùs enim graue est debitorem quàm ingratum videri. Est igitur optio tua . . . . quos tempestate dicis amissos naufragia taxare. Habes in manu quanto æstimare debeas inefficacis voti benignitatem. Tantùm maneat amicitia nostra, nihilque fortunæ in eam liceat. Summam pone dispendio. Non subducam pecuniam meam nauis tuæ casibus.

d *fortè leg.* rei postulas à me, sic redit à verecundia, *&c.*

* Epist.

* Epist. 108.

SOspitem tuum Faustinum Senatus amplissimus in societatem recepit. Tāta apud nos testimonij tui antiquitas fuit, vt differri quæ velis, instar iniuriæ sit. Tibi igitur acceptum ferat studium totius ordinis. Nam vt beneficio sacro debet dignitatis impetrationem: ita tuo decreti nostri celeritatem.

* Epist. 109.

PLerique te accitu Consulis Mediolanū venire credidimus: pars in Gallia resedisse iactabant. Inter hæc opinionum varia, quonam mittenda essent Quæstoria dona, dubitaui. Postquam mihi soluendi officij occasionem tribuit aduentus tuorum: Olarentio, cuius spectatam fidem noueram, consueta munerum deferenda commisi. Non aspernabere, vt æstimo, diptici & apoforetici oblationem. Neque enim graue est, verecundiæ tuæ solennia & votiua suscipere. Quæ cùm amicitiæ deferantur, pertinet ad caritatis confessionem, vt deberi sibi hæc animus sumentis suadeat.

* Epistola. 110.

ARiminum sæpe prætereiens magisterio tuo didici amicos honorare munusculis. Quare tuo institutus exemplo necessaria vsui magis rependo quàm defero: quæ nisi prompta dignatione susceperis, videbere meam facilitatem de acceptis totiens notare muneribus.

* Epist. 111.

PRomptum mihi atque decliue negocium credidisti, in quo nullum nisum tibi operæ meæ vendito. Quippe vbi primùm spectabilem virum Faustum tua epistola meus sermo cōuenit, vt Epiro mancipium deambiget: sin examen accersat, nequaquam aduersatus est postulatis. Spero igitur accitu eius breui affore hominem, quem vestrum alteri disceptatio familiaris adiudicet. Sed de hoc satis verborum est. Te oratum volo, vt nos subinde scriptorum honore locupletes, & quod nunc causa cogente fecisti, id amicitia hortante non deseras.

* Epist. 112.

PRæsumebam quidem iustitiam tuam fratris mei Magnilli sinceris actibus affuturam. Sed fide cognitionis audita, quam bonis omnibus aduentantium sermo patefecit, admodum gratu-

latus sum, quòd illi æquum Iudicem fortuna præstitit. Ago igitur gratias pro amici tui securitate, cuius innocentissimam vitam sententiæ testimonio comprobasti. Et spero contemplatione tua breui ceteras infortunij eius reliquias submouendas. Itaque vt promptus partes ingenitæ tibi æquitatis arripias, precator accedo; memor semper futurus beneficij tui, si eum quem constanter purgare dignatus es, tandem securitas plena respexerit.

Epist. 113.

Plurimum voluptatis ex litteris tuis antè capiebam: nunc lacrymabili a conquestione mentem legentis infuscas. Vbi illa prudentia, quæ te & naturæ bono veterum lectione contra omnia fortunæ tela firmauit? Dignam viro assume patientiam, & quæ mutari nequeunt desiste lugere. Leuiora tibi cuncta post improbum generum debent videri. Cur autem torpori atque ocio vaces, & patrimonij negligens feriatus pascas dolorem? Curæ sint tibi reliquiæ rerum tuarum, quas facinorosus inuasor exhaustas & laceras reliquit; ne in his reipublicæ necessitatibus recuperata sustentare non possis, quæ priùs amissa contempseras.

a Ita reposui, licet, v. c. habeat, conquistione.

Epist. 114.

Coactum te licèt fatearis vt scriberes, ego tamen non minùs acceptum tibi refero, quòd me stili honore dignatus es, quā si hoc sponte fecisses. Sed videris qui fuerit auctor muneris tanti. Mihi ex illis litteris non onus tantùm gaudij, sed fructus euenit. Didici enim commeatu annonario conualescere vrbis securitatem . . . . codicem constitisse rationem. Nam cetera, quæ pòst secuta significas, ipso inuito opinor exorta: & sperare debemus talem fore in reliquis disceptatorem, qualem tibi ostendit prima cognitio. Ego tamen ad incitamentum iustitię, quam meritis tuis arbitror deferendam, familiares litteras misi, quas, si ratio poposcerit, in manus eius facies peruenire. Aliud enim salubritatis genus conditio temporum non permittit adhiberi. Volo autem scias (& sponte pro amicitia nostra debes aduertere) curam pro te meam non desiderare monitorem: sed non posse ampliùs fieri, quàm vt tibi animum disceptatoris petitio nostra conciliet.

Epist. 115.

Ludos Prætorios præparamus, quorum ornatus peregrina animalia desiderat: vt nouo cultu Romana splendescat editio. Addaces igitur & pygargos studio mihi opto præstari, quorum copiam limes vobis finitimus subministrat. Dignare igitur amicitiam nostram votiuo pignore fœderare. Non ero impar ad vicissitudinem rependendam, si quid etiam tuus vsus exegerit.

Epist. 116.

Spem mihi aduentus tui de longo tempore pollicebar. Tu etiam nunc de me scriptorum vices postulas, & diuturnam quodammodo minaris absentiam. Nam quid sibi vult mutui solatij postulatio, si reditus apparatur? Si quid igitur apud te consiliis meis loci est, suadeo vrbem reuisas, ad quam te & amor ciuicus vocat, & cura Quæstoria: cuius apparatus etiamsi copias diuitis habet, requirit tamen diligentiam candidati. Vale.

Epist. 117.

Animum, quem nobis rependis, agnouimus recentium serie litterarum, sed molestè ferimus huius muneris raritatem. Et ideo adhortamur vt frequenter arripias indicium familiaris officij. Petitio tua super hereditate C.M.V. Ærij, neque mihi, neque aliis, qui tui curam gerunt, probabilis visa est. Nam quæ iure ac legibus sunt relicta, alienari impetratione non possunt. Quod ita esse Valentinianus communis amicus expertus est, qui magnopere laborauit, vt aliquid, si fieri posset, [a] excluderet. Sed eum refragante iustitia deseruit laboris effectus. Proinde si quid mihi credis, remoue à te huius petitionis inuidiam, quod etiam consorti petitionis tuæ opto suaderi. Malo enim vobis integram esse famam, quàm imputari huiusmodi petitionem. Hæc me amicè & benigna circa te voluntate suadere, pro mutua in nos diligentia recognoscis. Intelligis enim nihil me magis quàm existimationē familiarium nostrorum debere curare.

Epist. 118.

More institutóque maiorum, incestum [b] Primigeniæ, dudū apud Albā Vestalis antistitis, collegij nostri disquisitio deprehendit: quod & ipsius, quæ contaminauit pudicitiam sacram,

[a] *Lib. Pith.* excuderet: sed e.r.i. deseruit.

[b] *Al.* Primogeniæ.

& Maximi, cum quo nefandum facinus admisit, confessionibus clatuisse gesta testantur. Restat vt in eos, qui cerimonias publicas abhominando scelere polluerunt, legum seueritas [a] exeratur. Quæ tibi actio de proximi temporis exemplo seruata est. Et ideo dignaberis, Reip. vtilitatem legésque considerans, facinus cunctis vsque ad hunc diem sæculis seuerissimè vindicatum, competenter vlcisci. Vale.

a Lib. Pit. exerceatur.

* Epist. 119.

SEcundum proximæ ætatis exempla, clarissimo & excellentissimo viro fratri nostro Præfecto [b] Vrbi Primigeniæ Virginis, quæ sacra Albana curabat, à collegio nostro vindicta delata est. Sed quia litteris eius causæ probabiles [c] asseruntur, quòd neque muros Vrbis æternæ tanti criminis reum fas sit intrare, neque ipse ad longinqua possit occurrere; cum facinus vbi admissum est debeat expiari: necesse esse perspeximus potestatem finitimam conuenire, & cui prouinciarum iura mandata sunt, vt in Primigeniam, quę publici criminis maculauit arcana, corruptorémque eius Maximum, [d] quiquidem flagitium non negauit, seueritas semper his adhibita criminibus [e] exeratur. Dignaberis igitur cõsideratis confessionibus, quæ nefandi criminis tragœdiam prodiderunt, iniuriam castissimi sæculi reorum suppliciis vindicare.

b Lib. Pith. vrbi incestatę Primogeniæ.
c afferuntur.
d Lib. Pith. qui vitium non negauit.
e Al. exerceatur.

* Epist. 120.

IDoneum tẽpus est, quo probemus quid amicitiæ nostræ religionis exhibeas. Delatus est enim à clementissimis Principibus ordinarius Consulatus. Et ideo curam tuam efflagito in prodendis omnibus quæ poscit editio. homines mei specierum precia ministrabunt. In hoc tantum studium tuum, curámque desidero, vt quamprimum peruehi iustis preciis comparata præcipias. Vale.

* Epist. 121.

APud eos, quibus curæ debet esse fama temporum, ea quæ sunt iusta non sileo, certus atque securus nullius studium legibus obfuturum. Ob reliqua arcæ vinariæ, quæ multis Præfectis superiores principes exigenda mandarunt, atque magna ex parte collata Imperiali constat ærario; soceri mei Orfiti olim Præ-

Iunge epist. 47. lib. 10.

fecti,& ante annos quindecim sine vlla tituli huius conuentione demortui,pulsatur hæreditas obtentu epistolæ,qua Diuus Constantius, id quod operibus publicis constabat impēsum integrari per eum statuit: minatus ipsi atque officio, vt fieri assolet sub conditione dispendium, si exactioni cura competens defuisset. Sed neque ipse mandatum sibi munus omisit, & [a] frequentes Principes,quæ Præfectura susceperit,ad posteriores Iudices transtulerunt. Hoc inclytus Valentinianus omni ætate memorabilis Princeps,& Diuus Gratianus sacris litteris censuêre, à quorum definitione nō decet deuiari. Dehinc cùm etiam crimina morte soleant terminari,in hac tantùm causa contra optimos [b] Principis mores,ad posteros inopinata damna [c] tenduntur, & tāquam integrum designatur, quod partim solutum est, partim à Rectoribus prouinciarum constituit eruendum. Super hoc cùm diuina iussa sumpsissem,fidem veri occultare non debui, cùm legis audientiam tribuerent his, qui neque in cognitione constiterant, neque sumpserant relationis exemplum. Accedebat etiam causa robustior, quòd mater familias mea dudum emancipata bonorum possessionem patre mortuo non poposcit. Atque ideo rescripto se asseruit non teneri. Misi igitur sub relatione monumenta gestorum, sperans etiam tuæ relligionis auxilio nouum exemplum posse remoueri, in ea præsertim causa,quæ nos iure non implicat.Teneantur potius veri huius tituli debitores. Extat vetus professio [d] Cāpaniæ Consularis. extant acta apud Ethruscū confecta Rectorem,quibus docetur exactio promissa reliquorū. parcatur innoxiis,ne in omnes qui Remp.curant inusitata forma procedat. Conuenit sęculo tuo ista iustitia, cuius [e] existimatio vestris consiliis debet ornari. Vale.

a *Lib.Pith.* sequētes Principes quod P. susceperat.

b *Lib. Pith.* Principes mores que.

c *Alias in v. c.* traduntur. *ex quo effici potest,* trahūtur.

d Campani.

e æstimatio.

Symmachus Honorio. 121.

MEretur de præclaro animo tuo votiua causa suffragium. Prætoria [f] donum nouum Deo iuuante expectat, in qua me crocodillos & pleraque peregrina ciuibus exhibere, & aliorū hortantur exempla, & propria [g] compellit animositas. Quare amicum meum [h] Byriacum benignè in curam tuam dignare suscipere,vt insita promoueat. Habebis in posterum tantæ gratiæ non immemorem debitorem.

f *Lib.Pith.* domum nostram Deo.

g impellit.

h *Codex Pith.* Cyriacum.

Epist. 123.

QVòd scribis, voluntarię benignitatis est: quòd serò, curarum. Nos autem relligionem meritis tuis debitam, & ocium nostrum stili assiduitate testamur. Euscium nostrum circumsessum in domesticis negociis deduci in obsequium tuum præcipe, & quæ in meam notitiam pertulisti, de instruenda editione ludorum ipsi familiariter curanda committe. Vale.

Epist. 124.

SPortulam Consulatus mei & amicitiæ nostræ & honori tuo debeo. Hanc in solido vno ad te misi, orans vt benigno animo solemnia officij mei libamenta suscipias. Vale.

Q. AVRELII SYMMACHI EPISTOLARVM LIB. X.

CONTINENS EPISTOLAS familiares ad Imperatores, sententias Senatorias & opuscula: editus post eius obitum à Q. Flauio Memmio Symmacho VC.

Symmachus Theodosio Seniori. 1.

Vide notas. ETsi scio esse virtuti cognatum pudorem, desideraui tamen in litteris celsitudinis tuæ copiam, maximarum rerum gloriæ congruentem. Primò quòd amicitia postulabat, vt apud amantẽ tui nauum iactãtiæ non timeres. Dehinc quòd æquè manu & ore promptus fidem gestorum tuorum debueras linguæ honore dotare. Nunc me ad famam reijcis, iubens aurem rumoribus de te præbere, quum tãti negocij dignitas parem testem requirat. Sed qui animi mei securus es, meritum tuum voci publicæ credidisti, contentus veritate pro laude. Ergo Africa reualuit ex morbo, sanè inuictorum Principum medente consilio, quorum remedium tu fuisti. Solẽt

enim qui medicinam callent, cùm iam fortè vsu in magisterium prouehuntur, ac fiunt emeriti officij, proximis imperare, & feriata manu curationem iuuare præceptis. Tua igitur palma laus temporum est. De qua ego plenè & indulgentiùs loquerer, nisi obsequerer singulari verecundiæ tuæ, & mihi oppidò præcauerē ne laudatus proximè ab excellentia tua fœneratam gratiam viderer retulisse: hoc est quod aiunt, mutuum scabere mulos. Cui prouerbio ne videar esse confinis, præconia virtutum tuarū presso dente [a] restringo, præclaræ conscientiæ tuæ pendendum relinquens; quid vel ipse merearis, cuius ductu prouincia mihi amica respirat; vel quid ego debeam, cuius fama sub tali teste numquam succumbet inuidiæ. Vale.

a v. c. perstringo.

Gratiano Augusto. 2.

Scio amore factum, quo summares viros plerumque dignamini, vt sacræ orationi vestræ lector adhiberer. Sed cùm intelligo sermonem illum præmittere, omnimodo de scriptis aliis quæcumque ad hoc locorùm Senatus audiuit, me quoque arbitror pluris habitum esse quàm ceteros. Magnis enim negociis itidem, vt magnis comœdiis, edecumati apponūtur actores. Non idem honor in pronunciandis fabulis Publio Pollioni [b] quàm Bauio fuit, neque par Æsopo Ethrusco fama processit. Quare optimi Principes, quæ in me bene consultatis, vt diuinitus oblata complector. Laus tua domine Gratiane, officium est meum; quoniam ita animatus es, vt cùm Reip. medicinam facis, operam meæ vocis accersas. Tu nobis publicas turbas in tranquillum redegisti. Minima res stetit, quin omnes occumberemus. tantum flagitij dissignauerant, qui amplissimas potestates malis artibus [c] possidebant. Ferox ille Maximinus ob res secundas, incubator iudiciorum, difficilis decidendis, simultatibus promptus: simúlq; restituas in tranquillum redire. Quæ bona, etsi honoris tui necessitas contigit, meum tamen animum tanquam duplicata iuuerunt. Sed altiora metuentes nondum explet hic nuncius, quæ in alteram messem procedat ratio conditorum. Facito igitur sciam quid inuehant horreis dies singuli, vt voluptas ocij mei cū patriæ copiis augeatur.

b *Puto leg.* qui Ambiuio. *de quo 5. lib. 1. epist. 25.*

c *al.* obsidebant, *vt in lib. Pith.*

*

Epist. 3.

AD sextum Kal. Nouemb. Quæstoriæ editionis exordiis interesse me præcipis. Huius euocationis litteras ante biduum

temporis præstituti circa Neapolim sumpsi. Purgat vt vides, absentiam meam [a] longiùs itineris tractus, & fúctionis dies proximus. Sed Diis iuuantibus multis spectaculis vestris compensabo obsequij mei debitum. Nunc veniæ dandæ facilem quæso te præbeas. Neque enim fas est, vt tanto dispendio meo etiam culpa iungatur.

a F. longior.

* Epist. 4.

PRopositi atque ingenij mei est eorum famam curare, quos diligo. Tibi autem plus me fauoris impendere hortatur affinitas. Quocirca impatienter fero apparitorum Notariis Senatu nunciari, quòd Romani populi magistratus abesse patiaris: & in tuam referri inuidiam, quòd patriæ functiones ab obnoxiis deseruntur. Id etsi falsò in aures publicas præsumo perlatum, fungor tamen in admonendo parentis officio: & deprecor vt ceteris administrationis tuæ laudibus hunc quoque titulum, de quo laboramus, adijcias. Graue quippe est, vt generosæ familiæ viro, summis per Africam Tribunalibus Præside, collegæ nonnulli munia Romana detrectent, & annus penè editionibus vacuus, Proconsulari fastigio gignat inuidiam. Audiant certè qui deserút functiones, quanta impendij mediocritate anni superioris Prætor Ædesius Vrbanos fecerit ludos: & de exemplo colligát, quid præsentibus Magistratibus honoris & leuaminis deferatur.

* Epist. 5.

INteresse votis tuis animus adfectat, sed valetudo corporis lógum recusat excursum. Nam vt est morborum ferax ocium, denuò me pedum vinxit dolor, dum quieti ruris indulgeo. Da igitur quæso te, officio meo iustam remissionem; & interim sine nuptialibus me domus vestræ abesse pignoribus, vt paulisper fœderibus sanatus admisceat.

* Epist. 6.

NOn solet ab amicis anxiè venia postulari. Quapropter pauca [b] cogo sermone. Ocianti mihi in agro solitus vnius pedis morbus oppressit. Itaque obeundis officiis vacationem desiderati muneris peto. Dabunt Dij auspices facultatem, vt nuptialibus familiæ vestræ votis compos sanitatis intersim.

b fortè leg. pauca rogo.

* Epist. 7.

FRater meus Rabilianus, genere & amore conspicuus, iniuriæ suæ acerbitaté priuata apud me conquestione defleuit. asserit

enim

enim Procuratorem ſuum ſine cuiuſquam denominatione correptum,& cum vindictam de te impetrare debuerit. ....

* *Epiſt.* 8.

MEretur auxilium tuum cauſa communis. Nam quicquid ad Senatorias pertinet functiones,participata ope & coniuncta animoſitate paragendum eſt. Iuua igitur auctoritate,qua dignum eſt,partes atque rationes ad ampliſſimam Curiam pertinentes: multum ex hoc negocio habiturus, ſi munia ordinis noſtri,quæ iamdudum fluctuare manifeſtum eſt, ſolutio ab obnoxiis efflagitata parauerit.

Epiſt. 9.

ÆDitioni noſtræ fortuna conſuluit, quæ te regendæ Apuliæ voluit admouere. Vtere igitur occaſione præſtandi, & ad Præturam domus noſtræ,ad quam fœliciter de tranſmarinis locis vrſi proximè [a] proferentur, conuenientia decerne præſidia: vt prioribus officiis tuis,huius quoque cumulus [b] amplietur. Vale.

[a] *v.c.* perferentur.
[b] *Malim vt eſt in v.c.* applicetur. *Sicque lib. Pith.*

* *Epiſt.* 10.

DIligentia tua & iudiciali vigore delector. Sed inopia vel potiùs egeſtas ordinis Formiani, etiam curationis impatiens eſt.Nam ſicut affecta diuturno morbo corpora ſæuiorem medicinam ferre non poſſunt: ita Curia numero & paupertate tenuata duritia immodicæ emendationis extinguitur. Libens igitur parentis ſume conſilium,qui non defendit ordinis culpam, ſed correctionis modum poſtulat. Habenda eſt ratio vectigalium publicorum,& lauacri æſtiui inſtauratio cum Reip. viribus conferenda:vt ſi quid redundat expenſis ceteris, in ſumptum operis conferatur.Dandum quoque eſt inſtaurationi largius tempus,ne quid deroget firmitati præcipitata reparatio. Nihil ex hac mora tuæ gloriæ detrahitur.

Lectori.

Quæ ſequuntur epiſtolę,deerant in noſtro manuſcripto exemplari,& audio vix vllis extare in bibliothecis. Quòd ſi mihi nanciſci illas licuiſſet,integriores omnes nunc prodirent. Interea cogimur exhibere bona fide, vt excuſæ ſunt hactenus opera doctiſſimi viri Sigiſm.Gelenij,donec ea iactura ſarciatur.

Epiſt. 11.

SI nouum beneficium de vrſorum comparatione peteremus, longior ambitus eſſet habendus.Sed cùm promiſſa repertũtur, admonere te potiùs quàm rogare conuenit. Hæc igitur epiſtolæ

meæ ſumma eſt, vt homines meos, quibus ferarum mãdauimus emptionem, iuuare adminiculo non graueris: vt æditio noſtra quam Deo auſpice pro filio pręparamus, tuis auxiliis, meis ſumptibus inſtruatur. Vale.

Epiſt. 12.

SVeſſanorum allegationes commendat tibi publicus magiſtratus, mihi priuata miſeratio. Atque ideo à te iudiciarij vigoris auxilia, à me verba poſcuntur. Fungor igitur partibus meis, & te familiariter rogo, vt auditis infœlicium implorationibus, in eam partem, quę eſt iuri & miſerationi amica, mouearis.

Epiſt. 13.

PRima mihi ſcribendi cauſa eſt, vt tibi honorificentiam ſalutationis exhibeam. Secũda, vt probatam mihi modeſtiam tuã iuſta petitione conueniam. Plurimi enim de familia domus meę per fugã elapſi, in his locis, quę tibi vicina ſunt, delitеſcũt. hos, auditis allegationibus meis, quęſo reſtituas. Cõuenit tuis moribus, & amicitię noſtrę contemplationem gerere, & ſeruili nequitię negare perfugium.

a Cod. Pith. quæ tibi contermina ſunt.

Epiſt. 14.

POſtquam de freto Siculo litteras tuas ſumpſi, ad curam viciſſitudinis incitatus, ſalutem mihi nuncio ſecundare, tibi opto ſuppetere. Dehinc [b] de apparatu meę ęditionis admoneo, quamuis relligioſus animus monitorem alterũ nõ requirat. Pręceteris autẽ, quę Romana ſpectacula deſiderãt, crocodillos functio theatralis efflagitat. De quibus fidã tuam ſponſionẽ teneo: cui facilis ſuccedet effectus, ſi peculiariter [c] in rem miſſis ſuffragij tui niſus [d] adfuerit. Vale.

b Lib. Pith. te de apparatu noſtræ ædit.

c Lib. Pit. immiſſos.
d Lib. Sc. adiuuerit.

Domino Valentiniano ſemper Auguſto Symmachus V.C. Præf. Vrb. 15.

QVieto mihi, & iam pridem à deſideriis honorum remoto, Præfecturam multis cupitam ſponte tribuiſtis. Ago gratias tot bonorum circa me Principum voluntati. Sed intelligo, quanto plus ſollicitudinis habeat magiſtratus qui ex iudicio, quàm qui ex gratia venit. Ille enim vt meritis datus, ſpem ſui debet æquare: iſte vt per beneficiũ quęſitus, à periculo ſpectationis alienus eſt, D. Imperator. Quis ergo me huic oneri parem faciet? Scilicet

veſtra clementia,cuius intereſt ne temere electus exiſtimer. Mihi ad conſcientiam ſatis eſt,non affectaſſe publicam curam. Iam qualis inueniar,in manu temporum eſt. Bonos enim magiſtratus fauor Principum facit:ſemperque de moribus veſtris virtutes Iudicum fluunt. Facite vt omnes intelligant, ſi forte deſit Rectorib⁹ integer vigor & iuſta conſcientia,hominis culpam eſſe non ſeculi. Non ſum voti immodicus, cùm honorem meum commendo auctoribus ſuis. Quantum eſt enim,quòd ego numini veſtro ago gratias? Facite vt vobis etiam Reſpublica pro me grata ſit.

D. Theodoſio ſemper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 16.

OLim me,vt res indicat,cogitationes numinis veſtri ſecundo fauore reſpiciunt. Neque enim aliter Imperatoribus nihil temerè præſtantibus,inter primos aut primus occurrerem. Dilatus ergo hactenus mihi cum Republica videor. quæ vbi in longinquas imperij partes,maieſtatis veſtræ curam vocauit, reppe-rit apud vos meditata iudicia,D. Imperator. Auguſtum eſt igitur, vt æternitati veſtræ pro ſolo honore, quem cepi,gratias agam. Præfectos ſæpe feciſtis,& immenſa ætate facietis: ſed quos aſſiduitas & vſus ingeſſerit. Me dudum Proconſularem virum, cedentem iam diu potentium moribus, antè capere magiſtratum, quàm expectare voluiſtis. Nunc vos oro atque obſecro, vt fauore perpetuo factum veſtrum iuuetis. Amabile eſt præeſſe ciuib⁹: ſed placere difficile. Multum enim & inter cognitos ſemper dura conſtantia eſt. Quid quòd plerunque euenit, vt aliqui longo potentiæ vſu, iam neſciant honorem meum? Non deſeruerint, qui dederunt. Ego initar vt potero,ne clementiam veſtram fefelliſſe de me prior fama videatur: veſtri nominis erit, communem cauſam tueri. Nam in bonis magiſtratibus, maiorem gloriam quærit temporum fama,quàm iudicium.

D. Theodoſio ſemper Aug. Symmachus V.C. Præf. Vrb. 17.

QVod apud germanum clementiæ veſtræ Diuum Principem non ſileremus,ſi eo res Romana frueretur,cuſtodibus famæ eius inſinuo:ea deuotione,qua Præfectum veſtrum decet fidem præferre blanditiis,D. Imperator. Falsò creditum eſt;quòd vrbanæ faſtigium poteſtatis, peregrini ac ſuperbi vehiculi vſus attolleret. Hæc enim ratio ſola nouum ſtatutum benigno tunc per-

De vehiculo Præfecturæ vide Caſsiodor var. lib. 6. & lib. 1. diu. inſtit. & D. Hiero. ad Ruſtic. & Vopiſcum in Aureliano.

ſuaſit ingenio: vt veterem magiſtratum diues pompa geſtaret. Recuſat iſtiuſmodi decus honor ſobrius: quem nunquam pœnitet ſui. Cui ſi quid patimur accedere, fatemur hactenus defuiſſe. Itaque oculi ciuitatis quærunt priuati vehiculi nobilem modum: & degenerem præfecturam populus Romanus exiſtimat, quæ poſteriora traxit exempla. Abſit vt moderator vrbis liberæ atque ideo deuotæ, tanquam [a] Salmoneus alius, inuehatur. Nihil moramur externa miracula. Irritamentum ſuperbiæ Roma veſtra non patitur: memor ſcilicet bonorum parentum, quos Tarquinij faſtus, & ipſius Camilli currus offendit. Nam tanto illi viro albentes quadrigæ exilium triſte pepererunt. Summiſit Publicola concioni ciuium conſularem ſecurem: & honoris ſui culmen infregit, vt libertatem ciuitatis erigeret. Ergo moribus potiùs quàm inſignibus æſtimemur. Non culpamus nouum beneficium: ſed bona noſtra præferimus. Summouete vehiculum, cuius cultus inſignior eſt: illud malumus, cuius vſus antiquior.

a *Vide Iuniũ nut, 1. adag. 1.*

D. Theodoſio ſemper Aug. Symmachus V.C. Præf. Vrb. 18.

INter præcipua negociorum ſæpe curatum eſt: vt erudiendis nobilibus philoſophi præceptores ex Attica poſcerentur. Itaque nonnullos ius & autoritas publica in vſum noſtræ vrbis accepit, D. Imperator. Nunc veſtri ſęculi bonitas, vltro optimatẽ ſapientiæ Romanis gymnaſiis arrogauit. Siquidem Celſus, ortus Archetimo patre, quem memoria litterarum Ariſtoteli ſupparẽ fuiſſe conſentit: iuuentuti noſtræ magiſterium bonarum artium pollicetur, nullum quæſtum profeſſionis affectans. Atque ideo dignus in ampliſſimum ordinem cooptari: vt animum vitiis auaritiæ liberum, dignitatis præmio muneremur. Sunt huius rei exẽpla nobilia, quæ prudens æmuletur imitatio. Nam & Carneadẽ Cyrenæum, & Pœnum Clytomachum Athenienſis Curia ſocietate dignata eſt: itidem vt noſtri Zaleucum legum Locrenſium conditorem ciuitate donarunt. Dignum eſt igitur æternitate numinis veſtri, Celſum, genere, eruditione, voluntate, laudabilem, adiudicare nobilibus pignore dignitatis, cum prętogatiua ſcilicet Conſulari, ne ſumptum eius magis quàm magiſterium quæſiſſe videamur: non ſine auaritiæ nota, ſi ab eo munia publica poſtulemus, qui ſpondet gratuita præcepta.

DD. Theodosio & Archadio semper Augg. Symmachus. V.C. Præf. Vrb. 19.

PRæcipua quidem beneficia numinis vestri populus Romanus expectat, DD. Imperatores. Sed ea iam quasi debita repetit, quæ æternitas vestra sponte promisit: non quòd sibi tribuenda diffidat, (nusquam enim maior spes est quàm in bonorum Principum sponsione) verùm ne existimetur oblata fastidiosè sperare, nisi instanter exegerit. Orat igitur clementiam vestram, vt post illa subsidia quæ victui nostro largitas vestra præstabit: etiam curules ac scenicas voluptates, circo & Pompeianæ caueæ suggeratis. His enim gaudet vrbana lætitia: cuius desideriũ pollicitatione mouistis. Expectantur quotidie nuncij, qui propinquare vrbi munera promissa confirment. Aurigarum & equorum fama colligitur: omne vehiculum, omne nauigium scenicos artifices aduexisse iactatur. Et tamen amor perennitatis vestræ acuit desideria plebis, non cupiditas ludicrorum. Date igitur interim quæ petuntur: vt sit locus ceteris, quæ sine fine tribuetis.

DD. Theodosio & Archadio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 20.

CAlendas, anni auspices, quibus mensium recursus apetitur, impertiendis strenis dicauit antiquitas, DD. Imperatores Theodosi & Archadi, inclyti victores, semper Augg. Huius instituti vsum munificentiæ festinatione præuertitis: seram putanres liberalitatem, quæ statis temporibus ammonetur. Fœlix me hercule sęculum, quo Principes cohibere diu nesciunt tribuenda deuotis: cùm sibi debita cunctẽtur exigere. Quid ergo primum, quid potissimum prædicem: promptám ne numinis vestri & celerem largitatem, an circa absentes memorem diligentiam, an quod sacrum munus auxistis honore verborum? Dicam vt res est: curasse clementiam vestram, vt tanquam coram locatus, & alloquiis Principum fruerer, & augusta in ipsis donis ora venerarer. Quando mihi continget, expressa potius & viua gaudia capere de vobis? Quantum veritatis est bonum: cuius species & imago mirabilis est? Ago igitur atque habeo gratias, & meam vicem, qui soluendo par non sum, cælestibus delego virtutibus: illæ clementiam vestram dignis processibus munerentur. Nos colimus, nos amamus, quod scitis omnibus rebus esse præstantius: qui ideo salutariter Rempub. regitis, vt hęc sola mereamini.

Vide ep. 28. j. huc lib.

DD. *Theodosio & Archadio semper Augg. Symmachus V.C. Præf. Vrb.* 21.

OMnium beneficiorum, quæ tribuit potior fortuna subiectis, certa sunt tempora, DD. Imperatores. Solæ leges, quæ in bonum commune procedunt, numquam patiuntur occasum. Agit diuinis sanctionibus vestris gratias ordo reuerendus, etiam nomine posterorum, quibus resp. emendata tradetur. Nã quum fœda iactatio Senatorias functiones grauibus impendiis obruisset, & moribus & sumptibus nostris sanitatem veterem reddidistis: [a] ne aut impares facultate collegas tenuis decoloraret ęditio, aut per verecundiam viribus maiora conatos effusio inconsulta demergeret. Eiusdem præterea rationis salubritate, vetus dicendarum sententiarum forma reparata est: ne summum cuique decernendi locum, non ratio munerum sed honorum fortuna præstaret: atque id assensio ceterorũ vel inuita sequeretur, quod ante omnes fœlicior censuisset. Credimus igitur his remotis, ad regnum suũ redisse virtutes. In ęditionibus parsimonia, in Senatu ordo retinebitur: nec se ostentabit opulentia, semper bonis infirma temporibus. Superest vt ea quæ serenitas vestra Patribus deliberanda legauit, cognito Senatus consulto lex Augusta confirmet. Nullo enim dissentiente, quis modus censitum, semel aut sæpius, quæ fungendis mediocritas ædítionibus applicetur, quæ gladiatorio muneri, & quæ scenicis ludis sumptuum temperamenta conueniant: quid [b] libertatis habere mereatur præsentis expensio, quid damni absentium contumacia debeat experiri. Hæc æternitas vestra venerabilis, cùm Senatui statuenda mandaret, referri ad se protinus imperauit, vt placita cunctis, immortali lege solidentur. Iussis paruimus. Exspectamus oraculum, quo salutariter vt vestro numini familiare est, Patrum decreta firmetis: adiecta comminatione, si vllus aliquãdo ambitus hæc vel illa corruperit, quæ consilio cælesti pro ordinis dignitate sanxistis.

a *leg.* ne aut pares facultate.

b *lego*, quid liberalitatis habere. IVR.

DD. *Theodosio & Archadio semper Augg. Symmachus Præf. Vrb.* 22.

GRatias beneficiis vestris agere pro vrbe Roma, vt officij probabilis, ita insolentis audaciæ est. Nam neque ingentibus verba conueniunt, & personam populi Romani nulla implet oratio, DD. Imperatores. Sed quia in talibus negociis voti magis quàm ingenij ratio versatur, non metuo imparis famam, dum

fugio nomen ingrati erga vrbem, cælo & sideribus acceptam: cui bona terrarum omnium congesta præstatis, atque id præcipuè vobis putatis accedere, quod Roma quæsiuerit. Recepimus veteris prærogatiuæ fidem, securitatem. Siquidem constat Imperantibus vobis, populi esse Romani quicquid vbiq; generosum vel gignit natura, vel informat industria. Enimuero etiam posteris egregium dedistis exemplum. Scient futuri ita demum affluere publicas voluptates, si eas palatia non requirant. Hoc est specimen animi continentis, sibi negare quod aliis deferatur, & lætitiam ceterorum propriis anteferre solatiis. Hic vsus bonos Principes decet. Namque aurium & oculorum fructus caducus est, largitatis æternus. Alij triumphis suis hæc dona seruassent, vt posita lauro nouis actoribus personarent Pompeiana proscenia, vt pro captiuis tetrarchis Indicæ cursum beluæ præuenirent, vt equorum longus ordo instar gentium duceretur. Vester triumphus Arsacidas post tergum reuinctos, & gazas victæ Babylonis accipiet. In magnos quippe animos non cadit affectata iactatio. Nescitis tribuenda differre: quicquid nationum famulatus obtulerit, statim publicum est. Meritò vos Senatus ac populus ore celebrat, deuotione veneratur, amore complectitur. Mihi credite, arcana omnium pectorum possidetis: illa bonarum necessitudinum loca, quibus liberorum, quibus parentum immoratur affectio. Et quia omne præmium, dum beneficiis vestris confertur, angustum est: inuenit ordo amplissimus amabilem vicem, qua se gratum probaret. Nam familiæ vestræ & stirpis auctorem, Africanum quondam & Britannicum ducem, statuis equestribus inter prisca nomina consecrauit: qui fœlicissimum sidus, & imperio salutare progenuit. Sic coluntur, quorum liberi ad bonum publicum nati sunt. At verò populus Imperialis munificentiæ pignoribus expletus, in amorem vestrum prompta inclinatione concessit. Qui vbi comperit meo præfatu, affore dona publicorum Parentum, portis omnibus in longinqua fusus erupit: fœliciorem ceteris iudicans, qui primus bona vestra vidisset. Ergo cùm exspectari munera Principum soleant, nunc accita venerunt. Prætereo illum diem, quo elephantos regios per conferta agmina equorum nobilium pompa præcessit. Malo fremitum Martiæ vallis exponere, atque illam quadrigarũ distributionem, in qua sibi cùm fortunatior videretur, cui electionẽ mox

vrna tribuebat, par vel potior erat, quem ſors feciſſet extremum. Quoties ſequenti primus inuidit? Dubia eſt enim optio, cùm de ſimilibus iudicatur. Nec putetis iſtiuſmodi voluptatem plebi Martiæ paruam videri, cui delinimenta Circenſium finitimorum connubium præſtiterunt: cui ſummus honor viſus eſt, vt ouantes equorum dorſa geſtarent, vt triumphantes currus inueheret. quando victoria genti Romuleæ familiaris, clementiam veſtrã pro voto omnium muneretur. Feciſtis vt vrbs cana luxuriet, in primam reducta lætitiam, & ver illud quondam vigentis ætatis. Audeo iam ſperare potiora. Mittetis etiam regiam claſſem: quæ annonariis copiis augeat deuotæ plebis alimoniam. Hanc ergo in Tyberinis oſtiis, mixtus populo Senatus excipiet. Venerabuntur tanquam ſacras puppes, quæ fœlicia onera Ægyptiæ frugis inuexerint. Non ſunt auara vota, quæ ſęculi excitauit humanitas. De exemplis venit iſta fiducia. Magna ſumendo, maiora præſumimus. Nũc legite Senatus ac populi fauſta ſuffragia: licèt ſciam plus ineſſe animis quàm vocibus explicari: & quædam libamina publici in vos amoris accipite. Si parua adhuc ſunt dicta, munerum veſtrorum imputate miraculis. Nam magnitudo ſtuporis, locum multis plauſibus non reliquit.

Liuius lib. 1. Florus lib. 1. Halicarnaſſ. lib. 2. & alij.

DD. Theod. & Archad. ſemper Augg. Symmachus V. C. Præf. Vrb. 23.

LÆtarum rerum index eſſe malueram, DD. Imperatores: ſed ratio officij publici neceſſitatem mihi nuncij triſtis impoſuit. Prætextatus veſter, Prætextatus honorum antiquæ probitatis aſſertor, inuida morte ſubtractus eſt, vir omnium domi foríſque virtutum. In cuius locum, veſtræ quoque æternitati, quę optimos nouit eligere, nimis arduum eſt ſimilem ſubrogare. Itaque ſummum ſui in Rep. deſiderium, magnumq́ue ciuibus gratis reliquit dolorem. Nam vbi primùm Romæ amarus de eo rumor increbuit, recuſauit popul⁹ ſolemnes theatri voluptates, memoriamq; eius illuſtrem multa acclamatione teſtatus, grauiter egit cum liuore fortunæ, quòd ſibi inclytorum Principum beneficium ſuſtuliſſet. Et ille quidem functus eſt lege naturæ: nos verò ſocios animi ſui veſtríque iudicij tanto dolore confudit, vt ocij remediũ poſtulemus. Sileo cetera, quæ me non ſinunt Præfecturam ferre patienter. Vel hæc vna conſortis amiſſio iuſta eſt ad impetrandã vacationem. Ament alij perpetuas poteſtates: mihi ſummus eſt

fructus

fructus fœlicitatis,vt coram vestrum numen aduenerer, intueat benignitatis meę sidera.Hoc vnum,pro omnibus quę præstitistis exopto. Simplex petitio est, nec viam capessendi honoris affectat.Satis enim claruit,nihil aliud esse quod cupiam: cùm supplex refuderim magistratum.

D. Valentiniano semper Augusto, Symmachus præf. Vrb. 24.

LIcèt arbitrer meas litteras nunciis aut rumore præuentas: quid enim fama potest esse velocius, D. Imperator?ego tamē officij publici necessitate cogente, excessum viri illustris crudo adhuc dolore non sileo. Vectium Prætextatum veteribus parem, virtutum omnium virum fata rapuerunt;summo patriæ gemitu, cui decus insigne præstabat. Cuius ego laudes & iusta præconia, animi consternatione prætereo. Neque enim locus est cuiusquā testimonio:quum vitæ eius gloriam clementiæ vestræ [a] iudicia testentur,mortem celebrem dolor omnium fecerit.

[a] indicia.

DD. Theod. & Archad. semper Augg. Symmachus præf. Vrb. 25.

LIcèt Vectius Prætextatus naturæ lege resolutus sit, viuit tamē in memoria & amore cunctorum: atque hoc vno punit inuidiam,quòd tantum ei mors ad gloriam contulit, vt huic quoque fortunæ liuor debeat inuidere, DD. Imperatores. Nam prēter illum populi Romani inusitatum dolorem,etiam Senatus impatiens dispendij sui,solatium petit de honore virtutis:vestrumque numen precatur, vt virum nostra ætate mirabilem, statuarum diuturnitas tradat oculis posterorum. non quòd ille præmia terrena desideret,qui gaudia corporis,etiam cùm hominem ageret, vt caduca calcauit;sed quia ornamentis bonorum incitatur imitatio,& virtus æmula alitur exemplo honoris alieni. Hinc factū est,vt rusticis adhuc sęculis optimi quique ciuium manu & arte formati in longam memoriam mitterentur. Atque vtinam nihil huic decori facilitas adulantium postea derogasset: quamuis paria non sint quæ dispari arte quæruntur. Dignum est igitur,vt qui in pectoribus omnium manet,sit in ore plurimorum. Ille semper magistratibus suis celsior,in alios temperatus, in se seuerus, sine contemptu facilis,sine terrore reuerendus. Cui si quod commodum successionis euenit, ad testatoris proximos mox reuertitur. Qui nullis prosperis fractus est, nullius risit aduersa, indecoræ

Statuas olim cum Principis venia fuisse erectas probat hic locus, & Plinius lib. 1. epist. 17. & l. vlt. Cod. de stat. & imag. IVR.

Ll

nescius largitatis: ille quem semper inuitum secutus est honor, cuius æquitati conterminus quisque limites suos credidit. Plura de eo vellem, plura de eo deberem: sed clementiæ vestræ testimonio cuncta seruanda sunt. Illustrior enim laus est, de cælesti, profecta iudicio. Ergo vt probitatis patroni, bona temporum vestrorum futuris quoque visenda proponite. Certè ille est Prætextatus, quem iure Consulem feceratis: vt fasti memores celebre nomen extenderent. Aliis vtiles, fatalia damna reparate. Abierit cum homine præmium: sed iudicium post hominem perseueret. Probate, casibus aduersus gloriam nihil licere. Nam quod meruit à ciuibus singulare est: illud multis commune quod perdidit.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 26.

SI diuinæ clementiæ tuæ merita cogitantur: nullæ opes, quas aut natura sufficit aut fortuna circumfert, gratiam nostri erga te amoris æquabũt. Sed, vt mea fert opinio, publicum de optimo Imperatore iudicium, non est muneribus æstimandum. Senatus tamen promptus obsequi, omnes officiorum partes vltrò arripit, quibus indicatur affectio: & salutare numen tuum precatur, vt in hac oblatione, quæ nonnihil superioribus addidit, intelligas hoc esse curatum, ne sub te minùs posse videamur. Nam Diuis parẽtibus tuis, ob decennium singulis minor summa decreta est. Etiam Diuus frater mansuetudinis vestræ, cùm tertium lustrum æui Imperialis exigeret, parciore munificentia honoratus asseritur. Nunc in amorem tuum studia nostra creuerunt. Nam mille sexcentas auri libras, decennalibus Imperij tui fastis deuotus ordo promisit, vrbanis ponderibus conferendas: id est trutinæ largioris examine. Quòd si pares animo vires Senatus habuisset, scires in publico amore perennitatis tuæ esse diuitias. Sed maluit clementiæ tuæ solutionis fide placere, quàm magnitudine perfidæ sponsionis. Dehinc sub Imperatore primæuo sanus muneris modus, votum est sæpe faciendi. Absit vt bono Principi, plusquã possumus, ingeramus. Amantium quippe largitio, non vires deterit offerentium. Ergo & nunc libens sume sacro ærario decreta subsidia: & futuris processibus Imperij tui, obsequiorum similium spem reserua.

De auro oblatitio Cuiac. in l. 2. C. de Prætorib.

D.Valent.semper Aug.Symmachus V.C.*Præf.Vrb.* 27.

HAbent hoc publicæ necessitates, vt impossibilia plerumque persuadeant, D.Imperator. Sed cauto opus est: ne asperitas negocij effectu irrito solas arcessat offensas: quæ nulli magis euitandæ sunt quàm iuueni & Principi, cuius gratia cum ætate debet adolescere. Ergo numinis vestri famam, [a] simulque arduum recogitans, corporatos negociatores, membra æternæ vrbis, ad equorum collationem, quam litteris imperastis, vocare dubitaui: ne librationem clementiæ vestræ querela publica præueniret. Integra res est: adhuc salubritatem consilij dilige̅tioris expectat. Iustitiæ præstate, quod remittitis inuidiæ. De exemplo veniunt quæ cauemus. Siquidem cæli particeps parens clementiæ vestræ, cùm munus exiguum huic hominum generi mandare tentasset, motus libertate plebis abstinuit. Et certè paucorum curam res illa poscebat: magisque officium desiderabatur tractandæ pecuniȩ publicæ, quàm dispendium conferendæ. Consuluit tame̅ gloriæ suæ, ne quid iuberet inuitis: & dilige̅tissimus ac serius Imperator, speratum emolumentum tanquam popularis ignouit. Nec putet æternitas vestra, ab incœpto temerè distitisse Deo proximu̅ viru̅. Nouerat horum corporum ministerio, tantæ vrbis onera sustineri. Hic lanati pecoris inuector est: ille ad victum populi cogit armentum: hos suillæ carnis tenet functio: pars [b] vrenda lauacris ligna comportat. Sunt qui fabriles manus augustis operibus acco̅modant: per alios fortuita arceantur incendia. Iam caupones & obsequia pistoria, frugis & olei baiulos, multósque id genus patriæ seruientes, enumerare fastidium est. Ad summam, liquet priuilegium vetus, magno impendio constare Romanis. Iugi obsequio immunitatis nomen emerunt. Quòd si adiiciantur insolita, forsitan consueta cessabunt. Quare paternum clementiæ tuæ ingerimus exemplum. Prætuli oraculum, quod pius successor imiteris. Oro atq; obsecro, ne populu̅, que̅ triu̅phantes sæpe veneramini, ceteris vrbib⁹ co̅feratis. Dabit fortuna melior, quicquid castre̅sis vsus efflagitat. Humanitatis merito, necessitas vestra sedabitur.

[a] *Extat rescriptum Vale̅t. ad Symmachu̅ nostru̅ in l.1.C. Theod. de priu. corp. vrb. Ro. qua priuilegia concessa corporatis æternæ vrbis confirmantur. Vide tit. 18. Cod. Theo. lib. 11. qui à preb. tyr. & equor. excus.*

[b] *Horum me̅tio est in l.3.C. Theo. de colla. donat. & l.j. eod. C. Theod. manc. Therm. vrb. lib. 14. tit. v. & epist. 53. j. hoc lib. 10.*

DDD.*Valent.* Theod. *& Archad.semper Auggg.Symmac. V.C.Præf.Vrb.* 28.

AB exortu pænè vrbis Martiæ strenaru̅ vsus adoleuit, auctoritate Tatij regis: qui verbenas fœlicis arboris ex luco Streniȩ

anni noui auſpices primus accepit, DD. Imperatores. Nomen indicio eſt viris ſtrenuis hæc conuenire ob virtutem: atque ideo vobis huiuſmodi inſigne deberi, quorum diuinus animus magis teſtimonium vigilantiæ quàm omen expectat. Sumite igitur defenſores publicæ ſalutis ſoléniter auro ducta munuſcula: non quia diuitis metalli honore gaudetis, ſed vt noſtra deuotio fœlicis ſęculi teſtetur opulentiã. Bonis Principib' bene parta libam'. Suſcipite à Iudicibus aperta obſequia: qui precia occulta dãnatis. Meritò vobis ſolemnes pateras cum quinis ſolidis, vt numinibus integritatis offerimus: quibus nec veſter pudor nec noſter cenſus oneratur. Maneat æuum talis circa vos vſus officij: & honorem clementiæ veſtræ interminus annorũ recurſus inſtauret. Libenter ſtrenis ſolemnibus Præfectura fungetur, ſtrenuis deferenda.

D. *Theodoſio ſemper Aug. Symmachus Præf. Vrb.* 29.

Iunge l. 42. Cod. Theod. de appellatio. & principiũ epiſt. 41. & 46. ĩ. hoc lib. 10.

PRofiteor vltrò, quòd ſcio clemẽtiam veſtram poſſe reſcribere. Verecundè potiùs quàm iure ſuſcepi prouocationem, non extante ſententia: ne exiſtimarer offenſus liberæ quidem ſed immaturæ vocis obiectu, D. Imperator. Nam cùm inter proximos Emphaſij C. V. itémque hæredes ſcriptos, qui olim beneficio prætoris corporibus defruuntur, ſuper teſtamenti iure actio verteretur, & ſententiam de poſſeſſione impatienter exigerent, quibus ab inteſtato bonorum poſſeſſio minimè competebat, quòd hæredibus ſcriptis ſecundum tabulas docebatur indulta: Priſcianus & Polemonianus ad denunciationem dilato negocio prouocarunt. Et cùm ab his ratio quæreretur, alios vocis ſuæ incentores fuiſſe teſtati ſunt, vt geſta litteris cõnexa monſtrabunt. Nec officium partibus defuit ad mulctam præiudicij ſuggerendam. Sed Iudicem veſtri ſęculi decuit vim conſtitutionis ſacro oraculo reſeruare, quum allegauerint petitores, quòd ſe ad incautam prouocationem alienus hortatus impulerit.

Multæ præiudicialis meminit ep. 51. ĩ. hoc lib. & l. 50 & 65. C. Theod. de appellat.

D. *Theodoſio ſemper Aug. Symmachus Præf. Vrb.* 30.

FIdem meam conuenit amor ſæculi veſtri, & cura Reipub. ne corrigenda diſſimulem, D. Imperator. Cùm ad Præfecturam vrbanam ciuilium rerum ſumma pertineat, minoribus officiis

certa quædam membra creduntur. Quibus regendis industrios & priuatos oportebat adhiberi: vt suum quisque munus inculpata facilitate promoueat. Tales nunc de iudicio numinis vestri publicus vsus expectat. Sed nolo culpare præsentes: cùm satis sit sollicitudini meæ, si melioribus viris officia intramurana mandetis. Meis quippe humeris rerum omnium pondera sustinentur: cedentibus reliquis quos clementiæ vestræ multiplex occupatio probare non potuit. Habet temporum fœlicitas digniores. Bonorum virorum vena fœcunda est. Meliùs vrbi nostræ in posterum consuletis, [a] si legatis inuitos. [a] leg. si eligatis.

D. *Theodosio semper Augusto Symmachus præf. vrb.* 31.

FOelicitas quidẽ vestra, æternę vrbi solemnis alimoniæ copiã pollicetur, D. Imperator. Sed re magis quàm spe tuti esse debemus: quod facile factu est, si hanc quoque partem clementiæ vestræ cura respexerit. Nam æstate prouecta, cùm ex Africanis partibus minimum deuehatur: non inani tangimur metu, ne res annonaria in graues cogatur angustias. Et ideo oro quæsóque perennitatis vestræ salubre præsidium, vt iudices Africanos, & Notarium, cui æternitas vestra mandauit frumentarios commeatus, seueriora scripta destimulent: missis in hoc negocium strenuis, qui onera consueta, dum tractabilis nauigatio est, victui vrbis exhibeant. Hoc sæculo vestro, hoc virtutibus diuinis dignum est: vt securitatem Romani populi inter præcipua & prima curetis. Aderunt optatis cursibus plena nauigia, & Romanos portus frequens atque onusta classis intrabit: si aspirauerint numinis vestri secunda suffragia.

D. *Theodosio semper Aug. Symmachus præf. vrb.* 32.

DIfficilis est exitus veterum iurgiorum. Res enim multis agitata iudiciis, & actionum varietate, & cognoscentium motu, & personarum mutationibus implicatur, D. Imperator. Vt mihi nunc venit vsus, cum inter Gaudentium curatorem Martianæ clarissimæ, itémque Liberiũ procuratorem amitæ eius, eodem nomine dum viueret nuncupatæ, annosum luctamen audirem. Nam in ipso limine quæstionis, cũ procuratio, quam C. F. senior Martiana mandauerat, inualida diceretur, quòd antè cuidam

Principi esset iniuncta: vbi refusas in dominam comperimus actiones, atque actis Prætoriis in Liberium denuò iura translata, obiecta cassæ præscriptionis amouimus. Tunc defensio partis aduersæ negauit stare personam, cuius procurationem superioris gesta iudicij non tenerent. Contrà neque exactam priùs mādati recitationem, & inter partes tributum procuratori beneficiū reparationis aiebant. Huic parti longiùs quàm oportuit, immorata contentio est. Sed quia prior cognitor vt iusto defensori restituerat temporum cursum, qui per actores non poterat impetrari, & procuratio legebatur prætoris allegata iudicio: hæc quoque præscriptio conquieuit. Successit aliud, vt obitu Martianæ C.F. mandatum diceretur extinctum. Sed contrà venerabilis Iuliani sanctio stare procuratorum iussit officia, causarum dominis viuentibus inchoata. Ergo cùm & reparationem superstitæ Martianæ, & conuentionem partis aduersę super æstimandis bonis Liberius impetrasset: pronunciauimus non perisse mandatū. Dehinc petitore properante, vt ex constitutione numinis vestri, seruandi debiti causa in materna corpora mitteretur, quod aduersaria æstimationem bonorum conuenta facere noluisset: responsum est, de supplicationis fide priùs esse tractandum, id quod probabile videbatur. Admisi. Facto igitur aditu de precibus disputandi, defensor C. F. Martianæ, notare sibi visus est mendaciū supplicantis: quòd cùm Priscæ matris suę testamento eius ex Placidiano genitas hæreditatem cœpisse dixisset, non omnes neptes ab ea scriptas probaret hæredes. Responsum est, de his tantùm, quas auia hæredes instituit, supplicatū: nec vnquam factam omnium mentionem, sed earum quibus fuerat delata successio. His deiectum curatoris patrocinium cœpit exigere: vt petitor ediceret, ex quibus nominibus propositæ descenderent actiones. Tunc ediuerso veniens ex Placidiani C.V. nomine, qui pater adultæ fuit, immodicarum donationum causa manasse respondit. Supplementum verò vnciarum ab hærede Placidiæ, cui soror Martiana successit, asseruit postulari. Hæc aduersarius eatenus refellebat, vt diceret C.F. iuniorem Martianam, non Placidiani tantùm Patris successionem, sed etiam Placidiæ germanæ suæ pro certis vnciis consecutam: nec tamen vllam Placidiæ mentionem precum serie contineri. Sed cùm allegatio diuersæ partis astrueret, rem se obnoxiam persequi designatis titulis actionum, & id

L.1.C.Theod. de cognitorib.

Cujac. obser. lib.5. cap.14.

quod in litem venit pro certa parte Martianam C.F. possidere, eiúsque nomen cum designatione causarum doceret precibus comprehensum, stetit iudicij mei deliberatio: hoc asserente, personam Placidię supplicationi adijci debuisse: illo negante, post designationem rei, & eius personę quæ hodie corporum possessione defruitur, quicquam esse quęrendum. Accessit cunctationi meę causa vehementior, quod iubente lege vt intra quatuor mēses ad ęstimationem bonorum possessor à petitore teneatur: nūc vt gesta mōstrabunt, angustum nimis ex contentione tempus fuisse, visum est peregrinis corporibus ęstimandis. Et ideo motus ambiguis, oraculo numinis vestri distinguēda cuncta seruaui. Nam in rebus dubiis vna est salubritatis via, vt diuina quæque vel Deo proxima consulantur. Coniunctæ paginæ, allegationes partium & supplementa sumpserūt. Quæ cùm maiestatis vestræ iustitia perpenderit, precor vt metas curiosæ liti absoluta definitione ponatis. *L. 1. C. Theod. de temp. cur. & repar.*

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 33.

QVum clementia vestra meminisset, faciendæ carrucæ impendium de sacro ærario esse decretum: censuit vt eius argentum publicis conditis redderetur, D. Imperator. Sed examinis repperit fides, ex aliis titulis assumptam speciem, quam vehiculi ornatus accepit. Cuius rei, etiam vir illustris prædecessor meus, [a] Anthenius Bassus, perennitati vestræ rationem dicitur intimasse. Et ideò sęculi vestri æquitas imperauit, vt examinata & comperta suggererem. Cùm fiscus in tempore quod præbendum fuerat non haberet: ex arca Quæstoria, itémque ex formarum conditis, præterea ex Argētariorum parsimonia, argentum iusso operi ministratum est. Cuius solutio, si carrucę vsus maneret, de thesauris Imperialibus iure peteretur. Sed nunc carpenti nouitate summota, suum quisque deposcit: nec difficilè credimus impetrari, quod à legum parentibus postulatur. Quęso vt digna temporibus responsa reddatis: quo vir Consularis & illustris sacrarum largitionum Comes, refundēdum esse cognoscat publicis titulis priuatísque personis, quod sine lacuna Imperialis ęrarij deprompsit aliena collatio.

[a] *leg. Anthemius. vt 7. epist. 39.*

DD. Theodosio & Archadio semper Augg. Symmachus. Praef. vrb. 34.

SCio quidem naturæ humanæ vitio, probitatem subiacere liuori. Sed miror eo progressas insidias æmulorum, vt crudo mẽdacio insontis fama peteretur, DD. Imperatores. Quid enim non audeant, quídve intentatum relinquant, qui in arce terrarũ, Christianæ legis iniuriis vindicata phana finxerunt? Fleuit credo scenæ istius fabricator, cùm de Ecclesiæ penetralibus raptos ad tormenta simularet: cùm de longinquis ac de finitimis vrbibus duci Antistites in vincula describeret. Neque enim serenum clementiæ vestræ animum sine his argutiis compulisset sacro edicto populum conuenire: vt asperioribus quàm pietati vestræ mos est litteris, [a] Præfectum, quem sine ambitu legistis, argueret. Reddat nunc quisquis ille est causas fallaciæ suæ: qui sub occasione iustæ inquisitionis, qua me cultum spoliatorum mœnium inuestigare iussistis, tragicas quæstiones de ministris Catholicæ iactat agitatas. Respondeat litteris Episcopi Damasi: quibus affectatores eiusdem relligionis negauit vllam contumeliam pertulisse. Non magnopere officij mei prætendo responsa: à quo ideo quæsita est rerum fides, ne factum aliquod recordationem quæsitoris effugeret. Credatur eius legis Antistiti, quæ læsa simulatur. Credatur Præfecto, qui perennitatis vestræ ammonitus edicto, miratur in procinctu creditum, quod Roma nescit admissum. Omitto iniuriam Præfecturæ & cõscientiæ meæ: quando eo processit insimulatio, vt vos quoque ipsos auctores honoris mei quadam reprehensione perstringat. Nam qui summi loci Iudices decolorant, sacri testimonij facilitatem videntur incessere. Iam dudum me Diuus genitor numinis tui præcipuo honore dignatus est: ille meritorum arbiter singularis, cuius imperium cum moribus recepisti. Paternum sequere, tuum tuere iudicium. Qui Præfecturam sine ambitu metuimus, sine offensione ponamus. Suggestionibus viri excellentis, & de Rep. bene meriti Prætextati Præfecti Prætorio, abusus existimor. Quid si ex illo decreto quod probabiliter impetrauit, necdum à me quæstio vlla tentata est? Præuidi enim quid possent æmuli suspicari: atque ideo obsignato officio Præfecturæ sacra iussa commiseram. Nec me huiusmodi coniectura decepit. Siquidẽ seuerè executus insimulor, quod non

[a] *Præfectura fuerat delata Symmacho nõ ambienti. Vide ep. 15. 5̄. hoc li.*

quod non conuincor aggressus. Hæc omnia fide actorum comprehensa subieci: vnum illud adiiciens, vt me perennitas vestra necessitate inquisitionis eius absoluat, cuius autoritatem referri ad scrinia Palatina iussistis. Nam si tantum de me improbis licuit extante præcepto: quid retractatis litteris nō licebit? Sanè laudabili viro Episcopo denegante vllum è suis aut carcere aut vinculis attineri, & officio eadem suggerente: ignoro quos potissimùm præceperitis absolui. Tenent quidem leges variorum criminum reos: sed vt comperi, à mysterio Christianæ legis alienos. Quid igitur æternitas vestra decernat, deuot⁹ opperior: & quæso vt fallaciam retundatis, quæ diuini pectoris tui sollicitauit quietem, quæ ad edicti necessitatem venerandi Principis curam coëgit. Me muniuit inuidia: apud aures enim sacras locum postea non habebit, conuicta mendacij. Si quid tamen denuo obtrectantiū murmur ingesserit, opto iudicium. Experientur me sub Imperiali disceptatione constantem, qui nocentem probare non possunt.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 35.

DE tribunatu vinarij fori nuper orta contentio, causam mihi attulit legum arbitros consulendi, D. Imperator. Prouectus instabat vt delatum sibi sortiretur officium: vetus eligit quæ tempora istiusmodi actibus certa decreuit. Recusabat honore decedere. Secutus morem longa ætate seruatum, eum, qui recens maiestatis vestræ beneficium præferebat, admisi. Sed vt deinceps si fortè vsus tulerit, cunctationem iudicij absoluta forma summoueat: statui sacrum numinis vestri oraculum sciscitari: vtrùm fas sit nouos Tribunos seruata lege differri, an magis veteres oporteat prælata deuotione remouere.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 36.

VNum leuamen iniuriis meis tribuit euentus, D. Imperator: vt Romam publicæ vtilitatis gratia V.C. & illustris, clementiæque vestræ semper dicatus, Comes Hesperius mitteretur. Nā si eum testem contumeliarum, quas pertuli, non haberem: quis dubitaret eam Præfecturam, quæ Romæ superior est ceteris, turbidum aliquid pro potestate fecisse? Is, quoniam semper amicus

est veritati, & famam bonorum temporum colit: si dederit æternitas vestra copiam, contemptum legum & sęculi non silebit. Ego vt potero de multis pauca narrabo: repetitis paululum caussis, quæ mihi vt arbitror has insidias excitarunt. Cùm pro diligentia quæ debet omnibus inesse iudicibus, argenti publici ratio quæreretur, quod censualibus æditores munerum contulerunt, inter cæteras fraudes repertum est quosdam functionibus absolutos, sumptum debitum Reip. nō dedisse. Et vt fallacia ista tegeretur, ex alieno argento tantumdem censualibus falsis titulis imputatis, quantum duo conferre debuerant, contulerunt. Hoc cū clarissimi viri sponte sine adiectione dispendij reddidissent: Senatum prisco more consului, quid in communi causa Patrum innueret auctoritas. Dictis aliquot sententiis, factum meum reuerendi ordinis probauit assensio. Interiectis diebus, quum Romā V.C. & laudabilis vicarius commeasset, V.C. caussidicus fori mei Celsus, socius eius qui debitum refudit impendium, tuitionem contra me & annonæ Præfectum clarissimum virum de sede vicaria postulauit. Cùm ergo aditus in causa publica, ciuilem conuentionem matri eius super nepotis sui munere detulissem, responsione seruata, qua retinere asseritur patrimonium cādidata, Præfectus verò annonæ V.C. pistorem publicæ annonæ verbo tantùm reposcere diceretur, quem manibus officialium Celsus eruerat: Hic iam vestræ perennitatis est æstimare contumeliam præfecturæ: cuius caussidicus nihil passus, auxilium secundis iudiciis impetrauit. Per hęc quoniā patientiā meā minimè perculerunt, adiectum est quod dissimulare non possem. Nam cùm examinandos actus Bassi Præfecti vrbis potestas vicaria ad secretariū commune prodidisset, nescio quis vt aiunt libello dato, de officij mei colludio vel iniquitate conquestus est, quòd Memorius litigator, iussus à Basso soluendi debiti gratia ad iudicia Africana deduci, cùm & à viro illustri decessore meo Auentio, & à me per libellos ne eo pergeret postulasset, naui esset abductus. Hunc illico V.C. & laudabilis vicarius, vt subscriptio libelli indicat, adesse præcepit. Vbi pariter ambo consedimus, & seriem querelarū recitatione cognoui: ammonui, vt is qui adierat vicariam sedem probaturus intraret. Tunc officium eius hominem deesse respōdit: qui præcepto iudicis sui in examen acciri debuerat. Quid hîc æstimandum sit, relinquo sapientibus. Semel atque iterum

Tuitionis formula extat apud Cassiod. lib. 7. var. ep. 39.

præconis vocibus aduocatur: nec tamen inclamatus accurrit. Tunc nullo assistente, apparitio vrbana cœpit vrgere, quod ad Africam transuectus esset, qui Bassum clarissimum virum criminis posset arguere. Suggestum est, paritum esse sententiæ. Quã cùm Bassus post luctamen partium protulisset, prouocatio non remouit. Ad hæc Fulgetius V.C. Tribunus & Notarius, conuentos adiutores vrbanæ sedis asseruit, ne Memorius nauigaret. A quo cùm requireretur, an ad eum aliquid super hisce criminibus Memorius detulisset: ait querelas eius libellorum paginis contineri: credo simulare non ausus, quòd accusator esse voluisset. Ad hæc vrbani adiutor officij, per Felicem sibi à clarissimo viro Fulgentio mandatum esse respondit, vt secundum sententiam Memorius ad Africam duceretur. Mox Felicem censuimus attinendum: quo posset liquere, an huius mandati internuncius extitisset. Interea vir laudabilis vicarius, cùm adessent alij quos in Bassi causis possemus audire, ob eius absentiam, quam facile est ex Africanis reuocare Prouinciis, iudicium omne deseruit: nescio an ex iussu eorum qui, vt audirentur, affluxerant. Promissa relatione discedo. Felix, qui in communi iussus est attineri, officij executione corripitur. Is cùm à me in sequenti tuitionis auxilium poposcisset, & vnius nomenclatoris, vt in vrbe pacata amminiculo fretus incederet post vehiculum Præfecturæ, iussu Fulgentij, per Gaudentium & Victorem agentes in rebus, & Bonifacium Palatinum, qui hactenus in officio vrbano militauit, violenter arreptus, deducitur in eius ædes, de cuius mandatis fuerat audiẽdus. Quod cùm sibi Fulgentius V.C. auctor cõtumeliç meæ inuidiosum putaret, ad circi secretarium conuolauit: facti illiciti volens prçstare rationem, quòd sibi metum fuisse dicebat, ne officij subornaretur impulsu. Expectatis credo Augustissimi Principes, vt Præfectus & iudicij vestri securus & innocẽtiæ suç, aliquid seuerum censuisse dicatur. Fateor, neque pœnitet, animum temperaui, dum certam de vobis spero vindictam. Statui, vt Felix vadibus, qui Fulgentio non essent cogniti, traderetur. Quid mitius decerni, quid remissius potuit? Tunc ille tanquam cessurus egreditur. Sed cùm ad eius ędes semel atque iterum Princeps officij commeasset, & obstinatam hominis contumaciam non posset inflectere, inanem syngrapham reportauit: qua redhibitionem Felicis in alterum diem sponsione distulerat.

Vehiculi Præfecturæ meminit epist. 17.5. hoc lib.

Mm ij

Tenet domi testem,quem de se nouerat audiendum. Etiam huius iniuriæ assumo patientiam.Culpate vti vultis, vt dignum est. Sciui meliorem esse Iudicum causam, quæ rerum dominis reseruatur.Expectamus,vt altero die instructus officio redderetur. At ille crastina luce,vt gesta monstrabunt, aduersum cautionis fidem vicariæ potestati tradendus abducitur. Hoc vbi Princeps officij comperit,paucis comitatus excurrit:retinet Felicem celebri vrbis loco,nec tamen eripit.Itaque Fulgentius,qui se simulat verberatum,manu validiore legibus repugnauit. Interea Felix à militibus vicariæ potestatis abducitur. Et cùm Princeps officij mei sub conspectu Romanæ plebis auditur, video quid de hoc facto perennitas vestra debuit iudicare.Ego ordinem tenebo gestorum. Fatetur sub alterius cognitoris examine litigator, nihil sibi ab apparitoribus meis aduersum Fulgentium esse mandatũ. Hic iussu eius ad commune secretarium, quo faciendæ oblationis gratia summates quosque conduxeram, à Principibus officij vtriusque perducitur.Nihil enim repertum fuerat, quod Præfecturam posset inuolere.Tunc Fugentius facti sui conscientia percitus,cæsum se esse conqueritur.Sed mox eiusdem Felicis ac deuotissimi viri Principis responsione,pars ista purgata est.Et tamẽ querelæ eius audientiam non negaui,clarissimo & spectabili viro vicario in societatem cognitionis ascito, si vellet struere nomina testium plebeiorum danda.Promisit. Credo vt per moram meus dolor vel per satisfactionem mitesceret, vel ipse rursus alias moliretur insidias.Qui,vt res indicat,conscientia hominis subornati,à quo vicariæ potestati libellus oblatus est, domesticè confectus apud eundem factus:ausus est postulare, ne apparitores eius, quos ob discessum litigatoris custodia carceris iusserat attineri, iniuriæ subiacerent.Post hæc vsurpato rursum publico neglectóque iudicio,audacis facti conscius euolauit, vt præfecturæ iustas querimonias præueniret:ignarus,vt res est, parentes generis humani magis iustitia quàm inuidia commoueri. Hæc ita esse gesta, nec vlla arte fingi,instructio subiecta testabitur. In qua reperiet æternitas vestra,Pręfecturam,quam in me puro iudicio contulistis, nihil saltem ad vindictam publicæ disciplinę esse molitam: cùm omnibus iniuriis cęderetur, quas boni quique pręsumunt pro vigore sęculi vindicandas. Nec enim spes & fiducia ius creditę mihi potestatis infregit: vt auctores honoris mei,

& publicę dignitatis,& iudicij sui contumeliam iusta seueritate defendant.

D. *Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. vrb.* 37.

PEr vices mensium singulorum ad perennitatis vestræ scripta, Senatus & populi acta mittuntur: quæ poterunt indicare, quid vir præcelsæ illustrísque memoriæ Prætextatus, vel ad amplissimum ordinem, vel ad deuotum vobis populum, pro sæculi vestri commendatione pertulerit, D. Imperator. Sed quia speciatim sacris litteris imperastis, vt si qua ab eo Romæ in his cœtibus gesta sunt, in rebus excerpta tradantur: misi omnia iussis cælestibus obsecutus, quæ ipso præsente venerabilium rationum vestrarum sanctio definiuit, & Patrum probauit auctoritas. Præterea quæ apud plebem locutus est: vt cunctos in amorem bonorum temporum prouocaret, adiunxi. Iudicium verò ciuiū, quod supremo die de virtute atque innocentia eius habuerunt, speciatim viro Consulari & illustri officiorum magistro, subditis gestorum exemplaribus intimaui: licèt vehiculo publico cum ceteris, quæ ex more mittuntur, omnia necesse sit rursus ad serenitatis vestræ notitiam peruenire.

Iunge epi. 23. & ep. 25. 5. hoc lib.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 38.

IAm quidem rescriptum numinis vestri Cyriades V.C. comes & mechanicæ professor exhibuit, D. Imperator. Quo statuerat æternitas vestra, vt se ipse à quorundam criminatione purgaret, ac rursus vrgeret obiectis, si quos fraudis incesseret. Qui cùm Auxentium virum Consularem sub examine decessoris mei cœpisset arguere: postquàm ad cognitionem meam ventum est, superba atque pontis immodico sumptu Auxentij viri Consularis voce perstrictus est. Quem Cyriades vir parilis dignitatis, mutua accusatione credidit remordendum. Visum est igitur accommodum, vt vtriusque ædificationem fida æstimaret inspectio. Dedi negocium sollicitis quantum arbitror viris, & Cyriade pęnè recusante decreui fabrilis artis magistros, quos aduersario ęquiores putabat, æstimationi operis admouendos: manente nihilominus penes Auxentium cura atque amministratione cœptorum,

quod necdum æternitas vestra officium eius successione mutasset. Itaque exactis aliquot diebus,& adhuc pendente operis examine,apparitio,quæ Auxentio fuerat deputata, per Notariũ mihi fecit indicium,deseruisse clarissimum virum susceptorum curam locorum:& sub ipso ęstatis exordio,quo possit profectus ędificationis assurgere,nihilum promoueri. Sed quia Senatoris fuga non videbatur temere credenda:vt impensiùs requireretur ammonui. Diu nusquam gentium deprehensus: vbi comitatum sacrum numinis vestri adire iussus est, euolauit. Interea Cyriades V.C. comes & mechanicus, cùm statutum meum discessu eius videret elusum:multum anxius ne quid in absentem aduersarius moliatur, vt æternitati vestræ & relationem V.C. prædecessoris mei & nunc acta suggererem, depoposcit. Cui audientiam negare non potui: eadem via præcepto numinis vestri cupiens edoceri,quid facto vsus sit de æstimatione sumptuũ,quos vtriusq; insumpsit expensio. Siquidem meum spectat officium, iacturam pecuniæ publicæ non tacere.Fidem litteris sociata gesta præstabunt. Quæ vbi ad sacras aures perennitatis vestræ recitata peruenerint: oro atque obsecro, vt incertum animi mei responsis Imperialibus instruatur.

DD. Theod. & Arcbad. semper Augg. Symmachus V.C. Praef. vrb. 39.

Confer epi. 38. 5. hoc lib. & ep 71. lib. 4. & epist. 74. lib. 5. quæ sunt eiusdẽ argumenti.

CErtum est quidem clementiam vestram fidei amore & studio veritatis, in examen assiduum sæpe explorata reuocare, DD. Imperatores. Sed cùm Auxentius V. C. & Cyriades comes ac mechanicus parilis dignitatis,quadam inter se concertatione dissentiunt: nonnihil superioribus iudicibus derogatur. Iam dudum enim V.C. & illustris Anthemius Bassus pontis noui opere perspecto, sub actorum confectione signauit culpam vel negligentiam singulorum. Denuò successor eius,eadem loca rimatus asseritur. Dehinc cùm apud me, ex rescripto quòd Cyriades V.C. impetrauit,recidiua cognitione refugerent: atque ipsis cõsistentibus censuissem,vt vtriusque tam sumptus quàm ædificationem inuestigatio discussionis inquireret: V.C. Auxentius repentè deseruit iudicatum. De cuius facto missurus relationem, quam sollicitudo intermissi operis exigebat, alia numinis vestri

decreta rurſus accepi,quibus examini meo V.C. & laudabilem vicarium copulaſtis:vt vtroque reſidente, accuſata pontis vitia quærerentur. Nec obſequium defuit imperatis. Itaq; adhibito V.C.Tribuno,& Notario Aphrodiſio,cui poſt Auxentium V.C. nouarum molitionum cura legata eſt, habita eſt de his quæſtio, qui pontis eiuſdem fundamenta poſuerunt. Atque ita conſtitit, partem breuem atque diſcretam ſub exordio hyemis inchoatã, vi fluminis corruiſſe:cuius impendium viginti ſolidorum diffinitione artifices æſtimarunt. Sed caſus partis iſtius,vtpotè adhuc à cetero corpore ſegregatæ, nihil videtur iniuriæ locis diſtantibus attuliſſe: quàm facili ædificatione reparandam Cyriades vir Cõſularis pollicetur. Poſt hæc alterius loci exploratio hiulcam cõpagem lapidum deprehendit: quam Cyriades comes & mechanicus conſilio ſuo & ratione artis ita poſitam ſuggerebat, vt infuſo poſtea impenſarum liquore hiantia ſtringerentur. Quod cùm facere debuiſſet, ſuccedentis induſtriam affectaſſe potiùs dicitur: vt in auctoris inuidiam fœni & ſparti manipulis clauderentur. Quod cùm aſtrueret recitatione geſtorum,factum quidem vrinandi artifex non negauit: ſed ex vſu operis non in dehoneſtamentum Cyriadis Conſularis viri aſſerebat remediũ huiuſmodi eſſe prouiſum. Tunc reſponſionum varietate commoti, coërcuimus à præteritis diſcrepantem.. At ille Cyriadem ſibi ait dudum fuiſſe terrori.. Quod credibile non videtur: cùm illius temporis cognitor, ad fidem veri diſtricta quæſtione peruenerit. Interea Cyriades V.C. facilem proſpectum eſſe ſuggeſſit operis ſarciendi: cuius ſtabilitatem ſicut aſſertum eſt, hyems tertia non reſoluit. Ipſe autem de ædificationibus Auxentij viri Conſularis, & de vſurpatione immodici auri nonnulla indiciis intimauit. Quæ ideo geſtorum paginis applicari placuit: vt æternitas veſtra cunctis per ordinem patienter auditis, prouidere dignetur,quemadmodum concertantium æmulatione compreſſa, & integritati ſumptuum,& firmitati operis conſulatur.

D. *Theodoſio ſemper Aug. Symmachus V.C. Præf. Vrb.* 40.

VT veſtri numinis veneror ſanctiones, ita obſeruantiã iugẽ ſaluberrimis Diui genitoris veſtri impendo decretis. Quid enim ille cõſtituit,quod poſſit publica cura deſerere? Is inter alia quæ in bonũ publicũ contulit,etiam medẽdi profeſſoribus dedit

Vide l. si quis. C. de prof. & medic.

ordinem successionis, si locum quempiam decedentis fortuna nudasset. Qua lege cautum est, vt primi artis eiusdem de nouorũ scientia iudicarent. Hanc formam, quantum asserunt, ætas secuta seruauit, D. Imperator. Nunc Ioannes vir Patritius non eum gradum, quem subrogandis dederunt diualia scripta, sed summo proximum conatur adipisci, fultus Palatinæ militiæ priuilegio, & impetratione specialis oraculi, quo Epicteti archiatri locum tũc adhuc superstitis impetrauit. Sed quia lege & more cogentibus, summates eiusdem professionis par fuit in examen acciri, adhibitum est iudicio collegium omne medicorum. Quorum potissimi inter venerationem legis, & noui beneficij reuerentiam iudicare non ausi, eum locum Ioanni V.P. statuerant deferre nudum, quem tenere potuisset, si eo tempore, quo aulæ obsequiis deputatus est, archiatrorum numero fuisset adiunctus. Et cùm ab eo Palatini honoris officia proscerentur, vt codicillorum prærogatiua monstraret, quis illi inter archiatros ordo competeret, asseruit domestica expilatione etiam documenta sibi dignitatis ablata. At verò pars magna medicorum munita lege diuali, eorũ exempla deprompsit, qui è Palatio in hunc gradum seruato ordine transierunt. Quare motus ambiguis, & neque Diui genitoris vestri ausus rumpere sanctionem, neque obuiam specialibus venire præceptis, diuino arbitrio numinis vestri, subditis allegationibus partium, summam negocij reseruaui: opperiens quid deliberatio Augusta constituat, cui soli fas est de scitis diualibus iudicare.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 41.

Cujac. ob. li. 2. c. 36. & l. 1. Cod. si de mom. poss. fue. appell. & l. 22. Cod. Theodos. quor. app. non recip.

a Sic l. 42. C. The. de appellatio. ait se probare verecundiam iudicantis, si superfluã quoque reci-

QVid possint iusti Principes culpare, præsentio. In caussis etenim quibus momenti reformatio postulatur, appellationes recipi non oportet. Sed consulto nunc obiectum prouocationis admisi: [a] vt in examen clementiæ vestræ & inuasionis indignitas, & modus iudicij perueniret, D. Imperator. Nam Scirtius V.P. ereptam sibi partem Cæsarianæ massæ crebra aditione conquestus, cùm integrationem status quem amiserat impetrasset, hæredes Thesei, qui reluctarẽtur, obiecti sunt. Tum verò Artemisius, Olibrij clarissimi atque illustris viri actor, executori vt ipse professus est obuiauit. Et cùm ad pernoscendũ possessionis

statum

ſtatum loci habitatores adeſſe iuſſiſſem, in iniuriam legum, Ruffino officiali iuſſa curanti, qui deducebantur abrepti ſunt. Geſta indicabunt facti inciuilis auctores. Interea diſtuli vindictam iudiciorum, & rurſus officio negocium dedi, vt neceſſarios euocaret. Tunc ceſſantibus auctoribus clariſſimæ domus, cęteriſque ſubtractis, ad contradicendum Theſei ſubrogantur hęredes: vno tantùm exhibito, qui ſe aſſereret libertum eſſe defuncti. Is interrogatus quo abiſſent incolę prędiorum, delituiſſe nõnullos, Scirtij verò mancipia ad vrbanam villam, quę eſt clariſſimi & illuſtris viri Olibrij, tranſlata reſpondit. Cetera vtà liberto Theſei dicta prętercam, licèt in eum pręſcriptio iſta non competat, cùm à patre minorum beneficium libertatis acceperit. His ita poſitis, Pręneſtini, in quorum finibus Cęſariana poſſeſſio iacet, miſſis apparitoribus exhibentur. Tunc demum V.C. & ſpectabilis Olibrij procurator emergit. Adeſt etiam defenſor minorum. Tandem cogentibus iudiciis poſtulatus, Scirtio aduerſum duos pugna proponitur: quamuis patrocinia clariſſimę domus & ſucceſſorũ Theſei quadam ſpecie diſſiderent. Itur in quæſtionem poſſeſſionis, quæ partium variis agitata conflictibus, ad interrogationẽ teſtium iure tranſiuit. Admoneri ſingulatim, vt mos eſt, iubeo curiales nominum & dignitatis. Ab vnoquoque poſco reſponſa: tum locorum iuſtos poſſeſſores requiro: dehinc percunctor quis annuas functiones aut indicta perſoluerit. Cùm ſecundum Scirtium teſtimonia cuncta procederent, atque eam poſſeſſionem cũ Theſeo tenuiſſe conſtaret: quando aut per quos deiectus eſſet examino. Secundum ferè vel tertium menſem manare conſentiunt, vt eum clariſſimæ atque illuſtris domus homines expulerint. Auditis optimatum teſtimoniis, denuo defenſores admitto iurgantes. Quæſita & reſponſa partibus intimantur. Ibi Tarpeius V.C. Procurator illuſtris viri Olibrij aſſeruit, ei ſex vncias prędiorum Theſei morte quæſitas. Contrà Scirtius de ſex vnciis, quas minores etiam ſe conſentiente retinebant non ibat inficias: nec ſua intereſſe dicebat, actores clariſſimæ domus, an hæredes Theſei eadem parte fruerentur. Tunc actionibus copulatis, Scirtium vrgere cœperunt, quòd ſecundum mandatum C.F. Facianæ ſex vncias Theſeo per epiſtolam reddidiſſet, ſex verò alias in eius liberos contuliſſet ſpontanea largitate. Ad hæc Scirtius idẽ

piat prouocationem, ne interim reliquũ negocium audires. Iũge etiã principiũ epiſt. 46.j. hoc lib. 10. & epiſt. 29. eod. vbi ait ſe verecundè potius quàm iure ſuſcepiſſe prouocationem non extante ſententia.

litteris familiarib' quod donationibus in Theseum vel paruulos transfusum esse dicebat, ipsius petitu: vt actorum fides beneficiũ roboraret. Et reuera cùm posteriora gesta pro indiuiso sex vncias massæ in eos collatas esse testentur: intelleximus partem donatoris exceptam. Cur enim pro indiuiso daret, si nihil resideret quod retineret? Sed hoc cùm ad proprietatis causam dicerem pertinere: recitata est à defensorib. cõstitutio, quę Iudicib. tribuit copiã, non imponit necessitatem: vt quoties de possessione successionis iudicant, continuò si casus tulerit, etiam de iure cognoscant. Qua actione confessi sunt ad aliam causam se malle transire. Pręterea non solus Scirtius proprietatis quæstione videbatur vrgendus: cùm ipsi quoque inter se super hac parte quodammodo diffiderent. Quare de possessione secundum documenta Scirtij & principalium testimonia iudicaui: aduersariis eius sex vnciarum retentione & iure firmatis. Principalem verò causam, saluis allegationibus partium futuro examini reseruaui. Et mox sententiæ exemplar emisi: cùm eius editionem Procurator spectabilis viri continuò postulasset. Tunc Scirtius obtulit sanctiones: quibus doceret in reformatione momenti nullum esse appellationibus locum. Postridie Procurator clarissimus & illustris, ac defensor minorum, qui putabatur in iudicio discrepare, cõcordiam suam iunctis prouocationibus indicarunt. Hæc est omnis summa luctaminis. Nunc oraculum numinis vestri, fortuna litis expectat. Gesta & supplementa partis vtriusque subieci: quibus instructa perennitas vestra, exemplo vnius causę securitati omnium dignabitur commodare.

L. si de vi. D. de Iudic. Cuja. obs. v. c. 15. arg. l. 1. C. de off. rect. prou. & l. 1. c. de ord. iudic.

D. *Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. vrb.* 42.

VEndendis solidis, quos plerunque publicus vsus exposcit, collectariorum corpus obnoxium est, quibus arca vinaria statutum precium subministrat. Huic hominum generi, taxationis exiguæ vilitate nutanti, Diuus frater numinis vestri tantum pro singulis solidis statuit conferendum, quantum æquitas illius temporis postulabat, D. Imperator. Sed paulatim auri enormitate crescente, vis remedij diualis infracta est. Et cùm in foro vena-

Arca vinaria etiam mentio est epist. 47. ĩ. hoc lib. 10 & apud Cassiod. lib. Var. 1. epi. 43.

lium rerum maiore summa solidus censeatur: nūmulariis pretia minora penduntur. Petunt igitur de æternitate vestra, pro ratione præsenti iustitiæ diffinitionis augmenta: qui iam tanto oneri sustinendo pares esse non possunt. Hæc est causa querimoniæ, quam diuinis sensibus vestris fides gestorum pleniùs intimabit. Si petitionis genus probabile iudicatis: quæso vt huic quoq; parti præcepto mansuetudinis vestræ salubre remedium deferatur.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus
præf. Vrb. 43.

PAlatini munerationum sacrarum, Amicus & Castor, quæstus publicos eruentes, inter cetera nomina quæ iudicio persequuntur, hæredes Postumiani V.C. in examen meum conuentionibus euocarunt, D. Imperator: Luciano monente qui census Senatorios antè tractauit, quòd oblatiuis functionibus eadem domus esset obnoxia: pars debiti Lollianam, pars Cattianillam pariter ac Seuerellam suggerebatur vrgere. Interea sequestrato Lollianæ C.F. nomine, quam pro sex vnciis astringit exactio: horum orta refragatio est, quos pro singulis bonorum quadrantibus solutionis cura mordebat. Comperendinato plerumque iudicio res eo deducta est, vt fisci patrocinium securitatis à clarissimis personis impleti per vices muneris flagitaret: Cattianillæ verò ac Seuerellæ defēsio scripto ad relationē Diui Principis mitteretur. Vetus enim quæstio & cognitionib⁹ Præfecturæ frequēter agitata, vsque ad inclyti semperque verendi genitoris vestri cucurrit arbitrum: qui Iuuentij clarissimæ & illustris memoriæ viri, tunc Præfecti vrbi insinuatione consultus, quadam rescripti parte signauit, suis quibusque temporibus à Cattianilla ac Seuerella clarissimis fœminis oblatiua munera solita constare. Hoc me dudū promptum atque decliuem ad efflagitanda illationum documēta defixit, cùm videretur omnibus securitatibus esse vehementior Imperatoris assertio. De cuius responsis iugi honore mansuris, vestræ clementiæ fas est esse iudicium. Nos venerari potiùs, quàm interpretari oracula diuina consueuimus. Præstò sunt monumenta gestorum, partium quoque supplementa non desunt. Æquum est, vt maiestatis vestræ informetur arbitrio humana cunctatio.

Confer. epist. 52. & epist. 64. 5. lib. v.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Praef Vrb. 44.

MOribus saeuis familiare atque cognatum est, armare spiritus immunitatis exemplo, D. Imperator. Cur enim secundum desperet effugium, qui laqueos criminis prioris euasit? Praesenti causae congruit praemissa sententia. Siquidem Valerianus V.C. cui lar in Epiro esse suggeritur, neque rescriptorum veneratione, neque legum seueritate, vel pactionum fide, aut iudiciorum reuerentia permouetur. Qui primò in examen Praetorianę sedis iussus acciri, ad supplicationem V.C. Iunioris vim rescripti statu praecelsae potestatis elusit. Dehinc Proconsularibus euocatus edictis, leges pari arte frustratus est. Nam cùm & actione ciuili, & criminali accusatione premeretur, statutis inciuiliter repugnauit: vt apparitores Praefecturae vrbanae, partim notariis, partim suggestione signarunt. Quorum vnus agenti in rebus, eo mortuo ad quem sacri praecepti executio pertinebat, affectum se à Valeriano grauibus iniuriis indicauit. Motus igitur indignitate talium querelarum, cùm viderem rursus illudi posse iudiciis, si quid seuerius censuissem, factu optimum credidi, vt aeternitati vestrae causae istius pontificium reseruarem. Soli enim iure corrigitis admissa potissimae dignitatis. Fides gestis rerum cohaerentibus explicatur: nihilominus ad Senatũ regressus apparitor, qui contumaciã Senatoris & seruiles impetus nunciauit, suggestionibus suis, cùm forte vsus tulerit, affuturus. Quaeso aeternam clementiam vestrã, vt omnibus solita aequitate perpensis, euagari vlteriùs frustratorẽ tot Iudicum non sinatis.

Vide notas ad epist. 27. lib. 7. supra.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Praef. Vrb. 45.

DIfficile est vt bona causa sit, cuius actio in ius alterius desperatione trãsfertur. Id adeo res probauit, D. Imperator. Nam Theodorus, vt asseruit, ex protectoribus ab Anniana quadem in re sua Procurator creatus, iam pridem clarissimo atque emendatissimo viro Cuprasio vrbanis tribulationibus praesidente, Flauianum quendam denunciata lite pulsauit: sed diem legitimum causae lapsus excessit. Longo interuallo petita à me reparatio, cũ partes ad necessarium contraxisset examen, post multas allegationes, quas iudicia vt inualidas respuerunt, orta praescriptio est,

Vide l. 3. C. Theo. de temp. cur & repar. appell.

quæ afferet nouari tempora possessore mortuo debuisse. Nam constabat non modò Flauianum, qui propositam legibus quæstionem primus exceperat, sed etiam successorem eius finem fecisse viuendi. Adhæc præmissa est lectio, veluti probatur indiciis: nouationem tantùm petitoris hæredi esse decretam. Quod verbo quidem assertum, sed sanctionibus non probatum, contrariæ legis recitatione compressum est. Secutus igitur scita manifesta, & nullis Principum vacuata responsis, cessare processum negocij iudicaui: cùm lis alteri denunciata, aliam personam tẽporibus exactis tenere non posset. Tunc oblatis prouocationis etiam nouationis libellis, suspensa sententia. Cuius meritum, perennitas vestra lectis gestis ac refutatoriis cohærentibus æstimabit. Ego in referendo prolixus esse non debui: cùm penè in ipso actionum vestibulo repulsa legibus causa constiterit.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus
Præf. Vrb. 46.

IN causis appellationum malo ius potestatis infringere, quàm interpretationum dubia sustinere: præsertim conscius haud iniquæ iudicationis: cui nonnihil honoris eueniet, si æternitatis vestræ oraculo roboretur, D. Imperator. Tuli igitur Constantiũ Suarium temerè prouocantem, cùm ex rescripto numinis vestri statum, quem Theodosio absenti ademerat, reformassem. Mota enim vestra clementia supplicationibus & querelis, breui examine iussit inquiri, an Theodosio extra conflictum locato, ac deinde ne rebus excideret prouocante, possessionem corporum Cõstantius esset indeptus. Allegata igitur præceptione diuina, primò cognitionem totius negocij, quamuis speciatim mihi tranquillitatis vestræ delegatione mandatam, V.C. vicarij præsentiæ reseruaui. Siquidem videbatur hæc causa ceteris prouocationib⁹ esse coniuncta, quæ V.C. prædecessore meo negabantur admissæ, & alterum mecum sumpserat cognitorem. Dehinc vbi eam partem, quę ad illius temporis Iudicem pertinebat, vestro retinuistis examini: appellationis inquisitione discreta, cùm iam participem iudicij nõ haberem, turbatæ possessionis querelam rescripto obsecutus audiui. Et quia Theodosium iudicio non interfuisse constabat, quo sibi demptas questus est facultates, nec vlla

Iunge epist. 41. 5. hoc libr. 10. vbi ait auctor se etiam superfluam appellationẽ recepisse. adde Theodericũ in edicto, cap. 55.

precum mendacia Constantius detegebat: executus sum circa germanum supplicatoris hæredem cæleste iudicium, reformato statu, quem claruit mox proposita appellatione defensum: licèt Cultus subditus quæstioni, libellos, quos Theodosius publicauit, apud se resedisse memorauerit. Nihilominus obediens imperatis, statui vt fides gestorum superiorum ad Augusta scrinia mitteretur. Hinc orta est prouocatio: cuius vel iustitia vel contumacia sacro expẽdetur arbitrio. Interea cõstitutionis memor, sequestraui mobilia fructusque præcepi: ne medij temporis vsurpatio abutatur indebitis. Omnium gestorum fida documenta, supplementis partium relationi ex more sociata sunt: vt diu fluctuanti causæ tandem stabilem terminum diuino ore ponatis.

DD. Theodosio & Archadio semper Augg. Symmachus. præf. vrb. 47.

Iunge epi. 120. lib. 9. quæ est eiusdem argumenti.

OMnes qui ad amplissimos honorum gradus iudicio clemẽtiæ vestræ vel fauore prouehimur, summo studio debemus eniti, vt famam sęculi suggestionum veritate tueamur, D. Imperator. Quod enim genus gratiæ beneficiis Principum rependẽdæ fortuna impar inueniet: si fidem deserat, quæ sola muniat imperium? Contemplanti mihi igitur rescriptum numinis vestri, quo arcæ vinariæ debita à Præfecto eius temporis, quo contracta dicitur, erui censuistis: silere fas non fuit quid temporum vestrorum congruat æquitati. Iam primùm stupere me fateor, cælesti mansuetudini vestræ totius orbis negociis occupatæ, litteras Diui Constantij ita esse suggestas, vt comminatio sub conditione deprompta instar cuiusdam debiti duceretur: dehinc tacitum quodam casu de ea parte rescripti, quæ tenebat officium, vt persona iudicis, tanquam vilior, apparitorum suorum impunitate premeretur: tertiò quòd ea summa solidorum, quàm cognitio & relatio viri illustris prædecessoris mei ex maiore parte solutam probauit, ærario tanquam debita & intacta deposcitur. Atque ideo inter multa curarum, summatim nonnulla tractanda sunt. Namque xi. millia cccc. xlvj. solidos, ex eo anno qui Sergij & Nigriniani sequitur consulatum, sacris accessisse thesauris, & Præfecturæ inquisitio, & discussorum litteræ, & V.C. prædecessoris mei scripta docuerũt. Inter hæc igitur tam multa valida, fidem clementiæ vestræ debitam silentio violare non potui: cùm

Arcæ vinariæ meminit s. lib. 10. epi. 42. & l. 3. Cod. Theod. de calc. coctor. & Caßiodor. lib. 1. epist. 43.

vestrum quoque numen aduerterem solita cautione neque Iudicis nomen signasse rescripto, & æstimasse quòd conueniendus luce frueretur. Nam quando clementia vestra vim veteris comminationis in mortuum tetendisset, cùm grauium etiam noxarũ pœna fine vitæ soluatur? At verò iste terror Diui Principis litteris comprehensus, ne viuentem quidem posset vrgere. Grauia enim subiectis sæpe minitamini, acuendi potiùs studio quàm nocendi. Hoc etiam Diuus genitor tuus, in omnium semper animis & ore victurus, pia lege constituit: qui sententiam quoque sub comminatione depromptam, effectu atque executione vacuauit. Hanc verò conditionem quàm Diuus Constantius adiecit litteris suis, multa quæ pòst visa sunt subruerunt. Nam eodem Principe adhuc orbem regente, ad Tertullum Præfectum vrbis memorabilem virum migrauit exactio. Quæ si hominis potestas fuisset, circa personam prioris iudicis potuisset hærere. Nec multo pòst tempore, in Clytholiam Maximum, pari honore tũc præditum, tituli istius cura conuenit. Diuo etiam parente numinis tui, Romana iura & fata moderante, Præfectis ac discussoribus mandata prouincia est: & per vices amministrantium publici debiti occurrit exactio. Nouissimè relatus in cælum, germanus clementiæ tuę, cum ipsum Basilium cùm haberet appositum qui personis Iudicum non pepercit, Primiscrinios vrbani officij, quorum sollicitudo per successiones exigenda curauerat, vel soluendo nomini, vel edendæ rationi fecit obnoxios. Itaque & à V.C. ac probatissimo Anicio Basso, & Auentio viro spectabili frequẽtata cognitio, & solutam maiorem partem debiti deprehendit, & prouincialium Iudicum repperit spõsionem: qua professi sunt, si vrbanum cessaret officium, per se huius tituli integritatem posse sarciri. Hæc igitur si legibus conferantur, pronunciabit æternitas vestra in professione verũ esse nexum, in cõminatione terrorẽ. Quid quòd proxima apparitio cogendis prouinciarũ iudicibus admota, spẽ debitis eruendis fecisse suggeritur? Nõ est meũ famæ incerta sectari. Inueniet diuina maiestas tua, cur huic exactioni perpes cura defuerit. Nam socerum meum, clarissimæ memoriæ virum Orfitũ petit ista molitio: cuius hæredes V.C. & illustris officiorũ magister ascripsit litteris suis, cùm tuæ mansuetudinis verecũdia nullũ sacro oraculo nomẽ expresserit. Quid ergo existimẽ merito illi' factũ, qui maior honorib' quàm facultatib',

Orfiti Præf. Vrbi meminit Am. Marc. libr. 14. vbi scribit fuisse forensium negociorum gnarum, sed splendore liberaliũ doctrinarum minùs quàm nobilem decuit institutũ.

ante annos ferè quindecim vitam peregit: vt consummatio sæpe lecta, semper omissa, & nouis pòst sepulta decretis, quam neque lex diualis admittit, & solutio magnæ partis exclusit, resurgat in mortuum, quæ non fuit antè viuenti? An meæ potius contumeliæ causa, & ordinem tot & talium statutorum, & Diui Gratiani recentem præceptionem, & discussorum diligentiam, & Præfectorum cognitiones, & relationis fidem nouis suggestionibus arbitrer sauciari? Testor custodem numinis vestri Deum, nihil esse quòd iniuria dignus existimer. Quieto mihi hanc Præfecturam sine vlla affectione tribuistis. Si quem fortè mordet inuidia, si alicuius desideriis Reip amore non cessimus: cogitet priuata odia aduersum leges exercenda non esse. Postremò cognoscat, si quis ille est, me meósque successionem clarissimæ atque illustrissimæ memoriæ viri Orfiti, neque ratione iuris, neque bonorum additione cœpisse. Quæso igitur, ne in contumeliam iudicij vestri, & iuri & innocentiæ fraus paretur. Quando enim absentibus atque ignorantibus inter alios gesta nocuerunt? Quis vmquam sententiam numinis vestri inauditus excepit? Quando comminatio ad hæredes vsque porrecta est? Certè vt ipsam causam loquar, quæ me ac necessitudines meas vobis propitiis nullo iure contingit, pars maior debiti soluta monstratur: in euidentibus nominibus pars resedit, cuius studio absoluendi sunt debitores, vt implicentur innoxij. Quare insitam diuinis sensibus vestris oro iustitiam, ne aduersum Diui Gratiani diffinitionem, aduersum rescripta tot Principum qui Præfectis debita eruenda mandarunt, aduersum relationem quæ vberiorem summam docuit exsolutam, reliquum verò secundum rectorum litteras exsculpendum ab obnoxiis intimauit, ignaros negocij, & paternæ hæreditatis alienos, pulsari incongrua conuentione patiaris, néve exemplum nouũ pius Imperator inducas, vt successio omnium qui Reip. profuerant, ad liberos secura non transeat. Multos hæc forma retinebit: & plerosque, vt arbitror, iustiùs, si qui fortè prouinciis vestris malè abusi sunt. At verò posteritas illustris memoriæ viri Orfiti, nihil ex illo aliud quàm generis insigne quæsiuit. Meæ tamen iniuriæ est ista suggestio. Nam tenuitati illius frequenter exhaustæ, nemo testamento, nemo nostrum bonorum aditione successit. Vnde intelligit clementia vestra, quòd non meæ familiaris causæ, quæ legibus tuta est, sed temporum amore sollicitus, ne ad in-

Vide epist. 15. 1. hoc lib. 10.

nocentiam fisci vestri infructuosa tantùm recurrat inuidia. Et hęc quidem cursim,ne mandatum negocium comperendinatio differret,tantum pro coniugis meæ Rusticianæ C.F. parte quæsita sunt:cuius germana multo angustior facultatibus ex Etruriæ longinquis adesse præcepta est. Vestrum verò salutare numen omnes precamur: ne quod de tot prouinciis pro maiore parte iam redditum,adhuc difficilis exsculpit exactio,senatorię domus inopinata labes speretur posse persoluere. Multis nocuit ista cōditio,qui Reipub.præfuerunt. neque enim ius fuerit, vt vna familia nouo opprimatur exemplo. Quæso igitur,vt gesta,quæ fidem relationis afferunt,audire dignemini;legésque percenseatis, quarum plerumque [a] duritiam pro clementia vestra decretis moderatioribus temperastis.

[a] *Vide Themistiū oratio. v. & notas ad epi. 63. huius lib.10.*

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 48.

FOelicitas quidem vestra indefessas P.R. copias pollicetur, D. Imperator.Sed cautio Iudicum suggerenda non deserit:vt diligentia muniat,quod melior fortuna promittit. Frumenti cotidianus vsus in facili est,olei tantùm species victum plebis tenuiter innexa sollicitat. Cuius rei V.C. Præf.annonæ,partium suarum diligens executor,Prætorianę amplissimæ Præfecturæ,vt ipse asserit,dudum fecit indicium,missis de more breuibus,quę angustias patefacerent conditorum.Sed ingrauescente defectu, sileri apud clementiam vestram patriæ cura non debuit:cuius spes atque opes,bonorum Principum fauore cumulātur.Quare omnes suppliciter oramus,si expectatis preces,qui vota omnium beneficiis præuenitis,vt quàm primùm iudices Africanos super hac specie Romanis horreis inferenda diuinus sermo destimulet.Nā properato opus est, priusquam reliquum profliget diurna præbitio.Addite igitur hoc munus ceteris,quæ præstare consuestis: vt cuncta sæculi bona pari affluant bonitate.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 49.

DIes noctésque sollicitor, vt prompto obsequio diuinæ clementiæ vestræ iussa promoueam.Siquidem non licèt longa

comperendinatione differri, iustitiæ ac legibus amica decreta, D. Imperator. Vnde cauto opus est, ne existimationem meam per alios allata præceptis tarditas deuenustet. Nam cùm de Macedonio secus de Rep. merito, itémque Aminiano, dudum mihi iudicium perennitas vestra legauerit: Aminianum quidem protectorum attestatione cognoui, cum vrbis vicina contingeret, lãguore consumptum. De Macedonio varia iactantur: quem iam pridem debuit custodũ sollicitudo perducere. Quæso igitur mãsuetudinem vestram, ne mihi fraudi sit mora, alieno studio aut torpore contracta: simúlque deprecor, vt venerabilis æternitas vestra sigillatim quærenda distinguat, si fortè designatum reum cognitioni meæ persequentium cura tradiderit.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 50.

SOli omnium potestis æternæ vrbis expensas à defectu sumptuum vendicare, D. Imperator. Maiestati autem vestræ subditæ potestates, tantum mediocribus causis valent ferre medicinam: magnarum verò rerum mole superantur. Ad vos igitur salutaria numina conuolamus, & opem largam P.R. imploramus ærario, cui iam diu solitorum nihil vectigalium decretæ prouinciæ contulerunt. Atque ideo iustus est metus, ne cessantibus subsidiis necessaria deserantur: quæ hactenus personæ tenues, alieno, vt queruntur, ære tolerarunt. Super hæc etiam reuerendus ordo consultus, cùm per se mederi afflictis rebus nequiret, opem vestræ perennitatis orauit. Edita ratio est vectigalium, quæ Hispanienses atque Alexandrinos inuehere debuit commeatus. Expẽsionum quoque titulos competentes, officij cura digessit. Quæso vt omnibus quæ cohærent libenter inspectis, vtilitati publicæ velox remedium porrigatis: vrgentibus enim causis, negari non potest illatio solemnis impendij. Quare ferte propitij, vt soletis, auxilium: & qui mentibus piis noua P.R. beneficia defertis, etiam prisca seruate: atque vrbi vestrę annuere dignemini, & quod pręterimissio præterita suspendit, & quod futurus vsus expectat fœliciter.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 51.

IN negociis, tempore ac iudicatione finitis, cessare æquum est longæ orationis excursum: ne & numinis vestri salutares actus

oneret sermo prolixior,& sine argumento rerum loquacitas morosa displiceat,D.Imperator.Cùm in iudicio moderatoris Apuli,inter Marcellum,qui se deiectũ possessione questus est, itémq; Venantium stratorem,vt ipse confirmat,eiúsque germanam Batrachiam,causa violentiæ diceretur,prouocatio à reis inconsulta processit: quòd prouincialis cognitor, præmissis litteris ad vicariam potestatem, susceptum retineret examen. Tunc auditorij sacri Iudex, Rectoris affatu super appellatione est cõsult',& præiudicialem mulctam statuit prouocationibus inferendam: & ipsum Quæsitorem crimini dedit,cum executione vindictæ. Post hæc obreptionibus partium nonnulla gesta sunt: vt iudicatio cõsummata traheretur. Nam & vir spectabilis decessor meus, cùm mulctam didicisset exactam; quam decreto sacri auditorij appellatio præiudicialis agnouerat, statuit causam criminis ad se debere transferri. Et ego idem secutus,partes in examẽ acciui. Sed cùm & tempus reparationis esset emensum,& pœnam probationis aut expectaret aut sumpsisset ærarium: violentiæ quoque causam Venantij ac Batrachiæ professio, ac quorundam capitalis damnatio terminasset,pronunciaui cognitionem sacri esse iudicij:& Venantium quem V.C.& illustris officiorum Magister iusserat exhiberi,censui agenti in rebus Decentio,quo prosequente venerat,esse reddendum. Sed cùm Venantij stratoris illicitam vsurpatamque militiam Marcellus argueret:quòd Decurionum asscriptus albo, vt gesta docuerunt, aduersum leges ad palatina castra transisset,non debui obiecta reticere,vt in ea re,quæ modũ mei egrediebatur examinis, æternitas vestra ipsis legibus,quas tuetur augustior,iudicaret.

D. *Theodosio semper Aug. Symmachus præf. vrb.* 52.

FAcit plerumque ratio aut fortuna causarum, vt in controuersiis alter æquitate,alter iure nitatur. Tunc humano labante consilio, deliberatio cognitoris ad clementiæ vestræ recurrit oraculum,D.Imperator.Quod etiam præsentis negocij qualitas deposcit. Nam Musa annos egressa legitimos,cùm in partem rerum [illegible] æternarum Syntrophium quereretur admissum: quem velati ad[illegible]ltæ suæ fratrem dolus Acholij curatoris asciuerat,integrã restitutio[illegible] suffragio iuris accepit. Sed multis prouocationibus, variis[illegible] iudiciis, intra metas iusti temporis, nequiuit *L. 1. C. de leg. & epi 32. 3. hoc lib.*

exſequi propoſitas actiones. Vt res monebat, amiſſum beneficiũ remedio integrauit ſupplicationis. Sed idem mulierem caſus, etiam reſcripti humanitate fraudauit. Siquidem menſium quatuor dilata curriculis, ſummo die temporis impetrati excidit cognitor, eamq; ſucceſſor adueniens præmiſſo interdicto poteſtate priuauerat. Poſt hæc cùm vellet infœlicem causæ lapſum reparatione ſarcire, obiectu legis Conſtantianæ exploſa eſt, quæ extra ordinem temporibus indultis, longiorem negauit excurſum. Secuta eſt prouocatio iudicatum. Vbi ventũ ad ſacræ ſedis examen, & eadem conſtitutio à Fauſtino hærede Acholij curatoris rurſus ingeſta eſt, pars procuratoris, cui actiones Muſa mandauerat, non ſuo vitio cauſam cecidiſſe temporibus approbabat. Ad hoc parentum numinis veſtri Diuorum Principum protulit ſanctiones, quæ inter reliquas exceptiones reparationem iurgantibus tribuunt, ſi per cognitorem cauſa labatur. Cùm igitur & in Conſtantiana lege, qua reparatio adimitur temporibus extra ordinem datis, caſus iſte ceſſantis diſceptatoris non ſit exceptus, & recentiora ſcita Diuorum Principum cunctis negociis reparatione ſubuenerint, ſi fortè à Iudice deferantur, facilis in alteram partem eſſe non potui: ſed quod vnum remedium conuenit rebus ambiguis, fortunam curioſi luctaminis auguſtiſſimis legum arbitriis reſeruaui, geſtis omnibus de more ſubiectis, vt eorum lectio inſinuationis meæ aſtruat veritatem.

L. 1. C. Theod. de temp. cur. & rep.

L. 2. C. Theod. de repar. appel.

L. ſi appellatione 31. C. de temp. & rep. appell.

D. Theodoſio ſemper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 53.

VRbium populorumque luctamina, quoniã ſunt maiora priuatis, iudicio auguſtiore cenſenda ſunt, D. Imperator. Meritò Puteolanorum ac Terracinenſium cauſam, quæ poſt Campani moderatoris examen ad ſacrum auditorium ex prouocatione migrauit, cùm perſpicerem pari lance libratam, maieſtatis veſtræ arbitrio reſeruaui. Eſt autem de quo agitur eiuſmodi. Puteolanis municipibus Diuus Conſtantius cl. M. mod. in alimoniam ciuitatis indulſit. Quæ ſumma à Diuo Cõſtante regente Remp. media parte mutilata eſt. Poſt quem N. æquè relatus in [illegible]lum, ſupplicatione depoſita, annonam Puteolani populi xxv. M. mod. adiectione cumulauit. Atque ita factũ eſt, vt C. M. mod. eiuſdem populi victus acciperet. Sed Diuo Iuliano moderante Remp. cũ

Lupus Consulari iure Campaniæ præsidens, Terracinensiũ contemplaretur angustias, quòd nihil subsidij decreta dudũ oppida conferebant, ne commoda P.R. ciuitas, quæ lauacris publicis ligna, & calcem reparandis mœnibus subministrat, defectu subito exhausta succũberet, V M. & DCC. mod. Puteolanis municipib. derogatos, Terracinensium vsui deputauit, & amplissimæ Prætorianæ sedi statuta & diffinita suggessit. Mamertinus id temporis Præfecturæ honore pollebat. Is cùm disposita roborasset, nihilominus arbitrium Imperiale consuluit, neque vllum responsum, quòd eo tempore bello Persico rector Imperij tenebatur, accepit. Exhinc per aliquot annos cucurrit ista præbitio, donec Capuana legatio apud Diuum atque inclytum Gratianum, germanum numinis vestri, sua tantùm damna deplorans, cum frumenti numerum, quem Cerealis ex multis vrbibus R.P. vendicarat, restitui omnibus imperaret. Sed occasione rescripti cum sola xxx. & viij. modiûm, quę horreis æternæ vrbis accesserãt, prouincialiũ recuperasset alimonia, etiam VM. & DCC. mod. Puteolani municipes Terracinensibus abnuerunt. Cùm igitur hæc causa in iudicium prouinciale venisset, V.C. non considerata summa quæ rescripto Diui Principis tenebatur, iudicatione generali omnia Puteolanis reddenda decreuit. Verùm post appellationem cognitio auditorij sacri cùm illum frumenti modum qui Campanis fuerat restitutus à VM. & DCC. mod. quos ob necessitates vrbis æternæ ciuitas Terracinensis accepit, decretum esse perspiceret, manente decreto diualis oraculi, ea subsidia quæ Terracinenses iudicio Lupi & Mamertini Præfecti cõfirmatione capiebant, nec roborare potuit, cùm responsi sacri nulla extaret auctoritas, nec demere ciuitati, ne populus vtilitatibus æternæ vrbis obnoxius, iustis commodis indigeret. Ergo vt in rebus dubiis fieri solet, ad clementiæ vestræ salubre iudicium conuolamus, licèt defensio Puteolana post præmissam relationem incassum crediderit prouocandum. Præsto est gestorum fides, quæ perennitatẽ vestram possit instruere. Quæso atque obsecro, vt negocio multa ætate nutanti tandem stabile remedium deferatur.

Huius Mamertini meminit Ammia. Marcell. li. 21. & lib. 27.

DDD. Valen. Theodosio & Archadio semper Auggg. Symmachus V.C. Præf. vrb. 54.

VBi p[illegible] Senatus amplissimus sempérque vester,[a] subiectas [illegible] vitia cognouit, & à Principibus piis vidit purgari

a subacta.

famam proximorum temporum, boni sæculi auctoritatem secutus, euomuit diu pressum dolorem, atque iterum me querelarum suarum iussit esse legatum. Cui ideo Diui Principis denegata est ab improbis audientia, quia non erat iustitia defutura, DD. Imperatores, Valentiniane, Theodosi & Archadi inclyti victores & triumphatores semper Auggg. Gemino igitur functus officio, & vt Præfectus vester gesta publica prosequor, & vt legatus ciuium mandata commendo. Nulla est hic dissensio voluntatum, quia iam credere homines desierunt aulicorum se [a] studio præstare, si discrepent. Amari, coli, diligi: maius imperio est. Quis ferat, obfuisse Reipub. priuata certamina? Merito illos Senatus insequitur, qui potentiam suam famæ Principis prætulerunt. Noster autem labor, pro clementia vestra ducit excubias. Cui enim magis commodat, quòd instituta maiorum, quòd patriæ iura & fata defendimus, quàm temporum gloriæ? quæ tum est maior, cùm vobis contra morem parentum intelligitis nil licere. Repetim' igitur relligionum statum, qui Reip. diu profuit. Certè numerētur Principes vtriusque sectæ, vtriusque sententiæ: proximus eorum ceremonias Patrum coluit, recentior non remouit. Si exemplum non facit relligio veterum, faciat dissimulatio proximorū. Quis ita familiaris est barbaris, vt aram Victoriæ non requirat? Cauti in posterum sumus, & talium rerum ostenta vitamus. Reddatur tamen saltem nomini honor, qui numini denegatus est. Multa Victoriæ debet æternitas vestra, & adhuc plura debebit. Auersentur hanc potestatem, quibus nihil profuit: Vos amicum triumphis patrocinium nolite deserere. Cunctis potentia ista votiua est. Nemo colendā neget, quàm profitetur optandā. [b] Quòd si huius numinis non esset iusta vsitatio, ornamentis saltem Curiæ decuit abstineri. ·Præstate, oro vos, vt ea quæ pueri suscepimus, senes posteris relinquamus. Consuetudinis amor magnus est. Meritò Diui Constantij factum diu non stetit. Omnia vobis ·exempla vitanda sunt, quæ mox remota didicistis. Æternitatem curamus famæ & nominis vestri, ne quid futura ætas inueniat corrigendum. Vbi in leges vestras & verba iurabimus? qua relligione mens falsa terrebitur, ne in testimoniis mentiatur? Omnia quidem Deo plena sunt, nec vllus perfidis tutus est locus. Sed plurimum valet ad metum delinquendi, etiam præsentia relligionis vrgeri. Illa ara concordiam tenet omnium, illa [illegible] fidem

[a] Giselinus legit, studia.

[b] Quidā cod. habet, Quòd si huius ominis non esset iusta vitatio. alt. leg. Quòd si huius nominis non esset instauratio, ornamentis, &c.

conuenit ſingulorum, neque aliud magis auctoritatem facit ſententijs noſtris, quàm quod omnia quaſi iuratus ordo decernit. Patebit ergo ſedes prophana periuriis, & hoc inclyti Principes mei probabile iudicabunt, qui ſacramento publico tuti ſunt? Sed Diuus Conſtantius idem feciſſe dicitur. Cetera potiùs illius Principis æmulemur, qui nihil tale eſſet aggreſſus, ſi quis ante ſe alius deuiaſſet. Corrigit enim ſequentem lapſus prioris, & de reprehẽſione antecedentis [a] exempli, naſcitur emendatio. Fas fuit, vt parens ille clementiæ veſtrę, in re adhuc noua non caueret inuidiam. Num poteſt etiam nobis eadem defenſio conuenire, ſi imitemur [b] quod animus improbat? Accipiat ęternitas veſtra alia eiuſdem Principis facta, quæ in vſum digniùs trahat. Nil ille decerpſit ſacrarum virginum priuilegiis, [c] decreuit nobilibus ſacerdotia, Romanis ceremoniis non negauit impenſas, & per omnes vias æternæ vrbis letum ſecutus Senatum, vidit placido ore delubra, legit inſcripta faſtigiis Deûm nomina, percunctatus eſt templorum origines, miratus eſt conditores. Cúmque alias relligiones ipſe ſequeretur, has ſeruauit imperio. Suus enim cuique mos, ſuus cuique ritus eſt. Varios cuſtodes vrbibus cunctis mens diuina diſtribuit. Vt animæ naſcentibus, ita populis fatales genij diuiduntur. Accedit vtilitas, quæ maximè homini Deos aſſerit. Nam cùm ratio omnis in operto ſit, vnde rectiùs quàm de memoria atque documentis rerum ſecundarum, cognitio venit numinum? Iam ſi longa ætas auctoritatem relligionis faciat, ſeruãda eſt tot ſęculis fides, & ſequendi ſunt nobis parentes, qui ſecuti ſunt fœliciter ſuos. Romam nunc putemus aſſiſtere, atque his vobiſcum agere ſermonibus. Optimi Principes, patres patriæ, reueremini annos meos, in quos me pius ritus adduxit, vt vtar ceremoniis auitis. Neque enim pœnitet. Viuam more meo, quia libera ſum. Hic cultus in leges meas orbem redegit, hęc ſacra Anibalem à mœnibus, à Capitolio Senonas repulerunt. Ad hoc ergo ſeruata ſum, vt longęua reprehẽdar? [d] Video quale ſit quod inſtituendum putatur. Sera tamen & contumelioſa eſt emendatio ſenectutis. Ergo Diis patriis, Diis indigetib. pacem rogamus. Æquum eſt, quicquid omnes colũt, vnum putari. Eadem ſpectamus aſtra, cõmune cęlum eſt, idem nos mundus [e] inuoluit. Quid intereſt, qua quiſque prudentia verum inquirat? Vno itinere non poteſt perueniri ad tam grande ſecretum. Sed hęc ocioſorũ

[a] Gelen. leg. exemplũ naſcitur emendationis.

[b] alij leg. quod meminimus improbatũ? Accip.

[c] al. repleuit nobilibus.

[d] al. Videam. al. Videro q.

[e] al. illuminat.

a *Gelen. legit, Nos preces.* disputatio est. [a] Nunc preces, non certamina offerimus. Quanto commodo sacri ærarij vestri, Vestalium virginum prærogatiua detracta est: sub largissimis Imperatoribus denegatur, quod parcissimi præstiterunt. Honor solus est in illo velut stipendio castitatis. Vt vittæ earum capiti decus faciunt, ita insigne ducitur sacrificij, vacare muneribus. Nudum quodammodo nomen immunitatis requirunt, quoniam paupertate à dispendio tutæ sunt. Itaque amplius laudi earum tribuunt, qui aliquid rei detrahunt. Siquidem saluti publicæ dicata virginitas crescit meritò, cùm caret præmio. Absint ab ærarij vestri puritate ista compendia. Fiscus bonorum Principum, non sacerdotum damnis, sed hostium spolijs augeatur. Vllúmne lucrum compensat [b] inuidiam? Atqui auaritia in vestros mores non cadit. Hoc miseriores sunt, quibus subsidia vetera decerpta sunt. Etenim sub Imperatoribus, qui alieno abstinent, qui resistunt cupiditati, ad solam detrahitur amittentis iniuriam, quod desiderium non mouet auferentis. Agros etiam, virginibus & ministris deficientium voluntate legatos, fiscus retentat. Oro vos iustitiæ sacerdotes, vt vrbis vestræ sacris reddatur priuata successio. Dictent testamenta securi, & sciant sub Principibus non auaris stabile esse quod scripserunt. Delectet vos ista fœlicitas generis humani. Cœpit causæ huius exemplum sollicitare morientes. Ergo Romanæ relligiones ad Romana iura non pertinent? Quod nomen accipiet ablatio facultatum, quas nulla lex, nullus casus fecit caducas? Capiunt legata liberti, seruis testamentorum iusta commoda non negātur. Tantùm nobiles virgines, & fatalium sacrorum ministri, excluduntur prædiis hæreditate quæsitis. Quid iuuat, saluti publicæ castum corpus dicare, & imperij æternitatem cęlestibus fulcire præsidiis, armis vestris, aquilis vestris, amicas applicare virtutes, pro omnibus efficacia [c] vota suscipere, & ius cum omnibus non habere? Itáne melior est seruitus, quę hominibus impenditur? Remp. lædimus, cui numquam expedit vt ingrata sit. Nemo me putet solam causam relligionum tueri. Ex huiusmodi facinoribus orta sunt cuncta Romani generis incommoda. Honorauerat lex parentum Vestales virgines ac ministros Deorum, victu modico iustísque priuilegiis. Stetit muneris huius integritas vsque ad degeneres trapezitas, qui ad mercedem vilium baiulorum sacræ castitatis alimenta verterunt. Secuta est hoc factum fames publica,

b *al. leg. inuidiam?*

c *Quidā cod. vota cælitus suscipere, & ius commune cum.*

publica,& spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Nō sunt hæc vitia terrarum. Nihil imputamus astris. Nec rubigo segetibus obfuit, nec auena fruges necauit. Sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quod relligionibus negabatur. Certè si est huius mali aliquod exemplum, imputemus tantam famem vicibus annorum. Grauis hanc sterilitatem aura [a] contraxit. Siluestribus arbustis vita producitur,& rursus ad Dodonæas arbores plebis rusticæ inopia conuolauit. Quid tale prouinciæ pertulerunt, quum relligionum ministros honor publicus pasceret? Quando in vsus hominum concussa quercus? quādo vulsæ sunt herbarum radices? quando alternos regionum defectus deseruit fœcunditas mutua, quum populo & virginibus sacris communis esset annona? Commendabat enim terrarū prouentus victus antistitum,& remedium magis quàm largitas erat. An dubium est, semper pro copia omnium datum, quod nunc inopia omnium vendicauit? Dicet aliquis, sumptum publicum denegatum alienæ relligionis impendiis. Absit à bonis Principibus ista sentētia, vt quod de communi quibusdam tributum est, in iure fisci esse videatur. Nam cum resp. de singulis cōstet, quod ab ea proficiscitur, fit rursus proprium singulorum. Omnia regitis,[b] si suum cuique seruatis, plusque apud vos iustitia quàm licentia valet. Consulite certè munificentiam vestram, an hæc publica velit existimari, quæ in alios trāstulistis. Semel honori vrbis delata compendia, desinunt esse tribuentium;& quod à principio beneficium fuit, vsu atque ætate fit debitum. Inanem igitur metum diuino animo vestro tentat incutere, si quis asserit conscientiam vos habere præbentium, nisi detrahentium subieritis inuidiam. Faueant clementiæ vestræ sectarum omnium arcana præsidia,& hæc maximè, quæ maiores vestros aliquando iuuerunt, vos defendant, à nobis colantur. Eum relligionum statum petimus, qui Diuo parenti culminis vestri seruauit imperiū, qui fortunato Principi legitimos suffecit hæredes. Spectat senior ille Diuus ex arce siderea lachrymas sacerdotum, & se culpatum putat, more violato, quem libenter ipse seruauit. Præstare etiam Diuo fratri vestro alieni consilij correctionem, tegite factū, quod Senatui displicuisse nesciuit. Siquidem constat ideò exclusam legationem, ne ad eum iudicium publicum perueniret. Pro æsti-

Vide notas ad ep. 7. lib. 2.

[a] *al.* cōstrinxit.

[b] *al.* sed suum cuique.

mationе eſt temporum ſuperiorum, vt non dubitetis abolere, quod probandum eſt Principis non fuiſſe.

D. Theodoſio ſemper Aug. Symmachus praef. Vrb. 55.

CErtum atque dilucidum eſt, nihil eſſe tam familiare legibus, quàm veſtra decreta, D. Imperator. Sed executorum praua interpretatio, dum ſupplicantibus fauet, plerumque iuſſa corrũpit. Statuerat receptus in cælum germanus numinis veſtri, cum Martianus dudum protector Aggariæ bona tanquam vacantia poſtulaſſet, vt ſi ea hæreditas ſcriptum ſucceſſorem vel legitimũ non haberet, in ius fiſci tanquam domino nuda cõcederet, tunc inſinuato per rationalem patrimonij modo, opperiretur petitor quid ei ſacra deferret humanitas. Annus ferè ſecundus eſt, vt per defenſores & rationales auguſtiſſimæ domus cum iuſtitia ſolemnis oraculi ſcripti fatigantur hæredes, licèt iam ſextus annus à teſtamenti recitatione numeretur. Nouiſſimè fortuna cauſæ, impetibilem ſcopulum fœdæ cognitionis incurrit. Nam cùm apud virum perfectiſſimum rationalem Baſſianum, primo delator bonorum ſecundum ſacra ſcita peteretur, nouo auſu calcata præſcriptio eſt. Dehinc cùm teſtamenti iure confecti fidem recitatio publicaret, calumnia inanis obiecta eſt, quòd ſignatores, neſcio quid legati, ex eadem voluntate cœpiſſent. Adduntur etiam ſcripta diualia, quibus adſtipulatio cuiuſdam remota eſt, qui ſuam iuuiſſe cauſam teſtimonio diceretur, quaſi verò ſimile eſſet exemplum, vt tenuis honor quo ſubſcriptores ob amicitiã defunctus aſperſerat, legitimum poſſet abolere iudicium. Nam ſi his legibus viueremus, inimicis ſignatoribus tutiùs vteremur, quorum offenſa nihil de teſtatore humanitatis exigeret. Piget dicere, in quinque numero ſolidos potiſſimum ſubſcriptoris fuiſſe legatum. Ceteris enim magis commemoratio honeſta, quàm pecuniæ queſtus acceſſit. Ergo aut extremæ paupertatis ſucceſſio fuit, ſi putatur exiguus honor fidem legitimi iudicij ſauciaſſe: aut ſi cenſus hæreditarius exiſtimatur vberior, aliena eſt à ſuſpicionibus breuis ſumma legati. Quis non familiariſſimum quemque ſignandis adhibet, cùm extrema conduntur? Iam quid mirum eſt, ſi in oculis poſitus mereatur aliquod monumentũ relligionis,

Vide notas.

Vide l. 3. Cod. Theod. de teſta. l. 20. qui teſtamento D. qui teſta. fac. poſ. Forner. Select. 2. cap. 12.

Forner. Select. 1. cap. 19.

qui meruit aduocari? Non fero ſignatorem, cui pars bonorum magna defertur. Nam & ſi integra conſcientia, non tamen ſyncero pudore ditatur. At verò hæc leuia pignora, aut amoris gratia, aut teſtatoris verecundia relinquuntur. Nihil huic relligioni nouis legibus derogatum eſt. Manet iſte vſus, & nobis iura ſeruātibus ſemper manebit. Vnus & ſolus poſt humanam memoriam rationalis emerſit, qui exemplum nouæ iudicationis induceret. Hinc orta eſt prouocatio. Quæ vbi auditorium ſacrum decreto etiam veſtræ legis intrauit, rurſus eludendi iudicij cauſa, propoſitum eſt inane commentum, vt ab illuſtri viro priuatæ rei comite delegata cognitio diceretur rationalis examinis, atq; ideo rurſus ad eiuſdem iudicium debere transferri, cùm omnis quæſtio ex precibus Martiani dudum protectoris, & veſtræ clementiæ largitate deſcendens, ſacro potius auditorio ex prouocatione cōpeteret, accedente etiam proxima ſanctione, quæ indiſcretas huiuſmodi appellationes, ſedi, quæ vicem Principum tuetur, priſco iure commiſit. Examinatis igitur omnibus, pronunciaui bona obnoxia non eſſe reſcripto: quum veſtri numinis æterna iuſtitia, ſi ſcriptis aut legitimis ſucceſſoribus vacaret hæreditas, fiſcum ſtatuiſſet admitti: has autem facultates Marcellus Bizias & Heliodorus iuxta defuncti voluntatem cœpiſſent. Tunc ſententiam meam defenſor venerabilis domus inuſitata prouocatione ſuſpendit. Sed cum huius rei nullum exemplum cognitionalis extare ſuggereret, nihilominus ſubiectam vocem libenter admiſi, & relatione ſummatim cuncta complexus, geſtorum quoque documenta ſubtexui, præſumens bonis placitura Principibus, quæ ſecundum leges pro fama temporum iudicaui.

A ſententia Præfecti vrbi olim non licuit appellari l. 23. Cod. Theod. de appellatio. & id notat Balſamo ad can. 12. Syn. Antic. Sed poſtea licuit vt conſtat ex l. 30. Cod. Theod. de appellat. & l. vlt. eod. Cod. de his qui per met. iud. & l. 12. C. de ædif. priu. IVR.

D. *Theodoſio ſemper Aug. Symmachus Præf. vrb.* 56.

PEtronianus vrbanarum dudum cohortium miles, ad cornicvlariorum gradum inculpati laboris diuturnitate prouectus, more inſtitutóque maiorum teſtimonium meruit caſtrēſis induſtriæ, quòd ceteris quoque poſt honeſtum curſum ſtipendiorum iudicia detulerunt, D. Imperator. Dignum eſt igitur diuina veſtrorum temporum fœlicitate, vt peractam ſine offenſione militiam, ſi perennitatis veſtræ pius vultus arriſerit, prærogatiua ſolennis exornet.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Praef. Vrb. 57.

CVrae mihi est, vt qui animis & maiestate congruitis, mutua honorificentia gaudeatis. Dignum est igitur D. Imperator Theodosi, inclyte victor, ac triumphator semper Auguste, vt decretum Senatus ad inuictissimos fratres numinis tui, si ita placet, clementia tua insinuante perueniat. Quorum auctor & parens, vt dudum V.C. & illustri officiorum Magistro me scripsisse memini, statuarum equestrium honore decoratus est, quas ei ordo venerabilis Africani & Britannici belli recordatione decreuit: ea scilicet causa, vt iustis superiorum ducum titulis, praesentium circa nos deuotio prouocetur.

D. *Theodosio semper Aug. Symmachus Praef. Vrb.* 58.

CVm mancipes salinarum magno ex numero ad paucos redacti, necessitatis publicae molem ferre non possent, delata supplicatione meruerunt, vt his qui decreti atque excusati antè fuerant redderentur, & ex aliis corporibus seu vacantibus iusta supplementa incunctanter acciperent, D. Imperator. Allegata igitur praeceptione diuina, cùm plerosque consortio suo antè decretos, muniri Macedonij suffragio reperissent, relationem super eorum muniminibus impetrarunt. Vestrae enim tantùm clemētiae liberum est, iniquè elicita rescripta rescindere. Tunc vrgente defectu, nauicularios aequè lignorum obnoxios functioni, ad parem sollicitudinem vocare coeperunt, vt vtriusque corporis cura coniuncta, indiscretum munus agnosceret. At illi nonnullos de turmalibus suis tradere maluerunt, quàm in societatē tanti oneris conuenire. Itaque factum est, vt iisdem volentibus, certi homines mancipibus iungerentur. Nunc perennitatis vestrae stabilem censionem publica causa deposcit, ne obreptiuis publicationibus subsidia integrati corporis subruantur. Relationi gesta coniunxi, tam de his habita, quos Macedonij interuentus absoluerat, quàm me disceptante confecta, quibus sine veneratione cuiusquam voluntas nauiculariorum nonnullos mancipibus deputauit. Erit iam sacrosancti numinis vestri, & illorum antiquare suffragia, quos ostenditur ambitus liberasse; & his obstruere aditum supplicandi, quos sui corporis adiudicauit assensus.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Praef. Vrb. 59.

DEuotione & more cōmonitus, magistratuum nomina, quibus varias functiones designationum tempore amplissimus ordo mandauit, ad æternitatis vestræ perfero notionem: vt muneribus exhibendis, aut subeundis fascibus destinatos, cognitio Imperialis accipiat. His copulati sunt, quos Senatui vestro recēs ortus adiecit. Prolixus in talibus rebus esse non debeo, cum decreti publici fides gestorum potius insinuationē postulet, quàm largum referentis eloquium.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Praef. Vrb. 60.

ETiam si prisca institutio mittendis ad clementiam vestrā censuum breuibus, cursum vel ordinem non dedisset, D. Imperator, diligentia tamen boni sęculi fidem publicæ instructionis exigeret. Siquidem conuenit Principes & parentes humani generis edoceri, quid reuerendo ordini vel Senatorum nouorum accessus adijciat, vel excusationibus detrahatur. Harum rerum æternitati vestræ fidum exhibebit indicium trimestris instructio, quam solemniter sumptam de officio censuali, paginis relationis annexui: vt maiestas vestra cognoscat, qui in amplissimam curiam collegarum numerus influxerit, & quid censibus Senatoriis aut noua professio incremēti dederit, aut exēptio vet⁹ amputarit.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Praef. Vrb. 61.

BEllorum quidem vestrorum gloriosos exitus fama non occulit: sed maior est victoriæ fides, quæ oculis approbatur, D. Imperator. Dudum fando acceperat R.P. cæsorum funera Sarmatarum, at nunc confirmata est nunciorū lętitia, spectaculo triumphali. Iam minores non sumus vetustatis exemplis. Vidimus quę acta miramur, catenatum agmen victæ gentis induci, illósq; iam pridem truces vultus, misero pallore mutatos. Stetit harenæ medio subiecta voluptati, quæ fuit antè formidini: assuetæ armis gentilibus manus, gladiatoria instrumenta tenuerunt. Fœlicem nimis belli ..ius ducem, qui diuinæ clementiæ vestræ fretus auspiciis, ex numero hostium alios ad securitatem prouinciarum penitus extinxit, alios ad lætitiam plebis Martiæ reseruauit. Meritò illi iudicia vestra respōdent: nunc in litteris Imperialibus sæpe.

celebratur. Neque enim tanta deuotio, digniorem possit inuenire præconem. Sit vobis frequens vsus ac facilis laurearum, & eos qui fortè ausus impios in Romanum nomen extulerint, fortitudo militum capiat, arena vrbis expendat. Perpetua hæc deuotis ciuibus virtutis vestræ tanquam tributa præstetis.

D. Theodosio semper Aug. Symmachus Præf. Vrb. 62.

CErta officia sunt omnium potestatum. Præfecturæ vrbanæ proprium negocium est, Senatorũ iura tutari, D. Imperator. Quare partium mearum conuentus necessitate, allegationibus clarissimorum virorum iusta poscentiũ, deesse non potui. A quibus pleraque seruitia Palatinus Eusebius iussus eruere, vt bonorum Catuli clarissimæ memoriæ viri quæstio, iudicationibus sacrísque responsis consummata repetatur, optimatum querimonias, qui dudum partis fruuntur, exciuit. Ventum est igitur ad leges, exsecutore cupiente, quem contradictio repellebat: imploratæque vestri numinis sanctiones, quæ Senatorum controuersias transferre ab vrbano foro ad peregrina vetuerunt. Sed cùm assererem non eandem prærogatiuam esse seruorum, quibus supplicantibus certum perennitas vestra detulit cognitorem, responsum est, quòd fortunas clarissimarum personarum precatio subtilis incesserit. Inter hæc cùm Donatus assisteret, ceteris precatoribus sacro iunctus oraculo, quæsiui vti mos est, eodem ne nomine alius subdetetur, quæ hominem cõditio haberet, & an ipse de Catuli iudicio supplicasset. Tunc ille Hilariani clarissimi viri seruum professus, ab illarum precum conscientia, quas dicitur obtulisse cum ceteris, alienum se constanter asseruit. Atque ita visa est supplicationis fides etiam de auctore nutare. Adiecta est alia plena iuris atque rationis, quod post crebras cognitiones, & rescripta ad relationem numerosa, pœnam legis inciderint, qui denuo contra veritum supplicarunt. Extant quippe sententiæ. Quas cùm prouocatio tentasset inhibere, consultus relatione Diuus genitor clementiæ vestræ, finem posuit quæstioni. Cui victoriæ fiscus accessit, emolumentum bonorum Catuli clarissimæ memoriæ viri, vt assertum est, pro certa parte sortitus. Cùm igitur Senatorum allegatio rescriptis ac legibus niteretur, maluerunt causam suam vestræ per me aperire iustitiæ, quàm legitimo ven-

L. Senatores. C. vbi Senat. vel clar. l. 13. C. Theod. de accusatio.

dicare iudicio, securi decretorum, quæ & necessitate iuris & Diui Patris veneratione seruabitis. Itaque seruos bona fiducia trádiderunt, quos in præiudicium absentium, post consummationem negocij, æquitas temporum, quantum præsumimus, non patietur audiri.

DDD. *Valentiniano, Theodosio & Archadio Symmachus V.C. Præf. Vrb.* 63.

QVid habeat conditionis inscriptio, nostis præ ceteris, iuris publici cōditores, DDD. Imperatores, Valentiniane, Theodosi & Archadi, inclyti victores, ac triumphatores semper Augusti. Prouisum est enim, ne quis temere in alieni capitis discrimen irrueret, ni se idem priùs pœnæ sponsione vinciret. Secundum hæc scita legum, agens in rebus Africanus, accusationem professus, Campano & Higino clarissimis viris violentiæ crimen obiecit. Continuò vt seueritas exigebat, reos custodia militaris dissimulata dignitate circumdedit. Sed vbi partes sub examine constiterunt, multo luctamine patronorum decursa cognitio, oratione magis quàm probationibus redundauit. Cùm longa verborum serie causa traheretur, summates Aricinæ vrbis, quos vt conscios accusator exciuerat, adhibuimus quæstioni, gestorum ordinem sciscitamur. Omnium conuenit assertio, nihil turbarum esse conflatum. Tunc ad eludendum iudicium, præsentia cuiusdam cœpit exposci, quem non tenebat inscriptio. Eo denique res rediit, vt à partibus Africani accusationis omissio desperatione peteretur. Supererat vt crimine non probato, in accusatorem formidata reis pœna transiret. Sed cùm me Africani militia pariter atque incauta adolescentia permoueret: malui iudicium de eo clemētibus reseruare. Alia est enim cōditio magistratuum, quorum corruptæ videntur esse sententiæ, si sint legibus mitiores: alia Diuorum Principum potestas, quos decet acrimoniam seueri iuris inflectere. Relationi gesta subtexui, partium quoque supplementa sociaui. Quæso vestram augustissimam perennitatem, vt perpensis omnibus, sequenda iubeatis.

L. pen. C. de accusat. l. 11. 14. C. Theod. de accusat.

Expliciunt Epistolæ Q. Aurelij Symmachi V.C.

D. AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANEN. EPISTOLAE DVAE, QVIBVS RESPONDET ad Epiſtolam Symmachi,quam Relationem vocat.Ea eſt libri x. Epiſt.54.quæ incipit,Vbi primum Senatus.

Ambroſius Epiſcopus,Beatiſſimo Principi & Chriſtianiſſimo Imperatori Valentiniano.

CVM omnes homines, qui ſub ditione Romana ſunt, vobis militent Imperatoribus terrarum atque Principibus;tum ipſi vos omnipotenti Deo & ſacræ fidei militatis. Aliter enim ſalus tuta eſſe non poterit,niſi vnuſquiſque Deum verum,hoc eſt Deũ Chriſtianorum, à quo cũcta reguntur,veraciter colat. Ipſe enim ſolus verus eſt Deus, qui intima mente veneretur.Dij enim Gentiũ dæmonia,ſicut ſcriptura dicit.Huic igitur Deo vero quiſquis militat, & qui intimo colendum recipit affectu,non diſſimulationem, non conniuẽtiam, ſed fidei ſtudium & deuotionis impendit. Poſtremo ſi non iſta, conſenſum ſaltem aliquem non debet colendis idolis & prophanis cæremoniarum cultibus exhibere.Nemo enim Deum fallit, cui omnia etiam cordis occulta manifeſta ſunt. Ergo cum à te Imperator Chriſtianiſſime fides Deo vero ſit exhibenda, cùm ipſius fidei ſtudium cautio atque deuotio, miror quomodo aliquibus in ſpem venerit,quòd debeas aras Diis Gentium tuo inſtaurare præcepto,ad vſus quoque ſacrificiorum prophanorum præbere ſumptum. Quòd enim iamdudum vel fiſco vel arcæ eſt vendicatum,de tuo magis conferre videbere, quàm de ſuo reddere.Et de diſpendiis queruntur, qui nunquam noſtro ſanguini pepercerunt,qui ipſa Eccleſiarum ædificia ſubruerunt. Petunt etiam vt illis priuilegia deferas,qui loquendi & docendi noſtris cõmunem vſum,Iuliani lege proxima denegarunt, & priuilegia illa,quibus ſæpe decepti ſunt etiã Chriſtiani.Nõ nullos enim illis priuilegiis partim per imprudentiã, partim propter publicarum neceſſi-

necessitatum molestias declinandas, irretire voluerunt: & quia non omnes fortes inueniuntur, etiam sub Principibus Christianis plerique sunt lapsi. Sed hæc si iam sublata non essent, auferẽda tuo imperio cõprobarem. At cũ per totũ ferè orbẽ à pluribus, retro Principibus inhibita interdictáq; sint, Romæ autẽ à fratre clementiæ tuæ augustæ memoriæ Grariano fidei veræ ratione sublata sint, & datis antiquata rescriptis, ne quæso vel fideliter statuta conuellas, vel fraterna præcepta rescindas. De negociis ciuilibus si quid statuitur, nemo putat esse temerandum: & præceptum de relligione calcatur? Nullus obrepat iuniori ætati tuę, siue ille gentilis est qui ista deposcit, non debet mentẽ tuã vinculis suæ superstitionis innectere, sed proprio studio docere & admonere te debet quemadmodũ veræ fidei studere debeas, quando ille tanto motu veri vana defendit. Deferendũ meritis clarorum virorum & ego suadeo, sed Deum certum est omnibus pręferendum. Si de re militari est consulendum, debet exercitati in prœliis viri expectari sententia, consilium cõprobari. Quando de relligione tractatus est, Deum cogita. Nullius iniuria est, cui De⁹ omnipotens antefertur. Habet ille sententiam suam. Inuitum nõ cogitis colere quod nolit, hoc idem vobis liceat Imperator: & vnusquisq; patienter ferat, si non extorqueatur Imperatori, quod molestè ferret si ei extorquere cuperet Imperator. Ipsis gentilib⁹ displicere consueuit præuaricantis affectus. Liberè enim debet defendere vnusquisque fidele mentis suæ & seruare propositum. Quòd si aliqui nomine Christiani tale aliquid decernendũ putant, mentem tuã vocabula nuda non capiant, nomina cassa non fallant. Quisquis hoc suadet, sacrificat, & quisquis hoc statuit. Tolerabilius tamen est vnius sacrificium, quàm lapsus omnium. Totus hic Christianorum periclitatur Senatus. Si hodie gentilis aliquis Imperator, quòd absit, aram statueret simulacris, & eo cõuenire cogeret Christianos, vt sacrificantibus interessent, vt oppleret anhelitus & ora fideliũ cinis ex ara, fauilla de sacrilegio, fumus ex busto, & in ea Curia sentẽtiam diceret, vbi iurati ad arã simulacri in sententiam cogerentur: propterea enim interpretantur aram locatam, vt eius sacramẽto, vt ipsi putant, vnusquisq; conuentus consuleret in medium: cùm Curia maiore iam Christianorum numero sit referta, persecutionem esse crederet Christianus, qui cogeretur tali optione ad Senatum venire: quod fit

plerumque,nam etiam iniuriis conuenire cogũtur.Te ergo Imperatore Christiani in aram iurare cogentur?Quid est iurare,nisi eius quem testare fidei tuæ Præsulem,diuinam potentiam confiteri?Te Imperatore hoc petitur & postulatur,vt aram iubeas eleuari,sumptum sacrificiis prophanis dari. Sed hoc non potest sine sacrilegio decerni.Vnde rogo te, ne id decernas, statuas, vel in eiusmodi decreta subscribas. Conuenio fidem tuam Christi sacerdos.Omnes cõueniremus Episcopi,nisi incredibile hoc & repentinum ad aures peruenisset hominum,quòd tale aliquid esset vel in consistorio suggestum tuo,vel à Senatu petitum: sed absit vt hoc Senatus petisse dicatur. Pauci gentiles communi vtuntur nomine.Nam & ante biennium fermè cùm hoc petere tentarẽt, misit ad me sanctus Damasus Romanæ Ecclesiæ sacerdos,iudicio Dei electus,libellum quem Christiani Senatores dederũt,& quidem innumeri,postulantes nihil se tale mandasse, non congruere gentilium istiusmodi petitionibus, non præbere consensum.Questi etiam publicè priuatimque, se non conuenturos ad Curiam,si tale aliquid decerneretur.Dignum est temporibus vestris,hoc est Christianis temporibus, vt dignitas Christianis Senatoribus abrogetur, quo gentilibus Senatoribus prophanæ deferatur voluntatis effectus? Hunc libellum ego fratri clementiæ vestræ direxi. Vnde constitit, non Senatũ aliquid de superstitionis impensis mandasse legatis. Sed fortasse dicatur: Cur dudum non interfuerunt Senatui,cum ista peterentur? Satis loquuntur quid velint,qui non interfuerunt:satis locuti sunt, qui apud Imperatorem locuti sunt. Et miramur tamen si priuatis resistendi Romæ eripiunt libertatem,qui nolunt esse liberum tibi non iubere quod non probas,non seruare quod non sentis. Et ideo memor legationis proximè mandatæ mihi, conuenio iterum fidem tuam,conuenio mentem tuam, ne vel respondendum secundũ huiusmodi petitionem gentilium censeas,vel in eiusmodi respõsa sacrilegium subscriptionis adiungas. Certè refer ad parentem pietatis tuæ Principem Theodosium, quem super omnibus ferè maioribus causis consulere consuesti. Nihil maius est relligione, nihil sublimius fide. Si ciuilis causa esset, diuersæ parti responsio seruaretur:causa relligionis est,Episcopus conuenio. Detur mihi exemplum missæ relationis,vt & ego pleniùs respondeam, & sic de omnibus consultus clementiæ tuæ parẽs respondere dignetur.

Certè si aliud statuitur, Episcopi hoc æquo animo pati & dissimulare non possumus: licebit tibi ad Ecclesiam conuenire, sed illic non inuenies sacerdotem, aut inuenies resistentem. Quid respondebis sacerdoti dicenti tibi: Munera tua non quærit Ecclesia, quia templa gentilium muneribus adornasti? Ara Christi dona tua respuit, quoniã aram simulacris fecisti. Vox enim tua, manus tua; & subscriptio tua, opus est tuum. obsequiũ tuũ dominus Iesus recusat & respuit, quoniam idolis obsecutus es. Dixit enim tibi: Non potestis duobus dominis seruire. Priuilegia tua sacratæ Deo virgines non habent: & vendicant virgines Vestæ? Cur sacerdotes Dei requiris, quibus petitiones prophanas gentilium prætulisti? Alieni erroris societatẽ suscipere non possumus. Quid respondebis his verbis, puerum esse te lapsum? Omnis ætas perfecta Christo est. Omnis Deo plena pueritia fidei comprobatur. Paruuli etiam Christum intrepido aduersus persecutores ore confessi sunt. Quid respondebis germano tuo? Nónne tibi decet, victum me esse non credidi, quia te Imperatorem reliqui: mori non dolui, quia te hæredem habebam: imperio me decedere nõ ingemui, quia imperia mea, præsertim de relligione diuina, omnibus sęculis mansura credebam. Hos ego titulos piæ virtutis erexeram, has de sæculo manubias, hæc spolia de diabolo, has ego de aduersario omnium exuuias offerebam, in quibus æterna victoria est. Quid mihi plus potuit meus hostis auferre? Abrogasti decreta mea, quod adhuc ille qui contra me leuauit arma, nõ fecit. Nunc grauius telum corpore recipio: quòd à fratre mea statuta damnantur meliore parte mei apud te periclitor. Illa enim mors corporis, ista virtutis est. Nunc mihi abrogatur imperium, & quod est grauius, abrogatur à tuis, abrogatur à meis: & id abrogatur, quod in me etiam mei aduersarij prædicarunt. Si volens acquieuisti, damnasti fidem meam: si inuitus cessisti, prodidisti tuam. Ergo quod grauius est, & in te periclitor. Quid respondebis etiam patri, qui te maiore dolore conueniet dicens: De me fili pessimè iudicasti, qui putasti quòd ego gentilibus conniuentiam præstitissem. Nemo ad me detulit, aram esse in illa Romana Curia: nunquam tantum nefas credidi, quod in communi illo Christianorum gentiliumque consilio sacrificarent gentiles, hoc est insultarẽt gẽtiles pręsentib⁹ Christianis, & inuiti Christiani interesse sacrificiis cogerentur. Multa & diuersa crimina me imperãte

commissa sunt, vltus sum quæcunque sunt deprehensa, si quis tūc latuit, debet ergo dicere, me probasse quod ad me nemo detulerat? De me pessimè iudicasti, si mihi superstitio aliena, non fides mea seruauit imperium. Vnde cùm aduertas Imperator, Deo primū, deinde patri & fratri iniurias irrogari, si quid tale decernas; peto vt id facias, quod saluti tuę apud Deū intelligis profuturum.

Ambrosius Episcopus, Beatissimo Principi & clementissimo Imperatori Valentiniano Augusto.

CVm vir clarissimus Præfectus Vrbis Symmachus ad clemētiam tuam retulisset, vt ara quæ de vrbis Romæ Curia sublata fuerat, redderetur loco; & tu Imperator licèt adhuc in minoris æui tyrocinio florentibus nouus annis, fidei tamen virtute veteranus, obsecrata gentilium non probares, eodem quo comperi puncto libellum obtuli: quo licèt comprehenderim quæ suggestioni necessaria viderentur, poposci tamen exemplum mihi Relationis dari. Itaque non fidei tuæ ambiguus, sed prouidus cautionis & pij certus examinis, hoc sermone Relationis assertioni respondeo: hoc vnum petens, vt non verborum elegantiam, sed vim rerum spectandam putes. Aurea enim (sicut scriptura diuina docet) est lingua sapientium litteratorum, quæ phaleratis dotata sermonibus, & quodam splēdentis eloquij, velut coloris preciosi corusco resultans, capit animorū oculos specie formosi, [a] visúq; perstringit. Sed aurum si diligentius manu tractes, foris precium, intus metallum est. Volue quęso atque excute sectam gentilium, preciosa & grandia sonant, veri effœta defendunt, Deum loquūtur, simulacrum adorant. Tria igitur in Relatione sua vir clarissimus Præfectus Vrbis proposuit, quæ valida putauit. Quòd Roma veteres, vt ait, suos cultus requirat. Et quòd sacerdotibus suis virginibusq; Vestalibus emolumenta tribuenda sint. Et quòd emolumentis sacerdotum negatis fames secuta publica sit. In prima propositione, flebili Roma questu sermonis illachrymat, veteres, vt ait, cultus ceremoniarum requirens. Hæc sacra, inquit, Hannibalem à mœnibus, à Capitolio Senonas repulerunt. Itaq; dum sacrorum potentia prædicatur, infirmitas proditur. Ergo Hannibal diu sacris insultauit Romanis, & Diis contra se dimicantibus vsque ad muros vrbis vincēdo peruenit. Cur se obsideri

[a] *alij leg.* visúsque præstringit.

1. Cap.

passi sunt, pro quibus Deorũ suorum arma pugnabant? Nam de Senonibus quid loquar, quos Capitolij secreta penetrantes Romanæ reliquiæ non tulissent, nisi eos pauido anser strepitu prodidisset? En quales templa Romana Præsules habent. Vbi tunc erat Iupiter? An in ansere loquebatur? Verùm quid negem sacrorũ ritus militasse Romanis? Sed etiam Hannibal eosdẽ Deos colebat. Vtrum volunt igitur eligant. Si in Romanis vicerunt sacra, in Carthaginensibus ergo superata sunt: si in Carthaginensibus triumphata, nec Romanis vtique profuerunt. Facessat igitur inuidiosa illa populi Romani querela. [a] Non hæc Roma mãdauit. Alijs illa eos interpellat vocibus. Quid me casso quotidie gregis innoxij sanguine cruentatis? Non in fibris pecudum, sed in viribus bellatorum trophæa victoriæ sunt. Aliis ego disciplinis orbem subegi. Militabat Camillus, qui sublata Capitolio signa, cæsis Tarpeiæ rupis triumphatoribus reportauit: strauit virtus, quos relligio non remouit. Quid de Attilio loquar, qui militiam etiam [b] mortis impendit? Africanus non inter Capitolij aras, sed inter Hannibalis acies triumphum inuenit. Quid mihi veterum exempla profertis? [c] Odi ritus Neronum. Quid dicam bimestres Imperatores & terminos regum cum exordiis copulatos? Aut fortè illud est nouum, barbaros suis excessisse finibus? Nunquid etiam illi Christiani fuerunt, quorum miserabili nouóque exemplo alter captiuus Imperator, sub altero captiuus orbis, fefellisse quæ victoriam promittebant, suas ceremonias prodiderunt? Nũquid & tunc non erat ara Victoriæ? Pœnitet lapsus, & vetusta canicies pudendi sanguinis traxit ruborem. Non erubesco cum toto orbe longæua conuerti: verum certè est, quia nulla ætas ad perdiscendum sera est. Erubescat senectus, quæ emendare se nõ potest. Non annorum canicies est laudanda, sed morum: nullus pudor est ad meliora transire. Hoc solum habebam commune cum barbaris, quia Deum antea nesciebam. [d] Sacrificium vestrũ, ritus est bestiarum cruore aspergi. Quid in mortuis pecudibus quæritis Dei voces? Venite & discite in terris cælestem militiam. Hic viuimus, & illic militamus. Cæli mysterium doceat me Deus ipse qui condidit, non homo qui seipsum ignorauit. Cui magis de Deo, quàm Deo, credam? Quomodo possum vobis credere, qui fatemini vos ignorare quod colitis? Vno, inquit, itinere non potest perueniri ad tam grande secretum. Quod vos ignoratis, id

a *al. leg.* non hanc.

b *al.* morti.

c *al. leg.* quid ritus, *omissa voce*, Odi.

Licinium, Valerianum & Gallienum intelligit.

d *al. leg.* Sacrificij vestri ritus est.

nos Dei voce cognouimus. Et quod vos suspicionibus quæritis, nos ex ipsa sapientia Dei & veritate compertum habemus. Non congruunt igitur vestra nobiscum. Vos pacem diis vestris ab Imperatoribus obsecratis: nos ipsis Imperatoribus à Christo pacem rogamus. Vos manuum vestrarum adoratis opera: nos iniuriam ducimus, omne quod fieri potest, Deum putari. Non vult se Deus in lapidibus coli. Denique etiam ipsi philosophi vestri ista riserunt. Quòd si vos ideo Christum Deum negatis, quia illum mortuum esse non creditis: nescitis enim quòd mors illa carnis fuerit non diuinitatis, quæ fecit vt credentium iam nemo moriatur: quid vobis imprudẽtius, qui contumeliosè colitis & honorificè derogatis? Vestrum enim Deũ lignum putatis: ô contumeliosa reuerentia. Christum mori potuisse non creditis: ô honorifica peruicacia. Sed vetera, inquit, reddenda sunt altaria simulacris, ornamenta delubris. Reposcantur hæc à consorte superstitionis: Christianus Imperator aram solius Christi didicit honorare. Quid manus pias & ora fidelia ministerium suis cogunt sacrilegiis exhibere? Vox Imperatoris nostri Christum resultet, & illum solum quem sentit loquatur, quia cor regis in manu Dei. Nunquid Imperator gentilis aram Christo leuauit? Dum ea quæ fuerunt reposcunt, exemplo sui admonent, quantum Christiani Imperatores relligioni quam sequuntur debeant deferre reuerentiæ; quando gentiles superstitionibus suis omnia detulerunt. [a] Dum cœpimus, etiam sequamur. Nos sanguine gloriamur, illos dispendium mouet. Nos hæc victoriæ loco ducimus, illi iniuriam putant. Nunquam nobis amplius contulerunt, quàm cùm verberari Christianos atque proscribi ac necari iuberẽt. Præmiũ fecit relligio, quòd perfidia putabat esse supplicium. Videte magnanimos: per iniurias, per inopiam, per supplicium nos [b] credimus: illi cæremonias suas sine quæstu manere posse non credunt. Habeant, inquit, Vestales virgines immunitatem suam. Dicant hoc qui nesciunt credere, quòd posset esse gratuita virginitas: prouocent lucris, qui diffidũt virtutibus. Quot tamen illis virgines præmia promissa fecerunt? Vix septem Vestales capiuntur puellæ. En totus numerus quem infulæ vittati capitis, purpuratarum vestium murices, pompa lecticæ ministrorum circumfusa comitatu, priuilegia maxima, lucra ingẽtia, præscripta deniq; pudicitiæ tẽpora coëgerũt. Attollãt

a *al. leg.* Dudũ cœpim⁹, & iam sequũtur. Exclusos nos sanguine &c.

b *leg.* creuimus, vt est in v. c.

2. Cap.

mentis & corporis oculos, videāt plebē pudoris, populum integritatis, cōcilium virginitatis. Nō vittæ capiti decus, sed ignobile velamen,[a] vsui nobile castitatis: nō exquisita, sed abdicata, lenocinia pulchritudinis: non illa purpurarū insignia, nō luxus deliciarum, sed vsus ieiuniorū: non priuilegia, non lucra: omnia postremo talia, vt reuocari studia putes, dum exercentur officia. Sed dū exercetur officium, studium prouocatur, suis castitas cumulatur dispendiis. Nō est virginitas quæ precio emitur, nō virtutis studio possidetur. Nō est integritas, quæcunq; tanquā in auctione nummario ad tēpus sollicitatur cōpendio. Prima castitatis victoria, est facultatum cupiditates vincere, quia lucri studium tentamētum pudoris est. Ponamus tamen subsidia largitatū cōferenda virginibus, quæ Christianis munera redundabunt, quod tantas opes sufficiet ærarium? Aut si arbitrantur solis Vestalibus cōferendum, non pudet vt qui totū sibi sub Imperatoribus gentilibus vendicarunt, iidem sub Principibus Christianis non putent nobis sortem debere esse communē? Sacerdotibus quoq; suis & ministris queruntur alimenta publica non præberi. Quantus hinc verborum tumultus [b] increpuit? At contrà, nobis etiā priuatæ successionis emolumenta recentibus [c] legibus denegantur, & nemo conqueritur. Non enim putamus iniuriam, quia dispendium nō dolemus. Si priuilegium quærat sacerdos vt onus curiale declinet, patria atque auita & omnium facultatū possessione cedendū est. Quomodo hanc gentiles, si haberent, ingrauarent querelam, quod sacerdos ferias ministerij sui emat totius patrimonij sui damno, & priuatus vniuersæ cōmoditatis dispēdio vsum publici mercetur obsequij: prætendens cōmunis salutis excubias, domesticæ inopiæ se mercede solatur, quia ministeriū non vēdidit, sed gratiam comparauit. Conferte causas. Vos excusare vultis decurionem, cum Ecclesiæ excusare non liceat sacerdotem. Scribuntur testamenta templorum ministris, nullus excipitur prophanus, nullus vltimæ conditionis, nullus prodigus verecundiæ: soli ex omnibus clerico cōmune ius clauditur, à quo solo pro omnibus votum cōmune suscipitur, officium cōmune defertur: nulla legata vel grauiū viduarū, nulla donatio. Et vbi in moribus culpa non deprehenditur, tamē officio mulcta præscribitur. Quod sacerdotib⁹ phani legauerit Christiana vidua, valet: quod ministris Dei, nō valet. Quod ego nō querar, sed vt sciāt quid non querar,

[a] *al. vsu.*

[b] *v. c. increpitat.*

[c] *L. 27. C. Theod. de episc. & cler.*

Curialis qua conditione fieret clericus docet idem Ambros. epist. 29. & l. 104. & 163. C. Theod. de decurionib. Ferner. Sel. 3. c. 7.

comprehēdi. Malo enim nos pecunia minores esse quàm gratia. Sed referunt ea quæ vel donata vel relicta sunt Ecclesiæ, non esse temerata. Dicant & ipsi, quis templis dona detraxerit, quod factum est Christianis. Quæ si facta essent gentilibus, redderetur potius quàm inferretur iniuria. Nunccine demum iustitia prætenditur, æquitas postulatur? Vbi tunc erat ista sententia, cùm direptis Christianorum omnium facultatibus, ipsos vitales anhelitus spiritus inuiderent, & nullis vsquam negata defunctis inhiberent supremæ commercia sepulturæ? Quos gentiles præcipitarunt, maria reddiderunt. Fidei ista victoria est, quod & ipsi iam facta maiorum carpunt suorum, [a] sed quæ meliòr ratio, vt eorum munera petant, quorum gesta condemnant? Nemo tamen donaria delubris, & legata aruspicibus denegauit: sola sublata sunt prędia, quia non relligiosè vtebantur iis quæ relligionis iure defēderent. Qui nostro vtuntur exemplo, cur non vtebantur officio? Nihil Ecclesia sibi nisi fidem possidet. Hos reditus præbet, hos fructus. Possessio Ecclesiæ, sumptus est egenorum. Numerent quos redemerint templa captiuos, quæ contulerint alimenta pauperibus, quibus exsulibus viuendi subsidia ministrauerint. Prędia igitur intercepta, non iura sunt. En quod [b] factum, quod triste piare nefas, fames, vt aiunt, publica vindicauit: quia vsui omnium proficere cœpit, quod proficiebat commodis sacerdotum. Propterea ergo detractis, vt aiunt, arbusta exuta corticibus succo miserabili deficientium ora lambebāt. Propterea Chaonia frugem glande mutantes, rursus in pecudum pastus, & ad infœlicis victus alimēta reuocati, concussa quercu famem in filiis miseram solabātur. Noua videlicet prodigia terrarum quæ nūquam antè acciderāt, cùm superstitio gentilis toto orbe ferueret. Reuera quando antè vacuis auenis seges fallax, auari vota lusit agricolæ, & spem rusticæ plebis quæsita sulcis frugis herba destituit. Et vnde Græcis oracula habita suæ quercus, nisi quia remedium syluestris alimoniæ, cælestis relligionis donum putarunt? Talia enim suorum munera credunt Deorum. Quis Dodonæas arbores nisi gentium populus adorauit, cùm pabulum [c] triste sacri nemoris honore donaret? Non est verisimile, quòd indignantes eorū Dij id pro pœna intulerūt, quod solebāt placati cōferre pro munere. Quæ autē æquitas, vt paucis sacerdotib' dolētes victū negatū, ipsi omnibus denegarent, cū inclemētior esset vindicta quàm culpa. Non

a v.t. sed quæ malùm ratio, vt eorum.

b Gelen. leg. quod factum quàm triste, quàm piare nefas.

5. Cap.

c v.t. triste agri nemorū honore donarunt.

Non est igitur idonea, quę tantam ægritudinem mundi fallentis causa constrinxerit, vt virentibus segetibus subita spes anni adulta moreretur. Et certè ante plurimos annos templorum iura toto orbe sublata sunt. Modò ne demum Diis gentilium venit in mentem suas iniurias vltum [a] iri? Propterea nec assueto cursu Nilus intumuit, vt vrbicorum sacerdotum dispendia vindicaret, qui non vindicauit suorum? Esto tamen si superiore anno Deorum suorum iniurias vindicatas putant, cur præsenti anno contemptui fuere? Iam enim nec herbarum vulsis radicib. rusticana plebs pascitur, nec baccæ syluestris explorat solatia, nec cibũ de sentib. rapit, sed operum læta fœlicium dum messes suas & ipsa miratur, expleuit voti satietate ieiunium, vsurarios nobis reddidit terra prouentus. Quis ergo tam nouus humanis vsibus, vt vices stupeat annorum? & tamen etiam superiore anno plerasque nouimus prouincias redundasse frugibus. [b] De Galliis quid loquar solito ditioribus? Frumentum Pannoniæ, quod non seuerant, vẽdiderunt. Et fœcunda Rhetia fertilitatis suæ nouit inuidiam. Nã quæ solebat tutior esse ieiunio, fœcunditate hostem in se excitauit. Liguriam Venetiásque autumni frumenta pauerunt. Ergo nec ille sacrilegio annus exaruit, & iste fidei fructibus annus effloruit. Negent etiam quòd largo fœtu vineæ redundauerint. Itaque & messem fœneratam recepim⁹, & liberalioris vindemiæ beneficia possidemus. Postremus superest & maximus locus, vtrùm ea quæ vobis profuerint Imperatores, restituere subsidia debeatis. Ait enim, Vos defendant, à nobis colantur. Hoc est fidelissimi Principes, quod ferre non possumus: quia exprobrant nobis vestro se nomine Diis suis supplicare, & vobis non mandãtibus sacrilegium immane committunt, dissimulationem pro consensu interpretantes. Sibi habeãt præsidia sua, suos, si possunt, illa defendant. Nam si iis, à quibus coluntur, auxilio esse non possunt; quomodo possunt vos defendere, à quibus non coluntur? Sed maiorum, inquit, seruandus est ritus. Quid quòd omnia postea in melius profecerunt? Mundus ipse qui vel primùm coactis elementorum per inane seminibus tenero orbe concreuerat, vel confuso adhuc indigesti operis caligabat horrore, nónne postea distincto cæli, maris, terrarúmque discrimine rerum formas, quibus speciosus videtur, accepit? Exutæ humentibus tenebris nouum terræ stupûere solem: dies in exordio non refulget,

a al. leg. iret

b v. e. de Galliis q. l. s. d. & frumentũ Pãnonij q. n. s. v. Et s. Gracia f.

Rr

ſed in proceſſu temporis incremento luminis micat & caloris exæſtuat. Luna ipſa, quæ propheticis oraculis ſpecies Eccleſiæ figuratur, cùm primùm reſurgens in menſtruas reparatur ætates, tenebris noctis abſconditur, paulatimque cornua ſua complens vel è regione [a] ſolis abſoluens, clari ſplendore fulgoris irrutilat. Exerceri in fruct⁹ terræ antè neſciebant, pòſt vbi imperare aruis ſollicitus cœpit agricola, & informe ſolum veſtire vinetis, ſylueſtres animos domeſticis mollitæ cultib. exuerunt. Anni ipſius ætas prima, quæ nos vſu parili colorauit, nutu gignentium ſed in proceſſu lapſuris floribus vernat, poſtremis adoleſcit fructibus. Nos quoque æui rudes ſenſus habemus infantiæ, ſed mutati in annos ingenij rudimenta deponimus. Dicant igitur, in ſuis omnia manere debuiſſe principiis, mundum tenebris obductum, quia ſplendore ſolis illuxerit, diſplicere. Et quãto gratius eſt animi tenebras depuliſſe quàm corporis, fideíque iubar emicuiſſe quàm ſolis? Ergo & mundi, ſicut omnium rerum, [b] primæua viã mutatunt, vt venerabilis canæ fidei ſequeretur ſenectus. Quos hoc mouet, reprehendant meſſem, quia ſera fœcunditas eſt: reprehendant vindemiam, quia in [c] occaſu anni eſt: reprehendant oliuam, quia poſtremus eſt fructus. Ergo & meſſis noſtra fides animarum eſt: Eccleſiæ gratia meritorum, vindemia eſt: quæ ab ortu mundi virebat in ſanctis, ſed poſtrema ætate ſe diffudit in populos, vt aduerterent omnes non rudibus animis irrepſiſſe fidẽ Chriſti. Nulla enim ſine aduerſario corona victoriæ: ſed exploſa ea opinione quæ antè conualuit, id quod erat verum iure prælatum. Si ritus veteres delectabant, cur in alienos ritus eadem Roma ſucceſſit? Omitto abſconditam precio humum, & paſtorales caſas auro degeneri renitentes. Quid (vt de ipſo reſpondeam quod queruntur) captarum ſimulacra vrbium victóſque Deos, & peregrinos ritus ſacrorum, alienæ ſuperſtitionis æmuli receperunt? Vnde igitur exemplum, quòd currus ſuos ſimulato Almonis in flumine lauat Cybele? Vnde Phrygij vates, & ſemper inuiſa Romanis non æquè Carthaginis numina? quàm Cæleſtẽ Afri, Mitram Perſæ, plerique Venerem colunt, pro diuerſitate nominis non pro numinis varietate. Sic Deam eſſe, & Victoriam crediderunt, quæ vtique munus eſt non poteſtas, donatur non dominatur, legionum gratia non relligionum potentia. Magna igitur Dea, quam militum multitudo ſibi vẽdicat, vel præliorum

[a] v.c. ſoli abſcondens.

[b] v.c. primæua nutarunt, vt.

[c] alij leg. in occaſu autumni eſt.

donat euentus. Huius aram ſtrui in vrbis Romæ Curia petunt, hoc eſt,quo plures conueniunt Chriſtiani. Omnibus in templis aræ,ara etiam in templo Victoriarũ, quando numero delectantur,ſacrificia ſua vbique concelebrant. Quid eſt niſi inſultare fidei,vnius aræ ſacrificium vendicare?Ferendúmne iſtud,vt Gentilis ſacrificet, & Chriſtianus interſit? Hauriant omnes, inquit, hauriant vel inuiti fumum oculis,ſymphoniam auribus,cinerem faucibus,thus naribus,& auerſantium licèt ora excitata focis noſtris fauilla reſpergat. Non illis ſatis ſunt lauacra,non porticus, non plateæ occupatæ ſimulachris. Etiámne in communi illo conſilio non erit communis conditio? Obſtringetur pia Senatus portio obteſtantium vocibus,adiurantium ſacramentis? Si refutet,videbitur mendacium prodere:ſi acquieſcat,ſacrilegium cõfiteri.Vbi,inquit,in leges veſtras & verba iurabimus?[a] Ergo mẽſuram,quæ legibus tenetur incluſa, ceremoniis gentium ſuffragium colligit,fidem ſtringit,iam non ſolùm præſentium ſed abſentium etiam?Et quod eſt amplius,Imperatores fides veſtra pulſatur. Vos enim cogitis,ſi iubetis. Conſtantius Auguſtæ memoriæ,nondum ſacris initiatus myſteriis,contaminari ſe putauit, ſi aram illam videret.Iuſſit auferri,non iuſſit reponi. Illud auctoritatem facti habet,hoc præcepti non habet. Nemo ſibi de abſentia blandiatur,præſentior eſt qui ſe animis inſerit,quàm qui oculis proteſtatur. Plus enim eſt mente connecti, quàm corpore copulari. Vos Senatus cogendi conſilij Præſules habet,vobis coit, vobis conſcientiam ſuam non Diis gentium præſtat, vos liberis ſuis non tamen fidei ſuæ præfert. Hæc eſt caritas expetenda,hæc eſt caritas maior imperio,ſi fides tuta ſit,quæ ſeruat imperium. Sed fortaſſe aliquem moueat, ita fideliſſimum Principem deſtitutum,proinde quaſi meritorum precium caducis æſtimetur præſentium.Quis enim ſapiens non in orbe quodam atq; circuitu locata humanarum rerum nouit negocia:quia non eoſdem ſemper ſucceſſus habent,ſed variant ſtatus,& mutant vices? Quem beatiorem Cneo Pompeio Romana templa miſerunt? At is cùm tribus triumphis terrarum cinxiſſet orbem,pulſus acie, bello profugus,& ſui terminis exul imperij, Canopei manu ſpadonis occubuit. Quẽ nobiliorem Cyro Perſarum totius Oriẽtis terræ regẽ dederũt? Is quoque cũ Principes potentiſſimos aduerſantes viciſſet,victos reſeruaſſet,muliebribus armis fuſus interiit.

[a] alÿ leg. Ergo mens veſtra quæ leg.

Et ille rex qui superatos etiam confessus honore donauerat, execto capite & intra vtrem plenum cruoris satiari iussus incluso, fœmineis imperiis ludibrio fuit. Adeo in istius vitæ curriculo nõ paria paribus, sed longè diuersa referuntur. Quem etiam magis sacrificiis deditum, quàm Carthagnensium ducem Hamilcarem reperimus? qui cùm toto prœlij tempore inter acies positus dimicantes sacrificium faceret, vbi partem suorum victam esse cognouit, in ipsos quos adolebat se præcipitauit ignes, vt eos vel cruore suo restingueret, quos sibi nihil profuisse cognouerat. Nam de Iuliano quid loquar? qui cùm responsis aruspicum male credulus esset, ademit sibi subsidia reuertendi. Ergo in communi casu non est communis offensa. Neminem etenim promissa nostra luserunt. Respondi lacessentibus tanquam non lacessitus. Refellendæ etenim relationis, non exponendæ superstitionis mihi studiũ fuit. Te tamen Imperator, ipsa eorum relatio faciat cautiorem. Nam cùm de superioribus Principibus texuisset, quia prior eorũ numerus ceremonias patrùm coluit, recentior non remouit, addidisset etiam si exemplum religio veterum non facit, faciat dissimulatio proximorum: euidenter docuit quod & fidei tuæ debeas, vt gentilitij ritus non sequaris exemplũ, & pietati vt fratris statuta non violes. Si enim pro suis duntaxat partibus eorum dissimulationem Principum prædicarunt, qui cùm essent Christiani, decreta tamen gentilium minimè remouerunt: quanto magis amori debent deferre fraterno, vt qui dissimulare deberes, etiam si quid forsitan non probares, ne fraternis derogares statutis, & nunc teneas quod & fidei tuæ & germànitatis necessitudini iudicas conuenire.

AVRELII PRVDENTII CLEMENTIS, CONTRA L. AVRELIVM AVIANIVM SYMMACHVM vrbi Præfectum, in lib. I.

PRÆFATIO.

Carminis genus, quale istud, Inuentor rutili Dux bone luminis.

PAVLVS præco Dei: qui fera Gentium
Primus corda sacro perdomuit stilo,
Christum per populos ritibus asperis
Immaneis, placido dogmate seminans,
Immansueta suas vt ceremonias
Gens pagana Deo sperneret agnito,
Actus turbinibus fortè nigerrimis
Hibernum pelagus iam rate debili,
Et vim naufragi pertulerat Noti.
Sed cùm cærulei prœlia gurgitis
Iußisset Domini dextra quiescere:
Ad portum fluitans cymba relabitur,
Exponítque solo litoris vuidi
Contractos pluuio frigore remiges.
Tunc de litoreis sæpibus algidi
Arentum properè brachia palmitum
Conuectant: rapidos vnde focos struant.
Fascem quisque suum congerit ignibus,
Exspectans calidi luxuriam rogi.
Paulus, dum fragileis cogere surculos
Et densare foci congeriem studet,
Incautam cumulis inseruit manum,
Torpebat glacie pigra vbi vipera,
Sarmentis laqueos corporis implicans:
Quæ post quàm intepuit fomite fumeo,
Laxauítque ferox colla rigentia,

Iam flecti facilis, rettulit ad manum
Vibrato capite spicula dentium.
Hærentem digiti vulnere mordicus,
Pendentémque gerens Paulus inhorruit.
Exclamant alij, quòd cute liuida
Virus mortiferum serpere crederent.
At non intrepidum terret Apostolum
Tristis tam subiti forma periculi:
Attollens oculos sidera suspicit,
Christum sub tacito pectore murmurans,
Excussúmque procul decutit aspidem.
Abiectus coluber verberat aëra,
Atque oris patuli soluit acumina.
Mox omnis sanies deserit, & dolor,
Ceu nullo laceram vulnere, dexteram,
Siccatúsque perit vipereus liquor.
Hydrum præcipitem dum rotat impetus,
Arsurum medijs intulit ignibus.
Sic nunc post hiemem, vímque trucis freti,
Quo iactata ratis tunc sapientiæ est,
a sacrilegis. *Cum sub [a] sacricolis territa Regibus,*
Vix passo poterat currere carbaso,
Afflictósque suos turbine sæculi
Vectarat, rapidis fluctibus innatans,
Morsum vulnificum lex pia pertulit:
Occultabat enim se priùs abditum
Virus, nec grauidum protulerat caput,
Contentum inuolucris, atque cubilibus,
b cõprimere. *Subter [b] quò premeret clausa silentia.*
Sed dum fortè latens impietas riget:
Dextram iustitiæ pigra momorderat.
Succensi stomacho fellis inæstuans.
Heu, quàm catholicam nil propè profuit
Puppim enasse sacri remigio stili:
Quem Paulus varijs gentibus edidit!
Vix portu placido tuta quieuerat
Victrix, edomitis mille furoribus:
Vix adstricta suis iam retinaculis

Vectores stabili condiderat solo:
Erumpit subitò triste periculum.
Nam, dum præcalidos igniculos sibi
Soluendis adolent, & senio, & gelu,
Dum virgas sterileis, atque superfluas
Flamis de fidei palmite concremant,
Vt concreta vagis vinea crinibus
Siluosi illuuiem poneret idoli,
Palpauit nimius perniciem tepor.
Spes insueta subit serpere flexibus,
Et vibrare sagax eloquij caput:
Sed dextra impatiens vulneris, irritos
Oris rhetorici depulit halitus,
Effusum ingenij virus inaniter,
Summa Christicolis in cute substitit.
Saluator generis Romulei precor,
Qui cunctis veniam das pereuntibus,
Qui nullum statuis non operis tui
Mortalem, facili quem releues manu:
Huius, si potis est, iam miserescito
Præruptam in foueam præcipitis viri.
Spirat sacrilegis flatibus inscius,
Erroresque suos indocilis fouet.
Obtestor iubeas, ne citus impetus
Arsurum medijs inferat ignibus.

AVRELII PRVDENTII CLEMENTIS, ADVERSVS L. AVrelium Auianium Symmachum, lib. I.

CREDEBAM *vitijs ægram Gentilibus vrbem*
Iam satis antiqui pepulisse pericula morbi,
Nec quidquam restare mali, postquàm medicina
Principis immodicos sedarat in arce dolores.
Sed, quoniam renouata lues turbare salutem
Tentat Romulidûm, Patris imploráda medela est:

Ne sinat antiquo Romam squalere veterno,
Né ve togas procerum,fumóq; & sanguine tingi.
Inclytus ergo parens patriæ,moderator & orbis
Nil egit,prohibendo vagas,ne pristinus error
Crederet esse Deum,nigrante sub aëre,formas:
Aut elementorum naturam,quæ Patris ars est
Omnigeni,summa pro maiestate sacraret.
Vir solus,cui cura fuit,ne publica morum
Plaga cicatricem summa leuiter cute clausam
Duceret,& latebram tabentis vulneris altè
Impressam,penitúsque putri de pure peresam,
Iuncta superficies medico fallente foueret.
Sed studuit,quò pars hominis generosior intus
Viueret, atque animam lethali peste piatam
Nosset ab interno tutam seruare veneno.
Illa tyrãnorum fuerat medicina,videre
Qui status ante oculos præsentibus,ac perituris
Competeret rebus,nec curam adhibere futuris.
Heu,malè de populo meriti,malè patribus ipsis
Blanditi:quos præcipites in Tartara mergi
Cum Ioue fuerũt, multa & cum plebe Deorum.
Ast hic imperium protendit latiùs æuo
Posteriore, suis cupiens sancire salutem:
Nimirum pulcrè quidam doctißimus,esset
Publica res,inquit,tunc fortunata satis,si
Vel Reges saperent,vel regnarent sapientes.
Est ne ille è numero paucorum:qui diadema
Sortiti,ætheræ coluerunt dogma sophiæ?
Contigit ecce hominum generi,gentíque togatæ
Dux sapiens.felix nostræ res publica Romæ
Iustitia regnante viget.parete magistro
Sceptra gubernanti:monet,vt teterrimus error,
Vtque superstitio veterum procul absit auorum,
Nec putet esse Deũ, nisi qui super omnia summus
Emineat,magníque immensa creauerit orbis.
Saturnus. *Num melius Saturnus auos rexisse Latinos*
Creditur:edictis qui talibus informauit
Agresteis animos,& Barbara corda virorum?

Sum

Sum deus,aduenio fugiens,præbete latebras,
Occultate senem,gnati feritate tyranni
Deiectum solio.placet heic fugitiuus,& exsul
Vt lateam: genti,atque loco Latium dabo nomen.
Vitibus incuruum,si qua est ea cura,putandis
Procudam chalybem, necnon & mœnia vestri
Fluminis in ripa statuam Saturnia vobis.
Vos nemus, appositásq; meo sub honore sacrantes
(Sum quia nam Cælo genitus) celebrabitis aras.
Inde Deos,quorum patria spectata sepulcra
Scimus,in ære hebetes informauere minores:
Aduena quos profugus gignēs, & equina libido
Intulit Italiæ:Tuscis nanque ille puellis
Primus adhinniuit simulato Numine mœchus.
Mox patre deterior siluosi habitator Olympi Iupiter.
Iupiter,incestas spurcauit labe Lacænas:
Nunc boue subuectam rapiens ad crimen amatā:
Nunc tenera pluma leuior,blandósque susurros
In morem,recinens suauè,immorientis oloris:
Capta quibus volucrū virguncula ferret amorē.
Nunc foribus surdis,sera quas, vel pessulus arctis
Firmarat cuneis,per tectum diues amator
Imbricibus ruptis,vndantis desuper auri
Infundens pluuiam gremio excipientis amicæ:
Armigero modò sordidulam curante rapinam,
Compressu immūdo miserū afficiens catamitum,
Pellice iam puero magis indignante sorore.
Hæc caussa est,& origo mali,quòd sæcla vetusto
Hospite regnanti,crudus stupor aurea finxit,
Quódque nouo ingenio versutus Iupiter,astus
Multiplices,variósque dolos texebat,vt illum,
Vertere cùm vellet pellem,faciémque,putarent
Esse bouem,prædari aquilam,concumbere cycnū,
Et nummos fieri,& gremium penetrare puellæ.
Nam quid rusticitas non crederet indomitorum
Stulta virûm,pecudes inter,rictúsque ferinos,
Dedere sueta animum, [a] diuæ rationis egenum? a diæ.
In quamcunque fidem nebulonis callida traxit

Nequitia, infelix facilem gens præbuit aurem.
Successit Iouis imperio corruptior ætas:
Quæ docuit rigidos vitijs seruire colonos,
Mercurius. *Expertes furandi homines. hac imbuit arte*
Mercurius, Maia genitus: nunc magnus habetur
Ille Deus, cuius dedit experientia fures:
Nec non Thessalicæ doctissimus ille magiæ
Traditur exstinctas sumtæ moderamine virgæ
In lucem reuocasse animas, Cocytia lethi
Iura resignasse. sursum reuolantibus Vmbris:
Ast alias damnasse neci, penitúsque latenti
Immersisse Chao. facit hoc ad vtrumque peritus
Vt fuerit, geminóque armarit crimine vitam:
Murmure nam magico tenueis excire figuras,
Atque sepulcraleis scitè incantare fauillas,
Vita itidem spoliare alios, ars noxia nouit.
Artificem scelerum simplex mirata vetustas
Supra hominem coluit, simulans per nubila ferri,
Aligeró sque leuis pedibus transcurrere ventos.
Priapus. *Ecce Deûm in numero format°, & æneus adstat*
Graius homo, augustáq; Numæ præfulget in arce.
Strenuus exculti dominus quondam fuit agri,
Hortorúmque opibus memorabilis. hic tamen idē
Scortator nimius, multáque libidine suetus
Ruricolas vexare lupas, intérque salicta,
Et densas sæpes obscœna cubilia inire.
Indomitum intendens animum, sempérq; paratū
Ad facinus, nunquam calidis dabat otia venis.
Hic Deus è patrio prænobilis Hellesponto
Venit adusque Italos sacris cum turpibus hortos:
Sinum lactis, & hæc votorum liba quotannis
Accipit, ac ruris seruat vineta Sabini,
Turpiter affixo pudeat quem visere ramo.
Hercules. *Herculeus mollis pueri famosus amore*
Ardor, & in transtris iactatæ efferbuit Argo.
Nec maris erubuit Nemeæa pelle fouere
Concubitus, & Hylan pereūtem quærere cælebs.
Nunc Salijs, cantúque domus Pinaria templum

Collis Auenti conuexa in sede frequentat.
Thebanus iuuenis superatis fit Deus Indis, Bacchus.
Successu dum victor ouans lasciuit, & aurum
Captiuæ gentis reuehit, spoliisque superbus
Diffluit in luxum cum semiuiro comitatu,
Atque auidus vini, multo se proluit haustu
Gemmantis pateræ spumis, multóque Falerno
Perfundens bijugum rorantia terga ferarum.
His nunc pro meritis, Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virideis discindunt ore chelydros,
Qui Bromiū placare volūt: quod & ebria iā tunc
Ante oculos Regis Satyrorum insania fecit,
Et fecisse reor stimulis Furialibus ipsas
Mænadas, inflamāte mero in scelus omne rotatas.
Hoc circunsaltante choro, temulentus adulter
Inuenit expositum secreti in litoris acta
Corporis egregij scortum: quod perfidus illic
Liquerat, incesto iuuenis satiatus amore.
Hanc iubet assumtam, feruēs post vina, Neæram,
Secum in delicijs fluitantis stare triumphi,
Regalemque decus capitis gestare coronam.
Mox Ariadnæus stellis cælestibus ignis
Additur: hoc pretium noctis persoluit honore
Liber, vt æthereum meretrix illuminet axem.
Tantum posse omneis illo sub tempore Reges, Re.. es Dij.
Indocilis fatui ducebat ineptia vulgi,
Vt transire suis cum sordibus Induperator
Possit in æternum cæli super ardua regnum.
Regia tunc omnis vim maiestatis, & omnis,
Parua licet, cæli imperium retinere potestas
Credita. thure etiam Ducibus, paruóque sacello
Impertitus honos: quē dū metus, aut amor, aut spes
Accumulant, longum miseris processit in æuum
Mos patrius. cœpit falsæ pietatis imago
Ire per ignaros nebuloso errore nepotes:
Tum quia quæ viuis veneratio Regibus antè
Contigerat, functis eadem iam munere lucis
Cessit, & ad nigras altaria transtulit vrnas.

Inde puellarum ludibria, pignora, partus,
Et furtiuus amor iuuenum, & deprensa iugalis
Corruptela tori: quoniam regalibus aula
Feruere tunc vitijs solita est, nec perdita luxu
Diuorum soboles sancti meminisse pudoris.
Atque vt Roma tuos cælesti ex sede parentes,
Queis te semideam iactant auctoribus ortam,
Mars. Venus. Iuno. Cybele. *Perstringam breuiter, Gradiuum, vel Cythereã.*
Ille sacerdotem violat: contrà illa marito
Succubuit Phrygio. coitus fuit impar vtrique.
Nec terrestre Deam decuit mortalis inire
Coniugium, nec cælicolam descendere ephebum
Virginis ad vitium, furtiuóque igne calere.
Sed Venus augusto de sanguine femina, vili
Priuatóque viro vetitum per dedecus hæsit.
Et si Rhea sacram lasciui Martis amore
Lusa pudicitiam, fluuiali amisit in vlua:
Crediderim generosæ aliquem stirpis, sed eundem
Moribus infamem, compressa virgine per vim
Se dixisse Deum, ne stuprum Numinis vllus
Obijcere auderet turpi, miseræque puellæ.
Hæc Italos induxit auos vel fama, vel error,
Martia Romuleo celebrarent vt sacra campo,
Vtque Palatinis Capitolia condita saxis
Signarent titulo proaui Iouis, atque Pelasgæ
Palladis, & Libyca Iunonem ex arce vocarent.
Cognatos de Marte Deos, Veneris quoque nudum
Accirent proceres Erycino è vertice signum.
Vtque Deûm mater Phrygia veheretur ab Ida,
Bacchica de viridi peterentur vt Orgia Naxo:
Facta est terrigenæ domus vnica maiestatis,
Et tot templa Deûm Romæ, quot in vrbe sepulcra
Heroum numerare licet. quos fabula Maneis
Nobilitat, noster populus veneratus adorat.
Hos habuêre DEOS *Ancus, Numitor, Numa, Tull'.*
Talia Pergameas fugerunt Numina flamas.
Sic Vesta est, sic Palladium, sic vmbra Penatum,
Talis & antiquum terror seruauit Asylum.

Vt semel obsedit gentilia pectora patrum Erroris causa.
Vana superstitio, non interrupta cucurrit
Aetatum per mille gradus. tener horruit heres,
Et coluit, quidquid sibimet venerabile cani
Monstrarant atavi. puerorum infantia primo
Errorem cum lacte bibit: gustauerat inter
Vagitus de farre molae: saxa illita ceris
Viderat, unguentóque Lareis humescere nigros.
Formatum fortunae habitum cum diuite cornu,
Sacratúmque domi lapidem consistere paruus
Spectarat, matrémque illic pallere precantem.
Mox humeris positus nutricis, triuit & ipse
Impressis silicem labris, puerilia vota
Fudit, opésque sibi caeca de rupe poposcit,
Persuasumq; habuit, quod quis velit, inde petẽdũ.
Nunquã oculos animũque leuans rationis ad arcẽ
Rettulit: insulsum tenuit sed credulus vsum,
Priuatos celebrans agnorum sanguine Diuos.
Iamque domo egrediẽs, vt publica festa, diésque,
Et ludos stupuit, celsa & Capitolia vidit,
Laurigerósque Deûm templis adstare ministros,
Ac sacram resonare viam mugitibus, ante
Delubrum Romae (colitur nam sanguine & ipsa Romae simulacrum.
More Deae, noménque loci, ceu Numen, habetur,
Atque vrbis, Venerísque pari se culmine tollunt
Templa: simul geminis adolentur thura Deabus)
Vera ratus, quaecunque fiant auctore Senatu,
Contulit ad simulacra fidẽ, dominósq; putauit
Aetheris, horrifico qui stant ex ordine vultu.
Illic Alceides, spoliatis Gadibus hospes Gemini.
Arcadiae fuluo aere riget: gemini quoque fratres
Corrupta de matre nothi, Ledeia proles,
Nocturníque equites, celsae duo Numina Romae
Impendent, retinéntque veru, magníque triũphi
Nuntia suffuso figunt vestigia plumbo.
Assistunt etiam priscorum insignia Regum, Italiae Reges.
Tros Italus, Ianusque bifrõs, genitorque Sabinus,
Saturnúsque senex, maculoso & corpore Picus,

Coniugis epotum sparsus per membra venenum.
Omnibus ante pedes posita est sua cuique vetusta
Arula. Iano etiam celebri de mense litatur
Auspicijs, epulisque sacris: quas inueterato,
Heu! miseri sub honore agitant, & gaudia ducũt
Festa Kalendarum. sic obseruatio creuit,
Ex atauis quondam malè cœpta: deinde secutis
Tradita temporibus, serisque nepotibus aucta,
Traxerunt longam corda inconsulta catenam,
Mósque tenebrosus vitiosa in sæcula fluxit.

Augustus. *Hunc morem veterum docili iam ætate secuta*
Posteritas, mense, atque adytis, & flamine, & aris
Augustum coluit, vitulo placauit, & agno.
Strata ad puluinar iacuit, responsa poposcit.
Testantur tituli, produnt consulta Senatus,
Cæsareum Iouis ad speciem statuentia templum.

Liuia. *Adiecêre sacrum, fieret quo Liuia Iuno,*
Non minus infamis thalami sortita cubile,
Quàm cùm fraterno caluit Saturnia lecto.
Nondum maternam partu vacuauerat aluum,
Conceptamque viri sobolem paritura gerebat
Pronuba, iam grauidæ fulcrum geniale paratur:
Iam sponsus, saliente vtero nubentis, amicos
Aduocat, haud sterilẽ certus fore iam sibi pactũ.
Vitricus antè venit tardum præferuidus ortum
Priuigni nondum geniti: mox editur inter
Fescenina nouo proles aliena marito.
Idque Deûm sortes, & Apollinis antra dederũt
Consilium: nunquam meliùs nam cedere tedas
Responsum est, quàm cùm prægnans noua nupta iugatur.
Hanc tibi, Roma, Deam titulis, & honore sacratam,
Perpetuò Floras inter, Veneréisque creasti.
Nec mirum: quis enim sapiens dubitauerat illas
Mortali de stirpe satas vixisse, & easdem
Laude venustatis claras, in amoribus vsque
Ad famæ excidium formæ nituisse decore?

Hadrianus, & Antinous. *Quid loquar Antinoum cælesti* [a] *sede locatum?*
a in sede. *Illum delicias nunc Diui Principis: illum*

Purpureo in gremio spoliatum sorte virili,
Hadrianique Dei Ganymedem, non cyathos Dijs
Porgere: sed medio recubantem cum Ioue fulcro,
Nectaris ambrosij sacrum potare Lyæum,
Cumque suo in templis vota exaudire marito?
Ergo his auspicibus, Traianus, Nerua, Seuerus,
Et Titus, & fortes gesserunt bella Nerones:
Quos terrena viros illustreis gloria fecit,
Et virtus fragilis prouexit in ardua famæ
Adscitæ terris, sub relligione iacenteis.
Quàm pudet hoc illis persuasum, talibus vt se,
Romanasque acies censerent Martis amore
Posse regi, dum se Paphiæ malè blandus adulter
Venditat, Aeneadásque suos successibus auget.
Felices, si cuncta Deo sua prospera Christo
Principe disposita scissent, qui currere regna
Certis ducta modis, Romanorúmque triumphis
Crescere, & impletis voluit se infundere sæclis.
Sed caligantes animas, & luce carenteis,
In Iouis, Augustíque adytis, templísque duarum
Iunonum, Martísque etiam, Venerísque sacellis
Mactatas, tetro lethi immersere Barathro,
Supremum regimen crassis in partibus orbis
Esse rati, mersoque poli consistere fundo.
Quidquid humus, [a] pelagus, cælum mirabile gignunt, Elementa. a quidquid pelagus mir.
Id duxere Deos: colleis, freta, flumina, flamas.
Hæc sibi per varias formata elementa figuras
Constituere patres, hominúmque vocabula mutis
Scripserunt statuis, vel Neptunum vocitantes
Oceanum, vel Cyaneas caua flumina Nymphas,
Vel siluas Dryadas, vel deuia rura Napæas:
Ipse ignis, nostrum factus qui seruit ad vsum,
Volcanus perhibetur, & in virtute superna
Fingitur, ac delubra Deus, & nomine & ore
Adsimulatus habet, nec non regnare caminis
Fertur, & Aeoliæ summus faber esse, vel Aetnæ.
Est, qui conspicuis Superos quæsiuit in astris,
Ausus habere Deum Solem: cui tramite certo Sol.

Conditio imposita est, vigilem tolerare laborem,
Visibus obiectum mortalibus, orbe rotundo
Præcipitem, teretíque globo per inane volantem,
Et, quod nemo negat, mundo, cælóque minorem.
Area maior enim, quàm qui percurrit in illa,
Et longè campi spatium diffusius, in quo
Emicat, ac volucri feruens rota voluitur axe.
a breuiore. *Quamuis non nullis placeat, terram* [a] *breuiorem*
Dicere circuitu, quàm sit pulcerrimus ille
Circulus, & flamas immensi sideris, vltra
Telluris normam, porrecto extendere gyro.
Núm ne etiam cæli minor, & contractior orbus:
Cuius planiciem longo transmittere tractu
Circinus excurrens meta interiore laborat?
Ille Deus verus: quo non est grandior vlla
Materies, qui fine caret, qui præsidet omni
Naturæ, qui cuncta simul concludit, & implet.
Solem certa tenet regio, plaga certa coërcet,
Temporibus varijs distinguitur: aut subit ortu,
Aut ruit occasu, latet aut sub nocte recurrens:
Nec torquere facem potis est ad signa Trionum,
Orbe nec obliquo portas Aquilonis adire,
Nec solitum conuersus iter reuocare tetrorsum.
Hic erit ergo Deus præscriptis lege sub vna
Deditus officijs? libertas laxior ipsi
Concessa est homini: formam cui flectere vitæ,
Atque voluntatis licitum est, seu tramite dextro
Scandere, seu læuo malit decurrere campo,
Sumere seu requiem, seu continuare laborem,
Seu parêre Deo, siue in contraria verti.
Ista ministranti regimen sollenne dierum,
Haudquaquam Soli datur à factore potestas:
Sed famulus subiectus agit, quodcũque necesse est.
Hoc sidus, currum, rapidasque agitare quadrigas
Commenti, & capitis radios, & vrbera dextræ,
Et frenos, phaleràsque & equorũ pectora anhela
Aeris inaurati, vel marmoris, aut orichalci,
Iusserunt nitido fulgere polita metallo.

Post trabeas,

Post trabeas,& eburnam aquilam,sellámque curulem,
Cernuáque ora senex barbatus,& oscula figit
Cruribus [a] *aenipedum,si fas est credere,equorum:* a æripedum.
Immotásque rotas,& flecti nescia lora
Aut ornat redimita rosis,aut thure vaporat.
Hoc tamen vtcunque est tolerabile.quid,quod & ipsæ Luna.
Dant tibi,Roma,Deos inferni gurgitis vmbræ?
Eumenidum domina Stygio caput exserit antro,
Rapta ad Tartarei thalamum Proserpina Regis,
Et,si quando suos dignatur adire Quirites,
Placatur vaccæ sterilis ceruice resecta,
Et regnare simul cælóque,Ereboque putatur:
Nunc bijugas frenare boues,nunc sæua sororum
Agmina vipereo superis immittere flagro,
Nunc etiam volucres caprearum in terga sagittas
Spargere,terque suas eadem variare figuras.
Denique cùm Luna est,sublustri splendet amictu:
Cùm succincta iacit calamos,Latonia virgo est:
Cùm subnixa sedet solio,Plutonia coniux,
Imperitat Furijs,& dictat iura Mageræ.
Si verum quæris:Triuiæ sub nomine Dæmon
Tartareus colitur:qui te modò raptat ad æthram,
Sidereóque Deum venerandum suadet in astro:
Per siluas modò mortiferi discurrere mundi,
Erroresque sequi subigit,nemorúmque putare
Esse Deam,quæ corda hominum pœnitantia figat,
Quæque feras perimat lethali vulnere menteis:
Depressos modò subter humum formidine sensus
Obruit,implorent vt Numina lucis egena,
Séque potestati committant noctis opertæ.
Respice terrifici scelerata sacraria Ditis: Dis.
Cui cadit infausta fusus gladiator arena.
Heu,male lustratæ Phlegethontia victima Romæ.
Nam quid vesani sibi vult ars impia ludi?
Quid mortes iuuenum?quid sanguine pasta voluptas?
Quid puluis caueæ semper funebris,& illa
Amphitheatralis spectacula tristia pompæ?
Nempe Charon,iugulis miserorum se duce dignas

Censeo sublimem tollas super aëra vultum,
Sub pedibúsque tuis nimbosa elementa relinquas.
Omne, quod ex mundo est, tibi subiacet. hoc Deus ipse
Constituit: cuius nutu dominaris, & orbi
Imperitas, & cuncta potens mortalia calcas.
Non decet, vt summissa oculos Regina caducum
Contemplere solum, maiestatémque requiras
Circa humileis rerum parteis, quibus ipsa superstas.
Non patiar, veteres teneas vt me duce nugas,
Vt cariosorum venereris monstra Deorum.
Si lapis est, senio dissoluitur, aut crepat ictu
Percussus tenui: mollis si bractea gypsum
Texerit, infido rarescit glutine sensim.
Si formam statuæ lamnis commisit aënis
Lima terens: aut in partem caua membra grauato
Pondere curuantur, scabra aut ærugo peresam
[a] Conficit effigiem, crebróque foramine rumpit. a Contegit
Nec tibi terra Deus, cæli nec sit Deus astrum.
Nec Deus Oceanus, nec vis quæ subter operta est,
Infernis triste ob meritum damnata tenebris.
Sed nec virtutes hominum Deus, aut animarum,
Spirituúmve, vagæ tenui sub imagine formæ.
Absit vt Vmbra Deus tibi sit, [b] Genius ve, locus ve, b lucus, Genius ve,
Aut Deus aëreas volitans phantasma per auras.
Sint hæc Barbaricis Gentilia Numina pagis:
Quos penes omne sacrum est, quidquid formido tremendum
Suaserit: horrificos quos prodigialia cogunt
Credere monstra Deos, quos sanguinolentus edendi
Mos iuuat, vt pinguis luco lanietur in alto
Victima, visceribus multa inter vina vorandis.
At te, quæ domitis leges, ac iura dedisti
Gentibus, instituens magnus quâ tenditur orbis,
Armorum, morúmque feros mansuescere ritus,
Indignum, ac miserum est, in relligione tenenda
Hoc sapere, immanes populi de more ferino
Quod sapiunt, nulláque rudes ratione sequuntur.
Seu nos procinctus maneat, seu pace quietas
Dictemus leges, seu debellata duorum

Colla tyrannorum media calcemus in vrbe:
Agnoscas Regina libens mea signa necesse est:
In quibus effigies crucis, aut gemmata refulget,
Aut longis solido ex auro præfertur in hastis.
Hoc signo, inuictus transmissis Alpibus vltor
Crucis potentia.
Seruitium soluit miserabile Constantinus.
Cùm te pestifera premeret Maxentius aula,
Lugebas longo damnatos carcere centum,
Vt scis ipsa, patres. aut sponsus fœdera pactæ
Intercepta gemens, diroque satellite rapta,
Immersus tenebris dura inter vincla luebat:
Aut si nupta torum Regis conscendere iussa,
Cœperat impurum domini oblectare furorem,
Morte maritalis dabat indignatio pœnas.
Plena puellarum, patrúmque ergastula sæui
Principis. abducta genitor si virgine mussans
Tristiùs ingemuit: non ille impunè dolorem
Prodidit, aut confessa nimis suspiria traxit
Vim libertatis nimiæ, patriúmque dolorem.
Testis Christicolæ Ducis aduentantis ad vrbem
Miluius, exceptum Tiberina in stagna tyrannum
Præcipitans, quánam victricia viderit arma
Maiestate regi, quod signum dextera vindex
Prætulerit, quali radiarint stemmate pila.
Christus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum, clypeorum insignia Christus
Scripserat, ardebat summis crux addita cristis.
Ipse Senatorum meminit clarissimus ordo:
Qui tunc concreto processit crine, catenis
Squalens carcereis, aut nexus compede vasta,
Complexúsque pedes victoris, ad inclyta flendo
Procubuit vexilla iacens. tunc ille Senatus
Militiæ vltricis titulum, Christíque verendum
Nomen adorauit, quod collucebat in armis.
Ergo caue, egregium caput orbis, inania posthac
Prodigia, & Laruas solito tibi fingere cultu,
Atque experta Dei virtutem spernere veri.
Deponas iam festa velim puerilia, ritus

Ridiculos, tantóque indigna sacraria regno.
Marmora tabenti respergine tincta lauate
O proceres: liceat statuas consistere puras
Artificū magnorū opera. hæc pulcerrima nostræ
Ornamenta cluant patriæ, nec decolor vsus
In vitium versæ monumenta coinquinet [a] artis. a arcis.
Talibus edictis vrbs informata refugit
Errores veteres, & turbida ab ore victo
Nubila discußit, iam nobilitate parata
Aeternas tentare vias, Christúmque vocantem
Magnanimo ductore sequi, & spē mittere in æuū.
Tunc primùm senio docilis, sua sæcula Roma
Erubuit: pudet exacti iam temporis: odit
Præteritos fœdis cum relligionibus annos.
Mox vbi contiguos foßis muralibus agros
Sanguine iustorū innocuo maduisse recordans,
Inuidiosa videt tumulorum millia circum:
Tristis iudicij mage pænitet, ac ditionis
Effrenis, nimiæque sacris pro turpibus iræ.
Compensare cupit teterrima vulnera læsæ
Iustitiæ, sero obsequio, veniáque petenda,
Ne tanto imperio maneat pietate repulsa
Crimen sæuitiæ, monstrata piacula quærit,
Inque fidem Christi pleno transfertur amore.
Laurea victoris Marij minus vtilis vrbi,
Cùm traheret Numidā populo plaudēte Iugurthā:
Nec tantum Arpinas Consul tibi, Roma, medelæ
Contulit, exstincto iusta inter vincla Cethego,
Quantum præcipuus nostro sub tempore Princeps
Prospexit tribuitque boni. multos Catilinas
Ille domo pepulit: non sæua incendia tectis,
Aut sicas patribus, sed Tartara nigra animabus,
Internóque hominum statui tormenta parantes.
Errabant hostes per templa, per atria paßim,
Romanúmque forum, & Capitolia celsa tenebāt:
Qui coniuratas ipsa ad vitalia plebis
Moliti insidias, intus serpente veneno
Consuerant tacitis pestem miscere medullis.

Ergo triumphator latitanti ex hoste togatus,
Clara tropæa refert sine sanguine, remq; Quirini
Assuescit supero pollere in sæcula regno.
Denique nec metas statuit, nec tempora ponit:
Imperium sine fine docet, ne Romula virtus
Iam sit anus, norit ne gloria parta senectam.
Exsultare patres videas, pulcerrima mundi
Luminâ, conciliúmque senum gestire Catonum,
Candidiore toga, niueum pietatis amictum
Sumere, & exuuias deponere pontificales.
Iamque ruit, paucis Tarpeiâ in rupe relictis
Ad sincera virûm penetralia Nazareorum,
Atque ad Apostolicos Euandria Curia fonteis,
Anniadum soboles, & pignora clara Proborum:
Fertur enim ante alios generosus Anicius, vrbis
Illustrasse caput. sic se Roma inclyta iactat.
Quin & Olybriaci generísque, & nominis heres
Adiectus fastis, palmata insignis abolla,
Martyris ante fores Bruti summittere fasceis
a Ambiet. [a] *Ambit, & Ausoniã Christo inclinare securim.*
Non Paulinorum, non Bassorum dubitauit
Promta fides dare se Christo, stirpémque superbã
Gentis patriciæ venturo attollere sæclo.
Iam quid poplicolas percurram carmine Graccos,
Iure potestatis fultos, & in arce Senatus
Præcipuos, simulacra Deûm iußisse reuelli,
Cumque suis pariter lictoribus omnipotenti
Suppliciter Christo se consecrasse regendos?
Sexcentas numerare domos de sanguine prisco
Nobilium licet ad Christi signacula versas,
Turpis ab idolij vasto emersisse profundo.
Si persona aliqua est, aut si status vrbis in his est:
Si formam patriæ facit excellentior ordo:
Hi faciunt, iuncta est quoties sententia plebis,
Atque vnum sapiunt plures, simul ac potiores.
Respice ad illustrem, lux est vbi publica, cellam,
Vix pauca inuenies Gentilibus obsita nugis
b obstrictos. *Ingenia,* [b] *obtritos ægrè retinentia cultus,*

Et quibus exactas placeat seruare tenebras,
Splendentémque die medio non cernere Solem.
Post hinc ad populum conuerte oculos. quota pars est,
Quæ Iouis infectam sanie non despuit aram?
Omnis qui celsa scandit cenacula vulgus,
Quíque terit silicem varijs discursibus atram,
Et quem panis alit gradibus dispensus ab altis:
Aut Vaticano tumulum sub monte frequentat,
Quo cinis ille latet genitoris amabilis obses:
Cœtibus aut magnis Laterani accurrit ad ædes,
Vnde sacrum referat regali chrismate signum.
Et dubitamus adhuc Romam tibi, Christe, dicatã
In leges transisse tuas? omníque volentem
Cum populo, & summis cũ ciuibus ardua magnẽ
Iam super astra poli terrenum extendere regnum?
Nec moueor, quòd pars hominũ rarissima clausos
Non aperit sub luce oculos, & gressibus errat.
Quamlibet illustres meritis, & sanguine clari
Præmia virtutum titulis, & honoribus aucti
Ardua rettulerint, fastorúmque arce potiti
Annaleis proprio signarint nomine chartas,
Atque inter veteres cera numerentur, & ære:
Attamen in paucis iam deficiente caterua,
Nec persona sita est patriæ, nec Curia constat,
Et quodcunque fouet studij priuata voluntas,
Ac iam rara tenet: sed publica vota reclamant,
Dissensu celebri trepidum damnantia murmur.
Si consulta Patrum subsistere conscriptorum,
Non aliter licitum prisco sub tempore, quàm si
Tercentum sensisse senes legerentur in vnum:
Seruemus leges patrias: infirma minoris
Vox cedat numeri, paruáque in parte silescat.
Adspice quàm pleno subsellia nostra Senatu
Decernant infame Iouis puluinar, & omne
Idolium, longè purgata ex vrbe fugandum.
Quà vocat egregij sententia Principis, illac
Libera cùm pedibus, tum corde frequẽtia transit.
Nec locus inuidiæ est, nullum vis aspera terret,

Ante oculos sic velle patet, cunctique probatum,
Non iussum, sola capti ratione sequuntur.
Denique pro meritis terrestribus æqua rependens
Munera sacricolis, summos impertit honores
Dux bonus, & certare sinit cum laude suorum:
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet: quoniam cælestia nunquam
Terrenis solitum per iter gradientibus obstant.
Ipse magistratum tibi Consulis, ipse tribunal
Contulit, oratúmque togæ donauit amictum,
Cuius relligio tibi displicet. ô pereuntûm
Assertor Diuûm: solus qui restituendos
Volcani, Martísque dolos, Venerísque perorat,
Saturníque senis lapides, Phœbíque furores:
Iliacæ matris Megalesia, Bacchica Nisi,
Isidis amissum semper plangentis Osirim
Mimicáque, & ridenda suis sollennia caluis,
Et, quascunque solent Capitolia claudere, Laruas.
O linguam miro verborum fonte fluentem:
Romani decus eloquij, cui cedat & ipse
Tullius, has fundit diues facundia gemmas!
Os dignum, æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare Deum: cui sordida monstra
Prætulit, & liquidam temerauit crimine vocem.
Haud aliter, quàm si rastris quis tentet eburnis
Cœnosum versare solum, limóque madenteis
Excolere aureolis si fortè ligonibus vluas,
Splendorem dentis nitidi scrobis inquinat atra,
Et pretiosa acies squalenti sordet in aruo.
Non vereor, ne me nimium confidere quisquam
Arguat, ingeniíque putet luctamen inire.
Sum memor ipse mei, satis & mea friuola noui:
Non ausim conferre pedem, nec spicula tantæ
Indocilis fandi coniecta lacessere linguæ.
Illæsus maneat liber, excellénsque volumen
Obtineat partam dicendi fulmine famam:
Sed liceat tectum seruare à vulnere pectus,
Oppositáque volans iaculum depellere parma.

Nam si

Nam si nostra fides sæclo iam tuta quieto,
Viribus infestis, hostilique arte petita est:
Cur mihi fas non sit, lateris sinuamine flexi
Ludere ventosas iactu pereunte sagittas?
Sed iam tempus, iter longi cohibere libelli,
Ne tractum sine fine ferat fastidia carmen.

AVRELII PRVDENTII CLEMENTIS, CONTRA L. AVRELIVM AVIANIVM SYMMACHVM vrbi Præfectum, in lib. II.

PRÆFATIO.

Genus carminis simile illi, Insignem meritis virum.

SIMON, quem vocitant Petrum,
Summus discipulus Dei,
Lucis forte sub exitu,
Cùm Vesper croceus rubet,
Curuam auulserat ancoram,
Captans flamina linteis,
Et transnare volens fretum:
Nox ventum mouet obuium.
Fundo qui mare misceat,
Iactatam quatiat ratem.
Clamor nauticus æthera
Plangens, atque vlulans ferit,
Cum stridore rudentium:
Nec quidquam superat spei,
Mergendis propè naufragis,
Cum Christum procul adspicit
Pallens turba periculis,
Calcantem pedibus mare,

Vu

Calcantem pedibus mare,
Ac si per solidam viam,
Siccum litus obambulet.
Hæc miracula ceteri
Vectores pauidi stupent.
Solus non trepidus Petrus
Agnoscit Dominum poli,
Terraque,& maris inuij:
Cuius cunctipotentiæ est
Plantis æquora subdere.
Tendit supplisciter manus,
Notum subsidium rogat.
Ast ille placidè annuens,
Puppi vt desiliat iubet.
Iussis obsequitur Petrus:
Sed vastigia fluctibus
Summis tingere cœperat,
Et lapsante gradu pedes
Pessum mergere lubricos.
Mortalem Deus increpat,
Qui sit non stabili fide,
Nec calcare fluentia,
Nec Christum valeat sequi.
Tum dextra famulum leuat,
Sistitque,& docet ingredi
Tergum per tumidum freti.
Sic me tuta silentia
Egressum,dubijs loquax
Infert lingua periculis:
Non vt discipulum Petrum
Fidentem merito,& fide:
Sed quem culpa frequens,leuem
Voluat per freta naufragum.
Sum plane temerarius,
Qui noctis mihi conscius,
Quam vitæ in tenebris ago,
Puppim credere fluctibus
Tanti non timeam viri:

Quo nunc nemo disertior:
Exsultat, fremit, intonat,
Ventisque eloquij tumet:
Cui mersare facillimum est
Tractandæ indocilem ratis.
Ni tu Christe potens, manum
Dextro numine porrigas,
Facundi oris vt impetus
Non me fluctibus obruat.
Sed sensim gradiens, vadis
Insistam fluitantibus.

AVRELII PRVDENTII CLEMENTIS, CONTRA L. AVRELIVM AVIANIVM SYMMACHVM, LIB. II.

HACTENVS *& veterum cunabula prima Deorum,*
Et caussas, quibus error hebes conflatus in orbe est,
Diximus, & nostro Romam iam credere Christo:
Nunc obiecta legam, nunc dictis dicta refellam.
Vnde igitur cœpisse ferunt, aut ex quibus orsum,
Quo mage sancta Ducum corda illice flecteret arte?

SYMMACHVS.

QVIS ita familiaris est Barbaris, vt aram Victoriæ non requirat? Cauti in posterum sumus, & talium rerum ostenta vitamus. Reddatur tamen nomini honor, qui Numini denegatus est. Multa Victoriæ debet æternitas vestra, & adhuc plura debebit. Auersantur hanc potestatem, quibus nihil profuit. Vos amicum triumphis patrocinium nolite deserere. Cunctis potentia ista votiua est, Nemo colendam neget, quam profitetur optandam.

PRVDENTIVS.

Armorum dominos vernanteis flore iuuentæ,
Inter castra patris genitos, sub imagine auita
Eductos, exempla domi congesta tenenteis a colenteis.
Orator catus instigat, ceu classica belli

Clangeret, exacuítque animos, & talia iactat.
Si vobis vel parta, viri, Victoria cordi est,
Vel parienda dehinc: templũ Dea virgo sacratum
Obtineat, vobis regnantibus. ecquis amicus
Hostibus, hanc sanctè vestro negat esse colẽdam
Imperio: cui semper adest, quod laudibus implet?
Hæc vbi legatus: reddunt placidissima fratrum
Ora Ducum: Scimus quàm sit Victoria dulcis
Fortibus, Ausoniæ vir facundissime linguæ:
Sed quibus illa modis, qua sit ratione vocanda
Nouimus. hac primùm pueros pater imbuit arte:
Hanc genitore suo didicit puer ipse magistro.
Non aris, non farre molæ Victoria fœlix
Exorata venit: labor impiger, aspera virtus,
Vis animi, excellens ardor, violentia, cura,
Hanc tribuunt. durum tractãdis robur in armis:
Quæ si defuerint bellantibus, aurea quamuis
Marmoreo in templo rutilas Victoria pennas
a metallis: *Explicet, & multis surgat formata [a] talentis:*
Non aderit, versisque offensa videbitur hastis.
Quid, miles, proprijs diffisus viribus, optas
Irrita femineæ tibimet solatia formæ?
Numquam pennigeram legio ferrata puellam
Vidit, anhelantum regeret quæ tela virorum.
Vincendi quæris dominam? sua dextera cuiq; est,
Et Deus omnipotens: non pexo crine virago,
Nec nudo suspensa pede, strophióque recincta,
Nec tumidas fluitante sinu vestita papillas.
Aut vos pictorum docuit manus, adsimulatis
Iure Poetarum Numen componere monstris:
Aut lepida ex vestro sumsit pictura sacello,
Quod varijs imitata notis, cerúque liquenti
Duceret in faciem, sociique poematis arte
Aucta, coloratis auderet ludere fucis.
b sic cassa figuris. *Sic vnum sectantur iter, [b] & inania rerum*
Somnia concipiunt & Homerus, & acer Apelles,
c volunt. *Et Numa, cognatúmque [c] malum pigmenta, Camenæ,*
Idola conflauit fallendi docta potestas.

Hæc si non ita sunt: edatur, cur sacra vobis
Ex tabulis ceri̇́sque poetica fabula præstet?
Cur Berecyntiacus perdit truncata sacerdos
Inguina, cùm pulcer sese castrauerit Atys?
Cur etiam templo Triuiæ, lucísque sacratus
Cornipedes arcentur equi, cùm Phædra pudicum
Raptarit iuuenem volucri per litora [a] curru, a cursu.
Idque etiam paries tibi versicolorus adumbret?
Desine si pudor est, gentilis ineptia, tandem
Res incorporeas simulatis fingere membris.
Desine, terga hominis plumis obducere frustra:
Fertur auis mulier, magnusq; eadem Dea vultur.
Vis decorare tuum, ditissima Roma, Senatum?
Suspende exuuias armis, & sanguine [b] captas, b raptas.
Congere cæsorum victrix diademata Regum,
Frange repulsorum fœda ornamenta Deorum:
Tunc tibi non terris tantùm Victoria parta,
Sed super astra etiam media seruabitur æde.
Talia Principibus dicta interfantibus, ille
Prosequitur, magnisque tubam concentibus inflat:
Allegat morem veterum: nil dulcius esse
Affirmat solitis, populósque hominésque teneri
Lege sua. sicut variæ nascentibus, inquit,
Contingunt pueris animæ: sic vrbibus adfert
Hora diésq; suum, cùm primùm mœnia surgunt,
Aut fatū, aut Geniū, cuius moderamine regnent,
Addit & arcanum rerum, veríque latebras
Prosperitate aliqua deprendi posse, secundi
Per documenta boni: si sint fœlicia, quæ quis
Experiendo probet. cessisse parentibus omne
Idolium semper fœliciter, & pede dextro
Enumerat longi vim temporis: excitat ipsam
Crinibus albentem niueis, & fonte vietam,
Ore reposcentem querulo sua Numina Romam.
Libera sum, liceat proprio mihi viuere more.
Ecquis erit, qui mille meos reprehenderit annos?
Vno omnes sub Sole siti: vegetamur eodem
Aere: communis cunctis viuentibus aura.

Sed, qui sit, qualísque Deus diuersa secuti
Quærimus, atque vijs longè distantibus, vnum
Imus ad occultum. Proprius genti cuique est mos:
Per quod iter properans eat ad tam grande profundum.
His tam magnificis, tantáque fluentibus arte,
Respondet vel sola fides, doctissima primum
Pandere vestibulum veræ ad penetralia sectæ.
Nam, cùm diuinis agimus de rebus, & illum,
Qui vel principio caruit, vel fine carebit,
Quíque Chao anterior fuerit, mundumque crearit,
Coniectare animo contendimus, exigua est vis
Humani ingenij, tantoque angusta labori:
Quippe minor natura, aciem si intendere tentet
Acriùs, ac penetrare Dei secreta supremi.
Quis dubitet victo fragilem lassescere visu,
Vimque fatigatæ mentis sub pectore paruo
Turbari, inualidísque hebetem succumbere curis?
Sed facilis fidei via prouocat Omnipotentem
Credere: qui bona non tantùm præsentia donat:
Sed ventura etiam, longísque intermina sæclis
Promittit, ne totus eam resolutus inane
In nihilum, pereamque breuem post luminis vsum,
Muneris auctores ipso de munere pendas.
Aeterna æternus tribuit, mortalia confert
Mortalis: diuina Deus, peritura caducus.
Omnia quæ tempus peragit, quæque exitus aufert,
Vilia sunt breuitate sui, nec digna perenni
Largitore: cui propria est opulentia, nunquam
Desinere, [a] idque homini dare, quod non desinet vnquam.
Nam si corruptum corrupendum ve Deus quid
Præstat, habetque nihil quod sit pretiosius istis:
Pauper, & infirmus, summóque indignus honore,
Et non omnipotens, sed inanis Numinis umbra est.
Hac ratione fides sapienter conijcit, immo
Non dubitat verum esse Deum: qui, quod sumus, & quod
Viuimus, illæ sum semper fore, si mereamur,
Nos sperare iubet. cælestia, si placet, inquit,
Scandere, terrenas animo depellite curas.

a. atque.

Nam quantùm subiecta polo tellus iacet infra,
Diuiditúrque ab humo conuexi regia cæli:
Tantùm vestra meis distant mundana futuris,
Dira bonis, scelerata piis, tenebrosa serenis.
Quidquid obire potest fugiatis censeo: quidquid
Naturæ ratione capit vitium, atque senescit,
Pro nihilo, in nihilum, quia sunt reditura, putetis.
Cuncta quidem quæ gignit humus, quæ continet, ipse
Principio institui, nitidóque insignia mundo
Ornamenta dedi, speciosáque semina finxi.
Sed tamen esse modum volui, parcísque fruenda
Moribus indulsi, quantum moribundus, & æger
Corporis, ac vitæ volucris sibi posceret vsus:
Non vt captus homo studiis, & inaniter ardens,
Duceret omne bonum positum in dulcedine rerum,
Et [a] species tenueis, quas currere tempore iussi, a specie tenui.
Atque æuum statui, sub quo generosa probarem
Pectora, ne torpens, & non exercita virtus,
Robur eneruatum gereret sine laude palæstræ.
Illecebrosus enim sapor est, & pestifer horum,
Quæ dum prætereunt, miro oblectamine menteis
Implicitas vinctásque tenent: vincenda voluptas,
Elaqueanda animæ constantia, ne retinaclis
Mollibus, ac lentis nexa, & captiua premátur:
Luctandum summis conatibus: inter acerba
Sectandum virtutis iter: ne suauia fluxæ
Conditionis amet nimium: ne congerat aurum,
Nec varios lapidum cupidè spectare colores
Ambitiosa velit: ne se popularibus auris
Ostentet, pulcróque inflata tumescat honore,
Ne natale solum, patrij ne iugera ruris
Tendat, & externos animum diffundat in agros,
Et ne corporeis addicat sensibus omne
Quod vult, aut quod agit. ne præferat vtile iusto,
Spémque [b] suam in me omnem statuat. nunquam peritura, b in me me.
Quæ dedero, longóque die mea dona manebunt.
Hæc igitur spondente Deo, quis fortis, & acer,
Virtutísque capax, breue quidque perennibus in se

Prætulerit? vel quis ſapiens potiora putarit
Gaudia membrorum, quàm viuæ præmia mentis?
Nónne hominem, ac pecudem diſtantia ſeparat vna:
Quòd bona quadrupedum ante oculos ſita ſunt? ego contrà
Spero, quod extra aciem longum ſeruatur in æuum.
Nam, ſi tota mihi cum corpore vita peribit,
Nec poterit ſupereſſe meum poſt funera quidquam,
Quis mihi regnator cæli? quis conditor orbis?
Quis Deus? aut quæ iam meritò metuenda poteſtas?
Ibo per impuros feruente libidine luxus:
Inceſtabo toros: ſacrum calcabo pudorem:
Inficiabor habens aliquod ſine teſte propinqui
Depoſitum. tenueis auidus ſpoliabo clienteis:
Longæuam perimam magico cantamine mátrem.
Tardat anus dominum dilata morte ſecundum.
Nec formido malum: falluntur publica iura.
Lex armata ſedet: ſed neſcit crimen opertum.
Aut ſi res pateat, Iudex corrumpitur auro.
Rara reos iuſta percellit pœna ſecuri.
Sed quid ego hæc meditor? reuocat Deus ecce ſeuera
Maieſtate minax: negat interitura meorum
Per mortem monumenta operum. non occidet, inquit,
Interior qui ſpirat homo: luet ille perenne
Supplicium, quòd ſubiectos malè rexerit artus.
Nec mihi difficile eſt liquidam circundare flammis
Naturam, quamuis perflabilis illa feratur
More Noti: capiam tamen, & tormenta adhibebo
Ipſe incorporeus, ac ſpirituum ſator vnus.
Quin & corporibus parilis conſortia pœnæ
Decernam: poſſum quoniam renouare fauillas
Antiquam in faciem. nec deſperanda poteſtas.
Qui potui formare nouum, reparabo peremptum.
Non deſunt exempla meæ virtutis. in ipſis
Seminibus natura docet reuireſcere cuncta
Poſt obitum: ſiccantur enim pereunte vigore,
Quo vixêre priùs. tunc ſicca & mortua ſulcis,
Aut foueis mandata latent, & more ſepulcri
Obruta, de tumulis rediuiuo germine ſurgunt.

Nunquid

Nunquid nosse potes, vel coniectare, quis istud
Tam sollers opifex struat? aut quæ vis agat intus?
Nil vos ô miseri Physicorum dogmata fallant.
En ego gignendi Dominus, ac restituendi
Quod periit, fluxítque, potens: arentia quæque
In veteres formas aut flore, aut fronde reduco.
Idque ipsum quandoque homini facturus, inani
Surgat vt ex cinere, structuráque pristina cõstet:
Quæ mihi pro meritis vel per tormenta rependat
Crimina vel summæ virtutis in arce coruscet,
Non peritura dehinc quacũque in sorte manebit.
Intereà, dum mista viget substantia in vnum,
Sit memor auctoris proprii, veneretur, & oret
Artificem summissa suum. non condidit alter
Halantis animæ figmentum, & corporis alter:
Nec bona præsentis vitæ numerosa gubernant
Numina. non alius segetes, & spicea farra
Suppeditat Deus: aut alius dat musta racemis,
Purpureúmque graui fundit de palmite succum.
Ipse ego sum, virideis oleas pinguescere baccis
Qui facio, Graia quas Pallade fingitis ortas,
Et qui Lucinas tribuo nascentibus horas.
Duplex lege mea per mutua fœdera sexus
Gignere amat sobolẽ, generisq; propagine gaudet:
Quem vos lasciuis violatis amoribus ignem,
Et stupra vestra Deæ Veneris prætexitis umbra.
Vnus ego [a] *ipse elementa rego, nec mole laboris* a hæc.
Vt miser infirmús ve aliquis, fragilís ve fatigor.
Lux immensa mihi est, [b] *nec morte solubilis ætas,* b & non resolubilis.
Sensibus & vestris haud intellecta vetustas.
Inde ministeriis ad tot moderamina mundi
Non egeo, nec participes, sociós ve requiro.
Porro autem Angelicas legiones, quas mea fecit
Dextera, nosse meum est, & quæ natura creatis
Subsistat, qualeísque mihi seruentur ad vsus.
Tu me præterito, meditaris Numina mille:
Quæ simules parére meis virtutibus, vt me
Per varias parteis minuas: cui nulla recidi

Pars, aut forma poteſt: quia ſum ſubſtantia ſimplex,
Nec pars eſſe queo. ſolis diuiſio rebus
Compoſitis, factiſque ſubeſt. me nemo creauit,
Vt ſcindi valeam, cunctorum conditor vnus.
Crede, quod ex nihilo formaui. pars mea non eſt.
Quare agè mortalis, ſoli mihi conſtrue templum,
Méque vnum venerare Deum. cæmenta remitto,
Et quæ ſaxa Paros ſecat, & quæ Punica rupes,
Quæ viridis Lacædemon habet, maculoſaqúe Synna.
Natiuum nemo ſcopuli mihi dedicet oſtrum.
Templum mentis amo, non marmoris. aurea in illo
Fundamenta manent fidei: ſtructura niuali
Conſurgit pietate nitens: tegit ardua culmen
Iuſtitia: interius ſpargit ſola picta rubenti
Flore pudicitiæ pudor almus, & atria ſeruat.
Hæc domus apta mihi eſt, hæc me pulcerrima ſedes
Accipit, æterno, cæleſtíque hoſpite digna.
Nec nouus hic locus eſt: fluxit mea gloria in artus,
Et lux vera Dei. Deus illuſtrauit alumnam.
Materiem, corpúſque parens habitabile fecit
Ipſe ſibi, placito vt poſſet requieſcere templo.
Condideram perfectum hominem ſpectare ſuperna
Mandaram, totis conuerſum viribus in me
Recto habitu, celſóque ſitu, & ſublime tuentem.
Sed deſpexit humum, ſeqúe inclinauit ad orbis
Diuitias, pepulítque meum de pectore numen.
Reſtituendus erat mihimet: ſummiſſus in illum
Spiritus ipſe meus deſcendit, & edita limo
Viſcera diuinis virtutibus informauit.
Iamqúe hominem aſſumtum ſummus Deus in Deitatem
Tranſtulit, ac noſtro docuit recaleſcere cultu.
Scire velim præcepta patris, quibus auribus hæc tu
Accipias, Italæ Cenſor doctiſſime gentis.
An veterem tantùm morem ratione relicta
Eligis, & dici id patitur ſapientis acumen,
Ingeniúmque viri? potior mihi priſtinus eſt mos,
Quàm via iuſtitiæ, pietas quàm prodita cælo,
Quámque fides veri, rectæ quàm regula ſectæ.

SYMMACHVS.

Svvs cuique mos, suus cuique ritus est. Iam si lõga ætas auctoritatem relligionibus faciat, seruenda est tot sæculis fides, & sequendi sunt nobis parentes, qui feliciter secuti sunt suos.

PRVDENTIVS.

Si quidquid rudibus mundi nascentis in annis
Mos habuit, sanctè colere, ac seruare necesse est:
Omne reuoluamus sua per vestigia sæclum
Vsque ad principium: placeat damnare gradatim
Quidquid posteriùs successor repperit vsus.
Orbe nouo, nulli subigebant arua coloni.
Quid sibi aratra volũt? quid curæ superflua rastri?
Ilignis meliùs saturatur glandibus aluus.
Primi homines cuneis scindebant fissile lignum:
Decoquat in massam feruens strictura secureis
Rursus, & ad proprium restillet vena metallum.
Induuias cæsæ pecudes, & frigida paruas
Præbebat spelunca domos: redeamus ad antra,
Pellibus insutis hirtos sumamus amictus.
Immanes quondam populi feritate subacta
Edomiti, iam triste fremant, iterúmque ferinos
In mores redeant, atque ad sua prisca recurrant.
Præcipitet Scythica iuuenis pietãte, victum
Votiuo de ponte patrem: sic mos fuit olim.
Cædibus infantum fument Saturnia sacra,
Flebilibúsque truces resonent vagitibus aræ.
Ipsa casas fragili texat gens Romula culmo:
Sic tradunt habitasse Remum. regalia feno
Fulcra supersternant, aut pelle Libystidis vrsæ
Compositam chlamydem villoso corpore gestent:
Talia Trinacrius ductor, vel Tuscus habebat.
Roma antiqua sibi non constat, versa per æuum,
Et mutata sacris ornatu, legibus, armis,
Multa colit, quæ non coluit sub Rege Quirino:
Instituit quædam meliùs, non nulla refugit,
Et morem variare suum non destitit, & quæ
Pridem condiderat iura, in contraria vertit.

Quid mihi tu ritus solitos, Romane Senator,
Obiectas? cùm scita patrum, populíque frequenter
a Instabilis. [a] *In tabulis placiti sententia flexa nouarit?*
Nunc etiam quoties solitis decedere prodest,
Præteritósque habitus cultu damnare recenti.
Gaudemus compertũ aliquid, tandémque retectũ,
Quod latuit. tardis semper processibus aucta
Crescit vita hominis, & longo proficit vsu.
Sic æui mortalis habet se mobilis ordo:
Sic variat natura vices, infantia repit,
Infirmus titubat pueri gressúsque animúsque:
Sanguine præcalido feruet neruosa iuuenta:
Mox stabilita venit maturi roboris ætas:
Vltima consilijs melior, sed viribus ægra,
Corpore succumbit, mentem purgata senectus.
b fluxit. *His genus humanũ per dissona tempora* [b] *duxit*
Curriculis æuum mutabile: sic hebes inter
Primitias, mersúmque solo, ceu quadrupes, egit.
Mox tenerum docili ingenio, iamque artibus aptũ
Noscendis, varia rerum nouitate politum est.
Inde tumens vitijs, calidos adoleuit in annos,
Donec decocto solidaret robore vires.
Tempus adest, vt iam sapiat diuina, serenæ
Mentis consilio, viuacius abdita sollers
Quærere, & æternæ tandem inuigilare saluti.
c tãtus amor. *Quanquam si* [c] *tantũ studium est, & cura vetusti*
Moris, & à prisco placet haud discedere ritu:
Exstat in antiquis exemplum nobile libris,
Iam tunc diluuij sub tempore, vel priùs, vni
Inseruisse Deo gentem, quæ prima recenteis
Incoluit terras, vacuóque habitauit in orbe,
Vnde genus ducit nostræ porrecta propago
Stirpis, & indigenæ pietatis iura reformat.
Sed, quia Romanis loquimur de cultibus, ipsum
Sanguinis Hectorei populum probo tempore lõgo
Non multos coluisse Deos, rarísque sacellis
d paucis. *Contentum,* [d] *paucas posuisse in collibus aras.*

Innumeros pòst deinde Deos virtute subactis
Vrbibus, ex claris peperit sibi Roma triumphis,
Inter fumanteis templorum armata ruinas
Dextera victoris simulacra hostilia cepit,
Et captiua domum, venerans ceu Numina, vexit.
Hoc signum rapuit bimaris de strage Corinthi:
Illud ab incensis in prædam sumsit Athenis.
Quasdam victa dedit capitis Cleopatra canini
Effigies: quasdam domitis Ammonis arenis,
Syrtica cornutas facies habuere tropæa.
Roma triumphantis quoties Ducis inclyta currũ
Plausibus excepit; toties altaria Diuûm
Addidit, & spolijs sibimet noua numina fecit:
Numina, quæ patrijs cum mœnibus eruta, nullum
Præsidium potuere suis afferre sacellis.
Cernis, vt antiqui semper vestigia moris
Greßibus incertis variè titubasse probentur,
Adsciscendo Deos maioribus incompertos,
Séque peregrina sub relligione dicasse,
Nec ritus seruasse suos? quodcũque sacrorum est,
Exsulat, [a] *æternúmque inimicam vênit in vrbẽ.* a externúmque migrans deuênit in orbem.
Frustra igitur solitis, praua obseruatio, inhæres.
Non est mos patrius, quẽ diligis, improba: non est,
At sollers orator ait fataliter vrbem
Sortitam, quó nam Genio propriũ exigat æuum.
Cũctis nam populis, seu mœnibus inditur, inquit,
Aut fatum, aut Genius, nostrarũ more animarũ,
Quæ sub dispari subeunt noua corpora sorte.

SYMMACHVS.

VARIOS custodes vrbibus mens diuina distribuit. Vt animę nascentibus, ita populis fatales Genij diuiduntur.

PRVDENTIVS.

Iam primùm, qui sit Genius, vel qui status illi
Competat, ignoro, &, quid poßit, & vnde oriatur

Spiritus informis, sine corpore, formá ve, an vlla
Sit species, & quid sapiat, quæ munera curet.
Contrà, animas hominum venis vitalibus intus
Sic interfusas intelligo, sanguis vt ex his
Accipiat, motúmque leuem, tenerúmque vaporem.
Vnde pererratis vegetet præcordia membris,
Frigida succendat, riget arida, dura relaxet.
Sic hominis vitam sibi temperat, atque gubernat
Viuida mens: quam tu ficto componere tentas
Membrorum Genio, qui nusquam est, nec fuit vnquam.
Quin & corporibus versat mens viua regendis
Summum consilium, fida vt tutacula nudis,
Inualidísque paret, metuenda pericula vitet,
Vtile prospiciat, varias agitetur ad arteis,
Consultet, cui se domino summittat, & orbis
Quem putet auctorem, quem rerum summa sequatur.
At tuus hic vrbis Genius, dicas volo, quando
Cœpit adhuc paruæ primùm se infundere Romæ,
Fluxit ab vberibus nemorosa in valle lupinis,
Infanteísque aluit, dum nascitur ipse, gemellos?
An cùm vulturibus volitans ignota per auras
Vmbra, repentinam traxit de nube figuram?
a seruans, al. curans. *Culminibus summis sedet, an penetralia* [a] *seruat?*
Instituit mores, & iura forensia condit?
An castrorum etiam fossis interuenit? acres
Cogit ad arma viros, lituis ciet, vrget in hostem?
Quæ quis non videat sapientum digna cachinno?
Fingamus tamen esse aliquam, quæ talia curet,
Vmbram, siue animam: per quam Res publica fatum
b calidas animet curata medullas. *Hauserit, &* [b] *calidis animetur tota medullis.*
Cur non hæc eadem de relligione colenda
c adspectat, al. suspectat. *Consultat? cur non* [c] *prospectat libera cælum?*
Cur sibi præscriptum non commutabile fatum,
Vt captiua, putat? genesis cur vincula fingit?
Cur iam nolle licet, quod tunc voluisse licebat,
Erroré sque abolere suos, ac flectere sensus?
Sic septingentis errauit circiter annis,

Lubricáque, & semper dubitans, quæ forma placeret
Imperij, & quæ regnandi foret æqua potestas.
Regius exortam iam tunc habuit status vrbem,
Non sine grandæuis curarum in parte locatis.
Mox proceres de stirpe senum tractasse videmus
Clauum consilij: plebeias inde cateruas
Collatas patribus mistim ditionibus æquis,
Imperitasse diu, bellóque, & pace regendis.
Consule nobilitas viguit: plebs fisa Tribuno est.
Displicet hic subitò status, & bis quina creantur
Summorum procerum fastigia: quos duodeni
Circumstant fasces, simul & sua quenque securis.
Rursus se geminis reddit Ductoribus omnis
Publica res, & Consulibus dat condere fastos.
Vltima sanguineus turbauit sæcla Triumuir.
Fluctibus his olim fatum, Geniús ve, animús ve
Publicus errauit: tandem deprendere rectum
Doctus iter, caput Augustum diademate [a] cinxit, a texit.
Appellans patrem patriæ, populi atque Senatus
Rectorem, qui militiæ sit Ductor, & idem
Dictator, Censorque bonus, morúmque magister,
Tutor opum, vindex scelerum, largitor honorum.
Quòd si tot rerum gradibus toties variatis
Consilijs, ægrè tandem peruênit ad illud
Quod probet, ac sancto reuerentia publica seruet
Fœdere: quid dubitat diuina agnoscere iura,
Ignorata priùs sibimet, tandémque retecta?
Gratemur, iam non dubitat: nam subdita Christo
Seruit Roma Deo, cultus exosa priores.
Romam, dico viros, quos mětem credimus vrbis,
Non Genium: cuius frustrà simulatur imago.
Quanquã cur Genium Romæ mihi fingitis vnũ?
Cùm portis, domibus, thermis, stabulis soleatis
Adsignare suos Genios? pérque omnia membra
Vrbis, pérque locos, Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angul' vllus ab Vmbra?
Restat, vt & fatum similis dementia cunctis

Aedibus imponat:paries vt quisque sub astro
Fundatus,structúsque suo,qua sorte maneret,
Quando autem rueret,primus acceperit horis.
Adscribunt saxis Lachesis malè fortia fila,
Tectorúmque trabeis fusis pendère rotatis
Credunt,atque ipsis tribuunt decreta tigillis:
Ceu distet,cuius stellæ sit fraxinus ortu
Eruta,quæ summum conscenderet ardua culmen.
Denique nulla hominũ res est,nulla actio mundi,
Cui non fatalem memorent incumbere sortem.
Quæ quia constituunt, dicant cur condita sit lex
Bis sex in tabulis:aut cur rubrica minetur,
Quæ prohibet peccare reos,quos ferrea fata
Ad facinus cogunt,& ineuitabile mergunt.
Quin & velle adigũt,prauum insinuantia votũ,
Ne liceat miseris vetitum committere nolle.
Cedite,si pudor est,gladiúmque retundite vestrũ,
Aspera nil meritos pœnis plectentia iura:
Antrum carcereum dissoluite,corpora sub quo
Agminis innocui fato peccante tenetis.
Nemo nocens,si fata regunt, quod viuitur,ac fit:
Immo nocens,quicunque volens,quod non licet,audet,
Alterutrum quia velle suum est,nec fata reatum
a per amplũ. *Imponunt homini:sed fit reus ipse* [a] *suopte*
b Ingenium. [b] *Arbitrio,placitumque nefas,& facta rependit*
Impia supplicijs,merito, non sorte peremtus.
Quisquis putat fato esse locum,sciat,omniparentem
c Esse. [c] *Nosse Deum.nulli vetitum* [d] *fallacibus astris,*
d fatalibus. *Nec mathesis præscripto aliquo pia vota repelli.*
Spirat enim maiora animus,séque altiùs effert
Sideribus,transítque vias,& nubila fati,
Et momenta premit pedibus,quæcunque putantur
[e] *Figere propositam natali tempore sortem.*
e Fingere. *Huc ades omne hominum genus, huc concurrite & vrbes:*
Lux immensa vocat.factorem noscite vestrum:
Libera secta patet.nil sunt fatalia:vel si
Sunt aliqua,opposito vanescunt irrita Christo.

SYMMACHVS.

ACCEDIT vtilitas, quæ maximè homini Deos adserit. Nam cùm ratio omnis in operto sit: vnde rectiùs, quàm de memoria, atque documentis rerum secundarum, cognitio venit Numinum?

PRVDENTIVS.

Sed multi duxere Dij per prospera Romam:
Quos colit ob meritum magnis donata triumphis.
Ergo agè bellatrix, quæ vis subiecerit ede
Europam, Libyámque tibi: dic nomina Diuûm.
Iupiter vt Cretæ domineris, Pallas vt Argis,
Cynthius vt Delphis, tribuerunt omine dextro.
Isis Nilicolas, Rhodios Cytherea reliquit.
Venatrix Ephesum virgo, Mars dedidit Hebrũ.
Destituit Thebas Bromius, concessit & ipsa
Iuno suos Phrygijs seruire nepotibus Afros.
Et quam subiectis dominam Dea gentibus esse,
Si qua fata sinant, iam tum tendítque, fouétque,
Iussit Romuleis addictam viuere frenis.
Perfidiá ne Deûm indigenûm cecidère tot vrbes?
Destructæque iacent ipsis prodentibus aræ?
O pietas, ô sancta fides! traduxit alumnos
Maiestas infida locos, & creditur istis
Numinibus, quæ transfugio meruere sacrari?
An voluit seruare suos, luctatáque multùm
Relligio, infestas tentauit pellere turmas
Romanis obnisa globis? sed fortior illam
Virtus luctifico camporum in puluere fregit.
Immo ita id est: armis, & viribus, indiga veri,
Victa superstitio est, & inanem gloria fugit.
Sed nec difficilis fuit, aut satis ardua genti
Natæ procinctus victoria frangere inerteis,
Molliáque omnigenûm colla inclinare Deorum.
Nunc cum Dictæis bellum Coribantibus asper
Samnitis, Marsusqúe leui sudore gerebat.

a mastrucophoris. Nunc [a] mastigophoris, oleóque, & gymnadis arte
Vnctis pugilibus, miles pugnabat Etruscus,
Nec petaso insignis, poterat Lacedæmone capta
Mercurius seruare suas de clade palæstras.
Apennicolam peditem, Cybeleius hostis
Congressu excipiens, Asiam defendere & Idam
Qui potuit, cogente acies in prœlia Gallo?
Idalias nisi fortè rosas, laurum citharœdi
Vatis, siluicolæ calamos, arcúmque puellæ
Dedere seruitio, calcatáque sacra domare
Difficilísque operis fuit, immensíque laboris.
Fluctibus Actiacis signum symphonia belli
Aegypto dederat: clangebat buccina contrà.
Instar erant tenuis cymbæ, fragilísque faseli,
Inter turritas Memphitica rostra Liburnas:
Nil potuit Serapis Deus, & latrator Anubis.
Stirpis Iuleæ Ductore exercitus ardens
Præualuit, gelido quem miserat Algidus axe.
Non armata Venus, non tunc clypeata Minerua
b Venére auxilium: b Venére auxilio. non Diuûm degener ordo,
Et patria extorris, Romanis adfuit armis,
Victus & ipse priùs inimica nec agmina iuuit,
Si tamen antiquum norat retinere dolorem.
Sed dicis legisse Deos, vbi sanctior vsus
Templorum, cultu celebri, sine fine maneret,
Aeneadúmque vltro victricia signa virorum
Regis amore Numæ nullo cogente secutos.
Num Diomedis item tentoria, & acris Vlyssi
Castra volens Pallas, cæsis custodibus, vltro
Legit, vbi humenti sudaret mæsta sigillo?
Aut quoties Ductor Macedûm fortissimus altos
Templorum cineres victus cumulauit Amyclis:
Optarunt prædis domini se Numina capta
c Assyriáque d ab arce? Misceri, [c] Assyriæque vehi Babylonis [d] ad arcē?
Non fero Romanum nomen, sudatáque bella,
Et titulos tanto quæsitos sanguine carpi.
Detrahit inuictis legionibus, & sua Romæ.

Præmia deminuit, qui, quidquid fortiter actum est,
Adscribit Veneri: palmam victoribus aufert.
Frustra igitur currus summo miramur in arcu
Quadrijugos, stanteísque Duces in curribus altis,
Fabricios, Curios, hinc Drusos, inde Camillos,
Sub pedibúsque Ducum captiuos poplite flexo
Ad iuga depressos, manibúsque in terga retortis,
Et suspensa graui telorum fragmina trunco:
Si Brennum, Antiochum, Persen, Pyrrhum, Mithridatem,
Flora, Matuta, Ceres, & Laurentina subegit.
His tamen auspicibus successus dextra dederunt
Omnia lætificos, & felix adfuit ales.
Quid sibi vult virtus, quid gloria: si Coruinum
Coruus Apollineus penna, vel gutture iuuit?
Sed tamen hic coruus cur defuit exitiali
Fortè die, infaustas tegerent cùm funera Cannas,
Oppeteréetque super congesta cadauera Consul?
Cur Cremeræ in campis, cornice, vel oscine parra,
Nemo Deûm monuit perituros Marte sinistro
Tercentum Fabios, vix stirpe superstite in vno?
Nullá ne tristificis Tritonia noctua Carrhis
Aduolitans, præsto esse Deam prænuntia Crasso
Prodidit? aut Paphiam nineæ vexere columbæ,
Cuius inauratum tremeret gens Persica limbum.
Sed video, quæ te moueant, exempla vetustæ
Virtutis. dicis domitum terráque, maríque
Orbem: res lætas, & prospera quæque retexis:
Mille triumphorum memoras ex ordine pompas,
Ductáque per mediam spoliorum fercula Romam.
Vis dicam quæ caussa tuos, Romane, labores
Intantum extulerit? queis gloria fortibus aucta
Sic cluat, impositis vt mundum frenet habenis?
Discordes linguis populos, & dissona cultu
Regna volens sociare Deus, subiungier vni
Imperio, quidquid tractabile moribus esset,
Concordique iugo retinacula mollia ferre
Constituit, quô corda hominum coniuncta teneret

Relligionis amor: nec enim fit copula Christo
Digna, nisi implicitas societ mens vnica Genteis.
Sola Deum nouit concordia, sola benignum
Rite colit tranquilla Patrem: placidissimus illum
Fœderis humani consensus prosperat orbi,
Seditione fugat, sæuis exasperat armis,
Munere pacis alit, retinet pietate quieta.
Omnibus in terris, quas continet occidualis
Oceanus, roseóque Aurora illuminat ortu,
Miscebat Bellona furens mortalia cuncta,
Armarátque feras in vulnera mutua dextras.
Hanc frenaturus rabiem Deus, vndique Gentes
Inclinare caput docuit, sub legibus ijsdem,
Romanósque omneis fieri, quos Rhenus, & Ister,
Quos Tagus aurifluus, quos magnus inundat Iberus,
Corniger Hesperidum quos interlabitur, & quos
Ganges alit, trepidique lauant septem hostia Nili.
Ius fecit commune pares, & nomine eodem
Nexuit, & domitos fraterna in vincla redegit.
Viuitur omnigenis in partibus, haud secus, ac si
Ciueis congenitos concludat mœnibus vnis
Vrbs patria, atque omnes Lare [a] concilientur auito. a cōciliemur.
Distantes regione plagæ, diuisáque Ponto
Litora conueniunt, nunc per vadimonia ad vnum,
Et commune forum, nunc per commertia, & arteis
Ad cœtum celebrem, nunc per Genialia fulcra
Externi ad ius connubij: nam sanguine misto
Texitur alternis ex Gentibus vna propago.
Hoc actum est tantis successibus, atque triumphis
Romani imperij: Christo iam tunc venienti,
Crede, parata via est: quam dudum publica nostræ
Pacis amicitia struxit moderamine Romæ.
Nam locus esse Deo quis posset in orbe feroci,
Pectoribúsque hominum discordibus, & sua iura
Dissimili ratione tuentibus, vt fuit olim?
Sic incompositos humano in pectore sensus,
Disiunctásque animi turbato fœdere parteis,

Nec liquida inuisit sapientia, nec Deus intrat.
At si mentis apex regnandi iure potitus,
Pugnacis stomachi pulsus, fibrásque rebelleis
Frenet, & omne iecur ratione coërceat vna:
Fit stabilis vitæ status, & sententia certa
Haurit corde Deum, domino & subiungitur vni.
En ades Omnipotens, concordibus influe terris:
Iam mundus te Christe capit, quem congrege nexu
Pax & Roma tenent: capita hæc, & culmina rerum
Esse iubes, nec Roma tibi sine pace probatur.
Et pax vt placeat, facit excellentia Romæ,
Quæ motus varios simul & ditione coërcet,
Et terrore premit: nec enim spoliata prioris
Robore virtutis senuit, nec sæcula sensit,
Nec tremulis cùm bella vocant, capit arma lacertis,
Nec tam degeneri venerandis supplicat ore
Principibus, quàm vult prænobilis ille Senator,
Orandi arte potens, & callida fingere doctus,
Mentitúmque grauis personæ inducere pondus:
Vt Tragicus cantor ligno tegit ora cauato,
Grande aliquod cuius per hiatum crimen enhelet.

SYMMACHVS.

ROMAM nunc putemus adsistere, atque his vobiscum agere sermonibus. Optimi Principes, patres patriæ, reueremini annos meos, in quos me pius ritus adduxit. Vtar cæremoniis auitis: neque enim pænitet. Viuam more meo: quia libera sum. Hic cultus in leges meas orbē redegit: hæc sacra Hannibalem à mœnibus, à Capitolio Senonas repulerunt. Ad hoc ego seruata sum, vt longæua reprehēdar? videam quod instituendum putatur? Sera tamen, & contumeliosa est emendatio senectutis. Ergo Dijs patriis, Dijs indigetibus pacē rogamus.

PRVDENTIVS.

Si vocem simulare licet: nempe aptior ista

Vox Romæ est, quam nunc eius sub nomine promam.
Quæ, quia turpe putat templorum flere repulsam,
Aegidáque in dubijs pro se pugnasse periclis
Dicere, seque grauem senio inclinante fateri,
Ductores complexa suos, sic læta profatur.
O clari saluete Duces, generosa propago
Principis inuicti, sub quo senium omne renascens
Deposui, vidíque meam flauescere rursus
Canitiem: nam cùm mortalia cuncta vetustas
Imminuat, mihi longa dies aliud parit æuum,
Quæ viuendo diu didici contemnere finem.
Nunc nunc iusta meis reuerentia competit annis:
Nunc meritò dicor venerabilis, & caput orbis,
Cùm galeam sub fronde oleæ, cristásque rubenteis
Concutio, viridi velans fera cingula serto,
Atque armata Deum sine crimine cædis adoro.
Crimen enim, piget heu, crimen persuaserat atrox
Iupiter, vt sacro iustorum sanguine tincta,
a in funere. *Assuetum bellis scelerarem* [a] *funere ferrum.*
Illius instinctu primus Nero, matre peremta,
Sanguinem Apostolicum bibit, ac me strage piorum
Polluit, & proprium facinus mihi sæuus inussit.
Post hunc & Decius, iugulis bacchatus apertis,
Insanam pauit rabiem: mox & sitis arsit
Multorum similis, per vulnera tristia flagrans,
b Et trahere. [b] *Extrahere insigneis animas, ac ludere pœnis,*
Vndanteísque meum in gremium diffundere morteis,
Et sub iure fori non noxia colla secare.
Hac me labe ream modò tempora vestra piarunt.
Viuo piè vobis auctoribus, impia pridem,
Arte Iouis, fateor. quid enim non ille cruentum
Tradidit: aut quid mite sibi, placidúm ve poposcit?
Qui dum præmetuit cultus inolescere Christi,
Sæuijt, ac miserum fœdauit sanguine sæclum.
Et sunt, qui nobis bella exprobrare sinistra
Non dubitent, postquàm templorum spreuimus aras,
Affirméntque Libyn Collinæ à cardine portæ.

Hannibalem Iouis imperio, Martísque repulsum:
Victores Senonas Capitoli ex arce fugatos,
Cùm super excelso pugnarent Numina saxo.
Qui mihi præteritam cladem, veteréſque dolores
Inculcant iterum: videant me tempore veſtro
Iam nil tale pati. nullus mea Barbarus hoſtis
Cuſpide clauſtra quatit: non armis, veſte, comíſque
Ignotus, capta paſsim vagus errat in vrbe,
Tranſalpina meam rapiens in vincula pubem.
Tentauit Geticus nuper delere tyrannus
Italiam, patrio veniens iuratus ab Iſtro,
Has arceis æquare ſolo, tecta aurea flammis
Soluere, maſtrucis proceres veſtire togatos.
Iámque ruens, Venetos turmis protriuerat agros,
Et Lingurum vaſtarat opes, & amœna profundi
Rura Padi, Tuſcúmque ſolum victo amne premebat.
Depulit hos equitum nimbos non peruigil anſer,
Proditor occulti tenebroſa nocte pericli:
Sed vis cruda virûm præfractáque congredientum
Pectora, nec trepidans animus ſuccumbere letho
Pro patria, & pulcram per vulnera quærere laudem,
Nunquid & ille dies Ioue contulit auſpice tantum
Virtutis pretium? Dux agminis, imperiique
Chriſtipotens nobis iuuenis fuit, & comes eius,
Atque parens Stilico. Deus vnus Chriſtus vtrique:
Huius adoratis altaribus, & cruce fronti
Inſcripta cecinere tubæ: prima haſta dracones
Præcurrit, quæ Chriſti apicem [a] ſublimior offert. a ſublimiter effert.
Illic ter denis gens exitiabilis annis
Pannoniæ pœnas tandem deleta pependit.
Corpora famoſis olim ditata rapinis
In cumulos [b] congeſta iacent. mirabere ſeris b conie&a.
Poſteritas ſæclis inhumata cadauera latè,
Quæ Pollentinos texerunt oſsibus agros.
Si potui manibus Gallorum exciſa leuare
De cinerum ſqualore caput, redeunte Camillo,
Signa renidenti fumans ſi fronte recepi:

Si potui miseras sertis redimire ruinas,
Et malè pendenteis lauro præcingere turreis:
Quo te suscipiam gremio, fortissime Princeps,
Quos spargam flores, quibus insertabo coronis
Atria, quæ festis suspendam pallia portis,
Immunis tanti belli, ac te stante sub armis
Libera, & Alpetenus Geticos experta tumultus!
Scande triumphalem currum, spoliisq́ue receptis
Huc Christo comitante veni: data vincula demā
Captiuis gregibus. manicas deponite longo
Tritas seruitio matrum, iuuenúmque cateruæ.
Dediscat seruire senex Laris exsul auiti,
Discat & ad patrium limen genitrice reuersa
Ingenuum se nosse puer. timor omnis abesto.
Vicimus: exsultare libet. quid tale repulso
Pœnorum quondam Duce contigit? ille petitæ
Postquàm perculerat tremefacta repagula portæ:
Baianis resolutus aquis durissima luxu
Robora destituit, ferrúmque libidine fregit.
a congressus. *At noster Stilico* [a] *congressum cominus ipsa*
b virûm. *Ex acie ferrata* [b] *virum dare terga coëgit.*
Heic Christus nobis Deus adfuit, & mea virtus:
Illic lasciuum Campania fertilis hostem
Deliciæ vicere tuæ. non Iupiter acrem
Protexit Fabium: sed iuuit amœna Tarentus,
Quæ dedit illecebris domitum calcare tyrannum.
His ego pro meritis quæ præmia digna rependā,
Non habeo. membra statuis effingere vile est.
Virtutem nil vile decet: nam vile, quod ætas
Eripit æra cadunt, aut fuluum defluit aurum,
Aut candor perit argenti. si defuit vsus,
Et fuscata situ corrumpit vena colorem.
Viua tibi, Princeps, debetur gloria, viuum
Virtutis pretium, decus immortale secuto.
Regnator mundi Christo sociabere in æuum:
Quo ductore meum trahis ad cælestia regnum.
Nil te permoueat magni vox rhetoris oro:

Qui

Qui sub legati specie, sacra mortua plorans,
Ingenij telis, & fandi viribus audet,
Heu, nostram tentare fidem: nec te videt, ac me
Deuotos, Auguste, Deo: cui sordida templa
Clausimus, & madidas sanie deiecimus aras.
Vnus nostra regat, seruétque palatia Christus,
Ne quis Romuleas Dæmon iam nouerit arceis:
Sed soli pacis domino mea seruiat aula.
Sic effata pios Roma exorauit alumnos,
Spernere legatum non admittenda petentem:
Legatum Iouis ex adytis ab haruspice missum,
At non à patria: patriæ nam gloria Christus.
Persistit tamen affirmans, iter esse viandi
Multifidũ, variúmque, Deus cùm quæritur vnus.
Hinc alios, ast inde alios properare seorsim.
Quémque per anfractus proprios, sed cõpita eodẽ
Fine coarctari, simul & concurrere in vnum.
Quin etiã cælum, atque solum, vẽtos, mare, nubes,
Omnibus in commune dari, vel qui colimus te,
Christe, vel exta litant sculptis qui tabida saxis.

SYMMACHVS.

ÆQVVM est, quidquid omnes colunt, vnum putari. Eadem spectamus astra: commune cælum est: idem nos mundus inuoluit. quid interest, qua quisque prudentia verum requirat? Vno itinere non potest perueniri ad tam grande secretum.

PRVDENTIVS.

Non nego communem cunctis viuẽtibus vsum
Aëris astrorum, pelagi, telluris & imbris.
Immo etiam iniustus pariter, iustúsque sub vno
Axe habitant. vnas capit impius, & pius auras:
Castus, & incestus: meretrix, & nupta. nec alter
Ore sacerdotis, quàm mirmillonis anhelat

Spiritus: aëreo vitam qui temperat haustu.
Nubes verna pluit Zephyro impellente: sed æquè
Furis, & innocui fecundat rura coloni.
Gurgitis æstiui sic pura fluenta viator,
Vt latro fessus, adit: sic peiratis mare seruit,
Vt mercatori: nec fluctus secius hosti
a licitæ. *Obsequitur, quàm cùm [a] dominæ fert transtra carinæ.*
Ergo capax vtriusque rei natura creandis
Se præbet populis, nec habet discernere dispar
Viuentum meritum, quos tantùm pascere iussa est.
Seruit enim mundus, non iudicat: hoc sibi summus
Naturæ Dominus præscripta in tempora seruat.
Nunc adsunt homini data munera legibus iisdem:
Queis concessa semel fons liquitur, amnis inundat,
Veliuolum ratibus mare finditur, influit imber,
Aura volat tenuis, vegetatur mobilis aër,
Et res naturæ fit publica, promtáque cunctis,
Dum seruant elementa suum famulantia cursum:
Sic probus, atque reus capitalis criminis iisdem
Sideribus, facilisque poli bonitate fruuntur.
Viuere commune est: sed non commune mereri,
Denique Romanus, Daa, Sarmata, Vandalus, Hunnus,
Gætulus, Garamas, Alemanus, Saxo, Galaulas,
Vna omnes gradiuntur humo, cælum omnibus vnum est,
Vnus & Oceanus, nostrum qui continet orbem.
Addo aliud, nostros potant animalia fonteis.
Ipso rore mihi seges est, quo gramen [b] onagris,
b in agris. c Sordida. *[c] Spurcáque sus nostro amne natat, nostra intrat & ipsos*
Aura canes, animátque leui fera corpora flatu.
Sed tantùm distant Romana, & Barbara, quantùm
Quadrupes adiuncta est bipedi, vel muta loquenti:
Quantùm etiam qui ritè Dei præcepta sequuntur,
Cultibus à stolidis, & eorum erroribus absunt.
Non facit ergo pares in relligione tenenda
Aëris, & cæli communio: corpora tantùm
Gignit, alit, reparat, rediuiuáque semina seruat.
Nec refert, cuius generis, cuiúsve figuræ,

Aut cuius meriti: modò sint vt corpora terræ
Edita, terrenis quibus est vigor ex elementis.
Artificis quia patris opus discrimine nullo
Influit in medium, nec auaro munere currit,
Antè datum, quàm primus homo sordesceret Adam.
Nec vitio vtentum restrictum deficit, aut se
Subtrahit indignis, nec fœda, aut turpia vitat.
Haud aliter Solis radius colluminat omneis
Diffuso splendore locos. ferit aurea tecta:
Sed ferit & nigro sordentia culmina fumo.
Intrat marmoribus Capitolia clara: sed intrat
Carceris & rimas, & tetra foramina clausi
Stercoris, & spurcam redolenti [a] fornice cællam. a in fornice.
Sed non illud erunt obscura ergastula, quòd sunt
Regia gemmato laquearia fulua metallo.
Nempe magis non illud erunt, qui Numen in vrnis
Quærunt, ac tumulis, & Laruas sanguine placant:
Quòd sunt qui summum cæli Dominum venerantur,
Iustitiámque litant, & templum pectoris ornant.
Secretum sed grande nequit rationis opertæ
Quæri aliter, quàm si sparsis via multiplicetur
Tramitibus, si centenos terat orbita calles
Quæsitura Deum variata indage latentem.
Longè aliud verum est: nam multa ambago viarum,
Anfractus dubios habet, & perplexius errat:
Sola errore caret simplex via, nescia flecti
In diuerticulum, biuijs nec pluribus anceps.
Non tamen inficior, duplex occurrere nobis
Semper iter, geminis mortalia partibus ire,
Cùm dubitant, quó nam ferat ignorantia gressum.
Altera multifida est: at simplex altera, & [b] vna. b vnum.
Vna Deum sequitur: Diuos colit altera plureis,
Et tot sunt eius diuortia, quot templorum
Signa, quot aëreis volitant phantasmata monstris.
Aut hos thyrsigeri rapit ad Dionysia Bacchi,
Illicit aut alios ad Saturnalia festa,
Aut docet occultus quæ sacra Diespiter infans,

Inter tinnitus solui sibi poscat aënos.
Iamque Lupercales ferulæ, nudique petuntur
Discursus iuuenum: Megalesius hinc spado, diris
Incensus Furijs, cæca ad responsa vocatur.
Sunt qui quadriuijs breuioribus ire parati
Vilia Niliacis venerantur oluscula in hortis:
Porrum, & cepe Deos imponere nubibus ausi,
Haliáque, & Serapin cæli super astra locare.
Isis enim, & Serapis, & grandi simia cauda,
Et crocodilus id est, quod Iuno, Lauerna, Priapus.
Hos tu Nile Deos colis, & tu Tybris adoras.
Vna superstitio est, quamuis non concolor error.
Hinc alia exoritur, tenebrosis tecta frutetis,
Semita: quam pecudes, & muta animalia carpũt,
Quæque latens siluis operitur. nescia cæli
Mens hominum, sæuo viuens captiua tyranno.
Hæc putat esse Deum nullũ: nanque omnia verti
Casibus, & nullo sub Præside sæcla rotari.
Hoc iter haudquaquam magno discrimine distat
Hisce vijs, quas vos teritis, qui Numina multa,
Et portenta, Deum summum, numerosa putatis.
Simplicis ergo viæ dux est Deus. ille per vnam
Ire iubet mortale genus: quam dirigit ipse
Sublimem dextro celsa ad fastigia cliuo.
Prima viæ facies, inculta, subhorrida, tristis,
Difficilis: sed fine sui pulcerrima, & amplis
Prædita diuitijs, & abundans luce perenni,
Et quæ præteritos poßit pensare labores.
Multiplicis Dux Dæmon at est, qui parte sinistrá
Centifidum confundit iter, trahit inde sophistas
Barbatos, trahit hinc opibus, vel honore potẽteis,
Illicit & volucrum linguis, & haruspice fallit:
Instigat bacchantis anus ambage Sibyllæ,
Inuoluit mathesi, magicas impellit in arteis,
Omine sollicitat, capit augure, territat extis.
Cernis, vt vna via est, multis anfractibus errans,
Talem passa Ducem, qui non sinat ire salutis

Ad Dominum, sed mortis iter per deuia monstret?
Deuia, picta bonis breuibus: sed fine sub ipso
Tristia, & in subitam præceps immersa Charybdim.
Ite procul Gentes: consortia nulla viarum
Sunt vobis cum plebe Dei. discedite longè,
Et vestrum penetrate Chaos, quô vos vocat ille
Præuius infernæ perplexa per auia noctis.
At nobis vitæ Dominum quærentibus, vnum
Lux iter est, & clara dies, & gratia simplex.
Spe sequimur, gradimúrque fide, fruimúrque futuris:
Ad quæ non veniunt præsentis gaudia vitæ,
Nec currunt pariter capta, & capienda voluptas.

SYMMACHVS.

QVANTO commodo sacri ærarij vestri, Vestalium virginum prærogatiua detracta est? Sub largissimis Imperatoribus denegatur, quod parcissimi præstiterunt. Honor solus est, in illo velut stipendio castitatis. Vt vittæ earum capiti decus faciunt: ita insigne ducitur sacerdotij vacare muneribus. Nemo me putet solam caussam relligionum tueri. Ex huiusmodi facinoribus orta sunt cuncta Romani generis incommoda. Honorauerat lex parentum Vestaleis virgines, ac ministros Deorũ victu modico, iustísque priuilegiis. Stetit muneris huius integritas vsque ad degeneres trapezitas: qui ad mercedem viliũ baiulorum, sacræ castitatis alimenta vetterunt. Secuta est hoc fames publica, & spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Non sunt hæc vitia terrarum. Nihil imputamus astris. Nec rubigo segetibus obfuit, nec auena fruges necauit. Sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quod relligionibus negabatur. quid tale prouinciæ pertulerũt, cùm relligionum ministros honor publicus pasceret? commendabat enim terrarum prouentus, victus Antistitum, & remediũ magis quàm largitas erat. An dubium est, pro copia omnium datum, quod nunc inopia omnium vindicauit?

PRVDENTIVS.

Vltima legati defleta dolore querela est,

Palladijs quòd farra focis, vel quòd stipis ipsis
a choris. *Virginibus, castisque* [a] *toris alimenta negentur:*
Vestales solitis fraudentur sumtibus ignes.
Hinc ait & sterileis frugescere parcius agros,
Et tristem seruire famem, totúmque per orbem
Mortaleis pallere inopes, ac panis egenos,
Quæ tanta exstiterit præsenti tempore, tamque
Inuidiosa fames, quam Triptolemi, Cererísque
Mouerit ira penu pro virginis vlciscendo,
Non memini: nec tale aliquid vel fama susurrat.
Audio per Pharios Nilum discurrere campos
More suo, viridísque sata stagnare Canopi.
Haud venit à sicco qui flumine nuncius adfert
Ieiunam squalere siti sub puluere Memphim,
Nec Pelusiacæ limum sudare paludis.
Num fons arcano naturæ tectus operto
Aruit, & tenuem vix stillat vena liquorem?
Num refugus nostras odit perstringere ripas
Amnis, & exustos cursum deflectit ad Indos?
Num tractu in medio bibulus vorat alueus vndã
Fluminis, & subitò stagna absorbentur hiatu:
Ne sulcos operire vadis, né ve arida poßint
Aegypti per plana trahi, glebásque rigenteis
Infusis ad pingue lutum mollire fluentis:
Vnde seges latè crinitis fluctuet agris,
Densiùs & grauidis se vestiat æquor aristis?
Respice num Libyci desistat ruris arator
Frumentis onerare rateis, & ad ostia Tybris
Mittere triticeos in pastum plebis aceruos?
Núm ne Leontini sulcator soluere campi
Cesset frugiferas Lilybæo ex litore cymbas?
Nec det vela fretis, Romana nec horrea rumpat
Sardorum congesta vehens granaria claßis?
Ergo pyris mensas siluestribus implet arator
Pœnus, & auulsas Siculus depascitur herbas?
Iámque Remi populo quernas Sardinia glandes
Suppeditat, iam corna cibus lapidosa Quiritum?

Quis venit esuriens magni ad spectacula Circi?
Quæ regio gradibus vacuis ieiunia dira
Sustinet: aut quæ Ianiculo mola nota quiescit?
Quantos quæque ferat fructus prouincia, quăque
Vbere fecundo largè fluat orbis opimus:
Indicio est annona, tu e quæ publica plebi,
Roma, datur, [a] tātæquě manus longa ocia [b] pascit. a tan'ásque. b pascunt.
Sit fortasse aliquis paullò infecundior annus,
Nil mirum, nec in orbe nouo didicere priores,
Perpessi plerumque famem, si tabidus aer
Siccauit tenueis ardenti sidere nubes,
Nec vernas infudit aquas creberrimus imber
Fruge noua, et viridis si messis adulta, prius quàm
Conceptas tenero solidaret lacte medullas,
Afflatum calido succum contraxit ab Euro,
Ieiunósque tulit calamos, atque irrita vota
Agricolæ, sterilis stipularum silua fefellit.
His, ni fallor, ager vitijs corruptus, & antè
Subiacuit, quàm Palladium, quàm Vesta, Penates
Sub Lare Pergameo seruarent igne reposto,
Quàm Priami genitor conductus mœnia fabris
Exstrueret, quàm virgo suas fundaret Athenas
Pallas: in his quoniam Vestalis origo fauillæ
Vrbibus, vt memorant, primo de fomite sumta est,
Sacrarúntq; focos aut Phryx, aut Grai⁹ alumnos.
Antiquis elementa labant erroribus, ac de
Legitimo discussa modo plerunque feruntur
In casus alios, quàm lex habet, aut iter anni.
Nunc consumit edax segetem rubigo maligni
Aëris ex vitio, nunc culpam vere tepenti
Post Zephyros gelidi glacies Aquilonis inurit,
Ambustúmque caput culmi fuligine tingit.
Seminis aut teneri turgens dum germinat herba,
Continuis, nimijsqúe perit constricta pruinis,
Nec potis est tenuem telluri affigere fibram:
Mox eiecta solo glacie sidente superfit,
Nudáque subducto radix euellitur arno,

Ancipites tribuli subeunt, & carduus horrens.
Hos fert sicca sitis: hunc ebrius educat humor.
Temperies effusa minùs, vel plùs, agit istos
Terrarum morbos, & mundum vulnerat ægrũ.
Non aliter nostri corruptus corporis vsus
In vitium plerumque cadit, nec in ordine recto
Perstat, & excessu moderaminis afficit artus:
Vnus enim status est mũdique, & corporis huius,
Quod gerimus: natura eadem sustẽtat vtrumque.
Edita de nihilo crescunt, nihilúmque futura.
Aut titubant morbis, aut tempore victa senescũt,
Nec natura caret vitio, cui terminus instat.
Semper, crede, polus varijs prouentibus annos
Texuit. hos multa ditauit fruge fluenteis:
Quosdam infelices astris damnauit iniquis,
Spe cassa, & sterili, curam frustratus agrestem.
Sed, si Vestaleis vlciscitur ista puellas
Pestis, ab infido quæ gignitur improba mundo,
Cur non Christicolûm tantùm populatur agellos,
Per quos virginibus vestris stata dona negantur?
Vtimur & ruris reditu, & ratione colendi:
Exercere manus non pænitet, &, lapis illic
Si stetit antiquus, quem cingere sueuerat error
Fasciolis, vel gallinæ pulmone rogare,
Frangitur, & nullis violatur Terminus extis,
Et, quæ fumificas arbor vittata lucernas
Seruabat, cadit vltrici succisa bipenni.
Nec tamen iccirco minor est aut fructus agelli,
Aut tempestatis clementia læta serenæ,
a pluuiis. *Temperat aut* [a] *pluuius qui culta noualia ventus.*
Sed nec magno opus est frugi viuentibus, & cùm
Maxima proueniunt, non amplo in gaudia sensu
Soluimur, inque lucrũ studio exsultamus auaro.
Nam quibus æternum spes informatur in æuum,
Omne bonum tenue est, quod præsens ingerit ætas
O felix nimium sapiens, & rusticus idem,
Qui terras, animumque colens, impẽdit vtrisque

Curam

Curam peruigilem: qualeis quos imbuit auctor
Christus, & assumtis dedit hæc præcepta colonis.
Semina cùm sulcis committitis, arua cauete
Dura, lapillorum macie, ne decidat illic,
Quod seritur: primò quoniam præfertile germen
Luxuriat: succo mox deficiente sub æstu
Sideris igniferi sitiens torretur, & aret.
Né ve in spinosos incurrant semina vepres:
Aspera nam segetem surgentem vincula texunt,
Ac fragileis calamos nodis rubus arctat acutis.
Et, ne iacta viæ spargantur in aggere grana:
Hæc auibus quia nuda patet, passimque vorātur,
Immundisq́ue iacent fœda ad ludibria coruis.
Hi s Deus agricolam confirmat legibus. ille
Ius cæleste Patris non summa intelligit aure:
Sed simul & cordis segetem disponit, & agri,
Ne minùs interno niteant præcordia cultu,
Quàm cùm læta suas ostentant iugera messeis.
Exstirpamus enim sentos de pectore vepres,
Ne vitiosa necent germen vitale flagella,
Ne frugem, segetemque animæ spinosa malorum
Impediat sentis scelerum peccamine crebro,
Glarea ne tenuis ieiunis siccet arenis
Marcentem sub corde fidem, ne pectoris æstus
Flagret, & effetis vrat charismata venis.
Denique ne iecoris detrita in parte relinquat
Vilis cura Deûm, ne spem, qua vescimur intus,
Deserat, obsceniśque auibus permittat edendam,
Et proiecta fides hosti sit præda volucri.
Talis nostrorum solertia centuplicatos
Agrorum reddit fructus: quibus acriùs instat,
Nec metuit, ne congestum populetur aceruum
Curculio, vel nigra cauis formica recondat,
Sunt & virginibus pulcerrima præmia nostris,
Et pudor, & sancto tectus velamine vultus,
Et priuatus honos, nec nota, & publica forma,
Et raræ tenuéśque epulæ, & mens sobria semper,
Lexq́ue pudicitiæ vitæ cum fine peracta.

Hinc decies deni rediguntur in horrea fructus,
Horrea nocturno non vnquam obnoxia furi.
Nam cælum fur nullus adit: cælestia nunquam
Fraude resignantur: fraus terris voluitur imis.
Quæ nunc Vestalis sit virginitatis honestas,
Discutiam, qua lege regat decus omne pudoris.
Ac primùm paruæ teneris capiuntur in annis,
Ante voluntatis propriæ quàm libera secta
Laude pudicitiæ feruens & amore Deorum,
a contemnat. *Iusta maritandi [a] condemnet vincula sexus.*
Captiuus pudor ingratis addicitur aris,
Nec cõtemta perit miseris, sed adempta voluptas.
Corporis intacti mens non intacta tenetur,
Nec requies datur vlla toris: quibus innuba cæcũ
Vulnus, & amissas suspirat femina tedas.
Tum, quia non totum spes salua interficit ignem:
Nam resides quandoque faces adolere licebit.
Festáque decrepitis obtendere flamea canis,
Tempore præscripto mẽbra intemerata requirens,
Tandem virgineam fastidit Vesta senectam.
Tum thalamis habilis tumuit vigor, irrita nullus
Fecundauit amor materno viscera partu.
Nubit anus veterana sacro perfuncta labore,
b iuuentus. *Desertísque focis, quibus est famulata [b] iuuentas.*
Transfert emeritas ad fulcra iugalia rugas,
Discit & in gelido noua nupta tepescere lecto.
Intereà, dum torta vagos ligat infula crineis,
Fataleísque adolet prunas innupta sacerdos,
Fertur per medias, vt publica pompa, plateas,
Pilento residens molli, seque ore retecto.
c Implicat. [c] *Imputat attonitæ virgo spectabilis vrbi.*
Inde ad consessum caueæ pudor almus, & expers
Sanguinis it pietas, hominum visura cruentos
Congressus, morteísque, & vulnera vẽdita pastu
Spectatura sacris oculis. sedet illa verendis
Vittarum insignis phaleris, fruiturque lanistis.
O tenerum, mitémque animum cõsurgit ad ictus,
Et, quoties victor ferrum iugulo inserit, illa

Delicias ait esse suas, pectusque iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi:
Ne lateat pars vlla animæ vitalibus imis,
Altiùs impresso dum palpitat ense secutor.
Hoc illud meritum est, quòd continuare feruntur
Excubias, Latij pro maiestate Palatî,
Quòd redimunt vitam populi, procerúmque salutem?
Perfundunt quia colla comis bene, vel bene cingunt
Tempora tæniolis, & licia crinibus addunt?
Et quia subter humum lustraleis [a] testibus Vmbris a tristibus.
In flamam iugulant pecudes, & murmura miscent?
An quoniam podij meliore in parte sedentes
Spectant, æratam faciem quàm crebra tridente
Impacto quatiant hastilia, saucius & quàm
Vulneribus patulis partem perfundat arenæ,
Cùm fugit, & quanto vestigia sanguine signet?
Quod genus vt sceleris iam nesciat aurea Roma,
Te precor Ausonij Dux augustissime regni,
Et tam triste sacrum iubeas, vt cetera, tolli.
Perspice, nón ne vacat meriti locus iste paterni:
Quem tibi supplendum Deus, & genitoris amica
Seruauit pietas? solus ne præmia tantæ
Virtutis caperet, partem tibi gnate reseruo,
Dixit, & integrum decus, intactúmque reliquit.
Arripe dilatam tua, Dux, in tempora famam,
Quódque patris superest, successor laudis habeto.
Ille vrbem vetuit taurorum sanguine tingi:
Tu morteis miserorum hominum prohibeto litari.
Nullus in vrbe cadat, cuius sit pœna voluptas.
Nec sua virginitas oblectet cædibus ora.
Iam solis contenta feris infamis arena,
Nulla cruentatis homicidia ludat in armis.
Sit deuota Deo, sit tanto Principe digna,
Et virtute potens, & criminis inscia Roma,
Quemque Ducem belli sequitur, pietate sequatur.

PHILIPPVS ROBERTVS I.C. IN SYMMACHVM A FRANC. IVRETIO NVNC PRIMVM RESTITVTVM ET ILLVSTRATVM.

Symmachus insanas dum trudit ad æthera voces,
Próque Deo portenta colit, Christúmque lacessens
Ad nitidi radium solis caligat, & excors
Nascentem domini proscindit relligionem
Enceladi fera progenies! hæc rara reliquit
Ingenij documenta sui damnata catenis
Aeternóque situ, & tetricæ pædore Catastæ. (∴)
Sic tanto meritas sensit pro crimine pœnas.
Donec squallentem fœdo mucore libellum,
Auctorísque sui scelus exitiale gementem,
Post annos centum decies eduxit in auras
Iuretius doctæ decus immortale caterua, (∴)
Herculea fretus virtute, & fortibus ausis
Perrumpens validis obducta repagula claustris.
Sic olim manes rediuiui fidus amici
Abstulit Alcides, superúmque reuexit in orbem.
Vnde illi meritis pro tantis reddita vitam
Vita dabit, cunctos quæ sit victura per annos.

Non vlla laborum noua mi facies.

IN SYMMACHVM RECENS A FRANC. IVRETO I.C. RESTITVTVM N. BONYERII HENDECASSYLLABI.

Dum nobis lacerum miserriméque
Mille anfractibus, atque tot lacunis,
Mille & sentibus hispidis scatentem
Symmachum lepidum grauem & venustum
Quondam, nunc carie & situ inquinatum
Pernix, sedulus, impiger, sagáxque

A

Prisco restituis suo nitori:
Illum dúmque labore pertinaci
Nodosa implicitum eximis catena,
Et perrumpere claustra auara cogis, (.·.)
Quæ tantum occuluere sæculis tot
Scriptorem (licet impium ethnicúmque)
Vt tandem volitet politus inter
Doctorúmque manus teratur & his;
Te, Iurete, senem probas adultus.
Mirum quódque magis magísque mirum est,
Nodos difficiles notis acutis,
Doctis hus simul atque tam disertis
Soluis, Symmachus vt vetustus vrbi (.·.)
Præfectus, tibi totus ille notus
Et visus pariter putetur olim.
Ac iam Gallia quod diu expetiuit
Per te nunc habet, abditas recludat
Nempe qui venerandæ & approbatæ
Vetustatis opes, sacrósque sensus.
Quod quantumlibet eruditus antè
Annis mille quidem hincve plus peractis (.·.)
Nunquam præstitit, aggredi est nec ausus,
Quod saltem edidit aut inabsolutum,
Aut cultum minus, aut minus politum.
Et tantùm rabula improbat laborem?
Verùm id improbet vsque & vsque nequam,
Dum quod nectis opus perennitate
Credatúrque probis & eruditis
Dignum, quódque boni legant nepotes, (.·.)
Aequa posteritas & vsque laudet.
Quod, Iurete, decus latrationes
Raucos vulturij & fame furentis
Garritus superat, suóque vincit
Tantùm lumine, crede, scriptor hic iam
Es quantum melior probatus illo,
Qui est hic pessimus omnium patronus.

FRANC. IVRETI
NOTAE AD SYMMACHVM, QVIBVS EMENDATIONVM RATIO REDDITVR.

AD LIB. I. EPIST. I.

Q*VAM longa expectatione vicissitudinis desiderer.* Ita vulgò. Sed vetus codex Diui Benigni (quem semper illis notis v.c. designari profiteor) habet, quòd longa &c. liber verò clariss. P. Pithœi sic, quàm longa vicissitudinis expectatione desidere.

Non enim actuum. Hæc est scriptura v.c. cum interrogationis nota. Excusa tamen olim lectio habet, Nunc tamen vobis actuum nostrorum ordo pandendus est. Libet enim &c. Ceterùm quod de ocij ratione addit, sumpsit ex M. Catone, qui in principio suarum originum scripsit clarorum virorum atque magnorũ non minus ocij quàm negocij rationem extare oportere. auctor Tullius pro Plancio. Sed & Ennodius Ticinensis in dictione Epiphanij, Si reddenda est (ait) de ocioso sermone ratio, non minus de ocioso silentio. Galba tamen cùm in desidiam conuersus esset, dicere solebat neminem cogi rationem ocij sui reddere. Suetonius in Galba. cap. 9. *Ocij ratio.*

Ibi Acindyno. v.c. Acinodo, sed vitiosè. vide Cuspinianum.

Antistas ceteris. Sic v.c. rectè. vt etiã infrà lib. 4. epist. 20. apud te gratia fratris antistat. Vulgò tamen vbique legebatur antestat. Lucretius lib. 5. *Antisto.*

Herculis antistare autem si facta putabis
Longius à vera multo ratione ferere.

A. Gellius lib. 9. cap. 13. viribus & magnitudine & adolescẽtia simúlque virtute ceteris antistabat. Ita enim habent v. c. Sanè Papirianus apud Cassiodorum lib. de ortogr. cap. 4. ante præpositio (inquit) interdum integra manet, vt anteactum, anteuenit, antecedit: interdum mutatione in i litteram corrumpitur, vt antistat, anticipat. *Gellij locus.*

Ego infãtiæ & imprudẽtiæ meæ. In omnib' aliis libris legebatur, ego infãtiæ meæ. Sed cùm vidissẽ scriptũ esse in v. c. ego infantiæ & prudẽtiæ meæ:

suspicatus sum reponi oportere, & imprudentiæ. ludit enim auctor in amhitetis, cùm sese prudenter patrem imprudentiæ suæ iudicem elegisse dicat.

Silentium mihi nisi præstiteris. Hæc est lectio v.c. tolerabilior quàm vulgata quæ habuit, Silétium mihi nisi præstiteris, miraberis quàm nihil abs te metuamus probari. Vnde fortasse rectius quis suspicari possit reponendum, metuamus improbari. quanquam lectio excusa aperta sit. Sésus est. Nisi versiculos meos rudes sponte audire volueris, irroga silentiũ. Censuram enim tuam in lucrum deputabo. Ita Sidonius Apollinaris.

I liber, hic nostrum tutatur crede pudorem,
Hoc Censore etiam displicuisse placet.

Orsitus. v.c. *Orsitus.*

AD EPIST. II.

Hanc exstipulationem. Ita omnes libri vno consensu. Sed tamen ego non inuitus assentior Philippo Roberto I. C. doctissimo & grauissimo emendanti, hanc expostulationem. Idque alios probaturos confido.

Prænestina secessio. *De Prænestina secessione.* Ita v.c. rectius quàm vulgati libri, de Præn. sede. Prænestini diuersorij meminit Symmachus lib. 3. epist. 50. & lib. 7. epist. 35. & lib. 9. epist. 78. Tranquillus in Augusto, cap. 72. Ex secessibus (ait) præcipuè frequẽtauit maritima, insulásque Campaniæ, aut proxima vrbi oppida, Lanuuinũ, Præneste, Tybur. Capitolinus in Antonino philosopho. Sub ipsis profectionis diebus in secessu Prænestino agẽs &c. Solebant verò Romani secedere quietioris vitæ gratia. Plinius lib. 3. epist. 15. Petis vt libellos tuos in secessu legam. Et Ouidius 4. trist. eleg. 7.

Sed modò quos habui vacuos secedere in hortos.

Non est igitur dubium, quin iure, sedis vocem sede sua hoc loco dimouerim.

Et alloquio crebriori quæ c p. s. p. Hæc est lectio vulgata: nisi quod pro, quæ cum, habebat, quæque. Codex vetus sic, quæ competunt, sedulò pollicetur. Vnde quis efficeret non malè, quæ qui petunt, sedulò pollicentur. Hanc autem sententiam idem auctor expressit lib. 1. epist. 61. & 64. Nam qui ab alio (ait) poscit officia, sui quoque studij frequentem operam pollicetur.

AD EPIST. III.

Conferendum. Sic ex v. c. reposui. vulgò erat, offerendum, sed vitiosè. Idem tamen v.c. pro, in vobis, habuit, in nobis. Cæterùm qua patrem laude hîc commendat Symmachus, eadem afficit Ausonium infrà hoc lib. epist. xv. quòd nimirum in conferendo beneficio non opperiretur petitioné, sed volũtaris famã dũtaxat sequeretur. Eodem modo Sidonius Apollin. lib. 6. epist. 12. Papã Patientẽ laudat, quia prius soleret indigentiũ respicere causas, quã inspicere personas. Nullius (ait) obest tenuitati debilitatíq; si te expetere nõ possit. Nam præuenis manibus illũ, qui nõ noluerit ad te pedib⁹ peruenire. Ausonius etiã in Panegyr. Gratianum scribit solitum spem superare, cupienda præuenire, vota præcurrere, quæque animi celeritas affectaret, beneficiis præeuntibus ante-

Beneficiis petitio praeuenienda.

cedere. Et postea addit. Præstare tibi est, quàm nobis optare velocitas. Sed & auctor Panegyrici dicti Flauiensium nomine, Constantinum Imper. ita alloquitur. Si consilium callidioris amici admitteres, esset quod fortasse reprehenderetur, nimium te scilicet facilè ea quæ sis tributurus aperire, & sine vllo artificio citò promere quæ sperare diu debeāt. Nescis Imp. tua commendare beneficia: præstādi celeritate occupas tempus optādi &c. Pari denique honore Theodosium prosequitur Latinus Pacatus, cùm refert tam certa illius fuisse beneficia, vt tum accepta viderentur, cùm sponderet: quia vota hominum nō fatigaret, nec adhiberet muneribus artem difficultatis. Cui etiam consensisse videtur Symmachus, cùm scribit lib. 10. epist. 48. solitum Theodosium vota omnium beneficiis præuenire. Quare gloriantur Arcadius & Honorius in l. 11. C. Theod. de infir. his quæ sub tyr. vbi profitentur sese vltrò deferre beneficia inopinantibus. Inde igitur rectè Cassiodorus Var. lib. 3. epist. 41. Non occurritur (ait) sub Principe benigna remedia postulare subiectos, quoniam supplicationem præcedit humanitas, & miro modo posteriora fiunt vota quàm præstita &c. Sed mores illi verecundi cum suis Principibus perierunt, & magis etiam perituri sunt.

Nunc nuper. Ita v.c. sed τὸ, nunc, vulgò aberat: nec est dubitandum quin omissum sit ab illis qui venustatem locutionis non assequebātur. Sanè idem auctor aliàs sic locutus est, vt lib. 5. epist. 64. Nūc nuper (ait) veterator quidam procuratorio nomine extulit caput. Arnobius Afer lib. 1. cont. gent. Nunc nuper in vtero matris suæ formatus, absolutus mensibus & consummatus decem. Terentius in prol. Eun. Idem Menandri phasma nunc nuper dedit. In quē locum vetus interpres notat, nuper ex illis esse verbis, quæ antiqui propter ambiguitatem cum adiectione proferebant. Nam nisi adderet poëta, nunc, hoc nuper olim & pridem significasset. *Nunc nuper.*

Ex propinquis bonis cū mæstitia. v.c. propinquæ. Pithœi codex habet, ex propriis bonis. Quod verò ex alterius morte cōmodū cū mœstitia sumptū vocat, cōstitutiones Imperatorū portionē luctuosā dixere l. 28. licet. C. de inoff. test. & luctuosā hereditatē l. vlt. C. de inst. & subst. & luctuosū lucrū l. vlt. C. com. de succ. & duræ fortunæ solatia l. 4. C. ad Sen. Tertyl.

Quod mihi honorem vtrumque fecistis. Ita ex v. c. reposui, quia vulgò legebatur, quod in honorē. Sed & ex eodem v. c. multos hîc versus addidi, qui hactenus desiderabantur. Vtrumque verò honorem vocat, quoniam elogio & facultatibus à patre auctus fuerat. Nam ferè in donationibus & legatis inserebatur titulus, qui ad laudem donatarij & legatarij pertineret. vt apud Senecam lib. 3. decl. vlt. mercator, vicini vxorem heredem instituit cum hoc elogio, quia castam repererat. & in l. 27. D. de donatio. Quia me eloquentia & diligentia tua meliorem reddidisti, dono &c. Sed & qui aliquid ab alio consequebantur, honorati dicebātur. Inde apud Valerium lib. 7. cap. 7. honorem hereditatis transferre, & sanguini honorem debitum reddere lib. 5. cap. 9. Inde eleganter Timotheus Episcopus ad eccles. Cathol. Quod heredibus tuis (ait) vel qui- *Honor quid.*

Inter tinnitus solui sibi poscat aënos.
Iamque Lupercales ferulæ, nudique petuntur
Discursus iuuenum: Megalesius hinc spado, diris
Incensus Furijs, cæca ad responsa vocatur.
Sunt qui quadriuijs breuioribus ire parati
Vilia Niliacis venerantur oluscula in hortis:
Porrum, & cepe Deos imponere nubibus ausi,
Haliáque, & Serapin cæli super astra locare.
Isis enim, & Serapis, & grandi simia cauda,
Et crocodilus id est, quod Iuno, Lauerna, Priapus.
Hos tu Nile Deos colis, & tu Tybris adoras.
Vna superstitio est, quamuis non concolor error.
Hinc alia exoritur, tenebrosis tecta frutetis,
Semita: quam pecudes, & muta animalia carpūt,
Quæque latens siluis operitur. nescia cæli
Mens hominum, sæuo viuens captiua tyranno.
Hæc putat esse Deum nullū: nanque omnia verti
Casibus, & nullo sub Præside sæcla rotari.
Hoc iter haudquaquam magno discrimine distat
Hisce vijs, quas vos teritis, qui Numina multa,
Et portenta, Deum summum, numerosa putatis.
Simplicis ergo viæ dux est Deus. ille per vnam
Ire iubet mortale genus: quam dirigit ipse
Sublimem dextro celsa ad fastigia cliuo.
Prima viæ facies, inculta, subhorrida, tristis,
Difficilis: sed fine sui pulcerrima, & amplis
Prædita diuitijs, & abundans luce perenni,
Et quæ præteritos possit pensare labores.
Multiplicis Dux Dæmon at est, qui parte sinistra
Centifidum confundit iter, trahit inde sophistas
Barbatos, trahit hinc opibus, vel honore potēteis,
Illicit & volucrum linguis, & haruspice fallit:
Instigat bacchantis anus ambage Sibyllæ,
Inuoluit mathesi, magicas impellit in arteis,
Omine sollicitat, capit augure, territat extis.
Cernis, vt vna via est, multis anfractibus errans,
Talem passa Ducem, qui non sinat ire salutis

Ad Dominum, sed mortis iter per deuia monstret?
Deuia, picta bonis breuibus: sed fine sub ipso
Tristia, & in subitam præceps immersa Charybdim.
Ite procul Gentes: consortia nulla viarum
Sunt vobis cum plebe Dei. discedite longè,
Et vestrum penetrate Chaos, quô vos vocat ille
Præuius infernæ perplexa per auia noctis.
At nobis vitæ Dominum quærentibus, vnum
Lux iter est, & clara dies, & gratia simplex.
Spe sequimur, gradimúrque fide, fruimúrque futuris:
Ad quæ non veniunt præsentis gaudia vitæ,
Nec currunt pariter capta, & capienda voluptas.

SYMMACHVS.

QVANTO commodo sacri ærarij vestri, Vestalium virginum prærogatiua detracta est? Sub largissimis Imperatoribus denegatur, quod parcissimi præstiterunt. Honor solus est, in illo velut stipendio castitatis. Vt vittæ earum capiti decus faciunt: ita insigne ducitur sacerdotij vacare muneribus. Nemo me putet solam caussam relligionum tueri. Ex huiusmodi facinoribus orta sunt cuncta Romani generis incommoda. Honorauerat lex parentum Vestaleis virgines, ac ministros Deorũ victu modico, iustísque priuilegiis. Stetit muneris huius integritas vsque ad degeneres trapezitas: qui ad mercedem viliũ baiulorum, sacræ castitatis alimenta verterunt. Secuta est hoc fames publica, & spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Non sunt hæc vitia terrarum. Nihil imputamus astris. Nec rubigo segetibus obfuit, nec auena fruges necauit. Sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quod relligionibus negabatur. quid tale prouinciæ pertulerũt, cùm relligionum ministros honor publicus pasceret? commendabat enim terrarum prouentus, victus Antistitum, & remediũ magis quàm largitas erat. An dubium est, pro copia omnium datum, quod nunc inopia omnium vindicauit?

PRVDENTIVS.

Vltima legati defleta dolore querela est,

Palladijs quòd farra focis, vel quòd stipis ipsis
a choris. *Virginibus, castusque* [a] *toris alimenta negentur:*
Vestales solitis fraudentur sumtibus ignes.
Hinc ait & sterileis frugescere parcius agros,
Et tristem seruire famem, totúmque per orbem
Mortaleis pallere inopes, ac panis egenos,
Quæ tanta exstierit præsenti tempore, tamque
Inuidiosa fames, quam Triptolemi, Cererísque
Mouerit ira penu pro virginis vlciscendo,
Non memini: nec tale aliquid vel fama susurrat.
Audio per Pharios Nilum discurrere campos
More suo, viridísque sata stagnare Canopi.
Haud venit à sicco qui flumine nuncius adfert
Ieiunam squalere siti sub puluere Memphim,
Nec Pelusiacæ limum sudare paludis.
Num fons arcano naturæ tectus operto
Aruit, & tenuem vix stillat vena liquorem?
Num refugus nostras odit perstringere ripas
Amnis, & exustos cursum deflectit ad Indos?
Num tractu in medio bibulus vorat alueus vndā
Fluminis, & subitò stagna absorbentur hiatu:
Ne sulcos operire vadis, né ve arida poßint
Aegypti per plana trahi, glebásque rigenteis
Infusis ad pingue lutum mollire fluentis:
Vnde seges latè crinitis fluctuet agris,
Densiùs & grauidis se vestiat æquor aristis?
Respice num Libyci desistat ruris arator
Frumentis onerare rateis, & ad ostia Tybris
Mittere triticeos in pastum plebis aceruos?
Númne Leontini sulcator soluere campi
Cesset frugiferas Lilybæo ex litore cymbas?
Nec det vela fretis, Romana nec horrea rumpat
Sardorum congesta vehens granaria claßis?
Ergo pyris mensas siluestribus implet arator
Pœnus, & auulsas Siculus depascitur herbas?
Iámque Remi populo quernas Sardinia glandes
Suppeditat, iam corna cibus lapidosa Quiritum?

Quis venit esuriens magni ad spectacula Circi?
Quæ regio gradibus vacuis ieiunia dira
Sustinet: aut quæ Ianiculo mola nota quiescit?
Quantos quæque ferat fructus prouincia, quàque
Vbere fecundo largè fluat orbis opimus:
Indicio est annona, tuæ quæ publica plebi,
Roma, datur, [a] tãtæqúe manus longa ocia [b] pascit.
Sit fortasse aliquis paullò infecundior annus,
Nil mirum, nec in orbe nouo didicere priores,
Perpessi plerumque famem, si tabidus aer
Siccauit tenueis ardenti sidere nubes,
Nec vernas infudit aquas creberrimus imber
Fruge noua, et viridis si messis adulta, priùs quàm
Conceptas tenero solidaret lacte medullas,
Afflatum calido succum contraxit ab Euro,
Ieiunósque tulit calamos, atque irrita vota
Agricolæ, sterilis stipularum silua fefellit.
His, ni fallor, ager vitijs corruptus, & antè
Subiacuit, quàm Palladium, quàm Vesta, Penates
Sub Lare Pergameo seruarent igne reposto,
Quàm Priami genitor conductus mœnia fabris
Exstrueret, quàm virgo suas fundaret Athenas
Pallas: in his quoniam Vestalis origo fauillæ
Vrbibus, vt memorant, primo de fomite sumta est,
Sacrarúntq; focos aut Phryx, aut Græcus alumnos.
Antiquis elementa labant erroribus, ac de
Legitimo discussa modo plerunque feruntur
In casus alios, quàm lex habet, aut iter anni.
Nunc consumit edax segetem rubigo maligni
Aëris ex vitio, nunc culpam vere tepenti
Post Zephyros gelidi glacies Aquilonis inurit,
Ambustúmque caput culmi fuligine tingit.
Seminis aut teneri turgens dum germinat herba,
Continuis, nimijsque perit constricta pruinis,
Nec potis est tenuem telluri affigere fibram:
Mox eiecta solo glacie sidente superfit,
Nudáque subducto radix euellitur aruo,

a tantásque.
b pascunt.

Ancipites tribuli ſubeunt,& carduus horrens.
Hos fert ſicca ſitis:hunc ebrius educat humor.
Temperies effuſa minùs,vel plùs,agit iſtos
Terrarum morbos, & mundum vulnerat ægrũ.
Non aliter noſtri corruptus corporis vſus
In vitium plerumque cadit,nec in ordine recto
Perſtat,& exceſſu moderaminis afficit artus:
Vnus enim ſtatus eſt mũdíque,& corporis huius,
Quod gerimus:natura eadem ſuſtẽtat vtrumque.
Edita de nihilo creſcunt,nihilúmque futura.
Aut titubant morbis,aut tempore victa ſeneſcũt,
Nec natura caret vitio,cui terminus inſtat.
Semper,crede,polus varijs prouentibus annos
Texuit.hos multa ditauit fruge fluenteis:
Quoſdam infelices aſtris damnauit iniquis,
Spe caſſa,& ſterili,curam fruſtratus agreſtem.
Sed,ſi Veſtaleis vlciſcitur iſta puellas
Peſtis,ab infido quæ gignitur improba mundo,
Cur non Chriſticolûm tantùm populatur agellos,
Per quos virginibus veſtris ſtata dona negantur?
Vtimur & ruris reditu,& ratione colendi:
Exercere manus non pænitet,&,lapis illic
Si ſtetit antiquus,quem cingere ſueuerat error
Faſciolis,vel gallinæ pulmone rogare,
Frangitur,& nullis violatur Terminus extis,
Et,quæ fumificas arbor vittata lucernas
Seruabat,cadit vltrici ſucciſa bipenni.
Nec tamen iccirco minor eſt aut fructus agelli,
Aut tempeſtatis clementia læta ſerenæ,
Temperat aut [a] *pluuius qui culta noualia ventus.*
Sed nec magno opus eſt frugi viuentibus,& cùm
Maxima proueniunt, non amplo in gaudia ſenſu
Soluimur,inque lucrũ ſtudio exſultamus auaro.
Nam quibus æternum ſpes informatur in æuum,
Omne bonum tenue eſt,quod præſens ingerit ætas
O felix nimium ſapiens,& ruſticus idem,
Qui terras,animumque colens,impẽdit vtriſque

a pluuiis.

Curam

Curam peruigilem: qualeis quos imbuit auctor
Christus, & assumtis dedit hæc præcepta colonis.
Semina cùm sulcis committitis, arua cauete
Dura, lapillorum macie, ne decidat illic,
Quod seritur: primò quoniam præfertile germen
Luxuriat: succo mox deficiente sub æstu
Sideris igniferi sitiens torretur, & aret.
Né ve in spinosos incurrant semina vepres:
Aspera nam segetem surgentem vincula texunt,
Ac fragileis calamos nodis rubus arctat acutis.
Et, ne iacta viæ spargantur in aggere grana:
Hæc auibus quia nuda patēt, passimque vorātur,
Immundisq́ue iacent fœda ad ludibria coruis.
His Deus agricolam confirmat legibus. ille
Ius cæleste Patris non summa intelligit aure:
Sed simul & cordis segetem disponit, & agri,
Ne minùs interno niteant præcordia cultu,
Quàm cùm læta suas ostentant iugera messeis.
Exstirpamus enim sentos de pectore vepres,
Ne vitiosa necent germen vitale flagella,
Ne frugem, segetémque animæ spinosa malorum
Impediat sentis scelerum peccamine crebro,
Glarea ne tenuis ieiunis siccet arenis
Marcentem sub corde fidem, ne pectoris æstus
Flagret, & effetis vrat charismata venis.
Denique ne iecoris detrita in parte relinquat
Vilis cura Deûm, ne spem, qua vescimur intus,
Deserat, obscenísque auibus permittat edendam,
Et proiecta fides hosti sit præda volucri.
Talis nostrorum solertia centuplicatos
Agrorum reddit fructus: quibus acriùs instat,
Nec metuit, ne congestum populetur aceruum
Curculio, vel nigra cauis formica recondat,
Sunt & virginibus pulcerrima præmia nostris,
Et pudor, & sancto tectus velamine vultus,
Et priuatus honos, nec nota, & publica forma,
Et raræ tenuésque epulæ, & mens sobria semper,
Lexq́ue pudicitiæ vitæ cum fine peracta.

Hinc decies deni rediguntur in horrea fructus,
Horrea nocturno non vnquam obnoxia furi.
Nam cælum fur nullus adit: cælestia nunquam
Fraude resignantur: fraus terris voluitur imis.
Quæ nunc Vestalis sit virginitatis honestas,
Discutiam, qua lege regat decus omne pudoris.
Ac primùm paruæ teneris capiuntur in annis,
Ante voluntatis propriæ quàm libera secta
Laude pudicitiæ feruens & amore Deorum,
a contemnat. *Iusta maritandi* [a] *condemnet vincula sexus.*
Captiuus pudor ingratis addicitur aris,
Nec cõtemta perit miseris, sed adempta voluptas.
Corporis intacti mens non intacta tenetur,
Nec requies datur vlla toris: quibus innuba cæcũ
Vulnus, & amissas suspirat femina tedas.
Tum, quia non totum spes salua interficit ignem:
Nam resides quandoque faces adolere licebit.
Festáque decrepitis obtendere flamea canis,
Tempore præscripto mẽbra intemerata requirens,
Tandem virgineam fastidit Vesta senectam.
Tum thalamis habilis tumuit vigor, irrita nullus
Fecundauit amor materno viscera partu.
Nubit anus veterana sacro perfuncta labore,
Desertísque focis, quibus est famulata [b] *iuuentas.*
b iuuentus. *Transfert emeritas ad fulcra iugalia rugas,*
Discit & in gelido noua nupta tepescere lecto.
Intereà, dum torta vagos ligat infula crineis,
Fataleísque adolet prunas innupta sacerdos,
Fertur per medias, vt publica pompa, plateas,
Pilento residens molli, seque ore retecto.
c Implicat. [c] *Imputat attonitæ virgo spectabilis vrbi.*
Inde ad consessum caueæ pudor almus, & expers
Sanguinis it pietas, hominum visura cruentos
Congressus, morteísque, & vulnera vẽdita pastu
Spectatura sacris oculis. sedet illa verendis
Vittarum insignis phaleris, fruiturqúe lanistis.
O tenerum, mitémque animum cõsurgit ad ictus,
Et, quoties victor ferrum iugulo inserit, illa

Delicias ait esse suas, pectusque iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi:
Ne lateat pars vlla animæ vitalibus imis,
Altiùs impresso dum palpitat ense secutor.
Hoc illud meritum est, quòd continuare feruntur
Excubias, Latij pro maiestate Palatî,
Quòd redimunt vitam populi, procerúmque salutem?
Perfundunt quia colla comis bene, vel bene cingunt
Tempora tæniolis, & licia crinibus addunt?
Et quia subter humum lustraleis [a] testibus Vmbris a tristibus.
In flamam iugulant pecudes, & murmura miscent?
An quoniam podij meliore in parte sedentes
Spectant, æratam faciem quàm crebra tridente
Impacto quatiant hastilia, saucius & quàm
Vulneribus patulis partem perfundat arenæ,
Cùm fugit, & quanto vestigia sanguine signet?
Quod genus vt sceleris iam nesciat aurea Roma,
Te precor Ausonij Dux augustissime regni,
Et tam triste sacrum iubeas, vt cetera, tolli.
Perspice, nón ne vacat meriti locus iste paterni:
Quem tibi supplendum Deus, & genitoris amica
Seruauit pietas? solus ne præmia tantæ
Virtutis caperet, partem tibi gnate reseruo,
Dixit, & integrum decus, intactúmque reliquit.
Arripe dilatam tua, Dux, in tempora famam,
Quódque patris superest, successor laudis habeto.
Ille vrbem vetuit taurorum sanguine tingi:
Tu morteis miserorum hominum prohibeto litari.
Nullus in vrbe cadat, cuius sit pœna voluptas:
Nec sua virginitas oblectet cædibus ora.
Iam solis contenta feris infamis arena,
Nulla cruentatis homicidia ludat in armis.
Sit deuota Deo, sit tanto Principe digna,
Et virtute potens, & criminis inscia Roma,
Quemque Ducem belli sequitur, pietate sequatur.

PHILIPPVS ROBERTVS I.C. IN SYMMACHVM A FRANC. IVRETIO NVNC PRIMVM RESTITVTVM ET ILLVSTRATVM.

Symmachus insanas dum trudit ad æthera voces,
Próque Deo portenta colit, Christúmque lacessens
Ad nitidi radium solis caligat, & excors
Nascentem domini proscindit relligionem
Enceladi fera progenies! hæc rara reliquit
Ingenij documenta sui damnata catenis
Aeternóque situ, & tetricæ pædore Catastæ. (∴)
Sic tanto meritas sensit pro crimine pœnas.
Donec squallentem fœdo mucore libellum,
Auctorísque sui scelus exitiale gementem,
Post annos centum decies eduxit in auras
Iuretius doctæ decus immortale cateruæ, (∴)
Herculea fretus virtute, & fortibus ausis
Perrumpens validis obducta repagula claustris.
Sic olim manes rediuiui fidus amici
Abstulit Alcides, superúmque reuexit in orbem.
Vnde illi meritis pro tantis reddita vitam
Vita dabit, cunctos quæ sit victura per annos.

Non vlla laborum noua mi facies.

IN SYMMACHVM RECENS A FRANC. IVRETO I.C. RESTITVTVM N. BONYERII HENDECASSYLLABI.

Dum nobis lacerum miserriméque
Mille anfractibus, atque tot lacunis,
Mille & sentibus hispidis scatentem
Symmachum lepidum grauem & venustum
Quondam, nunc carie & situ inquinatum
Pernix, sedulus, impiger, sagáxque

A

Prisco restituis suo nitori:
Illum dúmque labore pertinaci
Nodosa implicitum eximis catena,
Et perrumpere claustra auara cogis,
Quæ tantum occuluere sæculis tot
Scriptorem (licet impium ethnicúmque)
Vt tandem volitet politus inter
Doctorúmque manus teratur & his;
Te, Iurete, senem probas adultus.
Mirum quódque magis magísque mirum est,
Nodos difficiles notis acutis,
Doctis hus simul atque tam disertis
Soluis, Symmachus vt vetustus vrbi
Præfectus, tibi totus ille notus
Et visus pariter putetur olim.
Ac iam Gallia quod diu expetiuit
Per te nunc habet, abditas recludat
Nempe qui venerandæ & approbatæ
Vetustatis opes, sacrósque sensus.
Quod quantumlibet eruditus antè
Annis mille quidem híncve plus peractis
Nunquam præstitit, aggredi est nec ausus,
Quod saltem edidit aut inabsolutum,
Aut cultum minus, aut minus politum.
Et tantùm rabula improbat laborem?
Verùm id improbet vsque & vsque nequam,
Dum quod nectis opus perennitate
Credatúrque probis & eruditis
Dignum, quódque boni legant nepotes,
Aequa posteritas & vsque laudet.
Quod, Iurete, decus latrationes
Raucos vulturij & fame furentis
Garritus superat, suóque vincit
Tantùm lumine, crede, scriptor hic iam
Es quantum melior probatus illo,
Qui est hic pessimus omnium patronus.

FRANC. IVRETI
NOTAE AD SYMMACHVM,
QVIBVS EMENDATIONVM RATIO REDDITVR.

AD LIB. I. EPIST. I.

Q*VAM longa expectatione vicissitudinis desiderer.* Ita vulgò. Sed vetus codex Diui Benigni (quem semper illis notis v.c. designari profiteor) habet, quòd longa &c. liber verò clariss. P. Pithœi sic, quàm longa vicissitudinis expectatione desidere.

Non enim actuum. Hæc est scriptura v.c. cum interrogationis nota. Excusa tamen olim lectio habet, Nunc tamen vobis actuum nostrorum ordo pandendus est. Libet enim &c. Ceterùm quod de ocij ratione addit, sumpsit ex M. Catone, qui in principio suarum originum scripsit clarorum virorum atque magnorũ non minus ocij quàm negocij rationem extare oportere. auctor Tullius pro Plancio. Sed & Ennodius Ticinensis in dictione Epiphanij, Si reddenda est (ait) de ocioso sermone ratio, non minus de ocioso silentio. Galba tamen cùm in desidiam conuersus esset, dicere solebat neminem cogi rationem ocij sui reddere. Suetonius in Galba. cap. 9. *Ocij ratio.*

Ibi Acindyno. v.c. Acinodo, sed vitiosè. vide Cuspinianum.

Antistas ceteris. Sic v.c. rectè. vt etiã infrà lib. 4. epist. 20. apud te gratia fratris antistat. Vulgò tamen vbique legebatur anteстat. Lucretius lib. 5. *Antisto.*

Herculis antistare autem si facta putabis
Longius à vera multo ratione ferere.

A. Gellius lib. 9. cap. 13. viribus & magnitudine & adolescẽtia simúlque virtute ceteris antistabat. Ita enim habent v. c. Sanè Papirianus apud Cassiodorum lib. de ortogr. cap. 4. ante præpositio (inquit) interdum integra manet, vt anteactum, anteuenit, antecedit: interdum mutatione in i litteram corrumpitur, vt antistat, anticipat. *Gellij locus.*

Ego infãtiæ & imprudẽtia mea. In omnib' aliis libris legebatur, ego infãtiæ meæ. Sed cùm vidissẽ scriptũ esse in v.c. ego infantiæ & prudẽtiæ meæ:

cedere. Et postea addit. Præstare tibi est, quàm nobis optare velocius. Sed & auctor Panegyrici dicti Flauiensium nomine, Constantinum Imper. ita alloquitur. Si consilium callidioris amici admitteres, esset quod fortasse reprehenderetur, nimium te scilicet facilè ea quæ sis tributurus apetire, & sine vllo artificio citò promere quæ sperare diu debeāt. Nescis Imp. tua commendare beneficia: præstādi celeritate occupas tempus optādi &c. Pari denique honore Theodosium prosequitur Latinus Pacatus, cùm refert tam certa illius fuisse beneficia, vt tum accepta viderentur, cùm sponderet: quia vota hominum nō fatigaret, nec adhiberet muneribus artem difficultatis. Cui etiam consensisse videtur Symmachus, cùm scribit lib. 10. epist. 48. solitum Theodosium vota omnium beneficiis præuenire. Quare gloriantur Arcadius & Honorius in l. 11. C.Theod. de infir. his quæ sub tyr. vbi profitentur sese vltrò deferre beneficia inopinantibus. Inde igitur rectè Cassiodorus Var. lib. 3. epist. 41. Non occurritur (ait) sub Principe benigna remedia postulare subiectos, quoniam supplicationem præcedit humanitas, & miro modo posteriora fiunt vota quàm præstita &c. Sed mores illi verecundi cum suis Principibus perierunt, & magis etiam perituri sunt.

Nunc nuper. Ita v.c. sed τὸ, nunc, vulgò aberat: nec est dubitandum quin omissum sit ab illis qui venustatem locutionis non assequebātur. Sanè idem auctor aliàs sic locutus est, vt lib. 5. epist. 64. Nūc nuper (ait) veterator quidam procuratorio nomine extulit caput. Arnobius Afer lib. 1. cont. gent. Nunc nuper in vtero matris suæ formatus, absolutus mensibus & consummatus decem. Terentius in prol. Eun. Idem Menandri phasma nunc nuper dedit. In quē locum vetus interpres notat, nuper ex illis esse verbis, quæ antiqui propter ambiguitatem cum adiectione proferebant. Nam nisi adderet poëta, nunc, hoc nuper olim & pridem significasset. *Nunc nuper.*

Ex propinquis bonis cū mæstitia. v.c. propinquæ. Pithœi codex habet, ex propriis bonis. Quod verò ex alterius morte cōmodū cū mœstitia sumptū vocat, cōstitutiones Imperatorū portionē luctuosā dixere l. 28. licet. C. de inoff. test. & luctuosā hereditatē l. vlt. C. de inst. & subst. & luctuosū lucrū l. vlt. C. com. de succ. & duræ fortunæ solatia l. 4. C. ad Sen. Tertyl.

Quod mihi honorem vtrumque fecisti. Ita ex v. c. reposui, quia vulgò legebatur, quod in honorē. Sed & ex eodem v. c. multos hîc versus addidi, qui hactenus desiderabantur. Vtrumque verò honorem vocat, quoniam elogio & facultatibus à patre auctus fuerat. Nam ferè in donationibus & legatis inserebatur titulus, qui ad laudem donatarij & legatarij pertineret. vt apud Senecam lib. 3. decl. vlt. mercator, vicini vxorem heredem instituit cum hoc elogio, quia castam repererat. & in l. 27. D. de donatio. Quia me eloquentia & diligentia tua meliorem reddidisti, dono &c. Sed & qui aliquid ab alio consequebantur, honorati dicebātur. Inde apud Valerium lib. 7. cap. 7. honorem hereditatis transferre, & sanguini honorem debitum reddere lib. 5. cap. 9. Inde eleganter Timotheus Episcopus ad eccles. Cathol. Quod heredibus tuis (ait) vel qui- *Honor quid.*

bufcunque res proprias derelinquis,& honorare te eos indicas, & amare: deum vtique, cui non relinquis,nec honorari à te indicas, nec amari.

AD EPIST. IIII.

Exædificandum. corruptè v.c. exodific. & paulopoſt, pro Prætarij, quod erat in v.c.repoſui,Prætorij. Habuit Symmachus multa Prætoria. Nam lib.6.ep.9.Baiani Prætorij meminit, & eod.lib.6.ep. 67.Puteolani Prætorij,& lib.6.ep.17. alterius cuiuſdam mentio fit. Palladius verò nomine Prætorij vrbanam villam ſignificaſſe videtur,eiúſque ſitum ita deſcribit, vt loco erectiore & ſicciore ſit, quo læto fruatur aſpectu. Atque in eiuſmodi ædificia ingentes olim profundebantur pecuniæ,vt colligere eſt ex Tranquillo in Calig.cap.37.&in Aug.cap.72. Erunt tamen,qui hanc auctoris epiſtolam non de priuato, ſed publico Prætorio intelligant. Nam diſertè in l.35.quicquid. Cod. Theod.de oper. publ. cauetur,vt quicquid de Prætoriis Iudicum ruina lapſum fuerit, id rectorum facultatibus reparetur. Romanis enim multæ curæ fuit, vt ædes ſartæ tectæ ſeruarentur.

Prætoria.

Ætas ædificiis tributa.

Aedium ſenectutem. Pro,odium quod erat in v.c. ſubſtitui ædiũ. rectè. ætatem enim tribui ædificiis non nouum eſt. Sic Caſſiodorus lib. 1. Var.ep.25. Vt antiqui Principes(inquit)nobis meritò debeant ſuas laudes,quorum fabricis dedimus longiſſimam iuuentutem: vt priſtina nouitate reluceant,quæ veternoſa iam fuerant ſenectute fuſcata. Et Mamertinus in Panegyr. Iuliani,dixit vrbium mœnia renouata ab Imperatore induiſſe iuuentutem.Eadem etiam ratione,ornamenta vrbium ac decora marmorum ſentire ſenium temporis legimus in l.16. C. Theod. de oper.pub.& ædes ætatis ſenio concuti l. xv. eod.tit. Ouidius lib. 1. amor.eleg.8.

Caneſcunt turpi tecta relicta ſitu.

Ennodius Ticinenſis epiſt.ad Boëtium: Ædificia eius ſub negligentia conſeneſcunt. Et alio loco:

Abiurant priſcam te Præſule tecta ſenectam.

Atque hæc eorum ſententiam adiuuant, qui defendunt legendum eſſe ætatem ædificiorũ in l.58.D. de legat.1. Nam illius lectionis venuſtatem alij interpollarunt,qui ignorant pari forma ætatem chirographi dici in l.1.C.Theod. ſi cert.pet.& ætatem fidémque libri apud Gellium in illis fragmentis quæ luci reddidit Canterus nou. lectio.lib.2.cap.6.& ætatem vino accedere apud Plinium lib.23.cap.1. Sed & noſter auctor lib.4.ep. 34. ſenectutem papyri dixit,& epiſt. 35. ætatem charitatis de epiſtolarum tyrocinio non debere æſtimari.

AD EPIST. VI.

Hæc epiſtola,ita vt nos expreſſimus,corrupta fuit in v.c.nec ſine præſidio alterius libri commodè reſtitui nequit. Quod autem hîc de Cenſoribus notat,fortè referri poterit ad morem Cenſorum, qui ſarta tecta exigebant,teſte Aſconio in orat.3. Ciceronis in Verrem.

AD EPIST. VII.

Ianus aperibat. v.c. perperam, apibat, errore librarij. Sic idem auctor infrà epist.38. Calendæ tunc erant quibus annus aperitur. Plinius in Panegyr. Contigit ergo priuatis aperire annum, fastósque reserare. Sidonius Apollin. lib.8. epist.6. Consul Asterius anni sui fores votiuùm trabeatus aperuerat. Ceterùm quod hîc de frequenti Senatu adiicit, id etiã illustratur verbis Plinij Secundi, qui lib.2. epist.11. Dilata res est (ait) in proximum Senatum, cuius ipse conspectus augustissimus fuit. Princeps præsidebar. erat enim Consul. ad hoc Ianuarius mensis cùm propter cetera, tum præcipuè Senatorum frequentia celeberrimus. *Ianus aperit.*

Noui sæculi fata. Sic v.c. Quanquam non malè legeres, noua hæc fata. Etenim cùm insolita & insperata fœlicitas alicui contigisset, nouum fatũ dicebatur à veteribus. Id videtur innuisse Pacatus in Panegyr Nullam maiorem air Principum fœlicitatẽ esse crediderim, quàm fecisse fœlicem, & intercessisse inopiæ, & fortunam vicisse, & dedisse homini nouum fatum. Inde illud Iuuenalis Satyr.7. circa finem. *Nouum fatum.*

--- exempla nouorum
Fatorum transi. ---

Antoninus Pius. Sic videor rectè emendasse, cùm horum verborum loco in v.c. esset. Sttunuus Pius.

Temporibus adiuti. v.c. habuit, teporibus. Quarum vocum affinitate aliquoties peccatum scio. Sic apud Vegetium lib.4. cap.34. vulgò legitur, Nam ferreos clauos tempore & humore celeriter rubigo cõsumit. Quod non rectè procedit. Si enim tractu temporis claui ferrei rubigine absumuntur, quomodo celeriter? Sed vetustus codex, quem mihi vtendum præbuere nobilissimi & studiosissimi fratres Franciscus & Lazarus Seluç, habet, tepote, non tempore. *Vegetius correctus.*

Tecum loquentur. Ita emendaui. Pessimè enim v.c. luquentur. Nam eodem modo infrà lib.9. ep.102. dixit litteras loqui, & ep. 67. historias loqui. Sic M. Tullius pro domo sua dixit annales loqui. Et Gellius lib.9. cap.3. Demosthenis orationes & cõciones vocificare. Hanc enim vocem retinent membranæ scriptæ. Apuleius apolog.1. Si litteræ (ait) ita vt partim vocales dicuntur, etiam propriam vocem vsurparent: si verba, ita vt poëtæ aiunt, pinnis apta vulgò volarent, nónne cumprimum epistolam istam Rufinus mala fide excerperet, pauca legeret, multa & meliora sciẽs reticeret, nónne tunc ceteræ litteræ scelestè se detineri proclamassent? verba suppressa de Rufini manibus foras euolassent, totum forũ tumultu complessent? Neque verò solis litteris vocem tribuimus. Nam eodem exemplo Sidonius Apollinaris in Paneg. Maior. dixit sydera clamare, & aues loqui fata. Sic Cassiodorus Var. lib.8. epi.10. vulnera corporis vocat præconium sine assertore, propriámque linguam virtutis. Quibus addere placet locum Ammiani Marcellini lib.25. de Iuliano Imper. loquentis: Si nocturna lumina (ait) inter quæ lucubrabat, potuissent voce vlla testari, profectò ostenderent inter hunc & quosdam Principes mul- *Gellius emendatus.*

tum intereſſe, quem norant voluptatibus ne ad neceſſitatem quidem indulſiſſe naturæ.

AD EPIST. VIII.

Eiuſdem argumenti extat epiſtola apud Sidonium Apollinar. lib. 9. ep. 9. Ceterùm quod hîc in vulgatis libris habetur, *Ita me Dij dominis probabilem præſtent*, non ſic in v.c. conceptum eſt in quo vox, dominis, omittitur. Sed ego nolui temerè reiicere, quia illo nomine voluit deſignare Imperatores, quo titulo ſæpe honeſtatur in libris veterum, vt apud Plinium in epiſtolis, Martialem, & l. 3. D. de his quæ in teſt. del. Sidonius Apollin. in Paneg. Maioria.

Domini qui.

---mea Gallia rerum

Ignoratur adhuc dominis. ---

Domini rerũ Anianus etiam antiquus interpres, rerum dominos aliquoties pro Principibus poſuit, in interpretatione ſcilicet l. vlt. C. Theod. de Pactis. l. 11. de Pœnis. l. 20. de Decurio eod. Cod. cui adde Caſſiodor. lib. 1. Var. epiſt. 4. & lib. 12. epiſt. 6. 7. 11. & 13. Et Symmachus noſter lib. 10. epiſt. 36. Sciui meliorem eſſe iudicum cauſam quæ rerum dominis reſeruatur. Idem honoris cauſa ſolet alios quàm Imperatores dominos vocare, vt & Neſennius ad Paulum ſcribens in l. 22. d. ad leg. falc. Tranquillus tamen in Auguſto cap. 53. narrat, Auguſtum domini appellationem ſemper exhorruiſſe, vt maledictum & opprobrium, dominúmque ſeſe poſthac appellari non paſſum fuiſſe. Quod & eius exemplo factitauit Tiberius, vt idem Tranquillus in eius vita cap. 27. refert, & Seuerus, teſte Lampridio. Tertullianus in apolog. cap. 34. Dicam planè Imperatorem dominum, ſed more communi, ſed quando non cogor vt dominum dei vice dicam. Ceterùm liber ſum illi. Dominus enim meus vnus eſt deus omnipotens, æternus idem qui & ipſius. Qui pater patriæ eſt quomodo dominus? Sed gratius eſt nomen pietatis quàm poteſtatis. Etiã familiæ magis patres quàm domini vocantur. Sic ille, qui & in lib. aduerſus Hermogenẽ, domini vocẽ, poteſtatis ſummæ nomẽ eſſe arguit.

Sed ego quaſi paupertinus, ingenij mei conſcius. Ita vulgati libri. In v.c. eſt, Sed ego qui ſim paupertini ingenij cõſcius. Codex Pith. Sed ego paupertini ingenij mei cõſcius. In quadam ſcheda pro, paupertinus, erat exaratum, paupertimus. At nihil mutandum eſt. Nam ea voce vtitur Varro apud Nonium. Et Ammianus Marcellinus lib. 14. dixit turbam imæ & paupertinæ ſortis, & lib 26. domos paupertinas. Et Prudentius in Pſycho. arma paupertina.

Ora præterlabitur. v.c. prælabitur. Sic Petronius in ſaty. Ita foras mentes obſidet, eruditas præterlabitur.

Improuiſò, clarorum verſuum dignitate. Ita v.c. & vulgati libri. Codex Pith. improuiſa elatorum verſ. dign.

Sarmatico Hiſtro frigidiorem. Ita vulgò. v.c. Scyth. Tanai frigidiorem. Liber Pyth. frigidiorem Sarmatico Tanai.

Quàm nominibus varia tam coloribus. Lib. Pith. quæ ſicut nominibus variata coloribus. aliàs, quæ non minùs variata coloribus.

AD EPIST.

AD EPIST. IX.

Athenæi hospes. In athenæo professores & rhetores sua profitebantur studia, eiúsque mentionem facit Symmachus lib.9. epi. 85. Capitolinus in Pertinace. Lampridius in Alexād. Seuero, & in Gordianis. Et Sidonius, Apollinar. li.2. ep.9. & lib.4. ep.8. & lib.9. ep.9. & ep.14. Palladij autē meminit idem Symmachus lib.3. ep.50. Et de illo videtur sensisse Sidonius, qui lib.5. epist.10. pompam Palladij laudat.

Latiare concilium. Ita constanti fide scriptum est in v.c. non autem Latiale, vt infrà lib.8. in epist. ad Martia. In ore tuo vernat Cecropia musa, mihi lingua Latiaris est. Et lib.9. epi.68. in domicilio Latiaris facundiæ ocio & studio torpeo. Sic Prudentius lib.1. in Symmach. Funditur humanus Latiari in munere sanguis. Et apud Lactantium lib.1. cap. 21. membranæ habent, Latiaris Iuppiter: quamuis Latialis, excusum sit.

Oratione quàm moribus. Seneca lib.20. ep.115. Talis hominibus fuit oratio, qualis vita.

Non solus vultus &c. Ego iudicium meum secutus (quod tamen infirmum esse sentio) totum hunc locum ita emendaui. Nam valdè erat deprauatus in v.c. hoc modo. Non solus vultus aut colus afferit posteros in honorem parentum. Certiores habet natura vin-icias benè sentiendi & c. Quòd autem in autographo vni tantùm litteræ vacuum spacium relictum fuit in describenda voce, vindicias, hoc modo, vin-icias, id errore librarij factum videtur. Sensus autem est: Si quis quæsierit, cui maiorem laudem tribuere debeamus, naturæ an arti, natura decreto quodā vindicias feret, rémque obtinebit. *Vindiciæ.*

AD EPIST. X.

Ego astutum. v.c. actuum. quod etiam recipi potest.

Iterando obtundere, quàm fraudare reticendo. In v.c. leui errore scriptum erat, retitendo. Non dissimiles næuos emendabam nuper in l. quod ad. C.Theod. lib.6. tit.2. ibi à consortio amplissimi ordinis non retendant. Nam puto reponendum, non recedant. Huc verò non malè referes quod habet Plinius lib. 2. ep. 20. Præuaricationem scilicet esse transire dicenda, vel cursim & breuiter attringere quæ sint inculcanda, infigenda, repetenda. Et Ammianus Marcel. lib.29. Fallere non minus videtur (inquit) qui gesta præterit sciens, quàm ille qui nunquam facta fingit. Nec minus verè apud Plautū in Querolo: Peierat sæpe qui tacet. Tantum est enim verum, quantum & falsum dicere. *Codex Theodos. emēdatus.*

AD EPIST. XI.

Siciliæ commune legauit. Sic infra lib.4. ep.47. legationem illis Campanorum Prouincialium commune mandauit. Ea vox vniuersitatem siue corpus designat, vt apud Tullium orat.3 in Verrem, commune Milyadū, pro Republica positum notat Asconius Pædianus. *Commune.*

AD EPIST. XII.

Potiris summa iudicij. Id ad dignitatem Præfecti Prætorio referendum est, qua claruit Ausonius, cuiúsque meritum reliquis antistat l.1. C. de offic. Vic. Inde Constantinus in l.1. C.Theod de Episc. iudic. ad Abla- *Dignitas Pr. Pretorio.*

uium Præf.Præt.ſcribens:qui iudiciorum,air,ſummam tenetis. Et in l. 40.C.de Decurionib.ad Cynegium PP. Vobis propter loci dignitatẽ rerum ſumma commiſſa eſt. Ammianus Marcell.lib.17.ſub initium: Ob quæ Præfecto Præt.ferri non poſſe clamante ſe repentè factum infidum,cui Auguſtus ſummam commiſerit rerum. Idem etiam Præfecturam Prætorianam honorum omnium apicem vocat lib.21. circa finem.

Et Caſſidorus Var. lib. 6. ei poteſtati nullam eſſe dignitatem æqualem ſcribit. Denique Eunapius Sardianus in vita Procereſij, Præfecturam hanc inſtar Imperatoriæ dignitatis habere notat,niſi quòd purpuræ trabeæve vſu careat.

AD EPIST. XIIII.

Gemellas iunctim. Sic v.c. in quo etiam adnotatum fuit apicibus litterarum legi, iunctis:quod eodem recidit.Quam verò hoc loco tangit hiſtoriam, legere eſt apud Valerium lib.1.cap.1.Liuium lib.27.& Plutarchum, qui referunt templum Virtuti & Honori nuncupatis votis à Marcello conſecratum fuiſſe. Sed & Feſtus Pompeius memoriæ prodidit,C.Marium ſummiſſiorem aliis ædem Honoris & Virtutis feciſſe, ne ſi fortè officeret auſpiciis publicis,augures eam demoliri cogerẽt. Eiúſq; templi mentio fit in antiqua tabula marmorea inuenta in via Flaminia.

Ædes Virtutis & Honoris.

Denique temporibus Veſpaſiani Principis,Cornelium Pium & Actiũ Priſcum Honoris & Virtutis ædes pinxiſſe,quas Veſpaſianus reſtituerat, legimus apud Plinium lib.35.cap.10. in fine. Illud propterea obiter animaduertendum eſt, in veterum ſcriptorum monumentis,ſæpe Virtutis & Honoris nomina quodam coniungi vinculo,quoniam inuicem coniutare debeant,& mutuam opem flagitent. Teſtes ſunt hi duo vetuſti tituli. *Virtuti & Honori L. Vlpius Marcellus leg. Aug. Pr. Pr. Panno. inf. V. S.* Alter ita habet. *C. Poblitio L. F. Bibulo Aed. Pl. Honoris Virtutiſque cauſa Senatuſconſulto,Populíque iuſſu locus monumento, quo ipſe poſterique eius inferrentur,publicè datus eſt.* Sed & Prudẽtius poëta lib.1.in Symmach.virtutis & gloriæ nomina coniunxit:

--- nec Romula virtus
Iam ſit anus,norit nec gloria parta ſenectam.

Et paulo poſt:

Præmia virtutum titulis & honoribus aucti
Ardua rettulerint.---

Sed enim præterea. v.c.habebat, Sed enim propter etiã caminatũ rellígio ſacro fontis aduertitur. Quod ſententiam inuolutam complectitur, ideóque mutandum cenſui, ſaluo tamen aliorum iudicio. Videtur autem de induſtria poeticè loqui, quòd ad Auſonium poëtam ſcribat.

Adnitentur artes. Sic infrà lib.9.epiſt.81. maximóque ſudore (ait) arduum laudis adnititur. Cum præpoſitione extulit Tullius lib.de amicitia: Natura ſolitarium nihil amat, ſempérque ad aliquid tanquam adminiculum adnititur.

Cyneæ Pyrrhus. Ita puto legendum, non autem Æneæ Pyrrhus, vt tamen est in v.c.

AD EPIST. XVI.

Nouus annus exspectat. Nouus annus dicebatur primus annus imperij alicuius Imperatoris, vt ex Seneca in ludo Claudij notat Turnebus aduerſ. lib. 13. cap. 8. Dicebatur & initium anni, vt apud Nasonem: *Nouus annus*

Dic age frigoribus quare nouus incipit annus.

Exſpectare autem ait annum Symmachus, vt infrà lib. 4. epi. 61. & lib. 5. epi. 81. Et Sidonius Apollin. lib. 1. epi. 9. Ecce Calendæ Ianuariæ, quæ augusti Conſulis mox futuri repetendum faſtis nomen opperiebantur. Erat enim Conſulum inchoare annum, & pandere, vt liquet ex l. 1. Cod. Theod. ne quid publ. læt. & nou. Major. 3. de rit. imp. Saluiano lib. 6. de prouid. & Caſſiodor. Var. lib. 2. ep. 1. multiſque aliis.

AD EPIST. XVII.

Scitamenta. Sic rectè. Non autem ſcuramenta, vt quædam ſchedæ. Apuleius lib. x. de aſin. Scitamenta mellita vocat. Et apud Macrobium Satur. lib. 7. cap. 14. Popinatores ſcitamentorum legimus. Paulinus epi. 3. ad Aprum. Appoſuiſti mihi diuites eſcas, quæ me eſurientem facilè in omnia verborum tuorum quaſi in varia electarum guſtu & aſpectu dapum ſcitamenta rapuerunt. Aulus Gellius lib. 18. cap. 8. Translatè pro loquendi leporibus hac voce vtitur. quam etiam apud Plautum reſtituit Turnebus aduerſ. lib. 18. cap. 14. *Scitamenta quæ.*

Precum arbiter, legum conditor. Sic rectè v.c. nam hæc imperfecta circunfere bantur in vulgatis æditionibus. Hinc autem conſtat quæ fuerint partes Quæſtoris ſub Imperatoribus. Ille enim condebat leges, & veritatem precum rimabatur, vt ſubſcriberet illis, ſi iuſta ratione niterētur. Quod liquet ex l. 2. C. de pet. bon. ſubl. & ex l. vlt. C. de diu. reſcript. & ex Nouel. Valētiniani de hom. caſu aut vol. fac. atque huc referri opus eſt, quod idem Symmachus ſcribit lib. 2. epi. 8. ad Flauianum his verbis: Neque enim te exhauſerit, quòd adeuntium preces indefeſſo abſoluis affatu, quòd venerandi Principis mente loqueris & oraculis. Ita enim legit v.c. Et lib. 4. ep. 50. ad Florentium: Quid quod te magis Quæſturæ honor & condendarum ſanctionum vſus excoluit? Et lib. 5. epi. 52. ad Fœlicem. Rogo te cogites, quid de auguſto aditu, cuius loqueris oracula, deceat impetrari. Fraterna tecum ſollicitudine loquor. Reſcriptorum omnium fama te reſpicit. Caſſiodorus Var. lib. 6. Quæſtura linguæ Regiæ vox eſt. Et lib. 8. epiſt. 13. Ad Ambroſium Quæſtorem: Vox legum diceris, dum iura condimus &c. Sed & in conſtitutione, de Theodoſ. Codic. auctoritate: Martyrius quidam dicitur Quæſtor Principis fidúſque interpres. *Quæſtor.*

Adde huc alia mille rerum. Ille. Sic legit & diſpungit v. c. rectiſſimè. Nam deterior eſt ſcriptura vulgatorum codicum, hæc ſcilicet: Adde huc alia mille. Ille rerum euentus nequaquam eueniet &c. Neque eſt cur quis ſuſpecti arguat ſcripturam v. c. Mille enim geni- *Mille.*

tiuo coniunctum antiqui efferebant, auctoribus A. Gellio lib. 1. cap. 16 & Macrobio lib. 1. cap. 5. Cùm dicis mille verborum (air ille) quid aliud sermo tuus nisi ipsam redolet vetustatem? M. Tullius pro Milone, Facilè Mille hominum versabatur valentium. Quadrigarius 3. Annal. Ibi occiduntur mille hominum. Et Lucillius apud Nonium. Cui sæpe mille imposui plagarum in diem.

Imitanda est. Ita v.c. vulgò antea, Imitanda est mihi epistola recens, ne fortè plurimis occupatus recuses.

AD EPIST. XVIII.

In queis, vt opinor. Non incommodè etiam sic legeris, in qua, vt opinor, opulentia, eruditioni tuæ &c. Nam fieri non posse videtur hæc lectio v.c. in quis vt opinor opulentiæ eruditioni tuæ negligens veritatis librarij displicebit. Vtcunque sit, sensus & mens auctoris liquet. Arguit enim incuriæ librarium, qui in exscribendo Pliniano opere, plurima interpollauerit. Quamobrem optimo consilio Diuus Hieronymus in fronte Chronicorum à se translatorum adiurat librarios, vt quod exscripserint, cum authentico diligenter conferant & emendent, eiúsque genus adiurationis in eum codicem transferant quem descripserint, vt nimirum cautiores fiant librarij.

AD EPIST. XX.

In specula hominum. Perperam in v.c. specula. Sic Plinius lib. 2. epist. 12. speculam pro Curia & Senatu posuit. Et idem in Panegyr. amicitiæ speculam dixit. Inde in speculis agere prouerbialiter sæpe repetitum est in codice Theodos.

AD EPIST. XXII.

Cautio est. *Longum de his loqui cautio est.* Ita optimè v.c. vt etiam liber Pithœi. Vulgò tamen cum negatione legitur, cautio non est. Sed vitiosè. nam ita aliàs auctor loquitur vt infrà epist. 39. Simul cautio est mihi, ne te sermo multus offendat. & ep. 44. Sed longum de his loqui cautio est, ne tibi molestior. & Plautus in Pœnul.

--- nunc mihi cautio est

Ne meamet culpa meo amori obiexim moram.

Et Terentius Andr. act. 2. sc. 3. Puerum autem ne resciscat mihi esse ab illa, cautio est.

Dies arguet. In æditione Scotti horum verborum loco legitur, quisquam arguet.

AD EPIST. XXIII.

Nihil moror. Hanc epistolam magnoperè deprauatam repperi in v.c. & vbique emendatione ferè opus habet. Non dissimulabo tamen rationes quibus adductus aliquid immutaui, ne quis succenseat.

Moror. v.c. meror. Ex quo effeci, moror, perspicua sententia. Nam miror, hoc loco non conueniret.

Habitu metiuntur. Ita v.c. nec audio eos qui hîc legunt mentiuntur.

Huc refert verba Gellij lib.9.cap.2.& l. 8.C.de med. & profeſſ. vt etiam Apuleij lib.1.Floridor.quo loco arguit quoſdam nebulones, qui palliotenus Philoſophi, diſciplinas ſapientiæ contaminarent. Et ſi autem verũ ſit ex habitu neminem metiri oportere: crinis tamen & habitus indicio ſolet eſſe philoſophis, vt ait idem Symmachus lib.2.ep.49. Sidonius certè Apollinaris lib.4.ep.9. Vectium illuſtrem virum commendat, quòd nouo genere viuendi monachum compleret, non ſub pallio, ſed ſub paludamento. & epiſt 11. de quodam Claudiano inter alia ſic ſcribit. Vir fuit prudens, populi ſui ingenioſiſſimus, quíque indeſinenter ſalua relligione philoſopharetur, & licèt crinem barbámque non paſceret, nunc etiam exſecraretur: à collegio tamen complatonicorum ſolo habitu & fide diſſociabatur. Sic ille. Quanquam dubito num potius legendum ſit, ſolo habitu & facie. Idem denique auctor lib.9.ep.9. laudat Fauſtum, quia non paſceret cæſariem, neque pallio aut claua, velut ſophiſticis inſignibus, gloriaretur, aut affectaret de veſtium diſcretione ſuperbiam, de nitore pompam, de ſqualore iactantiam &c.

Habitus philoſophorum.

Sidon. Apoll. correctus.

Tune inquies. Malè v.c. tunc inq.

Myronis buculam. v.c. perperam, baculam. Myronem enim nobilitauit maximè bucula verſibus celebratis laudata. Quando alieno plerique ingenio magis quàm ſuo commendantur, vt ait Plinius lib.34.cap. 8. Scribit verò Petronius Arbiter Myronem, qui pæne hominum ferarúmque animas ære comprehenderat, præ inopia hæredem non inueniſſe.

Et Policane forus &c. Scriptutam v.c. fideliter adumbraui, licèt turpiter contaminatam. Atque mehercule mentirer niſi faterer mihi negotium vehementer exhibuiſſe. Nam vix id explicari poteſt, nec ſi Carneadem ipſum orcus remittat, quod apud Lucillium diſſerens Neptunus de re difficili ait. Coniicio tamen legendum eſſe, Et Polycleti canephoras rudis eius artis &c. Coniecturam meam cõfirmant verba M. Tullij ita ſcribentis in Verrem lib.4.oratione 9. paulo poſt principium. Erant ænea duo ſigna non maxima, verùm eximia venuſtate virginali habitu, atque veſtitu, quæ manibus ſublatis ſacra quædam more Athenienſium virginum repoſita in capitibus ſuſtinebant. Canephoræ ipſæ vocabantur. Sed earum artificem quemnam? Rectè admones. Polycletum eſſe dicebant. Meſſanam vt quiſque noſtrum venerat, hæc viſere ſolebat. Omnibus hæc ad viſendum patebant quotidie. Domus erat non domino magis ornamento, quàm ciuitati. Ex quibus verbis colligere eſt, præſtantiſſimũ fuiſſe illud Polycleti opus. Et ſanè hoc loco Symmachus, egregia duntaxat artificum monumenta enumerare voluit. quàm verò fœliciter diuinarim, eorum erit iudicium qui in emendandis auctoribus aliquando ſudarint.

Polycleti canephora.

Ad vetuſtatem vergeret. Ita emendaui ſecutus mentem auctoris, reiecta lectione v.c. habentis, ad venuſtatem. Nam voluit conferre ſæculum quo vixit cum antiquis. Et verò quotieſcunque honorificè de aliquo ſentirent, illum parem vel proximum veteribus eſſe profitebantur, vt idem Symmachus lib. 10.ep.24. Vectium veteribus parem virtutum omnium

Sidon. Apol. correctus. fata rapuerunt. Sidonius Apollin. lib. 5. ep. 10. Amore studiorum te singulariter amar, in quo solo vel maximè omnium (sic enim emendo & lego, non animum vt vulgò) aduertit veteris peritiæ diligentiæque resedisse vestigia. Et lib. 4. ep. 17. Par ducibus antiquis lingua, manúque. D. Hieronymus in Matroniano, In metrico opere veteribus comparandus. Et in antiquo monumento, *Memoria C. F. L. Perduceus Iulianæ moribus, natalibus, ac pudicitia priscis illustribúsque fœminis comparandæ &c.* Velleius Paterculus lib. 2. de Sentio Saturnino loquens: Quod ego factum (ait) cuilibet veterum Consulum gloriæ comparandum reor: nisi quòd naturaliter audita visis laudamus libentius, & præsentia inuidia, præterita veneratione prosequimur: & his nos obrui, illis instrui credimus. Quare venustè Sidonius Apoll. lib. 8. ep. 11. de Lampridio oratore: Legebat (ait) incessanter auctores, cum reuerentia antiquos, sine inuidia recentes. Et Plinius lib. 6. ep. 21. Sum ex iis qui mirer antiquos, non tamen, vt quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. Neque enim quasi lassa & effœta natura nihil tam laudabile parit &c.

Nec in his falsum esse quæ nescio. Sic reposui ex vestigiis v. c. Quòd verò ait se nec in illis falli quæ nescit, causæ seruit. Húcque non incommodè referes quod habet Apuleius apolog. 1. contra Æmilianum: Habuit Apuleius (ait) quæpiam linteolo inuoluta apud lares Pontiani. Hæc quoniam ignoro quæ fuerint, idcirco magica fuisse contendo. Crede igitur mihi quod dico, quia id dico quod nescio. O pulchra argumenta & apertè crimen reuincentia. Hoc fuit, quoniam quid fuerit ignoro. Solus repertus es Æmiliane, qui scias etiã illa quæ nescis. Tantùm super omnes stultitiæ vectus es. Quippe qui solertissimi & acerrimi philosophorum ne iis quidem confidendum esse aiunt, quæ videmus. At tu de illis quoque affirmas, quæ neque conspexisti vnquã, neque audisti &c.

AD EPIST. XXIIII.

Romæ elogia. *Vrbis nostræ velis.* Hæc vitiosè expressa fuerant in v. c. Romam autem hic intelligit vrbis nomine, quo titulo ceteris dignior visa est. Ammianus Marcellinus lib. 14. scribit Romam olim virtutum omnium domicilium fuisse. Cassiodorus Var. lib. 1. ep. 37. vocat Romam matrem omnium dignitatum, & epist. 39. eloquentiæ fœcundam matrem, virtutúmque omnium latissimum templum. Sed & Sidonius Apollinaris lib. 1. ep. 6. nuncupat legũ domicilium, gymnasium litterarum, curiam dignitatum, verticem mundi, & patriam libertatis. Quamuis autem sedes esset toto mirabilis orbe, vt ait idem Cassiodorus lib. 11. ep. 2. attamen diuus Hieronymus epist. ad Paulinum, miratur Gaditanum quendam Titi Liuij solo nomine & gloria potius commotum fuisse, quàm Romanæ vrbis splendore, cùm Romam pergeret. Quos (inquit) ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis celebrandúmque miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Exstat lepidum dictum Constantij Imper. (vt opinor) apud Ammianum Marcellin. lib. 16. qui cùm vidisset ornaméta & miracula vrbis, interrogatus quid de Roma sentiret: id tantum sibi

placuisse aiebat, quòd didicisset ibi quoque homines mori. Nunc verò nominis sui decoctrix iacet, & est nihil aliud quàm suæ venustatis pristinæ spurcum cadauer.

AD EPIST. XXV.

Merum gaudium. Ita editio Frobennij habet. At in v. c. vt etiam in editione Scotti, & in libro Pithœi scriptum est, Verum gaudium, quod vtrunque defendi potest, quia Nonius & Festus norant merum pro puro & sincero sumi. Postrema tamen lectio maximè arridet. Vt enim inania quædam sunt gaudia, sic etiam vera & solida, quemadmodum docet Seneca epist. 59. lib. 8. quo loco satis arguit ab imperitis ea dici gaudia, quæ tamen sæpè initia futuræ tristitiæ sint. Sed & Diuus August. lib. 2. de sermo. dom. in monte, sub finem scribit malos homines non gaudere, sed gestire propriè, verúmque gaudium in bonis tantùm poni. Apud Fabium lib. 2. cap. 4. inania gaudia legimus, & vana apud Horatium lib. 2. ep. 1. & sordida gaudia lib. 3. syluar. Apud Papinium Surculum Statium. Sic enim ille poeta vocatur in vetusto codice diui Benigni Diuionensis. *Gaudia vera.*

Quippe ita facundia antistes ceteris. In quibusdam Ausonij libris editis ita legitur: Quippe ita facunda maiestas est scriptorum tuorum. Quomodo etiam habet editio Scotti.

oblita Tulliano. editio Scotti, polita Tulliano.

Honorabili amore. Liber Scotti, memorabili amore.

Nimio plus. Eo ordine legit v. c. vulgò tamē legitur, plus nimio. Quod & si eodem ferè recidat, non propterea fuit recedendum ab antiqua scriptura. Quid quòd optimi auctores sic locuti sunt? M. Tullius lib. 10. ad Atticum. epist. 196. Sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare infamiā, quāuis falsa sit. Titus Liuius lib. 2. dec. 1. nimio plus quā velim nostrorum ingenia sunt mobilia, multis id cladibus sensimus. Apuleius apolog. 2. ni bonæ vxoris prolixam liberalitatem circa me nimio plus æquo cohercerem. Et Plautus in Bacchid. Video nimio iam multo plus quàm volueram. *Nimio plus.*

Ardentes fauillas ore comprimere. In ora v. c. additum erat continere, quod idem est. Sed tamen prior lectio efficacior est. Hanc verò sententiam ita extulit Tullius 2. de Orator. Dicere enim aiunt Ennium (inquit) flammā à sapiente faciliùs ore inardente opprimi, quàm bona dicta teneat, hæc scilicet bona dicta quæ salsa sint. Petronius Arbiter in Saty.

Nam citiùs flammas mortales ore tenebunt
Quàm secreta tegant. Quicquid dimittis in aula
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.

Sed & Ennodius epist. ad Agnellum: Facilius est ignem (ait) in pyras animarum lingua comprimere, quàm silentium inter optata seruare. Humanitatis lex est & naturæ imperium hilaritatem mentis, opibus scribtionis effluere. Emanant enim vel si arctentur fœcunda conclauibus. Sic ille: vbi tamen malim legere, secunda, non autem fœcunda. Notum est ex Plutarcho, Appiano, & Dione factum Porciæ, quæ ardentes ore carbones hausit. *Ennodius notatur.*

Magis imitator. Ita omnes libri. Placet tamen mihi maximè coniectura quàm offendi in codice Pithœi, magis inuitator. est enim argutior.

Ammianus Marcel. emend. *Emittendi operis.* Aliàs, enunciandi operis. Sic apud Ammianum Marcellinum lib. 15. vbi vulgò est, Cuius temperati mores emittendi sunt potius quàm prædicandi, videtur legendum esse, imitandi sunt. Et apud

Et Vopiscus. Vopiscum in Tacito in fine, vbi est excusum, Nec tacendum est, & frequenter imitandum. Puto reponendum, sed frequenter intimandum.

Dempsit inuidia. Lib. Scotti, depresit inuidia.

Admordere *Admorsu dentis vratur.* Ita v.c. In quibusdam Ausonij libris repositũ fuit, ad morsum dentis vratur. In libro verò Scotti vt etiam in codice Pith. legitur, à morsu dentis. Sed placet magis vt vna voce admorsu legamus. Sic Plautus in Pseud. Habet argentum. iam admordere hunc mihi lubet. Et Propertius lib. 3. eleg. 11. brachia sacris colubris admorsa dixit. Et Maro lib. 2. Georg. admorso signatam in stirpe cicatricem. Simili

Adrodere. exemplo adrodere caulas ecclesiasticas clandestino morsu ait Sidonius Apol. lib. 7. epist. 6. Et apud Capitolinum Antoninus Pius censet, nihil esse sordidius quàm si rempublicam ij adroderent, qui nihil in eam suo labore cõferrent. Et Seneca epist. 27. Quadratus stultorũ diuitũ arrosor, & quod sequitur arrisor & quod duobus his adiunctũ est derisor.

Ingratus scæuo cuique probóque laudabilis es. In libris quibusdam Ausonij legitur, ingratiis. Ingratus hoc loco idem valet, ac coactus & inuitus, vt vetus interpres notat ad Terentium in Eunucho act. 2. sce. 1. illo scilicet loco. Opus faciam vt defatiger vsque ingratus vt dormiam. Illud verò animaduertendum est in vulgata editione Frobennij pessimè acceptũ fuisse hunc locum Symmachi, ita nimirum, Ingratissimo cuique probóque &c. Itaque secutus veriores libros reposui, ingratus scæuo, aperto sensu. Vult enim innuere Ausonij scripta tam esse erudita & elegantia, vt præconium etiam ab inuitis extorqueant. Sic supra epist. 8. ad eundem scribens, Velim tacere, ait, quid sentiam. Velim iusto de te silentio vindicari: sed admiratio scriptorum tuorum sensum frangit iniuriæ. Et Sidonius Apollinaris eodem exemplo lib. 7. epist. 8. Simplicium Episcopum vocat virum exactissimum, de quo quiuis malus loqui, bonus tacere non posset. Et lib. 9. epist. 9. ad Faustum, Sed iam nec ipse frustra superbis (inquit) vtpote intelligens tibi inesse virtutem sic perorandi, vt lectori tuo seu reluctanti seu voluntario ius voluptatis excludat præconij necessitatem. proinde accipe quid super scriptis tuis & iniuriam passi

Sidonius emendat. censeamus. Sic ille. Vbi tamẽ malim legere, excudat præconij necess. qua voce aliâs sæpe vtitur. Sed & Ennodius epist. ad Partinium, Facundia ab illo prædicata (ait) præualet fauorem etiam ab inimicis exigere. Ce-

Scæuus quid. terùm voce, scæui, vsus est idem Symmachus lib. 3. epist. 69. sub obtentu tuo à quibusdam scæuis designata dicuntur. quem locum Iunius v.c. retulit in suorũ prouerbiorũ classem, & scæuos homines pro stolidis & rerum imperitis accipit. Quod ego tamen minimè probo, pace illius dixerim. Nam antiqua glossaria, scæuos interpretãtur sinistros, malos, peruersos, contrarios, sceleratos, & crudeles. quanquam scæuũ pro obliquo

&

& ſinuoſo videtur poſitum à Vegetio li.1.c. 5. & in Græco-latino lexico ſcribitur, σκαιός, ſcæuus, opportunus. Quod non malè retuleris ad auguria, quæ ſiniſtra boni eſſe euentus credita ſunt. Alij præterea auctores hac voce aliquoties vſi ſunt: vt Arnobius li.5. Ac ne ſcæuus aliquis nuptialia interrumperet gaudia, fecit oppidū claudi. Apuleius li.9. de Aſino, omnia prorſus vt in quandam cœnoſam latrinam in eius animum confluxerant flagitia, ſcæua, ſæua, virioſa, ebrioſa, peruicax, pertinax, In Codice Theodoſiano l.9. de hæret. ſcæui dogmatis retinere principatum legimus. & in l. 43. ſcæua relligio dicitur. & in l.9. de infir. his quæ ſub tyr. ſcæua tyrannorum tempora vocātur. Vt etiam in l.17. de pœnis. eodem Codice, iubetur Eutropius Patriciatus dignitate, atque omnibus inferioribus ſpoliari, quos morum polluit ſcæuitate. Qui locus facit vt ego exiſtimē in l.5. ſi quis. C. de poſtul. legendum eſſe, huiuſmodi ſcæuitate. Nam ea vox in exemplaribus vulgatis corrupta eſt, modò habētibus, inciuilitate: modò, fœditate: modò, ſæuitate. Nec id nouum videri debet. Nam & aliis locis ea vox temerè deturbata reperitur: vt apud Sulpitium Seuerū dial. 1. de virt. mon. orient. vbi vulgò legitur, ſæuo exemplo ad regendam Eccleſiæ diſciplinam profectus: libri calamo exarati habent, ſcæuo. Et dialog. 2. cap. 7. vniuerſis ſæuæ opinionis opprobriis carceremus: iidem libri myſtici legunt, ſcæuæ. Sic apud Gellium lib.12. cap.13. Turnebus monuit reponendum, ſcæuus profectò & cæcus animi forem. Nam vulgò excuſum fuit, ſæuus, & læuus. Magna vbique diſcordia, adeò omnia mendis deformata ſunt. Denique in l. 19. C. de Epiſc. & cler. paſſim legitur: Nihil ſæui criminis æſtimari fœdus naturale permittit. At in archetypo, id eſt in l. 44. C. Theod. eod. tit. rectiùs habetur, ſcæui criminis. Sunt qui nullo diſcrimine, ſcæuum & ſæuum permiſceant: ſed falluntur, ſi rem propiùs conſideres. *L.5. C. de poſtul.* *Sulp. Seuerus emendatur.* *Gellius.* *L.19. C. de Epiſ. & cler.*

Caſſas dehinc. Lib. Scotti, deinde.

Iactantiæ fugax. Idem, iactantiam fugis.

AD EPIST. XXVI.

Mihi epiſtolæ meæ apud Capuam tibi redditæ concinnationem inhumanā non eſſe. Sic vulgò legitur. At in v.c. mihi quòd epiſtolæ meæ a.c.t. r. concinnatio inhumana non eſſet. In aliquot Auſonianis libris concinnatio humana non eſſet. Quæ lectio non eſt repudianda, cum eodem ſchemate Symmachus ſupra ep.8. diuinis potiùs quàm humanis verſibus Moſellam conſecratum ab Auſonio dixerit. Et Apuleius l.5. Aſini, inhumanam menſam pro diuina nec mortali vſurpat. Sed tamen excuſam lectionem præfero. Nam video Ennodium in epiſt. ad Conſtantium hunc locum ita adumbraſſe. Ipſe oris mei labentem confirmet infantiam, vt ratiocinationis noſtræ concinnatio non inhumana videatur. Sic enim legendum & emendandum puto. Nam vulgò eſt, vt hallucinationis noſtræ. Idem epiſt. ad Patricium: Sed quid epiſtolæ terminos loquacitate produxi, coactas lege paginas inhumana concinnatione tranſgreſſus? *Ennodius correctus.*

Succo nectaris. Sic v.c. quidam excuſi libri, fuco nectaris: Pius verò, in ſuis ad Lucretium commentariis, non ſatis piè cenſuit cùm hîc reponeret, fauo nectaris: inuitis omnibus libris. Succum autem nectaris pro re ſuauiſſima & gratiſſima poſuit vt apud Lucretium lib. 2. *Nectaris ſuccus.*

Nardi florem nectar qui naribus halet. Et idem Symmachus lib.9.ep. 79.litteræ tuæ halentes Platonicum nectar. Et Martialis lib.9.

Nomen nectare dulcius beato.

Prudentius lib.1.Steph reddentenectar carcere.Et hymno 9.nectar sacri oris Christi dixit. Vt etiam in Hamartig.peccati nectare captis hominibus dulce mori esse. Sic alius vetus poeta dixit,Pierio nectare mentem perfundere Sunt tamen qui hoc referant ad illud vini genus quod nectar olim appellabatur,quódque mixtum fuit odoribus teste Atheneo lib. 2. cap.1. Quanquam etiam frequenter veteres vsi fuerint vino odoribus códito,vt est apud Cassiod.Var.lib.12.ep.4.Ælianum lib.12. hist.Eunapium Sardianum in Iamblico,& Arnobium lib.5.

Tum absynthium meum resipit. Sic vulgò: in quibusdam tamen exemplaribus legitur, meum respicio.

Rursus illicior.& rursum. Lib. Scotti,rursus illicior retrorsum. vt etiam cod. Pith.

Bractea. *Aerius bractea fucus.* Lib.Pith. bractearum. Veteres glosæ brateam siue bracteam, tenuem auri argentíque laminam interpretantur. Inde bractearij in l.1.C.de exc.artif. quos bractearores vocat Iulius Firmicus Math. lib.1.apud Plinium lib.16.c.44.bracteas ligni legimus. Et bracteatum lacunar apud Sidonium lib.2.ep.10.& lib.8.ep.8.gestatorias bracteatas apud Prudentium hym. 10. fulgorem bractealem : apud Martianum Capellam lib. 1.comas bracteatas.Sed & Plinius in Panegyr . mentis aureæ dictum bracteatum vocat.Et Seneca fœlicitatem bracteatam pro tenui & parum solida videtur posuisse lib.21.ep.116.

Aut quisquam ita. Lib. Pith. quis ita nitet. Editio Scotti, Haud quisquam ita.

Sermonis affatus. Al.afflatus.

Commẽdatio & emẽdatio. *Vltra commendationem omnium.* Sic vulgò. Sed v. c. vt etiam Ausoniani aliquot codices habent,emendationem. quod ego veriùs arbitror. Nam ita hunc locum Ennodius imitatus est epistola ad Constãtium. Vt tu qui te vltra emendationem omnium protulisti, triumphi honore gratuleris.Ea voce etiam vtitur sæpe Symmachus vt suprà lib.1. ep. 19. & lib.3. ep.43.& lib.10.ep.45.vtuntur & alij auctores.Vt Ausonius in Panegyr. emendatissimi viri est pœnitenda non facere.Plinius lib. 8. ep.22 . ego optimum & emendatissimum existimo,qui ceteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet.Sic Arnobius lib.2.emendatissimos mores dixit.Petronius Arbiter mulierem omnibus simulachris emendatiorem. Et Aurelius Victor Traianum excultum atque emendatum vocat. Quemadmodum etiam Vlpianus li 11.d.de dol. mal prodigum ac vilem homini vitæ emendatioris opposuit. Ceterùm vulgata lectio non caret elegãtia.Nec enim vlla laus amplior esse potest, quàm videri omni commendatione maiorem esse.Quo sensu Macrobius Satur.1. cap. 24 de Virgilio loquens, Hæc est Maronis (ait)gloria vt nullius laudibus crescat,nullius vituperatione minuatur.Et Petronius Arbiter in Saty.Nulla vox est,quæ formam eius posit cõprehendere,nam quicquid dixero, minus est.

Ad sophisticas Isocratis conclusiones. Sic v.c. Liber Scotti, ad sophisticam Socratis conclusionem: vt etiam codex Pithœi. Alia exemplaria habent, sophisticas Socratis conclusiones.

Hæc domine mi fili Symmache non vereor. Lib. Pith. hęc dicere fili mi Symmache iam vereor.

Nostri Maronis. Ita omnes. Sed v.c. vestri. perperam. Cùm enim Ausonius poeta huius epistolę auctor sit, non immeritò. Maronem suum dixit. *Noster Maro.* Ea loquendi ratio exemplis adiuuatur. Sosipater lib. 1. aliquid tamen auctoritati Virgilij nostri tribuendum est. Anneus Seneca lib. 8. ep. 59. Cùm dicat Virgilius noster &c. Ennodius in quadam præfatione, Maro noster tantis institutores suos commendauit, quantis ipse notus est. Et certè illos per merita sua fama non prodidit. Hieronymus noster, nisi præceptorem suum Gregorium diceret, nihilo melior censeretur. Sed illi applicanda sunt bona nominati, à quo sumpsisse videntur originem. In summa vt dixi, cælum pulsat magistri opinio perfectione discipuli. Sic enim arbitror emendandum esse illum locum vulgò corruptum. Denique Paulus *Ennodius correctus.* in l. 10. d. de bon. poss. sec. tab. & Scæuola noster probat.

Et mare vt effluat. Id sic adumbratum video ab Ennodio ad Florum: Hunc ergo improbus & fronte debilis excitaui. Hac fiducia prouocassem ventos ad flandum, ad cursum flumina, Faustum meum ad facundiam.

AD EPIST. XXVII.

Dum sitiunt aeris Sic ex v.c. reposui, & libro Pith. qui tamen pro illiquitur, habuit, liquitur. Totum verò hoc desumptum est ex Plauto in Captiuis. Æstum autem infestum esse cochleis docet Var. lib. 3. de re rust. cap. 14.

Qui desertus eloquij tui pastu. v.c. qui desertus pastus eloquij tui.

AD EPIST. XXVIII.

Atque exculpere à te. Ita rectè omnes libri præter Scottum, qui legit, atque expostulare à te. Vide notas ad epist. 21. lib. 8.

Citò marcet vt rosa. Sic reposui ex. v.c. vulgati codices. citò mucet vt rosa. Non tam aptè. Mucere enim propriè vini est & liquoris, vt apud Plinium lib. 14. cap. 20. in fine: Marcere autem magis ad flores refertur, vt apud eundem lib. 21. cap. 11. Seneca lib. de diu. prouid. figuratè dixit virtutem sine aduersario marcere.

Liuet vt lilia. Ita v.c. vulgò, liquet vt lilia. Liber Scotti habet. candet & liquet vt lilia. Quod adeò non probatur. Est enim liuor vestigium & macula, quæ ex contusione vel percussione oritur. Et antea dixerat auctor, si negligentiùs tractes.

Tuæ vnanimitatis. Ita v.c. vulgò erat, tuæ animositatis. Sed id corruptè. quemadmodum etiam l. 5. ep. 47. & l. 6. ep. 61. ea vox deprauata fuerat, *Vnanimitas.* cuius loco humanitatis nomen substitutum repperi, licèt veteres libri reclamarent. Sanè sic loqui solet auctor, vt liquet ex epist. libri 6. & alij scriptores ea voce vtūtur passim, vt Paulinus, D. Ambrosius, Ammianus Marcellinus, & Sulpitius Seuerus ep. ad Desiderium: Ego quidem frater vnanimis, ait, libellum &c. Ita enim habent manuscripti codices. *Sulpitius Seuer. emendat.*

Quæ dolebant. Al. dolebam.

Nam quoties &c. Totum hunc locum auxi & restitui ope v.c. nisi quòd pro desit, habebat, desit, quod nolui mutare. Nam sic alij locuti sunt auctores. Lucretius li.3. nec desit ponderis hilum. & l.6. vitai copia desit. Vegetius lib.3.c.1. Nam quantolibet studio præparetur annona, tantò maturius desit, quantò pluribus erogatur. Sed & idem Symmachus lib.5. ep.87. plerumque enim scribendi cupidis desit occasio. Virgilius Ægl.2. Lac mihi non æstate nouum, non frigore desit. Verùm pro officio, non reticebo vulgatá huius loci scripturam sic habentem. Nam cùm scribam tibi ex sententia vsus verborum suppetit, quorum aliàs suppellex mihi desit. Quippe lætitia loquax res est, atque ostentatrix sui, adeò vt magnæ parti hominum nulla ab hac cautio sit. Verùm lectio vetus melior est. Quòd autem addit lætitiam rem esse loquacem, id sic expressit Cassiodorus lib. 4.ep.4. Gaudia semper animos inquietant. Modus etiam raro interuenit. Garrula res est lætitia. Nec enim præ gaudio potest spiritus contineri. Ita enim habent membranæ Iani Præuotij I.C. doctissimi & diligentissimi. Eodem etiam exemplo Pacatus in Paneg. ait in eundẽ hominem non posse eodem tempore gaudium & silentium conuenire. Et Plinius in Paneg. scribit inesse gaudio vim cogendi. Nec minùs venustè Nazarius in Paneg. ait, exundantis lætitiæ magnitudinem sese non capere, & in exprimendo maximo gaudio ingratam esse orationem nisi & ipsa lasciuiat. Qua ratione idem Symmachus li.3.ep.9. dixit verba luxuriantia sui animi alacritatẽ testari. Sed & Ennodius Ticinensis in natali Laurentij Episcopi, Cur huius (ait) natalis exordia silentij fœditate dehonestem? Māca est sine sermone hilaritas, & simulachrum mœroris est occultare quòd gaudeas, & afflictionis imitatio vocem in lætitia non habere. Et alio loco, Debetur vox serena lætitiæ, ne multa gaudia mœroris imaginem sortiantur. Cui enim pateat exultantis animi secretum, nisi oris claue reseratum? Secede quæso ad tempus officij cẽsura grauioris. Nunquã te opportunè gaudiis miscuisti. Hæc ille. Quibus cõgruit vetus prouerbiũ relatũ à D. Hierony. nimirũ eloquentiã rem non esse tristẽ. Nec prætermittendũ est quod M. Cato in oratione pro Rhodiensibus affirmat, res secundas lætitia trãsuorsum nos trudere à rectè consulendo, atque intelligendo. Apuleius verò Florid. li.3. lætitiam obstrepere ait facundiæ, & cogitationẽ voluptate impedire.

Cassiodorus emendatur.

Vigilans pro meis rebus anniteris. v.c. pro, vigilans, habet, vigiliã. Sic. li.5. ep. 47. & ideò hanc operam perseueranter aduigilo. Nec dubitò quin ita scripseris auctor. Lib. Pith. vigilia pro &c.

Nulli rei est. Sic v.c. vulgò, nullius. Terentius apud Charisium, tam iners, tam nulli consilij sum.

Superest tamen. v.c. semper est tamen.

Huic studio meo. v.c. huic in meo studio: fortè meliùs, huic in me studio.

Expostulatio sine labe concordia. Hæc est recta scriptura v.c. vulgò erat, postulatio. qui error etiã obrepserat l.4.ep.28. vbi pro, expostulatione perstringere, legebatur, postulatione, contrà fidem v.c. Expostulare est querelam apud eum ipsum deponere qui fecit iniuriam. At postulare est

querelam dicere de altero apud alterum, vt ex Donato notatum est. Et verò satis hîc innuit auctor se de Ausonio apud ipsum Ausonium cõquestum fuisse, sine labe tamen concordiæ, vel vt Pithœi codex legit, sine labore concordiæ. quia verum est amantium iras, esse amoris redintegrationem. Inde Fabius decl. 321. scribit laudem recõciliationis in fratribus maiorem esse, arctioremque cõiunctionem post pœnitẽtiam: neque scire homines, quantum boni habeat fraternitas, qui nunquam dissiderunt. Id exemplo Pausaniæ & Agathonis probat Ælianus Var. hist. lib. 2. & in Mæcenate obseruatum fuit, qui cum vxore Terentia leuibus febriculis sæpe litigabat, póstque in gratiam redibat. Itaque lepidè dixit Seneca lib. de diuina prouid. illum quotidiana repudia defleuisse. Et alio quodam loco millies vnam vxorem duxisse. Quod pertinet ad l. vir. 64. D. de donat. int. vir. & vxor.

Fides vera. v.c. fides seria. vt supra epist. 28. vbi vulgò legitur, seuerus arbiter. v.c. habet, serius arbiter. Sic verò certam fidem dixit Valerius Argonaut. lib. 4. & Horatius lib. 3. Ode. 16. & impollutatã fidẽ Sillius lib. 13. putam. Ouidius 1. amor. eleg. 3. integram Fabius lib. 5. cap. 3.

AD EPIST. XXXVII.

Nemo bellis notus. Ita lib. Pith. vetus codex, nemo belli notus. vulgò, nemo belli gnarus. Sic infrà epist. 68. quoties viris militiæ notis testimonia defeeuntur. Et lib. 2. epist. 61. suscipe igitur oro te notum militiæ virum.

Scis nempe in illo forensi. al. Scio. Huc spectat oraculum illud Plinij lib. 2. epist. 3. Nos qui in foro verísque litib[us] terimur, multum malitiæ quamuis nolentes addiscimus. Columella in procemio lib. 1. de re rust. ait: sine causidicis olim satis fœlices fuisse futurásque vrbes. & postea conqueritur caninam facundiam, quæ neglecta à maioribus fuerat, à posteris receptam, & concessum in foro latrocinium. Lepidum verò est iudiciũ Artemidori lib. 2. cap. 29. qui forum iudiciale & aduocatos visos in somniis, anxietates denuntiare profitetur.

Merito ac fortunis tenuis opulentiam fide quæstum laude mutauit. Ita v.c. vulgò inconcinniùs legebatur, Meriti fortunæ tenuis. Sic M. Tullius lib. de Senect. ille vir haud magna in re, sed fidei plenus. Paupertas sanè nõ habet crimen, nulláque indigentiæ infamia est, ait Diuus Ambrosius lib. de Thob. cap. 21. Vnde Martianus Imperator nou. 4. de matrimo. Senat. Absit vt hoc nefas vllis putemus temporibus, vt credatur cuiquam dedecori esse data paupertas: cùm sæpe plurimis multum parauerint gloriæ opes modicæ, & continentiæ fuerit testimonium census angustior. Et Fabius decl. 300. Non sum quidem (ait) locuples. Sum inops censu, sed integer, sine crimine, sine fabula. Plinius etiam lib. 10. epist. 13. in Sura natalium splendorem, & summam integritatem in paupertate laudat. Itaque apud Ammianum Marcel. lib. 24. quidam Imperator ait se non pudere cuncta bona in animi cultu ponentem honestam profiteri paupertatem.

AD EPIST. XXXIX.

Tecum reuertitur. v. c. reuertit. rectissimè. vt infrà lib. 4. epist. 65. vacuus eiusdem muneris mei ad te reuertit. Lucret. lib. v.

Circumretit enim vis atque iniuria quemque,
Atque vnde exorta est ad eum plerumque reuertit.

Pomponius apud Nonium: Cœnam quæritat. si eum nemo vocat, reuertit mœstus. Tullius etiam lib. 3. epist. famil. x. Epheso Laodiceam reuertit.

Quibus tantum decus à facundia fuit. Vestigia veteris codicis secutus ita reposui. Frobennij lectio deterior erat hoc modo: quibus tanta ea de causa facundia fuit. Liber verò Scotti pro tanta, habuit, tantum: vt & codex Pith. De Laconismo quidpiam dicere, desipere esset, cùm notus sit omnibus, nisi quòd Gregorius Theologus in epistola quadam ad Nicobulum scribit, non id esse quod multi arbitrantur, paucas syllabas scribere, sed de plurimis rebus paucas. τὸ λακωνίζειν οὐ τοῦτ' ἐστιν ὅπερ οἴει ὀλίγας συλλαβὰς γράφειν, ἀλλὰ περὶ πλείστων ὀλίγας &c. Illud potius obseruare placet vbique ferè naturali quodam diuortio dissensisse Spartanos ab Atheniensibus, vt singulari ioco arguit Iustinianus, cùm refert Lacedemonios memoriæ mandasse quæ pro legibus obseruabant, Athenienses verò scripto iure vsos duntaxat. Sed & Titus Liuius lib. 45. Atheniensiũ populum fama est (inquit) celerem & supra vires audacem esse ad conandum: Lacedæmoniorum cunctatorem, & vix in ea quibus fidit ingredientem.

Laconum & Atheniensiũ mores.

Et si ita vis. Al. & si mauis.

AD EPIST. XL.

Traheremus curam deorum. Sic. v. c. vulgò, traderemus c. d. non tam apto sensu. Nam id innuit Pontificali auctoritate decretũ fuisse, vt populus Romanus aliquot dierũ tractu relligioni daret operã, placandorum numinum gratia. Inde Arnobius lib. 7. Honorãtur, inquiris, dij, & si quas ab hominibus dij continent offensionum memorias, illatas abiiciunt, excludunt, reddúntque se nobis redintegrata familiaritate fautores. Ita enim ille locus legendus est.

Arnobius emendatur.

Rides? & libet vt rideas. affluisti. Plura &c. Ita omnino v. c. vulgò legebatur, Ridere libet vt rideas. Plura &c. sed vitiosè, nec tam congruo sensu. Quid tamen illud, affluisti, sibi velit, non satis video.

AD EPIST. XLI.

Me impediit Pontificalis officij cura. v. c. impedit. Ex hoc autem loco, vt etiam ex epist. 36. lib. 2. constat Symmachum Pontificem fuisse. Quod de maiore Pontifice accipiendum videtur quibusdam motis hoc vetere monumẽto, *Luc. Aur. Auiano Symmacho V. C. Pontifici Maiori, XV. Vir. Sacris faciundis.* Quanquam alij hunc titulum ad Symmachum nostrum referre nolint, quoniam in antiquis libris, vt etiam à Sidonio Apollinare non Lucius, sed, Quintus dicatur. Sed pro fectò credibile est illo nomine hunc etiam functum fuisse. Fuere præterea minores Pontifices, quorũ

fit mentio in lapideis epigrammatibus relatis ab Onufrio in commentariis Fastorum lib.v.

Manus dedisse Campaniæ. Hunc elegantem locum ope v.c. restitui. Nisi quòd ille perperam mihi visus est habere, aduentarum lutos arbor. ex quo effeci, aduenarū lotos arbor, perspicua sententia Mirū verò est quàm turpiter & prodigiosè hoc totum in excusis à Frobennio libris interpollatum inuenerim. Manus dedisse Campaniæ, qui nullius cæli aut soli illecebra retentus, ad Veliarum lucos euaserat, & suada.

Circes pocula. Cui etiam liber Scotti consentit, nisi quod habet, Non vllius cæli aut soli illicebra retentum & c.

Solitudine domas. Ita v.c. vulgò malè, sollicitudine.

AD EPIST. XLII.

Pax Deorum. Sic ex vestigiis v.c. reposui, habentis, pax dotum. Idem Symmach. lib. 7. ep. 21. Deûm pace mea atque vnici mei sanitas viget. M. Tullius pro Rabirio perd. Ab Ioue optimo maximo ceterísque diis immortalibus, quorum ope & auxilio multo magis hæc resp. quàm ratione hominum & consilio gubernatur, pacem ac veniam peto. Ouidius lib. 1. amor. eleg. 2. Cupidinem alloquens: *Deorum pax*

Nil locus est bello, veniam pacémque rogamus.

Liuius lib. 1. Dec. 5. vnam opem ægris corporibus relictam, si pax veniáque ab diis impetrata esset, credebant. Trebellius Pollio in Gallienis: Pax deûm quæsita inspectis Sibyllæ libris. D. Ambrosius epist. in Sym. Nos ipsis Imperatoribus pacem à Christo rogamus.

AD EPIST. XLIII.

Vt ciuis ad bonum commune genitus. Sic emendandum esse credidi. Nam vitiosè videtur scriptum fuisse in v.c. vt cuius ad bonum & c. Quanquam etiam legi potest. Vt qui sis ad bonum. Sed primam coniecturam potiùs sequor. Quod autem bonum commune vocat, aliis locis bonum publicum dixit: vt lib. 3. epist. 43. de Imperatore loquens, eum ad bonum publicum natum esse scribit: & epist. 55. eiusdem lib. ad salutem publicam genitum Imperatorem ait: & lib. x. ep. 22. ad bonum publicum natos esse liberos. Annæus Seneca lib. 2. de tranq. vitæ cap. 8. de sapiente agēs: Bono publico natus (ait) sibi & aliis salutaris, nihil humile cōcupiscit. Sic enim videtur legendum cum doctissimo Lipsio, vt respiciat ad veterem formulam laudis tralatitiam in lapidibus: B. P. N. vel sic. B. R. P. N. quod valet, bono publico, vel reipublicæ natus. Et quia illud præclarū est virtutis elogium, placet aliquot vetusta monumenta proferre in eam sententiam. *Seneca correctus.* *Bono Reip. nasci.*

Dn̄. gloriosissimus atque inclytus Rex Theodericus victor & triumphator semper Aug. bono Reipub. natus, custos libertatis & propagator Romani nominis, domitor gentium &c.

Æterno Principi D. N. Flauio Claudio Iulian, vbique venerando, semper Augusto, bono Reip. nato, ordo possessorésque.

Imperatori Cæsari D.N.Fl.Claudio Iuliano P.F.victori ac triũphatori semper Augusto.Põt.Max.trib.pot.imper.VIII.Cos.III.bono Reip.nato.patri patriæ.

Eadem etiam forma Nazarius in Panegyr. sub finem Constantiũ Principem vocat incrementum maximum publici boni. Et Mamertinus in Genethliaco,Maximianum Principem natum ad opem (vel vt habet v.c.Pithœi ad opes) generis humani dixit. Sic & auctor Panegyrici Maximiano dicti, in fine scribit Maximianum perpetuum esse parentem & dominum generis humani. Contraria autem ratione,malo publico nasci vel fieri dixerunt veteres,vt idem Seneca lib.1.de clem.cap.18. Quanto autem non nasci melius fuit,quàm numerari inter publico malo natos? Suetonius in Nerone cap.6. Præsagio etiam fuit Domitiani patris vox,inter gratulationes amicorum negantis,quicquam ex se & Agrippina nisi detestabile & malo publico nasci potuisse. Phalaris epist.135. in famam inuehitur,qua auctore tanquam ad perniciem hominum natus exsecraretur. Sic Quintilianus decl.385. scribit lenonem esse damnum publicum. Sic & Lampridius Commodum Imperatorem,malũ Reipublicæ vocat,vt Plinius lib.22.cap.22.Neronem terrarum venenum. Et Tranquillus in Calig. cap.11. refert Tiberium dixisse de Caligula, se natricem populo Romano & Phaetontem terrarum orbi educare. Quibus adde illud Nasonis in libris amatoriis:

Mamertinus not.

O mihi perpetuum nata puella malum.

AD EPIST. XLIIII.

Instar edicti. Prouerbialis dicendi forma esse videtur,quo spectat quod de edictis notat Cassiodor.Var.9.epist.18.

AD EPIST. XLV.

Statim quid.

Officium statim mentis exigit. Sic v.c.rectissimè. Hic enim statim idem significare videtur ac iugiter & perseueranter, quemadmodum Nonius interpretatur productis veterum testimoniis. Terentius in Phor. bina talenta capiebant statim. Et Plautus in Amphir. nec recedit loco, quin statim rem gerat. Sosipater verò Charisius lib.2.pro statutè & ordinatò accipit adducto hoc Accij testimonio. Vectigalia legerant vestra, & seruantur statim.

AD EPIST. XLVI.

Senatus Romani elogia & tituli.

Pars melior humani generis Senatus. Ita scripsi secutus vestigia v.c. in quo paululum interpollata illa verba fuerant: Estis verò præclarum elogium Senatui tributum, qualia sunt ea quæ arrepta occasione proponam, vt discãt sordidi ac impuri quidam homines,qui in illum cœtum illotis pedibus confluere tentant,sese cruce quàm purpura digniores esse. Petronius igitur Arbiter in satyrico vocat Senatũ recti bonique præceptorẽ. Prudentius lib.1.in Symmach.mũdi lumina. Et Epictetus (vt habetur in quæstionibus illis quæ excusæ sunt cum notitia Imperij Romani) interrogatus ab Hadriano Imperatore,quid esset Senatus, ornamentum,ait, vrbis,splendor ciuiũ.Legati à Pyrrho interrogati, quid de Romanis sentirẽt,responderunt vrbẽ sibi tẽplum visam,Senatũ verò Regũ cõsessum.

Florus correctus.

Sic

Sic enim apud Florũ legendũ est li.1.cap.18.auctoribus libris veteribus. Nam vulgò malè ibi, Senatum regnum esse. Quod sic extulit in Pyrrho Plutarchus, καὶ σύγκλητος ἀυτῷ βασιλέων πολλῶν συνέδριον φανείν. Ammianus Marcellinus lib.16.vbi de Constantio Romam ingresso agit: Cúmque vrbi propinquaret(ait)Senatus officia, reuerendásque patritiæ stirpis effigies ore sereno contemplans, non vt Cyneas ille Pyrrhi legatus in vnum coactam multitudinem regum, sed asylum mundi totius adesse æstimabat. Idem lib.14. scribit vbique Senatorum Romanorum reuerendam cum auctoritate canitiem, sed tamen cœtus illius magnificum splendorem læsum fuisse leuitate paucorũ incondita, vbi nati essent non reputantium, sed ad lasciuiam labentium. M. Tullius oratio. de Arusp. resp. Senatum principẽ salutis, publicæque mentis appellat. Probus Imperator apud Vopiscum ait Romanos Senatores mundi principes esse, tales semper fuisse, & in posteris futuros. Cassiodorus lib.6.for. 4.Senatum mirabili opinione gloriosum vocat, morúmque lumina. Et noster Symmachus reuerendum ordinẽ sæpe in epistolis lib. 10. Quintilianus decla.329. sanctissimum ordinem, vt etiam Maiorianus Nou. 3. de tit.imperij sui:& Virgilius 6. Æneid.sanctum Senatũ. Vnde illud est quod in 12.tabulis ordo Senatorius iubetur omni carere vitio, teste Tullio lib.3.de legib. Et in l. 74. C. Theodos.de Decurio.qui vitiis, anteactæque vitæ opprobriis laborant, amplissimo ordine indigni iudicãtur, quia famosis dignitatum portæ non patent. Inde illud ingeniosum cõmentum Claudij Imper. fluxit, qui famosos probris quónam modo Senatu depelleret anxius, mitem & recens repertam quandam ex seueritate prisca rationem adhibuit, monendo secum quisque consultaret, peterérque ius exeundi ordinis(malim leg.exuendi) facilem eius rei veniam, & motos Senatu & excusatos simul positurum, vt iudicium Censorum, & pudor sponte cedentium permixti, ignominiam mollirent. Auctor est Cornelius Tacitus lib.11. annal. cui etiam coniungi oportet factum Augusti apud Dionem lib.52.in fine, vbi agitur de delectu & censura Senatus. Nam vt scitè Aurel.Cassiod.lib.10.epist.12. non decet Senatũ corrigi, qui debet alios paterna exhortatione moderari. Nam ex quibus habebunt genium mores, si parentes publicos minores contigerit inueniri? Sed vt ad Senatorũ elogia redeamus, Theodericus Rex apud eundem Cassiodor.lib.1. ep.41.ait admittendũ reuerendo cœtui examinari debere sollicitè ob honorem Senatus, quem non solùm numero ciuium augeri, sed & ornari luce meritorum oportet, cùm Senatus respuat eximiè non probatos. Idem epist.13. lib.1. scribit quicquid humani generis floris est, habere Curiam decere: quia sicut arx decus est vrbium, ita illa ornamẽtum sit ordinum ceterorum. Quo exemplo dixit Ennodius in Panegyrico Theoderico dicto: Coronam Curiæ(ait) innumero flore velasti. Nullum de honoribus tetigit desperatio, quem iuuerunt deprecantem bona conscientiæ. Quibus etiam consentit Nazarius ita in Panegyrico Constantini scribens: Sensisti Roma te tandem arcem omniũ gentium, & terrarum esse reginã, cùm ex omnibus prouinciis optimates

Tacitus emẽdat.

D

viros Curiæ tuæ pignotaueris, vt Senatus dignitas non nomine quàm re esset illustrior, cùm ex totius orbis flore constaret. Illud non omittam Heliogabalum adeò Senatum contempsisse, vt mancipia togata Senatores appellaret, teste Lampridio.

AD EPIST. XLVII.

Congressu primo, re non nouerunt. Sic videtur legendum. Nam v.c. habet, congressu primore nouerunt.

Concionaris. Sic v.c.

AD EPIST. L.

Frugi epistolam necessario stringo compendio. Ita rectè v.c. vulgò erat, frugi epistolæ necessario stringor compendio. atque ex hoc loco potest emendari epist. 67. infrà lib. 2.

Copiosi videbimur, si abundè seduli iudicemur. Ita v. c. & liber Pith. optimo sensu. Vulgara lectio deterior fuit, quæ horum verborum loco habebat, Copia si non videbimur abundi, iudicemur seduli. Sic idem Symmachus infrà hoc lib. 1. ep. 69. Est super hoc iudicatio tua, garrulúsne iustiùs dicar an sedulus.

AD EPIST. LIIII.

Instrumenta. *Sed instrumenta probitatis in quemuis vsu publici honoris excoluit. Quare illi.* Fuit hæc lectio v.c. nisi quòd ille habuit, in quem ius vsu. pro quo emendaui, in quemuis vsu. Excusus liber hæc imperfecta exhibebat hoc modo, Sed instrumenta probitatis sub publici vsu honoris excoluit. Qua in re illi. Ceterùm instrumenta probitatis hoc loco dixit, quemadmodum infrà lib. 8. ep. 16. instrumenta salubritatis: & lib. 4. epist. 3. pia & decora Principi suadentes esse boni sæculi instrumenta. quo etiam exemplo Cornelius Tacitus lib. 20. scribit nullum esse maius sæculi boni instrumentum quàm bonos amicos. Et Lactantius lib. 2. cap. 4. ait in templis paganorum vasa aurea non sanctitatis, sed auaritiæ esse instrumenta. Sic etiam Ammianus Marcellinus lib. 29. miserum esse instrumentum senectuti, recordationem crudelitatis. Idem lib. 16. instrumenta ingenij commouere dixit.

Honestas aqua cum paucis. Ita vulgò, sed v.c. cũ his litteratum notis, honestas perqua cum p.

Fac in seriis remisisse, muneribus. Ita vulgò: & v.c. Liber Pith. remisísve munis.

Ioca & seria. Atque huc spectat vetus dictio, qua ioca seriáque cũ aliquo cõferri dicuntur, qui res quaslibet communicant. Quod non accidit nisi fide illius explorata & perspecta, cuius auribus deponuntur. M. Tullius lib. 2. de finib. at qui cum ioca seriáque vt dicitur, qui cum arcana, qui cum occulta omnia. Mamertinus in Panegyr. ante oculos pono quotidiana vestra colloquia, coniunctas in omni sermone dexteras, ioca seriáque communicata. Quintilianus decl. 260. alioqui & in studiis comes & in lusibus. & decl. 307. amicus illius fuisti, cum illo tibi seria ac ioci. Plinius lib. 2. epist. 13. cum hoc seria, cum hoc iocos miscui. quid enim aut illo fidelius amico, aut sodale iucundius.

Reperies hominis tectam fidem, patentē relligionem. Ita liber Frobennij. Quo spectare potest quod Seruius in lib. 1. Æneid. refert, veteres nimirum manu albo panno inuoluta sacrificasse fidei, vt ostenderent fidē esse debere secretam. Sed & Liuius lib. 1. Dec. 1. ait Numam iussisse flamines manu ad digitos vsque inuoluta rem diuinam facere, significantes eo symbolo fidem tutandam esse, sedémque eius in dextris sacratam. Editio autem Scotti pro tectam fidem, hîc legit rectam fidem. Nec tacebo lectionem v.c. habentis, tutam fidem, parentum relligionem &c. Quod non est improbandum. Nam in summa semper laude positum fuit maiorum relligionem consectari. Idem Symmachus in relatione: Si longa ætas (ait) auctoritatem relligionis facit, seruanda est tot sæculis fides, & sequendi sunt nobis parentes, qui secuti sunt fideliter suos. Et Cæcilius apud Minutium Felicem in Octa. Quanto venerabilius (ait) ac melius maiorum excipere disciplinā, religiones traditas colere, deos quos à parentibus imbutus sis, antè existimare quàm nosse, familius adorare, nec de numinibus ferre sententiam, sed prioribus credere &c. Sed hoc alterius visionis erit. *Fides tecta.* *Parentum relligio.*

Fautum volo. Ita vulgò, sed placet magis quod est in v.c. Factum volo. Sic infrà hoc lib. 1. ep. 59. Gelasius, cui factum volo, & lib. 8. ad Probinum, Nunc optimo viro Petrutio factum volo. & suprà lib. 1. epist. 9. quod Palladio factum volo.

AD EPIST. LVIII.

Nisi iustitiam tempore Clementis cura mouisset. Hæc fuit scriptura v.c. Sed tamen conficio potiùs reponendum esse, nisi iustitiam temporis, Clementis &c. Vt sit sensus: Actum erat, nisi Clementis studium, temporis sopitam æquitatem excitasset. Iustitiam autem, disciplinam, rectósque mores temporibus tribuere non est inusitatum, vt ex eodem Symmacho liquet lib. 3. ep. 45. lib. 4. ep. 19. & ep. 68. & lib. v. ep. 32. atque inde obseruare est, sæpissimè Imperatores sua tempora commendare: vt apud Cassiodorum lib. Var. 1. ep. 6. & lib. 8. ep. 27. & in l. 2. & vlt. C. ne fisc. vel. resp. proc. & l. 19. C. Theod. de petitio. Et interpretes Basilicon lib. 60. notant eum Principi maledicere videri, qui sæculo Principis conuicium irrogat, quod tamen remittitur impunè l. 1. C. si quis Princ. maled. Optimis sanè Principibus id summæ semper curæ fuit, vt ab omni vitio & turpitudine sua tēpora vindicarent, quemadmodum Theodosius, qui Nouella de lenonib. scribit ad iniuriam suorum tēporum pertinere, si lenones admittantur. Et Arcad. & Theodos. in l. 17. C. Theod. de pœnis, vbi Eutropij memoriam damnāt, Vniuersis actibus (aiunt) antiquatis omnia mutescant tempora, nec eius enumeratione sæculi nostri labes appareat. Nam vt bonos mores & virtutes, sic etiam culpas sæculis assignare familiare semper fuit. Ammianus Marcel. lib. 14. Ducebatur intrepidus temporum iniquitati insultans. Idem lib. 21. augebat amaritudinem temporum, flagitatorum rapacitas inexpleta, plus odiorum ei quàm pecuniæ conferentium. *De temporū fœlicitate.*

Suetonius in Calig. cap. 6. atrocitatem temporum dixit, qui etiam cap. 31. refert Caligulam conqueri solitum de conditione suorum temporũ, quòd nullis publicis calamitatibus insignirentur.

AD EPIST. LXII.

Arcarius pont. ficalis. *Rufus pontificalis arcarius.* Coniectura non inani ductus, vt opinor, ita existimaui emendandum esse. Nam in v.c. pro, arcarius, erat scriptum, arcamus. Sed volo sagacem lectorem admonitum esse in eodem v.c. litteram m, puncto subnotatam fuisse hoc modo, arcamus, indicãte nimirum librario, illam litteram in duas esse diuidendam, r & i. Pontificalis verò arcarij nomine eum intelligo, qui arcam Pontificum olim curabat: cuius mentio habetur in hoc antiquo monumento quod proponam, quia alia testimonia non occurrunt. *C. Calphurnius V. C. & Septimia Ammias coniux comp[a]rauerunt sibi memorias duas & Calphurnio Ammiano eq. R. filio suo, & libertis libertabus que, posterisque eorũ armar[ium] disse[pt]ũ, cũ taberna & hortulo. Si quis hoc arma[r]ium vendere v[o]luerit, tunc inferet arcæ Pontificum HS. L. M I. N.* Fuerunt aliæ variæ arcæ, vt arca theatralis, cuius meminit Iulianus Nou. 63. & arca Quæstoria, vt est apud nostrum Symmachum lib. 10. epist. 33. & arca Præfecti Prætorio l. 9. & vlt. C. Theod. de indulg. deb. l. ven. C. de cur pub. l. 6 C. de exact. trib. Inde arcarius Præfectorum apud Cassiodor. lib. 1. Var. epist. x. *Arca.*

AD EPIST. LXX.

Hoc exemplum me expetit. Sic reposui ex fide v c. & libri Pith. videtúrque idem valere ac recidere: vt apud Liuium lib. 1. Dec. 1. vbi sic rex Tullius: Nunciate Regi vestro Regem Romanum deos facere testes, vter prius populus res repetẽtes legatos aspernatus dimiserit, vt in eum omnes expetant huiusce clades belli. Vulgata verò huius loci lectio fuit, hoc exẽplum in me competit.

Garrulus[n]é iustius dicar an sedulus. Ita vulgò, vt etiam v.c. Liber Pith. habet, garrulus venustius dicar.

AD EPIST. LXXI.

Æquitas postulanti. Sic v.c. liber Pith. inæquitas postulanti. non malè, vt videtur.

Hoc anteloquium. Ita v.c. vulgò legebatur passim, hoc alloquium, sed perperam. Idem auctor lib. 8. ep. 23. ad Andronicum: Videor planè hoc anteloquio scribenda complexus. Gallica lingua diceremus, *Vn auantpropos*. Extat etiam hæc vox apud Macrobium alio sensu. Nam pro primis differendi partibus accepit, nimirum Satur. lib. 1 cap. vlt. Philosophia (ait) quod vnicum est munus deorum, & disciplina disciplinarum, honoranda est anteloquio. Et lib. 7 cap. 4. Prætextato anteloquium detulerunt, orantes vt cùm ipse cœpisset.

Fratris sui liberorum. Sic vulgò. Sed v. c. à fratris sui liberis. Vide l. 1. C. qui numero liber. l. 2. & 6. & 18. C. de exc. tut. l. vlt. C. de leg. tut.

AD EPIST. LXXXII.

Vt mihi foret flagitio si tacere. Lib. Scotti, ne mihi flagitio si tacerē dares. *Familiaritatis accedere.* Ita v.c. vulgò, accēdere: sed non tam aptè. Accedere enim culpam, est venire in suspicionem culpæ. Sic Maro lib. 1. Æneid. dixit sonantes accedere scopulos. Plautus in Epid. accedere periculum: & Cornel. Tacit. lib. 12. accedere societatem. Sunt tamen qui vulgatam lectionem defendant, & accendere interpretentur augere, quo modo edones incendere annonam ait Varro apud Nonium. Et Fabius decl. 12. frumentum ad annonæ incendium supprimere. Sanè harum vocum affinitate sæpe peccatum fuit: vt apud Valer. Max. lib. 2. cap. 3. vbi vulgò est, comitia in humillimi cuiusque potestatē redacta accesserant. At libri manuscripti habent rectiùs, accenderant. Et lib. 8. cap. 15. reponendum est iisdem libris auctoribus, an efficaciùs accenderit perpendi vix potest. Vulgò tamen malè, accesserit. quod & audio doctissimum Pighium monuisse. *Valerius correctus.*

AD EPIST. LXXXIII.

Quorum Minerua rancidior est. Sic v.c. in quo etiam adnotatum fuit aliàs legi, raucidior: sed prima lectio verior videtur. Sic Plinius lib. 22. cap. 22. in fine dixit rancidum aspectum. Et Ennodius in ep. ad Sanarium ait rancida potentium fastidia despicere. Et epist. ad Maximum: Vos scripta mea (ait) tanquam amantes attollitis. Me necesse est illos metuere qui rancido despicientes cuncta neglectu, etiam edecumata condemnant. Ita enim ego audacter corrigo depravatum illum locum coniectura probabili ductus. Nam vulgò excusum est, edocumēta, pro, edecumata, addito asterisco qui vitij lectorem admoneat. Illa voce nonnunquam, sed rarò vtuntur auctores posteriorum temporum. Symmachus li. 3. epi. 49. amicitiæ meæ edecumata honestate adiungis. Epist. 51. vt vnum aut alterum æquè edecumatæ honestatis inuenias. Lib. 5. ep. 81. vt equos ex Hispania lectissimæ nobilitatis edecument. Idem lib. 10. ep. 2. edecumatos actores dixit. Et Macrobius Satur. lib. 1. cap. 5 in fine, edecumatos sodales. Eodem modo Cassiodorus Var. lib. 9 ep. 24. eloquium defecatum dixit: & lib. 10. ep. 7. defecatum sermonem. & ep. 20. defecatum animum. Itaque existimo ita apud nostrum auctorem legi oportere lib. 2. epist. 9. agnoscis enim defecatæ mentis virum &c. vel. delectæ mentis. Nam ea parte peccant exemplaria. *Rancida Minerua.* *Ennodius correctus.* *Edecumata res.*

AD EPIST. LXXXV.

Auarus officij. Ita v.c. vulgò, tarus officij. Quòd & si defendi possit, tamen mutaui, quia sic sæpe locutus est auctor: vt suprà lib. 1. ep. 1. iactantiā auaram laudis dixit. & li. 2. voti auaritiam explere. & lib. 9. ep. 58. partes auaros esse voti Et Ennodius in libello aduersus eos qui contra Synodum scripserant: Auarus (ait) laudis est animus, & fauorem desiderat sudore mercari. Horatius lib. 2. ep. 1. animum laudis auarum dixit: & Claudianus de bello Get. cædis auarum militem. *Auarus.*

Qui in vno frui videbamur ambobus. Elegantem hanc scripturam asserui ex hoc v.c. nam excusa habebat, qui nunc frui &c. Symmachus in eandem

ſententiam lib.9.ep.65.accuſarem ſilentium unum, niſi te in fratre vidiſſem. Ille & officij tui ſatisfactionem, & præſentiæ tuæ imaginem mihi ſolus exhibuit. Nec diſſidet illud Ennodij in vita Epiphanij Ticin. duo videbamur intuentibus, cùm vnus per concordiam fieret ex duobus. Et Ouidius Metam.12.

--- qui me viuente laceſſis
Pirithoum, violáſque duos ignarus in vno?

AD EPIST. LXXXVIII.

Quod verbi meatus eſt. Hæc exhibui, quemadmodum exarata reperi in v.c. ſed apparet mendum ſubeſſe. Si tamen ſubodorati ſenſum poſſumus, videtur innuere velle Romanos dolere Palladium (cuius mentio facta eſt in notis ad epiſt. 9. lib. 1.) non vrbis Romanæ ciuem eſſe natum. Id enim vrbium ornamento cedit, ciues progeneraſſe ingenio & induſtria pollentes. Inde illud Ennodij in epiſt. ad Adnodatum, de Fauſto loquens: Habuit de origine eius Roma (ait) iactantiam, Liguria de profectu. Qua re non immeritò ſeptem vrbes inter ſe de ſtirpe Homeri decertaſſe ſcribit Gellius lib.3.c.11. Vt igitur oppidorum celebritati, ciuium optimorum virtus aliquid addit: ſic locorum ſplendor non parum honoris ciuibus adiicit, vt eſt apud Vopiſcum in Aureliano. Quod de Romana ciuitate ſcribit Ammianus lib.14. Nam cùm dixit Senatus Romani canitiem vbique reuereri, addit: Sed læditur hic cœtus magnificus ſplendor leuitate paucorum incondita, vbi nati ſint non reputantium, ſed tanquam indulta licentia ad errores, lapſorum ad laſciuiam. Vt enim Simonides lyricus docet, beatè perfecta ratione victuro ante alia patriam conuenit eſſe glorioſam. Hæc ille. Sed & Rutilius Claudius lib.1. itiner.

Quid longum toto Romam venerantibus æuo?
Nil vnquam longum eſt, quod ſine fine placet.
O quantum & quoties poſſem numerare beatos!
Naſci fœlici qui meruêre ſolo,
Qui Romanorum procerum generoſa propago
Ingenitum cumulant vrbis honore decus.
Semina virtutum demiſſa & tradita cœlo
Non potuêre aliis dignius eſſe locis.
Fœlices etiam qui proxima munera primis
Sortiti Latias obtinuere domos.

AD EPIST. LXXXIX.

Orationes Principum recitatæ in Senatu.

Legenda in concilio. Sic ſcripſi, cùm in v.c. eſſet, leganda, malè. Nam h c oſtendit ſeſe recitaſſe in Senatu orationem Principis. Qua de re idem lib. 9. ep.2. agit. Et quidem ad Quæſtoris officium pertinuit, orationes Imperatorum, vt cetera Senatui nota facere, quòd conſtat ex Suetonio in Aug. cap.65. in Nerone cap.15. & in Tito cap.6. Ælio Spartiano in Hadriano ſtatim in principio, Cornelio Tacito lib.16. & Caſſiodoro Var. lib.6. in form. Quæſtoris. Idque deſignare voluit Sidonius Apollinaris in Panegyr. Maioria.

--cuius dignatur ab ore.
Cæsar in orbe loqui, licet & Quæstore diserto.
Polleat.

Vlpianus etiam l.1. D. de off. Quæst. refert Candidatos solis Principum libris in Senatu legendis vacasse. Ceterùm quando de victoriæ nuncio, fusísque ab Imperatore hostibus agitur hac epistola, placet referre legem memorabilem latam Romæ à L. Mario, & M. Catone. pœnam enim Imperatoribus minitabatur iis, qui aut hostium occisornm in prælio, aut ciuium amissorum falsum numerum litteris Senatui ausi essent referre: iubebátque eos cùm primum vrbem intrassent, apud Quæstores vrbanos iurare de vtroque numero verè ab his Senatui esse scriptum. Auctor Valerius lib.2.cap.de iure triumphi.

Fortuiti quàm affectati. Ita rectè v.c. subintelligendum enim est, magis, vel potiùs. Quod cùm multi non animaduerterent contra libros veteres, impotunè voces inculcarunt. Eius generis exempla multa ex Hetruscis Pandectis collegit Antonius Augustin.lib.4.cap.8.emendat: quibus alia quædam adiiciam. Paulus lib. 4.sent.tit.5.meritis liberos quàm pactionibus adstringi placuit. Imperatores in l.8.C.Theod.de pagan.in ædem simulachra feruntur posita artis pretio, quàm diuinitate metienda. Ammianus Marcel.lib.25.ferro properans quàm fame ignauissimo genere mortis absumi. Tertullianus lib.de vel. virg. in fine: Iudicabunt nos Arabicæ fœminæ ethnicæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato (fortè leg. libero) contentæ sint dimidiam frui lucem, quàm totam faciem prostituere. *Tertullianus not.*

AD EPIST. XCIIII.

Ne fortuna vulnera. Ita rectè v.c. vt codex Pithœi & Scotti. Sola editio Frobennij habuit, ne fortè vulnera: sed vitiosè. Symmachus idem lib.3. ep.6. fortunæ meæ tantùm vulnus est. & lib.9. ep. 73. quòd adhuc crudo fortunæ meæ vulnere silentium ruperim. Et sanè rectè vulnera infligere dicitur fortuna, cùm telis armata sit. Idem Symmach.lib.9.ep.113. Quæ te & naturæ bono veterum lectione contra omnia tela fortunæ firmauit. Seneca lib.6.epist.1.de sapiente agens: Fortuna (ait) cùm in eum quod habuit telum nocentissimum vi maxima intorsit, pungit, non vulnerat, & hoc rarò. Nam cetera eius tela, quibus genus humanum debellatur, grandinis more dissultant, quæ incussa tectis, sine vllo habitatoris incommodo crepitat ac soluitur. Et Naso lib.3.de Ponto, eleg.7. *Fortunæ vulnera & tela.*

Sic ego fortunæ telis confixus acutis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

AD EPIST. XCV.

Affectionibus induatur. v.c. induantur, malè. Coniungenda verò est ep. 21.lib.3.& ep.103 lib.9. Nam earum idem argumentum est.

Sellam tuam. v.c. sillam, perperam: Nam de sella curali Consulis Syagrij loquitur, de qua multa mentio in libris veterum. Sed & præter consules, reliqui ferè magistratus Romæ sellas habuisse suas legimus. *Sella.*

Nam ſellæ Prætoris mentio fit in l.1.D. de poſtul. & apud Fabium lib. 6. cap.3. ſellæ Ædilium Curuliũ apud A.Gellium lib.6.c.9.Liuium lib.9.& Valer.lib.2.cap.1.

Decoquere iniuriam. Sic emendo: nam v.c. habet,dequorere ,malè: ſed & paulopoſt repoſui : quid quod etiam, pro eo quod erat in v.c. quicquid etiam. Et mox ſcripſi,geminabitur:non autem germinabitur,vt tamen erat in v.c.

Vt eſt eadem impotens. Sic v.c. Eo modo impotentem Reginam rerum omnium eloquentiam dixit Martianus Capella lib.5. pro valdè potente, more veterum, vt etiam notat Nonius Marcellus.

AD EPIST. XCIX.

Quem nuper ſuſtulerunt in Senatu ciuium ſecunda ſuffragia. Lectio v. c. diſcrepat ab hac vulgata. nam ita ille habet, quo nuper in Senatu ſuſtuli ciuium ſec. ſuf. Sed mihi non ſatis arridet. Auctor enim innuere voluit, ſuam orationem communi calculo Romanorum probatam fuiſſe: quomodo etiam lib.3.epiſt.7.ait fauorem ciuium edendæ orationis ſibi feciſſe copiam. Et lib.5.epiſt. 41. ad Neoteriũ ſcribens de oratione quadam ſua ita eſt: Quamuis totius ordinis ſecunda ſuffragia cœpiſſe videamur,in te vno tamẽ ſummam teſtimonij collocamus. Quinetiam mox addit ſe præiudicio quodã Senatus,Syagrij iudicium anteuertere. Quod non adderet,niſi Senatores orationem,qua de hîc agitur, ſuo ſuffragio beaſſent. Præiudicium enim(vt ait Aſconius) res dicitur,quæ cùm ſtatuta fuerit, adfert iudicaturis exemplum quod ſequantur. Vnde idem Symmachus hoc lib.1.epiſt.38.Sub incerto examinis tui(ait)aliorum ſententias occulendas putaui,ne te præiudicio tanti ordinis viderer vrgere. Ceterùm ſuarũ orationum idẽ meminit lib.4.epiſt.29.& epiſt.45. & lib. 5.epiſt. 9. Quæ vtinam extarent. Sed id ſordida patrum incuria non patitur.

AD EPIST. CI.

Sortitus prouinciam. Al. ſortitur .De ſortium vſu apud priſcos ſcripſit Iunius lib.animad.2.cap.5.& eleganter Balſamo in cap.65. Synodi 6.

NOTÆ AD LIB. II.

AD EPIST. I.

Hic eſt ille Paralius. Ita vulgò. v. c. habuit. Hic eſt Paralius, cui accuſator pater quantum diſcriminis mouit,tantum laudis parauit.

Principis ore purgatus. Fas eſt enim maculoſas notas viriatæ opinionis Principi abſtergere,vt ait Caſſiod.lib.3.epiſt.45. qui etiam lib.5.epiſt.36. ſcribit nõ debere à quoquam redargui qui iudicio Principis meretur abſolui.Sic l. 4. C. ad SC. Tertyl. ait maculas remitti imperiali beneficio. Sed tamen indulgẽtia Principis quos liberat,notat l.2.C. de gener.abol. cui adde locum Suetonij in Claudio cap.16.

AD EPIST. VII.

Iuuares esse p. quanquam. Ita notarum compendio scriptum est in v.c. nec facilè coniicere possum quem sensum illæ notæ postulent, nisi legamus: iuuares Rempublicam:quanquam. vel certè: iuuare posses: quanquam. Quæ posterior coniectura, est Philippi Roberti viri ad Polycleti normam facti.

Facite gratiam neglectorum sacrorum. v. c. habuit, giatiam, ex quo effeci, gratiam: perspicua ratione. Sic idem lib. 1.ep.94, operis facere gratiam dixit. Et Suetonius in Tiber.cap.35. iutisiurãdi gratiam facere. vt & l.Labeo. d. de iniu. Sallustius in Catil. delicti grariam facere: & imperatorem in l. vlt. C. de gen.abol. pœnæ gratiam: id est remittere. Illud verò animaduertere placet, veteres prudenter existimasse ob neglectam relligionis curã, Deos sterilitates immisisse. Symmachus lib 10.ep.54. vbi de alimentis Vestalibus detractis agit: Secuta est hoc factum (ait) fames publica, & spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Non sunt hæc vitia terrarum. Nihil imputemus austris. Sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quòd relligionibus negabatur. Sic ille, vbi tamen malim legere, perire hominibus, non autem, omnibus, vt homines opponat diis. *Symmachus emendatur.* Horatius etiam lib.3. ode 6. ait Deos neglectos multa dedisse mala Hesperiæ luctuosæ: & ode 23. admonet Phidilen, vt deos puris manibus & integra conscientia colat, ne fœcunda vitis pestilentem Africum sentiat, nec seges sterilem rubiginem. Iidem etiam pagani causabantur pestilentias, siccitates, bella, frugum inopiam, résque alias noxias ideo incursare humana negocia, quia vetus relligio frigesceret, & eius cultus vetaretur inualescente Christiana relligione, vt docet Arnobius, diuus Augustinus, ceteríque fidei nostræ defensores. Extat præterea hanc in rem elegans Nouella Theodosij, de Iudæis, & hæretic. & paganis, in qua sic inter alia scribit: An diutiùs perferimus mutari temporum vices irata cæli temperie, quæ paganorum exacerbata perfidia nescit naturæ libramenta seruare? Vnde enim ver solitam gratiam abiurauit? Vnde æstas messe ieiuna laboriosum agricolam in spe destituit aristarum? Vnde hyemis intemperata ferocitas vbertatem terrarum penetrabili frigore sterilitatis læsione damnauit, nisi quòd ad vindictam transit à lege sua naturæ decretum? &c.

AD EPIST. VIII.

Neque enim te exhauserit quòd adeuntium preces &c. Ita v.c. nisi quòd pro, exhauserit (quòd erat in excusis libris) habet exhaurit. Nam quòd in iisdẽ libris excusis legebatur, quòd cupientium preces: illud non tam aptum visum mihi fuit. Infiniti enim sunt in iure loci, quibus Præsides, potestates, & magistratus adiri dicuntur. Sic & M.Tullius lib.4. Academ. Tribunum aliquem censeo adeant: & ad Quintum fratrem: Cùm Prætores diebus aliquot adiri non possent, nec potestatem sui facerent. Callistratus in l.19.d. de offic. Præsid. obseruandum esse scribit ius reddenti, vt in adeun- *De aditione magistratuũ.*

do quidem facilem se præbeat. Festus Pompeius scribit Ædiles dictos fuisse apud Romanos, quòd facilis ad eos pateret aditus. Et in Nouella Maioriani 4. de indulg. reliq. ita est. Hoc est quòd vetus prouidentia dispositióque maiorum, quam in omnibus sequimur atque reparamus, prouincialibus iudiciis exsequēda commisit, quibus enitentibus per singularum municipes ciuitatum moderatione tractabili fiscalium tributorum celebretur illatio: quam si acerbus, humilis, nouúsque compulsor pro sui cōpendij vtilitate tractasset, confestim deprædationibus vexatorum, aditu, auditúque fiscalium, prouinciæ cognitor subueniret. Sic enim audeo locum illum fœdè hactenus corruptum ex ingenio emendare. Quæ si quis, vt alia quædam, cum impressis contulerit, facilè intelliget quid præstiterim. Illud etiam arrepta occasione adnotare non erit alienum, facilitatem admissionum mirificè in Principibus viris commendatam, vt liquet ex Plinio in Paneg. qui hac laude Traianum ornat: vt etiam Theodosium Pacatus, cuius locum vt emendetur, proponam. Facilis adiri, è proximo accipis vota hominum tuorum: vt quisquis ille consultor est, etiāsi meruerit, quod est rarum, repulsam, ferat tamen visi numinis conscientiam. Sic enim habet v.c. Pithœi: at vulgò, pro visi, legitur, vt sui. Mamertinus de Iuliano loquens: Omnes (ait) quos priuatus in familiaritatem recepit, eodem habet Imperator affectu: nemo gradu pulsus, nemo aditu prohibitus (sic est legendum) nulli palatij fores clausæ sunt. Et Nazarius id in Constantino etiam laudat: Quid faciles aditus? quis aures patientissimas, quis benigna responsa dignè exsequi possit? Denique Ausonius in Panegyrico Gratiani: Laudabile est Imperatorem faciles interpellantibus præbere aditus, nec de occupatione causari. Tu confirmas adire cunctantes, etiam querimoniis explicatis ne quid adhuc sileatur, interrogas. Porrò elegans extat Constantini lex in Cod. Theodos. tit. de offic. rect. prou, qua vetat ne sit venale Iudicis velum, ne ingressus redempti, ne infame licitationibus secretarium, ne visio ipsa Præsidis cum precio &c.

Maioriani Nou. emend.

Pacatus emēdatur.

Mamertinus correctus.

Quid venerandi &c. Sic totum hunc locum dispunxi & edidi auctore v.c. proponam tamen vulgatam olim lectionem: quid venerandi Principis mente loqueris & oraculis. Sunt ista prima, nec tamen sola, quæ sic publico vsui à te patior impendi, vt nihil solatiis meis detrahas. Illa verò verba quid loqueris, idem valent ac, quid obiicis vice excusationis. quanquam vulgata lectio retineri possit. Ceterùm ex hoc loco, colligimus Flauianum Quæstorem fuisse, id est precum arbitrum, interpretem Principis, & legum conditorem: qua de re actum fuit in notis ad epist. 17. lib. 1.

Vigeas. v.c. vigeres. Sed & paulopost liber Scotti legit, qua celebritate prouectus sis. Codex Pithœi, qua celebritate peruectus sis. Vtraque lectio ferri potest.

AD EPIST. IX.

Desepta mentis Ita v.c. Vide notas ad epist. 82. lib. 1.

AD EPIST. XII.

Et si minus vereor. Ita sensu dictitante correxi, reiecto verere codice habente, & si nimis vereor. Sed & paulò post scripsi, eo annulo: quàm scripturam etiam confirmauit codex Pith. Nam v. c. habebat leui errore, Onulo. Hinc verò constat Romanos solitos fuisse notas ac symbola quædam imprimere annulis, quæ quidem l. 22. § signum, d. de testament. vocat καρακτῆρα, & Iustinianus tit. de testam. ord. sculpturam. Sic Plinus lib. 10. epist. 78. scribit se vsum fuisse quadriga in annulo. Et Suetonius lib. 2. cap. 50. refert Augustum in diplomatibus libellísque & epistolis signandis initio Sphinge vsum esse, mox imagine Magni Alexandri, nouissimè sua Dioscoridis manu sculpta, qua signare insecuti quoque Principes perseuerarunt. Qua parte illud addam, videri Augustum non temerè vsum imagine Alexandri. Trebellius enim Pollio scribit Macrinorum familiam id speciale habuisse, vt Alexandrum Magnum viri in auro & argento, mulieres in annulis & omni ornamentorum genere exsculptum haberent: quia dicerentur iuuari in omni actu suo, qui Alexandrum expressum auro gestarent vel argento. Capitolinus in Clodio Albino ait Commodum signasse litteras suas signo Amazonio. Valerius lib. 3. cap. 5. refert propinquos è manu ignobilis Scipionis Africani filij annulum detraxisse, in quo caput Africani sculptum erat. Et Plutarchus in politicis, auctor est Syllam, cùm deuicisset Iugurtham, eius imaginē in annulo, quem gestabat, insculpsisse. Sed hæc satis.

De signis annulorum.

Imago Alexandri.

AD EPIST. XIII.

Magis enim contigisse me omnia, quàm. Ita v.c. rectissimè. nam quòd in quibusdam libris legitur. Magis eum contigisse in communia, quàm, id vitiosum est. significat enim se potiùs leuiter & cursim attigisse & delibasse laudes Theodosij, quàm prolixè narrasse.

Recens sanctio. Sic v.c. quædam schedæ habent, recens cautio. Hæc autem constitutio extat in l. 2. C. Theod. de testam. vbi Theodosius sibi ius capiendi eximit ex codicillis vel epistolis fideicommissariis, non etiam priuatis hominibus. Et tamen contrarium statuerat antea Valens in l. cùm hęredes. C. qui testa. fac. poss. Dicebat quidem Anthemius Nouella, de bon. vacant. nihil ampliùs licere bonis principibus, nisi quod liceat priuatis. Et Imperatores Theodos. & Valentin. in l. vlt. C. Theodo. de appell. aiunt, salua maiestatis reuerentia, non dedignari sibi cum priuatis ius esse commune. Sed hac sanctione voluit Theodosius plus licere priuatis quàm sibiipsi, optimo mehercule exemplo: longè alia fuit mens Neronis: qui instituit, vt ingratorum in Principem testamenta ad fiscum pertinerent, teste Suetonio in eius vita cap. 32. Et Domitianus viuorum & mortuorum bona quolibet titulo corripiebat, etiam existente vno, qui diceret audisse se ex defuncto quum viueret,

E ij

hæredem sibi esse Cæsarem, vt ait idem Suetonius in eius vita cap. 12. Sanè ex imperfecto testamento legata vel fideicommissa Principem sibi vendicare, esse inuerecundum ait l. 3. d. de legat. 3. Vt enim eleganter profitetur Pertinax apud Capitolinum: Sanctius est inopem Remp. obtinere, quàm ad diuitiarum cumulum per dedecorum vestigia peruenire.

Existimet pertinere. Sic v. c. alij libri, peruenire: quo exemplo in l. 1. C. Theod. de Epis. iud. vbi vulgò est: ad exsecutionem volumus peruenire: in quibusdã manuscriptis fragmẽtis illius legis scriptũ vidi, pertinere. quod ego nõ reiicio, quia Imperatores ita locuti sunt aliàs: vt ad indulgẽtiam pertinere, in Nou. Valentin. de indul. reliq. & in collatione legum Mosis edita à V. C. Pithœo, tit. 6. ad veniam pertinere l. 11. C. Theod. de infir. his quæ sub tyr. quod idem valet omnino, ac remitti: vt & illa, ad exsecutionem pertinere, id est exsequi. Sic ad beneficium legis pertinere dixit l. 10. & 18. C. Theod. de bon. prosc. & l. 14. eod. Cod. de Petitionib.

Frigent iamdiu. Omnes libri habebant, frigentia diu: ego tamen illis repugnantibus ex coniectura putaui legendum frigent iamdiu.

De legum affectu.

Cùm lateribus suis occidit. Sic v. c. in cuius tamen ora notatum fuit, aliàs legi, excidit. Sed priorem lectionem retinui, elegantia & venustate orationis motus. Nam memini legibus ætatem tribui, eásque ab optimis scriptoribus dici, consenescere, languere, mori & occidi. quanquam Symmachus lib. 10. scribat, leges in commune bonum procedentes numquam occasum pati. Constantinus in l. 23. C. Theod. de appellat. iubet consenescere legem, quæ vetabat à Præfecti vrbis sententia prouocare. Ammianus Marcellin. lib. 16. de legib. sumptuariis loquens, senescentes ait, paulatim reparauit Sylla dictator. Claudianus:

Senectus legum.

—prisćámque resumunt
Canitiem leges, emendantúrque vetusta,
Accedúntque noua.—

Interitus legum.

Aulus Gellius lib. 20. cap. 1. passus est enim leges istas de tam immodico supplicio, situ atque senio emori. Tullius orat. 3. in Catil. Legum interitum & bellum ciuile ac domesticum, & totum vrbis atque imperij occasum appropinquare dixerunt. Titus Liuius lib. 4. bel. Maced. Si quas tempora aliqua desiderarunt leges mortales, vt ita dicam, & temporibus ipsis mutabiles esse video. Arnobius lib. 7. Responsum deinde ab haruspicibus editum res sæuas tristissimásque portendi ab incendiis, cædibus, ab legum interitu, & ab iuris occasu. Indéque est quòd sæpe in constitutionibus Principum, inuenias leges dici perpetuò victuras, & in æuum mansuras: vt apud Rutilium lib. 1. itiner.

Porrige victuras Romana in sæcula leges.

Symmachus etiam lib.9.epist.105. ægrotare leges dixit, his verbis. Vtinam leges æquè mecum valerent, quarũ sanitas ab ipsis plerumque corrumpitur, quibus curanda mandatur. Valerius Maximus lib.6. cap.7. in fine, vbi de Charonda Tyrio agit, qui soluisse legem à se latam arguebatur, vulnerari legem dixit. Ego illam, inquit, curabo, qui sauciaui: ac protinus ferro quod habebat districto incubuit. Sic enim legimus libenter cum Gifanio, qui eam lectionem germanam ex suo vet.cod.manuscripto asseruit. Nam vulgò etiamnum hodie passim vbique perperam excusum est, Ego illam sauciam, ac protinus &c. Sed & minari leges sæpe dicuntur, tanquam affectu moueantur. Inde terrores legum in l.1.C.de inf.pœn.cel.& Theodosius Nou.3.de Iudæis. Apud Prudentium in Romano martyre laqueos minacis legis Iuliæ dictos legimus. Apud Iulium Firmicum li. de erro.prof.rellig. minaci persequi edicto. vt apud Ammianum Marcel.lib.30.in fine, interdictis minacibus subiectorum ceruicem inclinare. Seneca lib.14.epist.95. de legibus loquens, Quid aliud (ait) sunt quàm minis mixta præcepta? Qua ratione Ouidius li.1.Metam. verba minantia ære fixo ligari dixit, quod de legibus est accipiẽdum. Cõstantinus in l.31.C.ad leg.Iul.de adult. insurgere leges & armari iura gladio vltore scripsit.& Prudẽtius lib.2.in Symmachũ arma tribuit legibus: *Valerius emendatus.* *Minæ legum.* *Arma legum.*

---falluntur publica iura,
Lex armata sedet.---

Quo pertinet locus Marij Victoris oratoris Massiliensis ita scribẽtis lib. 2.comment. in Genesim, vbi de lapsu primi hominis agit. *Marius Victor correctus*

--- tibi crimina plectent
Armatæ leges gladiis, & vindice ferro.

Sic enim moneo legendum esse & emendandũ ex vetustissimis membranis Diui Benigni Diuion. Nam vulgò vitiosè scriptum repperi: Arma telis gladiis &c. Duræ etiam leges esse aliquando finguntur, quemadmodum Symmachus lib.10. epist.47. testatur Theodosium sæpe legum duritiam inflexisse. Et Aulus Gellius lib. 20.cap.1. Nisi duram esse legem putas (ait) quæ iudicem arbitrúmve iure datum, qui ob rem dicendã pecuniam accepisse conuictus est, capite punit. Titus etiam Liuius initio lib.2. Dec.1. ait leges rem surdam & inexorabilẽ esse. Irasci præterea leges dicũtur apud Quintilianum decl. 366. cuius rei rationem eleganter reddit Diuus Ambrosius in psal.37. vsus habet (ait) vt dicamus de quoque punito, quia iram incidit legum. Nõ quia legum iram, sed quia legum seueritatem. Hic & alibi, de decem plagis Ægyptiorum ait. Misit in eos iram per angelos malos, id est vindictam. Lex enim nescit irasci, sed scit legum minister. Nescit ergo irasci qui est auctor legum, cui terrendi est voluntas non puniendi &c. Adhæc leges, medicas dici inuenire est aliquoties, vt Theodosiana Nouella 3. de Iudæis, Ad sanitatẽ mẽtis egregiæ, lege medica reuocare conamur. Et Aulus Gellius lib.20.cap.1. Non ignoras legum opportunitates & medelas pro temporum moribus mutari atque flecti. Sed hæc satis super affectu legum, quæ arrepta occasione proferre placuit, quia id ab aliis tractatum non memini. *Ira legum.*

AD EPIST. XVII.

Auia. *In sinu auiæ.* v.c.in sinua auiæ. Facili lapsu,repetita littera occasione sequentis. Ita verò locutus est Sidonius Apollin. lib.5. ep.16. Roscia te salutat cura communis,quæ in auiæ amicarúmque indulgentissimo sinu (quòd rarò nepotibus contigit aliis)& cum seueritate nutritur,qua tamē tenerum non infirmatur æuum,sed informatur ingenium. Idem lib.4. ep.9.filiam vnicam paruam post obitum vxoris relictam solatio celibatus alit,teneritudine auita,materna diligentia, paterna benignitate. Et Cassiodorus Var.lib.4.ep.12.scribit auiæ semper esse suorum curam teneriorem.

AD EPIST. XX.

Mentior. *Mentiar,si mihi.* Ita v.c.alij,mentior. Sic Seneca lib.21.ep.119. Mentior,nisi adhuc quærit ascendere. Quintilianus decl.6. mentior,nisi factum est me ab illis captum. Diuus Cyprianus ad Donatum, de histrionibus agens: Fiunt,quæ nec ipsis nec illis possunt placere qui faciunt. Mentior,nisi alios qui talis est increpet, turpis turpes infamat &c. Vtitur & aliquoties Tertullianus. Itaque sic ex coniectura emendo deprauatum vulgò illum locum Ennodij in Panegyr.Mentior, si vnquam dispositis tuis impedimentum exhibuit ardor, aut frigora, si tu more gurgitum, si bibendi necessitate constrictus es. Alia sunt in eodem Panegyrico deprauata,quorum partem aliàs emendare est animus, si erit ocium.

Ennodius restitutus.

AD EPIST. XXVII.

Quo numero animalia. v.c. quot numero. Animalia verò videtur pro parauer edis dixisse. Eo sensu publica animalia accipi debent in l.3.10.18. 19.& l.pen.& vlt.Cod.de cursu publ.& in multis aliis legibus eiusdem tituli Codice Theodos.Capitolinus in Maximinis: Tanto impetu mutatis animalibus cucurrit, vt quarta die Romam veniret. Mansionium autem quarum hîc meminit,crebra mentio fit in Codice Theodosiano, nimirum in l.2.de concus.aduoc.l.21.de anno.& trib.l.21.& 109.de Decurio.l.23. & 35. de curs.publ. vbi separantur ab oppidis & ciuitatibus, Earum etiam mentio in l.2.C.de.cond.in publ.hor.Et in l.21.C. Theod. de Decurion.legimus præpositos mansionum.

Animalia quæ.

Mansiones.

AD EPIST. XXVII.

Argue vt vis rerum consilia post exitum. Sic emendaui ex vestigiis veteris libri paululum hac parte corrupti.Habuit enim tonsilia,pro consilia. Et hoc est nimirum quod ait M.Tullius pro Rabirio Posth.statim in principio: hoc plerumque nos facere, vt consilia euentis ponderemus, & cui bene processerit, multum illum prouidisse; cui secus nihil sensisse dicamus. Plinius lib. 5. epist vlt. Est omnino iniquum,sed vsu receptum, quòd honesta consilia vel turpia, prout malè,aut prosperè cedunt,ita vel probantur, vel reprehenduntur. Itaque Sidonius Apollin. lib. 4. epist. 6. ait absurdum esse, si cœptis audacibus aduersetur euentus,consurgere in querimonias, & inconsultarum dispositionum culpabiles exitus ad infamanda casuum incerta confugere. Ouidius:

Exitus in consilia.

Exitus acta probat, careat successibus opto
Quisquis ab euentu facta notanda putat.

AD EPIST. XXX.

Negocium vulneratum. Est quidem id dicendi genus durius, sed tamen exemplis illius sæculi non caret. Sic enim idem auctor lib. 2. ep. 73. negocium inclinatum depulsa lite sanare dixit. Ammianus Marcellinus lib. 26. vbi de Petronio agit, sepulta negocia & tediuiuas nebulas debitorum in diuersos ordines excitare ait. Et Imperatores in l. xv. C. Theod. de appellat. non rectè iudices iniuriam sibi fieri existimare, si litigator, cuius negocium sentẽtia vulneratum est, à principali causa prouocauerit. Et in l. vlt. C. in quib. caus. in integ. rest. scribitur melius esse intacta seruari iura, quàm post causam vulneratam remedium quærere. Quibus etiã addatur l. 2. C. Theod. vnde vi, quæ reparationẽ negocij semel interfecti postulare ait. Non dissimili schemate strangulare libertatem calumniantium dixit D. Ambrosius epist. 64. & l. 2. C. Theod. de petit. Rempublicam strangulari Valerius lib. 5. cap. 3. & iudicum latrociniis strangulari pauperes. Saluianus de prouid. dei. lib. 5. & interfici honorem Optatus Afer lib. 2. contra Donatistas. *Negocia vulnerata & interfecta.*

Reputatorios. Quid si legas, refutatorios? Nam illi videntur fuisse scripta quædam, quorum serie iudicis iniuria in iudicando vel consultando exponeretur. Refutatorios vocat simpliciter l. 1. C. de relatio. & l. 19. C. de appell. & refutatorios libellos l. 8. C. Theod. de appell. & refutationem l. 11. eod. tit. & refutatorias preces. l. 1. & 14. eod. tit. & Cod. *Refutatorij.*

AD EPIST. XXXII.

Triste ocium tero. Ita v. c. vulgò legebatur triste ocium gero. quod non placet. Terere enim & conterere ocium aptiùs dicimus, quàm gerere. Id exemplis prolatis constabit. M. Tullius lib. de amicit. in studiis cognoscendi semper aliquid atque discendi, remoti ab oculis populi omne ocium tempúsque contriuimus. Rutilius lib. 1. itiner. Ocia vicinis retimus naualia sulcis. Sallustius in Catil. non fuit consilium socordia atque desidia bonũ ociũ conterere. Liuius lib. 1. regij quidem iuuenes interdum ocium conuiuiis comessationibúsque inter se terebant. Et Paulinus ad Amandum, ne illi segne ocium conterẽti pedissequa pigrorum inopia tanquam bonus cursor occurrat. *Ociũ terere.*

Dei salutaris, v. c. saluatoris.

AD EPIST. XXXIIII.

Vnus iter. v. c. vnius iter, malè. Sed & postea reposui, post tergum, quod etiam confirmarunt schedæ Pith. Nam idem v. c. habuit, post tergum. Ita supra lib. 1. epist. 88. fama belli post tergum relicta indicium affectasse victoriæ. Sic enim puto legendum, alios etiam auctores sæpe sic locutos video. Ammian. Marcell. lib. 17. securitate fundata terrore nullo relicto post terga. Et lib. 21. Nullo post terga relicto, quem formidaret. C. Pedo in fragmentis de nauigatione Drusi Germanici: *Post terga.*

Iam pridem post terga diem, solémque relictum.

Spartianus in Seuero: quas post tergum relinquebat prouincias. Prudentius in Cassiano:

Et post terga domum dubia sub sorte relictam.

Et in Hamartig.

--- post terga tenebras
Liquerunt. ---

Claudianus lib. 2. in Ruffin.

--- mundum post terga relinquam.

Ennodius notatur. Plinius etiam in Paneg. relictáque post tergum totius generis humani securitate mœreret. Ennodius in epist. sicut post tergum relictis par est, facem de innocentia præferri, ita ratio flagitat, vt etiam verbis iter quod sequantur, ostendas. Sic enim locum illum lego. Denique Sidonius Apollin. lib. 4. ep. 15. post tergum cùm iam duodecim lustra transmittat, cotidie tamen habitu cultúque continuo nō solùm iuuenescit, sed quodammodo repuerascit.

Blanda fomenti. Ita v. c. non autem fomenta: quod tamen postremum extat in schedis Pith. Eius verò locutionis aliquot exempla obseruaui in notis ad epist. 71. lib. 6.

AD EPIST. XXXVI.

Eadem forma. Ita lege, nam in v. c. erat, eadem fotina, qui error sæpe inualuit: Lampridius correctus. tale illud est quod apud Lampridium in Heliog. pro equo sagi-nario, teponendum esse, sagmario, vidit Turnebus aduers. lib. 30. cap. 16. & lib. 24. cap. 9. Sed & non defuerunt qui in constitutionibus Principū, formas aquarum in forinas aquarum deprauare voluerint, cùm tamen formæ dicantur l. 1. C. de aquæd. nou. 7. de mandat. Princip. & apud Cassiodorum lib. v. ep. 38. & lib. 7. ep. 6. sed ad rem. Idem Symmachus Maior pars in sententiis. infrà lib. 4. ep. 27. scribit legem esse Curiæ, vt maioris numeri antistet auctoritas. Inde illud Plinij lib. 2. ep. 12. numerari scilicet sententias non ponderari, nec aliud in consilio publico fieri posse, in quo nihil est tam inæquale, quàm æqualitas ipsa. Nam cùm sit impar prudentia, par tamen omnium ius est. Id eleganti versu Prudentius lib. 1. contra Sym. in fine expressit:

Si consulta patrum subsistere conscriptorum
Non alter licitum prisco sub tempore, quàm si
Tercentum sensisse senes legerentur in vnum:
Seruemus leges patrias, infirma minoris
Vox cedat numeri, paruáque in parte silescat.

Atque inde fluxit elegans illud vetus verbum apud Festum lib. 12. Numera Senatum, quod obiiciebat quiuis Senator Consuli, cùm impedimento esse volebat, quo minus fieret Senatusconsultum, numerúsque legitimus aberat. Sed id non tantùm in Senatu locum obtinuit, verumetiam in aliis ordinibus. P. Decius apud Titum Liuium milites alloquens: Vbi sententiam meam (ait) vobis peregero, tum quibus eadem placebunt, in dexteram partem transibitis. Quæ pars maior erit, eius stabitur consilio. Et venustè Annæus Seneca lib. de vita beata cap. 2.

Cùm

Cùm de beata vita agitur(ait)non est quòd mihi illud discessionum more respondeas. Hæc pars maior esse videtur. Ideò enim peior est. Non tam benè cum rebus humanis geritur, vt meliora pluribus placeant. Argumentum pessimi turba est. Quæ autem pars maior sit in sententiis ferendis tractat Quintilianus decl. 365.

Numa auctor. Ita legendum credidi, quod etiam confirmarunt schedæ Pith. non autem, Numa actor, vt erat in v.c. Nam passim cognitum est Numam sacra & cæremonias primum Romanos docuisse. Sæpe autem accidit, vt in his vocibus propter affinitatem peccatum sit: vt apud Symmachum lib. 7. epist. 87. vbi vulgò est, Cupit foro tuo non obscurus orator accedere. Scriptum est in v.c. non obscurus ortu actor accedere & c.

Duorum sanitas. Idem auctor lib. 3. ep. 11. & deesse huic epistolæ Atticā sanitatem boni consule. Et lib. 8. ep. 48. Diu sanitati pariter ac venustati litterarum tuarum, mediocris eloquij conscius respondere dubitaui. Sanitas.

Enunciata noxiam crearent. Ita v.c. tamen schedæ Pith. habent, enunciatam noxiam crearem. Ceterùm illud obiter admonebo, videri mihi Symmachum per sacrorum æmulos, velle intelligere Christianos sui temporis, quibus infensissimus fuit. Additque prudenter auctor, sese temerè noluisse enunciare, quæ religionem labefactare possent. In his enim rebus tutum est silentij præmium. Itaque Augustus Cæsar, cùm Athenis initiatus, postea Romæ pro tribunali de priuilegio sacerdotum Atticæ Cereris cognosceret, & quædam secretiora proponerentur, dimisso concilio & corona circunstantium solus audiit disceptātes. Auctor est Tranquillus in eius vita cap. 93.

Insitatū consentibus. Sic ex v.c. Liber Pith. habet, minus ratū cēsentibus.

AD EPIST. XXXVIII.

Nullus commendationis lenocinijs postulat adiuuari. Hæc est scriptura v.c. neque probo emendationem eorum qui pro, nullus, reponunt, nullis. Mouet me quòd idem Symmachus lib. 1. ep. 1. Nullus feceris(ait)ne mei periculo glorieie. Et epist. 41. eiusd. lib. amicitiarum munia nullus exsequeris. Virgilius in Ciri: Nullus.

Nulla colum nouit, carum nec respicit aurum.

Terentius in Hecyra: Si quæret me, vti tum dicas: si non quæret, nullus dixeris. Apuleius lib. 8. de asin. aur. an nulli scitis quo loco consederitis? Plautus in Casina, Qui amat, tamē hercle, & si esurit, nullus esurit. Vtitur & M. Tullius lib. 12. ad Attic. epist. 24. Philotimus non modò nullus venit &c.

AD EPIST. XLVI.

Si quando excidit cupitis. v.c. habebat perperā, excitis, ex quo effeci, excidit. perspicua sententia. Schedæ verò Pith. horum verborum loco legunt, Ferunt Socratem excitis cupitis.

Populi voluntatibus fletit. Ita v.c. & schedæ Pithœi. Sed tamen ego existimo non inani coniectura ductus, auctorem scripsisse, populi vo-

luptatibus ftetit, quemadmodum earum vocum affinitate fæpius peccatum fuit à librariis. In veterum autem fcriptorum libris, theatrales functiones, fpectaculorum editiones, & alia eius generis, quæ ad argumentum huius epiftolę fpectant, voluptates conftanter appellari animaduertimus. Idem Symmachus lib.10.ep.19. Curules (ait) ac fcænicas voluptates Circo & Pompeianæ caueæ fuggeratis. Vopifcus in Aureliano: Sequētibus diebus datæ funt populo voluptates ludorum fcænicorum, ludorum Circenfium, venationum, gladiatorum, naumachiæ. Trebellius Pollio in Gallienis duobus: Ne diutius (ait) theatro & Circo addicta Rep. per voluptatum deperiret illecebras. Tertullianus lib. de hab. mulieb. Nam & omnes iftæ prophanæ fpectaculorum fæcularium voluptates ex rebus Dei conftant &c. Caffiodorus Var. lib.5.ep.42. venationem & fpectacula, in quibus homines cum feris decertabant, vocat ludum crudelem & fanguinariam voluptatem. Lactantius lib.6.cap.20. vbi fpectacula damnat, voluptatis voce aliquoties vtitur. Et Saluianus li. 6. de prouid. Dei ait, nihil effe criminum vel flagitiorum quod non effet in fpectaculis, vbi homines lacerarentur cū circunfpicientiū voluptate. Prudentius lib.2. contra Symmach. cùm ad abroganda fpectacula Honorium cohortatur:

Voluptates quæ.

Tu mortes miferorum hominum prohibeto litari:
Nullus in vrbe cadat, cuius fit pœna voluptas.

Et apud Minutium Felicem in Octauio puto hoc fenfu voluptatis nomen exaudiēdum, cùm obiicit Chriftianis Cæcilius, quòd fufpenfi atque follicíti voluptatibus abftinerent, non viferent fpectacula, non pompis intereffent. Sed & in Principū conftitutionibus fæpe harum voluptatum mentio fit, vt in l.1. C. de fpectac. vbi tamen in vulgatis libris malè legitur: vt integra fit voluntas, quæ volentium celebretur impenfis. Nam reponendum eft, fit voluptas. quod arguit l.3. tit. de fcænicis Cod. Theodof. vnde illa lex prompta eft. In l.1. C. de expenf. lud. agonis voluptas dicitur, & in l.5. C. Theod. tit. de fcænicis, publicæ voluptates vocantur. Et in l.29. & 32. eod. Cod. Theod. tit. de prætorib. dicuntur Prætores exhibere populo Romano fcænicas voluptates. Itaque legimus Romę fuiffe tribunum voluptatum. Nam & reperio in l. vlt. eod. Cod. Theod. tit. de fcænic. Diogenianum voluptatum tribunum nuncupari. Quinetiā aliquoties eius tribuni mentio fit ab Aurelio Caffiodoro lib.5. epift.25. & lib.6. in formula 19. & apud eūdem lib.7. cap.10. extat formula Tribuni voluptatum. Denique nefcio an huc rectè accommodari poffit, quod à Trāquillo fcribitur in Tiberio Cæfare cap.42. Tiberium fcilicet nouū inftituiffe officiū à voluptatib*, prępofito equite Romano T. Cæfonio Prifco. Ex his fatis fupérque coniectura noftra confirmatur.

Ad l.1. C. de Spectac.

Voluptatum Tribunus.

Nihil igitur maior familia Sparticon equiorē. Sic in v.c. hæc verba cōcepta erant. In fchedis Pith. nihil igitur morofam familiā Spartia conquē. Sed vtrobique mendū latitat, & eft difficile verba eiufmodi fanare. Fortaffe nō malè emendauerim hoc modo, donec acutior meliora adferat. Nihil igitur moror familiā Spartiacōn nequiorē. Mēs auctoris ea effe videtur.

Symmachus certum Saxonũ numerũ parauerat in ſpectacula publica. At illi omnes eo die quo in theatrũ educi debuerant, faucibus fractis ſpẽ exhibendarum voluptatum Symmacho præripuerant, ne ſcilicet ludibrio populi eſſent. Quis enim recuſaret extrema quæque pati, ne tam miſerè palam dilaniaretur? Nullus enim miſericordiæ locus erat in eiuſmodi certaminibus. Nam ſi quis è gladiatoribus vitam ſupplex precaretur, inuiſus erat populo, qui repeti illos ictibus iubebat, ferebátque ad mortem crudelia ſuffragia, vt ait Lactãtius lib. 6. cap. 20. Seneca lib. 1. de ira cap. 2. & ep. 7. & li. de tranq. vitæ 1. cap. 11. quod etiam attigit Prudentius lib. 2. in Symmach. in fine. Imperator verò, vt Symmacho ſuo gratificaretur, fortè Spartanos gladiatores illi offerebat prioribus ſuccidaneos, vt dolor priſtinus nouo beneficio penſaretur. Nam Romani ex variis regionibus habebãt homines qui in ſpectaculis ſeſe conficerent. Vnde illud eſt quod ſcribit Tranquillus in Iulio cap. 10. quia nimirum multiplici vndique familia comparata Cæſar inimicos exterruiſſet, cautum fuiſſe de numero gladiatorum, quo ne definito maiorem cuiquam habere Romæ liceret. Qua re gladiatorum munus ille edidit, paucioribus quàm deſtinauerat paribus. Sed reſpondet Symmachus nihil opus eſſe Spartanis hominibus, cùm illi ſibi non minore nequitia, Saxonum exemplo, poſſint vitam furari, ſi ſpectaculo populari exhibeãtur. Etenim Spartani generoſi, & virilis erant ſanguinis, nec temerè patiebantur ſeſe aliorum fieri ludibria. Itaque aliquando Lacedæmonij Philippo Regi ciuitatem illorum intolerabilibus oneribus implicanti, liberè reſponderunt, ſi quid morte grauius imperare perſeuerarent, mortem ſe prælaturos, teſte Valerio lib. 6. cap. 4. Notum eſt etiam ex Plutarcho in Apophteg. Laconem venditum, domino iubenti matulam vt adferret, parêre noluiſſe. Sed cùm herus ſeruum appetere vellet, illum in tectum aſcendiſſe, ſéque dediſſe ab alto præcipitem, illúdque elogium addidiſſe: Senties quem emeris. Sed & apud Petronium Arbitrum, Spartanã nobilitatem vſurpatam ſcio vice prouerbij. Et ego quidem (ait) tres plagas Spartana nobilitate concoxi. *Spartani generoſi ſanguinis.*

Velim quæſita facile factũ eſt hãc munificentiã Principis Lybicarũ largitione mutari. Ita v. c. cui etiã conſentiunt ſchedæ Pith. Sed in illis verbis mendũ ſubeſt: & ſi quid coniecturæ meæ proficiũt, putauerim reponi oportere: Velímque ſi tam facile factu eſt & c. Hæc autem verba in de lucẽ capere exiſtimo. Solebant Senatores adiuuari in editionibus ludorũ & ſumptibus à Principibus, vt docet idẽ Symmachus lib. 4. ep. 12. Honorio (ait) diuinę ſtirpis Augusto benefaciẽdi ſemper addis calorẽ, docẽſque inuictũ Principẽ Senatoriã mediocritatẽ munerib' incitare. Sed & leonũ coemptio, quib' vtebãtur in ſpectaculis, non niſi venia petita à Principe fiebat, vt arguit idẽ auctor li. 7. ep. 122. Adde ſi placet (ait) quod à me poſtulatũ tenes, vt aliarum Lybicarum mihi emptio ſacra auctoritate præſtetur. Nam ibi ferarum Lybicarum nomine leones intelligit, quemadmodum etiam lib. 2. epiſt. 75. Cùm ita ſcribit. Et de leonibus fama conticuit, quorum aduẽtus poſſet efficere, vt vrſorũ defectũ cõgreſſio Lybica cõpenſaret. Nã ſæpe leones exhibitos in ſpectaculis docet Capitolinus

in Antonino philosopho, Vopiscus in Probo, & Annæus Seneca lib. de breuir. vitæ cap. 13. Ceterùm quo exemplo Symmachus Lybica vocat, eodem etiam alij auctores, Africana dixerunt, pro feris Africanis scilicet, vt Suetonius in Caligula cap. 18. vbi malè vulgò legitur, Africanorum venatione. Scribēdum enim est Africanarum, vt rectè quidam codices habent. Cui addendus est Plinius lib. 6. ep. vlt.

Suetonius correctus.

Fractas fine laqueo fauces. Quod hìc de seruis refert, qui cùm intelligerent parari se spectaculo sanguinolēto, sibi fauces effregerunt: ne ludibrio scilicet insanientis populi exponerentur, & misero cruciatu spectatorum oculos explerent: id inquam in memoriam reuocat, quod Seneca scribit lib. x. ep. xi. Germanum quendam, cùm ad matutina spectacula pararetur, & fortè secessisset ad ventrem exonerandū, lignū quod ibi ad emūdanda obscœna adhærenre spōgia positum erat, totum in gulam farcisse, sibíque præclusis faucibus spiritum elisisse. Et paulo post narrat alium ceruicem circumactu rotæ fregisse, sicque parati pœnam spectaculi effugisse. Cornelius etiam Tacitus lib. xv. Annal. refert Epicharim vinclo fasciæ, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ testricto indidisse ceruicem, & spiritum expressisse corporis pondere connisam, vt cruciatus, ad quos retrahebatur, vitaret. Nec dissimile factum est Herennij Siculi, qui cùm in carcerem duceretur, in postem illiso capite, in ipso ignominiæ aditu concidit. Auctor Valerius lib. 9. cap. 12.

AD EPIST. LII.

Nomē inane.

Nos legum inane nomen vocamus. Secutus vestigia v. c. ita conieci emendari oportere. Nam exaratum in eo inueni, Nos legomina ne nomen vocamus. Nec erit vllus, vt opinor, qui non hanc coniecturam adprobet. Nomen verò legum inane dixit, quia nullius ferè auctoritatis illæ apud suos euilescerent. Quomodo alios auctores frequenter locutos animaduerti. Cuius rei exempla chartæ commendabo, confirmandæ emendationis causa, tum quòd alij id non obseruarint. Alcim Auitus lib. 6. de vxore:

Sic captiua thori cùm portet nomen inane
Coniugis, & vana dicatur imagine consors
Sola iugo premitur.—

Plinius in Panegyr. In Principum domo nomen tantùm amicitiæ inane irrisumque manebat. Et lib. 8. ep. vlt. quid esse tribunatum putes, inanem vmbram & sine honore nomen. Boëtius lib. 3. de consolatio. Prætura magna olim potestas, (Sic lege, non vt vulgò, Præfectura) nunc inane nomen, & Senatorij census grauis sarcina. Lucanus lib. 5.

Boetius correctus.

Addidit & fasces aquilis, & nomen inane
Imperij rapiens.—

Diuus Ambrosius lib. de dignit. sacerd. cap. 3. quod sumus professione, actione potius quàm nomine demonstremus: vt nomen congruat actioni actio respondeat nomini, ne sit nomen inane & crimen immane. Horatius lib. 1. ep. 17.

--- aut virtus nomen inane est,

Aut decus, & precium rectè petit experiens vir.

Seneca lib. 1. de Clem. cap. 9. agmen nobilium non inania nomina præferentium, sed eorum qui imaginibus suis decori sint. Cornelius Tacitus lib. 6. Annal. in fin. neque penes Arsacidem imperiū, sed inane nomē apud imbellem externa mollitia. Et lib. 4. histor. attollerent tantùm oculos, & inania legionum nomina ne pauescerent. Sidonius Apollin. in Paneg. Auiti:

--Flammis, ferro, feritate, rapinis

Delebant, pacis fallentes nomen inane.

Simphosius Gallus in lib. ænigmatum de monumento loquens:

Nomen habens hominum post vltima fata remansi,

Nomen inane manet, sed dulcis vita profugit.

In constitutionibus Principum id etiam obseruare est. Nam Zeno in l. neminem 64. C. de Decurio. ne tamen indulti honoris inane nomen retinere videantur, dignitatum titulis potiantur per substitutos. Et Constātius in l. 40. C. Theod. de Decurionib. Curiales plerique ad inane vocabulum militiæ cucurrerunt. Sed & scitè Synesius Episcopus epist. 136. cōqueritur, quòd sua ætate nihil præter nudum nomen Athenæ haberēt: ὡς ἐδὲν (ait) ἔχεσιν αἱ νῦν ἀθῆναι σεμνόν. ἀλλ' ἢ τὰ κλεινὰ τῶν χωρίων ὀνόματα. His etiam non malè illud quadrabit, cùm nil nisi nomen alicui derelictum dicimus, quod habere speciem prouerbij videtur. Saluianus lib. 4. de prouid. Dei: Sciunt hoc Hispaniæ, quibus solum nomen relictum est. Auctor Paneg. Maximiano dicti: Illa gens propè omnis extincta est, & pænè cum solo nomine relicta, quo seruiat. Laberius apud Macrobium Saturn. 2. cap. 7. Sepulchris similis nil nisi nomen retineo. Et Licinius Caluus apud Titum Liuium lib. 5. ab V. C. me iam non eundem (ait) sed vmbram nomēnque P. Licinij relictum videtis, vires corporis effœtæ, sensus oculorum atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus.

AD EPIST. LXXIIII.

Cùm in iudicio Præfecturæ. Ita emendaui. Nam in v. c. erat, Profecturæ, errore creato ex notis, quo etiam hodie laborat carmen Iuuenalis Saty. 6. vbi est. *Iuuenalis correctus.*

Profectura domo Sicu la non mitior aula.

Consului multos manuscriptos, sed in illis idem lapsus erat nec est vllus qui carmini idoneum sensum affingere potuerit, omnino autem reponendum est.

Præfectura domus Sicula. —

Atque hanc emendationem certissimam, petitámque ex v. c. debere ingenuè me fateor P. Pithœo summo Galliæ nostræ ornamento, eiusque oraculi factum me esse interpretem gratulor. Vt autem ad Symmachū redeamus, coniecturam nostram adiuuat, quod hîc de accusatione Senatorum agitur. Cuius quidem rei notio ad Præfectum vrbis propriè pertinebat, quod idem auctor docet infrà lib. 10. cùm scribit certa esse offi-

cia omnium poteſtatum,ſed Præfecturæ vrbanæ proprium negocium eſſe, Senatorum iura rueri. Verùm id apertiùs multo colligitur ex l.vlt. C. Theodoſ.de iuriſd.om. iudic.quæ nominatim cauet Præfectum vrbi non poſſe cognoſcere de cauſa criminali Senatoris,niſi adhibuerit in cõſilium quinque Senatores non electos, ſed ſorte ductos, ne de capite atque innocentia alterius iudicio electi iudicent,& addit id iampridem ſtatutum fuiſſe.San è l.13.eod.Cod.Theod.de accuſatio.oſtendit etiam quinqueuirali iudicio finiri apud Præf.vrbi crimen inſtitutum aduerſus Senatorem, vetátque ſpectatos iudices ſponte delectos adhiberi,ſed tantùm ſorte ductos. Eius rei imago quædam & ſpecies cernitur apud Caſſiodorum lib. 4.Var.ep.22.quo loco Theodericus Rex iubet, Argolicum Præfectum vrbi quinque Senatoribus adhibitis, de crimine Baſilij atque Prætextati cognoſcere, qui artis ſiniſtræ,id eſt magicæ,rei deferebantur. Sed & Valentinianus & Val.in l.10.C.Theodoſ.de malefic. quia ex ordine Senatorio maleficiorum inuidia quìdam ſtringebantur, ideò illa negocia vrbanę Præfecturæ diſcutienda remittere ſeſe inquiunt. Et inde eſt quod idem Caſſiodorus lib.6.in form. Præf.vrb. ſcribit Præfectum vrbi, Senatorum eſſe pręſulem,& apud eum Senatores trepidare,proprias cauſas dicere. Quòd ſi quando eiuſmodi quæſtio incideret, quæ commodè definiri à Profectò vrbi non poſſet, ad Principem recurrendum erat, vt eſt relatum eadem l.10.de malefic. Ceterùm quandoquidem quinqueuiralis iudicij mentio facta eſt, addamus peculij vice rem notatu dignam. Extat locus apud Plinium lib.29.cap.1.qui ſic habet, De exilio verò non niſi die 45. quinque electis viris datur tabella: alij codices vulgati ſic: non niſi die 40.quinque electis &c.Ex qua lectione viri doctiſsimi efficere voluerunt,quinqueuirale iudicium locum obtinere in ciuem quencumque accuſatum.Et tamen id apertè refellitur teſtimoniis antea prolatis, quæ arguunt quinqueuiralis iudicij formam tantùm obtinere in cauſis criminalibus Senatorum. Quid igitur hîc ſequemur? Si ad arcanos & myſticos libros recurrere voluerimus, ſcrupulum nobis illi eximent. Nam in vetuſto codice diui Benigni Diuionenſis ita diſertè ſcriptum reperi. De exilio verò non niſi de 45. electis viris datur tabella. Iam ergo locus ille ſuo nitori reddatur, ne ſtudioſis amplius crucem figat.

De quinqueuirali iudicio in cauſis Senatorum.

Plinius correctus.

Publicæ diſciplinæ. Sic fuit emendandum ex veſtigiis v.c.Eo modo emendationem publicæ diſciplinæ dixit l.1.d. de Offic. Præf. Præt. A. Gellius lib. 18 cap.3. æraris digniratíſque maieſtate tanquam arbitros & magiſtros publicæ diſciplinæ verebantur. Apuleius lib.4. de Aſin. aur. de Cupidine loquens.Malis ſuis moribus, contempta diſciplina publica, flammis & ſagittis armatus per alienas domos nocte diſcurrens, & omnium matrimonia corrumpens, impunè committit tanta flagitia. Theodoſius Nou.de reddito iure armorum:Aduerſus hoſtes,air, ſi vis exegerit, ſalua diſciplina publica, ſeruatáque ingenuitatis modeſtia, quibus potuerint vtantur armis.Et Saluianus lib.7. de vero Dei iudicio:

Diſciplina publica.

Hoc prouidebant procuratores, ne publicæ passim disciplinæ oculos ciuitatis scelera polluerent.

AD EPIST. LXXVIII.

Qui spectatus mihi. Ita vulgò. v.c.habet:qua exspectatus mihi. Eodem exemplo supra lib.1.ep.31.vbi est vulgò: vir quantum est in terris hominum spectatissime: erat in v.c.& in libro Pith. expectatissime.

Comitate parem sentiat. v.c.communitate parem,vt etiam est in editione Scotti: nec illud temere reiiciendum. Sic veteres editiones Eutropij habent lib.8.vbi de Traiano: Amicis enim culpantibus, quòd circa omnes nimis communis esset,respondit talem se imperatorem esse priuatis,quales esse Imperatores priuatus optasset. At in multis recentibus libris, pro communis,repositum fuit,comis. Atque hic locus admonet, vt emẽdem locum,vulgò corruptum apud Vegetium lib.2.cap.9.in quo sic,à quibus non tantùm binæ legiones,sed etiam plures numero gubernantur. Proprius autem iudex erat Præfectus legionis,habens communem primi ordinis dignitatem. Ego scriptum vidi in antiquo codice, cuius antea memini: sed etiam plures numeri. Et deinde:habens comitiuam primi ordinis dignitatem. Quod verissimum est. *Eutropius notatur.* *Vegetius correctus.*

AD EPIST. LXXIX.

Vt eum sancto pectori tuo. Particulam,sancto,addidi ex v.c.quæ vulgò desiderabatur. Solet Symmachus ita loqui: vt lib.7.ep.51.trado enim sancto pectori tuo fratrem meum Seuerum.& epist.105.oro vt in curam sancti & fidelissimi pectoris tui&c. Et existimo Ennodium Ticinensem ita scripsisse in epistola quadam ad Adnodatum: Vos salutationis meæ obsequia pro sancti pectoris vestri puritate suscipite. At in excusis libris perperam scriptum est: pro sancti Prætoris vestri. Quid enim hîc Prætor significat? Est verò relligionis & amicitiæ sedes in pectore. Annæus Seneca lib.6.de benef.cap. 34. In pectore (ait) amicus,non in atrio quæritur. Illò recipiendus est: illic retinendus est,& in sensus recondendus. Idem etiã Symmachus lib.4.ep.42.nostra charitas abdito pectorum recondatur: & epist.60.qui sciam in pectoribus sedem esse relligionis. Idem lib. 10.ep. 25.dignum est igitur, vt qui in pectoribus omnium manet, sit in ore plurimorum. *Sanctum pectus.* *Ennodius correctus.*

AD EPIST. LXXX.

Vt eius nomine dyptica & apophoreta. Sic puto legendum,non autem, vt eius homine dyptica: vt est in v.c.quibus in vocibus sæpe erratum fuit: quod exemplis nouis probare possem,nisi in aliud scriptionis genus id differrem. Idem auctor lib.5.epist.54.ad te dypticum candidati, & apophoreticum librarum argenti duarum per hominem tuum misimus, approbare cupientes editioni te nostræ non animo defuisse: vbi tamen malim leg.non omnino defuisse. Et lib.9.epist.109. non aspernabere vt æstimo dyptici & apophoretici oblationem. Neque enim graue est verecũdiæ tuæ solemnia & votiua suscipere. In hac autem voce dyptici error e- *Symmachus correctus.*

tiamnum hodie extat apud Prudentium, vt monuit Gifanius in Lucretiū.
Prudentius. Nam libellum quo terrastichis nouum ac vetus testamentum ille complectitur, vocandum esse censet, dyptichum, quando in veteribus libris & in vita Prudentij apud Gennadium sit, dittocheum, & chirotheum, quæ verba falsa videntur. Voluit enim poeta dyptichi nomine intelligi duplices tabellas noui ac veteris testamenti. De apophoretis ita diuus Ambrosius in exhortat. ad virgines, statim in principio. Qui ad conuiuium magnum inuitantur, apophoreta secum reportare consueuerunt &c. Suetonius in Caligula cap. 55. Agitatori Cithico comessatione quadam in apophoretis vicies HS. contulit.

AD EPIST. LXXXII.

Nubem inuidiæ. Sic lege. Nam & ea forma Symmachus lib. 7. ep. 75. dixit nubem iniuriæ tergere: Valerius lib. 3. nube infamiæ castitatem obscurare: Paulinus epist. ad Seuerum curatum terrestrium nube circundari: Cassiodorus Var. 3. epist. 44. mendacij nubem: Virgilius 10. Æneid. belli nubem: & Paulus Orosius lib. 5. cap. 24. belli nebulas in magna malorum nubila coituras.

AD EPIST. LXXXVI.

Partem pretij emptor abiurat. Ita v.c. & libet Frobennij: sed exemplar Scotti legit, partem proteruus emptor abiurat, cui etiam consentit codex Pithœi. Proteruum verò emptorem vocat, quem Valentinianus Nou. 10. de confir. his quæ administ. improbum emptorem dicit, & l. damus C. Theod. de his quæ administra. illicitū ac detestandum, & l. vlt. eod. Cod. ne Christ. mancip. impissimum. Abiurare verò est rem creditam periurio negare: qua voce vtitur Virgilius 8. Æneid. Sallustius, & Constantinus in
Ennodius correctus. l. 2. C. Theod. de bon. vacant. Et sæpe Ennodius, apud quem tamen in epistola ad Constātium lego: Sui impugnator est, quisquis elucubratis sermonibus, linguæ cultum prędicat abiurati. Nam vulgò est, adiurari: perperam.

AD EPIST. LXXXVII.

Vt communia pignorum. v.c. legit, pignora: aliæ schedę, pignerum, quo verbo liberos intelligit, vt alias sæpe. Agrætius de orthog. Pignora rerum ait, pignora filiorum & affectionum. Communia autem pignorum dixit loquendi modo sibi familiari. Vide notas ad epist. 71. lib. 6.

NOTÆ AD LIB. III.

AD EPIST. 5.

Vbi eadem partium iura sunt. Totum hunc locum ex fide v.c. suo nitori restitui: nisi quod ille habebat, iussa sunt: ex quo effeci, iura sunt: nisi quis malit, iusta sunt: vulgati codices hæc deprauata sic exhibebant: Vbi eandem partium imaginem propositæ res postulant. Mitto &c. Exemplar Pith. Vbi eandem partes imaginem propositæ rei postulant. Sed lectio quam excudendam curaui longè aptior est. Idem auctor lib. 4. ep. 7. Sed vt imagine mihi vti liceat &c.

Et ina-

Et inania simulachra causarum. Propriam coniecturam secutus au dacter ita reposui. nam mêdum suberat in libris omnibus. Vetus codex habuit, & annia simulachra. Vulgati libri,& omnia simulachra : nisi fortè quis malit legere:& annua simulachra . Causarum autem simulachra vocat eodem schemate, quo simulachra vindemiæ celebrare dixit Cornelius Tacit.lib.11.Annal.& singraphas ac cautiones varia habendi simulachra, vmbrásque quasdam auaritiæ laborantis Annæus Seneca lib.7.de benefic. cap.10.Sic M.Tullius lib.1.Offic.simulachra virtutis in hominibus ait esse, & lib. 10.ep.1.ad Plancum,nec leges esse,nec iudicia, nec omnino simulachrum aliquod ac vestigium ciuitatis.Plinius in Panegy. inaneis curius & falsa simulachra victoriæ. Capitolinus in Maxim.simulachra bellorum agere.& Ennodius in Panegyr.congressionis simulachro atteri ac figura certaminum.Et epist.ad Ioannem,dicendi simulachra meditari. Et ad Liberium, mutam charitatem,ingrati simulachrum repræsentare.Denique ad Senarium,odiorum simulachrum esse non aperire quod diligas, contestatione sermonis. *Simulachra.*

Videro quæ. Ita rectè v.c.vulgò, video , malè. Nam sic aliàs locutus est auctor:vt hoc lib.3.ep.5.Videro quæ tua futura sit in referendo sermone curatio:& lib.1.ep.1.quid facto opus sit ipse videris. Et lib.4. ep. 67. Videro quid iustitia temporum.Tullius 5.Philip.quid concupiscas tu videris: quod concupiueris certè habebis.Et ad Atticum:Sed hoc fortuna viderit, quoniam consilio vti non licet.Ennodius Eugeneti:videro vtrum dispendium charitati inferat sermo rarior. *Videro.*

AD EPIST. X.

*Vestis decenter induitur.*Sic editio Frobēnij.liber Pithœi:induta est.Sed in meo v.c.est,vestis decēter indutui est:quod rectum est ac antiquū, cuiusmodi locutiones sunt in deliciis Symmacho, & aliis etiam auctoribus optimis.Nonius Marcellus lib.de gen. vel col. vestim. Castula est pallio-lum præcinctui.Apuleius lib.2. Florid. habebat indutui ad corpus tunicam interulam. Et Cornelius Tacit.lib . 16. dixit gerere veste m indutui. Sic apud Ciceronem Tusc.5.mihi amictui est Scythicum tegmen.

Videro quid. Ita v.c. vulgò, video : Vide notas ad epistolam 5. hoc lib.3.

AD EPIST XI.

*Verborum stillat auro.*Ex varietate lectionū , hæc animaduersione dignior est,quam repperi in v.c.verborū stellatur auro.Eleganter sanè , & ausim Iouem lapidem iurare ita auctorem scripsisse. Nec eius generis exempla desunt.Nam & Plinius lib.10.cap.67.Salamandram animal lacerti figura stellatum vocat:& lib.31.cap.2.fontem bullis stellantē.Ouid. lib. 1. Meta. stellantes gemmas.Martia.lib.2.Epig.29.stellantem frontē.Sic Trebellius Pollio in Gallienis duobus,auratos constellatósque balteos nuncupat,id est insignitos veluti stellis. Ammianus Marcellinus initio lib.19.vniuersa, ait,quæ poterant videri armis stellantibus coruscabant.Marius Victor.lib. 3.in Genesim: *Stellare.*

--- Siccóque liquore
Dispensata suis stellant incendia tectis.

Sic enim legendum est. Sed & Virgilius lib. 4. Æneid. stellantem iaspide fulua ensem dixit, pro vagina scilicet gladij gemmata. Nam ita ille locus accipiendus est. Ex quo pendet interpretatio horum versuum apud Iuuenalem Saty. 10.

---gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vagina fronte solebat
Ponere Zelotypo iuuenis prælatus Hyarbæ.

Stellatum præterea Cepheum ait Tullius 5. Tusc. pro inter sydera relatũ.

AD EPIST. XII.

Segmenta quæ.

Tulliano segmentata auro. Ita disertè v.c. segmentatæ id est, variegatæ & distinctæ. Symmachus lib. 4. ep. 42. alba velamina non segmentati amictus fidem vestiant. Iuuenalis Saty. 2.

Segmenta & longos habitus & flammea sumit. Et Saty. 6.
Et segmentatis dormisset paruula cunis.

Arator poëta de habitu pontificis in Exodo præscripto:

Qui segmentatus mediis altaribus adstat.

Valerius Max. lib. 5. cap. 2. permisit quoque his purpurea veste & aureis vti segmentis. Ouidius:

Quid de veste loquar, iam non segmenta requiro.

Apud Sidonium Apollin. lib. 8. ep. 6. crepitantia segmenta legimus. Et quidem Isidorus in ethimologiarum libris, segmentatam vestem definit, quæ sit zonis quibusdam & quasi præcisamentis ornatam. Vide Turnebum aduers. lib. 4. cap. 23. & lib. 15. cap. 17.

Nostrum seuis asia temporis Spoletium dato. Sic v.c. non tamen sine suspicione mendi.

AD EPIST. XIII.

Dum epigrammata componis, fallitur. v.c. sic habet, dum epigrammata oblatis lucis aut omnibus facis, fallitur &c. Quæ scriptura mouet me, vt reponendum existimem: oblatis lucis aut numinibus facis. Nam & video Plinium coniungere relligionem lucorum atque numinum, in Paneg. Atque inter hæc (ait) pia mente adire lucos, & occursate numinibus. Vetus etiam poëta.

Tu fortè in luco lentus vaga carmina gignis.

AD EPIST. XXI.

Fieri amat.

Siquidem semper fieri amat vt. Ita v. c. vulgò, quod siquidem semper fieri amat, habitum &c. Malè in quibusdam schedis, quod si quidam semper ferè amat. Dixit enim fieri amat, vt lib. 6. ep. 66. quæ vt fieri amat in maius præsentia nunciauit. Ea loquendi ratio ducta est à Græcis, qui φιλεῖ γενέσθαι, id est fieri amat, pro solet fieri vsurpant. Nec exemplis optimorum auctorum id caret. Ausonius in Paneg. statim in princ. Gratias ago (ait)

verùm ita vt apud Deum fieri amat, ſentiendo copioſius quàm loquendo. Ammianus Marcell. lib. 16. vtque in rebus amat fieri dubiis, eoſdem leniùs increpans Cæſar, Quo, inquit, cedimus viri fortiſſimi? An ignoratis fugam, quæ ſalutem nunquam reperit, irriti conatus ſtultitiam indicare? Idem lib. 17. in princ. vt enim rebus amat fieri dubiis & turbatis &c. Prudentius.

Duplex lege mea per mutua fœdera ſexus
Gignere amat ſobolem.

Vt habitum mentis de amicorum ore ducamus. Hæc eſt recta ſcriptura v.c. In vulgatis antea libris erat, de amico rumore. Nam & ſi veriſſimum ſit animos malo nuncio conſternari, & contrà lęto recreari, vt auctor noſter lib. 3. ep. 45. Quid præclarius fama, cùm lætis nunciis rigat aures & mentes bonorum? Et Sidonius Apollinaris lib. 4. ep. 12. naufragioſo pelago (ait) conformis eſt motus animorum quippe cùm nunciorum turbinibus aduerſis quaſi propria tempeſtate confunditur. Sed tamen illa propriè huic loco non conueniunt. Nam innuit Symmachus amicos ex habitu vultus & oris, mutuis adfici affectibus: quia nimirum oculi, frons & ſupercilia ſermonis taciti vice fungantur. Vultu (ait Fabius lib. 11. cap. 3.) plurima intelligimus, hícque ſæpe eſt pro verbis omnibus. Sed & idem Symmachus ſuprà lib. 1. ep. 28. ſcripſit mollem eſſe animum diligentis, & ad omnem ſenſum doloris argutum, quia vultu pietas lædatur, vt & dixit Tullius orat. pro Sexto Roſcio Amer. Paulinus optimis verſibus ad Auſonium ſcribens hanc ſententiam complectitur, qui verbis auctoris lucem adferunt: *Vultu pietas læditur.*

Cura mihi ſemper fuit, & manet officiis te
Omnibus excolere, affectu obſeruare fideli.
Non vnquam tenuis ſaltem tua gratia næuo
Commaculata mihi eſt, ipſo te lædere vultu
Semper, & incauta timui violare figura.
Cùmque tua acceſſi venerans, mea cautius ora
Compoſui, & læto formaui lumine frontem,
Nequa vel à tacito contractam pectore nubem
Duceret in ſanctum ſuſpicio falſa parentem.

AD EPIST. XXIII.

Et multimodis. Ita fuit ſcriptum in v.c. & libro Pith. ſed vulgò erat, multis modis: quæ antiqua ſcribendi ratio, ferè ſemper immutata fuit à typographis. Lucretius lib. 4.

Multimodis igitur prauas turpéſque videmus
Eſſe in delitiis, ſummóque in honore vigere.

Plautus in Bacch. multimodis meditatus egomet mecum ſum, & ita eſſe arbitror. Cornelius etiam Nepos in vita Themiſtocl. de cuius morte multimodis apud pleroſque ſcriptum eſt. Hoc quidem leue eſt: ſed qui in minutiis impunè fallere nos cœperunt, in ſeriis decipere non verebuntur. Facilè enim qui vitulum tulit, bouem feret.

Qua calce & prelo. Totum hunc locum suppleui & auxi ope v.c. Nam vulgò imperfecta sententia circunferebatur: in eodem tamen v.c. malè tarpetis,scriptum fuit,pro trapetis.Idque emendaueram,cùm postea confirmatum vidi schedis Pithœanis, quæ habuerunt: trapetis teritur bacca Sicyoniis. Nam proculdubio habuit auctor in mēte versum Maronis lib. 2.Georg.in fine:

Trapeta.

Venit hiems: teritur Sicyonia bacca trapetis.

Vbi Seruius, trapeta, interpretatur molas oliuarias & generis neutrius esse ait .In veteri tamē lexico ita tamen scriptum legi: Trapetum mola est oliuaria: trapetæ molæ oliuariæ. hac voce vtitur Cato lib. de re rust. cap.145.& Varro de re rust.lib.1.cap.55.Columella lib.12. cap. 50. Sed & Iurisconsultus in l. sed addes . D.locati: trapeti funibus suspensi meminit.

Vestigia, odora canum sagacitate. Ita liber Frobennij,sed v.c. & Scotti exemplar habent & dispungunt hoc modo: vestigia odorata, canum sagacitate.

Forenses rabulas v.c.rauolas, quo nomine significari litigiosos togatos notum est ex Festo, Cicerone,Fabio,& Nonio.

Vt feriarum reliquia. Paulo aliter hæc concepta sunt in v.c. eo modo scilicet:vt feriarum requie laboris fastidium tergeatur. Nec ego eam scripturam reiicio, quia feriæ ocij gratia concedebantur.Seneca lib. de tranq. vitæ 1.cap.vlt.Legum conditores(ait) festos instituerunt dies, vt ad hilaritatem homines publicè cogerentur, tanquam necessarium laboribus interponentes temperamentum.

AD EPIST. XXIIII.

Pollucibilitas.

Quòd fortunæ tuæ pollucibiliter floruerunt. Ita rectè v.c.vulgò hæc sic concepta erant, quòd fortunæ bona floruerunt: reiecta voce, pollucibiliter: quia vt opinor insolens & noua videretur. O suaues librarij! Quas enim veneres non assequuntur tarditate ingenij, mera esse monstra credunt. Symmachus lib.6.ep.72.vt vobis pollucibilem victum vtriusque elemēti ministret opulentia. Plautus in Comœdia Epidici:bibite pergræcamini pollucibiliter. Tertullianus lib. aduersus Physicos in fine: quis sanctior inter vos nisi conuiuandi frequentior,nisi obsonandi pollucibilior, nisi calicibus instructior? Apud Macrobium lib.3.Satur. cap. 17. pollucibiles cœnas dici legimus,id est egregias & splendidas.

AD EPIST. XXV.

Remunerandum me de Galatia polliceris. Ita v.c.vt etiam liber Scotti.Vulgò in editione Frobennij erat: me de audacia polliceris, sed corruptè. Quid verò Galatiæ nomine designet,dubium est: recipit quidem hoc varias cōiecturas.Nam potest legi: de Calantica,quod est tegmen muliebre Nonio.Potest & legi,Calatia: quam vetus lexicum gemmam esse scribit candidam & frigidam, duritiaque inuicta adamantis instar, adeò vt in ignem coniecta calescere nequeat.

Calatia.

AD EPIST. XXXIX.

Medendi artem morbi. videtur legendum esse potius, morbo. quibus verbis facetè ludit in medicos, qui ita sæpe suis formulis ægrotos alligant, vt ab earum præscripto superstitiosè pendere, pœna sit ipso morbo acerbior.

AD EPIST. XL.

Esse principium. Ita vulgò, vt etiam v. c. in quo tamen fuit adnotatum aliàs legi, præcipuum: sed id ineptè. Nam agere voluit de exordiis epistolarum, quibus solebant veteres crebrò nunciare, sese rectè valere. Plinius lib. 1. epist. 11. Olim nullas mihi epistolas mittis. Nihil est, inquit, quod scribã. at hoc ipsum scribe, nihil esse quod scribas, vel solùm illud vnde priores incipere solebant. Si vales benè est, ego valeo. Hoc mihi sufficit: est enim maximum. Annæus Seneca lib. 2. epist. 15. Mos fuit antiquis, vsque ad meam seruatus ætatem, primis epistolis verbis adiicere, Si vales, benè est, ego valeo. Rectè & nos dicimus. Si philosopharis, benè est. Valere enim hoc demum est. Sine hoc æger est animus &c.

Exordia epistolarum.

AD EPIST. XLII.

Denuo litterarum &c. Hæc epistola licèt paucis verbis conclusa, multis tamen næuis deformata fuit. Quòd verò de debitore bonæ fidei hic dicit, habet eam rationem, quia contractus fidei bonæ exigit, ne debitor moras nectat, néve frustretur. Apud Ammianũ Marcel. lib. 25. paulo post principium Iulianus ita suos alloquitur. Aduenit, ô socij, nunc abeundi tempus è vita impendio tempestiuum, quam reposcenti naturæ debitor bonæ fidei redditurus exsulto: non vt quidam opinãtur adflictus & mœrens, philosophorum sententia generali perdoctus quantùm corpore sit beatior animus, & contemplans quoties conditio melior à deteriore secernitur, lætandum potius esse quàm dolendum. Tranquillus in Augusto cap. 42. Eidem populo promissum quidem congiarum reposcenti, bonæ fidei se esse respondit. Eodem sensu illud etiam Senecæ exaudiri oportet, cùm in procemio declamationũ, de viribus suæ memoriæ agẽs: Nec ad complectenda tãtùm (ait) quæ vellem velox erat mihi memoria, sed etiam ad continenda quæ acceperat fida. Nũc autem & ætate quassata, & longa desidia quę iuuenilem quoque animum dissoluit, eò perducta est, vt etiam si possit aliquid præstare, tamen aliquid promittere non possit, & diu ab illa nihil repetiui. Solebat bonæ fidei esse. Ergo cùm bonæ fidei debitor nullo modo solutionem differre, constitutum est iure ciuili, vt in illo contractu veniant vsuræ & fructus à tempore moræ l. videamus 11. §. si actionem, & l. mora §. in bonæ fidei D. de vsur.

Bonæ fidei debitor.

Vacare non patior. Ita cum negatione scripsi ex v. c. vulgò enim deerat.

Vt indicia &c. Partim coniecturam, partim vestigia vtriusque scripturæ secutus ita reposui. Sic infrà lib. 5. epist. 41. vt quod ex meis actibus voluptatis accipies, tuorũ mutua insinuatione cõpẽses. Vulgata lectio hæc fuit. Hoc autem mihi solùm præstabis, vt indicia prosperorum quæ de me accipies, tuorum bonorum voluntate capessas. Verus autem ha-

bebat. Hoc autem mihi solum præstabit iste contractus: vt in iudicio prosperorum quæ de me accipis, tuorum bonorum voluntatẽ cõpenses.

AD EPIST. XLIII.

In meo ære duco. Fuit hæc lectio v.c. cuius loco perperam excusi libri habuerunt, in me reduco. Symmachus lib.1. epist.31. meritò processus tuos in meo ære duco. Et lib.5. epist.47. quam scio apud te pro magno ære censeri. Et lib.8. ep.16. receptúmque esse in familiam tuam Auxentiũ filium nostrum lectissimum iuuenem in meo ære duco. Sidonius Apollinaris lib.5. ep.9. in meo ære duco vir omnium virtutum capacissime. M. Tullius lib.13. ep. fam. epist.63. Sic in animo habui te in meo ære esse propter Lamiæ nostri coniunctionem. Idem lib.15. ep.14. Multi enim anni sunt, cùm ille in meo ære est, & à me diligitur. Nõ est igitur dubium quin vetus lectio certa sit.

Bonis semper onerosa. Nam & si. Ita v.c. vulgò deprauatè legitur, bonis onerosa, manet si dignos.

Habes sæculum virtuti amicum. Sic reposui ex fide v.c. & libri Pithœani. Nã vitiosè antea legebatur. Habemus dominum virtuti amicum. Etenim proculdubio id ad fœlicitatem sæculi & tẽporis sui referri voluit, de qua aliquid dixi in notis ad ep.57. lib.1. Eodem sensu lib.10. epist.15. dixit. Facite vt omnes intelligãt, si fortè desit rectoribus integer vigor & iusta cõsciẽtia, hominis culpã esse nõ seculi. Plini⁹ etiã nõ valdè dissimilia protulit in Paneg. de sui sæculi felicitate agẽs: Salua est omnib⁹ vita (ait) & dignitas vitæ. Nec iam cõsideratus ac sapiens qui ætatem in tenebris agit. Eadem quippe sub Principe virtutibus præmia, quæ in libertate, nec benefactis tantùm ex conscientia merces, sed etiam præmia sunt &c. Theodahadus apud Cassiodor. lib.10. Var. epist.11. Accusarentur sæcula, si talis potuisset latere familia. Et Latinus Pacatus in Panegyrico Theodosio dicto. Enimuero (ait) cùm leuiter cognitos, aut etiam simul visos iis honoribus ditas, quibus & amici possent esse contenti, nonne omnibus vis probare amicum tibi esse, qui bonus sit? cuicunque quid publicè mandatum fuerit officij, præmium spondetur & redditur. Sibi humilitatem & tenebras suas imputet iacens virtus, quæ non obtulit se probandã. Quod conscientiæ tuæ sufficit, honoratus est, qui probatus.

AD EPIST. XLIIII.

Concedo in leges tuas, & ἀρχαϊσμὸν scribendi non inuitus affectu. Sic restitui hunc locum ex fide & vestigiis scripturæ veteris libri. Nam editio Frobennij mendosè legebat: Concedo in leges tuas scribendi non inuito affectu. In libro autem Scotti erat: Concedo in leges tuas laxiter scribẽdi non inuito affectu. Nec verò hac tantùm parte turpiter peccatum fuit, verumetiam in illis vulgatis editionibus huius elegantis epistolæ partes, tanquam Penthei membra, dissectæ & sparsæ fuerant. Deinde vt error ex errore nascitur, temerè epistola 51. huius lib.3. assuta circumferebatur. Quæ omnia tam aptè inter se conueniebant, quàm Horatiana

mulier,quæ supernè formosa in atrum piscem desinebat. Sed nos secuti veteris codicis optimi lucem ,tam opacas tenebras discussimus.

Quibus Salij canunt.Rectè sic v.c.vulgò,quibus alij canunt.Alludit verò ad Saliorum carmina,in quibus antiquæ voces & ab vsu populi remotæ continebantur.

Et augures auem consulunt. Sic v.c.& Liber Pith.vulgò & aues.De auguribus possent multa hîc dici ex veterum monumentis.Sed tantùm de auguralibus auibus aliquot locos notabo. Ammianus Marcell. lib.15.Athanasium Episcopum(ait)eo tempore apud Alexandriam vltrà professionem altiùs se efferentem,sciscitaríque conatum externa, vt prodidêre rumores assidui,cœtus in vnum quæsitus eiusdem loci multorum(Synodus vt appellant)remouit à sacramẽto quod obtinebat. Dicebatur enim fatidicarum sortium fidem,quæve augurales portenderent alites , scientissimè callens aliquoties prædixisse futura.Sic ille. Quibus adiungẽdum est quod de eodem Athanasio refert Sozomenus lib.4.cap.10. hist. eccles. Idem Ammianus Marcell. lib.28 . circa principium de Maximino vicario Præfecturæ agens: Recalebant in auribus eius (inquit) parentis effata,quid augurales alites vel cantus monerent oscinum adprimè callentis,adúsque sublimia regimenta venturum, sed periturum ferro pœnali. Sic enim ibi videtur esse legendum. Ceterùm Plinius lib.28. cap.2. scribit in augurum disciplina constare,neque diras aues, neque vlla auspicia pertinere ad eos,qui quamque rem ingredientes obseruare se ea negauerint. *Augurales aues.*

In verba redeamus prisca. Suetonius in Aug.cap.86 . refert Augustum magno studio reconditorum verborũ fœtores,vt loquebatur,vitasse,eúmq; Tiberio non pepercisse,exoletas & reconditas voces aucupanti. Annæus Seneca lib.20.ep.115.Multi (ait)ex alieno sęculo petunt verba:duodecim tabulas loquuntur.Gracchus illis,Crassus, & Curio nimis culti & recentes sunt.Ad Appium vsque & Coruncanum redeunt. Quidam contrà dum nihil nisi tritum & vsitatum volunt,in sordes incidunt &c. Sed & apud A . Gellium lib. 1. cap. 10 . Phauorinus vitio vertit adolescenti voces priscas & ignotissimas in quotidianis sermonibus exprom̃eti,quasi cum Euandri matre loqueretur. Demum admonet loquendum verbis præsentibus,viuendum moribus prętęritis. Apud eundem lib.16.cap.10. refertur verbum cuiusdam Iurisconsulti,à quo cùm Gellius peteret quid sibi vellet,proletarius(quæ vox deducta erat è duodecim tabulis) respondit(quomodo etiam hodie plures eiusdem farinæ, quibus sordium odor quàm politioris litteraturæ grarior est)sese ius Faunorum & Aborigenũ non didicisse, séque tantùm præstare debere legum ac vocum earum scientiam , quibus sua vteretur ætas. *Verborũ priscorum studia.*

Præfabimur.al.præfamur. Seruius in illud Æneid. lib.11.

Præfatus diuos solio rex infit ab alto.

More antiquo(ait) Nã maiores nullã orationẽ nisi inuocatis numinibus inchoabãt.Sicut sũt oẽs orationes Catonis & Gracchi.nã generale caput *Precationes in orationibus veterum.*

in omnibus legimus. Vnde per irrisionem ait Cicero, si quid ex vetere aliqua oratione, Iouem ego optimum maximum. Ita ille, quæ etiam repetit lib.7. Æneid. in illud:

--- dij cœpta secundent.

Cornificius lib.4. ad Herennium: Cùm Gracchus deos inciperet precari, cursim isti impetum faciunt. Id est cùm inciperet concionari. Valerius Max. lib.1. in præfatione ad Valentinianum. Nam si prisci oratores ab Ioue Opt. Max. bene orsi sunt, si excellentissimi vates à numine aliquo principia traxerunt &c. addatur his etiam locus Plinij, qui in Panegyrico statim in princ. Bene ac sapienter P. C. ait, maiores instituerunt, vt rerum agendarum, ita dicendi initium à precationibus caperetur: quòd nihil ritè, nihilque prouidenter homines sine deorum immortaliũ ope, consilio, honore auspicarentur. Et Titus Liuius lib.1. bonis potius ominibus, votisque ac precationibus deorum dearúmque, si vt poëtis, nobis quoque mos esset, libentius inciperemus: vt orsis tanti operis successus prosperos darent.

Herbã dare. *Atque herbam dederim.* Fuit hæc recta lectio v. c. Quod suaues librarij interpollatant hoc modo: atque verba dederim, sensu præpostero. Quod ego non valdè miror, qui sciam nihil aliud eos in animo habuisse, quàm vt nobis egregiè verba darent. Quod etiam effecere lib.7. ep.61. Nam vbi legendum fuit ex v. c. quibus ego veluti herbam porrigens, cũ veniæ petitione respondeo: scripserant, veluti herba moriens cum veniæ &c. Sed ego intrepidè venustum & eruditum prouerbium suo auctori restitui, reiectis prioribus ineptiis. Rogo te verò candide lector, num illi falsi crimen admittant, qui in bonis libris aliquid temerè mutant & affingunt? Sanè lege Cornelia, potius quàm inani quæstu, acriter castigandi sunt. Porrò scitum est illud prouerbium, de quo ita Nonius. Herbam veteres palmam vel victoriam dici voluerunt. Virgil. Georg. lib.3.

--- atque immemor herbæ
Victor equus. ---

Festus Pompeius. Herbam do, cùm ait Plautus, significat victum me fateor, quod est antiquæ & pastoralis vitæ indicium. Nam qui in prato cursu aut viribus contendebant, cùm superati erant ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant. Ad quem Festi locum acutissimus & eruditissimus Scaliger notat neminem potuisse dici victorem, ni prius quem vicisset, se victum fateretur, victorémque agnosceret, citárque ex fragmentis Seruij versum Ennij

Qui vicit, non est victor, nisi victus fatetur.

Plinius lib.8. cap.5. de intellectu Elephantorum agens: namque pudor est, ait, victusque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Idẽ lib.22. cap.4. de corona graminea: dabatur hæc viridi è gramine decerpto, inde vbi obsessos seruasset aliquis. Namque summum apud antiquos victoriæ signum erat herbam porrigere victos. Hoc est terra & altrice ipsa humo & humatione etiam cedere. Existimo præterea huc pertinere

tinere verba Isidori lib.10. Ethymol. Peruicax, air, propriè dicitur qui in proposito suo ad victoriam perseuerat. antiqui enim viciam dicebant, quam nos victoriam. Credo quòd inde dicatur herba vicia, id est victorialis.

AD EPIST. XLVI.

Assiduitas remedium facit. Sic vulgò. Sed v. c. habet paulo aliter, assiduitas medicinam facit: quo modo aliàs auctor loquitur, vt lib.9.ep.84. desiderio meo facturas medicinam putaui. Et lib.10.ep.2. vt cùm Reipublicæ medicinam facis. Tullius etiam lib.14.epist.famil.ep.7. Ita sum leuatus, vt mihi aliquis Deus medicinam fecisse videatur. *Remedium facere.*

Indulgentius vtere. sic vulgò, vetus codex habet abutere.

AD EPIST. XLVIII.

Superuacanei laboris est. Sic editio Frobennij. Sed liber Scotti habet, superforanei laboris est: quod postremum etiam confirmatum repperi auctoritate veteris codicis nostri. Cur verò id sit immutatum, nescio, nisi quod insolens vox visa fuerit, qua tamen alij auctores vsi sunt. Sidonius Apolli. lib.4. ep.11. Super his plura replicare superforaneum statuo. Ennodius ad Olybrium: Nunc confiteor, in litteris vestris superforaneam cautionem mei æstimator expaui.

Vt intelligat istam. Integram hanc sententiam reposui ex v. c. nec dubitare quis poterit, quin sententia sit argutior. In vulgatis autem libris sic hæc concepta erant: Vt intelligat hinc honori suo aliquid accessisse.

AD EPIST. LV.

Te discedente. v. c. descendenre: nisi quis malit, decedente. Sed & paulò pòst videtur scribendum, adhibitis alieni soli copiis. Nam in cod. v. c. est, indebitis. Copias autem vocat alimenta & annonas: vt in l. 4. C. Theod. de oper. pub. in l.20. d. de compensat. apud Valerium lib.5. cap.1. & Cassiodorum Var. lib.6. in form.18. Præfecti Annonæ. Inde copiari magno commeatu prædàque ingenti apud A. Gellium lib. 17. cap.2. & Nonium Marcellum, quod verbum castrense est, nec facilè apud alios repperitur. Macedonicorum autem cõmeatuum idem Symmachus meminit lib.3.ep.82. *Copie.*

Ad salutem publicam genitus Imperator. Sic legendum est. Idem auctor lib.10.ep.28. vocat principes defensores publicæ salutis: & ep.22. eiusdẽ lib.10. publicos parentes, & ep.36. parentes generis humani. Sic apud Cassiodorum Var. lib.4.ep.42. Theodericus rex sese parentem publicum esse asserit. Et aliquoties in vetustissimis memoriis principes dicuntur esse nati bono Reipublicæ, quemadmodum docui in notis ad epist.43. lib.1. Seneca lib 1. de clem. cap.4. vocat Principes & reges tutores status publici. & addit ita se induisse Reipublicæ Cæsarem, vt deduci alterum non possit, sine vtriusque pernicie. Nam vt illi viribus opus est, ita huic capite. Ammianus Marcellinus lib.14. in principio, scribit à salute Principis velut filo pendere statum terrarum orbis. Et lib.29. ait nihil esse aliud imperium, nisi curam salutis alienæ. Et lib.30. in fine iusti *Publico bono natus Imperator.*

imperij finem esse vtilitatem obedientium & salutem. Denique idem in extremo lib.29. profitetur disertè salutem legitimi Principis propugnatoris bonorum & defensoris, vnde salus quæritur aliis, consociato studio debere muniri cunctorum, cuius redimendæ causa à quæstionibus vel cruentis nullam Corneliæ leges eximere fortunam. Quæ postrema verba pertinent ad l.4.C.ad leg.Iul. maiest. Sed & Paulus in l.3. d.de offic Præf.vigil.ait salutem Reipublicæ tueri nulli magis conuenire, nec alium sufficere ei rei quàm Cæsarem. Quamobrem non abs re Christiani orabant pro magistratibus, principibúsque etiam paganis, vt docet Tertullianus in Apolog.& Arnobius lib.4. in fine. Salus enim Principis priuatorum salus est.

Æterna vrbs quæ. *Quid æterna vrbi.* Sic scripsi, cum in v. c. esset ternæ vrbi, spatio tamen vacuo relicto litteræ. Intelligit enim Romam quam æternam appellare solet idem auctor lib. 10.& sæpe Ammianus Marcellinus lib.15. & 19. & innumeræ constitutiones Principum. Inde proculdubio lux adferenda est verbis Diui Prosperi Aquitanici Episcopi Regiensis, cùm in dimidio temporis cap.7.ita scribit. Quis autem non intelligat, quam dicat ferentem poculum plenum exsecrationibus immunditiæ, & fornicationis totius terræ? Æterna cùm dicitur, quæ tēporalis est, vtiq; nomē est blasphemiæ &c. Animaduerti etiam Imperatores Romam appellasse vrbem

Æternabilis. æternabilem in l.3.C.Theod.de conlat.donatio.eo scilicet exemplo, quo æternabilem domum suam vocant in l.5.eod.Cod. Theod. tit. de locat. fundor. & genitabile tempus cæli terræque Varro lib.4. de ling.lat. & ociū voluptabile esse hominibus sedatis & placidis Ammianus Marcell. lib.23.& lib.31. Ausonius:

Ignota æternæ ne sint tibi tempora Romæ.

Fuit hoc delirium Romanorum, vt numquam imperium desiturum sibi fingerent, vnde apud Maronem Iuppiter:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono,
Imperium sine fine dedi. ---

Et tamen verum est quod ait Titus Liuius lib.2. Dec.1.id vnum scilicet venenum, eámque labem ciuitatibus opulentis repertam, vt magna imperia mortalia essent. Illud præterea adnotare iuuat, vrbem Cōstantinopolim, æternam dictam esse Nou.3.de præd.ciuit.omni. illis verbis: & præcipuè huius æternæ vrbis, cui maiorem debemus fauorem. Nam ea Nouella data fuit Constantinopoli, vt subscriptio coarguit. Cui rei ea est ratio, quia Constantinopolis noua Roma dicta est teste Socrate hist. eccl.lib.5.cap.8.& aliis locis pluribus concilij Constantinopolitani primi. Roma autem vt dea celebatur, vrbísque Romæ templum fuisse Romæ refert Ammianus Marcell.lib.16. Spartianus in Hadriano & Prudentius lib.1.in Symmach.& Cornelius Tacitus lib.14. Sed de ceteris elogiis vrbi Romæ tributis, aliàs dicere est animus. Nolo enim notarum terminos excedere.

AD EPIST. LXXII.

Est autem sequester sermonis mei fœlix. Ita optimè v.c. quo modo loquitur lib. 4. ep. 12. Nunc euentus optabilis veterum morum sequestrem scriptis meis præstitit. At vulgò hîc legebatur: Est autem sermonis mei frequentator fœlix. *Sequester.*

AD EPIST. LXXIII.

Infortunio proscriptionis. Sic v.c. vulgò malè, præscriptionis. Symmachus autem infortunium proscriptionis dixit, quod incommodo proscriptionis ingemiscere Ennodius in Panegyrico, & quod l. 1. C. Theod. ne sine iuss. Princ. tristem vocat proscriptionis tempestatem, & stilum proscriptionis incurrere vel excipere l. 7. & 15. eod. Cod. Theod. de bon. proscript. & l. 57. eodem tit. de hæret. & l. vlt. eod. ne sanct. bap. & Nouella Valent. de sepulch. quomodo etiam Seneca lib. 1. de clem. cap. 14. dixit ad stilum decretorium accedere. Tullius pro Cluetio censorium stilum vocat. & etiam Latinus Pacatus in Paneg. scribit tyranni stilum & gladium temeri. *Proscriptio.*

AD EPIST. LXXIIII.

Tamen in hoc. Ita v.c. & vulgati libri. malim legere tametsi in hoc.

Ex nostris oris desiderare promptuario. Sic v.c. vulgò, ex nostri moris. Sed id ferri non potest. Noster auctor lib. 1. ep. 88. quorum victorias (ait) ex mei oris promptuario Senatus audiuit. Et lib. 9. ep. 67. vt ornatissimæ linguæ tuæ promptuario numquam desit materia talium nunciorum. *Promptuariũ oru.*

Quid tibi inter rauca cornua eorum strepitus blandiatur? Sic habebat v.c. & vulgati libri. Nec dissimulabo locum hunc ita conceptum esse in codice Pith. Quid tibi raucorum cornuum strepitus blandiatur. At ego ausim omni pignore contendere reponendum esse. Quid tibi inter rauca cornua coruorum strepitus blandiatur? Sensus est. Quid tibi inter media cornua, & castra versanti, lenocinari possit oratio mea tam incôcinna & illepida quàm coruorum crocitantium strepitus? Nam sanè per rauca cornua tubas intelligit, quarum frequens vsus in exercitu. Hincq; colligimus Protadium, cùm hæc scriberentur, in castris versatum fuisse. Inelegantem verò scriptorem coruo comparari non est nouum; cùm Persius in anteloquio satyrarum, poetas coruos, & poetridas picas cantaturas dicat melos Pegaseium, si modò illis spes nummi refulserit. Quo modo etiam Symmachus lib. 1. ep. 1. seipsum anseri, patrem olori canoro parem fingit. Sic quidem sentio. Quod si quis acutior veriora protulerit, non inuitus illi herbam porrigam.

Musica facundia. Id est peritiæ & elegantiæ litteratæ. quo exemplo Terētius in prologo Heaut. & Hecy. musicæ studium & artem musicam tractare dixit, id est dare operam comœdiis componendis. Sic Sidonius Apollin. lib. 3. epist. 13. vocat musicas inferias, Epitaphium versibus scriptum: & lib. 4. epist. 3. Athenas Atticas appellat

musasque musicas. Ennodius in epistolis ait musico stylo gaudia sua decere. Et vetus poeta inter argutos latices & musica labra Pierio nectare mentem perfundere. Cassiodorus in compendio musicæ. Musicam (ait) Clemens Alexandrinus à musis nomen habere æstimat, idque non abs re. quis enim nescit ob id à veteribus dictos ἀμούσους, quòd non modò à musica, verùm ab omni musarum commercio alieni qui essent, hoc nomine tanquam probro notarentur? Hæc ille. quæ postrema verba non extant in eius integro libro de musica, nuper cum Variarum libris excuso.

NOTÆ AD LIB. IIII.

AD EPIST. IIII.

Post rei damnationem. Putaui me sic rectè emendasse reiecta lectione v.c. habentis, post rei dominationem, vitiosè quidem vt videtur. Nam voluit auctor in auere dominatum fuisse Gildonem. Cuius historiam petere oportet ex Claudiano lib. de bello Gildon. Paulo Vuarnefrido hist. misc. lib. 13. & Orosio lib. vlt. Extant prætereà aliquot leges in Cod. Theodos. quæ ostendunt Gildonis, eiúsque satellitum bona ad ærarium Principis deuoluta fuisse, nimirum l. 7. & 9. de metatis, & l. 16. & 19. de bon. proscript. Atque inde est quòd Gildonici patrimonij Comitem legimus in notitia Imperij Romani.

Gildo.

AD EPIST. XIIII.

Vt cœpti fœlicis auspicium à parente publico sumeretur. Hæc scriptura leui mendo contaminata fuerat in v.c. habebat enim duspicium, quod in auspicium commutaui. Alludit verò ad consuetudinem antiquorum, qui auspices in nuptiis adhibebant. Vnde idem lib. 6. epist. 3. Sororem Pompeiam olim viro maturam te auspice in manum optat accipere. Valerius lib. 2. cap. 1. Apud antiquos non solùm publicè, sed etiam priuatim nihil gerebatur nisi auspicio prius sumpto: quo ex more nuptiis etiam nunc auspices interponuntur &c. Tullius pro Cluentio. Nubit genero socrus, nullis auspicibus, nullis auctoribus, funestis ominibus omnium. Quintilianus decl. 291. Istud ego adulterium quondam manu mea vinxi, & auspices adhibui. Cornelius Tacitus lib. 15. de Nerone loquens qui Pythagoræ cuidam in modum solemnium coniugiorum denupserat: Inditum (ait) Imperatori flammeum, missi auspices duo, & genialis thorus, & faces nuptiales. Sed & in lapide quodam Patauino hæc habentur. *COS. Aug. Pub. Claudio Ques. Aer. Antoninam Volumniam virginem volent. auspic. à parentibus suis coemit, & IIII. fac. in dom. dux.* Denique Sixtus tertius Pontifex (quem sedisse Valentiniani temporibus putant, lib. de castitate, conqueritur sua ætate illum morem retentum fuisse. Nefandorum (ait) idolorum cultura omnis mali causa est, initium & finis. Hæc in matrimoniorum celebratur auspiciis, quando certus auspicatur dies, quando coniunctionis hora signatur, quando ne quid infausti ominis in-

Auspicia in nuptiis.

curratur, sollicita & diligenti cura seruatur. Et cùm scriptum sit, non augurabitis, non auspicabimini, auguriis & auspiciis omnia diguntur. Hæc Sixtus.

AD EPIST. XVIII.

Solet rusticus Verba hæc vt excusa sunt, deprauata repperi in v.c.& sine præsidio alterius libri reponi vix poterunt. Nescio tamen an interea hæc emendatio mea, quæ sola coniectura nititur, recipienda sit: Olet rusticus vini anhelitus. Ganeones autem sequitur grauedo suos.

Primorem Senatus. De ociis Senatoribus concessis placet adnotare testimonium Theodosij in Nou.8.ne Decur.ad Senat. dignit. Sic enim scribit ad Senatum vrbis Constantinopol. Nam & si ocio (ait) frui vos quodam tempore patiamur, ne labore videamini fatigari continuo, non tamẽ ideò cura vos deserit optimè regendæ Reipublicæ. Suetonius narrat etiã Augustum statuisse, ne Septembri vel Octobri mense necesse esset in Senatum venire. *Feria Senatorum.*

Bibliothecula. Sic v.c.at schedæ Pith. Bibliothecæ. Eodem exemplo speculam pro parua spe dixit lib.8.ep.27. Plautus in Rud. Sic bonuscula l. 29.C.Theod.de petitio: vt Sidonius Apollin.lib.9.ep.6. & iecusculum idem Sidonius lib.5.ep.17.& Arnobius lib.4.sic mercedulam l.32. C. The. de Nauicul.

AD EPIST. XX.

O te beatum amicè si viceris. Ita scribendum fuit ex v.c. & ex editione Scotti: non autem, si viceris, vt legebatur malè in libro Frobennij. Nam id mens auctoris postulat, qui tacitè ostendit ex officio naturæ & charitatis esse, vt magis parentes suis liberis quàm sibi consultum esse velint, neque molestè ferant se liberis inferiores videri omni virtutum & literarum honore. Sanè in honesto certamine, victi etiam sibi gratulari debent. Idem auctor lib.4 ep.39. Certamen mecum de amore eius ingredere, gaudebo si viceris. Et Ennodius ad Firminũ. Nos, ait, memini fœderis certamina suscepisse, sed per quæ mutuæ vincamus charitatis officiis: & dum inter huiusmodi luctamina nitimur, & vinci ambo optemus & vincere. Sic ille.

AD EPIST. XXVIII.

Semper quidem similis arentibus riuulis &c. Hunc locum vt & alios quosdam Symmachi puta expressisse Ennodium Ticinensem in epistola ad Olybrium. Magnitudinis vestræ diues (ait) & elucubrata narratio mendicis limitibus nescit includi. Nec oris thesaurum quibuscunque arctari confiniis, magnorum more fluuiorum riparum fræna contemnit.

Præterea nihil argumenti suppetit ad propaganda quæ scribimus. Ego ex iudicio ingenióque ita hunc locum audacter emendaui, cuius emendationis ansam præbuêre vestigia veteris & vulgatæ scripturæ. Nam vetus codex habuit. Nihil largæ mentis appetit ad propaganda &c. Vulgata verò lectio: Nisi largæ menti suppetit ad proroganda &c. Ex illis verbis, largæ menti, efficiendum esse credidi, argumenti. Méque opinor rectè emendas-

ſe. Cuius tamen rei arbitros eos eſſe volo, qui in emendandis aliis auctoribus peritiam aliquam conſecuti ſunt.

AD EPIST. XXXIII.

Defectus oraculorum.

In antro Cumano. In v.c. Camano, ſed mendosè: ſic intra hoc lib. 4. ep. 34. monitus Cumanos lintea texta ſumpſerunt. Huc autem pertinet quod Minutius Felix in Octauio ſcribit, Apollinem verſus facere deſiiſſe, eiúſque ambiguum defeciſſe oraculum; cùm & politiores homines & minùs creduli eſſe cœperunt, ideſt inualeſcente Chriſtiana relligione. Prudentiùs etiam in Apotheoſi, ſuauiſſimis verſibus id complexus eſt, quos ſubiicere placuit, quia verbis Symmachi lucem adferunt.

Ex quo mortalem præſtrinxit ſpiritus aluum,
Spiritus ille Dei Deus, & ſe corpore matris
Induit, atque hominem de virginitate creauit,
Delphica damnatis tacuerunt ſortibus antra.
Non tripodas cortina tegit, non ſpumat anhelus
Fata Sibyllinis fanaticus edita libris:
Perdidit inſanos mendax Dodona vapores:
Mortua iam muta lugent oracula Cumæ:
Nec reſponſa refert Libycis in Syrtibus Ammon &c.

De defectu oraculorum ſcripſit Plutarchus. Sed quia religione Chriſtiana imbutus non eſſet, certam cauſam aſſignare non potuit, cur oracula ſiluiſſent.

AD EPIST. LXXIIII.

Sublimium varietati. Ita rectè v.c. in qua tamen mala manu, veritati, adſcriptum erat: nihil enim hîc veritas proficit. Sanè aliquoties harum vocum ſimilitudine turpiter peccatum animaduerti à librariis. Exemplum vnum proferam, quod nunc memoriæ occurrit, quódque à nemine adhuc adnotatum miror. Ælius Spartianus in Caracallo vbi agit de cæde Papiniani: Scio (inquit) de Papiniani cæde multos in litteras ita retuliſſe vt cædis non adſciuerint cauſam, aliis alia referentibus. Sed ego malui veritatē opinionum edere, quàm de tanti viri cæde reticere. Hæc ille. at quo ſpectant illa verba, veritatem opinionum? Nam quòd paulo antè dixit alios alia retuliſſe, nónne ſatis id liquidò probat reponendum eſſe, varietatem opinionum? Nihil quidem veritate mihi antiquius. Sed hæc veritas, quam mendacia librariorum non nimis acutorum ſuppoſuerunt, omninò repudiari debet. falſitatis enim plurimum in ſe continet, & ſi verum nos amamus, ipſamet eſt falſitas.

Ælius Spartianus correctus.

Allegaſti ſacramento. v.c. allegaſti, ſed excuſi libri, alligaſti. rectiùs. Sic Seneca in Troade dixit alligare fidem ſuam ſacramento. & Symmachus infrà lib. 4. ep. 66. vincire fidem ſacramento. Tullius lib. 3. Offic. Nullum vinculum (ait) ad aſtringendam fidem iureiurando maiores arctius eſſe voluerunt. Nemo autem bene iurat, niſi qui poteſt ſcire quod iurat. Iurare igitur, indicium ſcientiæ, teſtimoniúmque conſcientiæ eſt, vt ait D. Ambroſius ſerm. 14. in pſal. 118.

Lintea texta. Linteos etiam libros dici legimus apud Titum Liuium, & apud Vopiscum in Aureliano. Et typum perticæ linteis descriptum apud Higenum lib. de limitib. constit. Inde in l.1.C.Theod. de alim. quæ inop. &c. Lex æreis tabulis, vel cerussatis, vel linteis mappis scripta proponi dicitur.

AD EPIST. XLII.

Amor fictus. Ita leg. non factus, vt est tamen in v. c. Addit paulopost fidem alba velamina decere, quod antea dixerat Horatius lib.1.car.ode 35. raram fidem albo velatam panno coli. Sed & canam fidem vocat Virgilius lib.1.Æneid. apud quem tamen, antiquam interpretatur Nonius, eodem sensu quo idem notat Varronem appellasse veritatem canam Atticæ philosophiæ alumnam. Seruius verò adiicit canam fidem dici, vel quia in canis hominibus inueniatur, vel quod manu albo panno inuoluta illi sacrificaretur: vt nimirum ostenderetur quodam ænigmate fidem secretam esse debere, quod antea relatum fuit in notis ad epist.54.lib.1. Existimauerim sanè potiùs candida velamina fidei tributa à veteribus fuisse, argumẽto innocentiæ, puritatis & integritatis, cuius rei albus color symbolum non obscurum præfert. *Vestis alba fidei.*

Illos iuuent alterna. Credidi me rectè emendasse, reiecta lectione quam offendi in v.c. illam nimirum: Illos inuenit alterna. Sic mox subiungit auctor: Iuuet alios titulo sublimitatis attolli. Notum est quo sensu iuuandi verbum ab auctoribus vsurpetur: vt apud Plinium lib.5.ep.14. quàm me iuuat (ait) quòd in causis agendis non modò pactione, dono, munere, verumetiam xeniis semper abstinui.

Quã suspici. v.c. habebat, suscipi: quod ego in suspici, mutaui postulante sententia. Idem error extat vulgò apud Aur. Cassiod. lib.1. dominantes iure suscipiunt. At libri veteres rectiùs habent, suspiciunt: atque hanc emendationem confirmant schedæ Pith.

AD EPIST. L.

Solus duos aduoco. Particulam, solus, addidi ex v.c. quia elegantiam orationis adauget. Nec enim procliue est ab vno duos vinci. Catullus in car. nupt. noli pugnare duobus. Et celebrato adagio à Platone in Euthidemo notum est, ne quidem Herculem contra duos depugnare posse.

AD EPIST. LI.

Te medio sanari. Liber Frobẽnij habuit, te medico saluari: liber Scotti, te medico sanari: at noster v.c. vnica litera elegãter detracta, te medio sanari: eiq; lectioni nos facilè vindicias dedimus. Sic Ammianus Marcell. lib.18. quasi dirimẽte medio quodã feciali Cassiod. Var.3.ep.5. mediis amicis iurgia atque discordias placabiliter finire dixit. Ennodi⁹ Ticinẽsis in ep. ad Pafronium: Scias (inquit) nulla cautione, nulla innocentia in ciuitate nostra, quæ Deo medio promissa sunt, custodiri: totum fœlicitati tribuitur, nihil amori. Sed & idem Symmachus lib.6.ep.5. Promisi autem (ait) media vnanimitate tua, decus nostrum, si quis inter eos concertationis est, posse finiri. Apud Horatium lib.2.ode 19. pacis & belli medium dici legimus: & apud Fabium lib.12.cap.8. sequestrem & mediam litium manum, quen- *Medius.*

dámque interpretem. Igitur hæc vox medij, pro parario, proxeneta, atque intercessore accipitur, nec mutari debet. Illud verò paretgi vice adiiciam, medij vocem passim corruptam esse in ænigmatis Symphosij. Nam in ænigmate quo tabum designat, legitur vulgò:

Symphosius correctus.

In ligno vehitur modico quæ ligna vehebat.

Reponendum est, medio, pro modico, vt legi scriptum in veteribus schedis. Denique ita apud Capitolinum emendandum est in M. Antonino: Verùm Cæsarem (ait) ex secto sub aure tubere septennem amisit, quem non plus quinque diebus luxit, consultúsque etiam medios, actibus publicis reddidit. Vulgò quidem legitur, consolatúsq; etiã medicos actibus &c. Sed id vitiosè, vt animaduertit doctissimus Lipsius in libris epistolicarũ quæstionum. Nec assentior viro erudito, qui in suis ad Suetonium commentariis existimat legendum esse apud Capitolinum: consolatúsque etiam amicos actibus &c. Iudicium enim Lipsij longè certiùs est.

Capitolinus emendatur.

AD EPIST. LII.

Paulisper hæsi. v.c. paulisper ac si: ex quibus verbis effeci hæsi, apta sententia, vt opinor.

Fides bona.

Bona fide. In v.c. litteris inuersis erat, obna fideo, quod in bona fide mutandum censui. Bona autem fide idem est ac reuera & seriò. Seneca lib. 11. ep. 80. Nulli non virtus & viuo & mortuo retulit gratiam, si modò illam bona secutus est fide: si se non exornauit & pinxit. Idem lib. de consol. ad Albin. cap. 16. de disciplinis loquens: Consolabuntur illæ, ait, delectabunt illæ, si bona fide animum intrauerint. Tertullian. aduers. Hermog. Magna bona fide cæcitas hæreticorum est. Papinius Statius in præfat. lib. 5. Syluar. qui bona fide deos colit, amat & sacerdotes. Sic denique loquitur Papinianus in fragmentis Pithœanis tit. de inc. nupt. Ei qui coniunctione sororis bona fide abstinuit, pœnam remitti palam est.

Adiuuet destinata. Sic emendo ex vestigiis veteris scripturæ habentis, adiuuit destinata.

AD EPIST. LIII.

Fas fuerit. Scribendum fuit hoc modo, non autem fac fuerit, vt erat in v.c. perperam.

AD LIB. LIIII.

Redi in habitum lætiorem. Sic v.c. vulgò paulò aliter: Redi in habitum animi lætionem. Deo quippe auctore &c.

Sacra Principum.

Sacris auribus edocendis. Vocem, sacris, ex fide v.c. addidi, quæ in vulgatis libris deerat. Sic idem lib. 10. ep. 34. apud aures sacras locum postea non habebit conuicta mendacij. Illa igitur particula docemur, quoties fames, aut rerum penuria Romæ ingrauesceret, (in qua multa murmura super inopia victui congruentium assiduè oriri solita docet Ammianus Marcel. lib. 26.) petitum fuisse salutare remedium à Principibus. Cuius rei exemplum extat apud eundem Symmachum hoc lib. 4. ep. 18. & lib. 10. ep. 48. Cæterùm Romani Imperatores consilio inconsulto sibi diuinos honores adrogarunt. Nam omnia quæcunque gererent pro sacris haberi voluerunt. Itàque passim in libris veterum, maximè in constitutionibus iuris legi-

legimus dici sacras aures principis, sacra oracula, sacros affatus diuinæ sanctionis, diuinas subnotationes, sacrum numinis consistorium, sacrum responsum, sacras litteras, cœlestia statuta, sacra scrinia, sacrum ærarium. Sacrum etiam nomen Imperatorum dicebatur. vt de Antoninorum nomine scribit Capitolinus in Opilio Macrino, & Lampridius in Alexandro Seuero. Hunc tamen morem auersabatur Tiberius Cæsar, qui quendam dicentem sacras occupationes eius, verba mutare iussit, & pro sacris laboriosas dicere coëgit, vt refert Tranquillus in Tiberio cap. 25. Sed & aliquoties obseruaui Imperatores dixisse suis altaribus preces fusas fuisse, vel de suis altaribus rescripta impetrata. cuius rei testimonia exstant in l. 8. C. Theod. de suar. l. vltima eod. Cod. de relatio. l. vlt. eod. Cod. de locario. fund. & apud Valentinianm Nou. 4. de testam. & apud Anthemium Nou. de his quę se ser. iunx. Inde illud Ennodij in Panegyrico, alloquentis Regem Theodericum: Propriis (ait) maiestas tua oblationem litterariam dignetur altaribus. Eadem etiam audacia sacrarium sibi quoddam tribuunt iidem Principes, vt in l. 1. C. Theod. de Quæstor. l. 8. & vlt. eod. Cod. de legat. l. 16. & 50. eod. Cod. de hæretic. l. 11. eod. de Pœnis. & in l. vlt. d. de muner. & honorib. Ausonius in Panegyr. statim in principio. Atque non in sacrario modò imperialis oraculi, qui locus horrore tranquillo & pauore venerabili rarò eundem animum præstat & vultum: sed vsquequaque gratias ago, tum tacens, tum loquens. Et alio loco. In illa verò sede, vt ex more loquimur, consistorij, vt ego sentio, sacrarij tui &c.

Altaria Principum.

Sacrarium Principis.

In hyemem præcipitat Autumnus. Placet. Sic rectè v. c. quæ tamen interpollata circunferebantur in excusis libris. Etenim Frobennius habebar, In hyemem præcipitatur. Placet tamē. Eodem exemplo apud Virgilium, Occeano præcipitat nox. M. Tullius lib. de Legib. Fibrenus ex eo loco præcipitat in Lirim. & lib. de som. Scipio. loca vbi Nilus præcipitat ex altissimis montibus. Plautus in Trinum. Nam qui in amorem præcipitauit, peius perit, quàm si saxo saliat.

Præcipitat.

AD EPIST. LV.

Iacturam sportulæ tacere. Non dubitaui ita scribere & emendare secutus mentem auctoris. Nam in v. c. erat, fortulæ: Nemo verò dubitabit, quin certa sit emendatio, qui meminerit frequentem fuisse vsum apud veteres sportularum in nuptiis, quarum hîc fit mentio. Symmachus lib. 3. ep. 24. nuptialē sportulā dedisti. Et lib. 4. epi. 4. effectū in nuptialibus votis Deus præstitit. Nunc honor sportulæ suscipiendæ culmini tuo & more & amore soluendus est. Et lib. 9. ep. 96. in duobus solidis ad te misimus sportulā nuptialem. Id etiam eleganti testimonio Apulei confirmatur, qui apologia 2. de suo cum Pudentilla matrimonio agens: Ita (ait) placuerat in suburbana villa potiùs vt coniungeremur, ne ciues denuò ad sportulas cōuolarent, cùm iampridem Pudentilla de suo quinquaginta millia nummorum expunxisset: ea die qua Pontianus vxorem duxit, & hîc puerulus est toga inuolutus. Plinius lib. 10. ep. 110. de diuisione sportularum. Qui virilem togam (ait) sumunt, vel nuptias faciunt, vel ineunt magistratum, vel opus publicum dedicant, solent totam bulen, atque etiam à plebe

Sportulæ nuptiales.

Sportulæ ob introitum. non exiguum numerum vocare, binósque denarios, vel singulos dare &c. Fuit sanè antiquus mos, aliquid ob introitum elargiri, collegio, Curiæ, corpori, vt liquet ex l.7.C. de prox.sac.scrin.& ex eodẽ Plinio lib.10.ep.40. vbi de Theatro Nicens.& ex l.pen.§.vlt.& penul.D.de legat.3.vbi aliquid erogari dicitur pro introitu militiæ. Et pro introitu sacerdotij apud Tranquillum in Claudio cap.9. Inde fluxerunt sportulæ Decurionum, quæ tamen aliquando remittebantur gratuito Decurionatu: quod aliquot antiquæ inscriptiones docent. Sed & pro introitu Ecclesiæ presbyteri & clerici aliquando xenia conferebant: quod tamen est vetitum legibus Francorum lib.1.tit.140.& concilio Aurelianensi cap.10. apud Burchardum lib.3.cap.117. Iustinianus Nou. 56. & Nou. 123. concesserat in maiori tantùm Ecclesia Cõstantinopolitana fieri insinuationes siue ἐμφανιστικά, idest ea quæ pro introitu clerici noui dare veteribus consueuerant. Quid, quod etiam inter latrones morem hũc seruatum legimus? Etenim Hemus Thracius in latronum numerum cooptandus ita loquitur apud Apuleium lib. 7. Asini. En istam sportulam (ait) imò verò dotem vestro collegio libens: méque vobis ducem fidelissimum, si tamen non recusatis, offero, breui temporis spatio lapideam istam domum vestram facturus auream.

AD EPIST. LIX.

A te ius electionis. Pro, ius, v.c. habuit, eius: malè. itaque ius, scripsi, quæ vox deerat in vulgatis libris.

AD EPIST. LXII.

Sacerdotales editiones. *Sacer[...] priuilegium.* Leui errore hæc corrupta erant in v.c. in quo scriptum f[...]t, sacerdoti priuilegium. Constat paganos varia sacerdotum genera habuisse, quorum maior pars ex officio exhibendorum ludorum gratia, multas pecunias profundebat. Vt non malè hoc loco scribat Symmachus, tenuioris fortunæ homines à sacerdotij oneribus excusari. Tertullianus lib. de spect.cap. de munere. Transiit hoc genus editionis (ait) ab honoribus mortuorum ad honores viuentium, quæsturas dico & magistratus, & flamina, & sacerdotia: & paulopost: Vt talia spectes, vt talibus exsultes, quis tibi Prætor aut Consul, aut Sacerdos, aut Quæstor, de sua liberalitate præstabit? Eius quidem moris aliquot vestigia notaui in iure ciuili. Nam in l.1.C. de per.suc.patr. dicitur si pater de suo patrimonio muneris editionem filij nomine repromiserit, & sacerdos creatus sit filius, onus erogationis commune omnium heredum patris esse. Et lex vlt. C. Theod. de expẽsis ludor. licèt præscribat, ne duorum solidorum librata impendia excedantur in exhibitione ludorum, ne fortè inconsulta plausorum insania opes ciuium exhauriat: addit tamen id se cauere generaliter exceptis Alytarchis, Syriarchis, Agonothetis, & Asiarchis, quorũ nomẽ votiua festiuitatis solemnitas dedicauerat. Sed & de sacerdotiorum editionibus agitur l.1.eod.Cod.Theod.tit de spectac.& l.145.eod.Cod. tit. de Decurio. Africanorum sacerdotalium commeminit, & editionum, vt etiam l.176. eod.C.& tit. quo loco vocantur festi ac legitimi dies, & additur prætera multos propter pompam eorum dictum Carthaginem conuenire. Itaque

l. vlt. eod. Cod. Theodos. tit. de tyronib. statuit à sacerdotalibus Prouinciæ Proconsularis (id est Africæ, nam ea sic vocari solet in constitutionibus Principum, & apud Optatum Mileuitanum lib. 3. & Victorem de persec. Vuandal.) præbitionem tyronum non exigi debere. Maioribus enim (inquit) expensis sacerdotes fatigantur, in quatum solatium indemnem esse conuenit dignitatem. Et quidem diuus Augustinus in fine epist. 5. huius consuetudinis mentionem facit. Nam de Apuleio Afro & mago loquens, inter alia sic scribit. An fortasse ista vt philosophus voluntate contempsit (malim legere, voluntariè) qui sacerdos prouinciæ pro magno fuit, vt munera ederet, venatorésque vestiret &c. Non est igitur mirum si plures sacerdotij onera detrectarent, quæ ab inuitis suscipi non oportere definierunt Imperatores in l. 103. 109. & 168. Cod. Theodos. de Decurionib. Cæterùm extat vetus inscriptio, qua colligi potest hos Prouinciarum sacerdotes ab honoribus & muneribus ciuilibus habuisse excusationem. *Veratio A.F. Pal. qui cùm Priuilegio sacerdotij Casinensis munitus potuisset ab honoribus & muneribus excusari præposito honore patriæ honorem ædilitatis laudabiliter administrauit.*

Pro consularis prouincia.

Augustinus notatus.

Et vnius hominis munimenta multiplica. Fuit hæc lectio v.c. sed mendum redolere mihi videtur: quamobrem sic potiùs hunc locum emendandũ esse crediderim: & vnius nominis munimenta multiplicia: quasi dicat paupertatis nomen sua vi suóque ambitu complecti vacationem omniũ onerum publicorum, & aduersus illa onera munimentum paupertatis varium esse ac multiplex. Ita ferè idem Symmachus lib. 10. ep. 54. vbi agit de Vestalibus. Nudum quodammodo nomen immunitatis requirunt, quoniam paupertate à dispendio tutæ sunt. Eadem etiam forma L. 1. C. de sent. pass. ait nomen deportationis per se rerum omnium esse spoliationem. Et Valerius lib. 2. cap. vlt. eum qui velit sanctum atque egregium ciuem significare, non alio quàm Catonis nomine debere definire. Sanè pauper instar est putei vacui & deserti, quem omnes aspiciunt & suo loco relinquunt, vt respondit Epictetus Hadriano Imperatori. Dio etiã Chrysostomus oratione 7. ait paupertatem rem verè sacrã esse tutámque: quia nemo ferè pauperes iniuria afficiat, non magis quàm qui caducea ferunt.

Paupertas tuta.

AD EPIST. LXIII.

Annue verò longum. Totum hunc locum ita ex ingenio restitui, secutus & mentem auctoris & vestigia veteris scripturæ. Sic enim scriptus codex habebat: An verò longum peregrinantis & electionis & precij iustam benignitatémque hominis opinionem blandam secutus &c. Quam autem rectè emendauerim, alij iudicabunt. Non semel autem ita locutus est: vt lib. 9. ep. 18. promptissima beneficentia digneris annuere. Et epist. 48. interest igitur amicitiæ nostræ, ne spes eorum, qui me ad impetrationem validum crediderint, decepta videatur. Quare si quid eorũ poscet vtilitas, benignitatem adde iustitiæ.

AD EPIST. LXIX.

Et C. F. propter. Ita notarum compendio scriptum est in v.c. quæ sic interpretandæ videntur: & clarissimæ fœminæ propter. Huc verò accommodari potest species l. 15. quisquis C. de resc. vendit. & l. 3. ædc C. de locato.

AD EPIST. LXXI.

Ad luminandas. Quidam libri, ad illuminandas: coniungenda est autem epistola 74. lib. 5. & epist. 38. & epist. 39. infrà lib. 10. quia eiusdem planè sunt argumenti, & sibi mutuò lucem adferunt: addenda est etiam l. vlt. C. de discuss. & l. 1. C. de ratioc. oper. public. Illud tantummodo adiiciam argumento huius epistolæ 71. & epist. 74. infrà lib. 5. adductus, quæ discussionem pontis atque basilicæ simul coniunxit, existimare me emẽdandam esse epistolam 38. infrà lib. 10. illis scilicet verbis. Super basilicæ atque pontis immodico sumptu &c. Nam in excusis libris ita tantùm legitur mendosè, Superba atque pontis. Nihil equidem hoc tempore probabilius meditari possum.

Symmachus emẽdatus.

NOTÆ AD LIB. V.

AD EPIST. 5.

In consortium festorum tuorum. Ita optimè habere mihi visus est vetus codex, & lib. Scotti. Editio autem Frobennij legebat, fastorum tuorum: vitiosè pro festo. quanquam meminerim Ammianum Marcellinum initio lib. 16. ita scripsisse: Cæsar apud Viennam in collegium fastorum à Consule octies octo adscitus. Intelligit enim Cæsari rursus delatum esse Consulatum. Sed hoc loco nihil aliud voluit Symmachus designare, festorum nomine, quàm solemnitates dierum, quibus magistratui, quis inaugurabatur, vnde & paulò pòst vocat officia lætitiæ. Et ex his epistolis constat auctorem sæpe rogatum & admonitum ab amicis, qui infulas dignitatum consequebantur, vt Romam proficisceretur, corámque amicorum gaudia gauderet. Quod tamen detrectabat. Constat id ex epist. 94. lib. 1. & epist. 21. lib. 2. vbi inter alia: Neque enim fas fuit læta officia obire lugentes. Idem lib. 5. ep. vlt. Nunc fortunæ meæ qualitas nos à festiuis excusat officiis. & epist 103. lib. 9. quæ eiusdem est argumenti, addit: Mihi turpe atque impetibile est attonito animo & fronte mœsta lætos adire conuentus. Verùm hæc emendatio maximè probatur verbis ipsius Symmachi. Nam lib. 7. ep. 1. agens de Prætura filij: Vt & tuus (ait) magistratus iuuetur præsentia patris, & ego festorum tuorum coram defruar voluptate. Et lib. 8. epist. 14. vos Prætoriis meis fascibus primos interesse voluissem, festísque communibus decus facere. Et ep. 21. eiusdem lib. 8. Præfata numinum venia Prætorem Symmachum meum mox. vrbanum tribunal accipiet. Festa eius frequentari potissimis amicorum, quibus annumeraris, exopto. Et ep. 71. quæso vt præsentia tua festa nostra cohonestet. Sic enim lego.

Festa.

Diu inter desiderium tui, & vnici mei curam dubius el ctionis pependi. Tam elegans ac certa emendatio debetur v.c. Nam in vulgatis exemplaribus hæc prodigiosè contaminata erant hoc modo. Diu inter desiderij tui & vnici mei curam dubius lectionis pependi. Apertus igitur nunc sensus est, obscurus antea. Venustè autem Symmachus Theodoro Consuli, pietatis paternæ vim maiorem obtendit, quæ profectionem impediret. Optio quidem dubia est cùm de similibus iudicatur, vt idē Symmachus ait lib. 10. ep 22. Sed vnius prælatio sine alterius contumelia non videtur procedere, vt scribit Tertullianus in Apolog. cap. 12. Timotheus Episc. lib. 4. ad ecclesi. Cath. Ecce enim adsistit tibi morienti atque testanti homo pariter ac deus. Res aperta est & non dubia, quē elegeris prætulisti. Si in vno est honor solo, necesse est in alio inueniatur esse despectio. Ausonius etiam in Panegyr. Nulla est contumelia secundi. Sed ex duobus gloria magna prælati &c. Loquitur de consulum optione. *Optio in dubiis.*

AD EPIST. XXXIII.

Et vt solent Athenas Atticas. Facili coniectura emendandum esse credidi eo modo, cùm in v.c. esset scriptum Athenas otticas. Athenas verò hanc appellationem sortitas, vt ab aliis distinguerentur, constat: cùm notet Stephanus sex aut quinque vrbes ita dictas. Plautus in Epidico: Fateor me omnium hominum esse Athenis Atticis minimi precij. Sidonius Apollin. lib. 4. epist. 3. arbitro me nec Athenæ sic Atticæ videbantur. Plinius Secundus lib. 4. ep. 3. hominem me Romanum tam Grecè loqui? Non medius-fidius ipsas Athenas tam Atticas dixerim. Macrobius Sat. 7. cap. 1. Nam si, sicut apud Athenas Atticas Areopagitæ tacentes iudicant: ita inter epulas oportet semper sileri. *Athenæ Atticæ.*

AD EPIST. XXXVII.

Tribuni ac Notarij dignitatem. In v.c. hæc paululum erant perturbata. Habebat enim: Tribimi ac votarij. Itaque ex scripturæ vestigiis colligere facile fuit, reponendum esse Tribuni ac Notarij. Nam sæpe illa duo cōiungi solent in constitutionibus Imperatorū, vt in l. 4. & l. 8. de aduoc. diu. iudic. l. 1. de mand. Princip. l. 61. neque de decurionib. l. 1. C. Theod. qui à præb. tyr. & apud Sidoniū Apollinarē lib. 5. epist. 9. Ammianus Marcellinus lib. 26. laudat Procopium quendam Tribunum ac Notarium. & apud eundem lib. 17. Spectatus Tribunus ac Notarius dicitur. & lib. 20. Decentius Tribunus & Notarius. Symmachus lib. 10. ep. 36. & ep. 39 meminit Fulgentij & Aphrodisij Notariorum & Tribunorum. Et in quadam Nouella Imper. Valentiniani de testamentis, Cæsarius nominatur vir spectabilis Tribunus & Notarius, vt etiam Dalmatius apud Diuum Ambrosium epist. 32. In antiquissimis monumentis, Claudium Claudianum poëtam sub Archadio & Honorio illa Tribuni Notariique dignitate functum legimus. Et in alio vetusto titulo Rufius Prætextatus Posthumianus Quæstor candidatus, Prætor vrbanus, Tribunus & Notarius appellatur. Eorum præterea mentio fit apud Cassiodorum lib. 1. epist. 4. vbi inter alia sic scribit: Honor qui tum *Tribun*, Notarius.*

dabatur egregiis, dum ad imperiale secretum tales constat elegi, in quib⁹ reprehensionis vitium inueniri nequeat. Apud eundem auctorem lib. 6. extat formula Notariorum.

AD EPIST. XXXIX.

Impensius placere suscepto, sanctum Sabinum. Hanc ego existimaui germanam & synceram esse scripturam & dispunctionem, vel auctore libro manuscripto, qui tamen pro suscepto, habebat suscero. Deterior verò fuit vulgatorum librorum lectio, quæ sic locum interpungebat. Impensiùs placere: susceptum sanctum Rabinum &c. Sabinum autem an Rabinum retineas parum refert, quanquam prius malim. Nec enim in eo nomine versatur difficultas, sed in suscepti voce. Sensus est dum clientis causæ Epictetus causidicus nimium fauet, quodam calore & impetu abripitur, ac inter orandum contumeliis lacessit Sabinum aduersarium. Qui tamen conuiciandi mos turpissimus disertis verbis prohibetur ab Imperatore Valentiniano in l. 6. quisquis C. de postul. & à Fabio Quintiliano lib. 12. cap. 9. quo loco docet orationes non esse cõuiciis implendas. Sed & Ammianus Marcellinus lib. 30. vbi de aduocatis agit: Cùm autem ad inopiam (ait) muniendarum venerint allegationum, ad effrenatam deflectunt conuiciandi licentiam, quo nomine ob assidua in personas honorabiles probra, dieb⁹ dictis aliquoties sunt damnati. Et paulopost. Sellulariis quæstib⁹ inescati inter se hostiliter dissidẽt, & rupta maledicendi ferocia, vt dictũ est, multos offendunt: quã tunc effuriunt, cùm commissarum sibi causarum infirmitatem orationibus validis conuelate non possunt. Hæc ille. Apud quem tamen coniicio potiùs legendum esse, rationibus validis conuallere non possunt. Quinetiam Cassiodorus lib. 10. Var. ep. 7. Quæstorem quendam laudat quòd in agendis & perorandis causis ab iniuriis sibi omnino temperauerit. Verum vt ad rẽ redeam, si sequamur vulgatas huius loci editiones, mentem auctoris non assequemur. Quàm enim benè conuenit, vt aduocatus Epictetus, qui clientis causam defendebat, in eundem aculeum stringeret? Suscepti autem nomine intelligit clientem Symmachus, qui ad patronũ propriè refertur, quòd à Seruio notatum est lib. 6. Æneid. ad illum versum, & fraus innexa clienti. Diuus Augustinus in quæstionib. mistis quæstio. 102. in fine: Nunquid si malæ vitæ (ait) sit aduocatus, contra susceptum eius pronunciabitur? Hoc est officium aduocati, vt secundum iuris ordinem suscepti sui causam peroret. Nunquid poterit vita eius, si turpis est, obesse causæ suscepti? Persona enim aduocati nec obesse, nec prodesse poterit. Qualis enim fuerit causa, sic & respondebitur ei. Et paulopost. Antistitis ergo est delegato sibi fungi officio: Iudicis autem suscipere aut renuere causam suscepti. Hæc ille. Id etiam colligere est ex l. 1. C. de princ. agent. in reb. quæ vetat causarum patronos agentium in rebus inscio Principe postulationem introducere sub vnius persona suscepti. Denique hæc vox eodem sensu exaudienda est apud Anianum veterem interpretem in l. 1. Cod. Theod. de postul. Aduocati, ait, id est cau-

Aduocatorũ conuicia.

Susceptus quis.

ſas agentes, qui per iniquam cupiditatem ſuſceptorum cauſam acturi ſunt,priùs conantur &c.Non eſt tamen diſſimulandum ſuſceptorum appellatione quemlibet clientem contineri.

Toga forenſis honore. Sic rectè vulgò.v.c.tugæ, perperam. Forenſis autem togæ honorem benè tribuit cauſidico: quia etiam inde aduocati togati dicuntur l.3.5.9.& 11.C.de aduoc.diu.iud.& l.4.C.de ad.diuerſ.iudic. & fori togam vſurpat eodem ſenſu l.7. & 8. Cod.eod.tit.de adu.diu.iudicior. Sic Valentinianus Nou.de confir. his quæ adm.& c. Curiales dixit ad togam præparare,id eſt ad aduocationem venire,vt optimè interpretatur Anianus. Itaque togas pro aduocatis accipi oportet multis locis,vt apud D.Cyprianum epiſt.ad Donatum;Sæuit(ait)inuicem diſcordantium rabies,& inter togas pace rupta forum litibus mugit inſanum. Et Symmachus infrà lib.9.ep.28.ad Carterium(quæ conferri debet cum hac epiſtola)ait Carterium togæ amicum eſſe,togæ nomine aduocatos intelligens. Plautus etiam in Querolo, togatos pro aduocatis accepit, & extogatum pro eo qui amplius cauſarum patronus non eſt. Sed & Apuleius lib.10.de aſino.forenſes rabulas, & pragmaticos viliſſima vocat capita forenſia,vulturióſque togatos. Cæterùm togæ interdictio vſum aduocationis tollit. Nam idem Symmachus eadem ad Carterium epiſtola ſcribit Epictetum,de quo hîc agitur,foro caruiſſe,& inconſultæ linguæ precium tuliſſe. Ad extremum rogat Carterium, vt Epicteto munus orandi poſtliminio reſtituatur. Aduocationis autem interdictio pœna ſolemnis fuit,qua ſilentium irrogabatur aduocatis, qui quid deliquiſſent l.1.d.de off.Pr.Vrb.l.moris.d.de pœnis l.1.C.de poſtul. & apud Plinium Secund.lib.5.ep.14. *Toga forēſis.*

AD EPIST. LX.

Portorium contulerunt. Nos coniectura domeſtica ducti ſic emendandum putauim⁹.Nam v.c.habebat,portitorum,& ſchedæ Pith. portionē. Neutrum quidem rectè,vt exiſtimo. Sed quod poſtea hîc de vectigali quinquageſimæ ſcribitur, illud ad vectigal quadrageſimæ retulit idem auctor lib.5.ep.63.vbi de eadem re agitur. Nec diſſentiunt illo loco veteres libri à vulgatis. Quadrageſima litium,ſiue ſummarum, de quibus litigaretur,fuit:vt Suetonius refert in Caligula cap. 40. Sed & Cornelius Tacitus lib.13. Annal. ſcribit abolitam fuiſſe quadrageſimam & quinquageſimam,aliáque nomina quæ exactionibus illicitis publicani inuenerant.

AD EPIST. LXI.

Tibi autem. Malè v.c.tum autem.

Cùm munimenta pro ſe iuris adſciuerint. Hæc eſt lectio.v.c.in Pithœanis tamen ſchedis exaratum repperi, Cùm munimenta proræ & iuris adſciuerunt. Et quamuis ea poſterior lectio ſibi omnino non conſtet: veræ lectionis veſtigia retinere viſa eſt. Nam ego non inani coniectura motus auguror ſcripſiſſe Symmachum, Cùm munimenta proræ & puppis adſciuerint. Elegans eſt verò illud prouerbium, *Prora & puppis.*

quo summam consiliorum & omne præsidium significamus: quoniam à prora & puppi tota nauis pendeat. Vtitur M. Tullius lib. vlt. epist. famil. ad Tyronem in fine: Mihi prora (ait) & puppis, vt Græcorum prouerbium est, fuit tui à me dimittendi, vt rationes meas explicares. Vide Erasmum.

Longinqua cogitationem. Sic omnino est in v.c. puto tamen emendandum esse, longinquam cognitionem. Eius rei ea ratio est, quòd Romanis Imperatoribus summæ curæ semper fuit, ne litigantes in longinquis auditoriis consectandis vexarentur sumptibus & labore. Quo pertinent quæ scribit Iustinianus Nou.17.§.si tibi, & Nou.23.§.illud: quibus adde Valẽtinianum Nou.10.tit. de conf. his quæ &c. & Martianum Nou.1.nemin.exhib.&c. Maiorianum Nou.4.de indulg.releg. Cassiodorum Var. lib.7.ep.22.& lib.9.ep.20. Duorum omnium locorum collatio, Symmachi verbis lucem adferunt.

AD EPIST. LXIII.

Pro Cynegio. Ita v.c. vulgò Chineo, malè. Sed & paulòpost scripsi, Cupiditati mancipum, ex fide v.c. Editio enim Frobennij habebat, mancipij: liber Scotti, mancipium. Mancipes autem hîc vocat, quos epist.60. suprà hîc lib.5. publicanos dixit. Mancipes, inquit Asconius, sunt publicanorum Principes, Romani homines, qui quæstus sui causa, si decumanas redimunt, decumani appellantur: si portum aut pascua portitores, aut pecuarij. Idem Asconius alio loco mancipes pro publicanis accipit. Sic verò dictos notat Festus, quia manu sublata significarent se auctores emptionis esse. *Mancipes.*

AD EPIST. LXIIII.

Non potes sola &c. Huic epistolæ coniungenda est ep.52. supra. lib.5. Earum enim argumentum idem est.

Non potest sola &c. Sic v.c. at Pithœanæ schedæ paulò aliter habent: Non putes sola parentis recordatione curam pro illis nostram commoueri. Externósque & memorati viri nescios causæ indignitas commouet. Sed nihil immutandum fuit. Longè enim rectior est scriptura v.c. in qua verbũ vtendi auget elegantiã. Sic lib.1.ep.25. dixit libellum admorsu dẽtis vri, & alios auctores ita sæpe locutos esse palam est. Seneca lib.1.ep.3. in quaslibet aures quicquid illos vrit, exonerant. Ammianus Marcell. lib.20 Vrebant Iuliani virtutes &c. Ennodius ad Agapitum: Non vrunt memoriam prima fronte negata beneficia. Horatius lib.1 epist.10. Dixit calceum angustiorem pedem vrere. & Liuius li.7. bello vrere.

Fastigia & capita. Ita v.c. Pith. schedæ vestigia & capita.

De Posthumio. Posthuminus dicitur ep.52. lib.5. vt etiam scriptum est in Pith. schedis.

Quassans. al. conquassans, vt in lib. Pith.

Cum precio. Rectiùs, vt in Pith. schædis, prædio.

Ætas propè sæculares. Eædem schedæ, ætas quippe sæculatis.

AD EPI.

AD EPIST. LXV.

Iuuenilis industriae. In v.c. scriptum reppeti, Iuuenalis, quòd non est reiiciendum. Vtrunque enim veteres dixerunt. Plinius lib.33.cap.2. Cùm C.Sulpiti' Galba iuuenalem famam apud Principem popinarum pœnis aucuparetur. Apud Festum legimus iuuenalia efficta fuisse simulachra Dianae, quia iuuenilis aetas ad tolerandam viam, cui praeest Diana, fortis sit. Iuuentatis etiam sacra notat dici, quae pro iuuenibus sunt instituta. Cornelius Tacitus lib.14. Ludorum iuuenalium meminit. Et Tranquillus refert Caligulam adiecisse Saturnalibus, diem iuuenalem dictũ: Quinetiam in antiquo carmine incerti auctoris, quo laudes D. Ioannis complexus est, quódque vna cum operibus in Genesim Marij Victoris à Morellio excusum est, ita scriptum reppeti in vetustissimis membranis: *Iuuenale.* *Marius Victor notatur.*

—Et grauida mirum distenditur aluo
Elizabeth, sanctúmque gerunt pia viscera pondus,
Et venit effaeto munus iuuenale sub aeuo.

At in impressis codicibus legitur, munus iuuenile.

AD EPIST. LXVI.

Quem rem venaticam seruile dicit officium &c. Haec fuit lectio v.c. nisi quòd ille pro eius damna, habebat, iam lamna, sed perperam. Vulgatorum autem codicum lectio languidior & fractior erat hoc modo. Quae rem venaticam seruile ducit officium. Statuerat haec scriptor stilo perblandus. Nam morum eius damna non sinunt &c. Sensus est. Auctoris, qui venationem seruilibus officiis adscripsit, stilus quidem probãdus & imitandus est. Quia tamen non tam rectè ac honestè vixit, nec eius mores cum scriptis conspirant: sententia illius insuper habebitur, si quando de moribus & vitae traducendae optimis institutis tractabitur. Quem verò auctorem suppresso nomine Symmachus intelligi velit, multi nesciunt. Sed designasse Sallustium existimo certissima coniectura motus Quandoquidem in bello Catilinario statim in princ. sic scribit. Non fuit consilium socordia atque desidia bonum ocium conterere: neque verò agrum colendo aut venando, seruilibus officiis intentum aetatem agere. Quòd addit Symmachus de stilo Sallustij probando, non est quod in ea parte quis immoretur, cùm sciant omnes eum absolutam maximè & seriam expressisse. Sed quod de damno morum subindicat, placet testimoniis aliquot illustrare & adiuuare. Lactantius igitur lib.2. cap.13. testatur illum seruisse foedissimis voluptatibus, suámque sententiam, qua nos animi imperio vti dixerat, vitae prauitate ac nequitia dissoluisse. Suetonius lib. de clar. gram. ait à Lenaeo Satyra acerba laceratũ, & appellatum lurconem, nebulonẽ, propinonémq;, vita scriptísque mõstruosum Et A. Gellius lib.17.cap.18. ex Varrone retulit, in adulterio deprehensum à Milone, loris caesum benè, & cũ dedisset pecuniã dimissum. Ex quibus pendet interpretatio versuum Horatij, qui lib.1. serm. saty.2. notat Sallustium in libertinarum amore insanisse, non minùs quàm qui *Sallustij vitia.*

mœchateretur. Nam vt hoc obiter adiiciam, meretrices vt plurimum Romæ erant libertinæ conditionis. Liuius lib.39. scortum nobile libertina Hispala Fecenia. & Plautus in Cistel. Act.1. sc.1.

Libertinæ meretrices.

--- erunt depressum, quia nos sumus
Libertinæ: vt ego & mater tua ambæ meretrices fuimus.

Venatio.

Quamuis autem illæ venationis studium seruile duxerit, id minimè tamen damnauit in Iugurtha: quem scribit in bello Iugurth. statim initio, non se luxui & inertiæ corrumpendum dedisse, sed pleraque tempora in venando transegisse. Sed & Virgilius decori obseruantissimus, venandi studium in Asconio laudat, vt & Sidonius Apollinaris in Auito Augusto, & Herodotus lib.1. in Crœsi filio. Plinius quidem Secundus lib.1. ep. 6. & lib 9. ep.10. ait syluas, solitudinem & silentium quod venationi datur, magna cogitationis eruditæ esse incitamenta, nec Dianam magis montibus quàm Mineruam inerrare. M. Tullius lib.2. de nat. deor. in fine, venationem ferarum laudat, quòd illa exerceamur ad similitudinem bellicæ disciplinæ. Vnde Capitolinus scribit Maximinū solis venationibus frequenter legiones exercuisse. Plato verò lib.7. de legibus in fine, sacros vult esse venatores, qui cursu, iaculatione, viribus corporis quadrupedes consectantur. Ceteros enim venatores reiicit. Iure quidem ciuili venatio ferarum permittitur, quæ tamen clericis interdicta est canonum iure: vt etiam ludicra illa venatio quæ in pompam spectaculo populari præbebat ministerium crudelitati, vt ait D. Ambrosius serm.8. in psal.118. de qua agitur l.122. de legat.1. & l.4. de adm. rer. ad ciuit. pert. & apud Spartianum, qui scribit Hadrianum Athenis mille ferarum venationē in stadio exhibuisse. Sed de hac postrema venationis specie Symmachus hic non loquitur, & inter eas longum discrimen est.

Si accreuerit, quanquam vnicum cohortabor. Ita vulgò, sed in v.c. si subcreuerit. In quibusdam præterea schedis erat, quanquam vnum. Minùs quidem venustè, & contra mentem scriptoris. Nam lib.4. ep.20. vnici sui filij meminit auctor. Nec imperari potest (ait) vnico labor. Et lib.5. ep.5. diu inter desiderium tui & vnici mei curam dubius electionis pepēdi. Sed & ociosa non est vnici dictio. Vnici enim semper chariores habentur. Plautus in Asinaria in princip.

Vnici chariores.

Sicut tuum vis vnicum gnatum tuæ
Superesse vitæ sospitem & superstitem,
Ita te obtestor.

Plinius lib.4. ep.21. Cuius ego pro salute, pro moribus hoc sum magis anxius, quòd vnicus factus est. M. Tullius lib.10. ad Attic. epist. 9. Ne fortunas meas, ne vnicam filiam, ne meos omnes tam temerè proderem. Et epist.10. si filius vnicus, si domus, si opes tuæ reliquæ tibi charæ sunt. Sulpitius Seuerus in dialogis: Interim subit eum cogitatio iniecta per diabolum, quòd rectius esset vt rediret ad patriam filiúmque vnicum, ac domum totam cum vxore saluaret. Virgilius etiam in Ciri:

Quòd si non alia poteris ratione parentem
Flectere: sed poteris, quid enim non vnica possis?

Atque inde fit, vt vnicis amissis vehementissimè torqueamur. Seneca lib.2.contro.2. Tractauit(ait) quàm graue esset vnico carere filio, quem alius côcupisceret. Quintilianus decl. 270. filiá perdidi. Scio hoc minimum esse malorum meorum. Sunt qui grauissimum existimant vnicos perdere, & quoties aliquod solatium quod respiciant calamitatis amittunt, videtur sine medicina dolor. Et Valerius Max. lib.5. cap.10. Quintus Martius rex superioris Catonis in Consulatu collega filium summæ pietatis, magnæ spei, & quæ non parua calamitatis accessio fuit, vnicum amisit. Idem lib.10. cap.7. de Seleuco rege agens: Pater (ait) mœrore prostratus, de vnici filij obitu, déque sua misertima orbitate cogitabat, totius domus funebris magis quàm regius erat vultus.

Si cedentibus. Sic v.c. Liber Pith. si secedentibus.

AD EPIST. LXXIII.

Modestiori causidicina. Ita ex v.c. reposuimus. Nam in libro Scotti interpollata ferebatur hæc vox. Sic enim habebat: Modestiore causidico dare nomen. Nec verò tale verbum nouum aut insolens iudicari debuit, quo vsum aliquoties auctorem nostrum vidi, sed in his epistolis nimirũ, quæ antea editæ non fuerant, vt lib.5. ep.15. Et ad bonam viam morum, causidicinam credidi profuturam. Idem lib.9. ep. 29. qui magisterio tuo causidicinæ insinuo candidatos. Est autem causidicina aduocatorũ & causidicorum munus, eáque vox etiam extat in l.188. C. Theod. de Decurionib. lib.12. his verbis: Gessit militiam, aut cœptam dudum nũc gerit, aut causidicinã in foro amplissimæ Præfecturæ orientis. quæ verba eodẽ ordine repetũtur in l. vlt. eod. Cod. Theod. tit. de cohortal. Vtitur etiam Ammianus Marcellinus lib.30. cuius elegantem locum adscribere visum est. Ad vltimum id habet causidicina(ait) cum ceteris metuendum, & graue, quòd hoc ingenitum est penè litigantibus cunctis, vt cùm iurgia mille casibus cadant, accidentia secus in potestate esse existiment patronorum, & omnem certaminum exitum iisdem soleant adsignare, & non vitiis rerum aut iniquitati aliquoties disceptantium, sed solis defensantibus irascantur. Porrò non dissimili imagine Apuleius lib.7. Metam. indicinam dixit, & Tertullianus lib. de pallio, iuridicinam & vestificinã. Quæ verba frustrà in vulgatis lexicis quærentur. *Causidicina.*

AD EPIST. LXXIIII.

Lacuna sumptuum. Ita emendaui. Nam v.c. habuit leui errore, lacima. Lacunam autem sumptuum vocat, quam suprà lib.4. ep.71. labem publicorum sumptuum. Sic lib.10. ep.33. lacunam imperialis ærarij dixit, & lacunam dispendij l.32. C. Theod. de nauicul. Apud A. Gellium lib.1. cap.3. legimus labem & quasi lacunam famæ solidari dici. Apud M. Tullium oratio. de iurisd. Siciliensi. lacunam rei familiaris explere. Ita enim constanter in omnibus libris scribitur. Qua re falluntur, qui apud Ciceronem dicta oratione communiscuntur *Lacuna.* *Tullij lectio defensa.*

lege ndum videri, iacturam rei, non autem lacunam. Sic denique Prudentius hym.9. lacunam ventris explere ait. Ennodius epist. ad Faustum, lacunas parca frugalitate reparare. Et Ammianus Marcell. lib. 15. lacunas pruinarum congerie latebrosas vocat. & lib. 18. vorari vertigine lacunarum.

AD EPIST. XCI.

Peregrinationis meæ fore solatium. Ita v.c. rectissimè, nec placet coniectura illius qui legendum putabat, fore socium. Etenim in libris veterum, venustè solatium ille dicitur, qui comes est. Victor Vticensis lib. 2. de persec. Vuand. absque solatij seruuli aut ancillulæ crudeli exitio delegauit. Et lib. 3. solatia sociorum vocat. Constantinus in l. 4. certis. Cod. Theodos. de cursu pub. Non improbum tamen est, ait, si is qui angarialem habet copiam ad tutelam vitæ vel laborem adeundum itineris pro solatio sibi quendam sociauerit. Anianus vetus interpres in l. 44. Cod. Theodos. de Epis. & cler. Illæ mulieres sunt iu solatio retinendæ, quæ in coniugio fuerint ante officium clericatus. Titus verò Liuius lib. 1. eleganter dixit, Brutum ad imitationem stultitiæ compositum ab Tarquiis Delphos proficiscentibus ludibrium veriùs quàm comitem viæ assumptum. Is tum (ait) ab Tarquiniis ductus Delphos ludibrium veriùs quàm comes aureũ baculũ inclusum corneo cauato ad id baculo tulisse donum Apollini dicitur.

Formianum littus. Sic malim legere quàm vt est in v.c. Cormianum. Formiani enim littoris idem auctor meminit lib. 6. ep. 38. 75. & 77. vbi etiam Formiana sede se recreari dixit.

AD EPIST. XCII.

Roma patria communis. *Quibus communi patria.* Ita legendum est, quo nomine Romam intelligere videtur, quæ communis patria esse definitur l. 33. d. ad municip. & l. 4. d. de exc. tut. putóque eo sensu accipiendum quod habet Cassiod. Var. 1. ep. 39. Nulli ingratam debere esse Romam, quæ dici non potest aliena. & lib. 11. ep. 2. Romam sedem esse mundo generalem præstitam. Rutilius Claudius in itiner.

Fecisti patriam diuersis gentibus vnam &c.

Inde venustè Sidonius Apol. lib. 8. ep. 6. ait in ea totius orbis ciuitate vnica solos barbaros & seruos peregrinari. Annæus Seneca lib. de consol. ad Albin. cap. 6. ab hac ciuitate discede (ait) quæ veluti communis patria potest dici. Omnes vrbes circumij. nulla est, vbi magnam partem peregrinę multitudinis non inuenias. Prudentius lib. 2. in Symmach.

--- nam sanguine mixto
Texitur alternis ex gentibus vna propago.

Apud Dionem lib. 52. Mæcenas Cæsarem hortatur, vt omnibus sociis ciuitatem Romanam donet, quo huius participes facti fideliores redderentur, vtque Romam incolentes eam solam verè vrbem, suas autem patrias, agros & pagos esse arbitrarentur. Cùm igitur communis patria Roma sit, non est obscura ratio, cur Vlpianus scribat in l. 7. d. de interd. & releg. constitutum fuisse, eum, cui patria

interdictum erat, etiam vrbe abstinere debuisse. Cuius quidem constitutionis auctor fuit Claudius, teste Tranquillo in eius vita cap. 23.

NOTÆ AD LIB. VI.

AD EPIST. III.

In manum optat accipere Ita rectè v.c. non autem, in manus vt vulgò: sic lib. 9. ep. 16. Hunc tibi in manum trado. & ep. 50. hunc tibi in manum reddo. & ep. 42 Aurelium tibi denuò in manum tradimus. Marcus Tullius in Topicis: quum mulier viro in manum conuenit, omnia quæ mulieris fuerunt, viri fiunt dotis nomine. Vlpianus in frag. tit. 10. farre conuenitur in manum certis verbis, & testibus 10. præsentibus, & solemni sacrificio facto. *In manum.*

AD EPIST. XII.

Vrbis augustæ denunciauit offensas. Nos sic emendamus ex vestigiis v. c. habentis, vrbis angustæ denunciauit affensas. Vrbis augustæ nomine. Romam intelligit, quæ etiam augustissima vocatur l. 32. C. Theod. de nauicul. & aliis pluribus locis. Cæterùm cùm ait denunciatas esse offensas, videtur respexisse ad morem veterum, qui quadam solemni ratione mutuas inimicitias & odia victura profitebantur. M. Tullius orat. 7. in Verrem: tacitæ magis & occultæ inimicitiæ timendæ sunt quàm indictæ & apertæ. Suetonius in Nerone cap. 25. Vt multis vel amicitiam suam obrulerit, vel simultatem indixerit, prout quisque se magis parciùs ve laudasset. Val. Maximus lib. 4. cap. 1. de Metello Numidico: Acerrimè cum Scipione Africano Macedonicus dissenserat, corúmque ab æmulatione virtutis profecta contentio ad graues restatásque inimicitias progressa fuerat. Sidonius Apollin lib. 7. ep. 9. de Simplicio: Amicitias probatas enixè expetit, constanter retinet, perenniter seruat. Inimicitias indictas honestè exercet, tardè credit, celeriter deponit. *Inimicitiæ inuictæ.*

AD EPIST. XV.

Dubitare vos video an Rufini. v. c. habebat, dubitare vos iudea. ex quo effeci, dubitare vos video: non inuita mente auctoris, vt opinor. Hancque coniecturam postea confirmatam schedis Pith. repperi. Hic autem Rufinus affectatæ tyrannidis reus à militibus occisus fuit, vt notat Socrates hist. Eccles. lib. 6. cap. 2. & Sozomenus lib 8. cap. 1. Duos etiam libros aduersus illum edidit Claudianus, quibus profligatos mores, & inexplebilem prædonis auaritiam politissimo carmine depinxit. Et Zosimus lib. 5. hist. scribit, adeò ludibriis adfectum fuisse Rufinum post mortem, vt manus illius vbique per vrbem circumgestarent milites, & ab occurrentibus peterent, insatiabili prædoni darent pecunias. Exstat præterea Arcadij & Honorij Impp. edictum, quo omnes iubentur manus abstinere à facultatibus quas Rufinus viuus possederat, vt eas fiscus sine præiudicio teneat. Verba sunt l. 14. seruentatis. Cod. Theodos. de bon. proscript. *Rufini mors.*

AD EPIST. XVI.

Basterna. *Cui bastenarios.* Basterna, ait Isidorus, vehiculum itinetis est, quasi vasterna. Ea mollibus stramentis composita à duobus animalibus deportatur. Amites etiam basternarum Palladio sunt perticæ, quibus ea vehicula sustinentur. Seruius Honoratus: Pilenta sunt vehicula, sicut nunc basternas videmus. Lampridius in Heliog. dedit basternas & rhedas. Ammianus Marcellin. lib. 14. basternis per latera ciuitatis cuncta discurrunt. Cujac. obs. lib. 13. c. 30.

AD EPIST. XXVI.

Excurrere. Ita emendaui, reiecta v.c. lectione habente, exurere. Id enim non quadrat. Sed & paulòpòst scripsi, tanquam mystagogus induco atque in me recipio. Nam idem v.c. hæc habuit corrupta hunc in modum: Mystagogus. tanquam mytigogus induco atque in me respicio. Idem Symmachus lib. 6. ep. 62. amicitiæ meæ V.C. Scipio te mystagogo vsus accessit. & lib. 8. si eos in clientelam tuam quasi mystagogus inducam. & lib. 9. eundémque in domus tuæ sacratium tanquam mystagogus induco. M. Tullius orati. 6. in Verrem: sub fin. Hospites ad ea quæ visenda sunt ducere solent, & vnumquidque ostendere, quos illi mystagogos vocant. conuersam iam habent demonstrationem suam. Nam vt antè demonstrabant quid vbique esset: ita nunc quid vndique ablatum sit ostendunt. Apud Ammianum Marcellinum lib. 21. referuntur versus hi Menandri:

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γινομένῳ
ἅπαντος ἐστὶ μυσταγωγὸς τοῦ βίου.

Loquitur autem de geniis, quos veteres dixere in lucem editis hominibus salua firmitate fatali, velut actus recturos sociari: de quibus etiam Plotinus, Censorinus, Seneca & alij.

AD EPIST. LXI.

Ipsi in Arabiana dominæ filiæ. Hæc est scriptura recta v. c. at excusi libri perperam habebant, Ipsius Arabianæ dominæ &c. Suaues librarij, qui ex villa filiam effecerunt. Non est autem aliunde confirmanda scriptura, quàm ep. 56. lib. 2. vbi idem auctor: Diu domo abesse decreueram, iocundúmque ocium cum familiaribus nostris in suburbano, cui Arabianę nomen est, exigebam.

AD EPIST. LXIII.

Indictio tyronum. *Tyronum conquieuit indictio.* Facili emendatione, sic scripsi, cùm in v. c. esset: conquiet vt indictio: quod nullius sensus est. Coniungenda est verò ep. 59. suprà hoc lib. 6. Ammianus Marcell. lib. 21. parique studio supplementa legionibus scripta sunt, indictis per prouincias tyrociniis. Et Vegetius. Vegetius lib. 1. cap. 7. dum possessoribus indicti tyrones per gratiam aut dissimulationem probantium tales sociantur armis. Sic enim v. c. apud quem nonnulli eruditissimi viri reponendum esse censuerunt, dum possessionibus: moti l. 7. C. Theod. de tyron. quæ tyronum præbitionem in viribus patrimoniorum potiùs, quàm in personarum muneribus collocari iubet. Et tamen Valentinianus Nouella 1. & Nou. 2. de tyron. ait, reparandi exercitus cura conferri tyrones à possessoribus. Nonnunquam

autem amplissimus ordo(de quo hîc agi videtur)à Principe postulabat, vt pro tyronum indictorum corporibus preciũ offerret potius,quemadmodũ constat ex l.13.& l.14.C.Theod.de tyronib.Id beneficij loco concedebatur. Nam præbitio militarium virorum adeò necessaria Reipublicæ censebatur, vt neque domum Principis, neque ecclesiam, neque vllam personam excusaret, vt liquet ex Nouell. Theodos. neq. diu. dom.&c.

AD EPIST. LXXI.

Ocio lenta producimus. Sic v.c.potest etiam legi ocij lenta: qui loquẽdi modus familiaris est auctori, vt lib.2.ep.34.blanda fomenti: & ep.35. incertum morbi.lib. 7. ep. 87. religiosi debitum:& lib.10. famæ incerta.Sic Catullus truculenta pelagi dixit:Flaccus, acerba curarum. Tacitus lib.15.Annal.carissima pignorum.Et Latinus Pacatus in Paneg. incertum patris. Non ipse sibi obiecisset (ait)te esse triumphalis viri filium,se patris incertum. Sic enim habent excusi,& veteres libri Pith. Itaque nihil erat causæ cur Balduinus eo loco Pacati reponeret, se patris incerti. *Pacati lectio defensa.*

AD EPIST. LXXIX.

Mimica vsus est techna. In vulgatis libris erat,inimica vsus est techna: sed perperam.Itaque ex fide & auctoritate v.c.reposui,mimica vsus &c.Multis autem locis hæc vox loco suo dimota fuit,quod iampridem animaduertit P.Pithœus,quem honoris causa nomino, aduers.lib.1.cap.17.vt apud Suetonium in Calig.cap. 46.in hoc quoque mimo præter modum intemperans.Sic enim habent v.c.& malè in vulgatis exemplaribus legitur, in hoc quoque nimio.Quibus aliquot alia adiiciam testimonia, non ita pridem à me collecta:apud Plinium lib.7.ep.29.quàm essent inimica & inepta,quæ interdum in hoc cœnum, in has sordes abiicerentur, reponendum est:quàm mimica & inepta: vt rectè scriptum in veteribus editionibus.Apud Valerium Max.lib.8.cap.7.membranæ manuscriptæ habent: sub capite Sophronis mimos habuisse fertur . at in vulgatis libris est,Sophronis numeros.Seneca etiam lib.20.ep.115.vbi de mollitie Mæcenatis agit:Hunc esse qui in tribunali (inquit)in rostris , in omni publico cœtu sic apparuerit,vt pallio velaretur caput, exclusis vtrinque auribus, non aliter quàm in nummo diuites fugitiui solent. Sed in melioribus exemplaribus legitur , quàm in mimo diuites . quod rectius est. *Suetonius emendatur.* *Plinius correctus.* *Valerius restitutus.* *Seneca.*

seruili strophæ. Ita vulgò,v.c.habet,seruuli.placet tamen magis vulgata lectio.Sic enim Symmachus lib. 9.ep. 13. seruilem nequitiam nuncupat.& lib.7.ep.8.ait seruis familiarem esse improbitatem.Veteres quidem semper habuerunt suspecta seruorum ingenia,illisque ingenitas esse fraudes crediderunt.Terentius alicubi : Ne faceres quod vulgus seruorum solet,dolis vt me deluderes.Apud Saluianũ lib.3.de prouid.Dei,vitia ad seruos relegata,eisque adscripta dici legimus.& lib.8.animos seruiles iam per se malos dominorum nequitia fieri peiores.Sic l.3.C.de libert.& eor. lib.dixit recipere nequitiam seruilis ingenij. Sic Arnobius lib.4.petulan- *Seruilis nequitia.*

tis amoris flammam seruilibus obumbrare fallaciis. Cornel. Tacitus lib. 14. Suspecta (ait) maioribus nostris fuerunt ingenia seruorum, etiam cùm in agris aut domibus iisdem nascerentur, charitatémque dominorũ statim acciperent. Vetus ad hæc fuit prouerbium, tot nos habere hostes quot seruos, vt est apud Senecam epist. 47.

AD EPIST. LXXX.

Aeuum maneat. Ita v.c. malè in editione Scotti: cùm maneat hîc dies, qui te nobis filiam dedit. Malè etiam Frobennj editio: quum maneat hîc dies, qui nobis filiam dedit.

Mihi ingrauata. Ita v.c. Frobennij lib. mihi non ingrata. In Scotti lib. mihi ingrauatur.

NOTÆ AD LIB. VII.

AD EPIST. XVIII

Rure mutaueram. Ita puto legendum: non autem, ire mutaueram, vt extat in v.c. perperam. Similis error etiam hodie extat apud Asconium Pædianum in orati. pro Cornelio: & propterea quòd, ait, ipse Sulpitius Cõsul armis ire oppressus esse visus est. Nã credo reponendũ, iure oppressus.

Asconius correctus.

Verùm me operatum. v.c. habebat, vtrum me.

Palloris signa. v.c. palluris, vnde emendaui, palloris. Veteres librarij sæpe duas illas litteras o. & u. temerè permiscent, vt cùm scribunt, furtunã, popolum & cætera huiusmodi. Pallor autem consanguineus studiorum est, vt non malè hoc loco pallorem cum vigiliis litterariis coniungat. Persius Saty. 5.

Pallor Studiorum.

At te nocturnis iuuat impallescere chartis.

Martianus Felix Capella lib. 1. Satyrici: An verò quisquam (ait) est, qui philologiæ se afferat peruigilia laborata, & lucubrationum præmium nescire pallorem? Et Imperator Theodosius Nou. de Theod. cod. auctor. scribit se dubitare, quæ causa faceret, vt tantis propositis præmiis, quibus artes & studia olim nutrirentur, tam pauci extiterint, qui plena iuris ciuilis scientia ditarentur, & in tanto lucubrationum tristi pallore vix vnus aut alter receperit soliditatem perfectæ doctrinæ. Verba sunt constitutionis. Itaque suauiter Apuleius Apolog. 1. cùm aduersariorum scommata refellit, à quibus vt formosior reprehendebatur: Hæc defensio, ait, multum à me remota est, cui præter formæ mediocritatem, continuatio etiam literati laboris omnem corpore gratiam detergit, habitudinem tenuat, succum exsorbet, colorem obliterat, &c.

AD EPIST. XIX.

Sine vt amici. Ita v.c. vulgò erat, si modò amici tui.

Et vrbem Tyburtem, quæ tibi nuper fasces prætulit, communem Iunoni & Herculi facere. Hæc est v.c. scriptura verior. Editio enim Froben. habuit: & vrbẽ repetas Tyburtẽ, quę nuper tibi fasces prætulit, cõmunẽ Iunoni & Herculi. Reuerteris &c. Editio Scotti huic consentiebat: nisi quòd pro, fasces, habuit

buir, faces. Neque à vulgatis liber Pithœi quicquam dissentiebat, nisi quòd, pro fasces, habuit, facem. Hic autem videtur allusisse auctor ad morem priscum, quo faces in nuptiis adhiberi solitas lippis & tonsoribus cognitum est.

Cătu aut manu. Id nõ temerè additũ est ab auctore, & animaduersione dignum mihi esse videtur. Nam in veneficiis non solùm voces, sed etiam manus operam suam exhibebant. Ennodius in vita Epiphanij Ticinensis: Numquam (ait) sic aspides duras verborum digitis incantator Thessalus, aut violentis poterit euocare carminibus, quomodo ille effectum petitionis suæ negaturis extorquet. Sic enim lego. Sed & Virgilius lib. 7. Æneid. *Vox & manus in incãtationibus.* *Ennodius correctus.*

Spargere qui somnos cantúque manúque solebat,
Mulcebátque iras, & morsus arte leuabat:
Sed non Dardaniæ medicari cuspidis ictum
Eualuit, neque eum iuuere in vulnere cantus.

Post repotia in Cœlum larem. Sic omnes libri, excepto Pithœano, in quo erat: post repositum in cœlum larem. Sed ea lectio probari non potest, quæ à sententia auctoris aliena est. Repotia verò dicta scribit Festus, quia postridie nuptias apud nonum maritum cœnabatur, & quasi reficeretur potatio. Acro, Repotia (ait) dicuntur dies qui sequũtur nuptias: quoniam mutuis conuiuiis se frequenter inuitant, quæ Græcè ποδλοσγοφίαι, aut mutuæ inuitationes. Horatius 2. Serm. Saty. 3. *Repotia.*

Ille repotia, natales aliósve dierum
Festis albatus celebret.—

Vide Cujacium obs. lib. 16. cap. 29. & Turneb. aduers. lib. 3. cap. 6.

AD EPIST. XXVII.

Vt Pontificium tuum. Existimo me vera ratione ductum, hunc locum restituisse. Nam in v.c. erat, pnotificium, litteris inuersis. quod nullius sensus capax est. Et quia casus ita tulit, vt emendatio & coniectura mea liquidò confirmetur, quæ super hac voce testimonia inter legẽdum notauerim, non grauabor adscribere. Nec enim passim cognita est eius vis ac significatio. Accipitur autem pontificium pro iure, facultate ac potestate aliquid faciendi. Symmachus lib. 5. epist. 17. Habeo expostulandi tecum probabiles causas: quandoquidem pontificio iterati honoris auctus, nullum mihi indicium communis gaudij præstitisti Et lib. 10. ep. 44. factu optimum credidi, vt æternitati vestræ causæ istius pontificium reseruarem. alloquitur verò Imperatores. In Codice Theodosiano quinque locis hæc vox extat, quos adnotabo. In l. 1. de bon. mater. Sin in parentum potestate atque dominio, vt fiuendi pontificium habeant, alienandi eis licentia derogetur. & l. 3. de Episc. aud. habituro pontificium sacræ disceptationis Timotheo Episcopo. In l. 13. de hæret. harum professionum vel pontificium vel ministerium vindicarunt. In l. 2. de apostat. sed etiam sub adipiscendæ pontificio hæreditatis vsurpandorum potestate excludi. In l. 1. de fid. cathol. neque his penitus posthac *De Pontificij voce.*

obtinendarum Ecclesiarum pontificium facultatem permitti. In legibus Burgundionum tit. 40. de manumissionib. (intelligo autem editionem auctiorem illarum legum quæ Lutetiæ procurata est) ita scribitur. Huius verò actionis pontificium circa manumissores tantùm de libertis suis præcipimus custodiri. Et in legibus Longobard. tit. 35. pontificium habeat cùm monimine suo dicendum quod voluerit: & tit. 39. non habeat pontificium, qui emit, aut qui fiduciauit, quod dederat requirendum. Solinus in Poly. cap. 25. in fine: qui peregrè prosequebantur, pontificiũ mox intra suos fines receperunt. Arnobius comment. in psal. 68. hi accipiunt pontificium iudicandi & corripiendi. Chalcidius in Timæum Platonis: effecti operis pontificium & auctoritatem manibus magis quàm dispositioni mentis, solemus adscribere. Idem alio loco. Sed ex ea parte membrorum vitalium, in quibus pontificium viuendi situm est. In veteri præterea relatione Stephani Episcopi, qui temporibus regis Haistulphi & Pipini vixit, ita scriptum est: Ob venerationem prærogatiuæ eius, qui illigandi & soluendi pontificio, claues regni cælorum à domino Iesu Christo accepit. Sic in testimonio aduersus Marcellinum Episcopum, quod extat tomo 1. concil. non ex nobis iudicaberis, tuo enim pontificio condemnaberis, & nostro testimonio explicaberis. & in cap. 6. cùm sis. de auct. & vsu pal. dicitur per vsum pallij plenitudinem pontificij designari. Denique ita diuus Prosper Aquitanicus lib. de gratia Dei, Pulsi pontificio (ait) & communione priuati. Hæc cùm ita sint, non possum non vehementer improbare eorum audaciam aut inscitiam potiùs, qui hanc vocem sede sua deturbarunt apud A. Gellium lib. 1. cap. 13. Nam cùm in libris Aldinis & aliis melioribus legeretur: sunt non pauci qui sententiam suam vnâ in parte defixerint, & re semel statuta deliberatáque ab eo, cuius negotium id pontificiúmque esset, nequaquam putauerint contra eius dictum faciendum. Correctores quidam reposuerunt: cuius negocium id potissimum esset. adeò vt à Gellianis aliquot codicibus pontificium exulet. Deductum autem id verbum est à posse & facere, vnde & pontifices vocatos Scæuola existimauit. Facere enim apud veteres sacrificare est. Censorinus lib. de die nat. cap. 1. quid causæ sit, vt merum fundendum genio, non hostia faciendum putauerit? Nam hæc est vetus & germana lectio, quam cùm non assequeretur vir eruditus, ad oram libri formis excusi adscribi curauit: non hostiam feriẽdam putauerit. Sed fallitur, alióśque in errorem secum traxit. Profectò medicinam sano facere insanire est, nec est cuiusuis tentare emendationes.

Gellij lectio restituta.

Censorini lectio defensa.

AD EPIST. CIX.

De eruendi verbo.

Quibus facilè, si suffragium tuleris, eruetur. Ita disertè v.c. vulgati codices habent, feruetur, pro eruetur. Sic in l. 1. C. de locat. præd. ciuil. ex officiorum facultatibus seruentur: legit Cujac. eruentur: secutus lectionem l. 1. C. de grege dom. in qua rectè scriptum est: vt sciant singuli libras auri ex propriis facultatibus eruendas. Sæpe verò aliàs ita locutus est Symmachus, vt lib. 9. ep. 6. & debita ab obnoxiis seruis eruenda mandaui. &

lib.10.ep.62.à quibus pleraque seruitia Palatinus Eusebius iussus eruere, Sic l.2.C.Theod.de vsuris dixit aliquid sub necessitatis occasione vltra centesimam iure permissam eruere. Et Theodericus in edicto cap. 14.addictos & damnatos iudiciis, violenter à clericis erui. Ammianus Marcell.lib 25 eruere oppidum ait.& lib.26.eruere aurum. Mamertinus in Paneg.domus erutas.apud Tullium lib.2.ad Attic.ep.15.ita legit Turnebus:tamen siue eruet Rempublicam &c. Nam vulgò passim: tamen siue seruet Remp.Vegetius lib 4.cap.26.Romanum nomen ferè Gallos eruisse dixit,de obsidione arcis Capitolinæ agens. Tertullianus etiam in apolog.cap.2.si eruissent aliquem, qui centum iam infantes comedisset. Quæ vox idem eo loco valere videtur ac deprehendere:& paulò pòst. Leges malos erui iubent,non abscondi: confessos damnari præscribunt, non absolui.

AD EPIST. CXX.

Nisi verba. Ita lego,licèt sit in v.c. si verba:& paulò pòst reposui,munita legibus causa:perperam enim idem v.c.habuit,minuta. Multa sunt alia leuiuscula eiusdem generis à me toto hoc opere correcta,quæ si semper proponerem, superstitioni verterentur.

AD EPIST. CXXIX.

Paruo ore. Ita omnes libri,quamuis etiam reponi possit non malo sensu,paruo ære.

NOTÆ AD LIB. VIII.

AD EPIST. I.

Honorum culmine. Vide Sidon. Apoll.lib.4.ep.14.

AD EPIST. II.

Multa lex. Ita v.c.fortè melius,multa ales à te: vel, multa lanx à te. Id enim videtur sensus postulare.

AD EPIST. IIII.

Polliceor enim responsis tuis paria. Ita lib.Froben.vetus codex habet,polliceor itidem cum responsis.Paria facere est iustas rationes reddere,& totum debitum soluere,vt ex Iureconsultis & aliis notum est.

AD EPIST. XXI.

Stilo exculpta. Ita libri vulgati.vetus codex habet,stilo sculpta.Verbū illud in deliciis est Symmacho: vt lib. 1. ep.28.atque exsculpere à te aliquid litterarum.Vbi tamen pessimè liber Scotti legebat,expostulare,pro exsculpere. Et lib.10.ep.47.adhuc difficilis exsculpit exactio.& alio loco,reliquum ab obnoxiis exsculpendum intimauit.Exsculpere etiam aliquid litterarū dixit diuus Ambrosius ep.76.& exsculpere multam l. 44. & l.65.C.Theo.de appell.& aliquid de prouincialiū fortunis exsculpere l.3.eod.C.The.tit.de anno.& trib.sportulæ solēnis respectu exsculpere l.9.eod.C.Theo.de cohort.exsculpere multā ad pœnā admissi facinoris *Exculpere.*

l.5.C.de modo mult.Lucillius apud Noniũ,prædã esurienti leoni ex ore exsculpere dixit.Prudentius poëta in Harmarig. viperam per scelus ortum exsculpere. Denique Diuus Prosper. de promiss. & prædict. Dei parte 3.de Eutropio agens: Cùm in contumeliam (ait) Ecclesiæ edictum obreptitiè ab Arcadio Christiano imperatore sculperet,vt si quis ad eam confugeret,etiam ab altari sublatus pœnas lueret &c.

AD EPIST. XXIIII.

Amoris in te nostri interpretem. v.c.habuit, amoris in te nostri testem: alij codices,interpretem.Sed tamen malim retinere scripturam veteris libri.Nam video Symmachum lib.1.ep.98.dixisse libellum testem vigiliarum.Et eodem exemplo lib.4.ep.24.litteras testes decoris. Nec verò est nouum res anima & spiritu carentes testes dici.Sic Aur.Cassiod.Var. 11. ep.10.officia testes esse actuum iudicis ait.D. Ambrosius offic.lib.1. cap.50. publicam existimationem & attestationem esse debere operum nostrorum testem. Curtius Ruffus lib. 7. violentiam & temeritatem verborum,esse animi scelesti indicem ac testem.Titus Liuius lib. 2. dec. 1.testes honestarum pugnarum cicatrices aduerso pectore ostentare. & l.vlt.C.de sent.pass.filios habere libertatem,non damnationis, sed lenitatis paternæ testem.

AD EPIST. XXVII.

Emendatus codex Theod. *Impressum altiùs.* v.c.pro altiùs,habebat, alterius.Sed vitiosè. nec id notarem nisi hic error causam daret emendandæ l.8.C.Theod.de desert. quia nondum id indicatum puto. Nam vbi vulgò legitur: & nonnumquã se alterius erigente censura:scribendum videtur,se altiùs.Et in l.5.de re milit.eod.Cod.qui alterius gradus militiæ salutarem maximè Reip. operam persequuntur. Existimo legendum esse ex legis sententia:qui altioris gradus.Multa sunt alia à me emendata coniecturis in illo Codice, quæ hîc proponerentur, nisi in aliud tempus reiicere melius & commodius esset.

Rerum fuga fit. Ita.lib.Frob.at rectiùs in v.c.rerum fuga viuitur: eiúsque lectionis vestigia in editione Scotti remanserant, vbi sic: rerum fuga iuuit.Liber verò Pith.rerum fuga itruit.

Defrui quid. *Et colloquio tuo defrui.*Sic v.c.vulgò legebatur,& colloquio tuo frui. Defruẽdi verbo sępe vtitur auctor.itaq; ferè semper illi reddidi,si quãdo sede sua deturbatum repperi.lib.1.ep. 45. Non potest benè defrui ocio, qui suis absentibus timet.& lib.6.ep.71.omnium quæ capitis parte defruimur.lib.7.ep.1.vt ego festorum tuorum coram defruar voluptate. Et li. 10.ep.32.quæ hodie corporum possessione defruitur.Festus Pompeius:Defrui,ait,dicebant antiqui, vt deamare, deperire, significantes omnem fructum percipere.

AD EPIST. XXXI.

Quòd cognata sapientia. Fuit hæc lectio v.c.puta puta.quamobrem reieci & damnaui vulgatam scripturam habentem, quòd cognita &c. Eadem dicendi forma idem lib. 10.epist.1. ait virtuti cognatum pudorem.& epist.44.lib.10.moribus sæuis(malim legere, scæuis)familiare

esse atque cognatum armare spiritus immunitatis exemplo. Sic alicubi Horatius vocabula rebus cognata dixit. Ammianus Marcell.lib.18. hominum mentes cognatas celestibus. Plinius lib.36. cap.24. gypsum rem esse calci cognatam. Ennodius, laborem esse disciplinæ amicum, & relligioni quadam cognatione sociatum: & alio loco pudori cognatam esse coniungendam pudicitiam.

AD EPIST. XLI.

Studiis constituto. Ita v.c.malim, stadiis.

Subtilitas precanda. Sic habebat v.c.malim reponere prædicanda.

Raritas scripta. Sic lego, non autem charitas, vt est tamen in v.c. Ceterùm quòd de rupta magistratus veste subiungit, non malè ad importunitatem referetur. Sic Martialis lib.1.epig.17.

Procul horridus liburnus, & querulus cliens,
Imperia viduarum procul.
Non rompet altum pallidus somnum reus,
Sed manè totum dormies.

Memini etiam Tranquillum scribere Claudij Cæsaris patientia adeo solitos abuti causidicos, vt illum discedentem à tribunali non solùm voce reuocarent, sed etiam lacinia togæ retenta, interdum pede apprehenso retinerent. De salutatoribus verò quia res cognita est nihil adiiciam, nisi locum Mamertini in Paneg. vbi ita scribendum est. Ac libertatem suam salutator vilis imminuat. Nam malè in excusis libris est, saluator. *Mamertinus correctus.* Et apud Columellam in præfat.lib.1. de re rust. sic puto esse emendandum. An honestius duxerim mercenarij salutatoris mendacissimum aucupiũ circumvolitãtis limina potentiorũ, somnúmq; regis sui rumoribus inaugurantis? Nam vulgò scriptum legitur, mercenarij saltatoris. *Columella emendatur.*

AD EPIST. LXII.

Offenderat bonos. Sic v.c. vulgò, offenderat nos.

Diluit fortuna &c. Ita rectè v.c. malè Frobennius, diluit fortuna peccatum tuum, quæ nobis de patria festinatione restitit. Malè etiam Scottus, dil.fort.pec.suum, quæ nobis de patris fest.restituit.

AD EPIST. LX.

Enauigato maleo &c. Hæc fuit scriptura v.c. Liber Pith. habuit enauigato malo. Vetus autem fuit prouerbiũ, Cùm Maleam deflexeris, domesticorum obliuiscere. quod inde natum scribit Strabo lib.8. Geog. maria supra Maleam promontorium propter aduersos ventorum flatus infestissima fuisse nauigantibus. Quare Italos Asiaticósque mercatores omisso ad Maleam cursu, Corinthum diuertere solitos, aduectis eò mercibus. Non dissimile illud est Ouidij in Heroicis. *Maleum enauigare.*

Ausus es, ô omnium nimiúmque oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere castra dolo.

NOTÆ AD LIB. IX.

AD EPIST. X.

Eóque dignius est boni cuiusque suffragium &c. Locus hic ita excusus fuit vt habebatur in editione Frobennij. Non tamen omni carere videtur vitio: proponam verò scripturas aliorum codicum, vt lector diiudicet. Scotti editio est: eóque dignius est boni cuiusque suffragium vllis edictis designationem personarum videmus expressum. At in v.c. ita est: eóque dignior est boni, cuius vsus vllis edictis designationem pers. &c. Liber Pith. sic: eóque dignius est boni cuiusque suffragio, velut edictis designationem personarum videmus expressam.

Tabularij. *Sed principalibus & tabulariis.* In aliis cod. particula, &, omissa est. De tabulariis qui rationes publicas tractabant extat titulus in Cod. Iust. & Theodos. Alij fuere tabularij, quorum meminit Seneca lib. 13. epist. 89. Cuius (ait) patrimonium tabularios lassat. Et Ammianus Marcellinus lib. 28. Nec si fieri fuisset necesse instructiones, vel ex ipsis tabulariis suppeterent. Et apud eundem auctorem initio lib. 28. sic videtur legendum. Obscurissimè natus est patre tabulario præsidialis officij. Nam vulgò est excusum, tubulario. Ammianus notatur.

Capitulani. Ita vno consensu omnes libri. Sunt tamen quibus placeat, capitularij.

AD EPIST. XXIII.

Cultu salutationis. Ita legendum est. Nam male v. c. habuit saltationis. Sed & paulo post emendaui & scripsi, quibus emendas ex Hispania curules quadrigas. Nam in eodem v.c. erat litteris abrasis: quibus mendas ex Hispauia curules quadrigas. Quæ quidē emēdatio certissima est, & confirmatur apertè ex iis quæ Symmachus profert lib. 4. epist. 60. & epist. 64. & lib. 7. epist. 105. & epist. 107. & lib. 9. ep. 12. 18. 19. 20. & 22. in quibus omnibus fit mentio Curulium quadrigarum siue equorum Hispani sanguinis, de quibus etiam titulus in Cod. Theodos. lib. 15. tit. 10. & de iisdem agitur l. 3. eod. Cod. Theod. tit de spectacul. & in l. 21. & l. 22. eod. Cod. Theod. tit. de diuers. offic. ex quarum legum collatione emendanda videtur l. 7. Cod. de numer. actuar. vbi equus curialis legi malè videtur pro curuli. Equorum vero Hispanorum velocitas nota est, ex Iustino lib. 44. & Plinio lib. 8. cap. 42. quo loco vento concepti esse dicuntur. Et Apuleius lib. 4. de asino aureo statim in principio, de celeritate equorum Curulium agens ita scribit: Cursu me conciro, ait, proprio, vt hercule ipse sentirem non asinum me, verumetiam equum curulem nimia velocitate refectum. Qui locus facit, vt ego non improbandam arbitrer lectionem libri Pithœani, qui apud Symmachum lib. 4. epist. 60. ita habet: quadrigarum curracium nobilitas præparanda est. Nam omnes alij libri vno consensu legunt: quadrigarum curulium nobilitas &c. Quod quidem hoc loco latiùs explicare visum est, quia in su-

De equis curulibus.

De celeritate equorum in ludis.

perioribus ad librum 4. notis omissum est. Sciendum est igitur in eiusmodi spectaculis, mirificè placuisse equorum celeritatem & alacritatem, adeo vt Capitolinus narret Verum imperatorem volucri equo Prasino aureum simulachrum fecisse. Quinetiam multi ex agitatoribus aduersariorum equos dæmoniacis imprecationibus impediebant, vt suos ad cursum facilius impellerent. Inde Cassiodorus lib.3. Var.ep.51. de quodam nobili auriga loquens. Frequentia palmarum (ait) cum dici faciebat maleficum. Necesse est enim ad peruersitatem magicam referri, quando victoria equorum meritis non potest applicari. Arnobius lib.1. aduers. gent. paulò post medium de magorum artibus loquens: Quis enim hos nesciat (ait) familiarium dirumpere charitates, aut sine clauibus reserare quæ clausa sunt, aut ora silentio vincire, aut in curriculis equos debilitare, incitare, tardare &c. Docet id etiam Diuus Hieronymus in Hilarione. Ex qua obseruatione, rectè vidit Reuardus pendere interpretationem l. 9. quicunque C. de malefic. & mathemat. in qua illa verba, id est aurigis, videntur esse glossemata quæ ex ora libri in textum irrepserint, cùm absint à Cod. Theod. vnde illa lex deprompta est. Inde etiam videri potest lux adferenda Ammiano Marcellino lib.26. in prin. vbi scribit Apronianum Præfectum vrbi capitali animaduersatione damnasse Hilarium aurigam conuictum ac confessum vix dum pubescentem filium suum venefico tradidisse docendum artium nefariarũ secreta, legib⁹ interdicta, vt nullo cõscio adminiculis iuuaretur internis. Sanè idem Ammianus duobus aliis locis, eiusmodi aurigis nescio quid criminis impingit. Nam lib.14. ita scribit Adhibetur is qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem tesserariam profitetur, aut secretiora quædam se noscere confingit. Idem lib.28. aliùs si creditorem suum (ait) flagitare molestiùs aduerterit debitum, ad aurigam cõfugit audentem omnia prælicenter, cúmque vt veneficum curat vrgeri. Sed vt ad equos curules ab aurigis redeam, horum etiam meminit idem Ammianus lib.20. his verbis. In compendium redigam breue. Equos præbebo curules Hispanos. Idémque lib.14. & lib.20. Meminit curulis certaminis. Lampridius in Commodo: Imitatus mercatores circunforaneos, equos curules sibi comparauit. De his etiam extat illud elegans testimonium Diui Ambrosij in apologia Dauid cap. 9. Plerique equorum cùm ceciderint (ait) se iactare consueuerunt, & quos casus non læserit, iactando se debilitant & frangunt. Alij qualis Græcorum equorum fertur natura, cùm in certamine curuli elisi fuerint, vel fortuitò ceciderint, nequaquam se mouere consueuerunt, & quandam tenent quietis & patientiæ disciplinam. His si casus non nocuit, quies prodest. Certè non acerbatur offensio. Nonne mutis animalibus deteriores æstimandi qui se in flagitiis suis iactant, & putant insigne esse virtutis, vbi lapsus est criminis? Hæc Ambrosius. Ceterùm equos curules idem esse cum Circensibus alij iampridem notarunt. Nam & in veteri glossario Græco-

Ad l.9. C. de malefic.

De aurigis obseruatio.

Equorum curulium mos.

latino ita scriptum legitur. Curulis equus, τροχηλάτης ἵππος. equus Curulis ἵππος δρομεὺς. & alio loco, σὺν ἅρματι ἀγοριζόμενος ἵππος.

AD EPIST. XXVIII.

Pars & portio.

Et homini pars mea, puta rogatus ignosce. Ita ego ex coniectura scribendum esse credidi. Nam ferri non potuit lectio v.c. habentis, & homini paras mea vt arrogatus ignosce. quanquam etiam legi potest, vt rogatus. Eodem ferè sensu idem auctor lib.3.ep.50. tu abes pars mea antiqua amicorum meorum, & epist. 66. quanta sit in domino meo Flauiano pectoris mei portio, & ep.81. vt amicissimum fratrem, vel quod est verius, partem mei diligas. Persius Saty.5.

--- quantáque nostræ
Pars tua sit Cornute animæ.---

Paulinus ep.12. ad Seuerum, tu pars nostri maior & melior, tu requies nostra, tu gaudium. Rutilius Claudius itiner.lib.1.

Prouecta est animæ portio magna meæ.

Et alio loco, Victorinus enim nostræ pars maxima mentis. Non sunt dissimiles illæ blandiendi formulæ, quibus aliis locis vtitur Symmachus, dum suos vocat, decus & lucem suam. Sic Petronius Arbiter, tu desiderium, tu voluptas mea. Horatius lib.1.odar. O desiderium & dulce decus meum. Apuleius in epigr. Florea serta, meum mel, & hæc tibi carmina dono. Et alius poëta vetus: Cur differs mea lux rogata semper. Plinius lib.8.ep.1. Encolpium vocat sua seria, deliciásque suas. & Iulius Capitolinus scribit ita dilectum Gordianum, vt populus delicias suas diceret, Senatúsque filium. Ceterùm cum hac epistola coniungenda est epist. 39. supra lib.5. ad Neoterium. eiusdem enim sunt argumenti.

AD EPIST. XXXIII.

Excudere.

Extundam quandoque. Sic vulgò. Sed v.c. habet, excudam, cui consentit editio Scotti, nec scio cur à correctoribus immutata sit ea vox. Nam aliàs ita locutus est auctor: vt infrà hoc lib.9. ep. 117. Vt aliquid, si fieri posset, excuderet. Sidonius Apollin. lib.3.ep.vlt. hanc voluptatem non operis effectus excudit, sed auctoris affectus. & lib.9.ep.11. tetricis puncta censoribus tardiùs procacitas recitatoris quàm trepidatio excudit. Itaque puto eundem scripsisse lib.9.ep.9. ius voluptatis excudat præconij necessitatem. Nam vulgò est excludat, & lib. 6. epist. 3. auctoritas coronæ tuæ dissimulantibus studeat excudere responsi celeritatem.

AD EPIST. XXXIX.

Quapropter Benignus V. C. *filius meus.* Ita restitui ex v. c. Nam vulgata lectio interpollata erat hoc modo: Quare vt est filius meus Benignus rei frum. &c.

Puræ manus.

Et puris manibus. Ita vulgò rectissimè. Habebat tamen v.c. puris moribus: vnde quidam efficiebat, moribus. Sed prior lectio longè est elegantior. Puras etenim manus hoc loco vocat, quæ sæpe apud Iustinianum

num in Nouellis καθαροὶ χεῖρες dicuntur. Et hoc si testimoniis aliorum scriptorum confirmetur, non erit inutile. Ex veterum sentētiis illa imprimis laudatur.

Puras deus non plenas adspicit manus.

Plautus in Amphitr. inuocat deos immortales, vt sibi auxilium ferant, manibus puris, capite operto. Apuleius lib. 4. Florid. In maleficiis etiam cogitata scelera, non perfecta adhuc vindicantur, cruenta mente, pura manu. Suetonius in Vespas. cap. 9. Pontificatum maximum ideò se professus accipere, vt puras seruaret manus, fidem præstitit. Seneca lib. 3. nat. quæstio. Quid est præcipuum? non admittere in animum mala cōsilia, puras ad cœlū manus tollere. Vale. Max. lib. 7. cap. 2. Thales interrogatus an facta hominum deos fallerent: Nec cogitata, inquit, vt non solùm manus, sed etiam mentes puras habere vellemus. Idem Valerius li. 2. cap. 1. sacras manus vocat, vel, vt rectius est in vetustis libris, sanctas. Fabius decl. 275. integras inuiolatásque. Cassiodorus lib. 11. in edicto 8. innoxias. Tullius lib. 1. offic. abstinentes. & Ausonius in Panegyrico lautas manus dixit, mentem puram, immaculabilem conscientiam, synceram cogitationem.

De Sardinia. Malè v.c. Sordinia. quod enim de re frumentaria adiicit auctor, id lectionem vulgatam defendit. Etenim Sardiniam tritici feracem esse notat Strabo lib. 5. Hinc est quod Horatius lib. 1. ode 31. vocat segetes feraces opimæ Sardiniæ & Prudentius lib. 2. in Symmach. dixit classem vehentem granaria cōgesta Sardiniæ. Romana rumpere hordea. Valerius lib. 7. cap. 6. ait Sardiniam & Siciliam benignissimas fuisse vrbis Romæ nutrices. Saluianus lib. 6. de vero dei iudicio, Sardiniam Siciliámque appellat fiscalia horrea, & vitales vrbis Romæ venas: vt etiā Lucius Florus lib. 4. cap. 2. Sardiniam & Siciliam annonæ pignora dixit. *Sardinia ferax.*

Nihil enim &c. Quod ait Symmachus Benignum adeò fuisse innocētem, vt nihil ex Sardinia retulerit nisi afflictam valetudinem & bonam conscientiam: id in mentem reuocat verba Gracchi, quæ relata sunt ab A. Gellio. lib. 15. cap. 12. Cùm, inquit, rediret ex Sardinia, de sua parsimonia & continentia hæc protulit. Cùm Roma profectus sum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inaneis retuli &c. Neque verò temerè dixit Symmachus ex Sardinia Benignum afflictam valetudinem retulisse: quandoquidem pestilens & grauis cœli fuit Sardinia, vt liquet ex Claudiano li. de bello Gildonico in fine. Cornelius Tacitus lib. 2. Annal. in fine, refert sub Tiberio fuisse factū Senatusconsultum, vt quatuor millia Iudæorum & Ægyptiorum in insulam Sardiniam veherentur. qui si interiissent ob grauitatem cæli, vile damnum habitum. Hincque liquet cur Martialis lib. 2. dixit in medio Tybure Sardiniam esse. Id enim prouerbiali figura extulit.

Nulla conquæstiones. v.c. habet: Nulla conquæstio semper ad arguendū parata.

Præmium est. v.c. precium est, vt etiam habet lib. Pithœi. Sic supra lib. 8. ep. 53. preciũ ferre obsequij dixit, & ep. 69. preciũ litteris rependendũ.

Quod decliue ad impetrandum &c. Ita vulgò legitur. Tamen vetus codex habet: quod mihi decliue ad impetrationem videtur, cùm te delectet &c.

AD EPIST. XL.

Quæ fidem pactarum repetit nuptiarum. Sic v. c. at in v. c. scriptum est: quæ fidem pacturam rep. nupt. Sed magis arridet vulgata lectio. Nam mox dicitur, Pactas filiæ tuæ nuptias. Sic supra lib. 7. ep. 20. Nam pactæ ei & nobis arbitris iunctæ obligatione pignorum nuptiæ denegantur. Pactæ olim sponsæ dicebantur l. 2. d. de spons. Virgil. gremio adducere pactas. Arnobius lib. 4. Vxores enim dij habent, atque in coniugalia fœdera cõditionibus veniunt antè quæsitis, vsu, farre, coëmptione (sic legendum est) genialis lectuli sacramenta conducunt. Habent speratas, habent pactas, habent interpositis stipulationibus sponsas. Sed & pactas nuptias alij interpretantur, habita ratione verborum solemnium, quomodo pactis verbis aliquid legare dixit Vlpianus lib. reg. tit. de leg. & idẽ Arnobius lib. 7. cum pactionibus & formulis adorare.

Pacta nuptia

AD EPIST. XLII.

Credo aũt te fãdo &c. Sic vulgò. at v.c. credo te fãdo aut lectione didicisse.

Spretis igitur &c. Totum hunc locum ita suppleui ex fide v.c. Nam illa verba, vsque ad memoriam mancipaui, deerant in excusis lib. vt & in codice Pith. in quo tamen pro mancipaui, legebatur applicui.

Sæpe petita. Sic v.c. vulgò serò petita.

AD EPIST. LI.

Ne sera consultatio. Ita v.c. malim tamen legere, ne sera consolatio. Nam eodem sensu lib. 1. ep. 94. dixit instaurant dolorem sera solaria. Et quidem aliquoties in vetustis libris, consolatio, pro, consultatio scriptũ esse restantur viri eruditi: vt apud Seruium lib. 3. Æneid. Augurium est exquisita deorum voluntas per consolationem auium aut signorum. Alium locum Capitolini supra retuli, in quo pro cõsulatúsque medicos, reponendum est, consultúsque medios.

AD EPIST. LIX.

Et si scio patres auaros esse voti. Sic locum hunc expressit Ennodius epist. ad Stephanũ: Illud ad gaudiũ vestrum, quo vberius paterna mens exultet, adiungimus, filium vestrum in studiis liberalibus ingenuitatis testimonium iam tenere, & talem se in hac cura præstare, vt auara suorum vota trãscendat Spes perfectionis est, honesta in adolescẽte inchoatio.

Lætari animum. Sic v.c. Quo exemplo Liuius Andronicus apud Noniũ dixit lætare oculos specie optabili. Et Accius, triplici lætare bono.

AD EPIST. LXV.

Venam familiæ vestræ. v.c. habebat, veniam familiæ. cuius loco substitui, venam. Nam & idẽ auctor lib. 2. ep. 29. eodẽ exemplo, vigere fraternam venam dixit, & ep. 33. venã morum vocat, & lib. 3. ep. 81. requirere venas bonorum ait, & li. 10. ep. 30. bonorum virorum fœcundam venam esse.

Sic Macrobius in præfat.lib.1.Satur.venam Latinæ linguæ nuncupat. Paulinus ad Amandum ep. 2. venā iustitiæ. Tullius in Catilin.venam Reipublicæ.Spartianus in Pescennino venam paternę disciplinæ.Apud Cassiodor.lib.1.ep.41. venam nobilium dictam legimus, & lib.3.ep.6. venā virtutum.Ennodius ad Martianum:Non degenerat,vt video (ait) vena linguarum,& peritiæ successio,illo,quo patrimonia,iure discurrit. Putabam scientiæ dotes rē tantùm ingeniorū esse non familiæ,nec duci per stemmata,quod labor cōtinuus & indefessus sudor adipiscitur &c. Sic enim lego & emendo eum locum vulgò corruptum. *Ennodius correctus.*

AD EPIST. LXXIX.

Littera tua olentes. Ita vulgò.sed v. c. habet,alentes, vt & liber Pith. vtraque lectio valet. Sic Lucretius lib.2.

---nectar qui naribus halat.

Et apud Virgil.lib.4.Georg.croceis halantes floribus horti.

AD EPIST. XCIX.

Vestali secreto. Sic scribendum. Nam malè in v.c. Vestili. Ita Symmachus lib.2.ep.36.sacrum Vestale vocat, quod hic Vestale secretum. Et Pacatus Paneg.tanquam Vestale aliquod secretum veneratio occulta consuluisset. Ex hac autem epistola liquet auctorem Pōtificem fuisse,vt etiā constat ex ep.41.& 45.lib.1.& ep.36. lib.2. Quod adiicit de virgine Vestali secretò secedere volenti ante annos legibus definitos,id inde lucem capit,quod post trigesimum annum nihil vetabat illas nubere,teste Halicarnasseo lib.2.& Prudentio lib.2.in Symmach. in fine. Diuus Ambrosius lib.1.de virginib.Quis mihi prætendit(ait) Vestæ virgines & Palladis sacerdotes?Qualis est ista non morum pudicitia, sed annorum,quæ non perpetuitate,sed ætate præscribitur?Petulantior est talis integritas,cuius corruptela seniori seruatur ætati. Ipsi docent virgines suas nō debere perseuerare,nec posse,qui virginitati finē dederūt. Qualis autem est relligio,vbi pudicæ adolescentes iubentur esse impudicæ anus?Sed nec illa pudica est,quæ lege tenetur:&illa impudica,quæ lege dimittitur.O mysteria,ô mores!vbi necessitas imponitur castitati, auctoritas libidini datur &c. *Vestales.*

AD EPIST. LXXIX.

Ne tibi bonarum artium. v.c.bonarum partū,ex quo efficere quis potest, bonarū partiū,vel partū,vt notat Sosipater veteres locutos.Sic in l.7.C. de malef.illo loco,occultans artē aliquā diuinandi. In vetustissimo codice est,partē aliquā.Symmachus lib.4.ep.57.quæ pl9 iuueni bonarū artiū cōtulisset.Idē li.9.ep.102.summatē ciuilium partiū virū respicit. Et Sidonius Apollin.lib.2.ep.4.sic ut decet bonarum partium viros. *Bona partes.*

AD EPIST. CI.

Laudari ab laudato viro. Sic ex scripturæ veteris vestigiis scripsi & emēdaui.Nā habebat ille,laudito viro.vitiosè.Id verò ita extulit Mamertin9 in Paneg.Iuliani.Putāt aliquid adiicere ad splendorē laudū tuarū Cōsulis nomē,&rectè putāt.adiicit enī laudū dignitati honor laudātis. Sidonius Apol.li.7.ep.8.deSimplicio:scitotè narrari plurima bona,atq;ea quidē à

plurimis bonis. Tranquillus ſanè narrat Principem Auguſtum, componere aliquid de ſe, niſi & ſeriò, & à viris præſtantiſſimis noluiſſe. Et verò ſi contrà fieret, valdè offenſum fuiſſe, admonuiſſéque Prætores, ne paterentur nomen ſuum commiſſionibus obſoleſcere. Eodem etiam exemplo Lampridius refert Alexandrum Seuerum vetuiſſe à famoſis mulieribus matrem & vxorem ſuam ſalutari. Et apud Cornelium Tacitum lib. 4. Annal. Tiberius Imperator vetat per omnes prouincias ſeſe effigie numinum ſacrari, ne ſcilicet vaneſcat Auguſti honor, ſi promiſcuis adulationibus vulgetur.

Tullianum ſtili famæ parcus inuadas. Ita v.c. errore non obſcuro. Exiſtimo tamen emendandum eſſe, Tullianum ſtilum famæ parcus inuideas.

AD EPIST. CV.

Vel ingratorum. Sic lego potiùs, quàm vt eſt in v.c. gratorum. Huius autem elegantiſſimæ epiſtolæ pars tantùm hactenus excuſa legebatur. Itaque ope v.c. ſuppleui quæ deſiderabantur, ſublatis tamen aliquot mendis quæ inſiderant.

Manus inuidas. Sic putaui reponendum & emendandum. Nam v.c. habuit, manus incudas.

Turba. Sic vulgò, ſed v.c. habet turbam. Videtur autem alludere ad Aſpendium citharistam, de quo Tullius 3. in Verrem, & Asconius.

Placere vni, ſi eſſet optimus qui probaret. Hæc ego repoſui ex fide v.c. quæ vulgò deerant. In hanc ſententiam Seneca lib. 1. ep. 7. Democritus, ait, vnus mihi pro populo eſt, & populus pro vno. Benè! & ille quiſquis fuit, ambigitur enim de auctore. cùm quæreretur ab illo, quo tanta diligentia artis ſpectaret ad pauciſſimos peruentura: Satis ſunt, inquit, mihi pauci. Satis eſt vnus, ſatis eſt nullus. Egregiè hoc tertium. Epicurus cùm vni ex conſortibus ſtudiorum ſuorum ſcriberet: Hęc, inquit, ego nō multis, ſed tibi. Satis enim magnum alter alteri theatrum ſumus.

AD EPIST. CXV.

Addaces igitur & Pygarges. Ita v.c. Plinius autem meminit Addacis lib. 11. cap. 37. & lib. 10. cap. 3. Pygargos ſcribit eſſe genus aquilæ. Iuuenalis Saty. 11. & Pygargus & Scithicæ volucres. Sic enim in quibuſdam libris legitur. In aliis autem, & Pygardus. E capr earum autem ſylueſtrium genere pygardos eſſe volunt ex Plinio lib. 8. cap. 53. quomodo etiā hîc eſſe legendum quidem ſuſpicantur.

AD EPIST. CXIX.

Ex hac epiſtola verum eſſe deprehenditur, quod à Dione ſcribitur lib. 52. & Vlpiano l. 1. d. de offic. Præf. Vr. nimirum Præfectum vrbi ſibi vindicaſſe cognitionem omnium criminum, non tantùm quæ intra vrbem admitterētur, ſed & quæ extra vrbem. Hinc etiam colligere eſt poſterioribus Imperatorum tēporibus, Præfecturā vrbanam de inceſtu Veſtaliū notionem habuiſſe. Quæ res olim ad Pontifices pertinebat, vt liquet ex Plinio lib. 4. ep. 11. Quā verò hoc loco Veſtalē primigeniā vocat Symmachus, vel vt eſt in libro Pith. primogeniā, alij auctores Veſtalē maximā vidētur appellaſſe, quæ reliquis ætate, ordine ac dignitate ſuperior eſſet.

Eodem sensu Vibidiam Vestalium vetustissimam dixit Cornelius Tacitus lib.11.

Quæ publici criminis. Ita disertè v.c.& liber Pith, sed tamen non sine suspicione falsi.

AD EPIST. CXX.

Si exactioni cura competens defuisset. Sic emendaui secutus lectionem libri Pithœani. Nam horum verborum loco vetus codex habuit, Flexat doni cura &c.quæ non verba,sed portenta erant.

NOTÆ AD LIB. X.

AD EPIST. I.

Næuum iactantia. Malè v.c.nouum.rectiùs alij codices, næuum. Sic idem auctor lib.2.ep.54.dixit violatæ relligionis næuum adtrahere. & lib.3.ep.34. Næui instar est vt frater meus &c.Eodem exemplo suspicionis næuum dixit Sidonius Apollin. lib. 5.ep.3. & lib. 8. ep.11. næuum crudelitatis.Cassiodor.Var.5.ep.8.ingratitudinis nęuum.Honorius Imp. in l.16.C.Theod.de agent.in reb. næuum excusationis. Valentinianus Nou.de 30.annor.præsc. erubescendæ obiectionis næuum. Et D. Ambrosius in apol.Dauid.cap.7.næuum erroris. *Næuus.*

Ad famam reiicis. Ita vulgò.lectio autem v.c. est, ad famas reiicis, & solis aurem de te præbere rumoribus, cùm tanti negocij dignitas &c. Et quidem ita puto scripsisse Symmachum.

Sed qui animi mei securus es. Sic v.c.vulgò legebatur, sed quia nimis securus es.

Reualuit ex morbo. Hæc elegans scriptura debetur v. c. cuius loco perperam erat hactenus in vulgatis exemplaribus,reuoluitur ex morbo.Etenim veteres nasci, mori, ægrotare, senescere oppida & ciuitates dicebāt.Qua de re doctissimè egit V.C.Faber Sem.lib.1.cap.9.Saluianus lib. 4.de vero dei iud.Nam illud latrocinium(ait)aut scelus quis dignè eloqui possit,quod cùm Romana Respublica, vel iam mortua ,vel certè extremum spiritum agens,in ea parte qua adhuc viuere videtur,tributorum vinculis,quasi prædonum manibus strangulata moriatur. Ennodius in natali Laurentij: Vrbs iam sepulta reualuit (ait) & quæ non credebat in se reparari posse quod fuerat, cœpit iam meliora æmulari. Eodem exemplo Vopiscus in Caro Rempublicam vulneratam dixit.

Cùm iam fortè vsu. Ita vulgò,vetus codex habuit:cùm iam forti vsu. Paulò verò aliter hic locus expressus est in libro Pith.ita scilicet:qui medicinam callent,iam defore vsui,cùm in magisterium &c.

Ac fiunt emeriti officij. v.c ac fiunt artis emeriti proximis &c.

Curationem iuuare præceptis. Sic lego ex v c.

Fœneratam gratiam viderer. Ita optimè v.c.liber Pith.habet :famæ gratā gratiam videar.Vulgò corrupta hæc ferebantur hoc modo : famæ fatam gratiam videar.

AD EPIST. IIII.

Id & si falso. Sic malui legere,quàm vt erat in v.c. Idem si falsò. Sed & paulopost emendaui & reposui, collegæ nonnulli: & Proconsulari fastigio.Nam idem v.c. habebat, colligat nonnulli: & fastidio. perperam vt videtur.Ad hanc verò epistolam non malè referri posse videtur l.15.C.Theod. de Prætorib.in qua imperator Constantius conqueritur nonnullos Proconsulari ac vicariæ Præfecturæ potestate præditos existimasse Præturam infra dignitatem esse(nam ibi sic legendum) cùm tamen illos aliorum exemplis admonitos oportuerit splendidos Præturæ fasces adpetere, tantíque nominis gloriam concupiscere,nec operam editionibus & ludis denegare.In qua etiam lege,ita in fine legendum est: Super denominationibus vllis referri,non autem donationibus, vt vulgò.Sanè qui olim magistratus & dignitates adepti erãt,eos absque sumptu graui gerere non solebant.Nam Capitolinus refert Antoninum philosophum Proculo detulisse Proconsularum,sed oneribus in se receptis, quia ei oneri impares Proculi fortunas esse sentiebat.Sic enim ibi legendum esse alij admonuerunt,non autem,honoribus in se receptis. Eóque sensu non malè exaudietur,quod narrat in Hadriano Spartianus, ad explendos honores non solùm amicis, sed etiam passim aliquantis multa largitum esse Hadrianum.Et Vopiscus scribit Aureliano Consuli ad editionem Circensium datos esse aliquot aureos.Atque huc pertinet epist. 21. hoc lib.10.qua gratulatur Symmachus Theodosio & Arcadio,quòd cùm illi viderent Senatorias functiones grauibus impendiis obrui (nam ideò fortasse l.58. C. Theod. de Decurio. vocat ordinem Senatorium sumptuosum,à quo multos ob egestatem submotos fuisse sub Claudio ait Dio lib. 60.) sumptibus modum statuerint, ne aut pares facultate collegas tenuis decoloraret editio,aut viribus maiora conatos effusio inconsulta demergeret.Sed & Impp.Valent.Val. & Gratia.in l. 21. eod. Cod.Theod.de Præt.& Quæstor.aiunt se editionum necessitates cum subsidiis facultatum & professionis modo contulisse, vt ritè definiri posset quid vnusquisque expensæ pro captu virium sustinere deberet. Quanquam adiiciunt se nulla lege præscribere velle eorum arbitrio,qui pro modo patrimonij,& ratione natalium, honorísque proprij splendore grauitatem impendij non recusabant. Quinetiam extat tit.in Cod. Theod.de expens.ludorum,quo vetantur Iudices excedere duorum solidorum impendia.Et Capitolinus scribit Antoninum Pium sumptus gladiatorij spectaculi omnifariam temperasse, vt & scenicas donationes.

Emendatus codex Theo.

AD EPIST. X.

Sed inopia vel potius egestas. Malè v.c.sed inopina.Egestas autem longè grauior est inopia vel paupertate. Plinius lib. 4. epist. 18. inopia,ac potiùs,vt Lucretius ait,hac egestate patrij sermonis.Seneca epist. 59. lib.8. quanta verborum nobis paupertas, imò egestas sit, nunquam magis quàm hodierno die intellexi: Ouidius. alter egens, altera pauper erat.

Parentis sume consilium. Ita emendaui, cùm ferri non posset lectio v. c. habentis, parentissime cōsilium. Idem lib. 10, ep. 4. fungor in admonendo parentis officio.

AD EPIST. XVII.

Camilli currus. Sic lego: nam malè in excusis libris erat scriptum, Carnilli currus. Notum enim est Camillo albentes quadrigas exilium peperisse.

AD EPIST. XVI.

Inter primos aut primus. Fuit qui existimaret partem horum verborum esse glossemata: sed fallitur. Nam optimi & antiqui scriptores sæpe aliàs ita locuti sunt. Ammianus Marcellinus lib. 16. de Constantio agens: Nec vsquam (ait) in necessitatibus summis primus vel inter primos est visus. Sallustius in Iugurthino bello: paulò pòst initium: leonem atque alias feras primus aut in primis ferire. Er Latinus Pacatus in paneg. Quin omnium (ait) Castrensium munerum numeros primus aut cum primis obires. Sic enim rectè habet vetus lectio excusa, quam confirmant membranę calamo exaratę V. C. Petri Pithœi. ac miror cur doctissimus Balduinus qui illius Panegyrici nuper typis Lutetiæ redditi editionem adornauit, verba illa (aut cum primis) expunxit, & mox supposuerit: numerorum munera: cùm illius coniecturæ defendi nequeant. Alia quædam peccata illo opere peccauit, quæ nolo inuidiosè commemorare vel refellere. Nam ego summorum virorum vitia virtutibus esse proxima semper iudicabo. *Latini Pacatilectio defensa.*

AD EPIST. XXII.

Cui electionem mox vrna tribuisset. Sic excudit Gelenius. Lazius tamen in suis commentariis Reip. Rom. legit hunc in modum: cui obiectionē mox vrna &c. Quæ verborum diuersitas facit, vt ego existimem aliquid virij his in verbis subhærere. Nec enim propriè dici potest vrna tribuere electionem, cùm in sortibus euentus non iudicium sit, vt ait D. Ambrosius lib. 5. exac. cap. 20. Itaque non inepto fortasse sensu aliquis reponendum putauerit: cui euectionem, vel quid aliud, quo facultas emittendæ & effundendæ quadrigæ designetur. Certis enim ordinibus decurrebant in eiusmodi spectaculis, quod fiebat sortium beneficio. Et quidem vrnarum meminit Sidonius Apollin. carm. 23. ad Consentium, vbi elegāter apparatum Circensium depinxit. *Vrna & sortes.*

Et iam te vrna petit, cietque rauca
Acclamatio sibilans corona.

Tertullian. lib. de spectac. cap. de munere: tardus est illi Prætor: semper oculi in vrna eius cum sortibus voluantur. Dehinc anxij ad signum pendent: vnius dementiæ vna vox est. Cognosce dementiam de vanitate. Misit, dicunt, & nunciant inuicem, quod simul ab omnibus visum est &c. Testimonium cæcitatis: non vident missum quid sit. mappam putant: sed est diaboli ab alto præcipitati figura.

Sic ille. Ex quo apparet Prætorem qui ludis præerat, ex vrna quadrigarũ missus sorte eduxisse: quod spectat ad ea quæ habet Cassiodorus lib. 3. ep. 51. Denique in aliis ludorum generibus, verisimile est sortes adhibitas fuisse, ex Suetonio in Nerone cap. 21. vbi scribit Neronem nomen suum in albo citharœdorum profitentium adscripsisse, sorticulâque cum ceteris demissa in vrnam, intrasse ordine suo.

AD EPIST. XXXVII.

Licet vehiculo publico. Ita vulgati libri habent: sed tamen erunt scio, qui malint legere, licet indiculo publico. Nam in principio huius epistolæ dixit auctor, acta indicare. Ea autem voce vtitur lib. 6. ep. 49. Quæ ad verbem pertinent indiculi cohærentis lectione noscetis. Et lib. 7. ep. 81. Capita igitur rerum subiecto indiculo strictim notaui. Puto etiam ita scriptum fuisse ab Ennodio in quadam epistola ad Faustum. Fugacem puerum vestrum Germanũ vocabulo, qui ante triennium lapsus est, me suspicor inuenisse, de quo indiculum destinaui, quo si verè vester est, maturè sequenda cognoscam. In excusis autem libris Ennodij vulgò corruptè est: de quo nidiculum. Indiculi autem nomine paruum indicem significat, quem breuem solet appellare Symmachus, vt hoc lib. 10. ep. 48. & 60. Cassiodorus in libris Variarum, & leges Codicis Theodosiani. Non ignoro tamen vulgatam huius loci lectionem defendi posse, vt vehiculum publicum, pro publico cursu accipiatur, quem nos postas solemus dicere. Nam veteres non equis singulis, vt hodie, sed vehiculis vtebantur. Vnde ab Ammiano Marcellino circa finem lib. 14. cursus publicus, res vehicularis dicitur, vt etiam lib. 21. in fine. Idem lib. 14. decem vehiculis publicis, vt præceptum est, vsus, relicto palatio omni celerare gradum compellebatur. Suetonius in Augusto cap. 49. Quò celeriùs ac sub manum annunciari cognoscíque posset, quid in prouincia quaque gereretur, iuuenes primo modicis interuallis per militares vias, dehinc vehicula disposuit. Iulius Capitolinus in Antonino Pio: Vehicularium cursum summa diligentia subleuauit. Sed de hoc vehiculari, & publico fiscalíque cursu non est quod híc pluribus agam. Nam id in aliud scriptionis genus transferre melius est.

Indiculum quid.

Ennodius emendatur.

Vehiculum publicum.

AD EPIST. LIIII.

Reddatur tamen saltem nomini honor &c. Sic editio Frobennij habet. alij legunt, Reddatur tamen nomini honor &c. Sed in antiquissima quadam scheda, qua fragmentum huius epistolæ continebatur sic erat scriptum: Reddatur saltim nomini honor &c. Nec est dubium quin ita auctor scripserit. Nam veterés eiusmodi aduerbia plurima inflectebant, quod scioli non animaduertentes, sæpe labem libris inflixerunt. Noster Symmachus lib. 2. epist. 59. patere vt saltim gratiam tibi debeam. & lib. 4. epist. 62. legamus saltim, quem videre maluimus. Alcimus Auitus lib. 2.

Saltim.

--- præcedere fortè timebas
Saltim consequere, atque animos attolle viriles.

Et alio loco. *--non saltim concidit ille.*

Ponde-

Pondere.---

Marius Victor. lib.2.commentationum in Genesim:

Et ne aliquam saltim vel de serpente querelam
Quod morimur quisquam superesse existimet, antè
Cœpimus occidi.

Ita enim scriptum repperi in veteribus membranis, at vulgò excusum est: Et ne aliquam saltem. Eodem exemplo Æsopus in vita Alexandri Magni Iulio Valerio interprete, quem manuscriptum habeo, secretim, pro, secretò dixit: Nectanabus accipitrem secretim parat. Sic Suetonius in Nerone suffertim dixit cap.20. Et Pighius doctissimus primus docuit legendum esse ex antiquis codicibus, apud Valerium Maximum lib.6.cap. 3. vxorem quòd vinum bibisset, fustim interemit. Nam hactenus legebatur fuste. Tertullianus in Apolog. dixit vicatim & templatim: atque eiusmodi aduerbia plurima occurrunt in auctorum antiquorum libris, vt morsicatim, filiatim, passeratim, anseratim, mucronatim, mauricatim, meatim, quadrupedatim, perplexim, quorum magna pars extat apud Sosipatrum Charisium. Et ea meras veneres redolent. *Valerius restitutus.*

Cuncta Romani generis incommoda. v. c. habet, cuncta humani generis incommoda: quem puto potiùs hac parte sequendum esse.

Fames publica. v.c. famis.

Nihil imputemus astris. Ita omnes libri vulgati: quomodo etiam dixit Prudentius lib.2.

Quosdam infælices astris damnauit iniquis
Spe cassa & sterili curam frustratus agrestem.

Sed veteres quædam membranæ hoc loco legunt: Nihil imputemus Austris. Et eam lectionem veriorem esse existimo. Nam & scio Symmachum alio quodam loco (qui nunc memoriæ non occurrit) cùm de copiarum penuria loqueretur, cui prouidentia occursum fuerat, dixisse aduersus Romanos nihil licuisse contumacibus austris. Adhæc solemne fuit olim, sterilitates & eiusmodi incommoda ventis adscribere. Horatius lib.3.ode 23. *Austri.*

Cælo supinas si tuleris manus,
Nec pestilentem sentiet Africum
Fæcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem.

Quem Horatij locum videtur imitatus auctor noster ita scribens: Nihil imputemus Austris: nec Rubigo segetibus offuit &c. Statius lib. 5. Syluar. 5.

---piùmque
Intrauit vis sæua larem. sic plena maligno
Afflantur vineta Noto.---

Prudentius lib.2.in Symmachum, de messe loquens.

Afflatum calido succum contraxit ab Euro
Ieiunósque tulit calamos.---

Quintilianus decla, 12. Calidi ſpirauere venti, maturitatem præcepit æſtus, etiam ſicubi fortè ieiunæ herbæ ſolum vicerant, vanis tantùm ariſtis ſpem fefellerunt, & inanes culmos triſtis agricola iactauit ventis nihil relictutis. Notum eſt quid Herodotus lib. 4. & poſt eum Gellius lib. 16. cap. 11. referunt de Pſyllorum interitu, qui, cùm accidiſſet Auſtrum in finibus eorum perquàm validum ac diutinum flauiſſe, eóque flatu aquam omnem in locis, in quibus colebant, exaruiſſe, re aquaria defecti, decretum fecerunt, vt armis ſumptis ad Auſtrum, perinde quaſi ad hoſtem, iure belli repetitum res proficiſcerentur.

Quid tale prouinciæ pertulerunt. Sic vulgò. Sed eædem veteres membranæ, in quibus extabat fragmentum huius epiſtolæ, legunt: Quid tale patrui pertulerunt. quod non eſt repudiandum. Verùm hîc finis notarum eſto: quibus ea tantùm perſequi fuit animus, quæ ad infirmandas, vel defendendas varietates ſcripturæ veteris & vulgatæ pertinere viſa ſunt. Nolui enim longiore verborum & digreſſionum circuitu aures oculóſque lectoris obtundere. Nec verò hæc ſcribimus doctioribus & acutioribus, qui cœna dapali & ſaliari conuiuio excipiendi erant. Tam enim exiguæ lancis ſcitamenta illis apponimus, qui paruis nutrimentis ſibi ſatisfactum volunt. Quòd ſi cui ſtudioſorum è numero hæc ludicra ſtomachum mouebunt, erit quod Reipublicæ litterariæ gratuler, ſi diluendæ meæ labis gratia, meliora meditabitur, quò Symmachum adornet, & à ſqualore vindicet, cuius valetudini afflictæ nemo adhuc Pœonias manus admouit.

Finis notarum Iureti ad Symmachum.

NOTÆ AD PRVDENTII LIBROS CONTRA SYMMACHVM.

LECTORI.

Tandē è re viſum eſt Symmachi operibus annectere duos libellos elegantiſſimos Prudentij, quibus rationes à Symmacho poſitas in epiſtola 54. lib 1. accuratè refellit atque conuellit. In eos verò notas verboſiores ſcribere non fuit operæprecium. Itaque ſolas varietates ſcripturæ à me animaduerſas ex collatione vetuſtiſſimi codicis exhibere volui, vt ſtudioſis harum rerum ſatisfiat.

AD PRÆFATIONEM LIB. I.

Cùm ſub ſacricolis. Ita v.c. vulgati quidam libri habent, cùm ſub ſacrilegis: quod defendi poteſt. Vt enim rectè dixit Tertullianus lib. de coron. milit. omne quod contra naturam eſt, elogium ſacrilegij eſt.

Vix passo. v.c. vix panso.
Rapidus fluctibus. v.c. rabidis.
subter quo premeret. v.c. subter comprimere.

AD LIB. I.

Vt teterrimus error. v.c. deterrimus.
Gnati feritate. v.c. nati.
Quorum patria spectata sepulchra scimus. Ita vulgati libri. Sed tamen in v.c. inueni scriptum: quorum patrias, peccata, sepulchra scimus. Quam lectionem veriorem esse ausim profiteri. Nam videtur Prudentius nomine patriæ, peccati, & sepulchri, designare voluisse natales, viuendi mores perditos, & interitũ. Et reuera cùm ille dicat (si veteris codicis lectionem sequamur) Deos à posteris in ære informatos fuisse, quorũ patriæ, peccata, & sepulchra nota sunt: id innuit proculdubio, ridiculum & insolens fuisse, eos in Deorum album referre, qui fusi sunt humano vtero, qui scelerate vixerint, qui denique mortui sint. Quæ tria in Deum nequaquam cadere possunt. Itaque Lactantius libro 1. diuin. institutio. optimè omnium arguit & conuincit, ex ratione ortus, morum profligatorum, ac mortis, Deos nequaquam fuisse, quos pagani pro Diis coluerunt.
In ære hebetes informauère minores. Sic omnes libri vno consensu. In ora tamen veteris codicis mala quadam manu additum fuerat aliàs legi: informauere minore. Sed illud omnino vitiosum est. Nam si verum amamus, nihil aliud hoc loco significare voluit Prudentius, minorum nomine, quàm posteros, quos nepotes dixit idem Prudentius paulo pòst:

---cœpit falsæ pietatis imago
Ire per ignaros nebuloso errore nepotes.

Arnobius lib. 5. contra gentes: Falciferum vetustas edidit prisca, & minorum transmisit ætati. Plinius in Panegyrico: Veniet ergo tempus, quo posteri visere, visendúmque tradere minoribus suis gestient, quis sudores tuos hauserit campus. Lucretius Carus lib. 5.

---quantáque nobis
Vulneraque lachrymas peperere minoribu' nostris.

Æs autem minùs quem sensum hic haberet? Ceterùm æris nomine statuas designat: vt idem Prudentius hoc lib. 1. *Aeris vsus in statuis.*

Atque inter veteres cera numerentur & ære.

Et Claudianus:

Nec quisquam procerum tentat, licet ære vetusto
Floreat.---

Plinius lib. 34. cap. 4. Romæ simulachrum (ait) ex ære factum Cereris primum reperio ex peculio Sp. Cassij, quẽ regnũ affectantẽ pater ipsius interemerat. Transiit & ab Diis ad hominũ statuas atq; imagines multis modis. Isid. ethy. li. 16. ca. 19. vsus postea æris trãsiit in simulachris, in vasis,

in ædificiorum structuris, maximè & ad perpetuitatem monumentorũ. Sed & vetus auctor & incertus libro de rebus bellicis ad Theodosium, edito cum notitia Imp. Rom. Æris quoque copiam (ait) in simulachris propriis ad virtutis suæ testimonia figurabant. Cassiodorus Var. lib. 8. epist. 2. scribit amore Principum inuentum fuisse, vt simulachris æneis fides seruaretur imaginis, quatenus ventura progenies auctorem videret, qui sibi Rempub. multis beneficiis obligasset. Eadem scripsit etiam Ennodius Ticinensis in Tyranno.

Nunc tenera pluma leuior. v.c. Nunc tenet ac pluma l.

Firmarat cuneis. v.c. firmarant.

Pecudes inter victúsque ferinos. v.c. ritúsque ferinos: rectè vt puto. Nam sic idem poeta infrà lib. 2.

- -iterumq́ ferinos
In mores redeunt.---

Et M Tullius lib. de Amicitia: qui pecudum ritu omnia ad voluptatem referunt.

Murmur magicum. *Diuæ rationis egenum.* Al. diæ.

Murmure nam magico. Ita rectè v.c. & meliores libri excusi: non autē vt quidam codex perperam, nam magn. Sic Cassiodorus lib. 4. ep. 22. cōticescat pœnale murmur animarum. Versari non licet in magicis artibus temporibus Christianis. Sidonius Apollinar. in Maioriani Panegyr.

---interrogat vmbras
Fulmina rimatur.---

Augustáque Numa præfulget in arce. v.c. angustáque quibus in nominibus affinitatis gratia sæpissime variatum est: vt apud Arnobium lib. 6. adu gentes, vbi de simulachris deorum agit. Nec propter aliam causam venerabiles formas auro eis argentóque quæsitas, nisi vt adesse vis quædam ipsis in fulgoribus crederetur, quæ non oculorum tantùm perstringeret sensum, verumetiam mentes ipsas augustissimæ lucis radiationibus territaret. Malè vulgò leg. angustissimæ.

Nominis honor. *Dominus quondam fuit agri.* v.c. habet, dominus quidam: rectiùs vt videtur. Dedignatur enim poeta proprio nomine Priapum designare. Et quidem vt contumeliæ proximæ sunt illæ voces, aliquis, quidam, nescio quis: ita honestum est proprio nomine designari. Septimius Florens lib. de Idolatria: Deos nationum, inquit, nominari lex prohibet, non vtique ne nomina eorum pronunciemus, quæ nobis vt dicamus conuersatio extorquet. Nam id plerumque dicendum est. In templo Æsculapij illum habes, & vico Isidis habito, & sacerdos Iouis factus est, & multa alia in hunc modum, quando & hominibus hoc genus nomina inducuntur. Neque enim Saturnum honoro, si ita vocauero eum suo nomine: tam non honoro quàm Marcum, si vocauero Marcum. Sed ait: nomen aliorum deorum ne commemoremini, neque audiatur de ore tuo. Hoc præcepit, ne deos vocemus illos. Hæc Septimius. Ceterùm in notis ad Symmachum opinor me attigisse morem veterum, qui in odium summum alicuius, ne nominari debere censebant.

Lupa.

*Ruricolas vexare lup.u.*v.c.rusticulas.Lactātius lib.1. diuin.instit.cap.20. propter vulgati corporis vilitatem lupa inter pastores, id est meretrix nuncupata est, vnde etiam lupanar dicitur. Eusebius in Chronico: propter pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstuosi, lupa à vicinis appellabatur. Vnde ad nostram vsque memoriam meretricum cellulæ lupanaria dicunrur. Idem etiam extat apud Isidorum Ethym. lib. 18. cap. 42. Quas autem hoc loco lupas vocat Prudentius, dicunrur à Tertulliano lib. de pallio, lupæ popularium libidinum nundinæ. & ab eodem auctore libro de spectaculis cap. de munere, prostibula, publicæ libidinis hostiæ, & pudoris sui interemprrices. Diuus Hieronymus ad Gerontiam: vt in eo (ait) se puret esse laudabilem, si scortis melior sit, si publicarum libidinum victimas superet. Annæus Seneca corpora publico obiecta ludibrio nuncupat. Nam ita lib. 1. natur. quæst. cap. 16. Est aliqua etiam prostitutis modestia, & illa corpora publico obiecta ludibrio aliquid, quo infelix patientia lateat, obtendunt. adeo quodam modo lupanar quoque verecundum est. Ceterùm quòd hîc poeta de Priapo subiungit, numquam dante ocia venis calidis, id in mentem reuocat, quod notatum est ab Eusebio libro 2. de præparat. Euang. cap. 1. apud paganos scilicet, Satyrorum simulachra in templis constituta fuisse, pudendis in morem hircorum tentigine affectis & arrectis, quia in Venerem, mirum in modum proni essent. Satyri.

Sacris cum turpibus hortos. v.c.sacris cultoribus hortos.

Nemea pelle souere. v.c.Nemea sub pelle fauere.

Diffluit in luxum. v.c.in lusum, ex antiquo more scribendi.

Multóque falerno. v.c mustóque falerno.

Discindunt ore. v.c.desciadunt.

Temulentus adulter, Inuenit expositum secreti in littoris acta Corporis egregij scortum. Ita v.c. & omnes impressi. Deterior est lectio cuiusdam, qui habet arca, pro acta. Nam acta, nihil aliud est quàm recessus, vt notatum repperi in eodem v.c. Virgilius Aeneid. lib 5. Acta quid.

At procul in sola secreta Troades acta
Anchisem flebant. --

Qua parte placet adscribere clariss. I C. Cuiacij verba obser. lib. 8. cap. 1. Aemilius Probus in Agesilao: Cùm in acta cum suis adcubuisset sine vllo tecto. Seruius Honoratus actam secretum & amœnum littus interpretatur. Corruptè in Ciceronis libro de suppliciis, quod nemo adhuc animaduertit, ita scriptum est: Quod vbi nuntiatum est, tametsi noctu cum mulierculis iacebat ebrius. Legendum est, tametsi in acta cum mulierculis. Quem Verris luxum eodem libro his verbis exprimit: Ipsam illam ad partem lit- Cicero emend.

N iij

toris vbi est per eos dies tabernaculis positis castra luxuriæ collocarat. Hæc ille. Ceterùm, quia super acta littoris sermo incidit, illud obiter adnotare non erit iniucundum (quod multi nesciunt) olim in littoribus lupanaria constituta fuisse, vnde videri potest nomen Gallicum defluxisse, *Bordeau*. Quæ habeo huius rei idonea testimonia proferam. Quintilianus declam. 340. Fortasse etiam natus est ingenuus: fortasse rapto ex aliquo littore prætextam fortuna reddidit. Annæus Seneca lib. 1. contro. 2. paulò post initium: Castam te putas, quia inuisa meretrix es. Nuda in littore stetit ad fastidium emptoris. omnes partes corporis & inspectæ & contrectatæ sunt. Huc denique pertinere videntur illa verba Vitruuij Pollionis lib. 1. cap. vlt. de archit. Id etiam, ait, Hetruscis aruspicibus disciplinarum scriptis ita est dedicatum extra murum, Veneris fana ideo collocari, vti non insuescat in vrbe adolescentibus, seu matribus familiarum, Venerea libido.

Lupanaria in littoribus.

Possit in æternum. v. c. posset.

Thure etiam ducibus paruóque sacello Impartitus honos. v. c. thura & duc. paruúsque f. i. h. Aliæ quædam membranæ habent: Cura etiam ducibus &c. Sed illud deprauatum & corruptum est. Frequentissimum enim fuisse thuris vsum in sacrificiis paganorum constat. Apollonius quidem apud Philostratum lib. 1. cap. 1. admonet thure & libationibus solis deos colendos. Apuleius Apolog. 1. profitetur sibi morem fuisse, vt quoquo iret, dei alicuius simulachrum inter libellos conditum gestaret, eíque diebus festis thure & mero, aliquando victimis supplicaret. Plinius Secundus lib. 10. epist. 100. refert se aliquando imaginem Traiani cum simulachris deorum exhibuisse Christianis, vt illi thure ac vino supplicarent, Christóque maledicerent: quorum (inquit) nihil cogi posse dicuntur, qui sunt reuera Christiani. Suetonius in Octauio cap. 35. testatur Augustum sanxisse, vt priusquam Senatorum quisquam consideret, thure ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur. Idem in Tiberio cap. 70. notat Tyberiũ quo primùm die post excessum Augusti Curiam intrauit, quasi pietati simul ac relligioni satisfacturus, Minois exemplo, thure quidem ac vino, verùm sine tibicine supplicass[illegible]t ille olim in morte filij. Quintus Curtius Rufus lib. 8. in oratione Cleonis adulatoris, suadentis Alexandro diuinos honores tribuendos: Merita deinde percensuit (ait) quibus vno modo referri gratia posset, si quem intelligerent Deum esse, confiterentur exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Ceterùm veteres Christiani, quibus omnis relligionis cultus in cultu simplicissimo fuit, eum morem reiecerunt, aut potiùs vehementer improbarunt. Nam Septimius Florens Tertullianus lib. de hab. mul. Nec ideo idolatriam (inquit) impunè faciet Christianus, quia Dei conditio est & thus & merum. Idem Apolog. cap. 42. thura planè non emimus. Si Arabiæ quæruntur, sciant Sabæi pluris & cariùs suas merces Christianis sepeliendis profligari, quàm Diis fumigandis. Arno-

Thuris vsus in sacrificiis.

bius lib.7 .aduerſ.gent. vos mero, vos thure honorem arbitramini Diis addi, & eorum augeſcere dignitatem. Nos monſtrum & prodigium iudicamus, quod quiſquam hominum credit aut auguſtiorem fieri Deum fumo &c. Denique eodem libro mulus verbis docet in ſacrificiis paganorum vetuſtiſſimis temporibus non obtinuiſſe vſum thuris. Quod etiam confirmat Plinius lib.13. cap.2. qui refert vnguenta Iliacis temporibus non fuiſſe, neque thure ſupplicatum.

Aut amor, aut ſpes. v.c. aut honor, aut ſpes.

Inde puellarum ludibria, pignora, partus. v.c. pignera. ſic infrà hoc lib.1. vbi paſſim excuſum eſt: *Pignera.*

Anniadum ſoboles, & pignora clara Proborum.

Idem v.c. habet ſcriptum conſtanti fide, pignera. Et ſæpè aliàs obſeruaut in veteribus ſchedis ita ſcriptum, cùm liberos & affectus ea vox ſignificat. Marius Victor lib.2. *Marius Victor emend.*

- - - Eua marito

Penſarat primum ſancto iam pignere damnum.

Idem lib.3.

Coniuge cum fida, chari cum pignere fratris.

Sic enim habet vetuſtiſſimi libri, at perperam vulgò eſt pignore. Et antiquus incertúsque auctor, qui verſus luſit in Bebianum, excuſos cum eodem Mario Victore:

Felix vnanimo coniugio mihi,
Dulcis pigneribus, clara & honoribus.

Vbi tamen impreſſi libri habent, pignoribus. Et ne putemus hanc ſcripturam priſcam ſua carere auctoritate, faciunt hæc verba Agrætij: Pignora rerum, (ait) pignera liberorum & affectionum.

Perſtringam breuiter. v.c. præſtringam.

Subcubuit Phrygio. v.c. ſubcumbit.

Mortalis inire Coniugium. v.c. mort. obire Coniug.

Tot templa Deû Romæ, quot in vrbe ſepulchra Heroû numerare licet. Ita rectè oẽs libri & vulgati & veteres. quanquã quidã deterioris notæ habet, in vrbe ſepultos Heroes. Hîc verò obiter animaduertendũ eſt templa paganorum primùm fuiſſe ſepulchra, vt notat Clemens Alexandrinus in oratione ad gentes, & ex eo Diuus Cyrillus patriarcha Alexandrinus aduerſus Iulianũ: vt etiã Iulius Firmicus libro de errore profanarũ religionũ ad Cõſtantiũ: & Arnob. li.6. adu. gẽt. circa initiũ. Quid quod multa ex his tẽpla, quæ tholis ſũt aureis & ſublimibus elata faſtigiis, auctorũ conſcriptionibus comprobatur cõtegere cineres atque oſſa, & functorum eſſe corporum ſepulturas? Nonne patet & promptum eſt, aut pro diis immortalibus mortuos vos colere, aut inexpiabilem fieri numinibus contumeliam, quorum delubra & templa mortuorum ſuperlata ſunt buſtis? &c. Id etiam ſcripſit Euſebius de præpar. euangel. lib.2 cap. 8. Apud Eunapium Sardianum in vita Ædeſij, in fine mentio fit cuiuſdã *Templa olim ſepulchra.*

Antonini, qui prædixerat palam apud omnes templa in sepulcra conuersum iri. ὅτι πρὸς ἅπαντας ἔφασκεν τὰ ἱερὰ τάφους γενήσεσθαι.]

Tener horruit hæres, Et coluit quicquid sibimet venerabile cani Monstrarant atavi. Hic locus aurem mihi vellicat, vt arrepta occasione emendem ex manuscripto & antiquissimo codice locum passim corruptum Marij Victoris lib. 3. in Genesim, cuius versus ita hactenus excusi feruntur:

Marius Victor correctus

Inde mouens gressus lateri comes exit euntum
Hospes ouans, dubiique quatit concussa pauore
Pectora, & attonitum venerabilis attrahit error.

At legendum est, comes hæret euntum. Et mox, venerabilis attrahit horror. Etenim aliquoties animaduerti ab optimis scriptoribus horrorem & venerationem siue relligionem simul coniungi. Sic incertus poeta in Bebianis suis,

Horror & veneratio.

Horrescens venerànsque refert, vtque angelus illum
Sustulerit per inane vehens.

Ausonius in Panegyrico Gratiano dicto, statim in principio: atque non in sacrario modò imperialis oraculi, qui locus horrore tràquillo & pauore venerabili rarò eundem animum præstat & vultum, sed vsquequaque gratias ago, tum tacens, tum loquens. Titus Liuius lib. 1. Dec. 1. de Proculo loquens: Sollicita ciuitate (ait) desiderio regis, & infensa patribus, grauis, vt traditur, quamuis magnæ rei auctor, in concionē prodit: Romulus, inquit, Quirites parens vrbis huius, prima hodierna luce cælo repentè delapsus, se mihi obuium dedit, quum perfusus horrore venerabundúsque astitissem, petens precibus, vt contrà intueri fas esset: Abi, nuntia, inquit, Ro. cælestes ita velle vt mea Roma caput orbis terrarum sit. Suetonius in Augusto cap. 6. renétque vicinitatem opinio, tanquam & natus ibi sit. Huc introire nisi necessariò & castè, relligio est: concepta opinione veteri, quasi temerè adeuntibus horror quidam & metus obiiciatur. Huc etiam spectat ille locus Annæi Senecæ lib. 5. epist. 41. Si tibi occurrit vetustis arboribus, & solitam altitudinē egressis frequens lucus, & conspectum cæli densitate ramorum aliorum alios protegentium submouens, illa proceritas syluæ, & secretum loci, & admiratio vmbræ in aperto tam densæ atque continuæ, fidem tibi numinis facit. Et si quis specus saxis penitus exesis montem suspenderit, non manufactus, sed naturalibus causis in tantam laxitatem excauatus, animum tuum quadam relligionis suspicione percutiet &c.

Impressis silicem labris. v. c. impressit.

Animúmque leuans. v. c. animámque.

Delubrum Romæ. Hac de re dixi ad Symmachum.

Senatus auctoritas in relligione.

Vera ratus quæcunque fiant auctore Senatu. v. c. paulo aliter: Vera ratus quæcunque Senatu auctore probantur. M. Tullius lib. 3. de legib. ait Senatum dominum esse publici consilij, quódque is creuerit, ab omnibus defendi oportere. Non abs re autem dixit Prudentius ea quæ in relligionis cultu fierent auctore vel probante Senatu, pro veris apud Romanos

manos obtinuisse. Nam eius auctoritate & iudicio maximè relligio constabat. Vnde rectè Tertullianus in Apolog. cap.5. Vetus erat decretum, ne Deus ab Imperatore consecraretur, nisi à Senatu probaretur, vt M. Æmilius de Deo suo Alburno fecit. Et hoc ad causam nostram, quòd apud vos de humano arbitrio diuinitas pensitatur. Nisi homini Deus placuerit, Deus non erit. Homo iam Deo propitius esse debebit &c. Et ita etiã exaudienda sunt illa verba incerti & veteris auctoris in historia Diui Apollinaris martyris, Messalino vicario suadentis vt Christum coleret, vicarius dixit, ait: Tu mihi persuadere non potes, vt ego Deos sequar ignotos, qui à Senatu præcepti non sunt.

Retinéntque veru. v.c. retinente solo.

Suffusi figunt vestigia plumbo Sciolus quidã in ora vetusti codicis mei scripserat, hæc verba designare statuas fusiles & plumbeas. Sed fallitur, nec enim mentem auctoris assecutus est, hic morem priscum tangentis. Nam apud paganos statuæ Deorum, vt plurimum, suffuso plumbi liquore figebantur, ne scilicet aufugerent. quæ res, cùm ab interpretibus omissa sit, testimonio Arnobij confirmanda est. Ille igitur aduersus gentes lib.6. Iamdudũ (ait) istos videritis Deos, quos exterior leuitas lenocinio fulgoris augustat, laminarum flatilium esse crates, particularum coagmenta deformium, à ruinarum casibus, & dissolutionis metu subscudibus, & catenis, vncis, atque ansulis retẽtari. Intérq; omnes sinus, commissurarúmque iuncturas plumbum ire suffusum, & salutares moras signorum diuturnitatibus commodare. Idem paulopòst: Et quid in testulis Dij petunt, vt eas sedibus sydereis anteponant? Vincti omnes, & propemodum colligati, nobilitent testulas, & cetera quibus signa confiunt. Et mox: Si permanendi necessitatem patiuntur, quid miserius his esse, aut quid infelicius poterit, quàm si eos in basibus ita vnci retinent, & plumbeæ vinctiones? Hæc Arnobius. Quæ deliria gentilitatis arguunt, existimantis numina in ordinem cogi posse, & in vota nostra pellici. Tale est illud etiã quod extat apud Pausaniam lib.3. in Laconicis: nimirum prisci operis signũ Enyalij, seu Martis in compedibus fuisse apud Lacedæmonies, vt inde augurarentur vinculis impeditum Martem à se nunquam discessurum. quo modo & Athenienses Victoriæ quam inuolucrem appellabant, simulachrum efformarũt, quo semper secum mansuram Victoriam interpretabãtur, quæ pinnis careret. Diodorus Siculus lib.17. & Q. Curtius Rufus lib. 4. de Tyri obsidione agẽtes, narrãt vnũ è ciuibus in cõcione indicasse, oblatã sibi fuisse per somnũ speciẽ Apollinis, quẽ eximia relligione colerent, vrbem deserentis, molémq; à Macedonibus iactã in salo, in syluestrẽ saltũ esse mutatã. ac quanquã auctor leuis erat, tamẽ ad deteriora credenda pronos, metu, aurea catena deuinxisse simulachrũ, aræque Herculis, cuius numini vrbẽ dicauerant, inseruisse vinculũ, quasi illo Deo Apollinẽ retẽturos. Plutarchus deniq; in problematis cap.61. meminit cõsuetudinis Tyriorũ, qui vincula statuis Deorum iniiciebant. Et addit rẽ perridiculam, multos ex paganis sponsores petere solitos, si quod numen ad balnea deduci oporteret.

Vsus plumbi in statuis.

Nam cedere tædas. v.c.credere.sed minùs aptè.Sic infrà lib.2. vbi vulgò est:& nostro Romam iam credere Christo vetus codex habet, iam cedere.Porro Drusillam matrimonio Tiberij Cæsaris,& quidem prægnãtem,turpiter abduxit Augustus,vt ait Suetonius in Augusto cap.62. & Dio lib.48.hócque ei probri loco obiectum fuisse narrat idem Suetonius in Augusto cap.69.Sic Octauiam post Marcelli mariti obitum adhuc grauidam Antonio desponsam idem Dio lib.48. refert. Et Plutarchus in Cat.Vtic.narrat Martiam ex se vterum gerentem petenti Hortensio Catonem concessisse.

Cælesti sede locatum. v.c.in sede.

Quicquid humus, pelagus, cælum mirabile gignunt. v.c.hoc modo, Quicquid humus,quicquid pelagus mir.gig.

Formata elementa. v.c.formant.

Breuiorem dicere circuitu. aliàs,breuiore.

Et capitis radios & verbera dextra. Ita vulgati libri. Inuerso tamen ordine in vetustissimo codice est,& radios capitis & verb. Cuius generis exempla plura obseruari possunt ex collatione manuscriptorum,ne quis fortè esse errorem in syllabarum quantitate,quod alij iam monuerunt. Sic infrà lib.2.in vetustis libris scriptum est cognnt ad facinus & ineuitabile mergunt.Et alio loco: Hos tu Nile colis, illos tu Tybris adoras.Cete-

De radiis capitum. rùm quando ira res tulit,non erit ingratum aliquid de capitis radiis adnotare.Velleius Paterculus lib.2.de Octauio Cæsare loquẽs: aduentanti Romam, ait, immanis amicorum occurrit frequentia,& cùm intraret vrbem,solis orbis super caput eius curuatus æqualiter rotũdatúsque in colorem arcus,velut coronam tanti mox viri capiti imponens conspectus est.Suetonius in Aug. ca.94.Videre visus est filium mortali specie ampliorem,cum fulmine & sceptro, exuuiísque Iouis opt. max. ac radiata corona super laureatum currum,bissenis equis candore eximio trahentibus.Plinius in Paneg.Horum vnũ si præstitisset alius illi iamdudum radiatum caput,& media inter deos sedes auro staret,aut ebore. Incertus auctor Panegyrici Maximiano dicti:Trabeæ vestræ, ait, triumphales,& fasces Consulares,& sellæ Curules,& hæc obsequiorum stipatio & fulgur,& illa lux diuinũ verticẽ claro orbe complectens, vestrorũ sunt ornamẽta meritorũ pulcherrima & augustissima.Latinus etiã Pacatus in Panegyr.Si olim(ait) seueri credidere maiores Castoras geminos albentibus equis & stellatis apicibus insignes, puluerem cruorémque Thessalicum aquis Tyberis abluẽtes &c. Abdias Babylonicus li.5.historiæ apost. in fine:Lux tãta apparuit super Apostolũ per vnã ferè horam, vt nullus eam sufferret aspectus.Sulpitius Seuerus lib.1.hist.sac. de Mose cum Deo colloquente:tanta claritudine(inquit)facies eius renidebat, vt intueri eum populus nõ valeret &c.In Bibliis autem Latinis cornuta Mosis facies fuisse scribitur, quia nimirum præ summo splendore vultus radios emitteret instar carnuũ. A superioribus verò non valde dissimilia sunt,quæ de circulis semisphræram referentib⁹, quæ capitibus

ſtatuarum addebantur in veterũ monumẽtis relata ſunt. Nã Ammianus Marcellinus lib. 17. de obeliſco loquens ita ait: Ei ſphæra ſuperponitur ahenea aureis laminis nitens: qua confeſtim vi ignis diuini contacta, ideóq; ſublata facis imitamentum, in figura ęreum ibidẽ in auro imbra-ćteatum, veluti abundanti flamma canentis. Idem lib. 25. Maximiani ſtatua Cæſaris locata in veſtibulo regiæ amiſit repentè ſphæram æneã formatam in ſpeciem poli quam geſtabat. Ex quibus poſtremis teſtimoniis non malè videtur Lazius colligiſſe lib. 9. commentar. Reip. Romanæ fluxiſſe apud maiores noſtros morem illum, quo Diuorũ ſimulachra in templis cum ſolari corona efformantur.

Cernuáque ora ſenex. v.c cernuat ora ſ.

Cruribus anipedum. v.c. æripedum.

Nunc biugas ſtenare boues. v.c. Nunc bigas ſ. b.

Cui funera ſoluat. v.c. cui funera donet.

Illuſtrata cluis. v. c. clues.

Conficit effigiem. v.c. contegit.

Geniúſve, lucúſve. aliàs legitur, lucus geniúſve. Quæ ſcriptura defendi poteſt, cùm maximam religionem pagani lucis tribuerint. Plinius lib. 12. cap. 1. de arborum honore loquens: Hæ fuere numinum templa (ait) priſcóque ritu vt ſimplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant. Nec magis auro fulgentia atque ebore ſimulachra quàm lucos. Et in iis ſilentia ipſa adoramus. Apuleius Apolog. 1 nullum in villa eius delubrum ſitum, aut locus aut lucus conſecratus. Et quid ego de luco & delubro loquor? Negant vidiſſe ſe qui fuêre, vnum ſaltem in finibus eius aut lapidem vnctum, aut ramum coronatum &c.

Ornamenta cluant patriæ. v.c. pro, cluant, habet fuant.

Chriſtúmque vocantem. v.c. vocante.

Penetralia Nazareorum. In v.c. hæc ſcriptura hoc modo interpollata fuerat: penetralia noxa reorum.

Mundi lumina. Elogium eſt Senat' Romani, cuius generis illa ſunt quę habentur in notis ad Symmachum lib. 1. epiſt. 46.

Poblicolas ſpercurram carmine Gracchos. v. c. Plebicolas Græcos. in cuius etiam ora nugator quiſpiam magiſtellus interpretationis cauſa adſcripſerat, Græcos vt pote viciniores Romanis iũgi ſolitos nuptiarũ & dignitatum pignoribus. Sed hîc legendum eſt ex manuſcriptis & aliis excuſis codicibus, Gracchos. Nam horum Gracchorum illuſtrium ætate Prudẽtij mẽtio fit in inſcriptione l. 10. C. de Senatorib. lib. 12. tit. 1. & in l. 1. C. Theodo. ne quis in ſua cauſa iud. vbi ſcribitur, Gracchũ Prę-fectum Prætorio fuiſſe. Quanquam non diſſimulandum eſt in quibuſdam codicibus legi, ad Gracchum P.P. Iidem etiam codices vt plurimũ ſine adſpirationis nota Graccos ſcribunt, quod etiam confirmant Terentius Scaurus lib. de Orthog. & Soſipater Chariſius lib. 1. ex auctoritate Varronis, qui Graccum à gerendo cognominatum cenſet, quòd mater eius duodecim menſibus vtero eum geſtauerit.

Obtritos ægrè. v.c. obſtrictos.

Et quem panis alit gradibus dispensus ab altis. In vno codice fuit, panis agit. Sed id vitiosè. Infrà lib. 2. Quæ regio gradibus vacuis ieiunia dira Sustinet? Cassiodorus Var. lib. 9. epist. 5. vt siue in gradu siue in aliis locis frumentorum condita potuerint inuenire, tantum sibi vnusquisque dominus vel familiæ suæ domus retinear, quantum se expendere posse cognoscit. Extat titulus XVII. in Cod. Theodos. lib. 14. de annonis ciuicis & pane gradili. Sic autem dictos panes gradiles clarissimus inconsultus docuit, quia diuidebantur populo, cura Præfecti Vrbi & Præfecti annonæ, è gradibus qui in vnaquaque regione Vrbis Romæ erant ad pistrina, vt constat ex descriptione antiquæ Vrbis. Quamobrem lapsus videtur Turnebus (pace tanti viri dictum sit) qui lib. 26. aduersar. cap. 34. panem gradilem vocatum putat, quia in gradili templo Genij publici (cuius est mentio apud Ammianum Marcell. lib. 23.) viritim diuidebatur.

Mimicáque & ridenda suis solemnia caluis. v.c. Mimica ridendáque suis Huc verò pertinet illud Diui Ambrosij lib. 6. epist. 36. Et cùm ipsi capita (inquit) & supercilia sua radant, si quando Isidis suscipiunt sacra, si fortè Christianus vir attentior sacrosanctæ relligioni vestem mutauerit, indignum facinus appellant. Et Iulius Firmicus lib. de err. prof. relig. Ægyptij idolum Osiridis annuis luctibus plangunt, radunt capita: vt miserandum casum regis sui turpitudine deshonestati defleant capitis.

NOTÆ AD LIB. II. PRVDENTII CONTRA SYMMACH.

Cuius cunctipotentiæ est. v.c. omnipotentiæ.

Ast ille placide. v.c. illi.

Iam credere Christo. v.c. cedere.

Congesta tenentes. al. congesta colentes.

Ecquis amicus. v. c. etquis. Sic infrà paulo pòst, *ecquis erit qui mille.* v.c. habet. etquis erit.

Formata talentis. al. formata metallis.

Versisque offensa videbitur hastis. Sic vulgò. In quibusdam tamen schedis pro hastis, legitur alis. Vtrumque rectissimè, quia de Victoria hoc loco agit poëta, cui alas tribuerũt veteres. quo exemplo dixit Silius Italicus lib. 15. qui locus huc bellè quadrat:

> *Iámque inclinabat acies, cunctísque pauorem*
> *Gallorum induerat pauor, & fortuna ruebat*
> *Sidonia, ad Rutulos Victoria verterat alas.*

Nazarius in Paneg. ad celeritatem nuntij pennata Victoria insequebatur. Cui addã etiã locũ Panegyrici dicti Cõstãtino ab incerto auctore.

Illa maiestas(ait)quæ Iouis subrata nutu nec Iridi Deûm nunciæ,sed pinnis commissa Victoriæ,tam facilè te comitata est,quàm citò ad terras cælo missa perueniunt. Sic enim habent schedæ Pithœanæ, rectiùs quàm libri excusi.Silius idem eodem libro candidas alas adfingit:

--- niuea Victoria concolor alis.

Claudianus Paneg.3.in laudes Stiliconis:

---Cùm totis exsurgens ardua pennis
Ipsa duci sacras Victoria panderet ades,
Et palma viridi gaudens, & amicta tropheis
Custos imperij virgo, quæ sola mederis
Vulneribus,nullámque doces sentire laborem.

Inde victoria velox dicta ab Horatio lib.1.epist. 18. fuit etiam Romæ simulachrum Victoriæ alis exutum, quæ cælitus tactæ deciderant, quam in rem Pompeij titulo ille versus legitur.

Roma caput rerum,nunquam tua gloria obibit.
Nam victrix dea te haud deseret inuolucris.

Sed & Pausanias lib.1.2.& 3.testatur apud Athenienses ἄπτερον,id est inuolucre Victoriæ simulachrum extitisse:quod eo consilio efformarunt, quia sibi fingebant nunquam vrbe emigraturam deam. Sed tamen non temerè a vetere & recepta lectione discedendum est,quæ suas habet veneres.Nam huius loci sensus est,Victoriam non pendere ab humanis cõsiliis,sed suomet ferri arbitrio,& hastas vertere (id est vim omnem) quò libuerit.Cuius rei insigne extat exemplum apud D. Augustinum lib. de ciuit.Dei.5.cap.26.his verbis:Milites nobis qui aderant, retulerunt, extorta sibi esse de manibus quæcunque iaculabantur, cùm à Theodosij partibus in aduersarios vehemens ventus iret:& non solùm quæcunque in eos iaciebantur concitatissimè raperet, verumetiam ipsorum tela in eorum corpora retorqueret.Vnde& poeta Claudianus,quamuis à Christi nomine alienus,in eius laudibus dixit:

O nimium dilecte Deo,cui fudit ab astris
Eurus armatas hyemes:tibi militat æther
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Diffisum viribus optas. v.c.aptas:rectiùs & concinniùs vt videtur.

Sua dextera cuique est. Sic passim in omnibus excusis libris. Sed tamen in v.c.scriptum repperi paulò aliter: sua dextera forti est. Nec ego dubito quin hoc postremum verissimum sit.Si enim sequamur vulgatam lectionem,menti auctoris aduersabitur,qui innuere voluit non esse cuiusuis consequi victoriam,sed fortium duntaxat,quos numen adiuuet. Inde paulò antè dixit Victoriam tribui aspera virtute, labore impigro, ardore excellenti,vi animi & cura: quæ si defuerint bellantibus frustrà Victoria speratur. Sic apud Iustinum lib.11.Darius suos alloquens:Hortatur (inquit)spernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ,quàm periculi sit:cùm victoria non ornamentorum decore, sed ferri virtute quæratur.Ceterùm quod adiicit poeta, nunquam pennigeram puellam Victoriam in castris fuisse visam, quæ tela virorum regeret,

in mentem reuocat quod scribitur apud Seuerum Sulpitium lib. 3. vbi Martinus admonet ne mulieres vmquam castra virorum adeant: quia contemptibiliorem reddat exercitum, si virorum cohorribus fœminea turba misceatur. Sed & Ælianus hist. animal. lib. 10. cap. 16. testatur scarabæorum genus fœminei sexus expers esse: ideóque Ægyptiorum bellatores scarabæum in digitis insculptum habuisse, ex eo adumbrante legislatore, solos omnino mares pro patria bellum gerere oportere.

Et inania rerum somnia. Alij horum verborum loco habent: sic cassa figuris somnia.

Cognatúmque malum pigmenta camœnæ. v. c. cognatúmque vocant pigmenta c. alij codices: cognatúmque volunt pigmenta camœnæ. Eleganter autem pigmenta dixit esse cognatum malum camœnarum, quia poesis & pictura quodam vinculo inter se sociemur. Inde Plutarchus lib. de aud. poet. dixit poeticam esse loquentem picturam, picturam verò mutam poeticam. Horatius in arte, vt pictura poesis erit: & alio loco, ait, pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper æquam fuisse potestatem. Sic paulò antè dixerat Prudentius:

Aut vos pictorum docuit manus adsimulatis
Iure poetarum numen componere monstris.

Inde etiam scitè Latinus Pacatus in Panegyrico Theodosio dicto, germana pictorum & poetarum commenta vocat. Rectè profectò (ait) germana illa pictorum poetarúmque commenta Victoriam finxere pennatam, quòd hominum cum fortuna euntium non cursus est, sed volatus. *Pacati lectio defensa.* Quem tamen locum Pacati Iureconsultus doctissimus, mutata vetere lectione (cùm illum panegyricum nuper recuderet) ita expressit: rectè profectò ingeniosa illa pictorum &c. At nemo est, qui statim non videat quàm infœliciter & sine ingenio, ingenium hoc loco substituerit, relicta voce, germana, in qua omnis lepos situs est. Sanè emendationes tentare non est cuiusuis. Et eo multi sunt genio, vt quod in libris veterum non intelligunt, præclarè sese intelligere putent, si audacter mutent, aut potiùs peruertant, ne vnquam scilicet intelligant.

Idola conflauit. v. c. idola conualuit.

Cùm pulcher sese castrauerit Atys? v. c. cur pulchrum poesis castrauerit Atym.

Cùm Phædra pudicum. v. c. cur P. p.

Per littora curru. Aliàs cursu.

Et sanguine captas. Al. rapras.

Hora diésque suum. v. c. suus.

Desinere idque homini. Al. desinere atque homini.

Non desinet vmquam. v. c. desinat.

Et species tenues. v. c. Et specie tenui.

Robur eneruatum gereret sine laude palestræ. Huius versus loco, duos sequentes repperi in vetustissimo codice.

Eneruare suum corrupta per otia robur
Posset, & in nullo luctamine pigra iaceret.

Luctandum summis conatibus. v.c. nitendum summis.

Mea dona manebunt. v.c. mea dona trahenda.

Spémque suam in me omnem statuat. Al. spémque suam in meme statuat.

Vnus ego ipse elementa rego. Al. Vnus ego hæc elem. r. aliás, Vnus ego elementa rego.

Nec morte solubilis ætas. v.c. & non resolubilis ætas.

Meditaris numina mille. v.c. nomina.

Cæmenta remitto. x.c. remitte.

Punica rupe. v.c. rupis. Sic apud Symmachum lib. 10. ep. 54. secuta est hoc fames publica. v.c. habet, famis: more antiquo.

Strictura secures. v.c. securim.

Præcipitet Scythica iuuenis pietate vietum Votiuo de ponte patrem. Ita rectè omnes libri. Lectio cuiusdam schedæ habentis, Scythica feritate, pro pietate, deterior est. Nam id ironicos dictum est à poeta, vt infrà hoc libro in fine de Vestalibus loquens:

Inde ad concessum caueæ pudor almus, & expers
Sanguinis it pietas.

Quod autem de Scythis hic scribit, confirmantur à Consulto Fortunatiano in chriis: Mos, ait, apud Scythas fuit, vt sexagenarij per pontem mitterentur. Scytha Athenis sexagenarium patrem per pontem deiecit, reus est parricidij. Hic enim se dicit gentis suæ more fecisse. Quæ ab Erasmo in chiliadibus prætermissa sunt, & ab aliis. Varro autem apud Nonium Marcellum scribit, cùm senes haberent sexaginta annos, tum à publicis negociis liberos & ociosos fuisse. Ideóque in prouerbium venisse, vt diceretur sexagenarios de ponte deiici oportere, id est quòd suffragium non ferant, quod per pontem ferebant. *Scytharum mos.*

In tabulis placiti. v.c. instabilis placiti: quæ lectio magis arridet. Eodem verò modo quo Prudentius, Septimius Florens in apologetico, paganis obiicit inconstantiam & instabilitatem in retractandis legibus & moribus. Nonne & vos (ait) quotidie experimentis illuminantibus tenebras antiquitatis, totam illam veterem & squalentem syluam legum nouis principalium rescriptorum & edictorum securibus truncatis & cæditis? Et paulò post: Quot adhuc vobis repugnandæ leges latent, quas neque annorum numerus, neque conditorum dignitas cómendat, sed æquitas sola. Et ideò cum iniquè recognoscuntur, meritò damnantur. Hæc ille. Hanc etiam in rem elegantia sunt verba Theodosij, latam à se constitutionem abrogantis. Nam in 2. Nouella de inuasoribus: Habet hoc insitum (ait) sollicita æquitatis examinatio, habet secundarum cogitationum subtilior exactiórque cura: vt si quid in legibus ferendis post impetum primum deliberatio properata deliquerit, hoc consilio propensiore reuocetur. Permittit enim consuetudo ipsa rerum, adstipulantur innumera vetustatis exempla, *Mutatio legũ.*

multas leges à suis latoribus adempta aut addita parte posse corrigi, multas tractatu maturiore penitus abrogari &c. A. Gellius lib. vlt. cap. 1. Non ignotas legum opportunitates, & medelas pro temporum moribus, & pro rerum publicarum generibus, ac pro vtilitatum præsentium rationibus, próque vitiorum quibus est medendum feruoribus, mutari atque flecti, neque vno statu consistere: quin vt facies cæli & maris, ita rerum atque fortunæ, tempestatibus varientur.

Cultu damnare retenti. v.c. recenti.

Tempora duxit. Al. fluxit.

Mersúmque solo seu quadrupes egit. In quibusdam vetustis codicibus hæc ita leguntur concisè, sed tamen in vulgatis libris & manuscriptis aliquot prolixiùs.

---mersúmque solo titubauit, & instar
Quadrupedis pueri, lactentia viscera traxit
Mox tenerum &c.

Quanquam si tantum studium est. Al. si tantus amor est.

Paucas posuisse. Al. paucis.

Ex claris peperit. Al. & clar.

Roma fuit colluuies Deorum.

Æternúmque inimicam venit in vrbem. Alij codices legunt: externúmque migrans deuenit in orbem. Idem sensus semper manet, nimirum deuictarum gentium deos Romæ receptos. Arnobius lib. 3. ait solere Romanos, omnes vrbium superatarum Deos partim priuatim per familias spargere, partim publicè consecrare: ac ne aliquid Deorum multitudine aut ignorantia præteriretur, breuitatis & compendij causa vno pariter nomine cunctos Nouensiles inuocari. Plinius lib. 28. cap. 2. Verrius Flaccus auctores ponit quibus credat, in oppugnationibus ante omnia solitū à Romanis sacerdotibus euocari Deum, cuius in tutela id oppidū esset, promittíque illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultúmve. Quamobrem verè dixit Tertullianus, quanquam nomine vrbis suppresso, Romæ conuentum dæmoniorum consedisse. Nam ita scribit lib. de spectacul. cap. de apparatib. quot collegia, quot sacerdotia, quot officia moueantur, sciunt homines illius vrbis, in qua dæmoniorum conuentus consedit. Idem etiam in apolog. Peregrinos Deos (ait) non putem extraneæ genti magis fautum voluisse, quàm suæ, & patrium solum, in quo nati, adulti, nobilitati, sepultíque sunt, transfretanis dedisse. Et paulopòst: Tot igitur sacrilegia Romanorum, quot trophæa: tot de Diis, quot de gentibus triumphi: tot manubiæ, quot manēt adhuc simulachra captiuorum Deorum. & ab hostibus ergo suis sustinent adorari, & illis imperium sine fine decernunt, quorum magis iniurias quàm adulationes remunerasse debuerant. Sed qui nihil sentiunt, tam impunè læduntur, quàm frustrà coluntur. Hæc ille. Denique huc non malè referetur illud M. Tullij lib. 2. de Legibus: Separatim (ait) nemo habessit deos, néve nouos, sed ne aduenas, nisi publicè adscitos, priuatim colunto. Et paulo pòst scribit, nouos aut alienigenas colere Deos, confusionem habere religionum, & ignotas efficere sacerdotibus ceremonias. Nam ita à patribus

bus acceptos Deos coli oportere, si huic legi ipsi patres parere videbuntur.
At sollers) v.c.sed sol.
Formáve an vlla) v.c. & vlla.
Lituis ciet) v.c.lituos.
An penetralia seruat) alij cod. seruans. al. curans.
Et calidis animetur tota medullis) al .& calidas animet curata medullas:
Prospectat libera cælum)al.suspectat.al.adspectat.
Cur iam nolle licet) v.c.cui iam.
Diademate cinxit) al.texit.
Sed sit reus ipse suopte arbitrio)ita v.c.alij habent, sed fit reus ipse per amplum Ingenium.
Quisquî putat fato)v.c.quisque,non quisqui.Veteres autem dicebant quisque,pro quisquis.Ausonius,pareto legi quisque legem sanxetis.& in epigrammate in Virgilium,Longè erit à primo quisque secundus erit.
Nosse Deum)al.esse Deum.
Fallacibus astris)v.c.fatalibus astris.
Figere præpositam)al.fingere.
Natæ procinctus)v.c.natæ ad procinct.
Nunc cum Dictæis)v.c.tunc cum.
Nunc mastigophoris)al.mastrucophoris
Difficilisque operis fuit)v.c.difficilis.
Instar erant tenuis cymba)v.c.habebat.institerant,tenues cumbæ.
Venere auxilio)al.vexere auxilium.
Casis custodibus vltro legit)v.c.cæsis custodibus arcis legit.
Assyriaqúe vehi Babylonis ad arcem)al. Assyriáque vehi Bab. ab arce.
Miramur in arcu)v.c.mirantur.
Ad iuga depressos) v.c. depressis.De retortarum verò manuum post terga symbolo,dictum est abundè ad Symmachum lib.x.
Dextra dederunt omnia)malim legere vt reperi in v.c.omina. quibus in vocibus sæpe peccarunt librarij,quod iam multi docuêre,
Oscine parra) Sic v.c. alij libri modò habent parca,modò parta. corruptè.
Nemo Deûm monuit) v.c.nemo D.nouit.
Prosperat orbi) v.c.orbem.
Lare concil:entur auito)v.c.conciliemur
Externi ad ius connubij)Sic rectè omnes libri. Nã deterior est lectio schedæ habentis,æterni.Hinc verò colligere possumus ętate Prudẽtij exsoleuisse priscum morem, (quo peregrini à iure connubij Romani arcebantur) cùm addat mixto sanguine, alternis ex gentibus vnam Romæ fieri propaginem,quæ communis patria dicebatur. Vlpianus lib.regularum tit.v. scribit ciues Romanos cum ciuibus Romanis habere connubium , cum Latinis autem & peregrinis si cõcessum esset. Boëtius ad Topica Ciceronis,Non autem omnibus erat (ait) connubium cum Romanis , nec erant nuptiæ iure contractæ, quæ non aut inter ciuem Romanum , ciuémque

Peregrini nõ habebant ius connubij cũ Romanis.

Romanam inibantut &c.Seneca lib.4.de benefic.cap.35. Promisi tibi filiam in matrimonium,postea peregrinus apparuisti. Non est mihi cum extraneo cõnubium.Eadẽ me res defendit quæ vetat.Papinianus in fragmentis Pithœanis tit.4.Ciuis Romanus(ait) qui sine connubio sibi peregrinam in matrimonio habuit, iure quidem mariti eam adulteram non postulat &c.Et inde etiam lux adferenda verbis Quintiliani decla. 306. vbi quidam petit nuptias eius quam matrem dicebat:Non omnibus(ait) præmium debetur:non petet seruus, non petet peregrinus. Sic Macrobius Saturn.lib.1.cap.6.scribit cum Romanis nullam peregrinos habere necessitudinem.Denique in Codice Theodos.lib.3.tit.14.extat constitutio Valent.qua statuit nulli prouincialium,cuiuscunque ordinis aut loci fuerit,cum barbara vxore esse coniugium, nec vlli gentilium prouincialem fœminam copulari oportere.quod si tales nuptiæ extiterint,capitale minatur supplicium. Cuius quidem in legis scholio notat Anianus antiquus interpres,vetita esse barbarorum & Romanorum coniugia. Nec fuit eius moris alia ratio, nisi quòd Romanæ ciuitatis honorem passim sordescere & vulgari noluerunt,vt ait Tranquillus in Octauio cap. 40. Cedrenus in historiæ suæ compendio, narrat Theophobum Persica regione ortum,sorori Theophili Imperatoris matrimonio copulatũ fuisse,lege etiam lata,quæ Persis coniugiorum cum Romanis licentiam concederet.Sed & in antiquis monumentis tale extat exemplum datæ ciuitatis & connubij.

Imp. Cæsar diui Traiani Parthici. F. diui Neruæ nepos Traianus Hadrianus aug.pont.max.trib.pot.xij.cos.iij.PP. iis qui militauerũt in classe.pt.Misenensi,quæ est sub Iulio Frontone,sex & viginti stipẽd.emerit. dimissis hon.missio.quor.nomina subscripta sunt. ipsis liberis. posterisque eor.ciuitat.dedit & connub. cum vxor. quas. T. habuissent, cum est ciuit.iis data.aut si qui cœlibes essent,cum iis quas postea duxiss. duntaxat singuli singulas &c.

Scelerarem funere ferrum)al.in funere

Extrahere insignes animas)al.& trahere.

Prima hasta dracones præcurrit) Sic Prudentius hymno v.

— Signáque bellica
Prætendunt tumidis clara draconibus.

De his multa apud Lazium lib.7.com.Reip.Rom.cap.7. ex Claudiano lib.2.in Rufin.& in panegyrico de Cõsulatu Honorij. Sidonio Apollin. in Panegyrico ad Majorianum & Anthemiũ. Ammiano Marcellino lib. 15.16.& 20.aliísque pluribus auctoribus.

Sublimior offert)al.sublimiter effert.

Congesta iacent)al.coniecta.

Et alpetenus Geticos)Legendum est vt in v.c.& aure tenus,ídque sensus arguit.Notum est illud Horatij,Segnius irritare animos demissa per aures, quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus.&Nazarius in Paneg.Ad animũ languidiùs accedunt,quæ autiũ via manant,quàm quæ oculis hauriũtur.

Congressum cominus)al.congressus

Quadrupes adiuncta est bipedi vel muta loquenti)v.c.habet,Quadrupedes bipedi abiunctæ mutævè loquenti.& nescio cur hæc lectio immutata fuerit in quibusdam editionibus.

Rediuiuáque semina seruat)v.c.recidiuáque.

Tramitibus,si centenos)v.c.tramitibus & centenos.

Vna superstitio est,quamuis non concolor error)ita rectè in omnibus, non autem Vana superstitio est.Eodem ferè modo memini locutos Honorium & Theodos.in l.60.de hæreticis.Cod.Theodos.de hæretic.lib.16. quorũ sectas piissimæ sanctioni tædet inserere, quibus cunctis diuersa sunt nomina,sed vna perfidia.Sic Fabius decla.322. Est quædam scelerum ipsorũ societas,adeò vt vel vno appellari nomine potuerint. Et Diuus Ambrosius in epist.ad Colosse. cap. 3.dictum Apostoli exponentis, qui auaritiã idolatriæ comparat.Primum,inquit,& prægraue crimen est auaritiæ,nõ dispar malitia,sed diuersum in nomine.Non immeritò ergo sub vno nomine vtrumque malum ostendit. pænè enim vno explentur opere &c. Sed & ipsemet Prudentius mox subiungit:

Cernis,vt vna via est,multis anfractibus errans. Eadem denique forma M. Tullius lib.de oratore, Vna fingendi ars est, in qua præstantes fuerunt Myro,Polycletus,Lysippus,qui omnes inter se dissimiles fuerunt,sed ita tamen vt meminem sui velis esse dissimilem.

Multiplicis dux Dæmon at est)v.c.habet hoc modo, Multiplici dux Dæmon adest.

Spe sequimur,gradimúrque fide,fruimurque futuris) In v.c.paulo aliter,Spem sequimur, gradimúrque fides.Sed non tam rectè vt videtur.Sic Paulinus loquitur scribens ad Ausonium,

— Quæque videt spernat,quæ non videt expetat vt mens.
Namque caduca patent,nostris æterna negantur
Visibus,& nunc spe sequimur quod mente videmus,
Spernentes varias rerum spectacula formas,
Et malè corporeos bona sollicitantia visus.

Castísque thoris alimenta) v.c.castísque choris.

Frugescere partiùs agros)v.c.frug.rariùs ag.

Et tristem seruire famem) malè vulgò leg.seruire. nam rectiùs in v.c.sæuire.

Exercere manus)v.c.manum.

Gallinæ pulmone rogare) ita vulgati libri & manuscripti quos vidi.Nonnulli tamen profitentur in suis veteribus membranis legi, rigare: quod etiam defendi potest.Cæterùm ex hoc loco Prudentij, liquet olim terminum multa religione coli solitum à paganis,cingi fasciolis,& gallinæ pulmone seu extis sacrificari.Vnde Horatius in epod. *Sacrificia in terminis.*

— Et agna festis cæsa terminalibus.

Sed & Siculus Flaccus libro de conditionib.agrorum,paulo post principium, testatur in terminis defigendis hostiæ immaculatæ cæsæ sanguinem instillari solitum.Verba eius auctoris placet adscribere, si ea studio-

sus desideret. Cùm terminos disponerent, ipsos quidem lapides in solidā terram collocabant, proximè ea loca quibus fossis factis defixuri eos erant, vnguento velaminibúsque & coronis eos coronabant. In fossis autē quibus positiuri eos erant, sacrificio facto, hostiáque immaculata cæsa, facibus ardentibus, in fossa cooperti sanguinem instillabant, eóque thura & fruges iactabant: fauos quoque & vinum, aliáque quibus erat consuetudo terminis sacrum fieri, in fossa adiiciebant, consumptísque omnibus dapibus igne, super calentes reliquias lapides collocabant, atque ita diligenti cura confirmabāt, adiectis etiam quibusdam saxorum fragminibus circumcalcabant, quo firmius starent. Tale ergo sacrificium domini, inter quos fines dirimebantur, faciebant. Nam etsi in trifinium, id est in eum locū in quem tres possessores attingebant, termini ponebantur, omnes tres sacrum faciebāt: quíque alij in confinio domini erāt, omnes ex conueniētia terminos ponebant, & sacrum faciebant: terminos autem conuenientia possessorum cōfirmabat. Hæc ille. Plutarchus autem in problematis, cap. 14. vetustioribus temporibus scribit Numam Pompilium noluisse quidquam animatum sacrificari termino, præsidi pacis & amicitiæ custodi: quia existimabat Terminum ab omni cæde & sanguine contaminatum conseruari oportere.

Agrorum reddit fructus) v.c. redigit. vt paulò infrà, rediguntur in horrea fructus.

Hinc decies deni) v.c. seni.

Teneris capiuntur in annis) Sic legēdum est omnino ex v.c. & melioribus excusis: non autem, rapiuntur. Quanquam & hoc postremum non sine colore defendi posit, quia adhibita vi, & extorta voluntate vt plurimū, virgines tenellæ sacris addicebantur, extorres domo patria. qua de re grauiter conqueritur Imper. Majorianus in Nouel. de sanctimonialib. qua quidem vetat ante 40. annos virginem velari. quis ferat (ait) parentes filias quas oderunt his non tam dicare quàm damnare consiliis, vt eas in annis adhuc minoribus (sic lego) constitutas necessitati continuæ virginitatis addicant, ac ne adolescentibus animis aliud velle sit liberum, capitibus inuitarum sacrum velamen imponant, cùm huiusmodi obseruatio. philosophiam relligiosa mente suscipiens, non cogētis imperio, sed spōtanea & matura deliberatione capiatur & c. Sed receptam huius loci lectionem magis amplector, quia hic de Vestalibus sermo fit, quæ propriè & constanter capi dicebantur à veteribus. Vlpianus lib. regularum tit. 10. in potestate parentum esse desinunt, & hi qui flamines Diales inaugurātur, & quæ Vestæ virgines capiuntur. Aulus Gellius lib. 1. cap. 12. minorem quàm annos 6 maiorem quàm annos. 10. natam negauerunt capi fas esse. Tranquillus in Augusto cap. 31. Sacerdotum & numerum, & dignitatem, sed & commoda auxit, præcipuè Vestalium virginum. Cúmque in demortuæ locum aliam capi oporteret, ambiréntque multi, ne filias in sortem darent, adiurauit, si cuiusquam neptium suarum competeret ætas, oblaturū se fuisse eam. Cornelius Tacitus lib. 15. annal. defunctáq;

Capi dicebantur Vestales.

virgo Vestalis Lælia, in cuius locum Cornelia ex familia Cossorum capta est. Denique Diuus Ambrosius epistola ad Valentinia. qua respondet Symmacho, Vix septem Vestales capiuntur puellæ. Nihil igitur hoc loco mutandum est. Quod ideo monui, quia interpretes non videntur attigisse.

Famulata iuuentus) al. iuuentus. al. iuuenta. id est in iuuenta.

Et in gelido lecto) coniunctim in v.c. legitur. ingelido, id est valdè frigido & tepido. Nam illa particula, in, auget vim dictionis. Sic Penelope Vlyssi.

Non ego deserto iacuissem frigida lecto.

Pectúsque iacentis Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.) Notú est quid sit vertere & conuertere pollicem. In quibusdam autem schedis, non modesta legitur, sed, molesta, facili lapsu. Sed prior lectio certior est. Ironicos enim modestam virginem Vestalem vocat, vt paulò antè eandem dixit expertem sanguinis pietatem, & pudorem almum.

Inde ad concessum cauea pudor almus & expers
Sanguinis it pietas, hominum visura cruentos
Congressus, mortésque, &c.

Nam in eiusmodi ludis & Vestales virgines, & omnes omninò Romanorum ordines sedere moris erat. Arnobius lib. 4 circa finem. Sedent in spectaculis publicis sacerdotum omnium, magistratuúmque collegia, Pontifices maximi, & maximi Curiones: sedent quindecimviri laureati, & Diales cum apicibus flamines: sedent Augures interpretes diuinæ mẽtis & voluntatis: nec non & castæ virgines, perpetui nutrices & conseruatrices ignis: sedet cunctus populus & Senatus, Consularibus functi patres, Diis proximi atq; augustissimi reges &c. Suetonius in Augusto cap. 44. Solis virginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & contra Prætoris tribunal dedit. Idem in Nerone cap. 12. ad athletarum spectaculum inuitauit & virgines Vestales: quia Olympiæ quoque Cereris sacerdotibus spectare conceditur. Cùm autem hîc dicat poëta Vestalium animos ad ictus consurrexisse, & pectus iacentis gladiatoris iussisse rumpi, victorémque vocasse delicias suas qui ferociter ferrum iugulo insereret: proculdubio respexisse videtur ad antiquam Romanorum consuetudinem, qui gladiatores inuisos habebant, qui vitam in certamine impetrare cupiebant: illísque fauebant, qui contemptum eius præ se ferebant, vt loquitur Seneca lib. 1. de tranq. vitæ. cap. 11. & lib. 1. de ira. cap. 2. Quid de gladiatoribus? quare populus irascitur, & tam iniquè vt iniuriam putet, quòd non libenter pereunt, contemni se iudicant, & vultu, gestu, ardore de spectatore in aduersarium vertitur? Idem lib. 1. epist. 7. Quare tam timidè incurrit in ferrum? quare parum audacter occidit? quare parum libenter moritur? Plagis aguntur in vulnera, & mutuos ictus nudis & obuiis pectoribus excipiunt, &c. Apud quem Senecam malè quidam illa verba, plagis aguntur, interpretatur, retibus. Nam pro verberibus & flagellis accipienda sunt, quibus ad mutuam necem compellebantur gladiatores. Id docet Tertullianus libro de spectaculis his verbis. Imò qui

Vestales adessent spectaculis cruentis.

Seneca illustratur.

propter homicidæ pœnam probandam ad ſpectaculum veniat, idem gladiatorem ad homicidium flagellis & virgis compellat inuitum. Deniq; Lactantius lib. 6. cap. 20. Quæro nunc (inquit) an pij poſſint & iuſti homines eſſe, qui conſtitutos ſub ictu mortis ac miſericordiam deprecãtes, non tantùm patiuntur occidi, ſed efflagitant, feruntque ad mortem crudelia & inhumana ſuffragia, nec vulneribus ſatiati, nec cruore contenti: quinetiam percuſſos iacentéſque repeti iubent, & cadauera ictibus diſſipari, ne quis illos ſimulata morte deludat, &c. Quamobrem cum Veſtalē hoc loco Prudentius expertem ſanguinis pietatem vocat, iocatur, & maximè pollutam homicidio ſignificat. Nam & pura manu, cruenta tamen mente (vt loquitur Apuleius) perpetrari homicidium poteſt. Idem igitur Lactantius ſuperiore loco: Neque accuſare quemquam (ait) crimine capitali licebit iuſto: quia nihil diſtat vtrum ferro an verbo potiùs occidas. Et paulò antè dixerat, eum qui hominem damnatum in conſpectu ſuo pro voluptate iugulari computat, conſcientiam ſuam polluere, tam ſcilicet, quàm ſi homicidij quod fit occultè ſpectator & particeps fiat. Saluianus lib. de prouidentia Dei 6. conqueritur in ſpectaculis olim expletos fuiſſe ferarum aluos humanis carnibus, cum lætitia circunſtantium, hócque eſſe ait non minùs pæne hominum aſpectibus, quàm beſtiarum dentibus deuorari. Sic Diuus Hieronymus contra Rufinum: Procul (inquit) ſit à moribus Chriſtianis, vt ſine gladio, voluntate ſint homicidæ. Et ad Diuum Auguſtinum ſcribens: Hæretici (inquit) quos gladio nequeunt, voto interficiunt. Minutius ſanè in Octauio diſertè profitetur Chriſtianis fas non eſſe homicidium videre, aut audire; tantúmque ab humano ſanguine illos cauere olim ſolitos, vt nec edulium pecorum in cibis ſanguinem nouiſſent. Sed hæc ſatis. Nam plura dicere, notarum terminos eſt emigrare, & hæc propriè alterius viſionis ſunt.

Finis Notarum ad Prudentium.

VIRORVM NOMINA, QVÆ ADHVC SVPERSVNT, AD QVOS IN HIS DECEM EPISTOlarum libris ſcribit Symmachus.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

Paternus

Q

INDEX RERVM ET VERBORVM, QVÆ FRANC. IVRETI NOTIS AD Symmachum docentur.

A.

P

Q

X

SCRIPTORVM NOMINA, QVORVM TESTIMONIO ET AVCTORITATE IN SVIS notis Franc. IVRETVS vſus eſt.

A.

B.

C.

D

E

F

G

H

I

L.

FINIS.

LVTETIÆ EXCVDEBAT
HENRICVS THIERRY
X. Cal. Maias, anno ſalutis
M. D. LXXX.